

תלמוד בבלי

מסכת חגיגה

מנוקד

עם פירוש רש"י ותוספות מנוקדים • וכל המפרשים

מסכת חגיגה

תלמוד בבלי – מנוקד

עם פירוש רש"י ותוספות מנוקדים
עין משפט, מסורת הש"ס
ומפרשי הש"ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)

רש"י, תוספות: דפוס וילנא (ספריא) • ניקוד הפירושים: ממוחשב (דיקטה)

עין משפט, מסורת הש"ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא • מפרשים: ספריא

סודר עבור אברמי • תשפ"ז

תוכן הפרקים

4	דף ב.	פרק ראשון - הכל חייבין
23	דף יא:	פרק שני - אין דורשין
41	דף כ:	פרק שלישי - חומר בקדש

מפרשים בסוף הספר

55	חדושי הלכות - מהרש"א
60	חדושי אגדות - מהרש"א
69	רש"ש

מסורת הש"ס
א לקמן ה:
ב לקמן ו.
ג סנהדרין פו; ערכיו ב:
ד סנהדרין ד; לקמן ד:
ה גיטין מא; משנה עדיות; משנה גיטין; פסחים פח; בבא בתרא יג.

תורה אור השלם
ש"ש פעמים בשנה יראה כל-זכורף אל-פני האדן ויזה [שמות כג, יז]
ש"ש רגלים תהי לי בשנה [שמות כג, יד]
ויקרא אברהם שם-הפקודם יהוה יראה אשר יאמר היום בחר ויזה יראה [בראשית כב, יד]
יראה. "תניא יוחנן בן דהבאי אומר משום ר' יהודה, סומא באחת מעיניו פטור מן הראיה, שנאמר יראה - יראה" ובי' (חגיגה ב ע"א) והוא משום "יש אם למסורת" כלומר, גם אפשר לקרוא יראה - "כפי שבא ליראות כך בא לראות" (שם); והשוה דברי רש"ר הירש לפסוקנו. [פירושי רד"צ הופמן על שמות ככז, ב]

מתני' **הכל חביבין בראיה** **במצות** **ראית** **כל זכורך** **(שמות כג)** **שצריכים מתני'** **הכל חביבין בראיה**. פרש"י במצות יראה כל זכורך והקשה הר"ר אלחנן דהא תני בסמוך ב"ש אומרים בראיה שפי כסף משמע דבקרוב מיירי ותו תניא בגמרא הערל וטמא פטורין מן הראיה בשלמא טמא דכתיב (דברים י"ב:ה') ובאת שמה כל ששנו בביאה ששנו בהבאה ועוד אמרינן בירושלמי ריש מביילתין בד"א בראית קרובן אבל בראית פנים בעורה הכל חביבין כמו בהקהל האנשים והנשים והטף ותו תניא בגמרא רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בשליטתן לרגל ראיה ושמחה וחינוכה יש בראיה שאין בשמחה שהראיה פלה כליל משמע דסתם ראיה בקרוב מירי ע"כ נראה לר"ת דמתני' מירי בקרוב ובצורה ורש"י דנקט בראית פנים בעורה נקט חזא דמשמע תרי ולפטורא דכוליהו אתא דאף בראית פנים בעורה פטירי וכל שכן בראית פנים בקרוב וגם יש לנשב דמתני' משמע ליה דבראית פנים נמי חרי דקתני בסמוך אחיו קטן כל שאין יכול לילך כו' משמע דבקטן דאורי בה האמר אלמא בראית פנים בעורה חרי שאינו יכול לילך לשם ומיהו שיטת הירושלמי לא יתכן לפי שיטת שמעתיא שנון מפני דברים הרבה דסתם וליף מהקהל לחיוב ואנו לא ילפינן מנה רק לפטור דחרש ואע"ג דאמרין לקמן ס"ד אמינא יולף ראיה ראיה מהקהל מה להלן גשים חביות כו' מ"מ מהתם שמעינן דלפי השלמת דלא ילפינן מהקהל לחיוב ועוד היכי מחביבין גשים בראית פנים בעורה מראיה דהקהל דהא ולא יראו הוא דמוקמינן לקמן בראית פנים לקרובן וממעטינן גשים מחבורך ועוד קשיא ליה דאמרין לקמן (חגיגה דף ו.) מאן אחי' אמו דמחביב' בשמחה אחיה ולא קאמר דמחביבא בראית עורה משמע דפטורה ועוד בגמרא דקאמר גפטורה

את פני האדן משמע שהאדן בא לראותך הקיש הכתוב ראיךך לראיתו: **בדרך שפא לראותך**. כך הוא בא לראות ממך: מה לראותך בשפי עיניו: אף באן לראות מן האדם בשפי עיניו של אדם: **משנה ראשונה** קדם שחזרו ב"ה להורות בדברי ב"ש סיפא דמתני' דקתני חזן מן העצדים שאינן משחקרים דאוקמא רבינא דמי שחציו עבד וחציו בן חורין דפטור נשנית קדם שחזרו ב"ה אכל לאחר שהודו לב"ש שיש על ב"ד לכך את אדונו לשחקרו והנה ליה באלו משחקר בבר וחבי ומשנה שנשנית לא וזה ממקומה:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

הכל

קטן, ו**טומטום** ו**אנדדוגינזוס**, ו**נשים**, ו**עבדים שאינם משוחזרים**, ה**חיצר** ו**הסומא**, ו**החולה והזון**, ו**מי שאינו יכול לעלות ברגליו**. ^(א)**איזהו קטן** — **כל שאינו יכול לרכוב על כתפיו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית**, **דברי בית שמאי**. **ובית הלל אומרים**: **כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית**, **שנאמר: "שלש רגלים"**. ^(ב)**בית שמאי אומרים: הראייה — שתי כסף, והחגיגה — מצה כסף**. **ובית הלל אומרים: הראייה מצה כסף, והחגיגה שתי כסף**. ^(ג)**גמ' "הכל" לאתויי מאי? לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין**. ו**לרבינא דאמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור מן הראייה, "הכל" לאתויי מאי? לאתויי חיצר ביום ראשון ונתפשט ביום שני**. **"הניחא למאן דאמר בולן תשלומין זה לזה**. **אלא למאן דאמר בולן תשלומין דראשון**, **"הכל" לאתויי מאי? לאתויי סומא באחת מעיניו**. ^(ד)**ודלא כי האי תנא, דתנאי: יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה: סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה, שנאמר: "יראה", "יראה" — בדרך שפא לראות כך בא ליראות**. **מה לראות בשפי עיניו, אף ליראות בשפי עיניו**. ^(ה)**ואיבצית אימא: לעולם בדאמרי מעיקרא, ודקא קשיא לה הא דרבינא — לא קשיא: כאן במשנה ראשונה, כאן במשנה אחרונה**. **דתנו: מי שחציו עבד וחציו בן חורין — עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל**. **אמרו להם בית שמאי:**

תקנתם

רש"י במצות יראה כל זכורך והקשה הר"ר אלחנן דהא תני בסמוך ב"ש אומרים בראיה שפי כסף משמע דבקרוב מיירי ותו תניא בגמרא הערל וטמא פטורין מן הראיה בשלמא טמא דכתיב (דברים י"ב:ה') ובאת שמה כל ששנו בביאה ששנו בהבאה ועוד אמרינן בירושלמי ריש מביילתין בד"א בראית קרובן אבל בראית פנים בעורה הכל חביבין כמו בהקהל האנשים והנשים והטף ותו תניא בגמרא רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בשליטתן לרגל ראיה ושמחה וחינוכה יש בראיה שאין בשמחה שהראיה פלה כליל משמע דסתם ראיה בקרוב מירי ע"כ נראה לר"ת דמתני' מירי בקרוב ובצורה ורש"י דנקט בראית פנים בעורה נקט חזא דמשמע תרי ולפטורא דכוליהו אתא דאף בראית פנים בעורה פטירי וכל שכן בראית פנים בקרוב וגם יש לנשב דמתני' משמע ליה דבראית פנים נמי חרי דקתני בסמוך אחיו קטן כל שאין יכול לילך כו' משמע דבקטן דאורי בה האמר אלמא בראית פנים בעורה חרי שאינו יכול לילך לשם ומיהו שיטת הירושלמי לא יתכן לפי שיטת שמעתיא שנון מפני דברים הרבה דסתם וליף מהקהל לחיוב ואנו לא ילפינן מנה רק לפטור דחרש ואע"ג דאמרין לקמן ס"ד אמינא יולף ראיה ראיה מהקהל מה להלן גשים חביות כו' מ"מ מהתם שמעינן דלפי השלמת דלא ילפינן מהקהל לחיוב ועוד היכי מחביבין גשים בראית פנים בעורה מראיה דהקהל דהא ולא יראו הוא דמוקמינן לקמן בראית פנים לקרובן וממעטינן גשים מחבורך ועוד קשיא ליה דאמרין לקמן (חגיגה דף ו.) מאן אחי' אמו דמחביב' בשמחה אחיה ולא קאמר דמחביבא בראית עורה משמע דפטורה ועוד בגמרא דקאמר גפטורה

מראיה וחיבת בשמחה לפי שיטת הירושלמי הנה מצ' למימר שחיבת בראית עורה אלף ודאי כלי שמעתין מוכח דפטירי בכולי ראיה בדפרשית: חזן מחרש שטיה וקטן. איין למזין מן הכללות אפלו במקום שנאמר בז חזן בדאמרין בריש בכל מערבין (עירובין דף כו.) דהא תנא נאיר מקמן ובדסי ומי שאין לו חרקע ומיהו אי משום הני לאו שיוכא הנה דפסול דגופא דחשיב לאפוקי הני דפסולן מחמת דבר אחר הוא משום אפגעותו וכי תימא הא איכא חרש בלאנו אחת וחצר ברגלו אחת ובעלי קצין כל הני מבבלא איתן וטמא פשיטא ליה לפי שאינו בביאה אינו בהבאה וערל מרבינן בגמרא פי טמא

ואלצא דרבי עקיבא אכל כל הני דמתני' רבותא אשמעינן דבעינן מעוטא מקרא: גשים ועבדים. לא ציך לאקשויי אמאי תני גשים לשון רבים ותנא קטן חרש לשון יחיד בדזיק בפרק קמא דגזה (דף ח) גבי קטניות והכא תנא אשה דהכא תרי עיניו ולא דמי חד לאידך דחרש נאטיה פטור מכל המצות בדאמר לקמן וקטן לא ידעינן דפטור מקרא רק מין"ו דגשים פטורות דכתיב זכורך טפלים לא כל שכן דהכי דיקינן בפרק קמא דקדושין (דף לז: גס) טפלים חביבין גשים לא כל שכן: ומי שאינו יכול לעלות ברגליו. פרש"י מירושלים לעורה ורבותא נקט דלא מפעיא מעירו דלא מצ' סליק לעורה וה"ה גמי אס הוא אינו יכול לעלות מעירו לירושלים דפטור דבמשמע בגמרא עד הכא מאן אחי: אחיו קטן כל שאינו יכול לרכוב. משם והלאה הנה ליה הגיע לחנוך ומדברגן הוא דמחביב וצריך להביא קרבנותיו נדבה ולמ"ד (ביצה יט.) איין קרבין ביו"ט איין קרבין עד למחר בחול המועד אך קשה למורי למ"ד תשלומין דראשון ניגהו ביין דלא מצ' קריב בראשון לא קרבי תו בדאמרין לקמן (חגיגה דף ט.) גבי חצר שנתפשט בשני וי"ל דהתם גברא לא חזי הלכך ביין דלא חזי בראשונה לא חזי בשני אכל הכא כל חיוב שיש בשני ישנו בראשונה אלא משום שאינו היום ראוי עבשו ודומה לו מצינו בפסחים בפרק אלו דברים (פסחים דף ע: גס) גבי חגיגה פעמים ו' פעמים ז' חל יו"ט דראשון להיות בשעת קרב בשעה אלמא אע"ג דלא קרב בראשון קרב בשני ביין דמחמת יום הוא דאחי בדפרשית וליבא למימר דלמ"ד דגזרים ונגזבות אינן קרבין ביו"ט דרבנן הוא והכא דרבנן תקינו לה שיוכל להביא אף ביו"ט דהא כפ"ק דביצה (דף יב. גס) משמע דמדאוריתא הוא דהא שפי הלחם (ולחם הפנים) לא דחו יו"ט וכי תימא מ"מ כי מתיי להם נדבה היכי סמיה עלה דקטן אינו סומך. בדאיתא בזמנחות בפרק שפי מדות (מנחות דף צג.) וי"ל אע"ג דלא סמיה עליה מ"מ דמרי לחנוך בני ורש"י פרש דאחיו קטן לא קאי לראיה בראית קרובן רק לראית פנים בעורה: הכל לאתיי מאי לאתיי מי שחציו עבד וכו'. ואלצא דמשנה אחרונה אע"ג דמתניתינן קאמר איכפא בדזיק בגמרא (דף ז.) מלשון שאינן משחקרים דחצי עבד פטור מ"מ מתוך רישא לחיוב לפי מה דסבירא ליה השתא ואדייקא לא חש אלשנא דעבדים שאינן משחקרים: דראשון. ואע"ג דגבי חגיגה הוא דכתיב תשלומין מ"מ וילפינן ראיה מנה בלן תשלומין דראשון והכא גברא לא חזי הוא ובין דלא חזי בראשון לא חזי בשני ונא הנה מצ' למימר חצר בשעה ראשונה ונתפשט בשניה דהא פשיטא הוא: יראה יראה בדרך שפא לראות. פרש"י בדרך שפא הקב"ה לראותך דהינו בשפי עיניו אף אתה בא לראותו בשפי עיניך ולא יתכן לר"ת דהא לא ציך ביאה גבי שבינה שבכל מקום הוא ועוד דגרש מסכת קדם אררבה היו לנו לדרש המקרא קדם ע"כ גרים ר"ת יראה יראה מה לראות בשפי עיניו שאלדם בא להתראות לפני המקום בשפי עיניו של מקום אף האדם בא לראות המקום בשפי עיניו ולא דמי לעובד ועבד (פסחים דף כו:) דדרשניהו תרניהו מקרא ומסכת דהכא כי הדזי ניגהו אכל התם כל חזא חלוק מחברה:

ב.

עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פב' מהל' חגיגה הל' א, סמג עשין רכז, סמג עשין רכח, סמג עשין רכט:
ב מיי' פב' מהל' חגיגה הל' ג:

ג מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ב, סמג עשין רכט:

ד מיי' פב' מהל' חגיגה הל' א, סמג עשין רכט:

ה מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ז, סמג עשין רכט:

ו מיי' פב' מהל' חגיגה הל' א, סמג עשין רכט:

	עין משפט גזר מצווה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מו"י פז' מהל' עבדים הל' ז', סמג עשין פז, טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' טב:

ב מו"י פב' מהל' אישות הל' כו:

ג מו"י פב' מהל' גירושין הל' טז:

ד מו"י פכ"ט מהל' מכירה הל' ב:

ה מו"י פכ"ט מהל' מכירה הל' ג, טוש"ע חו"מ סי' רלה סעי' יח:

ו מו"י פב' מהל' חגיגה הל' א, סמג עשין רכו:

ז מו"י פב' מהל' חגיגה הל' ד, סמג עשין רכו:

תַּקְנָתָם אֶת רַבּוֹ. בְּמֵה שֶׁהָיָה לוֹ מַעַקְרָא יֵשׁ לוֹ עֶכְשָׁו שֶׁזֶהוּ הַעֲבָדוֹת וְאֶת עַצְמוֹ תַּקְנָתָם אֶת רַבּוֹ וְאֶת עַצְמוֹ לֹא תַקְנָתָם כֵּל תַּקְנַת רַבּוֹ הִיא חֲבֵל תַּקְנַת הַעֲבָד אֵין אִם נִתְקַן בְּמַשְׁפָּט הַמָּמוֹן לֹא נִתְקַן בְּפִרְיָהּ וּרְבִיָּהּ: לֵשׁא שְׁפָחָה אֵינוֹ יָכוֹל, בַּת חוֹרִין אֵינוֹ יָכוֹל. ^(א)לִיבְטִיל — וְהִלָּא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֲלֵא לְפִרְיָהּ וּרְבִיָּהּ, שְׁנֶאֱמַר: "לֹא תִהְיֶה בְרָאָה לְשִׁבְתָּ יִצְרָה". אֲלֵא מִפְּנֵי תִיקוּן הָעוֹלָם, כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוּתֵּב לוֹ שְׁטָר עַל חֲצִי דָמָיו. וְחִזְרוּ בֵּית הַלֵּל לְחוֹרוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. ^(ב)חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן כּוּי. קִתְּנֵי חֲרַשׁ דּוּמְיָא דְשׁוֹטָה וְקָטָן: מָה שׁוֹטָה וְקָטָן — דִּלְאוּ בְנֵי דַעָה, אָף חֲרַשׁ — דִּלְאוּ בַר דַּעָה הוּא. וְקֹא מַשְׁמַע לָן כְּדַתְנָן: חֲרַשׁ שְׁדִיבְרוּ חֲכָמִים בְּכָל מְקוֹם, שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. הָא מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — חֲטִיב. ^(ג)תְּנִינָא לְהָא, דְתַנּוּ רַבְנָן: הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ — זֶהוּ חֲרַשׁ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — זֶהוּ אֵלֶם, זֶה וְזֶה — הֲרִי הֵן בְּפִקְחִין לְכָל דְּבָרֵיהֶם. וּמַמָּאי דַּמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ זֶהוּ חֲרַשׁ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר זֶהוּ אֵלֶם? דְּכַתִּיב: "וְאִנִּי כַחֲרַשׁ לֹא אֶשְׁמַע וּבְאֵלֶם לֹא יִפְתַּח פִּי". וְאִיבְעִית אֵימָא, כְּדִאֲמַרִי אֵינְשִׁי: אִישְׁתְּקִיל מִיּוֹלִיָּהּ. 'מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — חֲטִיב. וְהִתְנַיָּא: מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — פְּטוֹר! ^(ד)אֲמַר רַבִּינָא, וְאִיתִימָא רַבָּא: חֲסוּרֵי מִיחְסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי: הַפֵּל חֲטִיבִין בְּרֵאאִיָּהּ וּבְשִׁמְחָה, חוּץ מִחֲרַשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, שְׁפָטוֹר מִן הָרֵאאִיָּה. וְאָף עַל פִּי שְׁפָטוֹר מִן הָרֵאאִיָּה, חֲטִיב בְּשִׁמְחָה. וְאֶת שְׂאֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵעַ וְלֹא מְדַבֵּר, וְשׁוֹטָהּ וְקָטָן — פְּטוֹר אָף מִן הַשְׁמִיחָה, הוּאִיל וּפְטוֹרִים מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמּוּרוֹת בַּתּוֹרָה. תְּנִינָא נְמִי הָכִי: הַפֵּל חֲטִיבִין בְּרֵאאִיָּהּ וּבְשִׁמְחָה, חוּץ מִחֲרַשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, שְׁפָטוֹרִין מִן הָרֵאאִיָּה. וְאָף עַל פִּי שְׁפָטוֹר מִן הָרֵאאִיָּה —

שְׁאִסוֹר בְּתַעֲרָבְתּוֹ אֲמַרוּ לִיה וְהָא בְּתִיב וְהִרְבַּתָּם אֶת שְׁלֵמָה בְּנֵי עַל הַפְּרָדָה (מְלָכִים א א':ל"ג) אֲמַר לָהֶם אֵין לְמַדִּים תּוֹרָה מִן הַתְּקוּעָה א"ל וְהָא בְּתִיב

וַיַּעַשׂ הַאָּזָר בְּעֵינֵי ה': לֵשׁא שְׁפָחָה אֵינוֹ יָכוֹל. וּמַעֲרָת לֹא יֵשׁא אַע"ג דְּעַבְד מִתָּר בְּמַעֲרָת לִפִּי שְׁקָדָשׁ וְעוֹמֵד כְּדַתְנָן פֶּרֶק הָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין דף סט.). וְכוּלִין מַעֲרִים לְטַהַר פִּיצַד מַעֲוֵר נוֹשֵׂא שְׁפָחָה וְצַד חֲרוּת שָׂרִי בָּה כְּדַתְנָן פֶּרֶק עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין (סג) שְׁחֲרוּרֵי וּמַעֲרֵי שָׂרו לְבֹא זֶה בָּזֵה דֵּהָא י"ל דְּאֵין לָנוּ לִתְקַן כְּדִי לְהַרְבּוֹת מַעֲוִרים כְּעוֹלָם וְעוֹד פִּינִן דַּתְּפָסִי בָּה קִדּוּשִׁין אֲתִי צַד עֲבָדוֹת וּמַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאַשְׁת אִישׁ וּנְתִיבָה נְמִי לֹא יֵשׁא דַאע"ג דְּמַעֲרָת וּנְתִיבָה וְשְׁחֲרוּרֵי מִתְרִין לְבֹא זֶה בָּזֵה דֵּהָא הִנֵּה הַתְּפָסַת קִדּוּשִׁין וְאֲתִי צַד עֲבָדוֹת וּמַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאַשְׁת אִישׁ אִי נְמִי נְתִיבָה אִסוֹר צַצַד עֲבָדוֹת דְּלֹאֵו קָדָשׁ וְעוֹמֵד הוּא אַע"ג דַּמַּתָּר בְּמַעֲרָת מַשּׁוּם דְּלֹא מְקַרִי קֹהֵל מְזַהַר בְּלֹאֵו דְּלֹא יִהְיֶה קָדָשׁ (דְּבָרִים כ"ג:י"ח) וּא"ת וְלִנְתִי עֲשֵׂה [דְּלַשְׁבַּת וְצָרָה] וְלִדְחִי לֹאֵו דְּלֹא יִהְיֶה קָדָשׁ וִי"ל דִּהֲבֹא אֶפְשָׁר לָהִים שְׂנִיָּהֶם עַל יָדִי בְּפִיָּה אִי נְמִי דְּלֹא אֲתִי עֲשֵׂה וְדְחִי לֹא תַעֲשֶׂה אֲלֵא כְּגוֹן מִילָה בְּצַרְעַת דְּבַעֲיָנָא דַּמַּעְקָר לֹאֵו מְקוֹם עֲשֵׂה אֲבֵל הֲבֹא מַשְׁעַת הַעֲרָאָה עוֹבֵר לִיה בְּלֹאֵו וַעֲשֵׂה לִיבֹא עַד גְּמַר בִּיאָה: לֹא תִהְיֶה בְּרָאָה. הֵאִי עֲשֵׂה אֵלִים טְפִי מַפְּרוּ וְרַבּוּ כְּדִאֲמַר בַּמִּגְלָה בְּפֶרֶק בְּתָרָא (דף כז.) מוֹכַר אָדָם ס"ת לֵשׁא אֲשֶׁה וְלָלִיד תּוֹרָה וּמִיתִי לֹא תִהְיֶה בְּרָאָה אֲבֵל יי"מ מַשּׁוּם דְּעַבְד לֹא מְפָקִיד אֶרְבִּיָּה דְאֲמַר הִיו לוֹ בָּנִים בְּעֲבָדוֹתוֹ וְנִשְׁתַּחֲרַר לֹא קִיָּם פְּרִיָּהּ וּרְבִיָּהּ וְלֹאֵו מְלֵתָא הִיא דְאֲמַר בִּירוּשְׁלַמִי דַּמו"ק (פ"א) עַבְד מֵהוּ שְׁשֵׂא אֲשֶׁה בַּמוֹעֵד אֲמַר לֵהוֹן גִּשְׁמַעִינוּ מִן הַדִּין מְתִנְיָנוּ וַיִּבְטַל וְהֵלֵא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֲלֵא בְּשִׁבִיל פְּרִיָּהּ וּרְבִיָּהּ וְאֲמַר שְׁמַעוּן בַּר אֲבָא מַשּׁוּם רַבִּי יוֹחָנָן כָּל כְּהוּא מַצִּיָּה עַל פְּרִיָּהּ וּרְבִיָּהּ לֹא יֵשׁא אֲשֶׁה בַּמוֹעֵד וְעוֹד לִשְׁנֹא דְנִקְטַ הֲבֹא וְהֵלֵא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֲלֵא בְּשִׁבִיל פְּרִיָּהּ וּרְבִיָּהּ מַשְׁמַע דַּאֲתַרְוּיָהּוּ קָלִי וְהָא דְאֲמַרִינוּ לֹא קִיָּם פְּרִיָּהּ וּרְבִיָּהּ הֵינוּ מַטַּעַם דְּבַעֲשִׁין זַרְעוּ מִיָּחָס אֲחֻרָיו וְאִפִּילוּ יִשְׁתְּרֹאֵל שְׁנֵשׁ לוֹ בֶּן מִן הַשְׁפָּחָה אֵינוֹ קָרִי אֲחֻרָיו וְעוֹד פְּרוּ וְרַבּוּ אֲבָלְהוּ בְּנֵי נַח בְּתִיב אָף לְכַנְעִן: כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ. אִפִּילוּ לְשִׁמוּאֵל דְאֲמַר (נִפְטוֹן דף לח.) הַמְּפָקִיר עַבְדּוֹ יוֹצֵא לַחֲרוּת וּא"ץ גַּט שְׁחֲרוּר הֲבֹא דְטָבֹא לָה עַבְדּוּ לָה לַעֲשׂוֹת שְׁחֲרוּר גְּמּוֹר וַאע"ג דְאֲמַרִינוּ (בְּרַכּוֹת דף מז:) הַשְׁחֲרַר עַבְדּוֹ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה יִחִא לָן דְּלַיעַבַד רַבֵּב אִסּוּרָא זִמְטָא וְלֹא לַעֲבַד הַעֲבַד אִסּוּרָא רַבָּה כְּדִאֲמַר בְּעִירוּבִין בִּפ' בְּכָל מַעֲרָבִין (עִירוּבִין דף לב: נָשָׁם) וְלֹא דַמִּי לֵהִיאִא דְרִישׁ שַׁבַּת (דף ד. נָשָׁם) וְכִי אֲמַרִינוּ לוֹ לֹאֲדָם עֲמוּד וְחִטָּא בְּשִׁבִיל שְׁחִפָּה חֲבֵרָךְ דֶּהֱתָם פּוֹשַׁע בְּדָבָר הַי שְׁלֹא הָיָה לוֹ לֵאֲפוֹת הַפֶּת תַּעַד דְּשָׂרִינוּ רִישׁ תַּמִּיד גִּשְׁחַט (פְּסָחִים דף נט. נָשָׁם) לִהַקְרִיב לְכֹהֵן אַחֵר תַּמִּיד שֶׁל בִּין הָעֲרֻבִים כְּפַרְת חֲבָרֵו כְּדִי שִׂיאֲכַל קֶרֶבָן פֶּסַח לַעֲרַב אַע"ג דְאִירֹבֹא עֲשֵׂה דִהַשְׁלֵמָה: חֲרַשׁ דְּמִיָּא דְשׁוֹטָה וְקָטָן. (דף יט:) הַכֵּל פִּשְׁרִין לְקַרָּא אֶת הַמִּגְלָה חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן כּוּי לֹא דִיִּק הָכִי דֶּהֱתָם ע"כ בְּמַדְבַּר קוֹמִינוּ מְדַקְרָא אֶת הַמִּגְלָה וּבִרְמִיָּהּ לֹא הִנֵּה מִפִּיק אֲחֲרִים וְכַן בַּחֲלוֹן (דף ב.) חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן שְׁמַא וְקִלְקִלִי אֶת שְׁחִיטָתוֹ לֹא דִיִּק הָכִי דֶּהֱתָם הַטַּעַם תְּלִי בַּכּוֹן שְׂיוֹכַל לֵאמֹן אֶת יָדוֹ לַשַּׁחַט: הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ זֶהוּ חֲרַשׁ. בַּב"ר מִפִּיק לִיה אֵינוֹ מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ דְּכַתִּיב מִי שֶׁם פֶּה לֹאֲדָם אִו מִי יוֹסֵם אֵלֶם אִו חֲרַשׁ (שְׁמוֹת ד':י"א) מִי [שֶׁם] פֶּה קָלִי לְתַרְוּיָהּ: שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר פְּטוֹר מִן הָרָאִיָּה וְחִיב בְּשִׁמְחָה. וְהָא דְלֹא קִתְּנֵי נָשִׁים דְּמִחְטִיבֵי בְּשִׁמְחָה בְּתַר הָכִי לֹא חֵשׁ לְהָכִי לְמַתְנֵי סוּרְסָא וּבִיוצֵא בָּזֵה מַצִּיָּה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְהֵיאִל דְּלִקְמָן (תְּנִינָה דף ו:) דְאֲמַר יֵשׁ בְּשִׁמְחָה שְׂאִין בְּשִׁתְּיָהֶן שְׁנוֹהֶנָּת בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים מֵה שְׂאִין בֶּן בְּשִׁתְּיָהֶן וְלֹא תַחשִׁיב חֲרַשׁ מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ דֶּהֱתָם בַּחֲנִיגָה נְמִי מַחֲיב וְלֹא בְּעִי לְמַתְנֵי יֵשׁ בְּשִׁתְּיָהֶן שְׂאִין בְּאַחַת כְּגוֹן חֲרַשׁ מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ דְּלֹא נָחִית לְמַתְנֵי הָךְ כְּלָלָא רַק מֵה שְׁבִאחַת שְׂאִין בְּשִׁתִּים וְהֲבֹא כִי קֲאֲמַר דַּמַּחֲיב בְּשִׁמְחָה הוּא הַדִּין בַּחֲנִיגָה כְּדַפְרִשְׁתִּי אֲלֵא שְׁמָחָה נִקְטַ דְנָשִׁים חֲיִבּוֹת וְחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן פְּטוֹרִי וְכִי תַנִּינוּ לַעֲלִי זֶה וְהָ כְּפִקְחִין לְכָל דְּבָרֵיהֶן לְהַתְחִיב בְּשִׁמְחָה וּבַחֲנִיגָה קֲאֲמַר:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

תַּקְנָתָם אֶת רַבּוֹ. בְּמֵה שֶׁהָיָה לוֹ מַעַקְרָא יֵשׁ לוֹ עֶכְשָׁו שֶׁזֶהוּ הַעֲבָדוֹת וְאֶת עַצְמוֹ תַּקְנָתָם אֶת רַבּוֹ וְאֶת עַצְמוֹ לֹא תַקְנָתָם כֵּל תַּקְנַת רַבּוֹ הִיא חֲבֵל תַּקְנַת הַעֲבָד אֵין אִם נִתְקַן בְּמַשְׁפָּט הַמָּמוֹן לֹא נִתְקַן בְּפִרְיָהּ וּרְבִיָּהּ: לֵשׁא שְׁפָחָה אֵינוֹ יָכוֹל, בַּת חוֹרִין אֵינוֹ יָכוֹל. ^(א)לִיבְטִיל — וְהִלָּא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֲלֵא לְפִרְיָהּ וּרְבִיָּהּ, שְׁנֶאֱמַר: "לֹא תִהְיֶה בְרָאָה לְשִׁבְתָּ יִצְרָה". אֲלֵא מִפְּנֵי תִיקוּן הָעוֹלָם, כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוּתֵּב לוֹ שְׁטָר עַל חֲצִי דָמָיו. וְחִזְרוּ בֵּית הַלֵּל לְחוֹרוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. ^(ב)חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן כּוּי.

קִתְּנֵי חֲרַשׁ דּוּמְיָא דְשׁוֹטָה וְקָטָן: מָה שׁוֹטָה וְקָטָן — דִּלְאוּ בְנֵי דַעָה, אָף חֲרַשׁ — דִּלְאוּ בַר דַּעָה הוּא. וְקֹא מַשְׁמַע לָן כְּדַתְנָן: חֲרַשׁ שְׁדִיבְרוּ חֲכָמִים בְּכָל מְקוֹם, שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. הָא מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — חֲטִיב. ^(ג)תְּנִינָא לְהָא, דְתַנּוּ רַבְנָן: הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ — זֶהוּ חֲרַשׁ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — זֶהוּ אֵלֶם, זֶה וְזֶה — הֲרִי הֵן בְּפִקְחִין לְכָל דְּבָרֵיהֶם. וּמַמָּאי דַּמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ זֶהוּ חֲרַשׁ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר זֶהוּ אֵלֶם? דְּכַתִּיב: "וְאִנִּי כַחֲרַשׁ לֹא אֶשְׁמַע וּבְאֵלֶם לֹא יִפְתַּח פִּי". וְאִיבְעִית אֵימָא, כְּדִאֲמַרִי אֵינְשִׁי: אִישְׁתְּקִיל מִיּוֹלִיָּהּ. 'מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — חֲטִיב. וְהִתְנַיָּא: מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — פְּטוֹר! ^(ד)אֲמַר רַבִּינָא, וְאִיתִימָא רַבָּא: חֲסוּרֵי מִיחְסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי: הַפֵּל חֲטִיבִין בְּרֵאאִיָּהּ וּבְשִׁמְחָה, חוּץ מִחֲרַשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, שְׁפָטוֹר מִן הָרֵאאִיָּה. וְאָף עַל פִּי שְׁפָטוֹר מִן הָרֵאאִיָּה, חֲטִיב בְּשִׁמְחָה. וְאֶת שְׂאֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵעַ וְלֹא מְדַבֵּר, וְשׁוֹטָהּ וְקָטָן — פְּטוֹר אָף מִן הַשְׁמִיחָה, הוּאִיל וּפְטוֹרִים מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמּוּרוֹת בַּתּוֹרָה. תְּנִינָא נְמִי הָכִי: הַפֵּל חֲטִיבִין בְּרֵאאִיָּהּ וּבְשִׁמְחָה, חוּץ מִחֲרַשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, שְׁפָטוֹרִין מִן הָרֵאאִיָּה. וְאָף עַל פִּי שְׁפָטוֹר מִן הָרֵאאִיָּה —

שְׁאִסוֹר בְּתַעֲרָבְתּוֹ אֲמַרוּ לִיה וְהָא בְּתִיב וְהִרְבַּתָּם אֶת שְׁלֵמָה בְּנֵי עַל הַפְּרָדָה (מְלָכִים א א':ל"ג) אֲמַר לָהֶם אֵין לְמַדִּים תּוֹרָה מִן הַתְּקוּעָה א"ל וְהָא בְּתִיב

וַיַּעַבְד אֵין כֵּאֵן אִם נִתְקַן בְּמַשְׁפָּט הַמָּמוֹן לֹא נִתְקַן בְּפִרְיָהּ וּרְבִיָּהּ: לֵשׁא שְׁפָחָה אֵינוֹ יָכוֹל מִפְּנֵי צַד הַחֲרוּת שְׂבוּ וּכְתִיב לֹא יִהְיֶה קָדָשׁ וְגו' (דְּבָרִים כ"ג:י"ח): בַּת חוֹרִין אֵינוֹ יָכוֹל מִפְּנֵי צַד עֲבָדוֹת שְׂבוּ: לֹא תִהְיֶה בְּרָאָה לֹא בְּרָא הַקַּב"ה אֶת הָאָרֶץ לְהוֹיֹת בְּלֹא יִשׁוּב אֲלֵא לְשִׁבְתָּ יִצְרָה: כְּדַתְנָן בְּרַישׁ מַסְכַּת תְּרוּמוֹת (מ"ב:) חֲרַשׁ שְׁדַבְּרוּ כּוּ חֲכָמִים כְּכָל מְקוֹם שֶׁהָשְׁנוּ אוֹתוֹ לְשׁוֹטָה לְפָטְרוּ לֹא דְבָרוּ אֲלֵא בְּמִי שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר הָכִי קוּם לָהּוּ לְרַבְּנָן דְּמִי שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר דְּלֹאֵו בְּנֵי דַעָה נִינְהוּ: מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ תַּחֲלָתוֹ הָיָה פִּקַּח עַד שְׁלֵמַד לְדָבַר וְאֲח"כ נִתְחַרַּשׁ: תְּנִינָא בְּמַתְנִיתוּן: לָהֹא דְתַנּוּ רַבְּנָן בְּבִרְיָתָא וְלַמְדַּנוּ שֶׁהַבְּרִיתָא הִיאִת עֲקָר וְסוּמְכִין עֲלֶיהָ: זֶה וְזֶה כְּפִקְחִים הֵינוּ כַּמַּתְנִיתוּן דְּלֹא פְטַר אֲלֵא חֲרַשׁ הַדּוּמָה לְשׁוֹטָה: וְאִי בְּעִית אֵימָא אֵלֶם כַּמַּשְׁמַעוּ נוֹטְרִיקוֹן אֲשִׁתְּקוּל מְלוּלָה נִטַּל דְּבוּרוֹ: פְּטוֹר מִן הָרָאִיָּה קָשִׁין אֲהַדְּדִי מַתְנִיתוּן וּבִרְיָתָא: אֲמַר רַבָּא מַתְנִיתוּן דְּתַנִּי אֲכַל רָאִיָּה חֲרַשׁ דּוּמִיָּא דְשׁוֹטָה: חֲסוּרִי מַחְסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי דַאע"פ דְּלֹא דוּמָה לְשׁוֹטָה פְטוֹר וְכִי תַנִּיא מַתְנִיתוּן דּוּמִיָּא דְשׁוֹטָה גְּבִי שְׁמָחָה הוּא דְתַנִּי וְתַרִי מִינִי חֲרַשׁ תַּנָּא מַתְנִיתוּן וְחֲסוּרִי מַחְסָרָא מַתְנִיתוּן וְהָכִי קִתְּנִי הַכֵּל חֲיָבִין בְּרָאִיָּה חוּץ מִחֲרַשׁ כָּל דֵּהוּ אִו שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר:

אִו מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ: וְאָף עַל פִּי שֶׁהוּא פְטוֹר בְּעוֹלַת רָאִיָּה לְרֹאוֹת:

וַיַּעַשׂ הַאָּזָר בְּעֵינֵי ה': לֵשׁא שְׁפָחָה אֵינוֹ יָכוֹל. וּמַעֲרָת לֹא יֵשׁא אַע"ג דְּעַבְד מִתָּר בְּמַעֲרָת לִפִּי שְׁקָדָשׁ וְעוֹמֵד כְּדַתְנָן פֶּרֶק הָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין דף סט.). וְכוּלִין מַעֲרִים לְטַהַר פִּיצַד מַעֲוֵר נוֹשֵׂא שְׁפָחָה וְצַד חֲרוּת שָׂרִי בָּה כְּדַתְנָן

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פג' מהל' חגיגה הל' ב:
ב מיי' פב' מהל' חגיגה הל' א,
סמג עשין רכז:
ג מיי' פב' מהל' חגיגה הל' א,
סמג עשין רכז:

וְכֵן אָמְרִינוּ: לִקְמוֹן הֵאָל לָמָּה לִי הַקָּרָא תַּפּוּק לִי דְמַצַּת עֲשֵׂה שְׂהִמֵּן גִּרְמָא מֵהוּ דְמִימָא יִטְלֵף רֵאִיָּה מֵהֶקְהֵל מַה לְהֵלן גָּשִׁים חִיבוֹת וְטַפְלִים לֹא מְחִיבִין כְּמוֹ דְּהֶקְהֵל וְלִתּוֹן שְׂכָר לְמַבְיֵאִיס כִּי הָתֵם דְּמַקֵּל וְחִמְר פִּטְרִין לִיָּה כְּדִפְרָשִׁית לְעִיל דְּנָשִׁים פִּטְוּרוֹת טַפְלִים לֹא כָּל שְׂכָן וְלִקְמוֹן דְּמַרְבִּין קִטּוֹן שְׁהִיַּע לְחִנוּן מִדְּכַתִּיב כּל וְלֹא גְמָרִין מֵהֶקְהֵל הָתֵם אֲסַמְכְּתָא דְּעֵלְמָא הוּא דְּקַדְמִסִּין וּמֵהִיא ק"ו נְמִי פִטוּר וְכִי פְרִיךְ דְּרַבְּנָן הוּא מְצִי לֹאקְשָׁנִי לָמָּה לִי קָרָא לְגַמֵּר מֵהֶקְהֵל אֵלָּא. עֲדִיפָא מֵנָּה פְרִיךְ: מִלְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְנִפְקָא. דְּפִשְׁטָא דְּקָרָא מִשְׁמַע הַאֲזִינָה וְהָבִין שְׂבִיבִין מַה שְׁיִלְמַדְהוּ הֵלְכָן מַה לָּנוּ שְׁמַעַי כִּיּוֹן דְּלֹא גְמִיר מִמַּעֲטִין לִיָּה שְׁפִיר: אֵלָּא קָרִי צֵה לְמַעַן וְלִקְמוֹן. וְאֵף עַל גַּב דְּלֹא מִשְׁתַּעֵי גְמִיר וְלִכְבִּי לֹא נִפְקָא לְהוּ מִלְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְכֵן מִדְּבַר וְאִינוּ שׁוֹמַע אֲפִילוּ שְׁמַע עַד הִסְתָּא דְּמַצֵּי גְמִיר לֹאחֲרֵנִי כִּיּוֹן דְּלֹא מְצִי גְמִיר לֹא לְלַכֵּת וְכִיּוֹן דְּלֹא שְׁמַע לֹא גְמִיר מִכָּאן וְלִהְבָּא אַע"ג דְּגְמִיר לֹאחֲרֵנִי עַד הַאֲדִינָא לֹא חִיל הִסְתָּא כִּיּוֹן דְּלֹא יוֹשִׁיל לֹא לִיכֵּה זֹו דֵּהָא לֹא קֹאמֵר קָרָא הֶקְהֵל אֵלָּא שְׁמַעַנִי בְּקָרִיאֵת הַמֶּלֶךְ וְיִבְיַנִי מֵהִסְתָּא וְיִבְאֹו לִיזִי יִרְאֵת הַצִּוֵּר דְּכַתִּיב בְּסוּפָא דְּקָרָא וְיִרְאֹו אֵת ה' וְהִשָּׁם לֹא חָס לְהַבִּיאֹו דְּפִשְׁטָא לִיָּה דְּמַשְׁתַּעֵי בְּהִי אֲבָל מִלְמַעַן וְלִקְמוֹן לֹא מְצִי מִפִּיק בְּלֹא יִשְׁמְעוּ דְּלֹא הִינָּח מִפִּיק מִדְּבַר וְאִינוּ שׁוֹמַע כִּיּוֹן דְּשְׁמַע מִקָּמִי הָכִי וְשָׁפִיר גְמִיר אֵף לֹאחֲרֵנִי וְגַם יָבִין לָמָּה נִקְהֵלוּ עַכְשָׁן וְגַם יַצְטַרֵּךְ יִשְׁמְעוּ כְּדִאֲמַרִּין לִקְמוֹן: חֲרַשׁ בְּאִזְנוֹ אַחַת בִּירוּשָׁלַיִם אָמַר ר' יוֹחָנָן דְּשַׁי חֲרַשׁ בְּאִזְנוֹ אַחַת מֵהוּ א"ר יוֹסִי צֵר כִּיּוֹן פְּלַגְתָּא דְּרַבִּי יוֹסִי וְרַבְּנָן דְּתַנִּי רַבִּי יוֹסִי וְלִבְנֵי אַהֲרֹן תַּעֲשֶׂה דְּתַנִּי (שְׁמוֹת כ"ח:מ'): רַבְּנָן אָמְרִי שְׁתִּי דְּתַנִּי לְכָל אַחַד רַבִּי יוֹסִי אָמַר אֲפִילוּ דְּתַנִּי לְכָל אַחַד וְאֶחָד הָכִי נְמִי רַבְּנָן אָמְרִי בְּאִזְנוֹיָס שְׁתִּי אֲזִינִים לְכָל אַחַד וְרַבִּי יוֹסִי אָמַר אֲזִין לְכָל אַחַד וְאֶחָד: אֵף עַל גַּב דְּלֹא שְׁמַעִי. מִחֲמַת שְׁהֵן רְחוּקִים אֲבָל אִם הִיוּ חֲרָשִׁין מִמַּעֲטִין מִבְּאִזְנוֹיָס: מִפְּעֻמִּים נִפְקָא. וְכִי אֲמַרִּין לִקְמוֹן רַבְּנִים פִּרְט לְבַבְעִיל קִבּוּן אֲסַמְכְּתָא דְּעֵלְמָא הוּא דְּמַפְעֻמִּים נִפְקָא וְכִי פְרִיךְ דְּמַצַּת חֲלִיָּה (וְצִמּוֹת דָּף קג. נָשִׁים) וְבַעֲרִכּוֹן פִּרְק הַאֲזִימֵר מִשְׁקֵלִי (דָּף יט: נָשִׁים) וְרַמְיָנִיָּה רַבְּנִים פִּרְט לְבַבְעִיל קִבּוּן הִיא מִדְּסַמְכָה רַבְּנִים קֹאמֵר וְלֹא מִשּׁוֹם שְׁהוּא עֵקֶר דְּרָשָׁה: תַּחֲלָה לְגַרְסִים. שְׁנַצְנוּנָה עַל הַמִּילָה טַפִּי מִכָּל אֹרְתָם שְׁלֹפְנוּי: נָשִׁים לְשִׁמְעָה. אָמַר בִּירוּשָׁלַיִם דְּלֹא כְּבֹן עֲזָא דְּאָמַר חִיב אֲדָם לְלַמֵּד לְבִתּוֹ תוֹרָה: כְּדִי לִתּוֹן שְׂכָר לְמַבְיֵאִיָּה. וְעַל זֶה סָמְכוּ לְהַבִּיאֹו קִטְּוִים בְּבִית הַבְּנִיָּסִת:

וְגַמֵּר רֵאִיָּה רֵאִיָּה מֵהֶקְהֵל. וְנָשִׁים יִכְפָּא חִיבִי בְּשִׁמְחָה. וְאֵת שְׁאִינוּ לֹא שׁוֹמַע וְלֹא מְדַבֵּר, וְשׁוֹטָה וְקִטְּוֹן — פִּטְוּרִין אֵף מִן הַשְּׁמִיחָה, הוּאִיל וּפִטְוּרִין מִכָּל מַצּוֹת הָאֲמּוּרוֹת בְּתוֹרָה. מֵאִי שְׁנָא לְעַנְּנָן רֵאִיָּה דְּפִטְרִי, וּמֵאִי שְׁנָא לְעַנְּנָן שְׁמִיחָה דְּמַחֲיִיבִי? "לְעַנְּנָן רֵאִיָּה גְמִיר "רֵאִיָּה" מִהֶקְהֵל, דְּכַתִּיב: "הֶקְהֵל אֵת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּהֳרִי, וְכַתִּיב: "כָּבֹא כָּל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת". וְהָתֵם מְנַלְז? דְּכַתִּיב: "לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלִמְעוּ יִלְמְדוּ", וְתַנְיָא: "לְמַעַן יִשְׁמְעוּ" — פִּרְט לְמַדְּבַר וְאִינוּ שׁוֹמַע, "וְלִמְעוּ יִלְמְדוּ" — פִּרְט לְשׁוֹמַע וְאִינוּ מְדַבֵּר. לְמִימָרָא דְּכִי לֹא מִשְׁתַּעֵי לֹא גְמִיר? וְהָא הִנְהוּ תַרִּי אִילְמִי דִּהּוּ בְּשִׁבְבוֹתִיָּה דְּרַבִּי, בְּנִי בְּרִיתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן כִּן גּוֹדְגָאד, וְאָמְרִי לֵה בְנִי אַחֲתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּכָל אִימַת דִּהּוּ עֲיִיל רַבִּי לְבִי מְדַרְשָׁא הוּוּ עֲיִילִי וְיִתְבִּי קַמִּיָּהוּ וּמִנִּיָּדִי בְּרִישִׁיָּהוּ וּמִרְחֻשִׁין שְׁפוּתִיָּהוּ, וּבְעֵי רַבִּי רַחֲמִי עַלִּיָּהוּ וְאִיתְסוּ, וְאִשְׁתַּבַּח דִּהּוּ גְמִירִי הִלְכְּתָא וְסַפְרָא וְסַפְרִי, וְכוּלָּהּ תִּלְמוּדָא! אָמַר מֶר זוטָרָא: קָרִי בִּיה "לְמַעַן יִלְמְדוּ". רַב אָשִׁי אָמַר: וְדֹאִי "לְמַעַן יִלְמְדוּ" הוּא, דֹּאִי סִלְקָא דְּעֵתָהּ "לְמַעַן יִלְמְדוּ", וְכִיּוֹן דְּלֹא מִשְׁתַּעֵי לֹא גְמִיר, וְכִיּוֹן דְּלֹא שְׁמַע לֹא גְמִיר, הֵאִי מ"לְמַעַן יִשְׁמְעוּ" נִפְקָא! אֵלָּא וְדֹאִי "לְמַעַן יִלְמְדוּ" הוּא. יֵאמֵר רַבִּי תַנְחוּם: חֲרַשׁ בְּאִזְנוֹ אַחַת פִּטְוּר מִן הָרֵאִיָּה, שְׁנַאֲמֵר "בְּאִזְנוֹיָס". וְהֵאִי "בְּאִזְנוֹיָס" מִכְּעִי לִיָּה "בְּאִזְנוֹיָס" דְּכוּלָּהוּ יִשְׂרָאֵל! הֵהוּא מ"נִגְדָּא כָּל יִשְׂרָאֵל" נִפְקָא. אִי מ"נִגְדָּא כָּל יִשְׂרָאֵל", הוּוּ אֲמִינָא: אֵף עַל גַּב דְּלֹא שְׁמַעֵי — כְּתַב רַחֲמָנָא "בְּאִזְנוֹיָס", וְהוּא דְּשְׁמַעֵי. הֵהוּא מ"לְמַעַן יִשְׁמְעוּ" נִפְקָא. יֵאמֵר רַבִּי תַנְחוּם: חִיגֵר בְּרַגְלֹו אַחַת — פִּטְוּר מִן הָרֵאִיָּה, שְׁנַאֲמֵר: "רַגְלִים". וְהָא "רַגְלִים" מִכְּעִי לִיָּה, פִּרְט לְבַבְעִיל קִבּוּן! הֵהוּא מ"פְּעֻמִּים" נִפְקָא, דְּתַנְיָא: "פְּעֻמִּים", אִין "פְּעֻמִּים" אֵלָּא רַגְלִים, וְכֵן הוּא אֹמֵר: "תַּרְמִסְנָה רַגְלִי רַגְלִי עֲנִי פְעֻמִּי דְלִים". וְאֹמֵר: "מַה יָּפוּ פְעֻמִּיָּה בְּנִצְעִלִים בֵּת נָדִיב". דְּרַשׁ רַבָּא, מֵאִי דְּכַתִּיב: "מַה יָּפוּ פְעֻמִּיָּה בְּנִצְעִלִים בֵּת נָדִיב" — כְּמָה נִאֲזִין וְרַגְלִיָּהוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲה שְׁעוּלִין לְרַגְלִי. בֵּת נָדִיב" — בֵּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ שְׁנַקְרָא נָדִיב, שְׁנַאֲמֵר: "נָדִיבִי עֲמִים נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם". "אֱלֹהֵי אַבְרָהָם", וְלֹא אֱלֹהֵי יִצְחָק וְיַעֲקֹב? אֵלָּא: "אֱלֹהֵי אַבְרָהָם" — שְׁהִיָּה תַחֲלִיָּה לְגַרִּים. ^(א) אָמַר רַב כְּהֵנָא, דְּרַשׁ רַב נָתָן בַּר מַנְיּוּמִי מִשּׁוֹם רַבִּי תַנְחוּם: מֵאִי דְּכַתִּיב "וְהַבּוֹר רַק אִין בּוֹ מַיִם", מִמַּשְׁמַע שְׁנַאֲמֵר "וְהַבּוֹר רַק" — אִינִי יוֹדַע שְׁאִין בּוֹ מַיִם? אֵלָּא: מַיִם אִין בּוֹ, אֲבָל נִחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ. ^(ב) תַּנּוּ רַבְּנָן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן כִּן בְּרוּקָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר [כִּן] חֲסִמָא שְׁהִלְכוּ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּפִקְעִיָּין. אָמַר לָהֶם: מַה חִידוּשׁ הִיָּה בְּבִית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם? אָמְרוּ לוֹ: תִּלְמִידִיָּה אָנוּ וּמִימִיָּה אָנוּ שׁוֹתִין. אָמַר לָהֶם: אֵף עַל פִּי כּוֹ, אִי אֶפְשָׁר לְבִית הַמִּדְרָשׁ בְּלֹא חִידוּשׁ. שְׁבֹתָ שֶׁל מִי הִיָּתָה? שְׁבֹתָ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר כִּן עֲזַרְיָה הִיָּתָה. וּבְמָה הִיָּתָה הַגָּדָה הַיּוֹם? אָמְרוּ לוֹ: בְּפִרְשֵׁת הַקְּהֵל. וּמַה דְּרַשׁ בַּהּ? "הֶקְהֵל אֵת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּהֳרִי". אִם אֲנָשִׁים בָּאִים לְלַמּוֹד, נְשִׁים בָּאוֹת לְשִׁמּוּעַ, טַף לָמָּה בָּאִין? כְּדִי לִיתָן שְׂכָר לְמַבְיֵאִיָּהוּ. אָמַר לָהֶם: מְרַגְלִית טוֹבָה הִיָּתָה בִּידְכֶם, וּבִקְשָׁתֶם לְאַבְדָּה מִמֶּנִּי? ^(ג) וְעוֹד דְּרַשׁ: "אֵת ה' הָאֲמַרְתָּ הַיּוֹם", "וְה' הָאֲמַרְתָּ הַיּוֹם", אָמַר לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אַתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם. אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, דְּכַתִּיב: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד", וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אַתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, שְׁנַאֲמֵר:

חִיב בְּשִׁמְחָה לְשִׁמּוּחַ בְּחַג דְּכַתִּיב וְשִׁמְחָת בְּחַגְךָ (דְּבָרִים ט"ז:י"ז) וְאָמְרִין גְּמִיר רֵאִיָּה רֵאִיָּה מֵהֶקְהֵל. וְנָשִׁים יִכְפָּא חִיבִי בְּשִׁמְחָה. וְאֵת שְׁאִינוּ לֹא שׁוֹמַע וְלֹא מְדַבֵּר, וְשׁוֹטָה וְקִטְּוֹן — פִּטְוּרִין אֵף מִן הַשְּׁמִיחָה, הוּאִיל וּפִטְוּרִין מִכָּל מַצּוֹת הָאֲמּוּרוֹת בְּתוֹרָה. מֵאִי שְׁנָא לְעַנְּנָן רֵאִיָּה דְּפִטְרִי, וּמֵאִי שְׁנָא לְעַנְּנָן שְׁמִיחָה דְּמַחֲיִיבִי? "לְעַנְּנָן רֵאִיָּה גְמִיר "רֵאִיָּה" מִהֶקְהֵל, דְּכַתִּיב: "הֶקְהֵל אֵת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּהֳרִי, וְכַתִּיב: "כָּבֹא כָּל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת". וְהָתֵם מְנַלְז? דְּכַתִּיב: "לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלִמְעוּ יִלְמְדוּ", וְתַנְיָא: "לְמַעַן יִשְׁמְעוּ" — פִּרְט לְמַדְּבַר וְאִינוּ שׁוֹמַע, "וְלִמְעוּ יִלְמְדוּ" — פִּרְט לְשׁוֹמַע וְאִינוּ מְדַבֵּר. לְמִימָרָא דְּכִי לֹא מִשְׁתַּעֵי לֹא גְמִיר? וְהָא הִנְהוּ תַרִּי אִילְמִי דִּהּוּ בְּשִׁבְבוֹתִיָּה דְּרַבִּי, בְּנִי בְּרִיתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן כִּן גּוֹדְגָאד, וְאָמְרִי לֵה בְנִי אַחֲתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּכָל אִימַת דִּהּוּ עֲיִיל רַבִּי לְבִי מְדַרְשָׁא הוּוּ עֲיִילִי וְיִתְבִּי קַמִּיָּהוּ וּמִנִּיָּדִי בְּרִישִׁיָּהוּ וּמִרְחֻשִׁין שְׁפוּתִיָּהוּ, וּבְעֵי רַבִּי רַחֲמִי עַלִּיָּהוּ וְאִיתְסוּ, וְאִשְׁתַּבַּח דִּהּוּ גְמִירִי הִלְכְּתָא וְסַפְרָא וְסַפְרִי, וְכוּלָּהּ תִּלְמוּדָא! אָמַר מֶר זוטָרָא: קָרִי בִּיה "לְמַעַן יִלְמְדוּ". רַב אָשִׁי אָמַר: וְדֹאִי "לְמַעַן יִלְמְדוּ" הוּא, דֹּאִי סִלְקָא דְּעֵתָהּ "לְמַעַן יִלְמְדוּ", וְכִיּוֹן דְּלֹא מִשְׁתַּעֵי לֹא גְמִיר, וְכִיּוֹן דְּלֹא שְׁמַע לֹא גְמִיר, הֵאִי מ"לְמַעַן יִשְׁמְעוּ" נִפְקָא! אֵלָּא וְדֹאִי "לְמַעַן יִלְמְדוּ" הוּא. יֵאמֵר רַבִּי תַנְחוּם: חֲרַשׁ בְּאִזְנוֹ אַחַת פִּטְוּר מִן הָרֵאִיָּה, שְׁנַאֲמֵר "בְּאִזְנוֹיָס". וְהֵאִי "בְּאִזְנוֹיָס" מִכְּעִי לִיָּה "בְּאִזְנוֹיָס" דְּכוּלָּהוּ יִשְׂרָאֵל! הֵהוּא מ"נִגְדָּא כָּל יִשְׂרָאֵל" נִפְקָא. אִי מ"נִגְדָּא כָּל יִשְׂרָאֵל", הוּוּ אֲמִינָא: אֵף עַל גַּב דְּלֹא שְׁמַעֵי — כְּתַב רַחֲמָנָא "בְּאִזְנוֹיָס", וְהוּא דְּשְׁמַעֵי. הֵהוּא מ"לְמַעַן יִשְׁמְעוּ" נִפְקָא. יֵאמֵר רַבִּי תַנְחוּם: חִיגֵר בְּרַגְלֹו אַחַת — פִּטְוּר מִן הָרֵאִיָּה, שְׁנַאֲמֵר: "רַגְלִים". וְהָא "רַגְלִים" מִכְּעִי לִיָּה, פִּרְט לְבַבְעִיל קִבּוּן! הֵהוּא מ"פְּעֻמִּים" נִפְקָא, דְּתַנְיָא: "פְּעֻמִּים", אִין "פְּעֻמִּים" אֵלָּא רַגְלִים, וְכֵן הוּא אֹמֵר: "תַּרְמִסְנָה רַגְלִי רַגְלִי עֲנִי פְעֻמִּי דְלִים". וְאֹמֵר: "מַה יָּפוּ פְעֻמִּיָּה בְּנִצְעִלִים בֵּת נָדִיב". דְּרַשׁ רַבָּא, מֵאִי דְּכַתִּיב: "מַה יָּפוּ פְעֻמִּיָּה בְּנִצְעִלִים בֵּת נָדִיב" — כְּמָה נִאֲזִין וְרַגְלִיָּהוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲה שְׁעוּלִין לְרַגְלִי. בֵּת נָדִיב" — בֵּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ שְׁנַקְרָא נָדִיב, שְׁנַאֲמֵר: "נָדִיבִי עֲמִים נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם". "אֱלֹהֵי אַבְרָהָם", וְלֹא אֱלֹהֵי יִצְחָק וְיַעֲקֹב? אֵלָּא: "אֱלֹהֵי אַבְרָהָם" — שְׁהִיָּה תַחֲלִיָּה לְגַרִּים. ^(א) אָמַר רַב כְּהֵנָא, דְּרַשׁ רַב נָתָן בַּר מַנְיּוּמִי מִשּׁוֹם רַבִּי תַנְחוּם: מֵאִי דְּכַתִּיב "וְהַבּוֹר רַק אִין בּוֹ מַיִם", מִמַּשְׁמַע שְׁנַאֲמֵר "וְהַבּוֹר רַק" — אִינִי יוֹדַע שְׁאִין בּוֹ מַיִם? אֵלָּא: מַיִם אִין בּוֹ, אֲבָל נִחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ. ^(ב) תַּנּוּ רַבְּנָן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן כִּן בְּרוּקָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר [כִּן] חֲסִמָא שְׁהִלְכוּ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּפִקְעִיָּין. אָמַר לָהֶם: מַה חִידוּשׁ הִיָּה בְּבִית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם? אָמְרוּ לוֹ: תִּלְמִידִיָּה אָנוּ וּמִימִיָּה אָנוּ שׁוֹתִין. אָמַר לָהֶם: אֵף עַל פִּי כּוֹ, אִי אֶפְשָׁר לְבִית הַמִּדְרָשׁ בְּלֹא חִידוּשׁ. שְׁבֹתָ שֶׁל מִי הִיָּתָה? שְׁבֹתָ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר כִּן עֲזַרְיָה הִיָּתָה. וּבְמָה הִיָּתָה הַגָּדָה הַיּוֹם? אָמְרוּ לוֹ: בְּפִרְשֵׁת הַקְּהֵל. וּמַה דְּרַשׁ בַּהּ? "הֶקְהֵל אֵת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּהֳרִי". אִם אֲנָשִׁים בָּאִים לְלַמּוֹד, נְשִׁים בָּאוֹת לְשִׁמּוּעַ, טַף לָמָּה בָּאִין? כְּדִי לִיתָן שְׂכָר לְמַבְיֵאִיָּהוּ. אָמַר לָהֶם: מְרַגְלִית טוֹבָה הִיָּתָה בִּידְכֶם, וּבִקְשָׁתֶם לְאַבְדָּה מִמֶּנִּי? ^(ג) וְעוֹד דְּרַשׁ: "אֵת ה' הָאֲמַרְתָּ הַיּוֹם", "וְה' הָאֲמַרְתָּ הַיּוֹם", אָמַר לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אַתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם. אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, דְּכַתִּיב: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד", וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אַתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, שְׁנַאֲמֵר:

לִקְמוֹן (חֲנֻנִיָּה דָּף ח.) דְּשִׁמְחָה בְּשִׁלְמִים לֹאֲכֹל אֵת הַבָּשָׂר וְיִלְפִינוּ לָהּ (פָּסְחִים דָּף קט.) מִחֲבַחַת שְׁלָמִים וְאֲכַלְתָּ שֶׁם וְשִׁמְחָת וְלִקְמוֹן פְּרִיךְ: מ"ש לְעַנְּנָן רֵאִיָּה דְּפִטְוּר וְלְעַנְּנָן שְׁמִיחָה דְּמַחֲיִיב: וְשְׁאִינוּ לֹא שׁוֹמַע וְלֹא מְדַבֵּר הִינוּ חֲרַשׁ דְּמַתְנִיתִין שְׁסִמְכוּ לְשׁוֹטָה וְקִטְּוֹן: רֵאִיָּה מֵהֶקְהֵל דְּכַתִּיב בְּפִרְשֵׁת הֶקְהֵל בְּבוֹא כָּל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת וְגו' וּפִרְשֵׁת

עין משפט גזר מצוה
א מיוי' פו' מהל' מתנות עניים הל' ה, סמג עשין קסא:
ב מיוי' פא' מהל' תרומות הל' ה: מיוי' פו' מהל' בית הבחירה הל' טז:
ד מיוי' פא' מהל' תרומות הל' ה: מיוי' פו' מהל' בית הבחירה הל' טז:
ו מיוי' פט' מהל' עדות הל' ט, טוש"ע חו"מ סי' לה סעי' ח:

ומי כַּעֲמֹךָ יִשְׂרָאֵל גוי אֶחָד בָּאֶרֶץ. אֲמַרְיִן בַּמִּדְרָשׁ שְׁלֹשָׁה מַעֲיָדִין וְאֵף הוּא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: לַתְּלִמְיָה שׁוּרֹת מִסְמָר זֶה כְּשֶׁנוֹעֲצִין אוֹתוֹ עַל זֶה עַל זֶה יִשְׂרָאֵל וְשִׁבְתָּ וְהִקְדוֹשׁ ב"ה יִשְׂרָאֵל וְהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲיָדִים עַל הַשִּׁבְתָּ שֶׁהוּא יוֹם מְנוּחָה יִשְׂרָאֵל וְשִׁבְתָּ עַל הִקְדוֹשׁ ב"ה שֶׁהוּא אֶחָד הִקְב"ה וְשִׁבְתָּ עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִם יְחִידִים בְּאֻמּוֹת וְעַל זֶה סְמָכִינָן לומר אֵתָּה אֶחָד בְּמִנְחָה בְּשִׁבְתָּ אַע"פ שְׁאִינוּ מִדְּבַר מַעֲנִינָא דְיוּמָא דְשִׁבְתָּ כִּמוֹ תַּפְלַת עֲרֻבִית וְשִׁחְרִית: עֲמוּן וּמוֹאֵב מַעֲשִׂרִין מַעֲשֵׁר עַנִּי בְּשִׁבְעִיּוּת, לְפִי סֵדֶר הַשָּׁנִים הָיָה לָהֶם לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׁר שְׁנֵי שָׁהוּא שָׁנָה רִאשׁוֹנָה וּמַעֲשֵׁר עַנִּי נוֹסֵף בְּשִׁשִּׁית וְלֹא מַעֲנוּ מַעֲשֵׁר עַנִּי שְׁנֵי שָׁנִים רְצוּפִים אֲלֹא תַקְנָה תַקְנוּ בָּהּ כְּדֵי שִׁסְמָכוּ עֲלֵיהֶם עָנִיִּים בְּשִׁבְעִיּוּת וּבְדִין הוּא דְאִפִּי' תְּרוּמָה גְּדוּלָּה לֹא נִתְקַן אֲלֹא יִהְיֶה הַכֹּל מַעֲשֵׁר עַנִּי אֲלֹא שְׁלֹא רָצוּ לְחַלֵּק כָּל כֶּךָ מִשְׁאֵר שָׁנִים פֶּרֶש"י דְּהִינוּ אֶרֶץ סִיחּוֹן וְעוֹנֵג בְּדִאֲמַרְיִן בְּחִלּוֹן (דף ס:)‏ עֲמוּן וּמוֹאֵב טוֹבֵרוּ בְּסִיחּוֹן כְּלומר עַל יְדֵי כְּבוֹשׁ סִיחּוֹן וְעוֹנֵג הִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לְכַבֵּשׁ וְהִקְשָׁה ר"ת דִּאֲמַרְיִן בְּפֶרֶק מִקּוֹם שְׁנֵהֲנוּ (פְּסָחִים דף נב: וְשֵׁס) שֶׁלֹּשׁ אֶרְצוֹת לְכַעוֹר יִהְיֶה וְעַבְרַיִר הִיִּקְדוּ וְהַגִּילִל וְעַבְרַיִר הִיִּקְדוּ וְהִינוּ אֶרֶץ סִיחּוֹן וְעוֹנֵג וּכ"ת דְּקִדְשָׁה רִאשׁוֹנָה לֹא קִדְשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא אִם בֶּן תַּפְשֹׁט מִנֶּה דְלִרְבִּי אֱלִיעֶזֶר לֹא קִדְשָׁה אֲלֵמָּה מִבְּעִי' לֵן בַּפ"ק דְּמַגִּלָּה (דף י. וְשֵׁס) וּבִשְׁבוּעוֹת (דף טז. וְשֵׁס) מֵאִי סְבִירָא לֶהּ אִי קִדְשָׁה אִי לֹא קִדְשָׁה וְתַרְזֵן ר"ת דִּישׁ לְחַלֵּק דֶּהֱכָא בַּעֲמוּן וּמוֹאֵב דָּלָא כְּבָשׁוּ סִיחּוֹן וְעוֹנֵג וְלֹא נִתְקַדְּשׁוּ כָּלָל בְּקִדְשַׁת הָאֶרֶץ וְעוֹד מִתַּרְזֵן דָּלָא קִדְשָׁה עַבְרַיִר הִיִּקְדוּ רַק לְאֶרֶץ סִיחּוֹן מִשָּׁם אֲבָל מִה שֶׁכָּבַשׁ מַעֲמוּן לֹא נִתְקַדְּשָׁה: דָּרָךְ שְׁטוֹת חֲפִילוֹ בְּחֹד גָּמִי. וְכִי תִּימָא דָּלָא הִיָּה מוֹעֵד לְשְׁטוֹת רַק לְאוֹתוֹ דְּבַר וּבִשְׁעִין תִּלְתָּא כְּדֵי לְהַחֲזִיקוּ כְּשׁוּטָה לְכָל מַלְי כִּמוֹ גִּנַּח שׁוֹר וְחִמּוֹר וְגַמֵּל וְעֵשֶׂה מוֹעֵד לְכָל דֶּהֱכָא לֹא דְמִי דֶּהֱכָא בִּינוֹן שֶׁהוּא שׁוּטָה בְּאֶחָת וְזֹאִי וַשׁ לְהַחֲזִיקוּ בְּחֻקַּת שׁוּטָה לְכָל דְּבַר בִּירֹשָׁלַמִי בַּפ"ק דְּתַרּוּמוֹת אוֹמֵר סִימְנֵי שׁוּטָה הִיוּצֹא בְּלִילָה וְהֵלֵן בְּבִית הַקְּבָרוֹת וְהַמְקַרֵּעַ כְּסוּתוֹ וְהוּא מֵאֲבָד מִה שְׁנוֹתֵינִים לוֹ א"ר הוּנָא וְהוּא שְׁיֵהוּ כֵּלָן כּוֹז דָּלָא בֶן אוֹמֵר אֲנִי הִיוּצֹא בְּלִילָה וְיַחֲדִי אִימּוֹר גִּנְדְּרִיפִס אֲחָדָה וְהֵלֵן בְּבִית הַקְּבָרוֹת לְשָׁדִים וְהַמְקַרֵּעַ כְּסוּתוֹ אִימֵר בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת מֵאֲבָד מִה שְׁנוֹתֵנִים לוֹ קוּבְיָקוּס רַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר אֲפֹלוּ אֶחָת מִיָּהֵן אִמֵּר ר' אֲבִין

מִסְתַּבְרָא כִּר' יוֹחָנָן בְּלָבָד מִמֵּאֲבָד מִה שְׁנוֹתֵנִין לוֹ דְּאִפִּילוּ שׁוּטָה שְׁבַשׁוּטִים הִינוּ מֵאֲבָד מִה שְׁנוֹתֵנִין לוֹ קוּבְיָקוּס אִין כּוֹז אֶחָת מִכָּל אֵלּוּ: בִּינוֹן דַּעֲבָדִינְהוּ לְכּוּלְהוּ נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁגִּנַּח כּוֹי. וַיַּחֲד בְּשִׁלְשָׁה זְמָנִא לֹא אֶתְחַזַּק דְּתִלְגִּין בַּהֵךְ דְּקֶאֱמֵר הַש"ס אִימָא בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת אוֹ אֲיִנְךָ:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ומי כַּעֲמֹךָ יִשְׂרָאֵל גוי אֶחָד בָּאֶרֶץ.

”וּמִי כַּעֲמֹךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ”.‏^(נ[ⓘ]) וְאֵף הוּא פֶּתַח וְדָרֶשׁ: ”דְּבַרֵי חֻכְמִים כְּדִרְבְּנוֹת וּכְמִשְׁמְרוֹת נְטוּעִים בְּעַלְי אֲסָפוֹת נִתְּנוּ מִרוּעָה אֶחָד”,‏ לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְדָרְכוֹן? לומר לָהּ: מָה דָּרְכוֹן זֶה מְכוּוִּין אֶת הַפָּרָה לַתְּלַמְיָה לְהוֹצִיא חַיִּים לְעוֹלָם — אֵף דְּבָרֵי תוֹרָה מְכוּוֹנִין אֶת לוּמְדֵיהֶן מִדְּרָכֵי מִיתָה לְדְרָכֵי חַיִּים. אִי מָה דָּרְכוֹן זֶה מִשְׁלֵטֹל — אֵף דְּבָרֵי תוֹרָה מִשְׁלֵטִילִין, תַּלְמוּד לומר: ”מִשְׁמְרוֹת”. אִי מָה מִסְמָר זֶה חֶסֶד וְלֹא יֵתֵר — אֵף דְּבָרֵי תוֹרָה חֲסִירִין וְלֹא יִתִּירִין, תַּלְמוּד לומר: ”נְטוּעִים”, מָה נְטִיעָה זוּ פָּרָה וָרֶבֶה — אֵף דְּבָרֵי תוֹרָה פָּרִין וָרֵבִין. ”בְּעַלְי אֲסָפוֹת” — אֵלוּ תַלְמִידֵי חֻכְמִים, שְׂיוֹשְׁבֵין אֲסוּפוֹת אֲסוּפוֹת וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה. הִלָּלוּ מִטְמָאִין וְהִלָּלוּ מִטְהָרִין, הִלָּלוּ אוֹסְרִין וְהִלָּלוּ מַתִּירִין, הִלָּלוּ הוֹסְלִין וְהִלָּלוּ מְכַשִּׁירִין, שְׁמָא יֵאמֹר אָדָם: הִיאֵף אֲנִי לְמַד תּוֹרָה מַעֲתָה — תַּלְמוּד לומר: ”כּוֹלָם נִתְּנוּ מִרוּעָה אֶחָד”.‏ אֵל אֶחָד נִתְּנוּ, פֶּרָנָס אֶחָד אֲמָרוּ, מִפִּי אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים בְּרוּךְ הוּא, דְּכַתִּיב: ”וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה”.‏ אֵף אֵתָּה, עֲשֵׂה אֲזִנְיָה כְּאַפְרָכְסֵת, וּקְנֶה לָּהּ לֵב מִבֵּין לְשִׁמוּעַ אֶת דְּבָרֵי מִטְמָאִים וְאֶת דְּבָרֵי מִטְהָרִים, אֶת דְּבָרֵי אוֹסְרִין וְאֶת דְּבָרֵי מַתִּירִין, אֶת דְּבָרֵי הוֹסְלִין וְאֶת דְּבָרֵי מְכַשִּׁירִין. בְּלִשׁוֹן הַזֶּה אָמַר לָהֶם: אִין דוֹר יְתוֹם שְׂרָבִי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שְׂרוּי בַּתּוֹכוֹ.‏^(נ[ⓘ]) וְלִימָרוּ לִיָּה בְּהִדְיָא? מִשׁוּם מַעֲשֶׂה שְׁהִיָּה. דְּתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹסִי בֶן דוּרְמָסְקִית שְׁהִלָּה לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבִּי (אֶלְעָזָר) [אֶלְיָעֶזֶר] בְּלוּד, אָמַר לוֹ: מָה חִידוּשׁ הֵיָּה בְּבִית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם? אָמַר לִיָּה, נִמְנוּ וְגִמְרוּ: עֲמוּן וּמוֹאֵב מַעֲשִׁרִין מַעֲשֵׁר עַנִּי בְּשִׁבְעִיּוּת. אָמַר לוֹ: יוֹסִי, פֶּשׁוּט יִדְיָה וְקַבֵּל עֵינֶיָּה. פֶּשֶׁט יִדְיוֹ וְקַבֵּל עֵינָיו. בָּכָה רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר: ”סוּד הִי לִירֹאִיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֶם”.‏^(נ[ⓘ]) אָמַר לוֹ, לָךְ אֲמּוֹר לָהֶם: אֵל תַּחוּשׁוּ לְמַגִּינְכֶם, כֶּךָ מְקוּבָּלִנִי מִרְכּוֹן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שְׁשֻׁמַּע מִרְבּוֹ וְרַבּוֹ מִרְבּוֹ: הִלְכְּתָא לְמִשְׁה מִסִּינִי, עֲמוּן וּמוֹאֵב מַעֲשִׁרִין מַעֲשֵׁר עַנִּי בְּשִׁבְעִיּוּת. מָה טַעַם — הִרְבָּה כְּרָפִים כְּבָשׁוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם וְלֹא כְּבָשׁוּם עוֹלֵי בָבֶל.‏^(נ[ⓘ]) מִפְּנֵי שְׁקוּדוּשָׁה רִאשׁוֹנָה קִדְּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְלֹא קִדְּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא, וְהַנִּיחּוּם כְּדִי שִׁסְמָכוּ עֲלֵיהֶן עֲנִיִּים בְּשִׁבְעִיּוּת. תַּנָּא: לְאַחַר שְׁנַתִּישְׁבָּה דַּעֲתוֹ, אָמַר: יְהִי רָצוֹן שְׁיַחֲזְרוּ עֵינֵי יוֹסִי לְמַקוֹמָן, וְחֲזְרוּ.‏^(נ[ⓘ]) תְּנוּ רַבְּנָן: אֵיזָהוּ שׁוּטָה? הִיוּצֹא יַחֲדִי בְּלִילָה, וְהֵלֵן בְּבִית הַקְּבָרוֹת, וְהַמְקַרֵּעַ אֶת כְּסוּתוֹ. אִיתְמַר, רַב הוּנָא אָמַר: עַד שְׂיָהוּ כּוֹלָן בְּבַת אַחַת, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילוּ בְּאַחַת מִיָּהֵן. הֵיכִי דְמִי? אִי עֲבִיד לָהּ דֶּרֶךְ שְׁטוֹת — אֲפִילוּ בַּחֲדָא גָּמִי, אִי דָּלָא עֲבִיד לָהּ דֶּרֶךְ שְׁטוֹת — אֲפִילוּ כּוֹלְהוּ גָּמִי לֹא. לְעוֹלָם דְּקָא עֲבִיד לָהּ דֶּרֶךְ שְׁטוֹת, וְהֵלֵן בְּבִית הַקְּבָרוֹת — אִימּוֹר כְּדִי שְׁתַּשְׁרָה עֲלָיו רוּחַ טוֹמָאָה הוּא דְּקָא עֲבִיד. וְהִיוּצֹא יַחֲדִי בְּלִילָה — אִימּוֹר גִּנְדְּרִיפִס אֶחָדִיָּה, וְהַמְקַרֵּעַ אֶת כְּסוּתוֹ — אִימּוֹר בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת הוּא, בִּינוֹן דַּעֲבָדִינְהוּ לְכוּלְהוּ, הָוּה לָהּ

כְּמִי

כַּכְתָּל הוּא מַחֲסְרוֹ וְכוֹל אֵף זֶה בֶּן תַּלְמוּד לומר נְטוּעִים כְּנְטוּעָה שְׁדַרְבָּה לְפָרוֹת וְלִרְבּוֹת: פּוֹסְלִין וּמְכַשִּׁירִין שֶׁךְ לומר לַעֲנוֹן פֶּסוּל עֲדוּת וּפְסוּל כְּהֵנָּה: שְׁלֹן אֵל אֶחָד חֲמָדוֹ אִין לָךְ מִבְּעִי הַמְחַלְקֵת מִבִּיא רִאִיָּה מִתּוֹרַת אֲלֵהִינוּ: פֶּרָנָס אֶחָד חֲמָדוֹ אִין לָךְ מִבִּיא רִאִיָּה מִדְּבָרֵי גִבּוֹר הֶבֶא לְחַלֵּק עַל מַשָּׁה רַבִּינוּ: עֲשֵׂה אֲזִנְיָךְ כְּאַפְרָכְסֵת מֵאֲחַר שְׁכָלוֹ לְכוֹן לְשָׁמַיִם עֲשֵׂה אֲזִנְךָ שׁוֹמַעַת וְלַמוּד וְעַד דְּבָרֵי כָּלוֹ וּכְשִׁתְּעַ לְהִבְחִין אִי זֶה יִכְשֹׁר קִבְעַ הַלְכָּה כְּמוֹתוֹ: אֲפִרְכְּסֵת טוֹרַמּוּי"א שְׁעַל הַרְחוּס: וְלִימָרוּ לִיָּה בְּהִדְיָא מִיָּד לְמָה דְּהִקּוּ לומר תַּלְמִידֶיךָ אֲנוּ: גָּמֵנוּ וְגִמְרוּ וְהִתְקִינוּ שִׁיהוּ יִשְׂרָאֵל הִדְרִין בַּעֲבַר הִיִּקְדוּ בְּמָה שֶׁכָּבָשׁוּ מִסִּיחּוֹן וְעוֹנֵג אֶרֶץ עֲמוּן וּמוֹאֵב: מַעֲשִׁרִין עַכְשָׁו מַעֲשֵׁר עַנִּי בְּשִׁבְעִיּוּת שָׁהֵן הִיוּ זוֹרְעִין בְּשִׁבְעִיּוּת בְּדִאֲמַרְיִן לְחָמָן שֶׁלֹּא קִדְשׁוּהָ עוֹלֵי גוּלָּה כְּקִדְשַׁת הָאֶרֶץ: פֶּשֶׁט יִדְיָךְ וְקַבֵּל עֵינֶיָּךְ הַקֹּשֶׁה בְּעֵינָיו שְׁנִתְּן עֲטָרָה לְאוֹתוֹ דּוֹרֵשׁ וְהִלֵּא מִימּוֹת אֲנָשִׁי כְּנָסַת הַגְּדוּלָּה הִיָּתָה תַקְנָה זֹז: אֵל תַּחוּשׁוּ לְמַגִּינְכֶם אֵל יְהִי לָכֶם שׁוֹם חֶשֶׁשׁ וְגִמְנוּס בְּמָה שְׁמִינְתָם וְתַתְּנָתָם שְׁהִרֵי הַסַּפְמָתָם לְהַלְכָּה: כֶּךָ מְקַבְּלִנִי שְׁקִדְשָׁה רִאשׁוֹנָה שְׁקִדְשָׁה יְהוֹשַׁע לְשַׁעֲתָהּ לֹא קִדְשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא אֲבָל קִדְשָׁה שְׁנִיָּה נִתְקַדְּשָׁה לְעוֹלָם כְּדַתְיָא בִּיבְמוֹת (דף פב:) קִדְשָׁה רִאשׁוֹנָה וְשְׁנִיָּה יַשׁ לָהֵן שְׁלִישִׁית אִין לָהֵן לְפִיכָךְ בַּשָּׂאֵר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִין זְרִיעָה בְּשִׁבְעִיּוּת אֲבָל עֲמוּן וּמוֹאֵב הֵיוּחוּ מִלְּקַדְּשׁוֹן כְּדֵי שִׁסְמָכוּ עֲלֵיהֶן עֲנִיִּים בְּשִׁבְעִיּוּת בְּלֶקֶט שַׁבָּתָה וּפִאָּה וּבַמַּעֲשֵׁר עַנִּי לְכָךְ תַקְנוּ לָהֵן שְׂיָהוּ מַעֲשִׁרִין מַעֲשֵׁר עַנִּי וּבִרְשׁוֹת הַחֻכְמִים הִיָּה לְהַטִּיל עֲלֵיהֶן אֲחִיה מַעֲשֵׁר שִׁיִּרְצוּ לְפִי שְׁאִינוּ מִיָּבִין מִן הַתּוֹרָה: אִיזִיהוּ שׁוּטָה הָאִמּוֹר בְּכָל מִקּוֹם שְׁפֹטוֹר מִן הַמַּצּוֹת וּמִן הָעֵנֶשׁ וְאִין קִינְיָן קִינְיָן וְאִין מִמְכָּרוּ מִמְכָּר: וְהֵלֵן בְּבִית הַקְּבָרוֹת בְּלִילָה: לְעוֹלָם דְּקָא עַבֵּד לָהּ דְּרָךְ שְׁטוֹת וְאֲפֹלוּ הָכִי לֹא מַחֲזִיקִין לִיָּה בַּחֲדָא דְּהִיוּצֹא יַחֲדִי בְּלִילָה אִמּוֹר גִּנְדְּרִיפִס אֲחָדָה אֲנִי שְׁמַעֲתִי חֲלִי הָאוּחוּ מִתּוֹךְ דְּאִנְהּ וְלִי נִרְאִי שְׁנַתְחַמֵּם גּוֹפּוֹ וְיוּצֹא לְמִקּוֹם הָאוּיִר: שְׁתַּשְׁרָה עֲלָיו רוּחַ טוֹמָאָה רוּחַ שְׁדִים שְׁנִסְעִיְהוּ לְהִיוֹת מְכַשֵּׁף:

מִסְתַּבְרָא כִּר' יוֹחָנָן בְּלָבָד מִמֵּאֲבָד מִה שְׁנוֹתֵנִין לוֹ קוּבְיָקוּס אִין כּוֹז אֶחָת מִכָּל אֵלּוּ: בִּינוֹן דַּעֲבָדִינְהוּ לְכּוּלְהוּ נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁגִּנַּח כּוֹי. וַיַּחֲד בְּשִׁלְשָׁה זְמָנִא לֹא אֶתְחַזַּק דְּתִלְגִּין בַּהֵךְ דְּקֶאֱמֵר הַש"ס אִימָא בַּעַל מַחֲשָׁבוֹת אוֹ אֲיִנְךָ:

 מסורת הש"ס

א קוהלת רבה; תוספתא סוטה; במדבר רבה
ב משנה ידים
ג חולין ז; יבמות טז; תוספתא ידים
ד מגילה י; זבחים ט; שבועות טז.
ה תוספתא תרומות
ו ברכות ו.

 תורה אור השלם
ומי כַּעֲמֹךָ יִשְׂרָאֵל גוי אֶחָד בָּאֶרֶץ אֲשֶׁר הִלַּךְ הָאֱלֹהִים לַפְּדוּת לוֹ עַם לְשׁוֹם לָךְ שֵׁם גְּדוּלַת וּנְאֻמוֹת לְגוֹשׁ מִפְּנֵי עַמּוֹךְ אֲשֶׁר-פְּדִית מִמִּצְרַיִם גוֹיִם [דְּבָרֵי הַיּוֹמִים א יו', כא]
דְּבָרֵי חֻכְמִים כְּדִרְבְּנוֹת וּכְמִשְׁמְרוֹת נְטוּעִים בְּעַלְי אֲסָפוֹת נִתְּנוּ מִרוּעָה אֶחָד [קַהֲלַת יב, יא]
וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאִמֵּר [שְׁמוֹת כ, א]
סוּד יְהִנֶּה לִירֹאִיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֶם [תַּחֲלִים כה, יד]

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

כִּמּוֹ שָׁנָנַח שׁוֹר חֲמוֹר וְגַמְלָ דִּבְבָּא (דף נז.) דענטשע מועד לָכֵל וְלָא

אָמרינן עד שְׁיָהא מועד בשלשה בכל מיון ומיון דהואיל והועד שלשה גניוחותיו בשלשה מינין אין זה מקפיד על מיון אחר אף באן לא באו שלשה דברים ללדו בבת אחת אלא בלן משום שטות: אי שמישא ליה הא דתניא דמשמע בדבר אַחד מחזיקין אותו בשוטה הנה דער ביה: זכור אס נאמר זכור אין לך להוציא אלא את הגשים עבשו שְׁאֵמֶר זכורך בֵּא להוציא אף טמטום ואַנְדְּרוּגִינּוּס עם הגשים:

נָשִׁים פְּטוּרוֹת בִּפְ"ק דקדושין (דף נד:) וְלִפְנֵינּוּ לֵא: מהסהל דהני נמי מצות עשה שהזמן גרמא נגשים חיבות: אַתָּא קרא למעטוי ספיקא בתמיה למה לי קרא מהיכא פתמי לן לחיובה: כַּשְׂבִּיצִי מִבְּחוּץ אֵלָא שְׁהֵיךְ טוּמון דהא נזאי זכר הוא הלכך אַטְרִיךְ קרא למעטוי: המקמזן מפרש במסכת פתבות (דף עו.) המקמזן בילדו צואת בלבים ואומר אני כי לתקן בָּרֵן עוֹרוֹת שְׁקוּרִין קורדווין" שַׁמְעָדִים אותן בצואת בלבים: וְהַמְצִיךְ נִחְשֶׁת שַׁמְצִרכוּ במקום שחופרין אותו מן הערקע דמפרש במסכת פתבות (שם) וְכֹל חֲלוֹ רִחוּן רַע וְאִין יִכּוּלִין לַעֲלוֹת עִם חֲבִירֵיהֶם:

דְּאִמְקִין זכור להוציא את הגשים: לֵא לֵא מאשה פתיב דכא וכתב לֵא (דברים כד) וּכְתִיב דָּתָם או חפשה לא נתן לֵא (ויקרא י"ט:כ'): לא נצרכה כוי מיהו למשנה אחרונה הואיל ויבדלינו לכף את רבו חייב דאין לו אלא אדון אחד: דְּבַר אַחֵר כוי פֶּרֶט לְבַעְלֵי קִבּוּין מפעמים נפקא בדאמרין לעיל הלכך רגלים למעטוי מי שצריך משענת אחרת לזב מרגליו:

כָּמִי שָׁנָנַח שׁוֹר חֲמוֹר וְגַמְלָ, וְנַעֲשֶׂה מוֹעֵד לְכָל. אָמַר רַב פִּפְא: אי שְׁמִיעַ לִיה לְרַב הוּנָא הָא דַּתְנִיָּא: אי זֶהוּ שׁוֹטָה — זֶה הַמַּאבֵּד כָּל מַה שְּׁנוֹתָנִים לוֹ, הֵוָה הָדָר בִּיה. אִיבַעֲיָא לָהּ: כי הוּהוּ הָדָר בִּיה — מִמְּקָרַע כְּסוּתוֹ הוּא דְהוּהּ הָדָר בִּיה, דְּדַמִּיָּא לָהּ, או דְלָמָּא: מְפִילָהוּ הֵוָה הָדָר? תִּיקוּ. ^(א)וְטוּמְטוּם וְאַנְדְּרוּגִינּוּס כּוּי. תָּנוּ רַבָּנַן: "זְכוּר" לְהוֹצִיא אֶת הַנָּשִׁים. "זְכוּרָה", לְהוֹצִיא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוּגִינּוּס. "כָּל זְכוּרָה", לְרִבּוֹת אֶת הַקְּטָנִים. ^(ב)אָמַר מָר: "זְכוּר", לְהוֹצִיא אֶת הַנָּשִׁים. הָא לָמָּה לִי קָרָא? מְפָדִי מִצּוֹת עֲשֶׂה שְׁהֵזַמן גְּרָמָא הוּא, וְכָל מִצּוֹת עֲשֶׂה שְׁהֵזַמן גְּרָמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת! "אַצְטְרִיךְ, סִלְקָא דַּעְתָּהּ אָמִינָא: נִילַף "רְאִיָּה" מִהִקְהֵל; מַה לְהָלֹךְ נָשִׁים חַיִּיבוֹת, אִף כָּאֵן נָשִׁים חַיִּיבוֹת, קָא מִשְׁמַע לִו. ^(ג)אָמַר מָר: "זְכוּרָה", לְהוֹצִיא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוּגִינּוּס. בַּשְּׁלָמָא אַנְדְּרוּגִינּוּס — אַצְטְרִיךְ, סִלְקָא דַּעְתָּהּ אָמִינָא: הוֹאִיל וְאִית לִיה צַד זְכוּרוֹת — לִיחַיִּיב, קָא מִשְׁמַע לֵן דְּבִרְיָה בִּפְנֵי עֲצָמוּ הוּא. אֵלָא טוּמְטוּם, סְפִיקָא הוּא — מִי אַצְטְרִיךְ קָרָא לְמַעוּטִי סְפִיקָא? אָמַר אַבְיִי: כַּשְׂבִּיצִי מִבְּחוּץ. ^(ד)אָמַר מָר: "כָּל זְכוּרָה", לְרִבּוֹת אֶת הַקְּטָנִים. וְהַתָּנָן: חוּץ מִחֶרֶשׁ שׁוֹטָה וְקִטָּן! אָמַר אַבְיִי, לֹא קִשְׂיָא: כָּאֵן בִּקְטָן שְׁהֵגִיעַ לַחֲינּוּהּ, כָּאֵן בִּקְטָן שְׁלֹא הֵגִיעַ לַחֲינּוּהּ. קִטָּן שְׁהֵגִיעַ לַחֲינּוּהּ — דִּרְבָּנָן הֵיא! אִין הָכִי נָמִי, וְקָרָא אֶסְמִכְתָּא בְּעָלְמָא. ^(ה)וְאֵלָא קָרָא לְמַאי אֵתָא? לְכַדְאַחֲרִים. דַּתָּנָן, אַחֲרִים אוֹמְרִים: הַמְקַמֵּץ, וְהַמְצִיֵּר נִחְשֶׁת, וְהַבּוֹרֶסִי — פְּטוּרִין מִן הָרְאִיָּה, מִשּׁוּם שְׁנַאָמַר: "כָּל זְכוּרָה", מִי שְׁיָכוּל לַעֲלוֹת עִם כָּל זְכוּרָה. יָצֵאוּ אֵלָיו, שְׂאִינָן רְאוּיִין לַעֲלוֹת עִם כָּל זְכוּרָה. נָשִׁים וְעַבְדִּים שְׂאִינָן מְשׁוּחָרְרִים וְכוּי. בַּשְּׁלָמָא נָשִׁים כְּדַאֲמַרְו, אֵלָא עַבְדִּים מְנַלִּן? אָמַר רַב הוּנָא, אָמַר קָרָא: "אֵל פְּנֵי הָאָדָם הִי" — מִי שְׂאִין לוֹ אֵלָא אָדוֹן אֶחָד, יָצֵא זֶה שְׂיֵשׁ לוֹ אָדוֹן אַחֵר. ^(ו)הָא לָמָּה לִי קָרָא? מְפָדִי כָּל מִצְוָה שְׁהֵאשָׁה חַיִּיבַת בָּהּ — עֶבֶד חַיִּיב בָּהּ, כָּל מִצְוָה שְׂאִין הָאשָׁה חַיִּיבַת בָּהּ — אִין הָעֶבֶד חַיִּיב בָּהּ, דְּגַמַּר "לָהּ" "לָהּ" מֵאשָׁה! אָמַר רַבִּינָא: לֹא נִצְרַכָּה אֵלָא לְמִי שְׁחֲצִיו עֶבֶד וְחֲצִיו בֶּן חוֹרִין. דִּיקָא נָמִי דְקִתְנֵי: נָשִׁים וְעַבְדִּים שְׂאִינָן מְשׁוּחָרְרִין. מַאי שְׂאִינָן מְשׁוּחָרְרִין? אִילִימָא שְׂאִינָן מְשׁוּחָרְרִין כָּלָל — לִיתְנֵי "עַבְדִּים" סִתְמָא! אֵלָא לָאו, שְׂאִינָן מְשׁוּחָרְרִין לְגַמְרִי, וּמַאי נִינְהוּ — מִי שְׁחֲצִיו עֶבֶד וְחֲצִיו בֶּן חוֹרִין. שְׁמַע מִיַּצָּה. וְהַחֲיָגֵר וְהַסּוֹמֵא וְחוּלָה וְהַזָּקֵן. תָּנוּ רַבָּנַן: "רְגָלִים", פֶּרֶט לְבַעְלֵי קִבּוּין! דְּבַר אַחֵר: "רְגָלִים", פֶּרֶט לַחֲיָגֵר וּלְחוּלָה וּלְסוֹמֵא וּלְזָקֵן וּלְשְׂאִינֵי יָכוּל לַעֲלוֹת בְּרָגְלָיו. וְשְׂאִינֵי יָכוּל לַעֲלוֹת בְּרָגְלָיו לְאֵתָאִי מַאי? אָמַר רַבָּא: לְאֵתָאִי

מִפְּנֵי.

דְּחֶשֶׁב בְּהָדִי מְקַרַע דָּדָר בַּה או דְלָמָּא מַהֵא לַחוּדֵיה: זְכוּרָךְ. להוציא טמטום ואַנְדְּרוּגִינּוּס. בִּירוּשְׁלַמִי בְּשֵׁי מַה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּאַנְדְּרוּגִינּוּס דְשַׁמְעִין לִיה דְמַתִּיר דְמַחְלָלִין עָלָיו שְׂבַת נִשְׁמַענָא מִן הָדָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זֶהְבִּאי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה אומר אף הסומא גלית בַר נָס אָמַר אף אֵלָא דְהֵנָּה מוֹדָה עַל הַקְּמִיתָא כּוּי וּמוֹקִי טַעֲמָא דְהֵתָם גְּבִי שְׂבַת דִּרְיֵשׁ זָכַר מַה תְּלַמוּד לומר עַרְל אֲפֵלוּ מִקְצַת עַרְל וְהָכָא כָּל זְכוּרָךְ פֶּרֶט לְטַמְטוּם וְאַנְדְּרוּגִינּוּס: אֵלָא טַמְטוּם סְפִיקָא הוּא. ואע"ג דְאַנְדְּרוּגִינּוּס נָמִי סְפִיקָא הוּא (אפ"ה מַחֲבִיב] מַטַּעַם מִקְצַת זְכוּרָךְ בְּדִאֲמַר הַש"ס אֵלָא טַמְטוּם הוּאִיל וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת וְהֵיא אִימָא אִשָּׁה הֵנָּה מִמִּילָא הֵנָּה פְּטִרִין לֵא כִי הִכִּי דָלָא לִיתִי חֲלוּן לַעֲוָה וא"ת בְּגֵדָה פֶּרֶק הַמְּפֻלֵּת (נגה דף כח: ושם) מִפְּקִין מִזְכָּר [עד נִקְבָּה תְּשַׁלְּחוּ] [בַּמִּדְבָּר ה':ג') [זכר] וְנִזְאי נִקְבָּה וְנִזְאִית וְלֹא טַמְטוּם וְאַנְדְּרוּגִינּוּס וְלֹא פְרִיךְ מִיָּדִי אומר דְר"י דְהֵתָם אִיבָא תְרִי קְרָאִי וּמִפִּיק לִיה מִיתּוּרָא דְקָרָא אֲבָל הָכָא לִיכָא אֵלָא חַד קָרָא הַלְכָךְ יֵשׁ לְאוּקוּמָא בְּאַנְדְּרוּגִינּוּס מַטַּעַם דְקָאֲמַר וְלִהִכִּי פְרִיךְ לִיה בְּבִכּוּרוֹת בְּפ"י עַל אֵלוּ מוּמִין (בְּבִכּוּרוֹת דף מא: ושם) בְּנִמְרָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְשָׁל אִין לָךְ מוּס גְּדוּל מוּה אַנְדְּרוּגִינּוּס סְפִיקָא הוּא אַטְרִיךְ קָרָא לְמַעוּטִי סְפִיקָא וְכֵן בְּפֶרֶק דַּס שְׁחִיטָה (פְּרִיתוֹת כ"א.) גְּבִי כּוּי וְבִרְיֵשׁ פֶּרֶק בְּתֵרָא דִּיוּמָא (דף ע"ד.) דְּבָכָל הֵי לִיכָא רַק מִסְדָּא קָרָא וְיָבֵדְכִי יִתְכּוֹן הֵיאִי דְשַׁלְּחֵי הָעֶרֶל (יבמות דף פ"א.) קָאֲמַר רַבִּי שַׁמְעוֹן אַנְדְּרוּגִינּוּס זָכַר מֵאֲכִיל בְּתֵרוּמָה וְאֵלוּ בְּפֶרֶק עַל אֵלוּ מוּמִין (בְּבִכּוּרוֹת דף מב.) אָמַר רַבִּי שַׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה בְּשֵׁם רַבִּי שַׁמְעוֹן דְרִי הוּא אומר אֲזַכֵּר לְהוֹצִיא טַמְטוּם וְאַנְדְּרוּגִינּוּס אֵלָא וְנִזְאי הֵתָם קָרָא יִתְיָרָא אֲזַכֵּר וּבְפֶרֶק קָמָא דב"מ (דף ז.) הָעֲשִׂירִי וְנִזְאי אָמַר רַחֲמֵנָא וְלֹא סָפַק וְלֹא פְרִיךְ אַטְרִיךְ קָרָא לְמַעוּטִי סָפַק דְכוּלָּא קָרָא יִתְיָרָא לְהִכִּי וּבְשַׁלְּחֵי פ"ק דְחֲלוּן (דף כב: ושם) גְּבִי תַחֲלַת הַצֵּהיב שְׂבָיָה נִשְׁבָּיָה שְׁפָסוּל

פְּרִיךְ לֵא אַטְרִיךְ קָרָא לְמַעוּטִי סְפִיקָא מִתּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה מִמַּה נִּפְשָׁךְ או קָטָן או גְּדוּל הֵי וְכֶשֶׁר לַחֲדָא מַעֲיָה וְקַמִּי שְׁמִיא גִלְגַּל הִיא וְלֹא לְמַעוּטִי רַק אֶחָד וּלְתַבְשָׁר גְּבִי אִידָךְ בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בֶּן בְּרוּךְ צ"ע וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לִיתִי עַל תַּנְיָא וְאִם הוּא אִשָּׁה לְהֵי נִדְבָּה וְאִפִּילוּ בְּמ"ד נְגִידִים וּנְגִדּוֹת אִין קִרְבִּין בִּיו"ט לְקַרְבּוּ לְמַחֵר דְשִׁפּוּר עֲדִיף אֲפֵלוּ לְמֵאֵן דְאֲמַר תְּשַׁלְּמוּן דְרֵאשׁוֹן בְּדַפִּי לַעִיל (חגיגה דף ב.) וי"ל דְמַבְטֵל לִיה מִסְמִיכָה ואע"ג דְסְמִיכָה לֹא מַעֲבָבָא בְּדִאֲתִירָא דִּיוּמָא (דף ה.) מִכָּל מְקוֹם לְבַתְחַלָּה אִין לָנוּ לְתַקּוֹן קִרְבָּן כַּדִּי לְבַטְלוּ מִסְמִיכָה דְהִכִּי קָאֲמַר הַש"ס פֶּרֶק הָאשָׁה בְּפִסְחִים (דף פט.) גְּבִי ה' שְׁנַתְעַרְבוּ פִּסְחִיהֶן וּנְמַצָּא יִבְלֵת בְּאֶחָד מֵהֶן וְלֹא דְמִי לַעֲרַל וְטַמָּא מִשְׁלַחוּן קִרְבְּנִיתֵיהֶן וְגַם לְקַמֵּן מַמַּעְטִין לִיה מִשּׁוּם דְכָל שְׁאֵנִי בְּבִיָּאָה יִשְׁנוּ בְּהִבָּאָה וְלֹא מִשּׁוּם סְמִיכָה דְהֵתָם גְּבִרָא בַר חִיבָא וְאִירָא הוּא דְרַבִּיעָא עָלֵיהּ שְׂאִינֵי יָכוּל לְסַמֵּךְ אֲבָל הֵיאִי לָאו בַר חִיבָא הֵי דְאִימָא אֵתְתָא הוּא אֲבָל הָא ק"ל דְתַפְשֵׁט מִהִכָּא דְסְמִיכָה בְּכָל כַּחוּ בְּעִינֵן דְאִי בְּאֲחַפְּיוּ דִּזְיוּ לִיתִי וְלִתְנֵי וְלִסְמֵךְ דְהִכִּי פְרִיךְ לְקַמֵּן פֶּרֶק שְׁנִי (חגיגה דף טז:) וְאִיבָא לְמִימַר דְבָכָל עַיִן מַמַּעַט לִיה קָרָא: לֹא נִצְרַכָּה אֵלָא לְחֲצִיו עֶבֶד וְחֲצִיו בֶּן חוֹרִין. וְלֹא יִתִּימָא דְקָאִי עָלֵיהּ ג"ש דָּלָה לֵא מֵאִשָּׁה וְהָשָׂה דְעָלָה בְּתִיב או חֲפָשָׁה לֹא נָתַן לֵא וּמוֹקִי לֵא רַבִּי עֲקִיבָא בְּהַשְׁוִלַח (גטין דף מא: ושם) וּבְבִרְיִיתוֹת (דף י"א.) בְּחֻצָּה שְׁפָחָה וְחֻצֵּיהּ בַּת חוֹרִין וי"ל מִכָּל מְקוֹם אֲצַד עֲבָדוֹת בְּתִיב בְּדַמוּכַח קָרָא או חֲפָשָׁה לֹא נָתַן לֵא אֵךְ קָשָׁה הִכָּא מַשְׁמַע בְּחֻצִּיו עֶבֶד לְפִי מַשְׁנֵה אַחֲרוֹנָה חִיב דְלַפִּי מַשְׁנֵה רֵאשׁוֹנָה קִימָא הִכָּא בְּדִאֲתִירָא לַעִיל רֵישׁ מְכִילִיתֵין וְאֵלוּ בְּגִטִּין רֵישׁ הַשְׁוִלַח (גטין דף מב:) מַבְעִי לֵא מִי שְׁחֲצִיו עֶבֶד אִם יֵשׁ לוֹ קֶנֶס או לֹא שְׁלֵשִׁים שְׁקָלִים יִתָּן לְאֲדָנָיו אָמַר רַחֲמֵנָא וְהֵיא אֲדוֹן הוּא וְלַפִּי מַשְׁנֵה אַחֲרוֹנָה קָאִי דְקָאֲמַר הֵתָם מַאי לָאו לְפִי מַשְׁנֵה אַחֲרוֹנָה וְאֵלוּ הִכָּא פְּשִׁיטָא לָן דְאִין לוֹ אֵלָא אֲדוֹן אֶחָד וְיֵשׁ לְגַדּוּת דַּעַד כָּאֵן לֹא מַחֲבִיב לִיה הִכָּא אֵלָא מִשּׁוּם דַּעוּמַד לְכָף אֶת רַבּוּ בְּמֵאֵן דְשַׁחֲרַר דְמִי. אֲבָל הֵתָם בִּין דְמִית אַנְלִיא מִלְתָּא דָלָא הֵנָּה עוּמַד לְשַׁחֲרוּר וְהֵתָם בְּבִרְיִיתוֹת (דף י"א.) מִתְרֵן הַר"י בַּעֲגִין אַחֵר:

מסורות הש"ס
א מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי ב ספרי במדבר; מנחות מג.; ראש השנה ל; שבת סב.; סוכה כח.; עירובין כז.; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; קידושין לד.; ברכות כ: ג שבת צב: ד סוכה כח.; ראש השנה לג. ה לקמן ז: ו נזיר סא.
גליון הש"ס

גמרא הא למה לי קרא. עיין שיטה מקובצת רפ"ב דב"מ ד"ה מצא פירות בשם הרמב"ו:

תורה אור השלם
וכי"נח שור את־איש או את־אשה נמות סקול וסקל השור ולא יאכל את־בשרו ובעל השור נקי [שמות כא, יח] בבוא כלי־ישראל לנאות את־פני יתנה אליהם במקום אשר יבחר תקרא את־המחנה הזאת נגד כלי־ישראל באַזְוִיָּהם [דברים לא, יא] הקהל את־העם האנשים והנשים והסור ונרד אשר בשעריך למען ישמעו וימען וילמדו ויראו את־יתנה אליהם ושמרו לעשות את־כל־דברי התורה הזאת [דברים לא, יב] שלו פעמים בשנה יראה כל־זכורד אל־פני האדון ויתנה [שמות כג, יז] ושנאה האיש האחרון וקטב לה ספר בריתת ונתן בְּגָדָה ושלחה מביתו או כי ימות האיש האחרון אשר־לקחה לו לאשה [דברים כד, ג] ואיש כי־ישלב את־אשה שכבת־זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדמה או חפשה לא נפול־ה בקרת תהיה לא יומתו כי־לה חפשה [ויקרא יט, כ] שלו רגלים תחול לי בשנה [שמות כג, יד]

^[1] ד. — 200

ד:

	עין משפט גזר מצווה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מו"ח פב' מהל' חגיגה הל' א, סמג עשין רכו:

ב מו"ח פב' מהל' חגיגה הל' א, סמג עשין רכו:

ג מו"ח פז' מהל' תרומות הל' י:

כי תבאו לָרְאוֹת פְּנֵי. פֶּרַשׁ רַשׁ"י דְּנִפְקָא בְּמַנְעָלָיו וְתַמָּה הוּא דְבִפְרָק הַרוּחָה (פְּרָכוֹת דף סב:): מִפּוֹק לִיה מִדְּכַתִּיב שָׁל נַעֲלָךְ וַיֵּשׁ לְיוֹמָר דְּהָתָם עֹקֵר חָבֵל הִכָּא נִיחָא לִיה לֹאֲתוּי רָחֵא בְּדַכְתִּיב כִּי תִבְאוּ לָרְאוֹת וְכו': דְּכַתִּיב וּבָאתָ שָׁמָּה וְהִבַּאתָם שָׁמָּה. וְהָא דְלִאֲמַרִּינָן (פֶּסְחִים דף סב.) עֵרַל וְטָמֵא מִשְׁלַחִין קִרְבֻּנְתֵּיהֶן דִּלְע"ג דְּלִיתְנֵהוּ בְּבִיחָה דְּתָם מִרְי בְּגִדְרִים וְנִגְדָּבוֹת שְׁאִין קְבוּעִין זְמַן בְּהִבָּאת רְגָלִים וְהָא קִרָּא לֹא מִשְׁתַּעֵי אֲלֵא בְּעוֹלַת רָחֵא דְבַעֲיָנן בִּיחָה אֲךָ קָשָׁה לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן דְּלִאֲמַר פֶּרֶךְ בְּתַרָּא דִּמּו"ק (דף טז. נָשָׂס) וּבִיּוֹם בָּאוּ יִקְרִיב (וַחֲזַקְחָל מ"ד:כ"ו) בְּזַמַּן שְׁהוּא רָחוּי לְבִיחָה יִקְרִיב בְּזַמַּן שְׁאִינוּ רָחוּי לְבִיחָה לֹא יִקְרִיב וּפְשִׁיט מִהָתָם דִּמְצוּרַע לֹא יִשְׁלַח קִרְבֻּנְתָּיו וְכוּ לִית לֵה הֵהוּא דְלַעֲיֹל דְּעֵרַל וְטָמֵא דִּמְשַׁמַּע דְּלִיפָא מֵאֵן דְּפִלְגִי וְלֹא מִסְתַּפֵּר לַחֲלֹק דְּהָתָם בְּמַצוּרַע לַחוּד וְהֵיאֵא בִּשְׁאֵר טָמֵאִים דִּהָא קִרָּא בְּסַתְמָא כְּתִיב מִשְׁמַע דְּאִכָּל טָמֵאִים קָלִי וְכוּ תִּימָא מִשׁוּם דְּכַתִּיב לַעֲיֹל מִנֶּה שְׂבַעַת יַמִּים וְסַפְרוּ לוּ (שָׁס) דִּמְשַׁמַּע בִּימֵי סַפְרוּ דִּקְלִי דְּזִנְחָא אֲמַצְרַע הָא אֲפֻסָּקָה לְמַנְתָּה וּבִיּוֹם בָּאוּ אֵל הַקֹּדֶשׁ אֵל הַחֹצֵר הַפְּנִימִית דִּקְרַשְׁיָנן מִנֶּה זֹז עֲשִׂירִית הֲלִיפֵה וְעוֹד דְּתָם הָיָה לִיה לֹאֲתוּי לֵההוּא עֵרַל וְטָמֵא לִמְפַשְׁט מִנֶּה דִּמְשַׁלַּח שְׁפִיר וְנִקְרָא בְּעִינֵי דְּהָתָם בְּקִרְבָּנוֹת מְצַרַע מְצַרַעֵתוּ מִרְי וּבִשְׁמִינֵי לְרַפְּמָה כִּי בְּעִי לֹאֲתוּי קִרְבֻּנְתָּיו חֲזַר וְנִצְטַרַע הִלָּכָךְ הָאֵי קִרְבָּן דִּמְחִיב לֹא מַצֵּי מִימֵי בִּין דְּלֹא בַר בִּיחָה הוּא חָבֵל בְּגִדְרִים וְנִגְדָּבוֹת מִבִּיא שְׁפִיר אֲךָ מְצַרַע כִּמוֹ שְׁאֵר טָמֵאִים וְהָתָם הֲלֹאֲרַכְתִּי בְּדַבְּר לִפְרֵשׁ מַהֵיא דְּעֵרַל וְטָמֵא מִשְׁלַחִין קִרְבֻּנְתֵּיהֶן וְלֹא בְּעִינן סְמִיכָה כִּמוֹ בְּהֵיאֵא דִּהַשְׁוֹלַח חֲטָאתוֹ מִמְּדִינַת הָיִס דְּכָל הַגֹּט (גַּטִּין דף כח: נָשָׂס) דְּפִרְיָךְ לֵה וְהָא בְּעִי סְמִיכָה וּמוֹקִי לֵה בְּקִרְבָּן גָּשִׁים אוּ בַּחֲטָאת הַעוֹף דְּהָתָם בְּעֵרַל שְׁמַתוֹ אֲחִיו מַחֲמַת מִיּוֹלָה וְטָמֵא כִּמוֹ מְצַרַע אוּ זָב דְּאִין טַהֲרֵתוּ תַלְוּיָה רַק בְּרַפְּמָה וְאִפְשָׁר שְׁלֹא יִתְרַפֵּא לַעֲוֹלָם וְהָיָה לִיה מְחִיב קִרְבָּן הִלָּכָךְ טוֹב לָנוּ שְׁבִיחַ בְּלֹא סְמִיכָה חָבֵל דְּתָם בְּגִטִּין יֵשׁ לָנוּ לְהַתַּתֵּן עַד שְׁבִיחַ עוֹד הֲלֹאֲרַכְתִּי דְּתָם בְּפִרָךְ ג' דְּגִטִּין (שָׁס): דִּמְרַבָּה עֵרַל כִּי טָמֵא. אֲמַר הַרַב ר' אֶלְחָנָן דִּהָא דִּאֲצַטְרִיךְ קִרָּא דְלַעֲיֹל לְמַעֲטֵי לִיה טָמֵטוֹס וְאֶנְדְּרוּנִינּוּם וְלֹא

לְמַעֲטֵי מִסְפָּק עֵרַל דְּתָם אֲלִיפָא דְרַבְּנָן הוּא דְלִרְבִּי עֲקִיבָא לֹא צְרִיךְ וּמִיּוּה אֲךָ קָשָׁה אֲמַאי אֲרַבְרִיךְ מַעֲוִט לַעֲרַל גְּבִי פֶסַח תַּפּוּךְ לֵה מְטָמֵא וַי"ל דְּהָתָם מְמַעְטִינן עֵרַל שְׁמַתוֹ אֲחִיו מַחֲמַת מִיּוֹלָה דְּלֹא בְּטָמֵא וּמִיּוּה זָהוּ דְּזִנְחָא לִפְרֵשׁ"י דִּמְפִּרֵּשׁ דְּתָם עֵרַל שְׁמַתוֹ אֲחִיו מַחֲמַת מִיּוֹלָה יֵשׁ לְהַעֲמִיד הִכִּי חָבֵל לִפְר"ת דִּמְפִּרֵּשׁ שְׁדוּחָג מַחֲמַת הַצַּר הַבָּבֵל מַתּוֹ אֲחִיו מַחֲמַת מִלָּה הִי אֲנוּם יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְרַבֵּי עֲקִיבָא דִּמְרַבָּה עֵרַל כִּי טָמֵא אֲמַאי אֲרַבְרִיךְ קִרָּא לַעֲרַל דְּפֶסַח תַּפּוּךְ לֵה מְטָמֵא וַיֵּשׁ לְיוֹמָר דִּמְהָתָם דְּעִינן לִיה בְּעֲלָמָא בִּין דִּמְדַּמֵּה עֵרַל לְטָמֵא בְּפֶסַח דְּרַשְׁיָנן נָמי מֵאִישׁ אִישׁ לְרַבּוֹת עֵרַל בְּטָמֵא חָבֵל לִיבָא לְמִימַר דְּאִי לִיבָא קִרָּא אֲלֵא דְעֵרַל בְּטָמֵא הֵייִתִי אוֹמַר דְּפֶסַח בֹּא בְּעֲרָלוֹת דְּאִי הָיָה רַבָּן עֲרָלִים כִּמוֹ בְּטָמֵאִה דִּהָא מִנָּא יְדַעֲיָנן לְרַבּוֹת עֵרַל כִּי טָמֵא מֵאִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה צְרוּעַ אוּ זָב וְהָתָם לֹא כְּתִיב רַק טָמֵאת צְרַעַת וְיִבּוֹת וְאֵין אֲמַרִּינן בְּרִישׁ אֲלוֹ דְּבָרִים (פֶּסְחִים דף סז.) דָּלָא דְחִי רַק טָמֵאת מַת בְּלָבָד וְהַשְׁתָּא סְגִיָא דִּהִבָּא בְּלִיעָא אֲרַבָּא דְרִישׁ הָעֵרַל (וְבִמּוֹת דף עב:): דְּקֻאֲמַר דָּלָא לְשַׁתְּמִיט תַּנָּא דִּמְרַבָּה עֵרַל כִּי טָמֵא וְנוֹקְמָא כְּרַבֵּי עֲקִיבָא וּפְרִיךְ לִיה מַהִבָּא דְעֵרַל וְטָמֵא פְטוּרִין מִן הָרָחִיּה וּמַשְׁעִי שְׁאִין דְּתָם מִשׁוּם דִּמֵּאִים וּמַשְׁמַע דִּאֲפִילוּ רַבָּנן מוֹדּוּ בְּלוּמַר לֹא מִשׁוּם דִּמְרַבָּה לִיה כִּי טָמֵא אֲלֵא מִשׁוּם דִּמֵּאִים וּמִיּוּה וי"ל דה"פ שְׁאִין דְּתָם מִשׁוּם דִּמֵּאִים לֵהכִי מְרַבָּה עֵרַל כִּי טָמֵא אֲלֵבָא דְרַבֵּי עֲקִיבָא חָבֵל לֹא שְׁיֵאֵא עֵרַל מְטָמֵא בְּגִינְיַה בְּטָמֵא לֵהכִי לֹא תִגִּינְיָהוּ גְבִי דַּדְזִי: שָׁל הַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא עַל אַחַת בְּמַה וּבְמַה. שְׁלֹא יִיכָל לְהַשְׁבִּיב תַּשְׁוּבָה מַעֲלִייתָא לְהַפְטֹר לְגַמְרִי דִּמְפִּסְמַה דְּבָרִים מַצֵּי לְפִטוֹר עֲצֻמוֹ קֶצֶת בְּדִלְיָתָא בְּפִרָךְ הַדַּר (עִירוּבִין דף סה.) יְכוּלְנִי לְפִטוֹר כָּל הַעוֹלָם מִדִּין שָׁל תַּפְּלָה: דְּלִיפָא מְלָתָא דְּכַתִּיב בְּאוֹרְחָתָא דָּלָא קִיַּמְתִּיהּ. לֹא בְּעִי לְמִימַר שְׁנִיעִיד לֹא שְׁקִים הַבֵּל דִּמִּנָּא יָדַע וְהָא לֹא הָיָה בְּדוּרוֹ אֲלֵא הָיָה אוֹמַר כֶּךָ וְכָךְ דִּרְשָׁתִי וְשַׁעֲתִי מַעֲשֶׂה בּוֹא וְהַעֲיָדִנִי שְׁבִן לְמַדָּת גִּס אֲתָה: אֲמַר מִי אִיבָא אִינְיַשׁ דְּאֲזַל בְּלָא זְמַנָּה. ל"ג אֲמַר שְׁהַרִי רַב יוֹסֵף לֹא הָיָה שׂוֹאֵל כֶּךָ שְׁעַל זֶה לֹא מִתְּרַן לֹא הֵש"ס כָּלִים אֲלֵא הֵש"ס קָא פְרִיךְ לִיה: הָיָה שְׂכִיחַ גְּבַה מְלֵאךְ הַמֶּנֶּה. דִּמְסַפֵּר מַה שְׁאָרַע לֹא בְּכַר דִּהָאִי עֲבָדָא דְּמַרְיָם מְנַדְּלָא גִּישָׁא בְּבִית שְׁנֵי הָיָה דְּהִיתָה אֲמוֹ שָׁל פְּלוּנִי בְּדִלְיָתָא בְּשַׁבָּת (דף קד: נָשָׁס):

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

לִישׁ מִדְּכַתִּיב רְמוּס חֲצִרִי דִּמְשַׁמַּע דְּהוֹלָךְ

אֲמַפְנָקִי, דְּכַתִּיב: **"כִּי תִבְאוּ לָרְאוֹת פְּנֵי מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיַּדְכֶם רְמוּס חֲצִרִי"**.^(א)תַּנָּא: הָעֵרַל וְהַטָּמֵא פְטוּרִין מִן הָרָאִיִּיָּה. **בְּשִׁלְמָא טָמֵא — דְּכַתִּיב: "וּבָאתָ שָׁמָּה" ו"וְהִבַּאתָם שָׁמָּה", כָּל שְׂיִשְׁנוּ בְּבִיחָה — יִשְׁנוּ בַּהֲבָאָה, וְכָל שְׂאִינוּ בְּבִיחָה — אִינוּ בַּהֲבָאָה**^(ב)**אֵלָא עֵרַל מְנָלָן? הָא מַנִּי רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּמַרְבִּי לְעֵרַל כְּטָמֵא. דְּתַנָּיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: "אִישׁ אִישׁ", לְרַבּוֹת אֶת הָעֵרַל. תַּנּוּ רַבָּנִן: טָמֵא פְטוּר מִן הָרָאִיִּיָּה, דְּכַתִּיב: "וּבָאתָ שָׁמָּה" ו"וְהִבַּאתָם שָׁמָּה". כָּל שְׂיִשְׁנוּ בְּבִיחָה — יִשְׁנוּ בַּהֲבָאָה, וְכָל שְׂאִינוּ בְּבִיחָה — אִינוּ בַּהֲבָאָה.**^(ג)**רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן דִּהֲבַאי אוֹמַר מִשׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: סוּמָא בֹאחַת מַעֲינֵיו פְטוּר מִן הָרָאִיִּיָּה, שְׁנַאֲמַר: "יִרְאָה" ו"יִרְאָה", בְּדִרְךָ שָׂבָא לָרְאוֹת כֶּה בֹא לִירְאוֹת. מַה בֹּא לָרְאוֹת — בִּשְׁתֵּי עֲיִנָיו, אַף לִירְאוֹת — בִּשְׁתֵּי עֲיִנָיו. רַב הוּנָא כִּי מָטִי לְהָאִי קִרָּא "יִרְאָה" ו"יִרְאָה", בְּכִי. אָמַר: עֲבַד שְׂרַבּוּ מִצְפָּה לוֹ לָרְאוֹתוֹ יִתְרַחַק מִמָּנוּ, דְּכַתִּיב: "כִּי תִבּוּאוּ לָרְאוֹת פְּנֵי מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיַּדְכֶם רְמוּס חֲצִרִי"**. רַב הוּנָא כִּי מָטִי לְהָאִי קִרָּא, בְּכִי: **"וּזְבַחַת שְׁלָמִים וְאִכְלַתְ שֶׁם", עֲבַד שְׂרַבּוּ מִצְפָּה לְאִכּוֹל עַל שְׁלַחְנוּ יִתְרַחַק מִמָּנוּ? דְּכַתִּיב: "לָמָּה לִי רוּב זְבַחִיכֶם יֹאמַר הִי"**.^(ד)**רַבִּי אֶלְעָזָר כִּי מָטִי לְהָאִי קִרָּא, בְּכִי: "וְלֹא יָכֹל אֲחִיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו", וּמָה תּוֹכַחָה שָׁל בִּשְׁר וְדָם כֶּה, תּוֹכַחָה שָׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר כִּי מָטִי לְהָאִי קִרָּא, בְּכִי: "וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל שְׂאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אוֹתִי", וּמָה שְׁמוּאֵל הַצַּדִּיק הָיָה מַתִּירָא מִן הַדִּין, אָנוּ — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! שְׁמוּאֵל מֵאִי הִיא — דְּכַתִּיב: "וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֵל שְׂאוּל אֱלֹהִים רְאִיתִי עוֹלִים". "עוֹלִים" — תָּרִי מִשְׁמַע: חַד שְׁמוּאֵל, וְאִידָּה — דִּאֲזַל שְׁמוּאֵל וְאַתִּינִיָּה לְמַשָּׁה בַּהֲדִיָּה. אָמַר לִיה: דְּלָמָּא חֵס וְשְׁלוֹם לְדִינָא מִתְּבַעֲיָנָא, קוּם בַּהֲדַאי, דְּלִיפָא מִיַּלְתָּא דְּכַתְּבַתְּ בְּאוּרִיִּיתָא דְלָא חֵיַּמְתִּיהּ. רַבִּי אַמִּי כִּי מָטִי לְהָאִי קִרָּא, בְּכִי: **"יִתֵּן בְּעַפֵּר פִּיהוּ אוֹלִי יֵשׁ תַּקוּהָ", אָמַר: בּוּלִי הֵאִי ו"יֹאוּלִי"?! רַבִּי אַמִּי כִּי מָטִי לְהָאִי קִרָּא, בְּכִי: "בִּקֵּשׁוּ צֹדֵק בְּקִשׁוּ עֲנוּה אוֹלִי תִסָּתְרוּ בִּיּוֹם אַף הִי", אָמַר: בּוּלִי הֵאִי ו"יֹאוּלִי"?! רַבִּי אַסִּי כִּי מָטִי לְהָאִי קִרָּא, בְּכִי: "שְׁנָאוּ רַע וְאֲהָבוּ טוֹב וְהַצִּיגּוּ בִּשְׁעַר מִשְׁפָּט אוֹלִי יִחַנּוּ הִי [אֲלֵהִי] צָבָאוֹת", בּוּלִי הֵאִי ו"יֹאוּלִי"?! רַב יוֹסֵף כִּי מָטִי לְהָאִי קִרָּא, בְּכִי: **"וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט", אָמַר: מִי אִיבָא דִּאֲזִיל בְּלֹא זְמַנִּיהָ? אִין, כִּי הָא דָּרַב בִּיבִי בַר אֲבִי תְּנוּה שְׂכִיחַ גַּבִּיָּה מְלֵאךְ הַמּוֹת. אָמַר לִיה לְשִׁלּוּחִיָּה: זִיל אִיִּיתִי לִי מַרְיָם מְגִדָּלָא שְׂיַעַר נְשִׂיאָא. אֲזַל, אִיִּיתִי לִיה מַרְיָם מְגִדָּלָא דִּרְדָּמִי. אָמַר לִיה: אָנָּא מַרְיָם מְגִדָּלָא שְׂיַעַר נְשִׂיאָא אָמַרִי לָהּ! אָמַר לִיה: אִי הִכִּי, אֲהַדְרַה! אָמַר לִיה: הוּאִיל וְאִיִּיתִיתָה — לִיְהִי לְמַנְיִינָא! אֵלָּא הִיכִי יִכְלַת לַהּ? תְּנוּת נְקִיטָא מְתֹאֲרָא בִּידָהּ וְהָוֹת קָא שְׁגָרָא******

וּמַחְרִיא

זֹאת מִנְדָּכָם רְמוּס חֲצִרִי: פְטוּרִים מִן הָרָחִיּה אִין חֲבִיב לְשַׁלַּח עוֹלוֹת רָחִימְיָהן עַל יָדִי שְׁלִיחַ: טָמֵא אִינוּ (חֲזַב) בְּבִיחָה שְׁאִינוּ יְכוּל לִכְנֹס לְמִקְדֵּשׁ דְּכַתִּיב (כִּי מִקְדֵּשׁ) ה' טָמֵא וְנִכְרַתָּה (בְּמִדְבָּר י"ט:י"ג): עֵרַל וְשְׂרָאֵל שְׁמַתוֹ אֲחִיו מַחֲמַת מִיּוֹלָה: הִכִּי גְרָסִינן דִּמְרַבֵּי לִיה עֵרַל כְּטָמֵא: אִישׁ אִישׁ מְצַרַע אֲהֵרִן וְהוּא צְרוּעַ צְרוּעַ אוּ זָב: לְרַבּוֹת אֶת הָעֵרַל שְׁהוּא כְּטָמֵא שְׁלֹא יִאֲכַל תְּרוּמָה אִם כֶּהן הוּא: עֲבַד שְׁהוּא חֲבִיב לְרַבּוּ עַד שְׁרַבּוּ מַצְפָּה (וְשׂוֹאֵף מַתּוּ יִרְאֵהוּ יִתְרַחַק מַעֲלִיו: יִתְרַחַק מַעֲלִיו אֲךָ הִנִּיעַ יוֹם שְׁנֵהֲפָךְ לוֹ לְשׁוֹנָא וְרַחֲקוּ וְצַה שְׁלֹא יִרְאֵהוּ שְׁנַאֲמַר כִּי תִבְאוּ וְגו': תּוֹכַחָה שְׁמוּכִיחַ פִּשְׁעוֹ בְּפִנְיוֹ: מֵאִי הִיא מִנָּא לָן דִּמְתַּנְרָא: בְּלִי הָאִי וְאוּלִי כָּל הַיסוּרוּין הִלְלוּ וְקַבֵּל וְעוֹדְנוּ בְּסַפֵּק אִם תַּהֲיָה לוֹ תַּקְוָה: וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט יֵשׁ בְּלָה וְאִין עוֹן בְּיָדוּ וְלֹא הָיָה מִשְׁפָּט לְסַפּוֹת: וּמִי אִיבָא דְּאֲזַל כּוֹי הֵש"ס קָא בְּעִי לֵה: אָמַר לִיה מְלֵאךְ לְשִׁלּוּחֹ: אִיִּיתִי לִי מַרְיָם מְנַדְּלָא גִּישָׁא דְרוּג אֶת מַרְיָם הַמְקַלַּעַת שְׁעַר הַנְּשִׁים: הִיכִי יְכַלֵּת לֵה מַחֲרַר שְׁלֹא הִנִּיעַ זְמַנָּה: הָיָה נְקִיטָט מְתֹאֲרָא בִּיחָה הָיָה אֲחֻמָּת בְּיָדָהּ הָאִיד שָׁל תַּנּוּר שְׁקוּרִין כְּרַגּוֹ"ן:

מסורת הש"ס
א כריתות וז; כריתות ז; דדה מו. ב יבמות עב; יבמות עד. ג סנהדרין ד; לעיל ב; ערכין ב; ד אסתר רבה
תורה אור השלם

כִּי תִבְאוּ לָרְאוֹת פְּנֵי מוֹיִשֵּׁשׁ זֹאת מִיַּדְכֶם רְמוּס חֲצִרִי [ושעיהו

א, יב]

כִּי אִם־אֶל־הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר וַיְהִינָה אֱלֹהִיכֶם מִקְדָּשׁ־שְׁבִטִיכֶם לְשׁוּם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם וְגו' [דברים יב, ה]

וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתִיכֶם וְזִבְחִיכֶם וְאֶת מַעֲשֵׂרְתִּיכֶם וְאֶת תְּרוּמַת יִדְכֶם וְגו' [דברים יב, ו]

אִישׁ אִישׁ מִצְרַע אֲהֵרִן וְהוּא צְרוּעַ אוּ זָב בְּקַדְשִׁים וְגו' [ויקרא כב, ד]

שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל־זְכוּרָא אֶבְיָ מִנִּי וַיְהִי וַיְהוּה [שמות כג, יז]

וְזִבְחַת שְׁלָמִים וְאִכְלַתְ שֶׁם וְשִׁמְחַת לִפְנֵי וַיְהִי אֲלֵהִיךָ [דברים כז, יז]

לְשׁוֹהֲלֵי רַב־זִבְחִיכֶם יֹאמַר וַיְהִי שְׂבַעֲנִי עֹלוֹת אֵילִים וְחֹלֵב מוֹרִיאִים וְגו' [ושעיהו א, יא]

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אֲבִי חִי וְלֹא־יָכֹלוּ וְגו' [בראשית מו, ג]

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אוֹתִי וַיֹּאמֶר שְׂאוּל וְגו' [שמואל א כח, טו]

וְהָיָה אֲבִי עֶמֶד וּשְׁמִרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר־תַּלְךָ וְהַשְׁבִּיתִיךָ אֶל־הַאֲדָמָה הַזֹּאת וְגו' [בראשית כח, טו]

וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ אֶל־תִּירָאִי כִּי מָה רְאִית וַתֹּאמַר הַאִשָּׁה וְגו' [שמואל א כח, יג]

וַיְהִי בַּעֲפֹר פִּיהוּ אוֹלִי יֵשׁ תַּקוּהָ [איכה ג, כט]

בְּקִשׁוּ אֶת־יְהוָה כִּלְעֻנּוֹ הָאֲרִץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעִלוּ בְּקִשְׁו־צֹדֵק בְּקִשׁוֹ

מסורת הש"ס
א תענית כג. ב קוהלת רבה
גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא יראוני וכו' דהוה ליה ל"ת. עיין תשובת פנים מאירות ח"א סימן כ"ו ובספר מים חיים להפ"ח בתשובה האחרונה:

תורה אור השלם
דור הלך ודור בא והארץ לעולם עמדת [קהלת א, ד] רב־אכל ניר ראשים ויש נקפה בלא משפט [משלי יג, כג] ויאמר יהוה אל־השטן השמט לבד אל־עבדי איוב כי אין וגו' [איוב ב, ג] הן בקדשו לא יאמין ושמים לא־זכו בעיניו [איוב טו, טו] ונקבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים וגו' [מלאכי ג, ח] כי את־פל־מעשה האֱלֹהִים יבא במשפט על כל־נעלם אס־טוב ואס־רע [קהלת יב, יד] והנה ב־יתמצאנן אותו רעות רבות וצרות ופגמה השירה הזאת וגו' [דברים לא, כא] וסנה אפי' בו ביום־ההוא ופגזותים והסתרתיו פני מקום וסנה וגו' [דברים לא, יז]

וְקָא מַחְרִיאַ תַּנּוּרָא מְכַבֵּדַת אֶת הַתַּנּוּר: אֹתַתְכֶּהּ אַגְבֵּה דְכַרְעָה הוֹסִיבְתּוּ עַל מוֹסְפֵנָא לֹו וְהִנֵּה חִלּוּפֶה. יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְרַבֵּי עֲקִיבָא דְאִית לֵיה בְּשַׁלְהִי הַחֹלֶן (יְבֻמוֹת דף נ. ג. נֶסֶס) מִשְׁלֹו הוֹסִיפּוּ לֹו לַחֲזַקְיָהוּ וְלִית לֵה זָכֶה מוֹסִיפִין לֹו הָא מִשְׁמַע הָבָא דְמוֹסִיפִין לֹו צ"ע: מְכַעֵט בְּרַבּוּתּוֹ הֵנֶה. וְכֵן אֲבָא לְמִימַר בְּהֵיאֵא דפ"ק דְּשַׁבָּת (דף יג.) בְּאֲחָד שְׁמַת וְהָיְתָה אֲשֶׁתּוּ מוֹלֶכֶת תַּפְּלִיו בְּבִית הַמֶּדְרֵשׁ אֲמַרְהָ בְּתִיב כִּי הִיא חַיִּךְ וְאֲרָךְ יַמֶּיךָ. בְּעֵלֵי שְׁקָרָא הִקְבֵּה נֶשְׁנֵה הִקְבֵּה הִכִּי מִת בְּחָצִי יַמּוֹ וְלֹא הִשְׁבִּיב לֵה דָבָר וְלֹא הָיו אֲזוּמִים מִהֵנִי הֵנֶה דְּבַקְדּוּשָׁיו לֹא יֵאֱמִין אִי נִמִּי לֹא הָיָה תְּשׁוּבָה נִצַּחַת: הָא יִרְאֻנִי מוֹחֲלִין. גְּבִי עָשָׂךְ שָׂכָר שְׂכִיר בְּתִיב דְּהֵנֶה לֵיה לֹא תַעֲשֶׂה וּפְלִיגֵיג דְּרַבֵּי יִשְׁמַעְיֵאל בְּפִרְקָא בְּתַרְא דִּיּוּמָא (דף פו.) דְּאָמַר תְּשׁוּבָה תוֹלָה וִיוֹה"כ מְכַפֵּר וְאִיבָא בְּרִיתָא אַחֲרַת דְּאָמַר עַל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת וְעוֹד יֵשׁ לַחֲלֹק בֵּין עֲנֻנֵי תְּשׁוּבָה יֵשׁ עָב וּמוֹחֲלִין לֹו מִיָּד וְיֵשׁ עָב דְּמוֹחֲלִין לֹו אֲבָל לֹא מוֹחִילָה גְּמוּרָה וְעַדִּין יֵשׁ עָשׂ וְאוֹתוֹ עֲנֵשׁ תוֹלִין וְהָא דְּאִמְרִינוּ בְּשַׁבְּעוֹת (דף יב: נֶסֶס) הָעֶבֶר עַל מַצּוֹת עֲשֵׂה וְנִתְחַרַט לֹא זָז מִשֵּׁם עַד שְׁמוּחֲלִין לֹו הָיִנּוּ מוֹחִילָה גְּמוּרָה וְאִם עָב בְּכָל לְבֹו ע"י יִסּוּרִין יִתְכַפְּרוּ לֹו עוֹנֵתָיו: שְׁנַעֲשׂוֹת צְרוּת זֹו לֹזֹו בְּגוֹן זְבוּרָא וְשַׁקְרָבָא. פּר"ת רַפּוּאָה לְנִשְׁכָּה זֹו קָשָׁה לְנִשְׁכָּה זֹו וְכֵן אִמְרִינוּ רִישׁ פֶּרֶק ב' דע"ז (דף כח: נֶסֶס) חֲמִימִי לְשַׁקְרָבָא קְרִירִי לְזַבּוּרָא: זֶה הַמַּצִּיא מַעוֹת לַעֲנִי בְּשַׁעַת דְּחָקוֹ. פּרש"י דְּקָאִי אֲדַלְעִיל אִם טוֹב וְאִם רַע שְׁמַמְתּוֹן לֹו עַד שַׁעַת הִיקָר וְנִמְצָא קוּנָה בִּיקָר . לְתַלְתָּא לְקוּנַת פֶּת לְפִי שַׁעַה כְּמוֹ שְׁקוּנָהוּ בְּסֻלּוֹ בְּדִלְחִמִּין תֵּלָא לְסַלְתִּי תֵּלָא לְמוֹנָהּ וְקָשְׁיָא לר"ת חֲזָא לְמָה נִקַּט כְּלִי הִיא וְאִפְסַקָה בְּאִידֵךְ קָרָא וְהָיָה כִּי תִמְצָאן אֹתוֹ רַעוּת רַבּוֹת וְצְרוּת וְעוֹד דְּאִמְרִינוּ הַמִּלְּנֵה לַעֲנִי בְּשַׁעַת דְּחָקוֹ עֲלִיו נֶאֱמַר אִז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה (יִשְׁעִיָהוּ נ"ח:ט') בְּפִרְקָה הִבָּא עַל יְבֻמָּתּוּ (יְבֻמוֹת דף סג. נֶסֶס) מֵיהוּ הֶסֶם מַחֲלֹק הֵרִיב"ן בֵּין מַלְּנֵה לְמַמְצִיא וְעוֹד דִּנְקֻט הֵש"ס מִלְּתָא דָּלָא שְׂכִיחַ לְתַלּוּת הֵלָכֶם דְּאָמַר בְּעַרְבֵי פֶסְחִים (דף קיא: נֶסֶס) תֵּלָא בְּבִיתָא קָשִׁי לַעֲנִיתָא וּמִפְּרֵשׁ ר"ת צְרוּת רַבּוֹת וְרַעוּת זֶהוּ הַמַּמְצִיא מַעוֹת לַעֲנִי בְּשַׁעַת דְּחָקוֹ בְּגוֹן שְׁתַּפְּסוּ הַמוֹשֵׁל וּבָא זֶה וְאָמַר לֹו דְּלִלְנֵה לֹו מַעוֹת עַל חֲרַקְעוּתּוֹ וְאִם לֹא הָיָה זֶה בָּא הַמוֹשֵׁל הָיָה מַקַּל בְּפִדְיוֹנֹו לְפִי שְׁהוּא דְּחוּק וְעַי זֹחִי לַעֲלֵלְתָא לֹא שְׂכִיחַ אִם הָיָה רוּצָה לְקוּנַת תְּבוּאָה לְהִסְכִּילוֹ לְבִיתוֹ אִין מוֹצִיאִין לֹו מַעוֹת לְתַלְתָּא כְּמוֹ תֵּלָא חֲבָן (ב"ב דף מז:) בְּשִׁלּוּחִקוֹן אוֹתוֹ לְמַכַּר מִשְׁלֹו לְתַלּוּתוֹ כְּדִי שְׁיַפְּדָה עַצְמוֹ [וע"ע תוֹם' סוּהָדְרִין דף עו:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

וּמַחְרִיאַ תַּנּוּרָא, שְׁקִלְתָּא וְאַנְחַתָּא אַגְבֵּה דְכַרְעָה, קְדַחָא וְאִיתְרַע מְזִלָּה, וְאִיתִיתִּתָּה. אָמַר לִיה רַב בִּיבִי בַר אֲבִי: אִית לָכוּ רִשׁוּתָא לְמִיעֵבַד הָכִי? אָמַר לִיה, וְלֹא בְּתִיב: "וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט"? אָמַר לִיה, וְהִכְתִּיב: "דֹּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא"! אָמַר: דְּרַעֲינָא לְהוּ אֲנָא עַד דְּמָלוּ לְהוּ לְדָרָא, וְהָדָר מִשְׁלִימְנָא לִיה לְדוּמָה. אָמַר לִיה: סוּף סוּף, שְׁנִיָּה מֵאִי עֲבַדְתָּ? אָמַר: אִי אִיבָא צוּרְבָא מִרְבֵּנּוּ דְּמַעֲבִיר בְּמִילִיָּה — מוֹסִיפֵנָא לְהוּ לִיה, וְהָיָא חִלּוּפִיָּה. רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "וַתִּסִּיתִנִּי בּוֹ לְבַלְעוֹ חֲנָם". עָבַד שָׂרְבוּ מְסִיתִין לֹו וְנִיָּסַת, תַּקְנָה יֵשׁ לוֹ? רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "הֵן בְּקַדְשִׁיו לֹא יֵאֱמִין", אִי בְּקַדּוּשִׁיו לֹא יֵאֱמִין — בְּמֵאן יֵאֱמִין? ^(א) יוּמָא חַד הָוָה קָא אָזִיל בְּאוּרְחָא, חֲזַיְיָה לְהֵהוּא גְּבָרָא דִּהְוָה מְנַקִּיט תַּאנִּי, שְׂבִיק הֵנּוּ דְּמָטוּ וְשָׁקִיל הֵנּוּ דְּלָא מָטוּ. אָמַר לִיה: לֹאוּ הֵנִי מַעֲלָן טְפִי? אָמַר לִיה: הֵנִי לְאוּרְחָא בְּעִינוּ לְהוּ, הֵנִי נְטָרָן וְהֵנִי לֹא נְטָרָן. אָמַר, הֵיִינוּ דְּכְתִיב: "הֵן בְּקַדּוּשִׁיו לֹא יֵאֱמִין". אִינִי? וְהָא הֵהוּא תַלְמִידָא דִּהְוָה בְּשִׁיבְבוּתִיָּה דְּרַבִּי אֶלְפִּסְנָדְרִי וּשְׂכִיב אֲדוּזוּטַר, וְאָמַר: אִי בְּעִי הֵאִי מִרְבֵּנּוּ, הָוָה חֲיִי. וְאִם אִיתָא, דְּלִמָּא מ"הֵן בְּקַדּוּשִׁיו לֹא יֵאֱמִין" הָוָה? הֵהוּא מְבַעֵט בְּרַבּוּתּוֹ הָוָה. רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "וְקִרְבַּתִּי אֲלִיכֶם לְמִשְׁפָּט וְהִיתִּי עַד מְמַהֵר בְּמַכְשָׁפִים וּבְמִנְאָפִים וּבְנִשְׁבָּעִים לְשָׁקֵר וּבְעוֹשֵׂקֵי שָׂכָר שְׂכִיר". עָבַד שָׂרְבוּ מְקַרְבוּ לְדוּנוּ, וּמְמַהֵר לְהַעֲדִידוֹ — תַּקְנָה יֵשׁ לוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַפְּאִי: אוּי לָנוּ שְׁשָׁקֵל עֲלִינוּ הַפְּתוּב קַלּוֹת פְּחַמּוּרוֹת. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: כָּל הַמָּטָה דִּינוּ שָׁל גֵּר — כְּאִילוּ מָטָה דִּינוּ שָׁל מַעֲלָה, שְׁנֵאֲמַר: "וּמָטִי גֵר", "וּמָטִי" בְּתִיב. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְּא: כָּל הָעוֹשָׂה דְּבָר וּמִתְחַרַט בּוֹ — מוֹחֲלִין לוֹ מִיָּד, שְׁנֵאֲמַר: "וְלֹא יִרְאוּנִי". הָא "יִרְאוּנִי" — מוֹחֲלִין לָהֶם מִיָּד. ^(א) רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "כִּי אֵת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם". עָבַד שָׂרְבוּ שׁוֹקֵל לוֹ שְׁגָגוֹת בְּזוּנוֹת, תַּקְנָה יֵשׁ לוֹ? מֵאִי "עַל כָּל נַעֲלָם"? אָמַר רַב: זֶה הַהוּרָג כִּינָּה בְּפִנֵּי חֲבֵרוֹ וְנִמְאָס בָּהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הָרָק בְּפִנֵּי חֲבִירוֹ וְנִמְאָס. מֵאִי "אִם טוֹב וְאִם רַע"? אָמַרִי דְּבִי רַבִּי יִנְאִי: זֶה הַנוֹתֵן צְדָקָה לַעֲנִי בְּפִרְהֶסְיָא. כִּי הָא דְּרַבִּי יִנְאִי חֲזַיְיָה לְהֵהוּא גְּבָרָא דְּקָא יְהִיב וְזֹאָ לַעֲנִי בְּפִרְהֶסְיָא, אָמַר לִיה: מוּטָב דְּלֹא יְהִבְתָּ לִיה, מִהֲשָׁתָא דִּיהִבְתָּ לִיה וְכִסְפַּתִּיָּה. דְּבִי רַבִּי שִׁילָא אָמַר, זֶה הַנוֹתֵן צְדָקָה לְאִשָּׁה בְּסִתְרָא, דְּקָא מִיִּיתִי לָהּ לִידֵי חֲשָׁדָא. רַבָּא אָמַר: זֶה הַמַּשְׁגֵּר לְאִשְׁתּוֹ בְּשָׂר שְׂאִינוּ מַחוּתָּהּ בְּעַרְבֵי שְׁבָתוֹת. וְהָא רַבָּא מַשְׁגֵּר! שְׂאִנִּי בֶּת רַב חֲסִידָא, דְּקִים לִיה בְּגוּוּה דְּבִקִּיאָה. רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "וְהָיָה כִּי תִמְצָאן אוֹתוֹ רַעוּת רַבּוֹת וְצְרוּת". עָבַד שָׂרְבוּ מַמְצִיא לֹו רַעוּת וְצְרוּת, תַּקְנָה יֵשׁ לוֹ? מֵאִי "רַעוּת וְצְרוּת"? אָמַר רַב: רַעוּת שְׁנַעֲשׂוֹת צְרוּת זֹו לֹזֹו — בְּגוֹן זִיבּוּרָא וְעַקְרָבָא. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הַמַּמְצִיא לֹו מַעוֹת לַעֲנִי בְּשַׁעַת דּוּחָקוֹ. אָמַר רַבָּא, הֵיִינוּ דְּאָמַרִי אִינְשֵׁי: זֹוּאָ לַעֲלֵלָא לֹא שְׂכִיחָא, לְתַלְתָּא שְׂכִיחַ. "וְחִרְהָ אִפִּי בּוֹ בְּיוֹם הַהוּא וְעִזְבִּיתִים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מִהֶם", אָמַר רַב בְּרַדְלָא בַר טַבִּיּוּמִי אָמַר רַב: כָּל שְׂאִינוּ בְּהֶסְתֵּר פָּנָיִם — אִינוּ מִהֶם, כָּל שְׂאִינוּ ב"וְהָיָה לְאָכּוֹל" —

אִינוּ

וּמַחְרִיאַ תַּנּוּרָא, שְׁקִלְתָּא וְאַנְחַתָּא אַגְבֵּה דְכַרְעָה, קְדַחָא וְאִיתְרַע מְזִלָּה, וְאִיתִיתִּתָּה. אָמַר לִיה רַב בִּיבִי בַר אֲבִי: אִית לָכוּ רִשׁוּתָא לְמִיעֵבַד הָכִי? אָמַר לִיה, וְלֹא בְּתִיב: "וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט"? אָמַר לִיה, וְהִכְתִּיב: "דֹּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא"! אָמַר: דְּרַעֲינָא לְהוּ אֲנָא עַד דְּמָלוּ לְהוּ לְדָרָא, וְהָדָר מִשְׁלִימְנָא לִיה לְדוּמָה. אָמַר לִיה: סוּף סוּף, שְׁנִיָּה מֵאִי עֲבַדְתָּ? אָמַר: אִי אִיבָא צוּרְבָא מִרְבֵּנּוּ דְּמַעֲבִיר בְּמִילִיָּה — מוֹסִיפֵנָא לְהוּ לִיה, וְהָיָא חִלּוּפִיָּה. רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "וַתִּסִּיתִנִּי בּוֹ לְבַלְעוֹ חֲנָם". עָבַד שָׂרְבוּ מְסִיתִין לֹו וְנִיָּסַת, תַּקְנָה יֵשׁ לוֹ? רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "הֵן בְּקַדְשִׁיו לֹא יֵאֱמִין", אִי בְּקַדּוּשִׁיו לֹא יֵאֱמִין — בְּמֵאן יֵאֱמִין? ^(א) יוּמָא חַד הָוָה קָא אָזִיל בְּאוּרְחָא, חֲזַיְיָה לְהֵהוּא גְּבָרָא דִּהְוָה מְנַקִּיט תַּאנִּי, שְׂבִיק הֵנּוּ דְּמָטוּ וְשָׁקִיל הֵנּוּ דְּלָא מָטוּ. אָמַר לִיה: לֹאוּ הֵנִי מַעֲלָן טְפִי? אָמַר לִיה: הֵנִי לְאוּרְחָא בְּעִינוּ לְהוּ, הֵנִי נְטָרָן וְהֵנִי לֹא נְטָרָן. אָמַר, הֵיִינוּ דְּכְתִיב: "הֵן בְּקַדּוּשִׁיו לֹא יֵאֱמִין". אִינִי? וְהָא הֵהוּא תַלְמִידָא דִּהְוָה בְּשִׁיבְבוּתִיָּה דְּרַבִּי אֶלְפִּסְנָדְרִי וּשְׂכִיב אֲדוּזוּטַר, וְאָמַר: אִי בְּעִי הֵאִי מִרְבֵּנּוּ, הָוָה חֲיִי. וְאִם אִיתָא, דְּלִמָּא מ"הֵן בְּקַדּוּשִׁיו לֹא יֵאֱמִין" הָוָה? הֵהוּא מְבַעֵט בְּרַבּוּתּוֹ הָוָה. רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "וְקִרְבַּתִּי אֲלִיכֶם לְמִשְׁפָּט וְהִיתִּי עַד מְמַהֵר בְּמַכְשָׁפִים וּבְמִנְאָפִים וּבְנִשְׁבָּעִים לְשָׁקֵר וּבְעוֹשֵׂקֵי שָׂכָר שְׂכִיר". עָבַד שָׂרְבוּ מְקַרְבוּ לְדוּנוּ, וּמְמַהֵר לְהַעֲדִידוֹ — תַּקְנָה יֵשׁ לוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַפְּאִי: אוּי לָנוּ שְׁשָׁקֵל עֲלִינוּ הַפְּתוּב קַלּוֹת פְּחַמּוּרוֹת. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: כָּל הַמָּטָה דִּינוּ שָׁל גֵּר — כְּאִילוּ מָטָה דִּינוּ שָׁל מַעֲלָה, שְׁנֵאֲמַר: "וּמָטִי גֵר", "וּמָטִי" בְּתִיב. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פֶּפְּא: כָּל הָעוֹשָׂה דְּבָר וּמִתְחַרַט בּוֹ — מוֹחֲלִין לוֹ מִיָּד, שְׁנֵאֲמַר: "וְלֹא יִרְאוּנִי". הָא "יִרְאוּנִי" — מוֹחֲלִין לָהֶם מִיָּד. ^(א) רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "כִּי אֵת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם". עָבַד שָׂרְבוּ שׁוֹקֵל לוֹ שְׁגָגוֹת בְּזוּנוֹת, תַּקְנָה יֵשׁ לוֹ? מֵאִי "עַל כָּל נַעֲלָם"? אָמַר רַב: זֶה הַהוּרָג כִּינָּה בְּפִנֵּי חֲבֵרוֹ וְנִמְאָס בָּהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הָרָק בְּפִנֵּי חֲבִירוֹ וְנִמְאָס. מֵאִי "אִם טוֹב וְאִם רַע"? אָמַרִי דְּבִי רַבִּי יִנְאִי: זֶה הַנוֹתֵן צְדָקָה לַעֲנִי בְּפִרְהֶסְיָא. כִּי הָא דְּרַבִּי יִנְאִי חֲזַיְיָה לְהֵהוּא גְּבָרָא דְּקָא יְהִיב וְזֹאָ לַעֲנִי בְּפִרְהֶסְיָא, אָמַר לִיה: מוּטָב דְּלֹא יְהִבְתָּ לִיה, מִהֲשָׁתָא דִּיהִבְתָּ לִיה וְכִסְפַּתִּיָּה. דְּבִי רַבִּי שִׁילָא אָמַר, זֶה הַנוֹתֵן צְדָקָה לְאִשָּׁה בְּסִתְרָא, דְּקָא מִיִּיתִי לָהּ לִידֵי חֲשָׁדָא. רַבָּא אָמַר: זֶה הַמַּשְׁגֵּר לְאִשְׁתּוֹ בְּשָׂר שְׂאִינוּ מַחוּתָּהּ בְּעַרְבֵי שְׁבָתוֹת. וְהָא רַבָּא מַשְׁגֵּר! שְׂאִנִּי בֶת רַב חֲסִידָא, דְּקִים לִיה בְּגוּוּה דְּבִקִּיאָה. רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטִי לְהֵאִי קָרָא, בְּכִי: "וְהָיָה כִי תִמְצָאן אוֹתוֹ רַעוּת רַבּוֹת וְצְרוּת". עָבַד שָׂרְבוּ מַמְצִיא לֹו רַעוּת וְצְרוּת, תַּקְנָה יֵשׁ לוֹ? מֵאִי "רַעוּת וְצְרוּת"? אָמַר רַב: רַעוּת שְׁנַעֲשׂוֹת צְרוּת זֹו לֹזֹו — בְּגוֹן זִיבּוּרָא וְעַקְרָבָא. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הַמַּמְצִיא לֹו מַעוֹת לַעֲנִי בְּשַׁעַת דּוּחָקוֹ. אָמַר רַבָּא, הֵיִינוּ דְּאָמַרִי אִינְשֵׁי: זֹוּאָ לַעֲלֵלָא לֹא שְׂכִיחָא, לְתַלְתָּא שְׂכִיחַ. "וְחִרְהָ אִפִּי בּוֹ בְּיוֹם הַהוּא וְעִזְבִּיתִים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מִהֶם", אָמַר רַב בְּרַדְלָא בַר טַבִּיּוּמִי אָמַר רַב: כָּל שְׂאִינוּ בְּהֶסְתֵּר פָּנָיִם — אִינוּ מִהֶם, כָּל שְׂאִינוּ ב"וְהָיָה לְאָכּוֹל" —

ל"ה וְהַמִּלְּנֵה]:

ה.

ה:

 עין משפט גור מצויה
--

א מו"י פה' מהל' דעות ה"י ד', סמג לאוין פא, טוש"ע אה"ע סי' כה סעי' ב:

שדור צי שכור מלכא ונגרבוהו. אומר הר"י זהינו ההא דבפרק בקרא דברכות (קנ ג.) גבי פשרה דבר הדאי שפטר לו שתמות אשתו ויאבד

פְּשָׁטָה דְּקָרָא בִּישְׁעִיהּ כְּתִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ וּכְתִיב הִנֵּי אֶרְחָל (שְׁעִיָּהוּ כט): ויחי עוד לַנֶּחֶץ לא ירָאֶה הַשְׁחָת. פְּשָׁטָה דְּקָרָא בְּתַמִּיּהּ הוּא וְכִי הִקְשֵׁעַ לֹא יָמוּת כִּמוֹ שֶׁהַחֲכָמִים יָמוּתוּ:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ואינו מהן מזרע ישראל דכתבי והסתרי פני מהם (דברים ל"א:י"ז) שְׁנוּעַק מַצְרוֹת הַבָּאֹת עָלָיו וְאִינוּ נִשְׁנֵה שְׁלֹא יִבְּאוּ: וְהִיא לֹאכֵל שֶׁהַעֲבָדִי

^(ט)אִינוּ מֵהֶם. אָמְרוּ לִיהּ רַבֵּנּוּ לְרַבָּא: מָר לֹא בְּהִסְתֵּר פָּנִים אִיתִיהּ, וְלֹא בִּיְוָהֶּהּ לֵאכֹוֹל"י אִיתִיהּ! אָמַר לְהוּ: מִי יִדְעִיתוּ כִּמָּה מִשְׁדָּרְנָא בְּצִנְעָא בִּי שְׂבוּר מִלְּכָא? אָפִילוּ הִכִּי, יִהְיֹו בֵּיהּ רַבֵּנּוּ עֵינֵינִיהוּ. אֲדָהִכִּי שְׂדוּר דְּבִי שְׂבוּר מִלְּכָא וְגִרְבוּהוּ. אָמַר: הִיִּינוּ דִּתְנָא, אָמַר רַבּוּ שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: כָּל מְקוֹם שִׁינְתָּנו חֲכָמִים עֵינֵיהֶם" — אוּ מִיתָה אוּ עוֹנִי. "וְאֲנֹכִי הִסְתֵּר אֶסְתִּיר פָּנֵי בְּיוֹם הַהוּא", אָמַר רַבָּא, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אַף עַל פִּי שֶׁהִסְתַּרְתִּי פָּנֵי מֵהֶם — "בְּחֻלוֹם אֲדָבָר בּוִי". רַב יוֹסֵף אָמַר: יָדוּ נְטוּיָה עָלֵינוּ, שְׁנַאֲמַר: "וּבִצֵּל יָדֵי כִסִּיתִיהּ". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה הָוָה קָאִי בִּי חִסֵּר, אַחֲוִי לִיהּ הָהוּא מֵינָא: עֲמָא דְאַהֲדַרְיָנָהוּ מָרִיהּ לְאַפִּיּה מֵינָיָה. אַחֲוִי לִיהּ: יָדוּ נְטוּיָה עָלֵינוּ. אָמַר לִיהּ חִסֵּר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מֵאִי אַחֲוִי לָךְ? עֲמָא דְאַהֲדַרְיָנָהוּ מָרִיהּ לְאַפִּיּה מֵינָיָה, וְאָנָּה מַחְוִינָא לִיהּ יָדוּ נְטוּיָה עָלֵינוּ. אָמְרוּ לִיהּ לֵהוּא מֵינָא: מֵאִי אַחֲוִיית לִיהּ? עֲמָא דְאַהֲדַרְיָנָהוּ מָרִיהּ מֵינָיָה. וּמֵאִי אַחֲוִי לָךְ? לֹא יִדְעָנָא. אָמְרוּ: גִּבְרָא דְלֹא יָדַע מֵאִי מַחְוִי לִיהּ, בְּמַחוג יַחְוִי חֲמִי מִלְּכָא?! אִפְסוּהוּ וְקִטְלוּהוּ. כִּי קָא נִיחָא נִפְשִׁיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, אָמְרוּ לִיהּ רַבֵּנּוּ: מֵאִי תִיְהוִי עֲלוֹן מִמֵּינָאִי? אָמַר לָהֶם: "אֲבָדָה עֲצָה מִכְּנִים נִסְרַחָה חֲכָמְתָּם". כִּיּוֹן שְׂאֲבָדָה עֲצָה מִכְּנִים — נִסְרַחָה חֲכָמְתָּן שֶׁל אוֹמוֹת הָעוֹלָם. וְאִי בְּעִית אֵימָא מֵהֶכָּא: "וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה לְגִנְדָּה". "רַבִּי אֵילָא הָוָה סְלִיק בְּדִרְגָּא דְּבִי רַבָּה בַּר שִׁילָא. שְׂמַעִיהּ לִינְוֹקָא דִּתְּוָה קָא קָרִי: "כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבוֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאַדָּם מַה שִּׁיחֹו". אָמַר: עֲבָד שְׂרַבּוּ מַגִּיד לוֹ מַה שִּׁיחֹו תִּקְנָה יֵשׁ לוֹ? מֵאִי "מַה שִּׁיחֹו"? אָמַר רַב: אָפִילוּ שִׁיחָה יִתִּירָה שְׂבִין אִישׁ לְאַשְׁתּוֹ מַגִּידִים לוֹ לְאַדָּם בְּשַׁעַת מִיתָה. ^(י)אִינִי? וְהָא רַב כְּהֵנָּא הָוָה גָּנִי תוֹתִי פוּרְיָיָה דְּרַב, וְשְׂמַעִיָּה דִּסַּח וְצַחַק וְעֲשָׂה צָרָכִי. אָמַר: דְּמִי פּוּמִיָּה דְּרַב כְּמָאן דְּלֹא טָעִים לִיהּ תִּבְשִׁילָא. אָמַר לִיהּ: כְּהֵנָּא, פּוּקוּ! לֹאוּ אוֹרַח אֲרַעָא! לֹא קִשְׂיָא: כָּאן דְּצָרִיָּה לְרַצּוּיָהּ, הָא דְּלֹא צָרִיָּה לְרַצּוּיָהּ. "וְאִם לֹא תִשְׁמַעוּנָה בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה נִפְשִׁי מִפְּנֵי גִנּוּחַ", אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אֵינָנָא מִשְׁמִיָּה דְּרַב: מְקוֹם יֵשׁ לוֹ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִסְתָּרִים שָׁמוּ. מֵאִי "מִפְּנֵי גִנּוּחַ"? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: מִפְּנֵי גִאּוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּישְׁטֵלָה מֵהֶם וְנִתְּנָה לְגוֹיִם. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר כְּחָמְנִי אָמַר: מִפְּנֵי גִאּוּתָהּ שֶׁל מַלְכוּת שְׁמַיִם. וּמִי אֵיכָא בְּכִיָּה קָמִיָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? וְהָאֻמַּר רַב פִּפָּא: אִין עֲצִיבוּת לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנַאֲמַר: "הוּד וְהֵדֵר לִפְנֵיו עוֹז וְחִדּוּהּ בְּמִקוּמוֹ!" לֹא קִשְׂיָא: הָא בְּכַתִּי גִזְאִי, הָא בְּכַתִּי בִּרְאִי. וּבְכַתִּי בִּרְאִי לֹא? וְהָא כְּתִיב: "וַיִּקְרָא אֲדֹנִי הִי צִבְאוֹת בְּיוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפַּד וּלְקִרְחָה וּלְחִגּוּר שְׁקִי!" שְׂאֵנִי חֲרַבּוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דְּאָפִילוּ מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם בְּכוֹ, שְׁנַאֲמַר: "הוּ אֲרַאֲלָם צַעֲקוּ חוּצָה מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם מֵר יִבְכִּיּוּ". "וְדַמַּע תִּדְמַע וְתִרַד עֵינֵי דְמִיעָה כִּי נִשְׁבֶּה עֵדֵר הִי", אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: שְׁלֵשׁ דְּמַעוֹת הִלְלוּ לָמָּה? אַחַת עַל מִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן, וְאַחַת עַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי, וְאַחַת עַל יִשְׂרָאֵל שְׁגָלוּ מִמְּקוֹמָן. וְאֵיכָא דְאָמְרִי: אַחַת עַל בֵּיטוּל תּוֹרָה. בְּשִׁלְמָא לְמֹאנָא דְאָמַר עַל יִשְׂרָאֵל שְׁגָלוּ, הִיִּינוּ דְכְּתִיב: "כִּי נִשְׁבֶּה עֵדֵר הִי", אֱלָא לְמֹאנָא דְאָמַר עַל בֵּיטוּל תּוֹרָה — מֵאִי "כִּי נִשְׁבֶּה עֵדֵר הִי"? כִּיּוֹן שְׁגָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹמָן — אִין לָךְ בֵּיטוּל תּוֹרָה גְּדוֹל מִזֶּה. תְּנוּ רַבֵּנּוּ, שְׁלֵשָׁה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹכָה עֲלֵיהֶן כָּכָל יוֹם: עַל שְׂאִפְשֵׁר לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וְאִינוּ עוֹסְק, וְעַל שְׂאִי אִפְשֵׁר לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וְעוֹסְק, וְעַל פִּרְנָס הַמִּתְגַּאָּה עַל הַצְּבוּר. רַבִּי הָוָה נִקְיִט סִפֵּר קִינּוֹת וְקָא קָרִי בְּגוּיָה, כִּי מְטָא לְהֵאִי פִסּוּקָא "הַשְׁלִיַּה מִשְׁמַיִם אֶרֶץ" — גִּפֵּל מִן דִּידֵּהּ, אָמַר: מֵאִיגְרָא רֶם לְבִירָא עֲמִיקָתָא. רַבִּי וְרַבִּי חֲזִיאִ הֵווּ שְׁקֵלִי וְאֵזְלִי בְּאוּרְחָא, כִּי מְטוּ לֵהָהוּא מָתָא, אָמְרִי: אֵיכָא צוּרְכָא מִרְבָּנּוּ הֶכָּא? גִּזְלִל וְנִיקְבִּיל אִפִּיָּה. אָמְרִי: אֵיכָא צוּרְכָא מִרְבָּנּוּ הֶכָּא, וּמֵאוּר עֵינַיִם הוּא. אָמַר לִיהּ רַבִּי חֲזִיא לְרַבִּי: תֵּיב אַתָּ, לֹא תִזְלֹזֵל בְּנִשְׂאוּתָהּ. אִיזִיל אָנָּא וְאִקְבִּיל אִפִּיָּה. תִּקְפִּיָּה וְאִזֵּל בְּחֻדְיָה. כִּי הֵווּ מִיפְטָרִי מֵינָיָה, אָמַר לְהוּ: אַתֶּם הַקְבִּלְתֶּם פָּנִים הַנָּרָאִים וְאִינֶן רוֹאִין — תִּזְכוּ לְהַקְבִּיל פָּנִים הָרוֹאִים וְאִינֶן נִרְאִין. אָמַר לִיהּ: אֵיכּוּ הַשְׁתָּא מְנַעַתָּן מֵהֵאִי בִירְכַתָּא. אָמְרוּ לִיהּ: מִמָּאן שְׂמִיעָא לָךְ? מִסְרַקִּיָּה דְרַבִּי יַעֲקֹב שְׂמִיעַ לִי, דְרַבִּי יַעֲקֹב אִישׁ כִּפּוּר חִיטְיָא הָוָה מִקְבִּיל אִפִּיָּה דְרַבִּיָּה כָּל יוֹמָא. כִּי קִשׁ, אָמַר לִיהּ: לֹא נִצְטַעַר מֵר, דְּלֹא יָכִיל מֵר. אָמַר לִיהּ, מִי זוּטֵר מֵאִי דְכְּתִיב בָּהּ בְּרַבָּנּוּ: "וַיְחִי עוֹד לְנֶחֶץ לֹא יִרְאֶה הַשְׁחָת כִּי יִרְאֶה חֲכָמִים יָמוּתוּ". וּמָּה הָרוּאָה חֲכָמִים בְּמִיתָתָן יַחְיָה — בְּחִיּיָהוּ עַל אַחַת כְּמָּה וְכְמָה. רַב אִידִי אָבוּהּ דְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי הָוָה רָגִיל דִּתְּוָה אִזִּיל תִּלְתָּא יִרְחִי בְּאוּרְחָא וְחַד יוֹמָא בְּכִי רַב, וְהֵווּ קֵרוּ לִיהּ רַבָּנּוּ "בַּר בִּי רַב דְּחַד יוֹמָא". חִלַּשׁ דַּעֲתִיָּה, קָרִי אִנְשִׁישָׁה: "שְׁחוּךְ לַרְעָהוּ אֶהְיָ וְגוֹי". אָמַר לִיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: בְּמִטּוֹתָא מֵינָּה, לֹא תַעֲנִישׁ לְהוּ רַבָּנּוּ. ^(י)נִפְקַ רַבִּי יוֹחָנָן לְבִי מִדְרָשׁא וְזִרְשׁ: "וְאוֹתִי יוֹם יוֹם יִדרְשׁוּן וְדַעַת דְרָכִי יִחַפְצוּן". וְכִי בְּיוֹם דוֹרְשִׁין אוֹתוֹ וּבִלְלִילָהּ אִין דוֹרְשִׁין אוֹתוֹ!? אֱלָא לוֹמַר לָךְ: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה אָפִילוּ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה — מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוּ עָסַק כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ. ^(י)וְכּוּן בְּמִדַּת פּוּרְעָנוּת, דְּכַתִּיב: "בְּמִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּתְּנֶם אֶת הָאָרֶץ". וְכִי אַרְבָּעִים שָׁנָה חָטָא? וְהֵלֹא אַרְבָּעִים יוֹם חָטָא! אֱלָא לוֹמַר לָךְ: כָּל הָעוֹבֵר עֲבִירָה אָפִילוּ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה — מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוּ עָבַר כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ. ^(י)אִי וְהוּ קָטָן — כָּל שְׂאִינוּ יָכוּל לְרַכּוֹב עַל כְּתַפּוֹ שֶׁל אֲבִיו. מִתְקִירָה לַהּ רַבִּי יוֹרְא:

ואשם דבְּרִי בְּפִיד וּבִצֵּל יָדִי כְּסִיתִיד לְנֻטַּע שְׁמִים וְלִיסַד וְגו' [ישעיהו טא, טז]
וְאִכְּבִי הַסְתֵּר אֶסְתִּיר פָּנֵי בְּיוֹם הַהוּא עַל כָּל־הַרְעָה אֲשֶׁר וְגו' [דברים לא, יח]
וַיֹּאמֶר שְׁמוּעִינָא דְּבִרֵי אִסְרִיתָהּ גְּבִיאָכָם וְהִנֵּה בְּפִרְאָה אֵלָיו אֲתוֹנָע וְגו' [במדבר יב, ו]
לְאִדּוּם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הָאֵין עוֹד חֲכָמָה בְּתִימָן וְגו' [ישעיהו מט, ז]
וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה לְגִנְדָּד [בראשית לג, יב]
כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבּוֹרֵא רוּחַ וּמְגִיד לְאַדָּם מַה־שָּׁחוּ וְגו' [עמוס ד', יג]
וְאִם לֹא תִשְׁמַעוּנָה בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה־נַפְשִׁי מִפְּנֵי גִנּוּחַ וְדַמַּע תִּדְמַע וְגו' [ירמיה יג, יז]
הוּד וְהֵדֵר לִפְנֵיו עוֹז וְחִדּוּהּ בְּמִקּוֹמוֹ [דברי הימים א טז, כז]
וַיִּקְרָא אֲדֹנִי וְהוּהּ צְבָאוֹת בְּיוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפַּד וּלְקִרְחָה וְגו' [ישעיהו כב, יב]
הוּ אֲרַאֲלָם צַעֲקוּ חֻצָּה מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם מֵר יִבְכִּיּוֹן [ישעיהו לג, ז]
אֵיכָּה יַעֲיֵב דַּאֲפּוּ אֲדֹנִי אֶת־כַּת־צִיּוֹן הַשְׁלִיד מִשְׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאָרַת יִשְׂרָאֵל וְגו' [איכה ב, א]
וַיְחִי־עוֹד לְנֶחֶץ לֹא יִרְאֶה הַשְׁחָת [תהילים מט, ז]
שָׁחַק לְרַעְיוֹהּ אִתְּהָה קְרָא לְאֵלוֹם וַיַּעֲנִיו שְׁחוּק צִדִּיק תַּמִּים [איוב יב, ד]
וְאוֹתִי יוֹם יוֹם יִדרְשׁוּן וְדַעַת דְרָכִי יִחַפְצוּן כְּגוֹי אֲשֶׁר־צִדְקָה וְגו' [ישעיהו נח, ב]
בְּמִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תִּתְּנֶם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לִשְׁנָה יוֹם וְגו' [במדבר יד, כז]

 מסורת הש"ס

א מועד קטן יז; סוטה מז: ב ברכות סב. ג סוכה מז; ברכות מ. ד קידושין לח. ה משנה חגיגה; לעיל ב.

 תורה אור השלם
--

ואשם דבְּרִי בְּפִיד וּבִצֵּל יָדִי כְּסִיתִיד לְנֻטַּע שְׁמִים וְלִיסַד וְגו' [ישעיהו טא, טז]
וְאִכְּבִי הַסְתֵּר אֶסְתִּיר פָּנֵי בְּיוֹם הַהוּא עַל כָּל־הַרְעָה אֲשֶׁר וְגו' [דברים לא, יח]
וַיֹּאמֶר שְׁמוּעִינָא דְּבִרֵי אִסְרִיתָהּ גְּבִיאָכָם וְהִנֵּה בְּפִרְאָה אֵלָיו אֲתוֹנָע וְגו' [במדבר יב, ו]
לְאִדּוּם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הָאֵין עוֹד חֲכָמָה בְּתִימָן וְגו' [ישעיהו מט, ז]
וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה לְגִנְדָּד [בראשית לג, יב]
כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבּוֹרֵא רוּחַ וּמְגִיד לְאַדָּם מַה־שָּׁחוּ וְגו' [עמוס ד', יג]
וְאִם לֹא תִשְׁמַעוּנָה בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה־נַפְשִׁי מִפְּנֵי גִנּוּחַ וְדַמַּע תִּדְמַע וְגו' [ירמיה יג, יז]
הוּד וְהֵדֵר לִפְנֵיו עוֹז וְחִדּוּהּ בְּמִקּוֹמוֹ [דברי הימים א טז, כז]
וַיִּקְרָא אֲדֹנִי וְהוּהּ צְבָאוֹת בְּיוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפַּד וּלְקִרְחָה וְגו' [ישעיהו כב, יב]
הוּ אֲרַאֲלָם צַעֲקוּ חֻצָּה מִלְּאֲכִי שְׁלוֹם מֵר יִבְכִּיּוֹן [ישעיהו לג, ז]
אֵיכָּה יַעֲיֵב דַּאֲפּוּ אֲדֹנִי אֶת־כַּת־צִיּוֹן הַשְׁלִיד מִשְׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאָרַת יִשְׂרָאֵל וְגו' [איכה ב, א]
וַיְחִי־עוֹד לְנֶחֶץ לֹא יִרְאֶה הַשְׁחָת [תהילים מט, ז]
שָׁחַק לְרַעְיוֹהּ אִתְּהָה קְרָא לְאֵלוֹם וַיַּעֲנִיו שְׁחוּק צִדִּיק תַּמִּים [איוב יב, ד]
וְאוֹתִי יוֹם יוֹם יִדרְשׁוּן וְדַעַת דְרָכִי יִחַפְצוּן כְּגוֹי אֲשֶׁר־צִדְקָה וְגו' [ישעיהו נח, ב]
בְּמִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תִּתְּנֶם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לִשְׁנָה יוֹם וְגו' [במדבר יד, כז]

עין משפט גור מצורה

א מיי' פא' מהל' חגיגה הל' א:

מי אכא מדי דמעקרא לא בעי הפשט. דוקא בגופה אכל מעולת ראיה אע"ג דאמת הוא דטעונה הפשט לא קשה ליה מידי פיון דלאו בגופה פתיב: רבי עקיבא וכו'. אע"ג דבחמשי בנה מבח ולא נתנה תורה עד סיני דריש מאותה טעה דנאמר מעשה בסיני דדכתיב עלת תמיד העשה בהר סיני ומאן דלא דריש האי מוקי לה דעולה טעונה כלי וכן פרש רש"י בגמוקי חמש העשויה בהר סיני ובספרי דריש לה שנגעשית בהר סיני קדם לתורה וסינו בחמשי טנגה מבח: יש בשמחה שאין בשפיהן. ובתוסב' גרסינן שהשמחה יש לה תשלומין כל שבעה ולא בשפיהן ושמעתתא שלנו דלא גרים ליה סבירא לה דגם באינך יש להן תשלומין ולא האמר יש בשפיהן שצריכין שעור מה שאין בן בשמחה דאימא אף שמחה יש לה שעור ומיהו בלאו הכי ניחא דלא נחית למתני הא כלל דדפריש' לעיל (חגיגה דף ב:) רק חומרא באחת שאין בשמים ולהכי לא חשיב שפיהן אינן באין מכל דבר מה שאין בן בשמחה שבה מכל דבר דהא חומרי השמים לא קא חשיב: אחי ו אחי פרס הוו. אלבא דמ"ד עולת ראיה הווי ואפי' למ"ד עולת תמיד קדם מתן תורה היתה של פרים והדר אשתנו כמו שנסתנה מן הפשט ונתוחס לרבי יוסי הגלילי: מאי נפקא מנה. כלומר מאי דהנה הנה וכן פריך דפ"ק דיומא (דף ה: ושם) גבי כיצד הלפסון ובפסחים (צו.) גבי חומרי פסחים ובסנהדרין (דף טו: ושם) גבי שור סיני בכמה לא בעי משום דסבירא לאלופי דורות משעה ובע"ז פרק שני (דף לז) ובתענית (דף יא.) גבי כמה שמש משה כל ימי המלואים דלא פריך ליה התם נמי למספר קראי לפי שלא מצינו בגדי בהנה רק לאהרן ובניו ועוד דאפתי לא נתחנכו הבגדים דבעינן עליהו הויא נפקא מנה לעבד במלואים בלא האת בגדים: לפסוקי טעמא. ולא דמי לה' מקראות שאין להן הכרע (יומא דף נב) ולא אולינן בתר פסוקי טעמא התם לא מצו קאי רק אחד מניהו דאין משמעות שפיהן טנה אכל הכא מצו קאי לתרניהו: שאין להן שעור הפאה. דכתיב לא תכלה פאת שדך (ויקרא י"ט:ט') ומדאורייתא היא דאלו מדרבנן אמר בפרק ראשית הבן (חלין דף קלו: ושם) אין פוסחין (לעני בגרן פחות) מששים ופליגי אמוכאי בירושלמי חד אמר אין להם שעור למעלה ולא למטה כלומר יוכל לפחות עד חטה ולמעלה כל שדהו וחד אמר למעלה אין לה שעור הא למטה יש לה ובעי מאי ביניהו כלומר נדחי לכלי ע למא איבא ומשני אם

פחת מששים למאן דאמר אין לו שעור כלל מה שנתן נתן ופטור מפאה ואם הוסיף חב דמעשר ולמאן דאמר יש לו שעור למטה מה שנתן נתן ואינו פטור מפאה וזכה העני

ומחויב דמעשר עד שישלם שעור ששים בבת אחת דלא הוי פאה אם לא שלם לו בבת אחת כו' ופריך אמאי לא חשיב תרומה ומשני תפתר מפני המחלקת לשון פלגתא דומיא דמחלקת בששניהן אדוקין בתרף (פ"מ דף ז:) כלומר שיש בה חלוק דאמר רבי יוחנן עושה אדם כל שדהו עושה ולא אמר עושה כל שדהו תרומה דהא בעינן ראשית שצרידה נכרים בפרק בכל מערבין התבון דרי פאה דאין אדם עושה כל שדהו פאה ומשני עד שלא קצר שכלת לא נתחייב שדהו פאה כלומר דכתיב פאת שדך בקוצרך תלה רחמנא פאה בקציר והכי קאמר דמשנתחייב בפאה אין לה שעור וכי תימא בכורים נמי הכתיב ראשית ולבעי שירים נכרים כמו בתרומה דמרבין ליה התם ראשית כל בכורי כל ואני הייתי מפרש מפני המחלקת עין ופה עין רעה ובינונית לאפוקי הך דעניגס טנה ועוד דפליגי במסכת תרומה (פרק ד מ"ה) המרבה בתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה יתר מפאן יעשה תרומת מעשר למקום אחר רבי ישמעאל אומר מחצה חלין ומחצה תרומה ר' עקיבא אומר עד שציר שם חלין ומפרש בירושלמי טעמא דרבי ישמעאל דראשית דנגיך זיו לראשית שיהיו בדינן:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

קא מבטיא ליה משום דעקר הפשט פתיב

ופרטות באהל מועד. ורבי עקיבא אומר: כללות ופרטות נאמרו בסיני, ונשנו באהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב. ואי סלקא דעתך עולה שהקריבו ישראל במדבר — עולת תמיד הווי, מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט וניתוח, ולבסוף בעי הפשט וניתוח?!
רבי אלעזר — דתניא: "עולת תמיד העשויה בהר סיני", רבי אלעזר אומר: מעשה נאמרו בסיני, והיא עצמה לא קרבה. רבי עקיבא אומר: קרבה, ושוב לא פסקה. אלא מה אני מקיים "הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל" — שבוטו של לוי שלא עבדו עבודה זרה, הן הקריבו אותה.^(א) בית הלל — הא דאמרן. רבי עקיבא — הא נמי דאמרן. רבי יוסי הגלילי — דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר: שלש מצות נצטוו ישראל בעלותם לרגל: ראיה, וחגיגה, ושמחה. יש בראיה שאין בשפיהן; ויש בחגיגה שאין בשפיהן; יש בשמחה שאין בשפיהן. יש בראיה שאין בשפיהן — שהראיה עולה פולה לגבוה, מה שאין בן בשפיהן. יש בחגיגה מה שאין בן בשפיהן. יש שחגיגה ישנה לפני הדיבור, מה שאין בשפיהן. יש בשמחה מה שאין בשפיהן, שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים, מה שאין בשפיהן. ורבי ישמעאל, מאי טעמא קא מוקמת ליה בבית שמאי? אי סלקא דעתך עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הווי, מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט וניתוח, ולבסוף בעי הפשט וניתוח?!
והא רבי יוסי הגלילי, דאמר: עולה שהקריבו ישראל במדבר — עולת תמיד הווי: מעיקרא לא בעי הפשט וניתוח, ולבסוף בעי הפשט וניתוח. דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר: עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח, לפי שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילה! סמי מכאן רבי ישמעאל.^(ב) בעי רב חסדא: האי קרא היכי כתיב? "וישלח את נצרי בני ישראל ויעלו עולות" — כפשים, ויזבחו זבחים שלמים לה"י — "פרים". או דלמא: אידי ואידי פרים הוו. למאי נפקא מינה? מר זוטרא אמר: לפיסוק טעמים. רב אחא בריה דרבא אמר: לאומר "הרי עלי עולה כעולה שהקריבו ישראל במדבר", מאי? פרים הוו, או כפשים הוו?!
תיקו.^(ג) תנן התם, אלו דברים שאין להם שיעור:

הפאה,

שם פרש לו הכתיב כדכתיב ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר ובספר תורת כהנים דהינו ויקרא נתפרשו כל הלכות קרבן וכן דברים הרבה: ונשנו פעם שנית וכל מה שנאמר כאן נאמר כאן ואע"פ שלא נכתב: ונשתלשו בערכות מואב מפי משה ליהראל שנאמר בעבר הירדן בארץ מואב הוויא משה באר את התורה וגו' (דברים א':ה'): ואי סלקא דעתך עולת סיני עולת תמיד הווי וחובת הדורות מפי הגבורה: מי איכא מידי כו' אלא נדחי עולת ראיה הווי ומאליהם הקריבוה: והיא עצמה לא קרבה והעולה שהקריבו הבכורות עולת ראיה הנה: ומה אני מקיים הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר לשון תמה ומשמע שלא הקריבו לפי שנוספין היו: שבוטו של לוי הקריבוה משלהם: שמחה אף הם שלמי שמחה אם אין לו פשר שלמים של נדר ונדבה שהתנדב כל השנה שמביאין ברנל ולא מעשר בהמה מביא שלמים משלו או ממעות מעשר שני שלו להיות לו פשר לשבע שאין שמחת החג אלא בבשר: שחגיגה ישנה לפני הדבור אותן שלמים שהקריבו הבכורות אף על פי שלא ברנל הקריבום חגיגה נקראו שבהן נתקנס ויחוננו לי במדבר (שמות ה) שנאמר להם במצרים: השמחה נוגדת בגושים דכתיב ושמחת אתה ויבתך (דברים יד): מה שאין בן בשפיהן דמנות עשה שהזמן גרמא הן והכתיב לא רבה אותן: הכי גרסינן ורבי ישמעאל מאי טעמא קא מוקמת לה בבית שמאי אי סלקא דעתך וכו' ולא גרסינן אמר לך והכי פרושא לאבעי פריך דאמר לעיל בית שמאי ורבי ישמעאל כו' מאי טעמא מוקמת לה לרבי ישמעאל דלא כהלכתא דבית שמאי במקום בית הלל אינו משנה משום דשמעת ליה דאמר פרטות לא נאמרו בסיני וקשיא לך אי סלקא דעתך עולת תמיד הווי ומי איבא מידי כו' משום הכי לא הנה לך לאוקמה בבית שמאי: הא ר' יוסי הגלילי דשמעת ליה בהקיא דאמר לעיל עולת תמיד הווי ואכלו הכי שמעינן בעולת תמיד דלית בה דפשט ונתוח: לפסוקי טעמים בגנינות אם תאמר שני מינין גריך אתה לפסוק הטעם של ויעלו עולות באתנתתא כמו שאנו קורין אותו או בזקף קטן טעם שמפסיק הדבור ממה שלאחריו ואם מין אחד הוי גריך אתה לקריתו באחד משאר טעמים שאין מפסיקין בגון פשטא או רביע: לאומר דרי עלי עולה כו' גר' ולא גרסי' באומר: נפקא מנה לאומר דרי עלי עולה באותה עולה מה

וביא פרים או כבשים תקו: תנן התם במסכת פאה:

מסורת הש"ס

א תוספתא חגיגה

ב זבחים קכ.

ג יומא נב:

ד משנה פאה; תוספתא פאה

ה סוטה לז: זבחים קטו:

גליון הש"ס

תוספות ד"ה יש בשמחה וכו' ולא בשפיהן. עיין פסחים דף ע"ב תוספות ד"ה מ"ט:

תורה אור השלם

עלת תמיד העשויה בהר סיני ליום יוחס אשה ליתנה [במדבר כה, ו]

הזבחים ומנחה הנשתם-לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל [עמוס ה, כה]

וישלח את־נצרי בני ישראל ויעלו עולת ויזבחו זבחים שלמים ליתנה פרים [שמות כז, ה]

מסורת הש"ס
א משנה פאה; תוספתא פאה
גליון הש"ס
גמרא כל היכא דאתא. כעין זה שבת דף נ ע"א ועיין בתוספות שם ד"ה אלא אי אתמר:
תורה אור השלם

את"חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כ"יבו יצאת ממצרים ולא יראה פני ריקם [שמות כג, טו]

שלש פעמים בשנה יראה קל-זכורף אל-פני האדן ויהנה [שמות כג, יז]

הקר רגלף מבית רעף פורישבעף וישנאף [משלי כה, יז]

אבוא ביתף בעולות אשלם לף נדרי [תהילים טו, יג]

הַפֶּאֱה לא נתנה בו תורה שְׁעוֹר ואע"פ שְׁאִין לפֶּאֱה שְׁעוֹר נִתְּנוּ בוּ חֻמִּים וְהַכּוּרִים אִין לוֹ שְׁעוֹר לא לְמַעְלָה אֲ"ת־הַפֶּאֱה, וְהַכּוּרִים, וְהָרָאיוֹן, וּגְמִילוּת חֻסְדִּים, וְתִלְמוּד תוֹרָה. 'אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּסְבוּרִין אָנוּ לוֹמַר, הָרָאיוֹן אִין לוֹ שִׁיעוֹר — לְמַעְלָה, אָבֵל יֵשׁ לוֹ שִׁיעוֹר — לְמַטָּה, עַד שֶׁבֶא רַבִּי אוֹשְׁעִיא בְּרַבִּי, וְלִימַד: הָרָאיוֹן אִין לוֹ שִׁיעוֹר לא לְמַעְלָה וְלא לְמַטָּה. אָבֵל חֻמִּים אוֹמְרִים: הָרָאִיָּה מַעָּה כֶּסֶף, וְהַחֲגִיגָה שְׁתֵּי כֶּסֶף. מֵאִי הָרָאיוֹן? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בַּעֲזָרָה, וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן. 'בְּעִיקָר הֶרְגֵּל, כּוֹלִי עֲלֵמָא לא פְּלִיגִי דְרֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן. כִּי פְּלִיגִי בִשְׁאָר יָמוֹת הֶרְגֵּל: כָּל חֵיקָא דֹּאֲתָא וְאִיִּיתִי — כּוֹלִי עֲלֵמָא לא פְּלִיגִי דְמַקְבְּלִינָן מִיָּיְהִי, כִּי פְּלִיגִי דֹּאֲתָא וְלֹא אִיִּיתִי. דְרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: רֵאִיִּית פָּנִים בַּעֲזָרָה, דְּכָל אֵימַת דֹּאֲתִי לא צְרִיךְ לֵאֲתוּיִי, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן, דְּכָל אֵימַת דֹּאֲתִי צְרִיךְ לֵאֲתוּיִי. אֵיתִיבִיהּ רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: "וְלֹא יֵרָאוּ פָּנֵי רִיקָם!" אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקָר הֶרְגֵּל. אֵיתִיבִיהּ: "וְלֹא יֵרָאוּ פָּנֵי רִיקָם" — בְּזָבָחִים. אֵתָּה אוֹמַר בְּזָבָחִים, אוֹ אֵינֹו אֶלָּא בַּעוּפוֹת וּמִנְחוֹת? וְדִין הוּא: נֶאֱמָרָה חֲגִיגָה לַהֲדִיטֹו, וְנֶאֱמָרָה רֵאִיָּה לְגָבוּהַ. מָה חֲגִיגָה הָאֻמּוּרָה לַהֲדִיטֹו — זָבָחִים, אָף רֵאִיָּה הָאֻמּוּרָה לְגָבוּהַ — זָבָחִים. "וּמָה הֵן זָבָחִים — עוֹלוֹת. אֵתָּה אוֹמַר עוֹלוֹת, אוֹ אֵינֹו אֶלָּא שְׁלָמִים? וְדִין הוּא: נֶאֱמָרָה חֲגִיגָה לַהֲדִיטֹו, וְנֶאֱמָרָה רֵאִיָּה לְגָבוּהַ. מָה חֲגִיגָה הָאֻמּוּרָה לַהֲדִיטֹו — בְּרָאוּי לוֹ, אָף רֵאִיָּה הָאֻמּוּרָה לְגָבוּהַ — בְּרָאוּי לוֹ. וְכֵן בְּדִין: שְׁלֹא יִהְיֶה שׁוֹלְחָנָהּ מֵלֵא, וְשׁוֹלְחָן רַבָּהּ רִיקָם. אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקָר הֶרְגֵּל. אֵיתִיבִיהּ, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יִהוּדָה אוֹמַר: שְׁלֹשׁ רְגָלִים בִּשְׁנָה נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת בְּרָגֵל: בַּחַג הַמִּצּוֹת וּבַחַג הַשְּׁבִיעוֹת וּבַחַג הַסּוּכּוֹת. וְאִין נִרְאִין חֻצְאִין, מִשּׁוּם שְׁנֹאֲמַר: "כָּל זְכוּרָה", וְאִין נִרְאִין רִיקָנִים, מִשּׁוּם שְׁנֹאֲמַר: "וְלֹא יֵרָאוּ פָּנֵי רִיקָם!" אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקָר הֶרְגֵּל. אֵיתִיבִיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ: "יִרְאָה" "יִרְאָה" — מָה אָנִי בַּחֲנָם, אָף אַתָּם בַּחֲנָם. אֶלָּא: כָּל חֵיקָא דֹּאֲתָא וְלֹא אִיִּיתִי — דְּכוּלִּי עֲלֵמָא לא פְּלִיגִי דַּעֲיִיל וּמִתְחַזִּי וּנְפִיק, כִּי פְּלִיגִי דֹּאֲתָא וְאִיִּיתִי. "רַבִּי יוֹחָנָן דֹּאֲמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בַּעֲזָרָה — רֵאִיִּית פָּנִים הוּא דֹּאִין לָהּ שִׁיעוֹר, הָא לְקֶרֶבָן — יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר. וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים — בְּקֶרֶבָן, דֹּאֲפִילוּ קֶרֶבָן נָמִי אִין לוֹ שִׁיעוֹר. אֵיתִיבִיהּ: "הֲקֵר רְגֵלָהּ מִבֵּית רַעָה". הֵתָם בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת. ^[כ]כְּדַרְבֵּי לׁוֹי. דְרַבִּי לׁוֹי רַמִּי, פְּתִיב: "הֲקֵר רְגֵלָהּ מִבֵּית רַעָה", וּכְתִיב: "אָבּוֹא בֵּיתָהּ בַּעוֹלוֹת!" לא חֲשָׂא: כָּאן בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, כָּאן בַּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים. תַּנְיָא נָמִי הָכִי: "הֲקֵר רְגֵלָהּ מִבֵּית רַעָה" — בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר. אֵתָּה אוֹמַר בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, אוֹ אֵינֹו אֶלָּא בַּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים? בִּשְׁהוּא אוֹמַר: "אָבּוֹא בֵּיתָהּ בַּעוֹלוֹת אֲשֶׁלָם לָהּ נִדְרִי" — הָרִי עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים אָמוֹר, הָא מָה אָנִי מְקַיִּים "הֲקֵר רְגֵלָהּ מִבֵּית רַעָה" — בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְאִין נִרְאִין חֻצְאִין כּוֹי. סָבַר רַב יוֹסֵף לְמִימַר: מֵאֵן דֹּאִית לֵיהּ עֲשָׂרָה בָּנִים, לא לִיסְקוּ הָאִידִנָּא חֲמִשָּׁה וּלְמַחֵר חֲמִשָּׁה.

רב יוסף,המבשרבביתו,המבשרבביתו,המבשרבביתו

הַפֶּאֱה לא נתנה בו תורה שְׁעוֹר ואע"פ שְׁאִין לפֶּאֱה שְׁעוֹר נִתְּנוּ בוּ חֻמִּים וְהַכּוּרִים אִין לוֹ שְׁעוֹר לא לְמַעְלָה אֲ"ת־הַפֶּאֱה, וְהַכּוּרִים, וְהָרָאיוֹן, וּגְמִילוּת חֻסְדִּים, וְתִלְמוּד תוֹרָה. 'אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּסְבוּרִין אָנוּ לוֹמַר, הָרָאיוֹן אִין לוֹ שִׁיעוֹר — לְמַעְלָה, אָבֵל יֵשׁ לוֹ שִׁיעוֹר — לְמַטָּה, עַד שֶׁבֶא רַבִּי אוֹשְׁעִיא בְּרַבִּי, וְלִימַד: הָרָאיוֹן אִין לוֹ שִׁיעוֹר לא לְמַעְלָה וְלא לְמַטָּה. אָבֵל חֻמִּים אוֹמְרִים: הָרָאִיָּה מַעָּה כֶּסֶף, וְהַחֲגִיגָה שְׁתֵּי כֶּסֶף. מֵאִי הָרָאיוֹן? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בַּעֲזָרָה, וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן. 'בְּעִיקָר הֶרְגֵּל, כּוֹלִי עֲלֵמָא לא פְּלִיגִי דְרֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן. כִּי פְּלִיגִי בִשְׁאָר יָמוֹת הֶרְגֵּל: כָּל חֵיקָא דֹּאֲתָא וְאִיִּיתִי — כּוֹלִי עֲלֵמָא לא פְּלִיגִי דְמַקְבְּלִינָן מִיָּיְהִי, כִּי פְּלִיגִי דֹּאֲתָא וְלֹא אִיִּיתִי. דְרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: רֵאִיִּית פָּנִים בַּעֲזָרָה, דְּכָל אֵימַת דֹּאֲתִי לא צְרִיךְ לֵאֲתוּיִי, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן, דְּכָל אֵימַת דֹּאֲתִי צְרִיךְ לֵאֲתוּיִי. אֵיתִיבִיהּ רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: "וְלֹא יֵרָאוּ פָּנֵי רִיקָם!" אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקָר הֶרְגֵּל. אֵיתִיבִיהּ: "וְלֹא יֵרָאוּ פָּנֵי רִיקָם" — בְּזָבָחִים. אֵתָּה אוֹמַר בְּזָבָחִים, אוֹ אֵינֹו אֶלָּא בַּעוּפוֹת וּמִנְחוֹת? וְדִין הוּא: נֶאֱמָרָה חֲגִיגָה לַהֲדִיטֹו, וְנֶאֱמָרָה רֵאִיָּה לְגָבוּהַ. מָה חֲגִיגָה הָאֻמּוּרָה לַהֲדִיטֹו — זָבָחִים, אָף רֵאִיָּה הָאֻמּוּרָה לְגָבוּהַ — זָבָחִים. "וּמָה הֵן זָבָחִים — עוֹלוֹת. אֵתָּה אוֹמַר עוֹלוֹת, אוֹ אֵינֹו אֶלָּא שְׁלָמִים? וְדִין הוּא: נֶאֱמָרָה חֲגִיגָה לַהֲדִיטֹו, וְנֶאֱמָרָה רֵאִיָּה לְגָבוּהַ. מָה חֲגִיגָה הָאֻמּוּרָה לַהֲדִיטֹו — בְּרָאוּי לוֹ, אָף רֵאִיָּה הָאֻמּוּרָה לְגָבוּהַ — בְּרָאוּי לוֹ. וְכֵן בְּדִין: שְׁלֹא יִהְיֶה שׁוֹלְחָנָהּ מֵלֵא, וְשׁוֹלְחָן רַבָּהּ רִיקָם. אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקָר הֶרְגֵּל. אֵיתִיבִיהּ, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יִהוּדָה אוֹמַר: שְׁלֹשׁ רְגָלִים בִּשְׁנָה נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת בְּרָגֵל: בַּחַג הַמִּצּוֹת וּבַחַג הַשְּׁבִיעוֹת וּבַחַג הַסּוּכּוֹת. וְאִין נִרְאִין חֻצְאִין, מִשּׁוּם שְׁנֹאֲמַר: "כָּל זְכוּרָה", וְאִין נִרְאִין רִיקָנִים, מִשּׁוּם שְׁנֹאֲמַר: "וְלֹא יֵרָאוּ פָּנֵי רִיקָם!" אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקָר הֶרְגֵּל. אֵיתִיבִיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ: "יִרְאָה" "יִרְאָה" — מָה אָנִי בַּחֲנָם, אָף אַתָּם בַּחֲנָם. אֶלָּא: כָּל חֵיקָא דֹּאֲתָא וְלֹא אִיִּיתִי — דְּכוּלִּי עֲלֵמָא לא פְּלִיגִי דַּעֲיִיל וּמִתְחַזִּי וּנְפִיק, כִּי פְּלִיגִי דֹּאֲתָא וְאִיִּיתִי. "רַבִּי יוֹחָנָן דֹּאֲמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בַּעֲזָרָה — רֵאִיִּית פָּנִים הוּא דֹּאִין לָהּ שִׁיעוֹר, הָא לְקֶרֶבָן — יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר. וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים — בְּקֶרֶבָן, דֹּאֲפִילוּ קֶרֶבָן נָמִי אִין לוֹ שִׁיעוֹר. אֵיתִיבִיהּ: "הֲקֵר רְגֵלָהּ מִבֵּית רַעָה". הֵתָם בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת. ^[כ]כְּדַרְבֵּי לׁוֹי. דְרַבִּי לׁוֹי רַמִּי, פְּתִיב: "הֲקֵר רְגֵלָהּ מִבֵּית רַעָה", וּכְתִיב: "אָבּוֹא בֵּיתָהּ בַּעוֹלוֹת!" לא חֲשָׂא: כָּאן בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, כָּאן בַּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים. תַּנְיָא נָמִי הָכִי: "הֲקֵר רְגֵלָהּ מִבֵּית רַעָה" — בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר. אֵתָּה אוֹמַר בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, אוֹ אֵינֹו אֶלָּא בַּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים? בִּשְׁהוּא אוֹמַר: "אָבּוֹא בֵּיתָהּ בַּעוֹלוֹת אֲשֶׁלָם לָהּ נִדְרִי" — הָרִי עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים אָמוֹר, הָא מָה אָנִי מְקַיִּים "הֲקֵר רְגֵלָהּ מִבֵּית רַעָה" — בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְאִין נִרְאִין חֻצְאִין כּוֹי. סָבַר רַב יוֹסֵף לְמִימַר: מֵאֵן דֹּאִית לֵיהּ עֲשָׂרָה בָּנִים, לא לִיסְקוּ הָאִידִנָּא חֲמִשָּׁה וּלְמַחֵר חֲמִשָּׁה.

וְלֹא לְמַטָּה. הָדַר פְּרִיךְ בִּירוּשְׁלַמִי רַבִּי בְּרַכְיָה בְּעֵי לָמָּה לא תִּנְיֵנן עֶפְרָסוּתָה אֶפְרָה פְּרָה רוֹק וְזָמָה זָם צַפּוֹר שֶׁל מַצְרַע א"ר יוֹסִי לא אִיִּתֵּינן בְּמַתְנִי' אֶלָּל דְּבָרִים שֶׁהוּא מוֹסִיף עֲלֵיהֶן וַיֵּשׁ בַּעֲשִׂיתָן מַצָּה וְאָלוּ אע"פ שְׁמוּסִיף עֲלֵיהֶן אִין בַּעֲשִׂיתָן מַצָּה: גְּמִילוּת חֻסְדִּים. בִּירוּשְׁלַמִי הָדַר תִּימָא בְּגוּפוֹ אָבֵל בְּמִמוּנֹו יֵשׁ לוֹ שְׁעוֹר וּבַקּוֹר חוֹלִים דֹּאִין לוֹ שְׁעוֹר כְּדִאיִתָּא בְּנִדְרִים (דף לט:) הֵן בְּכָלִל גְּמִילוּת חֻסְדִּים: כִּסְבוּרִין אָנוּ לוֹמַר דֵּישׁ לוֹ שְׁעוֹר לְמַטָּה. וּסְבִירָא לֶה פֿאִידֶךְ תִּנָּא בִירוּשְׁלַמִי דַּחֲשַׁב פֶּאֱה דֵישׁ לֶה שְׁעוֹר לְמַטָּה: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רֵאִית פָּנִים בַּעֲזָרָה. דְּכִינֹון דִּאיִתִּי בְרִיאִיה חָדָא זְמָנָא מַפְטֹר בְּכָךְ אִם וְרַעָה אוֹ יָבִיא כְּמוֹ שְׂרַעָה אָבֵל רֵאִית פָּנִים בְּקֶרֶבָן יֵשׁ לוֹ שְׁעוֹר דְּסְבִירָא לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן מַעָּה כֶּסֶף וְשְׁתֵּי כֶּסֶף דֹּאֲוֹרִיתָא וְהָכִי אֵיתָא בִירוּשְׁלַמִי דַּמַּסְכֶּת פֶּאֱה מַתְנִי' בְּרִיאִיה אָבֵל בְּקֶרֶבָן יֵשׁ לוֹ שְׁעוֹר דֹּא"ר יוֹחָנָן מַעָּה כֶּסֶף שְׁתֵּי כֶּסֶף דֹּאֲוֹרִיתָא ועוֹד אָמַר בְּמַכְלִיתֵין רַבִּי יוֹחָנָן כְּדַעֲתַפּה דֹּאֲמַר כָּל הַשְּׁעוּרִים הֵלֵכֶה לְמַשֶּׁה מַסִּינִי וְאָמַר מַעָּה כֶּסֶף וְשְׁתֵּי כֶּסֶף דֹּאֲוֹרִיתָא וְרִישׁ לְקִישׁ דְּמוּנִקִי לֶה בְּרִאִית פָּנִים בְּקֶרֶבָן סְבִירָא לֶה כַּר' (וְהוֹשַׁע) דֹּאֲמַר מַעָּה כֶּסֶף שְׁתֵּי כֶּסֶף דְּרַבְּנָן וְכֵן אָמַר הָתָם לא יִרְאוּ פָּנֵי כָל שֶׁהוּא אָבֵל חֻמִּים נִתְּנוּ לָהֶם שְׁעוֹר מַעָּה כֶּסֶף שְׁתֵּי כֶּסֶף וּמִיָּהוּ הַש"ס שְׁלָנוּ לא נְחִית לֶהכִי אֶלָּא לֶהֲךָ לִשְׁנֹא קַמָּא מִשְׁמַע דְּבַעֲי לְמִימַר דַּמַּתְנִיתִין מִרִּי אָף בְּמוּשַׁד הֵלְכָךְ לא מַעַ לֹאֻחֲמִי בְּרִאִית קֶרֶבָן דֹּאִו לא מַחִיב כָּלִל לֶהֲבִיא אָבֵל בְּרִאִית פָּנִים מַחִיב לְבוֹא חָדָא זְמָנָא וּמַשֶּׁם (וְה) וְהֵלָּאֶה אִין לוֹ שְׁעוֹר וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר דַּמַּתְנִי' גְּמִי בְּרִאִית פָּנִים בְּקֶרֶבָן דַּמַּחִיב לֶהֲבִיא וּמ"מ גְּרִיךְ לוֹמַר דְּסְבִירָא לֶה כַּרְבִּי וְהוֹשַׁע כְּדַפְרֶשְׁתִּי כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁעוֹר כָּלִל וְלֹאִידֶךְ לִשְׁנֹא דֹּאֲתָא וְאִיִּתִּי בּוֹ בּוֹיִם קֹאֲמַר דָּלָא מְקַבְּלִינן מִשּׁוּם כָּל תּוֹסִיף בִּינֹון דְּכַבֵּר נִפְקַ אָבֵל לְמַחֵר וְלִיּוּמָא אוֹחֲרָא מַעַ לֶהֲבִיא אִם וְרַעָה וְהָא לא פְטַר לִיה קֶרָא מָה אֵנִי בַּחֲנָם רַק בַּחֲיוּבָא אָבֵל אִי מִיִּיתִי שְׁפִיר מְקַבְּלִינן וְכֵן מִשְׁמַע לִשְׁנֹא דַלְעִיל דֹּאֲתָא וְלֹא אִיִּתִּי בִשְׁאָר יוּמִי וְלֹא פְּלִיג רַבִּי יוֹחָנָן רַק דָּלָא מַחִיב לֹאֲתוּנִי אָבֵל אִי מִיִּיתִי מְקַבְּלִינן שְׁפִיר וְרִישׁ לְקִישׁ לא אִתְּוַבֵּא אֶלָּא מִשּׁוּם דַּמַּחִיב וְלֹא מַחִיב לִיה קֶרָא וְלֹא דְמִי הָאִי יֵשׁ לוֹ שְׁעוֹר לֶהֲהִיא בִירוּשְׁלַמִי

דְּהָתָם מְלַמְטָה מִרְבִּי (וְדַחִי) הַקֶּרֶבָן אָבֵל הָכִא קִיּוּמִין שְׁעוֹר בַּהֲבֹאתֹו וְאִם גְּבוּא לֶהֲשׁוֹתָם יַחַד הָא לְקֶרֶבָן יֵשׁ לוֹ שְׁעוֹר לְמַטָּה כְּדִאיִתָּא בִירוּשְׁלַמִי וּה"נ דִּין הוּא שֵׁישׁ לוֹ שְׁעוֹר בַּהֲבֹאתֹו אִי בְּעִי מַחִי אִי מְקַבְּלִינן מִנֶּה אוֹ לא וּמִיָּהוּ לְפִי לִשְׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי לא וְהַעֲבֹא הִכִּי מוּנִיךְ לֶה מַתְנִי' בְּרִאִית פָּנִים בַּעֲזָרָה וְלא בְּקֶרֶבָן מִשּׁוּם שֵׁישׁ לֶה שְׁעוֹר כַּרְבִּי יוֹחָנָן וְהָא חֲשִׁיב פֶּאֱה שֵׁישׁ לֶה שְׁעוֹר לְמַטָּה וְשִׁמָּא דֹּאֲבַעֲי לִישְׁבּוֹ לְמַתְנִי' בְּדַבְּרֵי הַכָּל אָף כִּתְנָא דֹּאֲמַר פֶּאֱה אִין לֶה שְׁעוֹר לא לְמַעְלָה וְלא לְמַטָּה וּמִתּוֹקְמָא בְּרִאִית פָּנִים לַחּוּד לְרַבִּי יוֹחָנָן כֵּן נִרְאֶה לִי הַפְּרֹשׁ דֶּהךָ שְׁמַעְתָּמָא:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

הַפֶּאֱה לא נתנה בו תורה שְׁעוֹר ואע"פ שְׁאִין לפֶּאֱה שְׁעוֹר נִתְּנוּ בוּ חֻמִּים וְהַכּוּרִים אִין לוֹ שְׁעוֹר לא לְמַעְלָה אֲ"ת־הַפֶּאֱה, וְהַכּוּרִים, וְהָרָאיוֹן, וּגְמִילוּת חֻסְדִּים, וְתִלְמוּד תוֹרָה. 'אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּסְבוּרִין אָנוּ לוֹמַר, הָרָאיוֹן אִין לוֹ שִׁיעוֹר — לְמַעְלָה, אָבֵל יֵשׁ לוֹ שִׁיעוֹר — לְמַטָּה, עַד שֶׁבֶא רַבִּי אוֹשְׁעִיא בְּרַבִּי, וְלִימַד: הָרָאיוֹן אִין לוֹ שִׁיעוֹר לא לְמַעְלָה וְלא לְמַטָּה. אָבֵל חֻמִּים אוֹמְרִים: הָרָאִיָּה מַעָּה כֶּסֶף, וְהַחֲגִיגָה שְׁתֵּי כֶּסֶף. מֵאִי הָרָאיוֹן? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בַּעֲזָרָה, וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן. 'בְּעִיקָר הֶרְגֵּל, כּוֹלִי עֲלֵמָא לא פְּלִיגִי דְרֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן. כִּי פְּלִיגִי בִשְׁאָר יָמוֹת הֶרְגֵּל: כָּל חֵיקָא דֹּאֲתָא וְאִיִּיתִי — כּוֹלִי עֲלֵמָא לא פְּלִיגִי דְמַקְבְּלִינָן מִיָּיְהִי, כִּי פְּלִיגִי דֹּאֲתָא וְלֹא אִיִּיתִי. דְרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: רֵאִיִּית פָּנִים בַּעֲזָרָה, דְּכָל אֵימַת דֹּאֲתִי לא צְרִיךְ לֵאֲתוּיִי, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: רֵאִיִּית פָּנִים בְּקֶרֶבָן, דְּכָל אֵימַת דֹּאֲתִי צְרִיךְ לֵאֲתוּיִי. אֵיתִיבִיהּ רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: "וְלֹא יֵרָאוּ פָּנֵי רִיקָם!" אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקָר הֶרְגֵּל. אֵיתִיבִיהּ: "וְלֹא יֵרָאוּ פָּנֵי רִיקָם" — בְּזָבָחִים. אֵתָּה אוֹמַר בְּזָבָחִים, אוֹ אֵינֹו אֶלָּא בַּעוּפוֹת וּמ

עין משפט גור מצורה

א מויו' פב' מהל' חגיגה הל' י:
ב מויו' פב' מהל' חגיגה הל' ח, סמג עשין רכט:
ג מויו' פא' מהל' חגיגה הל' ח:
ד מויו' פא' מהל' חגיגה הל' ט:
ה מויו' פא' מהל' חגיגה הל' י:
ו מויו' פא' מהל' חגיגה הל' ח:
ז מויו' פב' מהל' חגיגה הל' ח, סמג עשין רכט:
ח מויו' פב' מהל' חגיגה הל' י:

מביאין שלמים ואין סומכין עליהם. דסבירא (חגיגה דף ח.) שלא לסמוך ביום טוב והלל אומר לסמוך אַבֿל מעלות לא מצניו פלוגתא דפליגו בה הלל ושמיאי ואמרין בפֿרָק קמא דשַׁבַּת (דף טו. נסס) דלא נחלקו רק בשלשה דברים ומהיאי דסמיכה פֿריך ומשני לה שפיר אלא התלמידים קבלו מרבם אף עולות ולא נחלקו בַּה־א ובהיאי דפֿרָק שני דביצה (דף כ:.) מעשה בַּחֲד מַתְלַמְדֵי הַלל שֶׁהֵבִיא עולתו בַּעֲרָה כּו' ואמר לו אֲחֵד מַתְלַמְדֵי שְׁמַאי מה ז' סמיכה הוא דאין דמצי למימר מה ז' עולה שֶׁהִם אומרים שְׁלֹא לִהְבִּיא אֵלָא לא הבין שֶׁהִיא עולה אַבֿל הסמיכה שָׂרָאָה לפֿניו הקפיד והא דלא הקפיד כּמוֹ כּוּ בַּה־לל עצמו בעבדא דמיתי לַעֲיֵל מִנֶּה דְשִׁמָּא לא ראו הסמיכה ועוד שְׁמַא לא הִיו מוֹחִין אֵלָא לַתְלַמְדֵי שֶׁהִיו חולקין אַבֿל הַלל חלק עִם רַבָּם ואין בָּזִים לַמַּחֲוִת: עולות ונגדרים ונגדות במועד פֿאות ולא ביו"ט. דאף בית הלל מודו דאין קרבין ביו"ט והא דקאמרי' בפ"ק דביצה (דף יב. נסס) השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה דאמר לָךְ מני ב"ש היא וְלֹא מוֹקִי לָהּ כב"ה דנִהִי דאסורא איבא לאו ליבא . פֿינן דאית ליה מתוך דקאמרין הֵתֵם וְכוּן אֲמַרִינוּ הֵתֵם פ' שני דביצה (דף יט.) בַּגְמָרָא דִּהְיָי מִשְׁנֵה אֲמַר רַשִׁב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על עולות שְׁאִינִם עַל יו"ט שֶׁאִין קרבין [והא] דהֵתֵם פי פֿריך על גְּלֹא דאֲמַר מַחֲלַקַת ב"ש וב"ה בשְׁלָמֵי חגיגה לסמוך וכו' מפריתא דתני בַּהּ פֿלַגְתָּא על שְׁלָמִים שְׁאִינן עַל יו"ט כּו' וְלֹא אִקָּשָׁה לִיה מַמַּתְנִיתוּן דִּהְבֹּא פי היכי דמתרצי לה עולות נדרים ונגדות במועד פֿאות ביו"ט לא הִינו טעמא דַּעֲדִיפֹא לִיה לִאֲקַשְׁמֵי מַפְרִיתָא דַּמְתְּנִי בַּהֲדִיא וְלֹא ע"י דיוקא וחסורי מחסרא והכי קתני והא דלא מינתי להו נדרים ונגדות לַעֲלֹא דאֲמַר לב"ה אין קרבין נדרים ונגדות משום דגַּנְפַק בַּהּוּ משום שְׁלָמֵי שְׁמַחָה כַּדְאֲמַרִינוּ בְּסַמוּךְ דאיבא לאוקמי שְׁבָרָה קרב שְׁמַחָה דִּינוּ וְדָרַב רבי אֶלְחָנָן ורס"י מתרן דלא אֲמַר בְּסַמוּךְ דגַּנְפַק בשְׁלָמֵי שְׁמַחָה בנגדרים אֵלָא הִינוּ הִבֵּא שֶׁהַקְרִיבוֹם משום שְׁמַחָה אַבֿל הִבִּיאֻם לִשֵּׁם נָדָרִים לא נַפַּק רק משום הקדוּשָׁם:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

א"ל חבֿיי האי נמי לא תבשעי לך קרא דבֿלֹא קרא נמי פֿשיטא מאחר שחִיב אֶת בֿלֹן אֵלֶּא וְדַעְנָא דְכָל אֲחֵד צִרִיךְ לִזְרֹד אֶת עצמו דִּהְיֹאךְ יאמר הֵאָב לֵאלֹו הִינוּ זְרִמִין וְלֵאלֹו הִינוּ עֲצֵלִין: אֵלֶּא קרא לְכַדְאֲחֵרִים וְהִינוּ נָמִי אין נִרְאִין לַחֲצִאִין דְּמִי שְׁאִינוּ רִאוי לַעֲלוֹת אֵלָא בַּחֲבוּרָה מוֹשְׁטָת כְּגוֹן אֵלֹו שְׁיַעֲשׂוּ חֲבוּרָה לַעֲצֻמָן כִּךְ נִרְאֶה בְּעֵינֵי נַחֲבָרֵי מִפְּרָשֵׁין דְּלֹאֻ אִין נִרְאִין לַחֲצִאִין אֶתָּא אַבְי לַפְּרִישֵׁי אֵלָא לְמִימְרָא דְקָרָא לֹאֻ לִּהְכִי אֶתָּא וְקָשִׁא לִי סוּף סוּף הֵא דאִין נִרְאִין חֲצִאִין מאי קאמר תנא ועוד שְׁטִיטַת הַש"ס כֹּל הִבֵּא דאיבא סַבֿר פֿלוני למימר הכי ואמר לִיה פֿלוני הכי היא מְלֵתָא גּוּפֹא דְהִנֵּה מְצִי לְמִימַר קמא מתרן בְּתַרָא וְאֲמַר לִיה דְּלֹא תִפְרָשֶׁה הכי אֵלֶּא רַכִּי: מִתְּנִי עולות במועד פֿאות מן החולין, וְהַשְׁלָמִים מן המַעֲשֶׂר. יום טוב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, בֵּית שְׁמַאי אומרים: מן החולין, ובית הלל אומרים: מן המַעֲשֶׂר. אִישְׁרָאֵל יוֹצֵאִין יְדֵי חוֹבָתָן בַּנְּדָרִים וַנְּדָבוֹת וּבַמַּעֲשֶׂר בַּהֶמָּה. וְהַכֹּהֲנִים בַּחֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת וּבַכְּכוּר, וּבַחֲזֶה וְשׁוֹק. אַבֿל לֹא בַּעוֹפוֹת, וְלֹא בַּמִּנְחוֹת. ^[א]גַּמְי' אֵלֶּא: עולות — במועד הוא דְּבָאוֹת מן החולין, הָא בְּיוֹם טוֹב — מן המַעֲשֶׂר? אַמַּאי, דָּבָר שְׁבַחוּבָה, הִיא! וְכָל דָּבָר שְׁבַחוּבָה, אִינוּ בֹא אֵלֶּא מן החולין. וְכִי תֵימָא: הָא קֹא מַשְׁמַע לָן דְּעולות במועד פֿאות, בְּיוֹם טוֹב אִינֹן בָּאוֹת, כְּמֹאֵן — כְּבִית שְׁמַאי!? ^[א]דִּתְנֹן, בֵּית שְׁמַאי אומרים: מְבִיאִין שְׁלָמִים ואִין סוּמְכִין עֲלֵיהֶן, אַבֿל לֹא עולות. ובית הלל אומרים: מְבִיאִין שְׁלָמִים ועולות, וסוּמְכִין עֲלֵיהֶן. ^[א]חֲסוּרֵי מִיַּחֲסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי: עולות נְדָרִים וַנְּדָבוֹת — במועד פֿאות, בְּיוֹם טוֹב — אִינֹן בָּאוֹת. ועולת רֵאִיָּה בָּאָה אֲפִילוּ בְּיוֹם טוֹב, וּכְשֶׁהִיא בָּאָה — אִינֶה בָּאָה אֵלֶּא מן החולין. וְשְׁלָמֵי שְׁמַחָה בָּאִין אַף מן המַעֲשֶׂר. וַחֲגִיגַת יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, בֵּית שְׁמַאי אומרים: מן החולין, ובית הלל אומרים: מן המַעֲשֶׂר. "תַּנְיָא גַּמִּי הָכִי: עולות, נְדָרִים וַנְּדָבוֹת — במועד פֿאות, בְּיוֹם טוֹב — אִינֹן בָּאוֹת. ועולת רֵאִיָּה בָּאָה אֲפִילוּ בְּיוֹם טוֹב. וּכְשֶׁהִיא בָּאָה — אִינֶה בָּאָה אֵלֶּא מן החולין. וְשְׁלָמֵי שְׁמַחָה בָּאִין אַף מן המַעֲשֶׂר. וַחֲגִיגַת יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, בֵּית שְׁמַאי אומרים: מן החולין, ובית הלל אומרים: מן המַעֲשֶׂר. מאי שָׁנֹא חֲגִיגַת יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח? אֲמַר רַב אֲשִׁי: הָא קֹא מַשְׁמַע לָן, חֲגִיגַת חַמְשָׁה עָשָׂר — אִין, חֲגִיגַת אַרְבַּעַה עָשָׂר — לֹא.

אֵלֶּמָא

כִּלְנֹן אֵלֶּא וְדַעְנָא דְכָל אֲחֵד צִרִיךְ לִזְרֹד אֶת עצמו דִּהְיֹאךְ יאמר הֵאָב לֵאלֹו הִינוּ זְרִמִין וְלֵאלֹו הִינוּ עֲצֵלִין: אֵלֶּא קרא לְכַדְאֲחֵרִים וְהִינוּ נָמִי אין נִרְאִין לַחֲצִאִין דְּמִי שְׁאִינוּ רִאוי לַעֲלוֹת אֵלָא בַּחֲבוּרָה מוֹשְׁטָת כְּגוֹן אֵלֹו שְׁיַעֲשׂוּ חֲבוּרָה לַעֲצֻמָן כִּךְ נִרְאֶה בְּעֵינֵי נַחֲבָרֵי מִפְּרָשֵׁין דְּלֹאֻ אִין נִרְאִין לַחֲצִאִין אֶתָּא אַבְי לַפְּרִישֵׁי אֵלָא לְמִימְרָא דְקָרָא לֹאֻ לִּהְכִי אֶתָּא וְקָשִׁא לִי סוּף סוּף הֵא דאִין נִרְאִין חֲצִאִין מאי קאמר תנא ועוד שְׁטִיטַת הַש"ס כֹּל הִבֵּא דאיבא סַבֿר פֿלוני למימר הכי ואמר לִיה פֿלוני הכי היא מְלֵתָא גּוּפֹא דְהִנֵּה מְצִי לְמִימַר קמא מתרן בְּתַרָא וְאֲמַר לִיה דְּלֹא תִפְרָשֶׁה הכי אֵלֶּא רַכִּי: מִתְּנִי עולות במועד פֿאות מן החלין מַשְׁמַע הַשְׁתָּא עולות רִאִיָּה הַבָּאוֹת בַּחֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד פֿאות מן החלין וְלֹא מַמַּעוֹת מַעֲשֶׂר שְׁנֵי דְחִי"ל כֹּל דָּבָר שֶׁבַחוּבָה אִינוּ בֹא אֵלָא מן החלין בְּמַסְכַּת מַנְחוֹת (דף פב.) וְלִקְמוֹן נָמִי בַּגְמָרָא (דף ח.) תַּנְיָא מַסַּת מַלְמַד שְׁאֵדָם מביא חובבתו מן החלין וּבַגְמִ' פֿריך אמאי נָקַט חֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד פי מיתי לה בְּיוֹם טוֹב נָמִי מן החלין בְּשֵׁי לֵאֲתַמְיִי: וְשְׁלָמִים מן המַעֲשֶׂר בַּגְמָרָא מִפְּרַשׁ שְׁלָמֵי שְׁמַחָה דְרַבִּינֶהוּ קָרָא בְּכָל מַלְי: ויו"ט הִרְאִשוֹן שֶׁל פֶּסַח בַּגְמָרָא מִפְּרַשׁ מאי היא ומאי שָׁנֹא פֶסַח דְּנֶקֶט: יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִין יְדֵי חוֹבָתָן מִשׁוֹם שְׁמַחָה בְּכָל עֵינִן שֶׁשׁ לֶהֱן בְּשָׂר לַשַּׁבָּע ואִין זִקוּקִין לִזְבוּחַ שְׁלָמִים לִשֵּׁם כִּךְ: בַּנְּדָרִים וַנְּדָבוֹת שֶׁהַתְנַדְּבוּ כֹּל הַשָּׁנָה וּכְשֶׁעוֹלִין לִירֻשָׁלַיִם בְּרִגְל מְבִיאִין אוֹתָן וּמַקְרִיבִין אֲמוּרֵיהֶן וְהַבְּשָׂר נֶאֱכָל לַבָּעֲלִים יוֹצֵאִין בָּהֶן מִשׁוֹם שְׁמַחָה מִשׁוֹם דְּבִשֵׁי לְמַתְנִי סִיפֹא וְהַכֹּהֲנִים בַּחֲטָאוֹת וְכוּ' נָקַט בְּרִישָׁא יִשְׂרָאֵל: וְהַפְּהֻגִים שֶׁבָּאוּ לֶהֱן חֲטָאוֹת בְּרִגְל חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת שֶׁהִיו עוֹלֵי רְגֵלִים מְחִיבִין וַיֵּשׁ לֶהֱן בְּשָׂר לַשַּׁבָּע יוֹצֵאִין בָּהֶן מִשׁוֹם שְׁמַחָה ואִין צְרִיבִין לִהְבִּיא שְׁלָמִים לִשֵּׁם שְׁמַחָה אֵלֶּא בְּזֻמָן שְׁאִין לֶהֱן בְּשָׂר לַשַּׁבָּע: יוֹצֵאִין בַּחֲזֶה וְשׁוֹק הַמוֹרְמִים לֶהֱן מִשְׁלָמֵי עוֹלֵי רְגֵלִים: אַבֿל לֹא בַּעוֹפוֹת בַּחֲטָאֵת הַעוֹף שְׁאִין שַׁבַּע אֵלֶּא בַּבְּשָׂר בַּהֶמָּה וּבַגְמִ' יְלִיף לֵה: גַּמ' הֵא אִם הִבִּיאֹן בְּיוֹם טוֹב וְהִיאֹם מן המַעֲשֶׂר אִם יִרְצֶה בְּתַמִּיָּה: וְכִי תֵימָא הֵא נֶקַט במועד משום דאֲנַב אורחא קא מַשְׁמַע לָן מְלֵתָא אַחֲרִיתִי דאִין עולת רִאִיָּה קרְבָּה בְּיוֹם טוֹב

מסורת הש"ס

א לעיל ד.

ב תוספתא חגיגה

ג פסחים עא; ביצה יט:

ד משנה חגיגה; מגילה ה; משנה ביצה; לקמן ז; ביצה יט.

תורה אור השלם

שלוש פעמים בשנה יִרְאֶה קִל' וּבִרְדָּ אֶת־פָּנָי וְהָיָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִקְוֶה אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמַּעֲוֹת וּבְחַג הַשְּׁבִעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת־פָּנָי וְהָיָה רִיקָם [דברים טז, טז]

וְסֻמָּד יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קִרְבֵּנו וּשְׁחִטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בָנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב [ויקרא ג, ב]

ואם יִקְעֹט הַבֵּית מִהוּיֹת מִשָּׁה וְלִשְׁחַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֵב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִקְדָּשׁ נִפְשֶׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוּ תִכְסּוּ עַל־הַשָּׂה [שמות יב, ד]

ח:

	עין משפט גור מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

א מו"י פא' מהל' חגיגה הל' א:

ב מו"י פב' מהל' חגיגה הל' י:

ג מו"י פז' מהל' שביית יום טוב הל' טז:

ד מו"י פי' מהל' אישות הל' יד, סמג לאויו עה, טוש"ע אה"ע סי' סד סעי' ו:

ה מו"י פא' מהל' חגיגה הל' יא:

ו מו"י פב' מהל' חגיגה הל' ח:

ז מו"י פב' מהל' חגיגה הל' ז:

ח מו"י פב' מהל' חגיגה הל' ז:

מי שחגיגה באה מהם. פרש"י דכתיב לא ילין חלב חגי ומיהו לקמן (חגיגה דף י'): לא מפקינו ליה לפי המסקנא אלא

מגזרה שנה דמקדב מדבב נשמא מכל מקום משמעות המקרא משמע חגיגה ולקמן מפקינו ליה ממקדב מדבב שמא אלשון דיוחגו קא סמיך דמשמע חגיגה דאי ממקדב הנה חמינא עולה ושלמים באה מהם וליכא למימר אס בן לא יהו באים שלמי שמחה ממעשר רק על ידי טפלה במו חגיגה דהא בספרי ונפינן ליה מגזרה שנה דכתיב בן עס במעשר וגם בהתנזה (מנחות פב.) מדבב גזרה שנה עס עס לשלמים הקשה ה"ר אלתנן לילף שמחה מהר שיכל דכתיב (דברים כ"ז:ז') וזבחתי שלמים ומנח ממעטין עופות ומנחות וכן דרש רבי יהודה בן בתירא בפסחים (דף קט.) ועוד אמאי לא מוקמינן קרא בבבב חלין דמקרי שפיר שמחה ותרין דנדאי ונפינן מהר שיכל מה שמחה דלשלן שלמים אף כאן שלמים ובירושלמי איכא אכל לא בעופות ומנחות דכתיב זבח בהר שיכל: בחגך. ולא באשפתך. ות"ק דמפיק לה מדקשה ושמחת בחגך מי שחגיגה וכו' י"ל דתקויהו שמשנין מנה דלכתוב בחג ומיהו מצניו למימר דפליג עליה ולא משמע ליה והא דאין נושא'ים נשים במועד מוקי טעמא פאידך דהתם: מי שיש לו אוכלין מרבין. בירושלמי אמרינן עני וידו רחבה קורא חני עליו איש כמתנת ידו עשיר וידו מעטה על זה נאמר בבבבב ה' אלדוד עני וידו מעטה על זה נאמר מעה כסף שפי כסף אין פחות ממעה כסף ואין פחות משפי כסף: חזר ומקריב (הוא) ביו"ט שני. פרש"י ונאינו עובר משום כל תוסוף דרחמנא אמר וחסונתס אותו חג חד יומא והוא חוגג עני ומיס דהנה ליה תשלומין דראשון אכל בבסתס אסור בדמפרש ואזל ולא שיר לאלקשניי ביון דלא הוי חזי בראשון איר הנה חזי בשני הואיל ושמעינן ליה לר' יוחנן בסמוך תשלומין דראשון דהנה חזי בראשון קרינן בה הואיל ואיכא עס הרבה כהנים שיקריבו אותו בצבת אחת ומיהו ר"ח פרש בענין אחר והו לשונו

אמר ריש לקיש הפריש עשרה בהמות לחגיגתו הקריב חמשה ביו"ט ראשון

מקריב חמשה ביו"ט אחרון ואע"ג דאין מקריבין נדרים ונדבות ביו"ט

הואיל והללו תחלת הפקשתן לחגיגה היתה מתר להקריבן ביום טוב ורבי יוחנן אמר בון שפסק שוב אינו חזר ומקריב ומביא א"ר אבא ולא פליגי כאן בסתם כאן במפרש הא דר' יוחנן בגון שהפרישן סתם והקריב ויש לו שהות ביום לשחט השאר וגם יש לו אכלים ולא שחטון שיורי שיירניהו ונעשו כנדרים ונדבות שלא מחמת יום טוב שאין קרבין ודריש לקיש בגון שפרש שאלו הנשארים יקריבם ביום טוב אחרון בגון זה מתר הכי נמי מסתבדא דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן הפריש עשרה בהמות לחגיגתו הקריב חמשה וכו' חזר ומקריב וכו' קשיא אהדדי וכו' אלא לאו כו' אתמר נמי אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן לא שנו דביון שפסק [שוב אינו מקריב] אלא שלא גמר היום דאמרינן שיורי שיירניהו ונעשו נדרים ונדבות אכל גמר היום חזר ומקריב כך פרש רבנו חננאל וראיה לדבריו משמע בירושלמי דמבילתיו היו לפניו עשרה בהמות הקריב חמשה ביום טוב ראשון והמותר מהו שיזכה יום טוב האחרון רבי קריספא אומר איתפלגון ר' יוחנן וריש לקיש חד אומר דוחה וחד אומר אינו דוחה ולא ידעינן מאן אמר [דא ומאן אמר דא] אמר רבי זירא נפרש מליהון דרבנן מן מליהון דרבי יוחנן דו אמר טופל מעות למעות דו אמר דוחה ריש לקיש דו אמר אדס טופל בהמה לבהמה ואין אדס טופל מעות למעות דו אמר אינו דוחה אמר רב שמן בר אבא בשם ר' יוחנן לעולם הוא מוסוף והולך ודוחה יום טוב עד שיאמר אין עוד בדעתו להוסיף משמע דלענין דחית יום טוב מירי:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם

”מי שחגיגה באה מהם, יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם. רב אשי אמר: מ”ושמחת” נפקא. יצאו אלו שאין בהן שמחה. ^(ט)ורב אשי, האי ”בחגך” מאי עביד ליה? ההוא, לכדרב דניאל בר קטינא. דאמר רב דניאל בר קטינא אמר רב: מניין שאין נושאין נשים במועד — שנאמר: ”ושמחת בחגך”, ולא באשפתך. מיתנני מי שיש לו אוכלים מרובים ונכסים מועטים — מביא שלמים מרובים ועולות מועטות. נכסים מרובים ואוכלין מועטין — מביא עולות מרובות ושלמים מועטין. זה וזה מועט — על זה נאמר: מעה כסף, שתי כסף. זה וזה מרובים — על זה נאמר: ”איש כמתנת ידו ככרפת ה' אלהיה אשר נתן לה”.

גמ' שלמים מרובים. מהיכא מיתי? הא לית ליה! אמר רב חסדא: טופל ומביא פר גדול. אמר ליה רב ששת: הרי אמרו טופלין בהמה לבהמה! מאי קאמר ליה? אילימא הכי קאמר ליה: הרי אמרו טופלין בהמה לבהמה אכל לא מעות למעות, ולימא ליה: אין טופלין מעות למעות! אלא הכי אמר ליה: הרי אמרו אף טופלין בהמה לבהמה. כמאן? דלא כחזקיה ודלא ברבי יוחנן! וכי תימא: אמוראי הוא דפליגי, מתנייתא לא פליגי. והא קתני: אכילה ראשונה מן החולין. 'מאי אכילה ראשונה — שיעור דמי אכילה ראשונה מן החולין. 'אמר עולא אמר ריש לקיש: הפריש עשר בהמות לחגיגתו, הקריב חמש ביום טוב ראשון — חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני. רבי יוחנן אמר: ביון שפסק, שוב אינו מקריב. אמר רבי אבא, ולא פליגי: כאן בסתם, כאן במפרש. האי סתם היכי דמי? אילימא דליכא שהות ביום לקרב, האי דלא אקריבנהו — דליכא שהות ביום. 'ואלא דלית ליה אוכלין, האי דלא אקריבנהו — דלית ליה אוכלין. לא צריכא, דאיכא שהות ביום ואית ליה אוכלין, מדבקמא לא אקריבנהו, שמע מינה שיורי שיירניהו. והכי גמ' מסתברא, דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן: הפריש עשר בהמות לחגיגתו, הקריב חמש ביום טוב ראשון — חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני. קשיין אהדדי. אלא לאו שמע מינה: כאן בסתם, כאן במפרש. שמע מינה.

איתמר גמי, אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן:

לא

מלתא דלא היה בדעתו לחג עני ומיס מודה ר"י:

(שמות כ"ג:י"ח): מתני' אוכלין מרבין

בני בית רבים מביא שלמים רבים שלמי חגיגה רבים לפי האוכלים ועולת ראיה מועטת: עולות מרבות דכתיב איש כמתנת ידו: גמ' טופל מעות חלין ומעשר יחד: אלימא הכי קאמר ליה הכי אמרו בהמה לבהמה מעות למעות לא כחוקיה: אלא אף טופלין קאמר ליה דשמעינן לרב חסדא דקאמר בטופל ומביא פר גדול דוקא מעות למעות אכל בהמה לבהמה לא נאמר ליה איהו הכי אמרו אף טופלין בהמה לבהמה כמאן וכו': לימא ליה הכי אמרו אין טופלין מעות למעות ביון דלמיסר טפילת מעות אתא ושמעינן לחוקיה דהדיא דאין טופלין הכי שבק מלתא דהדיא ומותב מדייקא: וכי תימא אמוראי הוא דפליגי חוקיה ורבי יוחנן הוא דפליגי בבהמה ודמעות: אכל מתנייתא דאיתנין לעיל תניא בותא דמר ודמר: לא פליגי דמעות אלא בבהמה דהך דקתני אס רצה לערב הוא דקאמר מעות דוקא אכל איך מתניתא ס"ל בין מעות בין בהמה ורב ששת בבבבבא בבבבבבא סבירא לה: והא קתני אכילה ראשונה מן החלין וקא סלקא דעתך דסעודה הבאה ראשונה על השלחן בשי בלה מחלין: דמי אכילה ראשונה בלומר אכילה ראשונה סתמא קתני דאית ליה בין בהמה עצמה בין מעות שעור אכילה ראשונה: חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני ולא אמרינן עובר הוא בכל תוסוף ורחמנא אמר וחסונתס אותו חד יומא ותו לא דהגך נמי דחד יומא הוא נשני תשלומין דראשון: בסתם אס הפרישן סתם אינו חזר ומקריבן בדמפרש ואזל: כאן בדמפרש דאמר דהדיא ליום ראשון חני מפריש את כלן חזר ומקריבן שאינו אלא תשלומי ראשון: האי סתם דאמרת אסור להקריבן הכי דמי: משום דלא הנה לה שהות הוא ומסתמא ליום ראשון הפרישן: שיורי שיר שהיה בדעתו לחג עני ומיס: ה"נ מסתבדא דמוזהר ר' יוחנן בדמפרש: אתמר גמי דהיכא דמוכח

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	-----------------------

א מועד קטן ח:

	תורה אור השלם
---------------------------------------	--------------------------

ושמחת בחגך אתה ובנד ובנד ועבדך ואמתך וסלוי וסגר וסנזום וסאלמנה אשר בשעריך [דברים טז, יד]

איש כמתנת ידו ככרפת ונה אלהיך אשר נתן־לך [דברים טז, יז]

את כל־הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא־תסף עליו ולא תגרע מפניו [דברים יג, א]

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

מסורת הש"ס

א יומא ג.; תוספתא חגיגה; ספרא אמור פרק יז ג; ראש השנה ד.; מגילה ה.; במדבר רבה; לקמן יז.; ביצה כ.; ב סוכה כז.; תוספתא חגיגה ג יבמות כב.; קהלת רבה ד כריתות ח.

תורה אור השלם

[קהלת א, טו]

[ויקרא כג, לו]

[דברים טז, ח]

[דברים טז, יח]

[ויקרא כג, מא]

[במדבר ו]

לא שנו הא דתנאי לקמן אותו אתה חוגג ולא יותר אלא שלא גמר היום: אבל גמר היום ולא היה לו שהות להקריב כל חגיגות שהפריש: מתני' מי שלא חג שלא הביא חגיגתו ביום הראשון של חג: וי"ט האחרון של חג חוגג שמיני עצרת ואע"ג דקבל בפני עצמו הוא הוי תשלומין לראשון: משנת מהלקל: והוליד ממזר שהביא פסולין בנסחל ויהא זכרון לפיכך אין עונתיו נמחקין בתשובה: יכול להחזיר דמי גנבתו ויגלתו לבעלים: ויתקן ויהא מתקן מן החטא: גמ' מנהגי מלי ד"ט האחרון של חג הספות תשלומין להקבנות הקב ליחודים: עצרת בשביעי של פסח בפרשת כל הבכור ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת (דברים ט"ז:ח'): מפנה וצריכה גזרה שנה זו שתהא מפנה דתו לא פרכינן עליה מדי דכל גזרה שנה מפנה למדין ואין משיבין: מה לשביעי של פסח תשלומין לראשון שהרי אינו חלוק משלפניו שמיני עצרת חלוק משלפניו לענין פו"ר קש"כ: לאוי באמת: הא כתיב לא תעשה מלאכה בההוא קרא גופה וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה: ותנא מייתי לה מהכא משום דר' יוחנן דגמר לה בלחמרינן לעיל אמורא הוא נקט הכא האי לשנא: כל שבועה כל יום ויום: בחגש השביעי כל ימי הקג האמור בחגש השביעי: יכול יהא חוגג והולך החגש אחה יום שיקצה לתשלומי הקג אס לא הקריב בחג: ת"ל אותו בסיפה דקרא תרי אותו כתיב כה: מאי תשלומין ביצי הן תשלומין: בלן תשלומין לראשון שהרי יום אחד עשה הכתוב עקר בכלן דכתיב אותו ושלאחריו עשה תשלומין לו: בלן תשלומין זה לזה אין לך יום בהם שאין חובתו תלויה בו בעצמו למי שלא נראה בימים שלפניו יום ראשון שהוא נראה להביא עקר לגידה וימיו שלאחריו תשלומין לו: חגר אינו ראוה לראות בלחמרינן דמתני': נטמא ביום בכריתות (דף ט. ט.) תנן גזיר מביא קרבן אחד על טמאות הרבה ואמר חזקיה נטמא ביום ח' שהוא ראוה להביא קרבנות ולהתחיל מעין גזירותיו וימים שמנה קדם טמאה בטלוי כמו שנא' וביום השמיני יבא שתי תורים או שני בני וגו' והזיר לה' כל ימי קרו וגו' והימים הראשנים ופלו פי טמא קרו (במדבר ו:י"ב): מביא קרבן על הטמאה השנית

שכבר נתחבב בקרבן הטמאה והתחילה שניה ודרי זו טמאה אחרת אבל נטמא בגלי שמיני אינו מביא אלא קרבן אחד דכיון דלא יצא מטמאה הראשונה לשעה שהיא ראויה להביא עליה קרבן לא נתחבב בקרבן הראשון ואין לו תשלומין: ורבי יוחנן אמר הואיל וטבל לטמאתו ראשונה והעריב

שמשו נתחבב בקרבן ואף על פי שאין לילה ראוי לקרבן אלמא אף על גב דלא ראוי לקרבן יש לו תשלומין: שאני טמאה קרבן הנדחה מפני הטמאה ולפיכך יש לו תשלומין ואף על גב דלא נראה להביא: הואיל ויש לה תשלומין בגוון אלנו בפסח שני שהרי מי שלא נראה בראשון יש לו תשלומין אבל הנדחה מפני דבר אחר לא מצינו לו תשלומין אלא אם כן נראה להביא: הניחא למאן דאמר כו' פלוגתא היא במסכת פסחים בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג.):

ל' שנו אלא שלא גמר, אבל גמר — חוזר ומקריב. מאי "גמר"? אילימא גמר קרבנותיו — מאי מקריב? אלא שלא גמר היום, אבל גמר היום — חוזר ומקריב. ^(א)מתני' מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג — חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג. ^(ב)עבר הרגל ולא חג — אינו חייב באחריותו, על זה נאמר "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות". ^(ג)רבי שמעון בן מנסיא אומר: איזהו מעוות שאינו יכול להתקן? זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר. אם תאמר בגונב וגוזל — יכול הוא להחזירו, ויתקן. רבי שמעון בן יוחי אומר: אין קורין מעוות אלא למי שהזה מתוקן בתחילה ונתעוות, ואי זה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה. גמ' מנהגי מילי? אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: נאמר "עצרת" בשביעי של פסח, ונאמר "עצרת" בשמיני של חג. מה להלן לתשלומין — אף כאן לתשלומין. מופנה. דאי לאו מופנה, איכא למיפרה: מה לשביעי של פסח שכן אינו חלוק משלפניו, תאמר בשמיני של חג שחלוק משלפניו. לאיי אפנויי מופנה. מכדי מאי "עצרת" — עצור בפעשית מלאכה, הכתיב: "לא תעשה מלאכה", "עצרת" דכתב רחמנא למה לי? אלא שמוע מינה לאפנויי. ותנא מייתי לה מהכא, דתנא: "והגותם אותו חג לה' שבעת ימים", יכול יהא חוגג והולך כל שבועה — תלמוד לומר: "אותו" — אותו אתה חוגג, ואי אתה חוגג כל שבועה. אם כן למה נאמר "שבועה" — לתשלומין. 'ומנין שאם לא חג יום טוב הראשון של חג שחוגג והולך את כל הרגל ויום טוב האחרון — תלמוד לומר: "בחדש השביעי תחגו אותו", אי "בחדש השביעי", יכול יהא חוגג והולך החדש כולו — תלמוד לומר: "אותו" — אותו אתה חוגג, ואי אתה חוגג חוצה לו. "ומאי תשלומין? רבי יוחנן אמר: תשלומין לראשון, ורבי אושעיא אמר: תשלומין זה לזה. 'מאי בינייהו? אמר רבי זירא: חגיג ביום ראשון ונתפשט ביום שני איכא בינייהו. רבי יוחנן אמר: תשלומין לראשון, כיון דלא חזי בראשון — לא חזי בשני. ורבי אושעיא אמר: תשלומין זה לזה, אף על גב דלא חזי בראשון — חזי בשני. ומי אמר רבי יוחנן הכי? ^(ד)והאמר חזקיה: נטמא ביום — מביא, בליקלה — אינו מביא. ורבי יוחנן אמר: אף בליקלה גמי מביא. אמר רבי ירמיה: שאני טומאה, דיש לה תשלומין בפסח שני. מתקיה לה רב פפא: הניחא למאן דאמר פסח שני

רוצח וגזלן אין עזיו לפניו: נאמר עצרת בפסח. ובירושלמי יליף לה ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל נאמר חמשה עשר בפסח ונאמר חמשה עשר כהן מה להלן [וי"ט אחרון תשלומין לראשון אף כאן י"ט אחרון תשלומין לראשון] ותו ליכא למפרך בדפריך בהש"ס שלנו דהא גזרה שנה גמורה בדולפינן מנה בפסח כפי השן (ספד דף כו.) ועוד יהודה בר ספרא בשם רבי אושעיא דריש הקס וחגתם אותו חג לה' שבעת ימים וכי שבועה הם והלא שמנה הם אלא יצא שבת [מס:] הרי ז' ר' יוסי כעי וכי מכאן למדנו שאין חגיגה דוחה שבת והלא ממקום אחר התיב רבי יוחנן אחוי דרב ספרא והתניא אף בפסח כן מעתה צא מהן שבת הרי [ששה] הבע עצמך שחל י"ט ראשון ואחרון בשבת [צא מהם שני ימים] הרי כאן ששה חתא יהודה בר ספרא בשם ר' אושעיא וחגתם אותו חג לה' שבעת ימים צא מהן שבת שכבר למדנו שאין חגיגה דוחה שבת ומה ת"ל תקנוהו לרבות יי"ט האחרון לתשלומין לראשון וכל אותן דקשות אינן בכאן אך בפרק אלנו דברים (פסחים דף ע:) מייתי להאי דיהודה ספרא ופריך עלה היא דחל יו"ט הראשון והאחרון בשבת הרי כאן ששה ולא מייתי תקנוהו: תשלומין זה לזה. והאיא דלקמן (חגיגה דף יח.) דולפינן תשלומין לחג השבועות מחג המצות כל ז' לא מסתבר למימר תשלומין זה לזה כיון דחול גמור הוא: כון דלא חזי בראשון תו לא חזי בשני. וצ"ע אם היה פשוט בראשון וחגר בשני מי אמרינן כיון דחויבא עלה רמיא בראשון תו לא פקע מנה אע"ג דהשתא לא חזי או דלמא כיון דתשלומין זה לזה לר' אושעיא לאו מחיב ומיהו כיון דהשתא לאו בר חויבא הוא לא מצי מייתי ליה הואיל ואינו בביאה לא הוי בהבאה: נטמא ביום מביא. גבי גזיר שנטמא קאי דע"כ לא פליגי רבי ור' יוסי בר יהודה (גזיר דף יח.) בנטמא בשמיני שכן יצא לשעה הראויה להביא קרבן אבל בגלי שמיני דלא חזי לקרבן לא ורבי יוסי בר יהודה דנקט נטמא בשביעי לאו משום הבאת קרבן הוא אלא דחשיב ליה כמה טמאות בשביעי: שאני טמאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני. היה קשה למורי א"כ סבירא לה לר' יוחנן נטמא ביום ראשון וחזי בשני מייתי חגיגה אם כן

לימא לעיל ריש מבילתין לאתיין טמא בראשון ונטהר בשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרב פפא דבסמוך לא מצי למימר הכי נקט מלתא דשוני לתרנוהו:

שמשו נתחבב בקרבן ואף על פי שאין לילה ראוי לקרבן אלמא אף על גב דלא ראוי לקרבן יש לו תשלומין: שאני טמאה קרבן הנדחה מפני הטמאה ולפיכך יש לו תשלומין ואף על גב דלא נראה להביא: הואיל ויש לה תשלומין בגוון אלנו בפסח שני שהרי מי שלא נראה בראשון יש לו תשלומין אבל הנדחה מפני דבר אחר לא מצינו לו תשלומין אלא אם כן נראה להביא: הניחא למאן דאמר כו' פלוגתא היא במסכת פסחים בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג.):

עין משפט נר מצוה

א מו"י פא' מהל' חגיגה הל' ד:

ב מו"י פא' מהל' חגיגה הל' ו:

ג מו"י פא' מהל' חגיגה הל' ז:

ד מו"י פא' מהל' חגיגה הל' ד:

ה מו"י פב' מהל' חגיגה הל' ה:

ו מו"י פב' מהל' חגיגה הל' ה:

עין משפט גור מצוה
א מו"י פה' מהל' קרבן פסח הל' א, סמג עשין רכד: ב מו"י פג' מהל' מחוסרי כפרה הל' ה: ג מו"י פג' מהל' מחוסרי כפרה הל' ד: ד מו"י פג' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ח, טוש"ע או"ח סי' קח סעי' ז:

שני תשלומין דראשון הוא. הינו ר' נתן

הינו רבי ואע"ג דאית לה תנא דמסייע ליה פריך שפיר דמסתמא לא

פליג ארבי דהתם דקו"ל הלכה כרבי

מחברו אבל לא מסתברא למימר

דבעי לנשבע ככנלי עלמא: או תפלה

של ערבית. אתנא כמ"ד תפלת ערבית

לנו לבטלה אם לא ע"י אנם קצת וכן

משמע היא דתפלת השחר (ברכות

דף כו.) שכן ולא התפלל ערבית

מתפלל שחרית ששים וכן (שם דף ל:)

אם שכן ולא הופיר של ר"ח בלילה

אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין

החדש בלילה הא מקדשין מחזירין ולא

מחלק כלל בין למ"ד רשות או בין

למ"ד חובה דמשמע דליכא מאן

דפליג והיא דשבת (דף ט: ושם) אי

שרא ליה הנינה לא מטרחין ליה וכן

בירושלמי אי עלה למטתו לא ירד הינו

אנם קצת ולא כפי' ה"ג שפרש' דאף

למ"ד רשות אי שניה עליה חובה הניא

כחובה והא ליתא דמי לא עסקינן

בהכי שכבר התפלל בשאר לילות ואם

היינו מפרשים שניה עליה חובה

באותה לילה ותכן היא דטעה ולא

התפלל ר"ח בלילה ובברכות

הארכתי והבאתי היא דאמרו (יומא

דף פו: ושם) דתפלת נעילה פוטרת

של ערבית: בר הי הי להלל. יש

מפרשים שגר היה והינו בן אברהם

ושרה שנתוסף ה"א בשמן וכן בג בג

דכלה הגמרא עולה ה': בבבא

סמקא. רצועה ודומה לו מעקרא

משכא והשתא אבבא (פ"ק דף סו:)

ובכ"ר יש יאי עניותא לברתה דיעקב

בערקתא סמקתא לסוסיא חורא:

כאן בלחותו פנייה. משמע לשנא

דפסיקא לה גיש ממר מחיבי כרתות

מדנקט לחותו טפי מפל שאר עריות

והינו בשמעון הסימני (בקהושין

בפרק האומר) (דף סח:.) [שי'

קדושין עד:]

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

אלא למ"ד שני רגל בפני עצמו הוא

אלא למ"ד רגל בפני עצמו ועכשו אין

אשני — תשלומין דראשון הוא. אלא למאן דאמר שני רגל

בפני עצמו הוא, מאי איכא למימר? אלא אמר רב פפא:

קסבר רבי יוחנן לילה אינו מחוסר זמן. ומי אמר רבי יוחנן

הכי? ^(א)והאמר רבי יוחנן: ראה אחת בלילה ושתיים ביום —

מביא. שתיים בלילה ואחת ביום — אינו מביא. ואי סלקא

דעתה קסבר רבי יוחנן לילה אינו מחוסר זמן, אפילו שתיים

בלילה ואחת ביום — מביא! פי קאמר רבי יוחנן, לדברי

האומר לילה מחוסר זמן, לדברי האומר — פשיטא! שתיים

ביום ואחת בלילה אצטריכא ליה. סלקא דעתה אמינא

כאתקפתא דרב שישא בריה דרב אידי, קא משמע לן בדרב

יוסף. ^(ב)עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו, ועל זה

נאמר: "מעות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות".

אמר ליה בר הי הי להלל: האי "להימנות", להמלאות מיבעי

ליה. אלא, זה (שמונה) [שנמנו] חביריו לדבר מצוה, והוא

לא נמנה עמהו. ^(ג)תניא נמי הכי: "מעות לא יוכל לתקון" —

זה שביטל קריאת שמע של שחרית, או קריאת שמע של

ערבית, או שביטל תפלה של שחרית או תפלה של ערבית.

"וחסרון לא יוכל להימנות" — זה שנמנו חביריו לדבר

מצוה והוא לא נמנה עמהו. אמר ליה בר הי הי להלל, מאי

דכתיב: "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים

לאשר לא עבדו", היינו "צדיק" — היינו "עובד אלהים",

היינו "רשע" — היינו "אשר לא עבדו"! אמר ליה: "עבדו"

וי"לא עבדו" — תרוייהו צדיקי גמורי גינהו, ואינו דומה

שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד. אמר ליה:

ומשום חד זימנא קרי ליה "לא עבדו"? אמר ליה: אין, צא

ולמד משוק של חמרין: עשרה פרסי — בזוזא, חד עשר

פרסי — בתרי זוזי. אמר ליה אליהו לבר הי הי, ואמרי לה

לרבי אלעזר: מאי דכתיב: "הנה צרפתיך ולא בכסף בחרותיך

ככור עוני" — מלמד שחזר הקדוש ברוך הוא על כל מדות

טובות ליתן לישראל, ולא מצא אלא עניות. אמר שמואל

ואיתימא רב יוסף, היינו דאמרי אינשי: יאה עניותא

ליהודאי כי ברוזא סומקא לסוסיא חירא. ^(ד)רבי שמעון בן

מנסיא אומר: אי זה הוא "מעות לא יוכל לתקון" — זה הבא

על הערוה והוליד ממנה ממזר וכי. הוליד — אין, לא הוליד

— לא? והא תניא, רבי שמעון בן מנסיא אומר: גונב אדם —

אפשר שיחזיר גנבו ויתקן, גוזל אדם — אפשר שיחזיר גזלו

ויתקן, אבל הבא על אשת איש ואסרה לבעלה — נטרד מן

העולם והלך לו. ^(ה)רבי שמעון בן יוחי אומר: אין אומר

"פקרו גמל" "פקרו חזיר", אלא "פקרו טלה". ואי זה — זה

תלמיד חכם שפירש מן התורה. רבי יהודה בן לקיש אמר:

כל תלמיד חכם שפירש מן התורה, עליו הכתוב אומר:

"כצפור נודדת מן קנה בן איש נודד ממקומו", ואומר: "מה

מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעליי"! לא קשיא: כאן

באחותו פנויה, כאן באשת איש. ואי בעית אימא: הא והא

באשת איש, ולא קשיא: כאן

לך לתלות טעמו של רבי יוחנן בהואיל

ויש לטמאה תשלומין לשני: קסבר ר'

יוחנן אין חסרון זמן במו שהגיע לילו

להקריב קרבנותיו מחר הלכך מחיב

הוא בקרבן אלא שהלילה מעכבו

מלביא אבל חגר ביום ראשון אין

עליו שום חובת ראיה לפיכך אין לו

עליו תשלומין: ומי א"ר יוחנן אין

לילה מחסר זמן והא"ר יוחנן ראה

אחת בלילה זב שספר שבעה נקיים

כמשפטו וטבל והעריב ששמו וחזר

וראה אחת בלילה ושתים למחר:

מביא קרבן על טמאה שניה זו לבד

מן הקרבן שביא על הראשונה וביא

שני קרבנות בשניטרה הואיל ולא ראה

השניה עד שנצא לשעה שהיא ראיה

להביא קרבן יש לו תשלומין ואף על

השניה וביא אע"פ שתחלתה בתוך זמן

קרבן הראשונה לא אמרין חדא

טמאה היא ופי' רב יוסף את הטעם

במס' ברייתות לפי שהראיה ראשונה

של זב אינה אלא בקרי בעלמא וכי חזי

אינה למחר מצטרפת בהזיהו ה"נ

אע"פ שהיתה ראיה ראשונה בתוך

קרבן ראשון כי הדר חזי אינה למחר

מצטרפין בהזיהו: ואי סלקא דעתך

לילה אין מחסר זמן אפילו ראה

שלשתו בלילה זה כבר יצא ממנו

ראשון ושפי זכות הן אי לאו דסבירא

ליה לילה מחסר זמן הלכך אם ראה

שתים בלילה הניא לה זיבה אריכתא:

פי א"ר יוחנן היא לדברי האומר

לילה מחסר זמן אמרה אבל לגידה

סבירא לה אפלו ראה בלן בלילה

מביא: לדברי האומר פשיטא אי

אמרת בעלמא טעמא דנפשה קאמר

אשמעינן בה דסבירא לילה מחסר

זמן אלא אי לדברי האומר כי קאמר

מאי אשמעינן בה: מהו דתימא

באתקפתא דרב שישא דאתקוף

בכריתות על הטעם שנתן רב יוסף

על הדבר במו שפרשתי למעלה תדע

דהא ראיה ראשונה של כל הזבים קרי

בעלמא הוא וכי הדר חזי תרפי

מצטרפין בהזיהו ה"נ לא שגא

ומתקוף לה רב שישא מי דמי התם

כלהו בזמן חיובא חזינהו הבא לאו

בזמן חיובא דהאי קרבן חזיה:

להמלאות מדעי לה אצל חסרון נופל

לשון מלוי שחסר מציה אחת לא

יתמלא עוד חסרון זה משחסר:

שמונה חביריו לדבר מצוה שאלמו

לו בא עמנו ולא הלך נמצא שחסר

עצמו מאותו מעין לא יוכל למנות עוד

באותו מעין שכבר עשו את המצוה:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

באונס.

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

הינו צדיק הינו עובד אלהים מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים הלא אחד הוא: אינו דומה שניה פרקו כי' אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדיהו בשנה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי ושפיר לך אדם חמורו בזח אחד שכבר נהגו בן ואם תאמר לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זמרים: צרפתיך ולא בכסף. ולא בלאש במו שצורפים הכסף בלאש אלא בחרתיך בכור עני לצרפו בו כור הוא הסרס שצורפין בו: גג אדם גנבה שצורפנה ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי ששעה דבר שאין לו רפואה: אין אומר בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מענת מתחלתו אין זה מענית: אלא בקרו טלה זה לקרבן שמא נפל בו מום ונתקלקל כך לשון חלקול נופל באדם שהיה טוב מתחלה: לחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה לא שגא לחותו ולא שגא נכרית: באנם לא אסרה על בעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:

ה

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

א עירובין ק.
ב תוספתא חגיגה
ג נויר סב.
ד ברכות לב.
ה סנהדרין כה; נדרים יט;; עירובין פב; תוספתא נויר; נדרים כא; נויר סב; נויר לד.
ו נדרים ו; תמורה ג;
ז יומא פה;
ח ביצה ח.
ט שבת קה;

פי לפני הנמים ההם שכר האדם לא נתנה ושכר ההקמה איננה וליצוא ולפא איור'שלוס מור'הער ואשלח את כל־האדם איש ברעהו [זכריה ח, י']
נפש כ־תמעל מעל וחסא'ה בשננה מקדשי יתנה והביא את־אשמו ליתנה איל תמים מור'הצאן בערד'ג פסח־שקלים בשקל־הקדש לאשים [ויקרא ה, טו]
דבר אליבני ישאל ואטרת אלהם איש כי נפלא נדר בערד'ג נפשת ליתנה [ויקרא כז, ב]
דבר אליבני ישאל ואטרת אלהם איש או־אשה כי נפלא נדר נדר נויר להזיר ליתנה [במדבר ו, ב]
אשר־נשבעתי באפי אם־באון אל־מנוחתי [תהילים צה, יא]
קחו טאקס תרוקה ליתנה כל נדיב לבו [ביאה את תרומת יתנה זהב וכסף ונחשת [שמות לח, ה]
איש כ־יודר נדר ליתנה או־השבע שבעה לאסר אסר על־נפשו לא יחל דברו ככל־מיצא מפיו יעשה [במדבר י, ג]
נשבעתי ואקטמה לשמר משפטי צדק'ה [תהילים קיט, קו]

בְּרַצוֹן חֶסְרָה על בעִלָּה: **אַשֶׁת כֹּהֵן אֶפִּילוּ בְּאִנָּם חֶסְרָה לְבַעֲלָה בְּכַתְּבוֹת** אֶפִּילוּ מִשֵּׁ"ס לִשֵּׁ"ס. מִשֵּׁ"ס יְרוּשָׁלַיִם לִשֵּׁ"ס בְּבִלִי כְּדֶרֶשׁ רִש"י וְכֵן אָמַר (דף נא:.) וְהָיָא לֹא נִתְפַּסָּה חֶסְרָה הָא נִתְפַּסָּה מִתְּרַת וְאִי זִו זִו אַשְׁתִּי יִשְׁרָאֵל וּמִדְּכַתִּיב הָיָא מַעֲנִיטָא הָיָ לִימֵר יֵשׁ לָךְ אַחֲרַת שְׁאֵע"פ שְׁנִתְפַּסָּה חֶסְרָה וְאִי זִו זִו אַשְׁתִּי כֹהֵן: וְלִיּוֹצֵא וְלִבָּא אִין שְׁלוֹס מִקְרָא הוּא בְּזַכְרֶיהָ וְדִרְשׁוּהוּ בְּאִין לִיּוֹצֵא מִן הַתּוֹרָה וְכֹא לִו לְדַבְרִים אַחֲרִים: שְׂיוֹצֵא אֲדָם מִדְּבַר הַלֵּכָה לְדַבַּר מִקְרָא שׁוֹב אִין לִו שְׁלוֹס שְׂאִין הוֹרָאָה מִדְּבַר מִקְרָא שֶׁמִּשְׁנָה מִפְּרָשָׁה סְתִימַת הַתּוֹרָה: מִתְּלָמוּד לְמִשְׁנָה אִס שְׁמַשׁ אֶת הַחֲכָמִים שֶׁהֵן מִזְקָקִין לְתַן טַעַם מִשְׁנִיּוֹת לְהִבִּין הַמִּשְׁנִיּוֹת הַסּוּתְרוֹת זִו אֶת זִו וְלִמְנוֹא טַעַם לְפִטוּר וְלַחֲזָקָה לְאִסוּר וּלְהַסְתַּר שֶׁהִמְשִׁנָּה זִו קָרוֹי תְּלָמוּד וְאִס יִצָא מִהֵן וְנָתַן עֲסָקוֹ לְגַרְסַת הַמִּשְׁנִיּוֹת שׁוֹב אִין לִו שְׁלוֹס בְּדַבַּר הוֹרָאָה שְׂאִין הוֹרָאָה נִכְוֶנָה בְּדַבַּר מִשְׁנָה שְׂפָמָה מִשְׁנִיּוֹת יֵשׁ שְׂאִין דְּבָרֵיהֶן מְכַוְּנִין וְתַרְעוּס בְּנִי הַשֵּׁ"ס הִכָּא בְּמֵאִי עֲסָקִין חֶסְרוֹי מִחִסְרָא הָא מִנִּי רַבִּי פִלּוּנִי הָיָ וְאִין הַלֵּכָה כְּמוֹתוֹ: אֶפִּילוּ מִשֵּׁ"ס לִשֵּׁ"ס מִשֵּׁ"ס יְרוּשָׁלַיִם לִשֵּׁ"ס בְּבִלִי שֶׁהוּא עִמָּק כְּדִאֲמַרְיֵן בְּסִנְהֶדְרִין (דף כד.) בְּמַחֲשָׁפִים הוֹסִיבִנִי כְּמַמֵּי עוֹלָם זִו הַשֵּׁ"ס שֶׁל בְּבִל: מַתְנִי' הֵפַר נִדְרִים פּוֹרְחִים בְּאִוִיר הַתְּרַת נִדְרִים שְׂאֲמַרּוּ חֲכָמִים שֶׁהַחֲכָם מִתּוֹר אֶת הַנֶּגֶד מַעֲט קָמָו יֵשׁ בְּמִקְרָא וְאִין עַל מַה לְסַמֵּךְ אֲלֹא שֶׁכֵּן מוֹסִיר לַחֲכָמִים בַּתּוֹרָה שֶׁבַעַל פֹּה: הַלְכוֹת שֶׁצֵּת וְהַלְכוֹת חֻגִינָה הַלְכוֹת מַעֲלוֹת יֵשׁ בָּהֶן הַלְכוֹת שֶׁהֵן תְּלוּיּוֹת בְּרָמָו מִקְרָא מוּעָט: כְּדִרְרִין הַתְּלוּיִם בַּשְּׁעֵרוֹת רֹאשׁ: וְהַעֲבֹדוֹת הַלְכוֹת עֲבֹדַת חֶרֶב:ן וְהַשְׁרִיּוֹת עָרְוָה: הֵן הֵן גּוֹפֵי תוֹרָה בְּנִמְרָא פְרִיךְ אֲטוּי הֵנָּךְ לֹאֹ גּוֹפֵי תוֹרָה נִינְהוּ: גַּמ' כִּי יִפְלֹא שְׁתֵּי פְעֻמִּים אֶחָד בַּעֲרָכִין וְאֶחָד בְּגִיזֵר כִּי יִפְלֹא נִגְדַּר נִגְדַּר בַּעֲרָכָךְ כִּי יִפְלֹא לְנִגְדַּר נִגְדַּר גִּזִּיר: אַחַת הַפְּלֵאָה לְאִסוּר כּוּלִּיָּהּ הַפְּלֵאָה לְשׁוֹן פְּרוּשׁ כְּתַרְנוּמּוֹ אַרְי יִפְרִישׁ וְלָמָּה כְּתַב הַפְּלֵאָה בַּשְּׁעִיָּהֵן אַחַת בַּשְּׁפָרֶשׁ וְנִגְדַּר וְאִסֵּר עֲצָמוּ בְּנִגְדַּר וְאֶחַת שְׁחֹתֵר וּמִפְרָשׁ לִפְנֵי הַחֲכָם וְאִימֵר כֵּן נִגְדַרְתִּי וְלָדַעַת כֵּן נִגְדַרְתִּי אֲבָל לָדַעַת כֵּן לֹא נִגְדַרְתִּי וְהָרִי הוּא בָּא לִיזִי חֲרָטָה וּמִתּוֹךְ כֵּךְ בָּא לִיזִי הַסֵּר: נִשְׁבַּעְתִּי בְּאִפִּי מִזְקָאֲמֵר בְּאִפִּי מַשְׁמַע וְכוּל אִנִּי לִשְׂאֵל עָלָיו לְפִי שִׁמְחַמַּת אִפִּי וְלֹא מַדַּעַת מִיִּשְׁבַּת נִשְׁבַּעְתִּי יֵשׁ לְלַמַּד מִכָּאֵן שֶׁהִמּוֹצֵא כְּתַח לְנִגְדְרוֹ לֹאֹמַר לֹא לָדַעַת כֵּן נִגְדַרְתִּי שִׁיקְרִי דְּבַר זֶה שְׂאִי רוּאָה הִבָּא לִי ע"י נִגְדְרִי מִתּוֹרִין לִו: כָּל נְדִיב לְבוֹ הִבִּיאוֹ אִס

^(נ)**בְּאִוָּנָס**, כָּאֵן בְּרַצוֹן. וְאִיבְעִית אִימָא הָא וְהָא בְּאִוָּנָס, וְלֹא קִשְׁיָא: כָּאֵן בְּאַשְׁת כֹּהֵן, כָּאֵן בְּאַשְׁת יִשְׂרָאֵל. "וְלִיּוֹצֵא וְלִבָּא אִין שְׁלוֹם", אָמַר רַב: כִּיּוֹן שְׂיוֹצֵא אָדָם מִדְּבַר הַלֵּכָה לְדַבַּר מִקְרָא — שׁוֹב אִין לִו שְׁלוֹם. וּשְׂמוּאֵל אָמַר: זֶה הַפּוֹרֶשׁ מִתְּלָמוּד לְמִשְׁנָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶפִּילוּ מִתְּלָמוּד לְתַלְמוּד. מִתְנַי' הֵיתֵר נִדְרִים — פּוֹרְחִין בְּאִוִיר וְאִין לָהֶם עַל מַה שְׂיִסְמַכוּ. ^(א)הַלְכוֹת שִׁבְת, חֲגִיגוֹת וְהַמְעִילוֹת — הָרִי הֵם כְּהֹרָרִים הַתְּלוּיִן בַּשְּׁעָרָה, שְׁהֵן מִקְרָא מוּעָט וְהַלְכוֹת מְרוּבוֹת. הַדִּינִין וְהַעֲבֹדוֹת הַטְּהָרוֹת וְהַטְּמָאוֹת וְעִרְיוֹת — יֵשׁ לָהֶן עַל מַה שְׂיִסְמַכוּ, וְהֵן הֵן גּוֹפֵי תוֹרָה. ^(ב)**גַּמ'** תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שְׂיִסְמַכוּ, שְׁנַאֲמַר: "כִּי יִפְלִיא" "כִּי יִפְלִיא" שְׁתֵּי פְעֻמִּים: אַחַת הַפְּלֵאָה לְאִיסוּר, וְאַחַת הַפְּלֵאָה לְהִיתַר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שְׂיִסְמַכוּ, שְׁנַאֲמַר: "אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְּאִפִּי" — בְּאִפִּי נִשְׁבַּעְתִּי, וְחִזְרִיתִי כִּי. רַבִּי יִצְחָק אוֹמַר: יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שְׂיִסְמַכוּ, שְׁנַאֲמַר: "כָּל נְדִיב לְבוֹ". חֲנַנְיָה בֶּן אַחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שְׂיִסְמַכוּ, שְׁנַאֲמַר: "נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶמְזַיְמָה לְשִׁמּוֹר מִשְׁפָּטִי צִדְקָה". ^(ג)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל: אִי הָוָא הֵתָם, אָמַרִי לָהּ: דִּידִי עֲדִיפָא מְדִידִכּוּ — שְׁנַאֲמַר: "לֹא יַחַל דְּבָרוֹ" — הוּא אֵינּוּ מוֹחֵל, אֲבָל אַחֲרִים מוֹחֲלִין לוֹ. אָמַר רַבָּא: לְכוּלְהוּ אִית לָהּ פִּירְכָא, לְבַר מִדְּשִׁמוּאֵל דְּלִית לִיה פִּירְכָא. ^(ד)דְּאִי מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר — דְּלָמָא כְּדִרְבִּי יְהוּדָה שְׂאֲמַר מִשׁוּם רַבִּי טְרַפּוֹן. דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר מִשׁוּם רַבִּי טְרַפּוֹן: לְעוֹלָם אִין אַחַד מֵהֶם נִזְיֵר, שְׁלֹא נִיתְּנָה נִזְיֵרוֹת אֲלֹא לְהַפְּלֵאָה. "אִי מִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — דְּלָמָא הִכִּי קָאֲמַר: בְּאִפִּי נִשְׁבַּעְתִּי — וְלֹא הִדְרָנָא כִּי. אִי מִדְּרַבִּי יִצְחָק — דְּלָמָא לְאַפּוֹקִי מִדְּשִׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׂמוּאֵל: גָּמַר בְּלָבוֹ — צָרִיךְ שְׂיוֹצֵא בַּשְּׁפָתָיו, וְהָא קָא מַשְׁמַע לִו: דְּאָף עַל גַּב דְּלֹא הוֹצִיא בַּשְּׁפָתָיו. ^(ה)אִי מִדְּחֲנַנְיָה בֶּן אַחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — דְּלָמָא כְּרַב גִּידֵל אָמַר רַב. דְּאָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: מִנִּין שְׁנִשְׁבַּעֲעִין לְקִיָּים אֶת הַמִּצְוָה — שְׁנַאֲמַר: "נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶמְזַיְמָה לְשִׁמּוֹר מִשְׁפָּטִי צִדְקָה". ^(ו)אֲלֹא דְשִׁמוּאֵל לִית לִיה פִּירְכָא. אָמַר רַבָּא, וְאִיתִימָא רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: הִיָּינוּ דְּאָמַרִי אִינְשֵׁי: טָבָא חֲדָא פִּלְפִּלְתָא חֲרִיפְתָא מְמַלִּי צִנָּא דְקָרִי. ^(ז)הַלְכוֹת שִׁבְת. מִיכְתָּב כְּתִיבִן! לֹא צָרִיכָא, לְכַדְרַבִּי אַבָּא. דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא: הַחוּפֵּר גּוּמָא בַּשְּׁבַת וְאִין צָרִיךְ אֲלֹא לַעֲפָרָה — פִּטוּר עָלֶיהָ. ^(ח)כְּמָאן — כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּאָמַר: מְלָאכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה לְגוּפָה — פִּטוּר עָלֶיהָ. אֶפִּילוּ תִימָא לְרַבִּי יְהוּדָה: הֵתָם מְתַקְּן, הִכָּא מְקַלְקֵל הוּא. מֵאִי "כְּהֹרְרִין הַתְּלוּיִין בַּשְּׁעָרָה"?

מְלָאכָת

כִּירוּשָׁלַיִם בְּמַחֲשָׁפִים הוֹסִיבִנִי כְּמַמֵּי עוֹלָם אֲלוֹ שֵׁ"ס הַבְּבִלִי וְכֵן (רַב כְּהֵנָּא) דִּהְנֵה צִיִּים דְּלִישְׁתַּפַּח מִנֵּה שֵׁ"ס הַבְּבִלִי וּמִיָּהּוּ אֶפִּילוּ אִיפְכָא י"ל וְהִכִּי פְרוּשׁוֹ שְׁפָרֶשׁ מִנֵּה וַעֲזִינוֹ לֹא הִבִּין בְּזַה שְׁמִתוֹךְ כֵּךְ לֹא יַעֲלֶה בְּיָדוֹ הַלֵּכָה בְּרוּרָה: דְּלָמָא כְּרַבִּי יְהוֹנָה. מַשְׁמַע דְּחָשִׁיב לִיה פְּרָכָא מַה שְׁמַצְרִיךְ הַכְּתוּב לְדַרְשָׁה אַחֲרִיתִי וְאֲלוּ בַּ"ק דְּמַגִּלָּה (דף ט.) גְּבִי אָסֶתֶר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְאֲמַרָה קֹאמֵר שְׁמוּאֵל מִשׁוּם דְּכַתִּיב קִיּוּמוֹ וְקִבְּלוֹ קִיּוּמוֹ לְמַעֲלָה מַה שְׁקִבְּלוֹ לְמַטָּה וְקֹאמֵר הַשֵּׁ"ס דְּלִית לִיה פְּרָכָא וְאֲלוּ בַּשְּׁבַת בְּכַ' ר' עֲקִיבָא (שְׁבַת דף פח.) (שֵׁס) דִּרְשִׁינוּ מִנֵּה קִיּוּמוֹ מַה שְׁקִבְּלוֹ כְּבַר דְּקִבְּלוֹ הַתּוֹרָה בְּרַצוֹן בִּימֵי אַחֲשֵׁרִישׁ וְאָמַר הַר"י דְּלֹאֹ קָשִׁיָא הָיָ דִּהְתָּם מִפִּיק לֶס מַדְשֵׁנִי לֶס דְּבַבּוּרָה דְּלַכְּתוֹב קִיּוּמוֹ וְקִיּוּמוֹ אִו קִבְּלוֹ וְקִבְּלוֹ אֲלֹא וְזֹאִי תַרְתִּי שְׁמַע מִנֵּה: בְּאִפִּי נִשְׁבַּעְתִּי וְלֹא הִדְרָנָא כִּי. וְהַקְשָׁה הַר"ר אֶלְחָנָן דַּעַל כְּרַסָךְ קִרָא בְּהִכִּי מִדְרִישׁ מִדְּכַתִּיב נִשְׁבַּעְתִּי בְּאִפִּי אִס יִבְאִין אֵל מְנוּחָתִי וְדִרְשִׁינוּ מִנֵּה גְבִי דוֹר הַמְדַּבֵּר שְׁלֹא בָּאוּ לְאָרְן וְתַרְן לוֹ הַר"י דִּהֲאִי קִרָא לֹאֹ בְּבִיאַת אֲרָן מִשְׁתַּעִי אֲלֹא בַּחֲלָק לְעוֹלָם הִכָּא וּמַצִּינוּ תַנָּא דְאָמַר בַּחֲלָק (סִנְהֶדְרִין דף קי:) דוֹר הַמְדַּבֵּר יֵשׁ לָהֶם חֲלָק לַעֲוִיָּה"ב א"כ אִיפְכָא לְמִדְרַשׁ וְהִדְרָנָא כִּי: לֹאפּוֹקִי מִדְּשִׁמוּאֵל דְּאָמַר שְׂמוּאֵל גָּמַר בְּלָבוֹ צָרִיךְ שְׂיוֹצֵא בַּשְּׁפָתָיו. לֹאֹ מִשׁוּם דְּלִית לֶס לְשִׁמוּאֵל גָּמַר בְּלָבוֹ דִּהָא קִרָא כְּתִיב אֲלֹא מוֹקִי לְקַדְשִׁים (שֶׁהִבִּיאוּ) בַּעֲזָרָה הוּא דְּכַתִּיב הֲאִי קִרָא וְגְבִי קַדְשִׁים כְּתִיב וְכָל נְדִיב לֵב עֲלוֹת (דְּבָרִי הַיָּמִים ב כ"ט:ל"א) וְשִׁמוּאֵל מוֹדָה לֶס שְׁפִיר וּמַקְטִי מִנֵּה לְשִׁמוּאֵל מִהֲאִי קִרָא וּמַשְׁעִי לֶס פְּרָק ג' דִּשְׁבּוּעוֹת (דף כו: שֵׁס) וְכִי תִימָא עֲלִיף מִנֵּה מִשׁוּם דִּהְנֵה לִיה תְּרוּמָה ר"ל תְּרוּמַת מְלָאכָת הַשֶּׁכֶּן כְּתִיב בַּה כָּל נְדִיב לְבוֹ וְקַדְשִׁים שְׁעִי כְּתוּבִים הִבִּיאוּ כְּאֶחָד וְאִין מְלַמְדִים: לְקִים מַצִּוַת. דְּצִרִיךְ לְהַזְכִּיר שֵׁס שְׁמִים כְּדִי לְהַרְוִי נִפְשָׁה: לְשִׁמוּאֵל לִית לֶס פְּרָכָא. וְהָא דְדִרְשִׁינוּ כ"ב דְּנִדְרִים (דף טז:) אֲבָל מִיחַל הוּא חִפְצִי שְׁמִים הֵתָם מִדְּבָרוֹ נִפְקִי לִיה: לְכַדְרַבִּי אַבָּא. ה"ה לְשִׁאֵר מְקַלְקֵלִים דְּכַטוּרִין הֵנֹה מַצִּי לְמִימַר אֲלֹא כְּבוֹתָא קַמ"ל דֹּאע"ג דְּצִרִיךְ לְעַפֵּר מִפְּטֵר כִּיּוֹן דְּלֹא צָרִיךְ לְגַמָּא:

א מו"י פב' מהל' שבועות הל' י;
 ב מו"י פב' מהל' נדרים הל' ב,
 טושי"ע יו"ד סו' רלט סעי' א:
 ג מו"י פו"א מהל' שבועות הל' ג:
 ד מו"י פא' מהל' שבת הל' יז:

עוֹזְנֵנו לְבוֹ נוֹדְבוֹ עָלָיו וְבִיאוֹ וְאִס מִתְחַרְט וְיִתְרוֹ לוֹ: נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶמְזַיְמָה לְשִׁמּוֹר מִשְׁפָּטִי צִדְקָה. מִזְקָאֲמֵר מִזְקָאֲמֵר מְכַלֵּל דֹּאס רַצָּה שְׁלֹא לְקִים מִתּוֹרִין לוֹ: אִי מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּדִרַשׁ הַפְּלֵאָה יִתְרִיתָא: דְּלָמָא לְכַדְרַבִּי טְרַפּוֹן אֶתָּא: אִין אֶחָד מֵהֵן גִּזִּיר ב' שְׁהִיו יוֹשְׁבִין וְכֹא אֶחָד לִפְנֵיהֶם וְאָמַר אֶחָד הֲרַע גִּזִּיר שְׂזֵה הִבָּא אֲרַלְנוּ גִּזִּיר הוּא וְחִבְּרוּ אוֹמַר הֲרַע גִּזִּיר שְׂאִינוּ גִּזִּיר וְלִבְסוּף נִמְצָא כְּאֶחָד מֵהֵן אִין אֶחָד מֵהֵן גִּזִּיר לְפִי שְׁלֹא נִתְּנָה גִּזִּירוֹת לְהִיּוֹת גִּזִּיר בַּתְּלוּיָה וּבְכַסְפָּךְ אֲלֹא בַּהַפְּלֵאָה וְזֹאִית מִפְּרָשָׁת: גָּמַר בְּלָבוֹ שְׁבּוּעָה אִו נִגְדַּר אִו הַקֹּדֶשׁ: שְׁנִשְׁבַּעֲעִין לְקִים הַמִּצְוָה כְּלִימֵר מַצָּה שְׂזֵיהָ אֲדָם נִשְׁבַּע לְקִים מַצָּה כְּדִי שְׂיִמַּהֵר וְיִזְדַּרְזַר לְקוּמָה: פִּלְפִּלְתָא גִּרְעִין אֶחָד שֶׁל פִּלְפִּל: מְכַתָּב כְּתִיבִן טוֹבָא אֲזִקְרוֹת כְּתִיבִי בַּשְּׁבַת מֵאִי מִקְרָא מוּעָט קֹאֲמֵר מִתְּנִיתּוּ: לֹא נִצְרָכָא כּוֹי דְּבַר זֶה וְכִיּוֹצֵא כּוֹ קָמָו מוּעָט יֵשׁ לוֹ לְלַמַּד מִן הַתּוֹרָה: חוּפֵר גִּמָּא בּוּנָה בְּגִין הוּא וְאִס אִינוּ צָרִיךְ לֶס אֲלֹא לְטַל אֶת הַעֲפָר אִף עַל פִּי שֶׁהִבְעִין בְּנִי אִינוּ חַיִּב מִשׁוּם בּוּנָה: שְׂאִינָה צָרִיכָה לְגוּפָה כְּגוֹן זֶה שְׂאִינוּ צָרִיךְ לְבַגִּין זֶה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מְלָתָה גְבִי מוֹצִיא אֶת הַמַּטָּה לְקַבְרוֹ בַּשְּׁבַת (שְׁבַת דף ג:) וְקֹאמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּטוּר עַל הַצֹּאֵה זִו שְׁבַרְצוּנוֹ לֹא הִזְתָּה בָּאָה אֲלָיו וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לֶה: אֶפִּילוּ תִימָא לְר' יְהוּדָה דְּפִלְגַּי עָלֶיהָ מוֹדָה בְּהָךְ גָּמַר דְּאֲלוֹ הֵתָם הַקּוֹיֵבֵר אֶת הַמַּטָּה מְתַקְּן הוּא וְהֲאִי חוּפֵר גָּמַר מְקַלְקֵל הוּא אֶת חֲצָרִו: וּמֵאִי כְּהֹרְרִין דְּקֹאמֵר בְּמַתְּנִיתּוֹן דְּמַשְׁמַע שֵׁשׁ קַצַּת קָמָו מִן הַתּוֹרָה לְלַמַּד זֶה וּמִהּוּ הַקָּרָמָו:

עין משפט נר מצוה
א מויי פא' מהל' שבת הל' ט: ב מויי פז' מהל' מעילה הל' א: ג מויי פד' מהל' תרומות הל' א, ד מויי טו"ד סו"י שלא סעיי כט: ה מויי פז' מהל' מעילה הל' ה:

מְלָאכֶת מַחֲשַׁבֶּת אָסְרָה תוֹרָה. פּרש"י שְׁאִינָה צְרִיכָה לִגּוּפָה בְּמִין מְלָאכָה זֹאת שֶׁצְרָעוּנָהּ לֹא יֵהְיֶה בְּעֵין זֶה בְּעוֹלָם וְלֹא יִתְכַּן דָּאס כּוּן בְּכָל מְלָאכּוֹת נִמְי כְּגוֹן סוּתֵר ע"מ לְבָנוֹת בְּמִקוּמוֹ לָמָּה מַחֲבִיד דָּהָא לֹא נִיחָא לִיָּה שְׁהִיא הִבְיָן בְּעוֹלָם וְכוּן בְּקוֹרַע ע"מ לְתַפֵּר נ"כ לֹא נִיחָא לִיָּה בְּקֹרַע זֶה מַעוֹלָם וְקוֹרַע הִבָּא בְּאֻבְלוֹ אוּ מַחֲמַת טַרְדָּא וְקוֹרַע בְּחֻמְתּוֹ לְמַרְמֵי אִימְתָּה לְכוּן נִרְאָה לַהֲר"י לְפָרֵשׁ שְׁאִינוּ צְרִיךְ לַעֲקֹר שְׂרָשׁ הָאִסּוּר כְּגוֹן הִבָּא שְׁאִינוּ צְרִיךְ לִנְאֹמַר שְׁהִיא הִמְלָאכָה וְכוּן מוֹצִיא מִתּ בַּמָּטָה וְהִרְבֵּה דְחָשִׁיב פ' הַמַּצְנִיעַ (שָׁבֵת דף צג:). וְלֹא דְמוּ לְמַלְאכֶת מַחֲשַׁבֶּן שְׁהִיו צְרִיכִים לַעֲקֹר הִמְלָאכָה מִכַּבֵּה מִשּׁוֹם צִרְךְ. הַפְּחֻמִּין נִצְטִית תַּחֲסִים וְחֻלּוֹן וְכוּן בְּלֹס פִּיוֹצֵא בָּהֶן: חֲגוּ חֲגָא. י"מ לָשׁוֹן מַחּוּלוֹת כְּמוֹ יַחּוּגוּ וַיִּנּוּעוּ בַּשְּׁפּוֹר (תְּהִלִּים קז): בְּזִמָּן חָג הוּא דָּלֵא וְלִין (וְהַתֵּעִיא) וְכוּ'. פִּי מוֹקְמִינִן קָרָא בַּחֲגִיגָה לֹא שִׁיךְ לֹאקְשׁוּי בַּחֲגִיגָה הוּא דָּלֵא וְלִין הֵא כֹל שְׂאָר קִרְבָּנוֹת וְלִין הֵא כְּתִיב כֹּל הַלֵּילָה עַד הַבֹּקֶר וּמוֹקְמִינִן לֶה לְכָל הַעוֹלִין עַל הַמִּזְבֵּחַ דָּהָא אִבָּא לְמִימַר דָּלֵא הוּא מוֹקְמִינִן קָרָא רַק לַעוֹלָה שֶׁהִבִּיא בְּלֶה כְּלִיל כְּמוֹ עוֹלָה אֲבָל שְׂאָר קִרְבָּנוֹת כְּגוֹן שְׁלָמִים וַחֲגִיגוֹת שְׁאִינִם כְּלִיל לֹא: וְלֹא וְלִין מִן הַשְּׂעִר. וְאִף עַל גַּב דְּמוֹקְמִינִן לְקָרָא בְּפָרָק אֲלוֹ דְּבָרִים (פָּסְחִים דף עא. ע"ס) בַּחֲגִיגָה שְׁנֵאֲכַלְתָּ לִּשְׁנֵי יָמִים וְלֵילָה אֶחָד וַעֲדוּ דְּבִשְׁר כְּתִיב דְּמַשְׁמַע אֲכִילַת אֱדָם מ"מ מִפְּקִינִן מִנֶּה תִּרְמִי מִדְּכְתִיב בְּיוֹם הָרֹאשׁוֹן לְבַקֵּר וְלֹא כְּתִיב בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי: לַעֲבֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לֵאיוּן: וְאע"ג דְּאִמְרִינִן בַּעֲלָמָא כֹּל הִיבָא דְּאִבָּא לְמַדְרַשׁ דְּרִשְׁינִן וְלֹא מוֹקְמִינִן בְּלֵאֲנִי וַתִּירִי הִבָּא שְׁאִני שְׁאִין לַהֲעִמִּידוּ בְּקִרְבָּן חֲדָשׁ שְׁלֹא מַצִּינוּ פִּיוֹצֵא בּוּ בַּתּוֹרָה וְדוּמָה לוּ כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ בָּרִישׁ וַבְּמוֹת (דף ד.ה) דְּמוֹקְמִינִן לֹא יִנְלֶה בְּשׁוּמְרַת יָבֵם שֶׁל אֲבִיו בְּלֵאֻו יִתִּירָא וְלֹא מוֹקְמִינִן לִיָּה בַּאֲנוּסַת אֲבִיו: וַיַּחוּגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר. וְלֹא וְלִין חֲלָב חֲנִי אֶתָּא לְלַמֵּד עַל ג"ש דְּמִירִי בַּחֲגִיגָה וְלֹא בַּשְּׂאָר קִרְבָּנוֹת: מַעֲשִׂלוֹת מַכְתֵּב כְּתִיבִי וְכוּ' מִקְרָא מוֹשֵׁט וְהִלְכוֹת מִרְבּוֹת. מִתּוֹךְ פּרש"י מַשְׁמַע שֶׁהוּא פִּרוּשׁ הַתְּלָוִיין בַּשְּׂעִרָה שְׁנִשׁ בּוּ הִלְכוֹת מִרְבּוֹת תְּלָוִיין בְּרַחֲמֵן מִקְרָא מוֹשֵׁט בְּהַר הַתְּלָוִי בַּשְּׂעִר הָרֹאשׁ וְקָשָׁה לְמוּרִי מֵאִי פִּרִיךְ בְּגִמְרָא מַעֲשִׂלוֹת מַכְתֵּב כְּתִיבִי וְזֹאִי כְּתִיבִי אֲבָל יֵשׁ בָּהֶן הִלְכוֹת הִרְבֵּה וְהִינוּ מִקְרָא מוֹשֵׁט וְהִלְכוֹת מִרְבּוֹת וּמִיָּהּ לְפִי מַה שֶּׁפִּרַּשׁ רש"י תְּלָוִיוֹת בְּרַחֲמֵן מַשְׁמַע דְּסַבִּירָא לֶה דְּבִהְדִּיא לֹא כְּתִיבִי אֲךְ גַּבִּי שָׁבַת פִּרַּשׁ מַכְתֵּב כְּתִיבִי פִּי' טוֹבֵא אֲזוּהוֹת כְּתִיבִי בַּשְּׁבַת מֵאִי מִקְרָא מוֹשֵׁט דְּקֹאֲמַר מִתְעִי' וְהִבִּי לֹא אִבְפִּער לִי לְפִרַשׁ גַּבִּי מַעֲשִׂלוֹת וְגַם מַשְׁמַע דְּבִהְדִּיא

קֹאֲמַר כְּתִיבִי וְנִרְאָה לַהֲר"ר אֶלְחָנָן לְפִרַשׁ דְּמִלְתָּא בְּאִפִּי נִפְשָׁה הִיא מִקְרָא מוֹשֵׁט וְקֹאִי

לֹאֲהִלוֹת וְיֵשׁ בָּהֶן מִקְרָא מוֹשֵׁט אֲבָל הִלְכוֹת מִרְבּוֹת וּבִכְמֶה סְפָרִים יֵשׁ רַחוּ בֵּין מִקְרָא מוֹשֵׁט אֲדַלְעִיל א"כ מַשְׁמַע דְּמִלְתָּא בְּאִפִּי נִפְשָׁה הוּא אֲךְ בַּתּוֹסְפְתָּא (פ"א) תִּנְא מִקְרָא מוֹשֵׁט וְהִלְכוֹת מִרְבּוֹת בְּהִרְרִין הַתְּלָוִיין בַּשְּׂעִרָה וְאִין לָסֵם עַל מַה שֶּׁסִּמְכוּ מִפְּאֹר הִיָּה אוֹמַר רַבִּי יוֹהֲשֵׁעַ צִבְיָהּר ר"ל מִקְרָא מוֹשֵׁט וְתוֹלֶה בְּרַחֲמֵן מוֹשֵׁט דְּמַשְׁמַע בְּדַפְרֵשׁ רש"י וּפִרַשׁ כַּדַּפְרֵשׁ"י עַל הֵא דְּקֹאֲמַר מִקְרָא מוֹשֵׁט שֶׁבְּרַחֲמֵן נִתְּנוּ: נִתְּנָה לְחֻבְרוֹ מַעַל. וְלֹא דְּמִי לַהֲהִיא דְּנִתְּנָה לְחֻגְנִי דָּלֵא מַעַל דְּהָתֵם מִרִּי בְּמִיזִר וְאִין מִתְחַלָּל וְחֻגְנִי דָּלֵא מַעַל עַד שְׁיוֹצִיא הָתֵם מִשּׁוֹם דָּלֵא עֲבַד מַעֲשִׂה: מִשְׁקַל שְׁקָלָה מַה לִּי הוּא מַה לִּי חֲבֵירוֹ. יֵשׁ תַּמָּה דְּזוֹאִי שְׁנֵה הִרְבֵּה בֵּינוּ שְׁנִתְּנָה לְחֻבְרוֹ יֵשׁ לוֹ לְמַעוֹל מִשּׁוֹם טוֹבַת הַנָּאָה שֶׁל שְׂאֵלָה בְּדֹאֲמִרִינִן פֶּרֶק הַשּׁוֹאֵל (פ"מ דף צט.) הַמִּשְׁאֵל קִרְדֵּם שֶׁל הַקָּדָשׁ מַעַל לְפִי טוֹבַת הַנָּאָה שֶׁל חֲבֵרוֹ וְחֲבֵרוֹ מִתֵּר לְבַקֵּשׁ בּוּ לְכַתְחָלָה אֲבָל פִּי לֹא נִתְּנָה אֲפִתִּי לֹא נִתְּנָה אֲפִתִּי לַהֲוִיצִיא מִרְשׁוֹת הַקָּדָשׁ וּבִמְנַחוֹת (דף קא.) פִּרְשְׁתִּי:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

מְלָאכֶת מַחֲשַׁבֶּת חֲשָׁבָה בְּזַעְתּוֹ וְנִתְכַּנּוּ לֶה חָה לֹא נִתְכַּנּוּ לֶה לְכַנּוּן זֶה לְפִיכֶךְ פִּטוֹר וְהִינוּ רַחֲמֵן מוֹשֵׁט דְּאֲלוּ מְלָאכֶת מַחֲשַׁבֶּת בַּשְּׁבַת לֹא כְּתִיבֵא אֲלֵא בַּמִּשְׁכָּן הוּא דְּכְתִיב וְלִפִּי שְׁסַמַּךְ בְּפִרְשֵׁת וַיַּקְהֵל פִּרְשֵׁת שָׁבַת לְפִרְשֵׁת מִשְׁכָּן אִינוּ לְמַדִּין מְלָאכֶת מַחֲשַׁבֶּת לִשְׁבַּת: מַכְתֵּב כְּתִיבִין בְּדֹאֲמִרִינִן לְשִׁיל מוֹחְגוֹתָם אוֹתוֹ: חֲגוּ חֲגָא לְהִרְכּוּבוֹת שְׁמַחָה: דְּלִמָּא הִבִּי קֹאֲמַר רַחֲמֵנָא אֲבָלוּ וְשִׁתּוּ וְחֲגוּ חֲגָא קִמְאִי וְהִאי זְכָחִים דְּקָרָא לֹאֻ שְׁלָמִים וַיְיָהוּ אֲלֵא וְזַבְחָת בְּשַׁר לֶאֱכֹל: חֲלָב הִבָּא בְּזִמָּן הִסָּג אִם בָּאֵת לְהִרְכִּיב קִרְבָּנוֹת נִדְרִיךְ בְּרָגֵל לֹא וְלִינוּ חוּן לַמַּזְבֵּחַ בַּעֲלוֹת הַשֹּׁחַר: הֵא כֹל הַשָּׂנֶה וְלִינוּ בַּתְּמִימָה: עַד הַבֹּקֶר כְּתִיב הִיא הַעֲלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כֹּל הַלֵּילָה עַד הַבֹּקֶר מִפְּאֹר אִינוּ לְמַדִּין שְׁמַעֲלָה כֹּל הַלֵּילָה אֲבָרִים וּפְדָרִים שֶׁל קִרְבָּנוֹת שְׁנַשְׁחֲטוּ הַיּוֹם אֲבָל לֹא מַעֲלוֹת הַשֹּׁחַר וּלְמַעֲלָה דִּנְפָסְלוּ בְּלִינָה: וּמֵאִי בְּהִרְרִין הַתְּלָוִיין וְזָרָה שְׁנֵה רֹאִיָּה גְדוּלָּה הִיא: דְּבָרִי תוֹרָה מַקְבֵּלָה לֹא וְלִפִּינוּ הַלְכֶךְ רַחֲמֵן בַּעֲלָמָא: הַשְּׁלִיחַ שְׁעָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ בַּעַל הַבִּיַּת שְׁהִיו צִידוּ מַעוֹת הַקָּדָשׁ וְנִתְחַלְּפוּ בַּמַּעוֹתִיו וְנִתְּנָן בַּשּׁוֹגֵג לְשִׁלֵּחַ וְאִמַר לוּ קַח לִי מִסֵּם חֲלוּק אִו טוֹלִית אִם עָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ בַּעַל הַבִּיַּת מַעַל וְהִינוּ בְּהִרְרִין שְׁנִשׁ לְתַמָּה וְלוֹמַר וְכִי שְׁלִיחַ זֶה חֲטָא שְׁהוֹצִיא מַעוֹת הַקָּדָשׁ וּבַעַל הַבִּיַּת מִתְחַבֵּב קָרוֹן וְחַמֵּשׁ וְלִהְיִיא אִשֵּׁם מַעֲשִׂלוֹת וְהָרִי יְדוּעַ לָנוּ בְּכָל הַשָּׁ"ס שְׁאִין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבָרָה שְׁיָהָא שׁוֹלֵחַ מִתְחַבֵּב עַל וְזִי שְׁלֹחוֹ: מַעֲשִׂילָה וְלִפִּינוּ חֲטָא חֲטָא מִתְרוּמָה לְכַמֵּה דְּבָרִים נְאֻמַר בַּתּוֹרַת כְּהֵנִס נְאֻמַר בַּמַּעֲשִׂילָה וְחֲטָאָה בַּשְּׁנָגָה מִקְדָּשֵׁי ה' (וַיִּקְרָא ה':ט"ו) וְנְאֻמַר בַּתְּרוּמָה וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא (בַּמִּדְבָּר י"ח:ל"ב) מַה הָתֵם שְׁלֹחוֹ בְּמוֹתוֹ דְּכְתִיב כֵּן תִּרְיִמוּ גַם אֶתֶם (שֵׁם) וְאִמַר מִר גַּם אֶתֶם לְרַבּוֹת שְׁלֹחוֹכֶם: גִּזְכֹּר בַּעַל הַבִּיַּת כּוּ' בְּרִיתָא הִיא בְּפ' בַּתְרָא דְּמַעֲשִׂילָה וְהִבִּי גְרָסִינוּ לְכַתְמִיָּא גִזְכֹּר בַּעַל הַבִּיַּת שְׁהֵן שֶׁל הַקָּדָשׁ עַד שְׁלֹא וַיַּיַּע שְׁלִיחַ אֲחֵל חֻגְנִי וְלֹא גִזְכֹּר שְׁלִיחַ וְהוֹצִיאָן הַשְּׁלִיחַ חֲיִיב: שְׁלִיחַ עֲגִיא מֵאִי עֲבַד נְהִי דְּבַעַל הַבִּיַּת פִּטוֹר דְּכִינוּ דְּנֻכְכֹר אֲנוּ סְהָדִי דְּתוּ לֹא נִיחָא לִיָּה בַּשְּׁלִיחוּתָה דְּהָאִיךְ וּמַהֲסַתָּא לֹאֻ שְׁלֹחוֹ הוּא וּמִיָּהָא שְׁלִיחַ מֵאִי עֲבִיד: מַזִּי דְּהִיָּה אֲשִׁאָר כֹּל מוֹצִיאִין מַעוֹת הַקָּדָשׁ לְחֵלִין בַּשּׁוֹגֵג שְׁמִיעֲלוּ אִף זֶה בַּשּׁוֹגֵג הוֹצִיאָן דְּכִינוּ שֶׁבְטַל הַמִּשְׁלַח שְׁלִיחוּתוֹ הֵיָּה לִיָּה אִיהוּ מוֹצִיא: הוּא מַעַל דְּכִינוּ שְׁנִתְּנִם לוּ הוֹצִיאָן מִיד הַקָּדָשׁ לְחֵלִין: וְחֲבֵירוֹ לֹא מַעַל בְּכָל שְׁעָשָׂה הוּא כֶּה דְּהָא יִידָה הִיא וְעָלִיָּה דְּהָאִיךְ לְשִׁלּוּמִי לְהַקָּדָשׁ כְּדְכְתִיב וְאִשֵּׁר חֲטָא מִן הַקָּדָשׁ יִשְׁלֵם (וַיִּקְרָא ה':ט"ו):

מסורת הש"ס
א עבודה זרה כד.
ב יבמות טח.
ג כתובות צח;; נדרים נד;; משנה מעילה; מעילה כ.
ד משנה מעילה; מעילה יט;; בבא קמא כ; בבא מציעא צט:
תורה אור השלם

[ויקרא כג, מא]

[שמות ה, א]

[שמות י, כה]

[שמות כג, יח]

[ויקרא ו, ב]

[דברים טז, ד]

[עמוס ה, כה]

[ויקרא ה, יז-יט]

[שמות כה:א-כו, יט]

[ויקרא ה, ו]

[במדבר יח, ט]

[במדבר יח, לב]

[ויקרא ה, טו]

מסורות הש"ס
א תוספתא מעילה
ב סנהדרין ע"ט; תענית ג;; סנהדרין פז; בבא קמא פג; ג זבחים כד; מנחות י; זבחים יד;
ד פסחים קט; עירובין יד;; ספרא מצורע פרשת זבים פרק ו ג; עירובין ד;; יומא לא.
ה ספרא שמיני פרק ז ו

גליון הש"ס
רש"י ד"ה לבתו מאנוסתו וכו' ואין עונשין מדיו מ'ו ד"מ. עיין ב"ק דף ב ע"א תוס' ד"ה ולא זה ושם ד ע"ב תוס' ד"ה ועדים:
 תורה אור השלם

[ויקרא יג-יד]

[שמות כא, כג]

[שמות כא, כב]

[ויקרא ה, ה]

[ויקרא א, יג]

[ויקרא טו, ו]

[ויקרא יד, ט]

[ויקרא טו, טז]

[ויקרא יא, לב]

[ויקרא יא, לא]

דָּבָל היבא דמנחה אפילו מקמי הכי ברשותה מנחה הלכך כל פמה שנטלה בגזבר המסורות לו. ואפילו למ"ד שליוחות יד אין צריכה חסרון הבא שאני

לא שניה מידי דתפוח מזא דהקדש: שנויי **שְׁנִיָּה** בשקבעה שבגין וקנייה בשנמי שמשתתה וקובעסה: שהניחה ע"פ ארצה לפקק הארצה וכל שעה שירצה נוטלה ולא שניה מידי: כדרכא נזכר בעל הבית כו: הינו פהררין התלוין בשערה בסמיכה מועטת מזמין לה למוציא מעות הקדש לחלין שהרי קרוב הוא לאונס יותר מן השוננ: דינין מכתב כתיבן מפרשין ופה ומתנימין קמני יש להן סמיכה משמע שאינן מפרשין: לא נצרכא כו' כלומר יש בהן דברים שאינן מפרשין בפרש בגון זה וכיוצא בה: דכתיב **נֶפֶשׁ נֶפֶשׁ** תחת נפש אם אסון והיה שמתה האשה וימן ממון דמי האשה ליוקטיה שאין עליה חיוב מיתה שלא נתפנו לה אלא לחברו נתפנו דכתיב וכי יגנו אנשים יחדו חסבר רבי נתפנו להרב את זה והרב את זה פטור ממיתה ומשלם ממון: נתינה למעלה לענין דמי ונלות כתיב ונתן בפלגים (שמות כא): נתינה למטה ונתתה נפש תחת נפש ממון ומאי נפש דמי הנפש: והקריבו זו קבלת הדם אע"פ שהוא לשון הולכה. אינה אלא קבלה שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אלא אם כן קבל הדם: והקריב הפהו את הכל גבי אברים כתיב והקרב והקדשם ורחץ במים והקריב הפהו את הכל והקטיר המזבחה", ואמר מר: זו הולכת אברים לכפוש. למימרא דהולכה לא תפקה מפלל קבלה. ^[כא]טְהֹרוֹת. מיכתב כתיבן! לא נצרכה אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא, דתנאי: "ורחץ את בשרו במים" — במי מקוה. "את כל בשרו" — מים שפל גופו עולה בהן, וכמה הן — אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. ^[כב]טְמֵאוֹת. מיכתב כתיבן! לא נצרכא אלא לכעדשה מן השרץ. דלא כתיבא, דתנאי: "בהם" — יכול בכולן, תלמוד לומר: "מהם". יכול במקצתן — תלמוד לומר: "בהם". **הא ביצד? עד שייגיע במקצתו שהוא ככולו.** שיערו חכמים ככעדשה, שפן חומט — תחלתו ככעדשה. **רבי יוסי ברבי יהודה אומר: בזנב הקטאה. עריות. מיכתב כתיבן! לא נצרכה**

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

בגזבר המסורות לו. ואפילו למ"ד שליוחות יד אין צריכה חסרון הבא שאני דכל היבא דאיתא בי גזא דמלכא קאי:

בגזבר המסורות לו אבני בגין עסקינו, דכל היבא דמנחה — ברשותא דידיה מנחה. ^[כא]**אֵלָא מְסִיפָא: בְּנָאָה בתוך ביתו — הרי זה לא מעל עד שיִדּוּר תַּחֲתֶיהָ בְּשׁוּה פְּרוּטָה.** מכדי שנויי שנייה, מה לי דר ומה לי לא דר, היינו פהררין התלוין בשערה? ומאי קושיא? דלמא לכדרב. דאמר רב: בגזן שהניחה על פי ארובה. אי דר ביה — אין, לא דר ביה — לא. אלא לעולם כדרכא. ודקא קשיא לה: מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין, התם מידע ידע דאיבא וזוי דהקדש, איבעיא ליה לעיוני. הבא מי ידע! היינו פהררין התלוין בשערה. מקרא מועט והלכות מרובות. תנא: נגעים ואהלות, מקרא מועט והלכות מרובות. נגעים מקרא מועט? נגעים מקרא מרובה הוא! אמר רב פפא, הכי קאמר: נגעים — מקרא מרובה והלכות מועטות, אהלות — מקרא מועט והלכות מרובות. ומאי נפקא מינה? אי מסתפקא לה מילתא בנגעים — עיין בקראי, ואי מסתפקא לה מילתא באהלות — עיין במתניתין. דינין. מיכתב כתיבן! לא נצרכה אלא לכדרבי. ^[כב]דְּתַנְיָא, רבי אומר: "נפש תחת נפש" — ממון. אתה אומר ממון, או אינו אלא נפש ממש? נאמרה נתינה למטה. ונאמרה נתינה למעלה. מה להלן — ממון, אף כאן — ממון. עבודות. מיכתב כתיבן! לא נצרכה אלא להולכת הדם. דתנאי: "והקריבו", זו קבלת הדם. ^[כג]וְאַפָּקֶה רַחֲמָנָא בלשון הולכה, דכתיב: "והקריב הפהו את הכל והקטיר המזבחה", ואמר מר: זו הולכת אברים לכפוש. למימרא דהולכה לא תפקה מפלל קבלה. ^[כד]טְהֹרוֹת. מיכתב כתיבן! לא נצרכה אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא, דתנאי: "ורחץ את בשרו במים" — במי מקוה. "את כל בשרו" — מים שפל גופו עולה בהן, וכמה הן — אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. ^[כה]טְמֵאוֹת. מיכתב כתיבן! לא נצרכא אלא לכעדשה מן השרץ. דלא כתיבא, דתנאי: "בהם" — יכול בכולן, תלמוד לומר: "מהם". יכול במקצתן — תלמוד לומר: "בהם". **הא ביצד? עד שייגיע במקצתו שהוא ככולו.** שיערו חכמים ככעדשה, שפן חומט — תחלתו ככעדשה. **רבי יוסי ברבי יהודה אומר: בזנב הקטאה. עריות. מיכתב כתיבן! לא נצרכה**

ומעגלת תמיד כל פמה שגדל ותחלת הצצר בקלפה של עגשה היא: **בזנב הלטאה** לפי שמפרכסת לאחר שנתתכה והינן מקצתו שהוא ככלו שיש בו חיות:

מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים ועוד איכי משמע מקוה לאפוקי שאובין אי לאו דסמיכה למעין בדפי' ונראה לפרש מי מקוה הינו אשכרן בדאמרינן מעין מטרה בזוחלין מקוה באשכרן (שבת דף סה:): אמה על אמה. שאדם מחזיק אמה בעבי עם מלבושים וכן מוכח בשמעטין דכוזבין בפי' הפרות (ב"ב דף קא). שאינו מחזיק עם עבי הארון כ"א אמה והשתא יתכן דלא תקשה היכי טבל אמתא באמתא: ברום ג' אמות. ואע"ג שאדם מחזיק ד' אמות קומה גדמוכח בשמעטין דכוזבין דארך הכור ד' אמות קומת האדם אינו אלא ג' אמות לכד הראש ומצי להרבין את ראשו מן הצד וסא דנקט ד' אמות משום עבי צדי הארון ואע"ג דמצינו בפי"ק דב"ב (דף ב:): גבי דאן ראיה שעור ראייה ד' אמות הינו שיכול להגביה עצמו על ראשי ארבעותיו עד שיעין ד' אמות וכן מוכח בעגבדא דבני המן בתרגום של מגלת אסתר שנסער על פי המדרש שגבה קומתן ג' אמות לכד הראש דקחשיב ואזל על רוס חמשים אמות לפי תלית כל העשרה והיו נהרגים בבר קדש התליה וכן משפטי קרא בשמשן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שבכלל הריגה היו וגם הפיטו וסד בפליחה אדם בקום חיש בשלש אמות והרביעית (וחמישית) אומר מגלה: הא ביצר. פי' אחת מהם שהוא בהם הקשה הר"ר אליעזר ממין דהבא מוקמינן כוליה קרא בחד ענינא ואלו בפי' דם הנדה (נדה נו). אמר כתיב בהם בכלן וכתיב מהם במקצתן לא קתאי בלאו בלח בלאו בידש אלמא בתרי עניני מירי קרא נשמא תרתי שמעינן מנה ולמורי נראה תרי קראי כתיבי כל הנגע בהם במתם מהם במתם אשר יפל מהם אל תוכו ואל תטמאו בהם:

יא.

עין משפט
בר מצוה
א מיי' פו' מהל' מעילה הל' ח:
ב מיי' פא' מהל' מקואות הל' ב, סמג עשין רמח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' א:
ג מיי' פד' מהל' מקואות הל' א, טוש"ע יו"ד סי' קצח סעי' א:
ד מיי' פד' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב, סמג עשין רמו:
עד שידור תחתיה בשנה פרוטה. ולא נפקא לחלין רק אותה פרוטה וכן גרסינן בערכין (דף כא. נאס) וכיין דזר בה נפק (בה) שָׁכַר לחלין וגם רש"י פרש כן דדוקא שָׁכַר ולא כולא ביתא וכן פי' הר"י הדיא דהמשאיל קרדם של הקדש לחברו בקע צו וחסר חבירו וקע צו כלן מעלנו והיכי דמי הא תנן אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת אלא נדאי בגזבר המסורות לו קרזמות של הקדש ולא מכנו להוציאן לחלין רק כנגד בקועה לפיכך כלן מעלנו ודקדושין פ"ב (דף נה. בד"ה אין) ובמנחות פרק המנחות והנסכים (מנחות דף קא. בד"ה אע"ג) פרשתי: לא נצרכא אלא לכדרבי דמציא ונתתה נפש תחת נפש ממון. ורבי יוחנן דאמר חגי מיתות שונגין פטורין מן הסתלומין מוקי לה לאידך דרבי דמציא ונתת עין תחת עין דלא פליג אסתם משנה דהבא: והקריבו זו קבלת הדם. ובהולכה לא מוקמינן ליה בפשטא דקרא דהא בתר שחיטה כתיב וקבלה הים מיד והינו עבודה ראשונה כך פרש"י אך לא משמע לי דהכי נמי חרקו כתיב בתרה והולכה מקמי זריקה הוי מיד לאפוקי קבלה דהולכה בינתיים ועוד קשה לר"י דאמר'י שלאי פ"ק דזבחים (דף יג.) והקריבו זו קבלה אתה אומר זו חרקו רבי זריקה אמור משמע דהנה מוקמינן לה בזריקה אי לאו דכתיב קרא ואע"ג דלא בתר שחיטה הויא ומיהו י"ל דלא ניחא ליה לאוקמי קרא בהולכה לפי שאינה עבודה חשובה שאפשר לבטלה ויכול לשחט בראשו של מזבח: לא נצרכא אלא לשעור מקוה. לא הנה מצ' למימר [לבעלה] דלא כתיב כדפרש בה"ג דלא נפקא לן אלא בקי"ו דהשתא לטירות כתיב ורחץ לבעלה דכרת לא כ"ש דהא לאו מלתא היא דמהאי ק"ו לא מצ' נפק דק"ו פריבא הוא דהא במה חצוצות ובונה דבפרק ב' דחולין (דף לא.) מצינו לטירות ולא לבעלה אלא מהאי קרא נפקא דכתיב (ויקרא טו) (ותיה נדתה עליו ואחר תטהר) בגדתה תהא עד

שתבא במים כדדריש ר"ע בפ"ו דשבת (דף סד:): וכן פרי"ת דמהתם נפקא לן טבילת נדה הלכך הנה ליה כמו בתבה: במי מקוה. פרש"י נקדתו בפתח לאשמעינן מים המצחדים לאפוקי מים שאובין ולא יתכן דהא מים שאובין לאו מהבא נפקא אלא מאך מעין ובור מקוה מים וגו' (ויקרא יא) ודרשינן בת"כ

מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים ועוד איכי משמע מקוה לאפוקי שאובין אי לאו דסמיכה למעין בדפי' ונראה לפרש מי מקוה הינו אשכרן בדאמרינן מעין מטרה בזוחלין מקוה באשכרן (שבת דף סה:): אמה על אמה. שאדם מחזיק אמה בעבי עם מלבושים וכן מוכח בשמעטין דכוזבין בפי' הפרות (ב"ב דף קא). שאינו מחזיק עם עבי הארון כ"א אמה והשתא יתכן דלא תקשה היכי טבל אמתא באמתא: ברום ג' אמות. ואע"ג שאדם מחזיק ד' אמות קומה גדמוכח בשמעטין דכוזבין דארך הכור ד' אמות קומת האדם אינו אלא ג' אמות לכד הראש ומצי להרבין את ראשו מן הצד וסא דנקט ד' אמות משום עבי צדי הארון ואע"ג דמצינו בפי"ק דב"ב (דף ב:): גבי דאן ראיה שעור ראייה ד' אמות הינו שיכול להגביה עצמו על ראשי ארבעותיו עד שיעין ד' אמות וכן מוכח בעגבדא דבני המן בתרגום של מגלת אסתר שנסער על פי המדרש שגבה קומתן ג' אמות לכד הראש דקחשיב ואזל על רוס חמשים אמות לפי תלית כל העשרה והיו נהרגים בבר קדש התליה וכן משפטי קרא בשמשן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שבכלל הריגה היו וגם הפיטו וסד בפליחה אדם בקום חיש בשלש אמות והרביעית (וחמישית) אומר מגלה: הא ביצר. פי' אחת מהם שהוא בהם הקשה הר"ר אליעזר ממין דהבא מוקמינן כוליה קרא בחד ענינא ואלו בפי' דם הנדה (נדה נו). אמר כתיב בהם בכלן וכתיב מהם במקצתן לא קתאי בלאו בלח בלאו בידש אלמא בתרי עניני מירי קרא נשמא תרתי שמעינן מנה ולמורי נראה תרי קראי כתיבי כל הנגע בהם במתם מהם במתם אשר יפל מהם אל תוכו ואל תטמאו בהם:

י"א:

	עין משפט
	גזר מצוה

א מו"י פד' מהל' יסודי התורה הל' י:

ב מו"י פד' מהל' יסודי התורה הל' יא:

ג מו"י פט' מהל' מלכים ומלחמות הל' ב:

ד מו"י פט' מהל' מלכים ומלחמות הל' ג:

ה מו"י פט' מהל' מלכים ומלחמות הל' ה:

ו מו"י פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יז:

לבתו מאַנוסַתו.
היא דַּעֲרוֹת בַּת בֶּגֶן מוֹקְמִינָן לָהּ בְּרִישׁ נוֹשָׁאִין עַל הָאֲנוּסָה (יבמות 15).
דַּמְשָׁמַע הָא בַּת בְּנָה דִּידָה גַּלִּי בְּאֲנוּסָתוּ וְאִידָךְ, דְּאִשָּׁה וּבְתָה לֹא תַעֲלֶה בְּנִשְׁוֹאִין דְּכַתִּיב בַּהּ שָׂאֵר: דְּאָמַר רַבָּא אָמַר לִי רַב יַחֲזַק בַּר אֲבָדִימִי. תְּרִי הֹוּ פִּי בַפ"ק דִּיבְמוֹת (דף ג. נסס) וַיִּפְּרָק כָּל הַבָּשָׂר (חֲלִין דף קי. נסס): מִתְּנִי לִין דוֹרְשִׁין. בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. פִּי' ר"ת הוּא שֶׁס מ"ב אֲחוּתִיּוֹת הַיּוֹצֵא מִבְּרֵאשִׁית וּמִפְסוּם שֶׁל אֲחֵרָיו: וְכוּל יִשָּׁאל מַה לְמַעֲלָה מַה לְמִטָּה. מִשְׁמַע הָכָא דְלַפְּנִים וְלֵאחֹור הֲוִי מַה שֵׁיט לְאחֹרֵי הַכֶּפֶה מוֹרַח וּמַעֲרַב וְהוּא הָדִין צָפוֹן וְדָרוֹם וְאֵלוּ לִקְמוֹן (תַּנְיָיָה דף טו.). בַּפְּרוּשׁ מִשְׁמַע מַה שֶּׁהִיָּה קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וּמַה שֶּׁהִיָּה לְאַחַר כֵּךְ דְּקֹאֲמַר בַּשְּׁלֵמָא מַה לְמַעֲלָה מַה לְמִטָּה וּמַה לְאַחֹור שְׁפִיר אֱלָא לִפְנִים אֲמַאי מַה דְּהִיָּה הִיָּה רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר אֲמַרִי מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁבָּנָה פְּלִטְרִין עַל גְּבִי אִשְׁפָּה כו' וְהָכִי תִנְיָא בַּחוּסְפָּתָא (פ"ב) מַה שֶּׁהִיָּה וּמַה שֶּׁעָתִיד לְהִיֵּית וְי"ל דְּאִיבָא לְמִימַר הָכִי וְאִבָּא לְמִימַר הָכִי:

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

לבתו מאַנוסַתוּ דְּלֹא פְּתִיבָא דְּחִילוּ בַּתוּ מֵאֲשֵׁתוּ פְּתִיבָא עֲרוֹת אִשָּׁה וּבְתָה וְגו' (וויקרא י"ח:ט"ו-) מִשְׁמַע בִּין שְׁהֵבַת מִמֶּנּוּ בִּין מֵאִישׁ אַחַר וּכְתִיב קִרָּא אֲחֵרִינָא עֲרוֹת בַּת בֶּגֶן. אִלּוּ בַת בַּתְּךָ וְגו' מוֹקְמִינָן לָהּ בִּיבְמוֹת (דף טו.). בַּבַּתוּ מֵאֲנוּסָתוּ מִדְּלָא אֲסַר הַכְּתוּב בַּת בְּתָה שֶׁל אִשָּׁה זֶו אֱלָא בְּבַת הַבַּת שְׁנוּלָקָה הִימָנוּ וּבִדְהִי קִרָּא דְּאֲנוּסָה בַּת בַּתוּ וּבַת בְּנוּ כְּתִיב בַּתוּ לֹא כְּתִיב וּא"ת ק"ו הוּא אִין מַזְהִירִין מִן הָדִין וְאִין עוֹנֶשִׁין מִדִּין ק"ו דִּינִי מִמוֹנוֹת וּמִצַּעַת עֲשֵׂה וְהִלְכוֹת עֲבוּדָה וּפְסוּלֵי קִדְּשִׁים אִתָּה לְמַד בַּח"י אֲבָל לֹא אֲזַהֲרִית וְעוֹנֶשִׁין וּמִקְרָאִי נִפְקָא לָן בְּמַס' מִכּוֹת (דף ה:) וּמִהִיבִין נִפְקָא לָן לַבַּתוּ מֵאֲנוּסָתוּ: אָמַר רַבָּא אָמַר לִי ר' יַחֲזַק בַּר אֲבָדִימִי אֲתִיעַ הֵנָּה הֵנָּה לְאִסּוּרָא אֲתִיעַ זְמַה זְמַה לְשַׁכְרַפָּה כְּתִיב בְּנִשְׁוֹאִין שְׂאֵרָה הֵנָּה זְמַה הִיא וּכְתִיב בְּאֲנוּסִין כִּי עָקְוִתָךְ הֵנָּה מַה הָאֲמוּר בְּנִשְׁוֹאִין עֲשֵׂה הַכְּתוּב בַּתָּה כְּבַת בַּתָּה וּכְבַת בְּנָה אֵף בְּאֲנוּסִין עֲשֵׂה הַכְּתוּב בַּתוּ כְּבַת בַּתוּ וּכְבַת בְּנוּ אֲתִיעַ זְמַה זְמַה לְשַׁכְרַפָּה מֵאַחַר שְׁלֵמַדְתָּ אֲנוּסָה מִנְּשׁוּאָה וּבְנִשְׁוּאָה כְּתִיב זְמַה הִיא כְּמָה דְּכְתִיב בְּאֲנוּסָה דְּמִי נִחוּזֹר וְלִמַּד בַּהּ שַׁכְרַפָּה מֵאִישׁ אֲשֶׁר יַחֲזֵק אֶת אִשָּׁה וְאֵת אִמָּה זְמַה הִיא בְּאֵשׁ יִשְׁרַפּוּ אֲתוּ וְאִתָּהּ (וויקרא כ"י"א:):

הֲוִי אִין הֶעָן לֹא הֲוִי דְּמַפְרָשִׁי הֹוּ גּוֹפִי תוֹרָה הֶעָן דְּלֹא מַפְרָשִׁי כְּלִי הִיא לֹאֹ גּוֹפִי תוֹרָה בַּתמִיָּה: הֵן וְהֵן אֵלּוּ וְאֵלּוּ: מִתְּנִי' אִין דוֹרְשִׁין בְּשִׁלְשָׁה. שְׁנַיִם וְהוּא: בְּשָׁנַיִם אֶחָד וְהוּא: בְּיַחֲוִיד אִין שֶׁס אֱלָא הוּא לְבַדוּ וּבְגִמ' מַפְרָשׁ לַהּ: אֲרַבְּעָה דְּבָרִים הֲוִי דְּמַפְרָשׁ וְאִזְל: מַה לְמַעֲלָה מַקְרִיעַ שְׁעַל רֹאשִׁי הַחַיִּית: וּמַה לְמִטָּה מַקְ: וּמַה לִּפְנִים חוּץ לְמַחֲצִית הַדְּקִיעַ לְמוֹרַח: וּמַה לְאַחֹור לְמַעֲרַב: תוֹסַפּוֹת אִינוּ יָכוֹל לְהִיֵּית מַה שֶּׁפִּרַּשׁ הַמּוֹרָה מַה לִּפְנִים חוּץ לְמַחֲצִית הַדְּקִיעַ וּמַה לְאַחֹור לְמַעֲרַב מִדְּפִרְיָךְ בְּגִמ' בַּשְּׁלֵמָא מַה לְמַעֲלָה וּמַה לְמִטָּה וּמַה לְאַחֹור לְחַיִּי אֱלָא לִפְנִים מַה דְּהִיָּה הִיָּה אֲלֵמָא מַה לִּפְנִים קִדְּם לְעוֹלָם הוּא וְעוֹד בַּחוּסְפָּתָא מַה לִּפְנִים וּמַה לְאַחֹור מַה הִיָּה וּמַה עָתִיד לְהִיֵּית ע"כ תוֹס': כָּל שְׁלֹא חָס עַל כְּבוֹד קוּנוּ בְּגִמ' מַפְרָשׁ מֵאי הִיא: רַתִּי הוּא לֹו טוֹב וְנִסָּה הִיָּה לוֹ אִם לֹא בָּא לְעוֹלָם וְאִזְמַר אֲנִי שְׁהוּא לְשׁוֹן רַחֲמִנוֹת כְּלוּמַר מְרוּחוֹס הוּא אִם לֹא בָּא לְעוֹלָם וְגַמְוַתוּ בַּתוֹרַת כְּהִנִּים אֵל אֶלְעָזָר וְאֵל אִיתְמַר בְּנִי הַנוֹתָרִים (וויקרא י"י"ב) רִאשִׁיין הִיוּ לְשַׁרְף אֱלָא שְׁרָתָה הַכְּתוּב לֹאֲהַרֹן: גִּמ' אֲמַרְתָּ וְלֹא בְּמַרְבָּבָה בְּיַחֲוִיד וְכִין דִּיחֻזִּי הוּא וְאִינוּ שׁוּמַע מִפִּי הַרֵב עַל כְּרַחֲךָ מַדְעִתוּ הוּא מַבִּין וְקֹאסְרָתָ לִיָּה וְהָדַר אֲמַרְתָּ אֱלָא אִם כֵּן הִיָּה חָכְס וּמַבִּין מַדְעִתוּ: לְשִׁלְשָׁה לְבַד מִן הַדּוֹרֶשׁ: לֹא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית לְשָׁנַיִם וּכ"ש לְשִׁלְשָׁה: וְלֹא בְּמַרְבָּבָה לְיַחֲוִיד לְתַלְמִיד וְיַחֲוִיד: אֱלָא אִם כֵּן הִיָּה חָכְס וּמַבִּין מַדְעִתוּ שְׁלֹא יַעֲבֹרְךָ לְשָׂאוֹל לָרַב כְּשִׁיכְסַתְּפַךְ לוֹ דְּלָאוּ אֲזַרַח אֲרַעָא לְפְרוּשָׁא בְּהַדְרָא: וְאָמַר רַחֲמִנָא לֹא תִקְרַבוּ לְגִלּוֹת עֲקוּנָה לֹא תִקְרַבוּ לְגִלּוֹת עֲקוּנָה לֹא תִקְרַבוּ שְׁלִשְׁתַּכְסִּים זֶה אֲרַעַל זֶה לְגִלּוֹת טַעֲמִי פִּרְשַׁת עֲרִיּוֹת: בְּסַתְרֵי עֲרִיּוֹת שְׂאִינוּ מַפְרָשׁוֹת כְּגוֹן בַּתוּ מֵאֲנוּסָתוּ וְאִם חַמִּיּוּ וְאִם חַמּוּתוּ דְּנִפְקִי בְּמַס' סְנֵהֲדָרִין

(דף עה.) מִדְּרָשָׁא: שְׁקִיל וְטַרִי נוֹשָׂא וְנוֹתֵן בַּהֲלָכָה עִם רַבּוֹ: מַצְלִי אֲדָנָה מְטָה אִינוּ נְשׁוּמַע דְּבַרְהִיָּךְ וְהֵן שׁוּמַעִין אֶת דְּבָרֵי הַרֵב אֲבָל כְּשֶׁהֵן שְׁלֵשָׁה שְׁקִלֵי וְטַרִי הֶעָן תְּרִי זֶה עִם זֶה וְלֹא שְׁמַעְנוּ מֵאי דְּאָמַר רַבִּין וְאִתּוּ לְמַשְׁרִי אֲסוּרָא בְּעֲרִיּוֹת עַל יָדֵי שְׁלֹא שְׁמַעְנוּ מִפִּי הַרֵב כְּשֶׁדָּרַשׁ כּוֹ אֲסוּר: דְּאָמַר מַר גִּזְל וְנִעְרִיּוֹת כּוֹ' בְּתַנְיִיתִין בְּתַרְוִימָא דְּמַסְכַּת מִכּוֹת (דף כג.): בְּפִנְיֵי כְּשֶׁהוּא רוּחָה לִפְנֵי כְּסִיכּוֹ לְגִזּוֹל: מִנָּא הֲוִי מַצְלִי דְּאִין שְׁנַיִם שׁוֹלְטִין בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית: וְכוּל יִשָּׁאל אֲדָם מַה הִיָּה קִדְּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם: וְכוּל לֹא יִדְרַשׁ וְלֹא יִשָּׁאל בְּשִׁשַׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית דְּהָא לָמוֹן בְּרִית אֲדָם הוּא דְּהִיבִּיב רַשׁוּתָא וְהוּא בְּעָרַב שַׁבַּת וּנְבָרָא: תַּלְמוּד לוימר לְיַמִּיַּם רֹאשִׁנַיִם מִיַּיַּם רֹאשִׁשׁוֹן:

הַשְׁתָּא

אִין ^(ב)

בְּרֵאשִׁית בְּשָׁנַיִם, וְלֹא בְּמַרְבָּבָה בְּיַחֲוִיד, אֱלָא אִם כֵּן הִיָּה חָכְם וּמַבִּין מִדְּעִתּוּ. ^(א) כָּל הַמִּסְתַּכֵּל בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, רַתִּיּוּ לֹו כְּאִילוּ לֹא בָּא לְעוֹלָם: מַה לְמַעֲלָה, מַה לְמִטָּה, מַה לְפָנַיִם, וּמַה לְאַחֹור. וְכָל שְׁלֹא חָס עַל כְּבוֹד קוּנוּ, רַתִּיּוּ לֹו שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם. גִּמ' אֲמַרְתָּ בְּרִישָׁא: וְלֹא בְּמַרְבָּבָה בְּיַחֲוִיד, וְהָדַר אֲמַרְתָּ: אֱלָא אִם כֵּן הִיָּה חָכְם וּמַבִּין מִדְּעִתּוּ! ^(אב"ד) הָכִי קֹאֲמַר: אִין דוֹרְשִׁין בְּעֲרִיּוֹת לְשִׁלְשָׁה, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית לְשָׁנַיִם, וְלֹא בְּמַרְבָּבָה לְיַחֲוִיד, אֱלָא אִם כֵּן הִיָּה חָכְם וּמַבִּין מִדְּעִתּוּ. אִין דוֹרְשִׁין בְּעֲרִיּוֹת בְּשִׁלְשָׁה. מֵאי טַעֲמָא? אִילְיָמָא מִשׁוּם דְּכְתִיב: **"אִישׁ אִישׁ אֵל כָּל שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ"**. **"אִישׁ אִישׁ"** — תְּרִי, **"שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ"** — חַד, וְאָמַר רַחֲמִנָא: **"לֹא תִקְרַבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּה"**. אֱלָא מַעֲתָה, דְּכְתִיב: **"אִישׁ אִישׁ כִּי יִמְלֹל אֱלֹהִיו"**, **"אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן מַזְרְעוֹ לְמוֹלָד"**, הָכִי נְמִי? **"אֱלָא הִנְהוּ — מִיבְּעִי לִיָּה לְרַבּוֹת אֶת הַגּוֹיִם, שְׁמוּזְהִרִין עַל בְּרַפַּת הַשֵּׁם וְעַל עֲבוּדָה זָרָה כְּיִשְׂרָאֵל"**. **"הִאי נְמִי מִיבְּעִי לִיָּה לְרַבּוֹת אֶת הַגּוֹיִם שְׁמוּזְהִרִין עַל הַעֲרִיּוֹת כְּיִשְׂרָאֵל"**. אֱלָא, מִדְּכְתִיב: **"וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי"**, **"וּשְׁמַרְתֶּם" — תְּרִי, "מִשְׁמַרְתִּי" — חַד, וְאָמַר רַחֲמִנָא: "לְכִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֲבוֹת"**. ^(נ) אֱלָא מַעֲתָה דְּכְתִיב: **"וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשְּׁבִת"**, **"וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת"**, **"וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתַּת הַקֹּדֶשׁ"**, הָכִי נְמִי? **"אֱלָא אָמַר רַב אֲשִׁי: מֵאי אִין דוֹרְשִׁין בְּעֲרִיּוֹת בְּשִׁלְשָׁה — אִין דוֹרְשִׁין בְּסַתְרֵי עֲרִיּוֹת בְּשִׁלְשָׁה. מֵאי טַעֲמָא — סְבָרָא הוּא. כִּי תְרִי כִי יִתְבִי קַמִּי רַבִּיִּיְהוּ, חַד שְׁקִיל וְטַרִי בַּהֲדִי רַבִּיָּה, וְאִידָהּ מַצְלִי אוּדְנִיָּה לְגִמְרָא. תִּלְתָּא, חַד שְׁקִיל וְטַרִי בַּהֲדִי רַבִּיָּה, וְהִנֵּה תְרִי שְׁחִלוּ וְטַרוּ בַּהֲדִי הֲדָדִי, וְלֹא יָדְעִי מֵאי קֹאֲמַר רַבִּיִּיְהוּ, וְאִתּוּ לְמִישְׁרֵי אִיסּוּרָא בְּעֲרִיּוֹת. אִי הָכִי, כָּל הַתּוֹרָה נְמִי! ^(ו) עֲרִיּוֹת שְׂאֲנִי, דְּאָמַר מַר: גִּזְל וְנִעְרִיּוֹת — נַפְשׁוֹ [שֶׁל אָדָם] מִחֲמַדְתּוֹ וּמִתְאַוָּה לָהֶם. אִי הָכִי, גִּזְל נְמִי? עֲרִיּוֹת, כִּין בְּפָנָיו כִּין שְׁלֹא בְּפָנָיו נָפִישׁ יִצְרִיָּה. גִּזְל, בְּפָנָיו — נָפִישׁ יִצְרִיָּה, שְׁלֹא בְּפָנָיו — לֹא נָפִישׁ יִצְרִיָּה. "וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בְּשָׁנַיִם". מִנָּא הֲנִי מִיִּלִּי? דְּתַנּוּ רַבָּנִן: **"כִּי שְׂאֵל נָא לְיַמִּים רֹאשׁוֹנַיִם" — יַחֲוִיד שׁוּאֵל, וְאִין שְׁנַיִם שׁוּאֵלִין. יָכוֹל יִשְׂאֵל אָדָם קוּדְם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם, תִּלְמוּד לוֹמַר: "לָמוֹן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ"**. יָכוֹל לֹא יִשְׂאֵל אָדָם מִשְׁשִׁשַׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, תִּלְמוּד לוֹמַר: **"לְיַמִּים רֹאשׁוֹנַיִם אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיהָ"**. יָכוֹל יִשְׂאֵל אָדָם מַה לְמַעֲלָה וּמַה לְמִטָּה מַה לְפָנַיִם וּמַה לְאַחֹור — תִּלְמוּד לוֹמַר: **"וּלְמַקְצָה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם"**, מִלְּמַקְצָה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם — אִתָּה שׁוּאֵל, וְאִין אִתָּה שׁוּאֵל מַה לְמַעֲלָה מַה לְמִטָּה, מַה לְפָנַיִם מַה לְאַחֹור.**

הַשְׁתָּא

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

א כריתות ה; סנהדרין עה;; יבמות ג; סנהדרין נא; סנהדרין עז; סנהדרין פז:

ב אוצר מדרשים מדרש שני כתובים; לקמן יד;; אוצר מדרשים מעשה בראשית ומעשה מרכבה הקדמה ב ג לקמן טו; מסכת כלה רבתי; קידושין מ; תוספתא חגיגה

ד תוספתא חגיגה

ה במדבר רבה

ו משנה מבות

	תורה אור השלם
---------------------------------------	---------------------------------

ערות בת־בגד או בת־בתד לא תגלה ערותו כי ערותו וגוי [ויקרא יח, י]

ערות אשה ובתה לא תגלה את־בת־בנה ואת־בת־בתה לא תתח וגוי [ויקרא יח, יז]

ואיש אשר יחזק את־אשה ואת־אפה ופה הוא בָּאש ישרפו וגוי [ויקרא כ, יד]

איש איש אל־כִּלְ־שָׂאָר בְּשָׂרוֹ לא תקִרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּה אִנִּי וגוי [ויקרא יח, יז]

ואל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבַּר לֵאמֹר איש איש כִּי־יִשְׁלַל אֶלְקִינוּ וְנָשָׂא וגוי [ויקרא כד, טז]

כִּי־איִשׁ איִשׁ אֲשֶׁר יִשְׁלַל אֶת־אֲבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוּמַת אֲבִיו וגוי [ויקרא כ, טז]

ואל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר איש איש מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִזֵּהָרָה הָרָר וגוי [ויקרא כ, ג]

ושְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲסוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נָעִשׂוּ לְפָנֶיכֶם וגוי [ויקרא יח, יז]

ושְׁמַרְתֶּם אֶת־הַשְּׁבִעַת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִסְּלִיקָה מוֹת יוּמַת וגוי [שמות לא, יד]

ושְׁמַרְתֶּם אֶת־הַמִּצְוֹת כִּי בְּעֵצָם הֵיוּ הָזֶה הוצאתי את־עֲבָדוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ וגוי [שמות יב, יז]

ושְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתַּת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמַרְתַּת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד וגוי [במדבר יח, ח]

כִּי שְׂאֵל־נָא לְיַמִּים רֹאשִׁנַיִם אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיהָ לְמִזֵּהָיִים אֲשֶׁר בָּרָא וגוי [בראיה ד, לב]

מסורת הש"ס
 א סנהדרין לח: ב סנהדרין לח: אוצר מדרשים סדר ארקים
ג פסיקתא רבתני; פרקי דרבי אליעזר; אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו דרש לפטירות מרעה ז
ד אוצר מדרשים מדרש כונו; אוצר מדרשים ספר יצירה; אוצר מדרשים פסיקתא פסיקתא חדתא לו
ה שמות רבה; רות רבה פתיחתא ז; פסיקתא רבתי; אסתר רבה פתיחתא יא; ויקרא רבה; בראשית רבה; במדבר רבה ו יומא לח: ז במדבר רבה ח שמות רבה ט ויקרא רבה; תמיד לב; שיר השירים רבה; פרקי דרבי אליעזר י אוצר מדרשים אגדת קרני ראמיני; ברכות טט.
תורה אור השלם
אחור וקדם צרפתי ותשת עלי כפפה (תהילים קטז, ה) כי שאל־נא לַיָּמִים ראש־נים אֲשֶׁר־הָיוּ לַעֲנִיד לַמּוֹר־תַּיִם אֲשֶׁר בָּרָא וגו' (דברים ז, לב) וקהָרץ הַיָּתֵב תְּהוּ וּבְהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים וגו' (בראשית א, ב)
ויאמר אֱלֹהִים יְהי אוֹר וַיְהי־אוֹר (בראשית א, ג)
ויקרא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וַלְחֹשֶׁךְ קָרָא לָלַיְלָה וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בקר יוֹם וגו' (בראשית א, ה)
יִשְׁתַּחֲשֹׁד סִתְרוּ סִבִּיבוֹתָיו סִתְלוּ חֲשָׁכ־תַּיִם עָבִי שְׂקִים (תהילים יח, יב)
וירשוע קאת ופסוד וַיִּנְשָׁף וַעֲרֵב יִשְׁכַּנְיָהָ וְנָטָה עָלֶיהָ מִרְיָתָהּ וגו' (ישעיהו לד, יא)
וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בקר יוֹם רְבִיעִי (בראשית א, יט)
וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרִקיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאֲרִי עַל־הָאָרֶץ (בראשית א, יז)
וַיִּמְנַע מִרְשָׁעִים אֹנֶכֶס וַיְרוּעַ קָמָה תִּשְׁבֵּר [איוב לח, טו]
אִמְרוּ צְדִיק כִּי־טוֹב כִּי־פָרִי מַעֲלָלִים יֵאָכְלוּ [ישעיהו ג, י]
וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָאֹר כִּי־טוֹב וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין גוֹ' (בראשית א, ד)
אוֹר־צְדִיקִים יִשְׁמַח וְגו' רָשָׁעִים יִדְעָךְ [משלי יג, ט]
יְהוָה בְּחֻמָּה יִסֵּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שְׁמִים בַּתְּבוּנָה [משלי ג, יט]
בַּדַּעְתָּ תַּהוֹמוֹת וּבִקְעוּ וּשְׂקִים יִרְעַמְרֹץ־ל [משלי ג, כ]
מִכֵּין הָרִים בְּכחוֹ נֶאֱזָר בְּגִבּוֹרָה [תהילים סה, ז]
עֲמוּדֵי שָׁמַיִם יְרוֹפְפוּ וַיִּתְמְהוּ מוֹנְגֵּרְתּוּ [איוב כו, יא]
צָדֵק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כִּסֵּאָךְ חֹסֵד וְאֱמֶת וְיִדְמוּ פְנִידָ [תהילים טט, טו]
זְכִּיר־חַסְדֶּיךָ יְהוָה וַחֲסִדֶּיךָ כִּי מַעֲלֵם הָמָּה [תהילים כה, ו]
וַעֲרַב בָּיִם וַיִּבְשְׁהוּ וּקְל־הַקְּרוֹת הַקְּרוֹב אֲמָלַל בָּשׂוּ וּכְרַמַּל וּפְרַח וגו' [נחום א, ד]
ויאמר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פָרָה וְרֵבָה גוֹ' וגו' [בראשית לה, יא]
וַיְהִי אַבְרָם בְּר־תְּשַׁעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שָׁנִים וַיָּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם וגו' [בראשית יז, א]
אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַרְבָּאָם בָּיִם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים וגו' [בראשית ג, ד]
בְּרִאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ [בראשית א, א]
כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ יְסֵדִי וְגַלְי אִי־זֶה וגו' [ישעיהו ס, א]
אֶרֶץ־נָדִי יִסְדָּה אֶרֶץ וַיְמִינִי טַפְחָה שְׁמַיִם קוֹרָא אָנִי שְׁמִים קָרָא אָנִי אֱלִיָּהם וגו' [ישעיהו מח, יג]
הַבּוֹנֵה בַשָּׁמַיִם מַעֲלּוֹתוֹ וְאֶגְדָּתוֹ עַל־אֶרֶץ יִסְדָּה הַקָּרָא מִי־יִסֵּס וַיִּשְׁפֹּכֶם וגו' [עמוס ט, י]

והַשְׁתַּחֲוֶה דְנַפְתָּא לֹן מִן וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם דְאַסּוּר לְשֹׁאִיל מַה שֵׁשׁ חוֹן לְמַחְצֵית מַמְיָלָא נִתְקָא לֹן דְאַסּוּר לְשֹׁאִיל כְּתוּסַם שְׁנִבְרָא דְהוּא הוּא מַה שֶׁהִיא תָּסַם לְבְרִיתוֹ הוּא עֲבָדוּ חוֹן לְמַחְצֵיתוֹ הַלֶּבֶךְ לְמֵן הַיּוֹם דְאֶשֶׁר בְּרָא תָּסַם לְמַה לִּי לְמַעֲוּוֹתִי מַנָּה תָּסַם שְׁנִבְרָא הַעוֹלָם: עַל הָאֶרֶץ וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם עַל הָאֶרֶץ הִיא וּמַנְיַע לְשָׁמַיִם: אֲחֹר וְתָסַם צִרְתָּנִי שְׁתֵּי פְעֻמִּים וְצִרְתָּנִי תַחֲלָה גְבוּיָה וּלְכַסּוֹף שִׁבְלִי: מִסּוֹף הַעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ שֶׁהִיא עוֹבֵב הִיא רֹאשׁוֹ לְמַזְרַח וְקִנְגְּלִיו לְמַעַרְב: תְּהוּ וּבְהוּ לְקִמֵּן מִשְׁרַט לְהוּ: מַעַת יוֹם וּמַעַת לַיְלָה כ"ד שְׁעוֹת פִּין שְׁנִיָּהֶם: וְשֵׁת חֲשֶׁךְ סְבִיבוֹתָיו לְמַעַת שְׁקוֹ הַחֲשֶׁךְ מִקִּיף אֶת הַשָּׁמַיִם: מַשְׁלָמוֹת לְשׁוֹן לְקִלּוּחַ: קוֹ תְּהוּ וְאִבְגִּי בְּהוּ לְמַעַת שֶׁתְּהוּ קוֹ וְהַעֲהוּ אֲבָנִים: חֻכְמָה יוֹדַע מַה שֶׁלְּמַל: תְּבוּנָה שֶׁהוּא מִכִּין דְּבַר חֻשׁ מַשְׁלָבּוּל תְּכַמְתּוֹ: דַּעַת וְשׁוֹב: כֹּחַ הוּא כַּח הַזְרוּעַ: גְּבוּרָה גְבוּרַת הַלֵּב: גְּשֵׁרָה גְזִיפָה סְרָאֲמִרִין לְקִמֵּן שְׁגַעַר בּוֹ וְעַמַּל: פְּקַעִיוֹת לּוּמִי־סוֹ"ל בְּלַע"ז: שְׁנִאֲמַר הַבּוֹנֵה בַשָּׁמַיִם מַעֲלּוֹתָיו אֵלֶמָּא עֲלִיָּה מַקְרִי: סְרָבְרָף לְקִנְגְּלִיו וְכַסָּא לְשַׁב עַל פְּרָחַךְ הַכַּסָּא עֲשִׂיו תַחֲלָה וּלְפִי גְבַס הַכַּסָּא הוּא מַמְעוֹן הַסְרָבְרָף: אֶף זִי וְכִהָ אֶרֶץ וגו' מַסִּיפָה דְקַרְלָא וְלִיף דְּכַתִּיב וַעֲמַדּוּ וַחֲזּוּ כְּשֶׁכְּרָאָן וַשְּׁאֵלן פַּקַּעִיוֹת כִּמּוֹ שְׁאֲמַרְנוּ לְמַעֲלָה: וְטַרְפָּן עֲרָבָן:

אין דורשין פרק שני חגיגה

מסוף העולם ועד סופו. מהלך ת"ק שנה (לקמן חגיגה יג.) שְׁנֵאֲמַר שְׂדֵי שְׁאֲמַר זִי שְׁלָא לִהְרָחִיב יוֹתֵר שְׁנֵאֲמַר זִי אֵל שְׂדֵי בְּרַח וְרַבָּה זִנְיִ שְׁאֲמַרְתִּי זִי לְעוֹלָם וְתַמָּה מִנָּח לָךְ הָא שְׂדֵה ת"ק שְׁנָה וְלֹא יוֹתֵר וְלֹא פְחוֹת וַי"ל דְנַפְתָּא לֹן מִן שְׂדֵי בְשָׁדִי יֵשׁ ג' אוֹתִיּוֹת שַׁי"ן דְלִ"ת וַי"ד קַח וַי"ג לִ"ת וַי"ד הַאֲנַלְס מִן שְׂדֵי וַיַּעֲלָה ת"ק פַּךְ שְׁמַעְתִּי מִר' מַנְחֵם בְּרַבִּי עֲזַרְיָאֵל וַי"ע לַמ"ד פְּרָךְ מִי שֶׁהִיא טוֹמָא (פְּסָחִים צג.

וְאָסַם) כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ תַחַת כּוֹבָב אֶחָד עוֹמֵד הִיכִי קוֹמִי כָּל הָנִי כּוֹבָבִים הֶאֱרָאִין בְּרַקִּיעַ וַי"מ שְׁעַל יֵם אֹחֻקִּיּוֹנִים הֵן עוֹמְדִין דְּאֲמַרְיִין בְּפִרְקוּי דר"א כָּל הַשְּׁעוּרִים לֹא נֶאֱמָרוּ רַב עַל שְׂאֵר וַיְמִים אֲבָל יֵם אֹחֻקִּיּוֹנִים בּוֹרְאוֹ יוֹדַע מַעַתוֹ אֶחָד בְּמַקְרַשׁ אֲחֵר מַנְיָנוּ שְׁעוֹלִשׁ וַיְמִים שְׁאֲמַר הִי כִּים אֹחֻקִּיּוֹנִים וְכֵן יֵסַד ה"ר בִּנְיָמִין בִּיּוֹנֵר שְׁלוֹ זֶה הִים שְׁלִישׁ עוֹלָמוֹ מִמָּאָה וְשָׁשִׁים וְשֵׁשׁ וְעוֹד סִימּוֹ וְצִרְיָ לְמִימַר שְׁאוֹתוֹ מִקְרַשׁ כְּלָגִי אֶהְיָ דְּפָסָחִים וּמִיָּהּ יֵשׁ לְהַשְׁמִיד הַהִיא דְּהָתַם בַּמַּעֲלּוֹת שֶׁל גִּלְגָּל אֲבָל שְׂאֵר כּוֹבָבִים קַטְנוֹים הֵם וְלִי נִרְאָה דְּשׁ גִּלְגָּל כָּל אֹתוֹן מִקְרַשִׁים שֶׁהֵם תְּלוּיִן כַּכַּפַּת הַרְקִיעַ וְהוּא גְדוּלַּת הַרְבֵּה מִן הָאֶרֶץ אִם הִיא נִמְתָּם עָלֶיהָ זֹו כְּזוֹ לְפִי גְבוּל הָאֶרֶץ בֹּא וְרַאָה אֶהֱל מַתַּחַם עַל הָאֶרֶץ כַּמִּין פֶּסַח גְּבוּיָה בְּאִמְרַעַע שְׁתּוּפַס כְּפִלִי כְּפִלִּים אִם הִיא נִמְתַּח בְּקוֹ אֶרֶץ אֶחָד אֶחָד הִיא תִּשָּׂה מִדְּכַתִּיב גְּבִי סִיכְרָא (שׁוֹפְטִים ה':כ') מִן שְׁמַיִם וְלִקְמוּ הַבּוֹבָבִים מִמְּסַלּוֹתֶם וּמוֹבַח מַנָּה בְּנִמּוּקֵי רַש"י וְכֵן אֵינָא בְּמַדְרַשׁ שְׁאֶלְךָ הַבּוֹבָב מֵהֶלֶךְ ת"ק שְׁנָה כְּמוֹן הַשָּׁמַיִם וְעַד הָאֶרֶץ שֶׁהִיא רֹאשׁ אֶחָד תַּחֲבוֹב בְּרַקִּיעַ וְהַשְּׂנִי הִיא שְׂאֶלְךָ וְהִיכִי הִיא יֵצֵא שְׂאוֹיֵר הַעוֹלָם פִּינּוֹן דְּכְלוּ תַחַת כּוֹבָב אֶחָד הוּא עוֹמֵד וַי"ל שֶׁהֵם חוֹלְקִין וַחַד אִם לֹא נַחֲלַק בֵּין מַעֲלּוֹת הַגִּלְגָּל לְשֹׁאֵר מַעֲלּוֹת: אֲדִי וְאֲדִי חַד שְׁעוּרָא הוּא. וְכְלָגִי אֶמָּאן דְּזַרְשׁ בְּתַמִּיד (דף לב.) דְּמַזְרַח וּמַעַרְב כְּחוֹךְ טַפִּי דְאִי לֹא תִימָא דְכִי אִלָּם הִיכִי הִנֵּה הֵם פִּינּוֹן דְּכַתִּיב מַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד חֲצֵה הַשָּׁמַיִם וַי"ל שֶׁסּוֹבֵר שֶׁהִיא כְּגוֹן עֵצַן עַד שְׁתַּמְעַעַט: וְשֵׁת חֲשֶׁךְ סִתְרוֹ. מִדְּכַתִּיב סְבִיבוֹתָיו סִתְלוּ קְרַשׁ:

הַשְׁתַּחֲוֶה דְנַפְתָּא לִיה מ"לְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם", "לְמֵן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ" — לְמַה לִּי? ^(ט) כְּדִרְבִּי אֶלְעָזָר. דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָדָם הִרְאִשׁוֹן מִן הָאָרֶץ עַד לְרַקִּיעַ, שְׁנֵאָמַר: "לְמֵן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ". וּבִכּוֹן שְׁפִרַח — הַיָּנִיחַ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יָדִיו עָלָיו וּמִיַּעֲטוֹ, שְׁנֵאָמַר: "אֲחֹרֶר וְקֶדֶם צִרְתָּנִי וְתַשְׁתַּע עָלַי כַּפְכָּה". ^(י) אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אָדָם הִרְאִשׁוֹן, מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ הִיָּה, שְׁנֵאָמַר: "לְמֵן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם", כִּינּוֹן שְׁפִרַח הַיָּנִיחַ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יָדוֹ עָלָיו וּמִיַּעֲטוֹ, שְׁנֵאָמַר: "וְתַשְׁתַּע עָלַי כַּפְכָּה". אִי הֵכִי, קָשׁוֹ קָרָאִי אֶהְדִּד! אִידִי וְאִידִי חַד שִׁיעוּרָא הוּא. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֲשֻׁרָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְאֵלּוּ הֵן: שָׁמַיִם וְאָרֶץ, תְּהוּ וּבְהוּ, אוֹר וְחֹשֶׁךְ, רוּחַ וּמִיָּם, מַדַּת יוֹם וּמַדַּת לַיְלָלָה. ^(י) שָׁמַיִם וְאָרֶץ — דְּכַתִּיב: "בְּרִאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", תְּהוּ וּבְהוּ — דְּכַתִּיב: "וַהֲאָרֶץ הִיתָה תְּהוּ וּבְהוּ", אוֹר וְחֹשֶׁךְ, חֹשֶׁךְ — דְּכַתִּיב: "וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם", אוֹר — דְּכַתִּיב: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אוֹר", רוּחַ וּמִיָּם — דְּכַתִּיב: "וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם", מַדַּת יוֹם וּמַדַּת לַיְלָלָה — דְּכַתִּיב: "וַיְהי עֶרֶב וַיְהי בֹקֶר יוֹם אֶחָד". ^(י) תַּנְאָה: תְּהוּ — קוֹ יְרוּךְ שְׁמִיקִיף אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ, שְׁמַמְנּוּ יֵצֵא חֹשֶׁךְ, שְׁנֵאָמַר: "יִשַׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו". בְּהוּ — אֵלּוּ אַבְנִים הַמְּפוֹלְמוֹת הַמְּשׁוֹקְעוֹת בַּתְּהוֹם, שְׁמַחַו יוֹצֵאִין מִיָּם, שְׁנֵאָמַר: "וַיִּנְטָה עָלֶיהָ קוֹ תְּהוּ וְאִבְגִּי בְּהוּ". וְאוֹר בְּיוֹם רִאשׁוֹן אֵיבָרִי? וְהֶכְתִּיב: "וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם", וְכַתִּיב: "וַיְהי עֶרֶב וַיְהי בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי"! ^(י) כְּדִרְבִּי אֶלְעָזָר. דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אוֹר שְׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אָדָם צוּפָה בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. כִּינּוֹן שְׁנִסְתַּמַּל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדוֹר הַמַּבּוּל וּבְדוֹר הַפְּלַגָּה וְרַאָה שְׁמַעֲשִׂיהֶם מְקוֹלְקָלִים — עַמִּד וּגְנָזוּ מַחֵן, שְׁנֵאָמַר: "וַיִּמְנַע מִרְשָׁעִים אוֹרָם". ^(י) וְלִמָּי גְנָזוּ — לְצַדִּיקִים לְעִתִּיד לְבֹא, שְׁנֵאָמַר: "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב", וְאִין "טוֹב" אֵלָא צְדִיקָה, שְׁנֵאָמַר: "אֲמַרו צְדִיק כִּי טוֹב". כִּינּוֹן שְׁרַאָה אוֹר שְׁגָנּוּ לְצַדִּיקִים שְׁמַח, שְׁנֵאָמַר: "אוֹר צְדִיקִים יִשְׁמַח". כַּתְנָאִי: אוֹר שְׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אָדָם צוּפָה וּמַבִּיט בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: הֵן הֵן מֵאוֹרוֹת שְׁנִבְרָאוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְלֹא נִתְּלוּ עַד יוֹם רְבִיעִי. אָמַר רַב זוּטְרָא בַר טוֹבִיאָא אָמַר רַב: בַּעֲשֻׁרָה דְּבָרִים נִבְרָא הָעוֹלָם: בְּחֻכְמָה וּבַתְּבוּנָה וּבַדַּעַת, וּבְכַח וּבְגַעֲרָה וּבְגִבּוּרָה, בַּצֶּדֶק וּבְמִשְׁפָּט, בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. ^(י) בְּחֻכְמָה וּבַתְּבוּנָה — דְּכַתִּיב: "הִי בְּחֻכְמָה יִסֵּד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בַּתְּבוּנָה". בַּדַּעַת — דְּכַתִּיב: "בַּדַּעְתּוֹ תַּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ". בְּכַח וּגִבּוּרָה, דְּכַתִּיב: "מִכֵּין הָרִים כִּכְחוֹ נֶאֱזָר בְּגִבּוּרָה". בְּגַעֲרָה — דְּכַתִּיב: "עַמּוּדֵי שָׁמַיִם יְרוֹפְפוּ וַיִּתְמְהוּ מַגְעַרְתּוֹ". בַּצֶּדֶק וּמִשְׁפָּט — דְּכַתִּיב: "צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כִּסֵּאָךְ". בְּחֶסֶד וּרְחַמִּים — דְּכַתִּיב: "יִזְכֹּר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסִדֶּיךָ כִּי מַעֲלֵם הֵמָּה". ^(י) וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בַּעֲשֵׂה שְׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִנֵּה מִרְחִיב וְהוֹלֵךְ כַּשְׂתִּי פַקַּעִיוֹת שֶׁל שְׁתִּי, עַד שְׁגַעַר בּוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַעֲמִידוֹ, שְׁנֵאָמַר: "עַמּוּדֵי שָׁמַיִם יְרוֹפְפוּ וַיִּתְמְהוּ מַגְעַרְתּוֹ", וְהִינּוּ דְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מֵאִי דְכַתִּיב: "אָנִי אֵל שְׂדִי" — אָנִי הוּא שְׁאֲמַרְתִּי לְעוֹלָם דִּי. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: בַּעֲשֵׂה שְׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַיָּם הִנֵּה מִרְחִיב וְהוֹלֵךְ, עַד שְׁגַעַר בּוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיִּבְשׁוּ, שְׁנֵאָמַר: "גּוֹעַר בָּיִם וַיִּבְשְׁהוּ וְכָל הַנְּהָרוֹת הִתְרִיב". ^(י) תְּנוּ רַבְּנּוּ, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: שְׁמַיִם נִבְרָאוּ תַחֲלָה וְאַחֵר כֶּה נִבְרָאת הָאָרֶץ, שְׁנֵאָמַר: "בְּרִאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ". וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֶרֶץ נִבְרָאת תַחֲלָה וְאַחֵר כֶּה שְׁמַיִם, שְׁנֵאָמַר: "בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם". ^(י) אָמַרו לָהֶם בֵּית הֵלֵל לְבֵית שְׁמַאי: לְדַבְרִיכֶם, אָדָם בּוֹנֵה עֲלִיָּה וְאַחֵר כֶּה בּוֹנֵה בֵּית!? שְׁנֵאָמַר: "הַבּוֹנֵה בַשָּׁמַיִם מַעֲלּוֹתָיו וְאֶגְדּוֹתָיו עַל אֶרֶץ יִסְדָּה". אָמַרו לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הֵלֵל: לְדַבְרִיכֶם, אָדָם עוֹשֶׂה שְׁרַפְרַת, וְאַחֵר כֶּה עוֹשֶׂה כִּסָּא!? שְׁנֵאָמַר: "כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסָּאִי וְהָאָרֶץ הָדוּם רִגְלִי". וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה כֹּאחַת נִבְרָאוּ, שְׁנֵאָמַר: "אֶף דִּי יִסְדָּה אֶרֶץ וַיְמִינִי טַפְחָה שְׁמַיִם קוֹרָא אָנִי אֱלִיָּהֶם עַמּוּדוֹ יִחְדּוּ". וְאִידָּהּ, מֵאִי "יִחְדּוּ"? דְּלֹא מִשְׁתַּלְפִּי מִהֲדַדִּי. קָשׁוֹ קָרָאִי אֶהְדִּד! אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: כְּשִׁנְבָרָאוּ — בָּרָא שְׁמַיִם וְאַחֵר כֶּה בָּרָא הָאָרֶץ, וּכְשִׁנְטָה — נְטָה הָאָרֶץ וְאַחֵר כֶּה נְטָה שְׁמַיִם. מֵאִי "שְׁמַיִם"? אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא: שְׁשֵׁם מַיִם. בְּמַתְנִיתָא תַנָּא: אֵשׁ וּמִיָּם, מִלְּמַד שֶׁהִבִּיאַן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּטְרַפָּן זֶה כְּזֶה, וְעֲשֵׂה מַחֵן רַקִּיעַ. שְׂאֵל רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל אֶת רַבִּי עֲקִיבָא כַּשְׁהִיּו מִהֶלְכִּין בַּדֶּרֶה, אָמַר לִיה: אַתָּה שְׁשִׁימְשֶׁת אֶת נַחֲוִם אִישׁ גַּם זֹו עֲשִׂרִים וּשְׁתֵּים ש

יב:

 עין משפט גור מצורה
--

א מיי' פג' מהל' יסודי תורה
הל' א:

וְאֵת הָאָרֶץ לְהַקְדִּים שְׁמִים לְאָרֶץ. דאזי לאזי וְאֵת הָיִיתוּ אוֹמַר שְׁנִימָהּ נִבְרָאוּ וְיַחַד וְהַפְתּוּב כַּתְּבִים זֶה אֶחָד זֶה שְׁאֵי אֶפְשֶׁר לְכַתֵּב שְׁנֵי שְׁמוֹת בְּאֶחָד כַּדְּבָרֶשׁ רַע"י וְהָא דְאֶמְרֵי ב"ה לְעֵיל אֲרֹן נִבְרָאת תַּחֲלָה דְּכַתִּיב בְּיוֹם שְׁשׁוֹת ה' וְגו' וְלֹא כַּתִּיב וְאֵת הָתֶם דְּרִישׁ לִיָּה מִקְדָּשִׁי קָרָא בַּסְּדֵרָה לְהַסְמִיד אֲרֹן לְעֵשֶׂה וּמִיָּהוּ בְּגִמְטוּקֵי חֲמֵשׁ פִּי' רַע"י אֵת הַשְּׁמִים לְרַבּוֹת תּוֹלְדוּתֵיהֶן וּמִקְדָּשׁ אֶחָד הוּא וּפְלִיג אֶחָא דְּהִבָּא: נִכְנָם שְׁחָרִית. פֻּרַשׁ"י נִכְנָם כְּתִיקוּ וּמִמִּילָא הָאוּר וּיּוֹצֵא וְנִרְאָה וּיּוֹצֵא עַרְבִית וּמִכֶּסֶּה הָאוּרָה וּמַחֲשִׁיךְ הַעוֹלָם וְהִיא קֶשֶׁה לְמוֹרֵי א"ב הָיֵאֵר נִרְאִים כּוֹכָבִים בְּשָׁמַים מִנָּה בְּלִילָה בִּינוֹן שְׁהִם כְּבוֹעִים בְּשָׁנֵי כְּדִמְסִיק וּמִיָּהוּ שְׁמָא נִרְאִים מִתּוֹכוֹ כִּמְו ע"י הַעֲנָנִים אֲך' רַב כְּעַמִּים שְׁהַעֲנָנִים מַחֲשִׁיכִים אֹתוֹ וּמִכִּסּוֹן אֹתוֹ וְנִרְאָה לְמוֹרֵי לְפָנֶשׁ אִיבָבָא נִכְנָם שְׁחָרִית כְּעוֹלָם וּמִמֶּנָּה אוֹרָה וּיּוֹצֵא וּיּוֹצֵאת עַרְבִית מִן הַעוֹלָם [וּמַחֲתֵלֵת אוֹרָה] וּלְכֹן הַסּוֹכְבִים נִרְאִיוֹן כֹּל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. אֶפְתִּי לֹא סוֹם לְמַלְתָּה דְּז' קְרוּעִים שֶׁתַּחֲמִיל לְפָנֶשׁ: אוֹרִית שְׁלֵג. יֵשׁ מִמֶּנּוּ שְׁמוֹכֹן לְפִקּוּעֻנוּת וְיֵשׁ לְטוֹבָה כְּדִאֲמַרְיֵן כְּתַעֲבִיט (פ' ג'): טָבָא תִלְגָּא לְטוֹרֵי כְּחִמְשָׁה מַטְרֵי לְאַרְעָא וְכֹן כַּתִּיב כִּי פֶאֶשֶׁר יִרְדּוּ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג וְכו' כִּי אִם הִקְנִה אֶת הָאָרֶץ וְגו' (וְשַׁעֲיָהוּ י"ה:י'): דְּוָד כִּפֵּשׁ וְהִוָּרִיזוּ לְאָרֶץ. הִקְשֶׁה רַבִּי ר' אֶלְחֲנָן הֵא כַּתִּיב (בִּישַׁעְיָהוּ י"ה:י') כִּי פֶאֶשֶׁר יִרְדּוּ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם וְתַכּוֹן דְּכִינוֹן שְׁמֹן הַעֲנָנִים יוֹרֵד נִרְאִית כִּיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם וְעוֹד י"ל דְּלֹא הוֹרִיד רַב הַמוֹכִינִים לְפִקּוּעֻנוּת דְּבָבֵל הַמְרוּיִם אֶת הָאָרֶץ גִּשְׁמָרֵי לְמַעְלָה: לֹא יִגֹּדֵר בְּמַגְוֵרָה רַע. אִין זֶה מִקְרָא אֶלָּא לֹא יִגֹּדֵר וְהָכִי דְרִישׁ לִיָּה: (בְּגִמ' שַׁעַת קִמְט: וּבְסִנְהֶדְרִין קֵן. אִיחָא שְׁפִיר ע"ש)

אין דורשין פרק שני חגיגה

לְהַקְדִּים שְׁמִים לְאָרֶץ דאזי לא כַּתִּיב אֵת הָיָא אֶמְרָא בְּאֶחָת נִבְרָאוּ אֶלָּא שְׁאֵי אֶפְשֶׁר לְקַרִּית שְׁנֵי שְׁמוֹת בְּאֶחָת לְהָכִי כַּתֵּב אֵת לְהַקְדִּים: לְמִי שְׁאִין דְּכָרוּ לְהַשְׁכִּים וְהַשְׁכִּים הִבָּא נְמִי דְקָרָא לְשָׁמַיִם תַּחֲלָה ה"ל אֲרֹן

”את האָרֶץ” לָמָּה לִי — לְהַקְדִּים שְׁמִים לְאָרֶץ. ”וְהָאָרֶץ הִיְתָה תַּחֲו וּבַהּוּ” , מִכְּדִי בְשָׁמַיִם אֶתְחִיל בְּרִישָׁא, מֵאִי שְׁנָא דְקָא חָשִׁיב מַעֲשֶׂה אָרֶץ? תִּנָּא דְבִי ר' יִשְׁמַעֲאֵל: מִשָּׁל לְמַלְךָ בְּשֵׁר וְדָם שְׁאֲמַר לְעַבְדֵּיו: הַשְׁכִּימוּ לְפִתְחֵי הַשָּׁפְכִים וּמִצָּא נָשִׁים וְאֻנָּשִׁים. לְמִי מִשְׁבַּח — לְמִי שְׁאִין דְּרַבּוּ לְהַשְׁכִּים וְהַשְׁכִּים. תִּנָּא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: אוֹי לָהֶם לְבָרִיּוֹת, שְׂרֹאוֹת, וְאִינֹן יוֹדְעוֹת מָה רֹאוֹת. עוֹמְדוֹת, וְאִין יוֹדְעוֹת עַל מָה הֵן עוֹמְדוֹת. הָאָרֶץ עַל מָה עוֹמְדַת — עַל הַעַמּוּדִים, שְׁנֶאֱמַר: ”הַמְרָגִיז אָרֶץ מִמְקוֹמָה וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן” . עַמּוּדִים, עַל הַמַּיִם — שְׁנֶאֱמַר: ”לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם” . מַיִם, עַל הַהָרִים — שְׁנֶאֱמַר: ”עַל הָרִים יַעֲמִדוּ מַיִם” . הָרִים, בְּרוּחַ — שְׁנֶאֱמַר: ”כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבּוֹרֵא רוּחַ” . רוּחַ, בַּסַּעֲרָה — שְׁנֶאֱמַר: ”רוּחַ סַעֲרָה עוֹשֶׂה דְּבָרִי” . סַעֲרָה, תְּלוּיָה בְּרוּעוּ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא — שְׁנֶאֱמַר: ”מִתַּחַת וְרוּעוֹת עוֹלָם” .^[כ]וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: עַל שְׁנַיִם עֶשְׂרַ עַמּוּדִים עוֹמְדַת, שְׁנֶאֱמַר: ”יֵצֵב גְּבוּלוֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל” . וְיֵשׁ אוֹמְרִים: שְׁבַעַ עַמּוּדִים, שְׁנֶאֱמַר: ”חֻצְבָּה עַמּוּדֶיהָ שְׁבַעַה” . רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ אוֹמַר: עַל עַמּוּד אֶחָד, וַצְדִּיק שְׁמוֹ, שְׁנֶאֱמַר: ”וַצְדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם” . אֲמַר רַב יְהוּדָה: שְׁנֵי רִמְעִים הֵן, שְׁנֶאֱמַר: ”הֵן לְה' אֱלֹהֶיהָ הַשָּׁמַיִם וְהַשָּׁמַי הַשָּׁמַיִם” .^[כא]וְיֵישׁ לְרִישׁ אַמַּר: שְׁבַעַה, וְאֵלּוּ הֵן: וִילּוּן, רְמִיעַ, שְׁחָקִים, זְבוּל, מַעוֹן, מְכוּן, עַרְבּוּת. וִילּוּן — אִינוּ מִשְׁמַשׁ כְּלוּם, אֶלָּא נִכְנָם שְׁחָרִית וּיּוֹצֵא עַרְבִית, וּמַחֲדַשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, שְׁנֶאֱמַר: ”הַחוּטָה כְּדוֹק שְׁמִים וּמִתַּחַם כְּאֶחָל לְשִׁבְתָּ” . רְמִיעַ — שָׁבוּ חֲמָה וּלְכַנָּה כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת קְבוּעִין, שְׁנֶאֱמַר: ”וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בְּרִמְעַ הַשָּׁמַיִם” . שְׁחָקִים — שָׁבוּ רַחֲיִים עוֹמְדוֹת וְטוֹחֲנוֹת מִן לְצַדִּיקִים, שְׁנֶאֱמַר: ”וַיִּרְצוּ שְׁחָקִים מִמַּעַל וּדְלַתִּי שְׁמִים פִּתַּח. וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן לְאֶכּוּל וְגוּ” .^[כב]וְבוֹל — שָׁבוּ רִיוֹשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִזְבֵּחַ בְּנוֹי, וּמִיכָאֵל הַשֵּׁר הַגְּדוֹל עוֹמֵד וּמַקְרִיב עֲלֵיו קֶרְבָּן. שְׁנֶאֱמַר: ”כִּנָּה בְּנִיתִי בֵּית וְבוֹל לָהּ מְכוּן לְשִׁבְתָּהּ עוֹלָמִים” . וּמִנְּלוּ דְאִיקָרִי שְׁמִים, דְּכַתִּיב: ”הַבַּט מִשְׁמַיִם וּרְאֵה מַזְבִּיל קִדְשָׁה וְתַפְאֶרְתָּה” .^[כג]מַעוֹן — שָׁבוּ כִּיתוֹת שֶׁל מְלָאכֵי הַשֵּׁרַת, שְׂאוּמְרוֹת שִׁירָה בְּלִילָה וְחֻשׁוֹת בְּיוֹם, מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר: ”יּוֹמָם יִצְוָה ה' חֲסִדוֹ וּבְלִילָה שִׁירָה עִמִּי” . אֲמַר רִישׁ לְרִישׁ: כָּל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלִילָה — הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹשֶׁה עֲלֵיו חוּט שֶׁל חֲסֵד בְּיוֹם, שְׁנֶאֱמַר: ”יּוֹמָם יִצְוָה ה' חֲסִדוֹ” . וּמָה טַעַם ”יּוֹמָם יִצְוָה ה' חֲסִדוֹ” — מִשּׁוֹם ”וּבְלִילָה שִׁירָה עִמִּי” . וְאִפְּא דְאֶמְרִי, אֲמַר רִישׁ לְרִישׁ: כָּל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כְּעוֹלָם הִנֵּה שְׁהוּא דוֹמָה לְלִילָה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹשֶׁה עֲלֵיו חוּט שֶׁל חֲסֵד לְעוֹלָם הִבָּא שְׁהוּא דוֹמָה לְיוֹם, שְׁנֶאֱמַר: ”יּוֹמָם יִצְוָה ה' חֲסִדוֹ וּבְלִילָה שִׁירָה עִמִּי” . אֲמַר רַבִּי לִוִּי כָּל הַפּוֹסֵק מִדְּבָרֵי תּוֹרָה וְעוֹסֵק בְּדְבָרֵי שִׁיחָה — מַאֲכִילִין אוֹתוֹ גְּחִיל רִתְמִים, שְׁנֶאֱמַר: ”הַקּוֹטְפִים מְלוּחַ עֲלֵי שִׁיחַ וְשֵׁרֶשׁ רִתְמִים לַחֲמִם” . וּמִנְּלוּ דְאִיקָרִי שְׁמִים — שְׁנֶאֱמַר: ”הַשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשָׁה מִן הַשָּׁמַיִם” . מְכוּן — שָׁבוּ אוֹצְרוֹת שְׁלָג וְאוֹצְרוֹת בָּרֵד, וְעַלִּית טְלָלִים רְעִים, וְעַלִּית אֲגָלִים, וְחִדְרָה שֶׁל סוּפָה [וּסְעָרָה], וּמַעֲרָה שֶׁל קִיטוֹר. וְדִלְתוּתֵיהֶן אֵשׁ — שְׁנֶאֱמַר: ”יִפְתַּח ה' לָהּ אֵת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב” .^[כד]הֵנִי בְּרַקִּיעָא אֵיתְנָהוּ? הֵנִי בְּאַרְעָא אֵיתְנָהוּ! דְּכַתִּיב: ”הִלְלוּ אֵת ה' מִן הָאָרֶץ תַּנְיָנִים וְכָל תַּהוֹמוֹת אֵשׁ וּבָרֵד שְׁלָג וְקִיטוֹר רוּחַ סַעֲרָה עוֹשֶׂה דְּבָרִי”! אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב: דּוּד בִּיקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וְהוֹרִידוּ לְאַרֶץ. אֲמַר לְפָנָיו: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, ”לֹא אֵל חֲפִץ רִשָּׁע אֲתָה לֹא יִגּוֹרָה (בְּמַגּוֹרָה) רַע” . צְדִיק אֲתָה ה', לֹא יִגּוֹר בְּמַגּוֹרָה רַע. וּמִנְּלוּ דְאִיקָרִי ”שְׁמִים” — דְּכַתִּיב: ”וְאֲתָה תִשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוּן שְׁבָתָה” .^[כה]עַרְבוּת — שָׁבוּ צֶדֶק מִשְׁפָּט וַצְדָּקָה, גִּנְי חַיִּים וְגִנְי שְׁלוֹם וְגִנְי בְּרָכָה, וְנִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים, וְרוּחוֹת וְנִשְׁמוֹת שְׁעִתִּיד[ות] לְהִיבְרָאוּת, וְטַל שְׁעִתִּיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲיּוֹת בּוֹ מַתִּים. צֶדֶק וּמִשְׁפָּט — דְּכַתִּיב: ”צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוּן כְּסָאָה” . צְדָקָה — דְּכַתִּיב: ”וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּפְּרָיוֹ” . גִּנְי חַיִּים — דְּכַתִּיב: ”כִּי עֲמָה מְקוֹר חַיִּים” . וְגִנְי שְׁלוֹם — דְּכַתִּיב: ”וַיִּקְרָא לוֹ ה' שְׁלוֹם” . וְגִנְי בְּרָכָה — דְּכַתִּיב: ”יֵשׂא בְּרָכָה מֵאֵת ה'” . נִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים — דְּכַתִּיב: ”וְהִקְיָה נִפְשׁ אֲדוֹנֵי צָרוּרָה בְּצָרוֹר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹהֶיהָ” . רוּחוֹת וְנִשְׁמוֹת שְׁעִתִּיד[ות] לְהִיבְרָאוּת — דְּכַתִּיב: ”כִּי רוּחַ מִלְפָּנֵי יַעֲטוּף וְנִשְׁמוֹת אֲנִי עֹשִׂיתִי” . וְטַל שְׁעִתִּיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲיּוֹת בּוֹ מַתִּים — דְּכַתִּיב: ”גִּשְׁם גְּדִבּוֹת תַּנְיָף אֱלֹהִים בְּחִלָּתָהּ וּנְלָאָה אֲתָה כּוֹנֵנָתָה” . שֵׁם אוֹפָנִים וּשְׂרָפִים וְחִיוֹת הַקְדָּשׁ, וּמְלָאכֵי הַשֵּׁרַת, וְכִסֵּא הַקְּבוּד, מַלְךְ אֵל חַי רָם וְנִשְׂא שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם בְּעַרְבּוּת, שְׁנֶאֱמַר: ”סוּלוֹ לְרוֹכֵב בְּעַרְבוֹת בִּיהַ שְׁמוֹ” , וּמִנְּלוּ דְאִיקָרִי ”שְׁמִים” ? אֲתָנָא ”רַכִּיבָה” ”רַכִּיבָה”, כְּתִיב הָכָא: ”סוּלוֹ לְרוֹכֵב בְּעַרְבוֹת” וְכַתִּיב הָתָם: ”רוֹכֵב שְׁמִים בְּעִזָּרָה” . וְחֻשָּׁה וְעֵנָּ וְעַרְפֵּל מְקִיפִין אוֹתוֹ — שְׁנֶאֱמַר: ”יִשֵּׁת חֻשָּׁה סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סוּכְתוֹ חֲשֶׁכֶת מַיִם עָבִי שְׁחָקִים” . וּמִי אִיפְא חֲשׂוּכָא קִמִּי שְׁמִיָּא? וְהַכְּתִיב: ”הוּא גָּלָא עֲמִיקָתָא וּמִסְתַּרְתָּא יָדַע מָה בְּחֲשׂוּכָא וְנִהוֹרָא עֲמָה שְׂרָא”! לֹא חֲשָׂא: הָא

בְּכַתִּי

לְהַקְדִּים שְׁמִים לְאָרֶץ דאזי לא כַּתִּיב אֵת הָיָא אֶמְרָא בְּאֶחָת נִבְרָאוּ אֶלָּא שְׁאֵי אֶפְשֶׁר לְקַרִּית שְׁנֵי שְׁמוֹת בְּאֶחָת לְהָכִי כַּתֵּב אֵת לְהַקְדִּים: לְמִי שְׁאִין דְּכָרוּ לְהַשְׁכִּים וְהַשְׁכִּים הִבָּא נְמִי דְקָרָא לְשָׁמַיִם תַּחֲלָה ה"ל אֲרֹן אִין דְּכָרוּ לְהַשְׁכִּים וְעוֹד שְׁכַל מַעֲשֶׂה אֲרֹן מִתּוּנִים וּמַעֲשֶׂה שְׁמִים בַּמַּהֲרִית וְזוֹ הַשְׁמִימָה עֲמָה שְׁנִבְרָאוּ בְּאֶחָת לְכֹן הַתַּחֲמִיל לְכַסֵּר מַעֲשִׂיָה תַּחֲלָה: יוֹצֵר הָרִים וּבְרָא רוּחַ מִה עֲנָן זֶה אֶצֶל זֶה אֶלָּא לְלַמְדָּה. שְׁהָרִים עוֹמְדִין עַל הָרוּחַ: רוּחַ כְּשֶׁרָה עֲשֶׂה דְבָרוּ דְבַר הָרוּחַ כְּשֶׁרָה עֲשִׂאָתוֹ: וּמִתַּחַת כֹּל הַיַּעֲרָה: זְרוּעוֹת עוֹלָם הַסּוֹכְלוֹת אוֹתוֹן: נִכְנָם שְׁחָרִית לְתוֹךְ תַּקּוּ וְהָאוּר נִרְאָה: וּיּוֹצֵא עַרְבִית מִמִּיקוּ וּמִתְּפַשֵּׁט לְמַעֲיָה מִן הָאוּר וְהָי הַעוֹלָם חֲשׁוֹן וְזֵהוּ חֲשׁוֹן לְמַעֲשֶׂה בְּרָאשִׁית בְּכָל יוֹם: פְּדוּק וְרִיעָה טוִי"ל"א בְּלַעַז אֶלְמָא יֵשׁ שְׁמִים שְׁאִין מִשְׁמָטִין אֶלָּא תַשְׁמִישׁ וְרִיעָה פְּרוּסָה: מַשְׁוֹן לָשׁוֹן מְלוּר מְהוּם שְׁמַלְאכִים דְּרִין כּוֹן: וְחֻשׁוֹת מַקְנֵי כְּבִשְׁן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁמַלְאכִים לְשִׁתָּה כְּיוֹם: יוֹמָם יַצּוֹה ה' חֲסִלוּ וַצִּוָּה לְמַלְאכִים לְשִׁתָּה כְּיוֹ לַעֲשׂוֹת חֲסֵד לְצְרִיכִים חֲסֵד וְהִם הַתַּחֲנוּנִים: וּבְלִילָה שִׁירָה עִמִּי בְּרַקִּיעַ עִם שִׁיר שְׁלִי שְׁקֻלָּחִי בְּיוֹם: יוֹמָנָן דְּמַעוֹן אֶחָרֵי שְׁמִים: מְכוּן לָשׁוֹן אוֹצֵר שֶׁל בְּרַעֲנִיּוֹת כַּמָּה דְאֵת אֲמַר נִכְנָו לְלַצִּים כְּפֻטִים (מַשְׁלִי י"ט:ט"ז): שְׁכּוּ אוֹצְרוֹת שְׁלֵג כּוֹי כָּל אֶלֶּה לְפִרְעֻנִיּוֹת: עֲלִית הַגָּלִים לָשׁוֹן (עֲגֹל שֶׁל מַיִם) חֲלִין דְּף מֵאֵל) וּלְשׁוֹן אֲגִלִּי טַל (אִיּוֹב ל"ח:כ"ח) וּלְשׁוֹן אֲנָן הַסֵּהר (שִׁיר הַשִּׁירִים ז':ג') שְׁמַתַּחֲלַפַת לִי בְּנוֹ"ן וְהִם מַיִם הַעוֹמְדִים לְהִלְקוֹת בְּרוּת: וַפְתַּח ה' לָהּ אֵת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב לְמַקְתָּ שֵׁשׁ לוֹ אוֹצֵר לְפִקּוּעֻנוּת: לֹא יִגֹּדֵר, רַע לֹא יִגֹּדֵר אֶצְלָהּ: וְרוּחוֹת וְנִשְׁמוֹת חֲסֵא הֵיא וְיֵשׁ מִפְּרַשְׁיֵן רוּחַ הֵיא הַנִּשְׁמָה הַעֲשׂוּיָה בְּדִמּוּת הַגּוֹף גִּשְׁמָה גְּשִׁמָּה אֲלִינִי"א בְּלַעַ"ן: מְכוּן כְּסָאָךְ. וְהַכִּסֵּא בְּעַרְבּוֹת הוּא בְּדִמְסִיק לְקַמּוֹ: וְיִלְבַּשׁ צְדָקָה לְמַקְתָּ שְׁעִמוּ צְדָקָה שְׂרוּיָה: וַיִּקְרָא לוֹ קִדְשָׁה אֶצְלָו: רוּחַ מִלְפָּנֵי אֶלְמָא לְפָנָיו הֵם: גִּשְׁם גְּדִבּוֹת תַּנְיָף אֶלִּהִים וְגו' וְהָי קִרָא כְּמַתָּן תּוֹרָה כְּכַתִּיב שְׁנַעֲתָה גִּשְׁמֵימָר נִפְשֵׁי וַצִּוָּה בְּמַדְבְּרוֹ (שִׁיר הַשִּׁירִים ה':י') וְהִנּוּף עֲלֵיהֶן טַל תַּחֲתֵינוּ שְׁנַאֲמַר גִּשְׁם גְּדִבּוֹת תַּנְיָף אֶלִּהִים וְהָי קִרָא מִשְׁמַעֵי כְּמַתָּן תּוֹרָה כְּמַמּוֹר וְקוֹם אֶלִּהִים וַיַּצִּינוּ אֲנוּכִיוֹ:

מסורת הש"ס
א אוצר מדרשים מדרש שלשה וארבעה
ב מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; יומא עו; אוצר מדרשים מדרש עשרת הדברות; אוצר מדרשים מדרש כונן
ג אוצר מדרשים חכם הרזים ד
ד אוצר מדרשים מדרש לעולם; תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרד ארץ ב
ה קהולת רבה; שבת קמט;; אוצר מדרשים מדרש עשרת הדברות; סוטה מב; בראשית רבה
ו אוצר מדרשים מעשה בראשית ומעשה מרכבה זה מעשה בראשית ז
תורה אור השלם

[בראשית א, א]

[בראשית א, ב]

[איוב ט, ו]

[תהילים קלו, ו]

[תהילים קמח, ח]

[דברים לג, כז]

[תהילים מד, ו]

[עמוד ט, יג]

[דברים לג, ח]

[משלי ט, א]

[משלי י, כה]

[דברים י, יד]

[ישעיהו מ, כב]

[בראשית א, יז]

[תהילים עח, כג]

[ישעיהו סג, טו]

[מלכים א ח, יג]

[תהילים מב, ט]

[איוב ל, ד]

[דברים כו, טו]

[דברים כח, יב]

[תהילים ה, ח]

[מלכים א ח, לט]

 מסורות הש"ס
א אוצר מדרשים מעשה בראשית ומעשה מרכבה הקדמה ב ב אוצר מדרשים מדרש כונו; פסחים צד; מגילת תענית סיוון ו; בראשית רבה ג אוצר מדרשים מדרשים על שלמה המלך האיש בעל שני הראשים יא; אוצר מדרשים היכלות מסכת היכלות ו; אוצר מדרשים ברייתא דמזלות; בראשית רבה ד מנחות מה; שבת יג; ה אוצר מדרשים מעשה בראשית ומעשה מרכבה הקדמה ו

 גליון הש"ס
תוס' ד"ה ורגלי וכו' שיטת הירושלמי שהוא היה תנא. צ"ל וי"א שהוא היה תנא כן הוא ברא"ש ב"ה דברכות:

 תורה אור השלם
ודמות על־ראשי הסנה רמז כעין הפקדה הנורא נטוי על־ראשיהם וגו' [יחזקאל א, כב] אעלה על־במתי עב אדמה לעלוין [ישעיהו יד, יד] ימי־שנותינו בהם שבועים שנה ואם בגבורת שמונים שנה ורָהֶם וגו' [תהילים צ, י] אעלה על־במתי עב אדמה לעלוין אד אל־שאלו תורד אל־יִרְתָּבוּר [ישעיהו יד, יד-יט] אד אל־שאלו תורד אל־יִרְתָּמִי בור [ישעיהו יד, יט] שר־חמשים ונשוא פנים ויועץ וחקם חכמים ונבון לחש [ישעיהו ג, ג] לא־עשה כן קל־גוי ומשפטים בל־יָדְעוּם הַלִּלְיָהּ [תהילים קמו, כ] נפת תספנה שפתותיך פלה דבש וחלב פתח לשונך ורִים וגו' [שיר השירים ד, יא] כבשים ללבושך ומחיר שדה עתודים [משלי כז, כו] ויאמר אלי בִּרְאֵם עֲמֵד עַל־רגליך וְאָדַבְר אִתְּךָ [יחזקאל ב, א] וְאָנָּה רִחוּ שְׁעֶנָה בָּאֵה מֶרֶץ הַעָפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ וגו' [יחזקאל א, ד]

במראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הנשם כן מראה וגו' [יחזקאל א, כח]

בְּכַתִּי גִזְלִי וְנִהוּרָא עֲמֵה סָרָא: בְּמַפְלָא מִמֶּן, בְּמַבְהֵל וּמַפְרָשׁ מִמֶּן, שְׁלֵא רַצָּה הַקב"ה בֶּן בְּנוֹ שֶׁל נִמְרֵד הַרְשָׁע. לֹאז מוֹקֵא שְׁהָרִי כּוּשׁ יֵלֵד רֶחַת נִמְרוּד וְלֹא מְצִינוּ אוֹתוֹ רָשָׁע מְזַרְעַ כּוּשׁ לְהַ: לְאוֹתוֹ רָשָׁע נְבוֹכַדְנֶצַּר: עֲלִיו לָשׁוֹן נִתְּהִי הָיִא בְלוּמֵר עַל עֲצָמוֹ וְלֹא עֲלִי: רַגְלֵי הַחַיִּית עֲבִי פְרָסוּמִיתָן: קַרְכְּלֵי אִסְתִּיוֹרֵא שְׁקוּרִין קִבְלִיִיִ"א בְּלַעֲזוּ: שׁוֹק הוּא עֲצֵם הַנִּמְכָּר עִם הַרְגֵּל: רְכוּבֵי הוּא עֲצֵם הַיֶּרֶךְ הַסְמוּן לְשׁוֹק יֶרֶךְ הוּא עֲצֵם הַקּוֹלִית הַמְקוּשׁ בְּמַתְנִים: רֹאשֵׁי פְרָקִים רֹאשֵׁי פְרָשָׁיִת וְסָפֵר: שְׁלֻכּוֹ דּוֹאָג וְאִינוּ מַקַּל רֶחַת רֹאשׁוֹ: אֲבָא גְזָמְרִי וְהוּא שְׁלֻכּוֹ דּוֹאָג בְּקַרְבּוֹ תַרְמִי פֻעִינָן: סַתְרֵי תוֹרָה בְּגוֹן מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה וְסָפֵר וְעִירָה וּמַעֲשֵׂה בְרַאשִׁית וְהִיא בְּרִיתָא: יוֹשֵׁן וְחָכֵם חֲרָשִׁים וְנָכוֹן לַחֹשׁ לְקַמֵּן מַפְרָשׁ לְהוֹ: לֹא קָשָׁא לֹא זִקְנִיתִי וּבְעִינָן לְכּוֹ דּוֹאָג: מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה וּמַעֲשֵׂה בְרַאשִׁית בְּרִיתוֹת הֵן: פְּכָשׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם סַתְרֵי שֶׁל עוֹלָם כִּמוֹ רִישָׁא בְּכַבְשָׁא (חֲלִין דָּף צנ:) בַּהֲדִי כַבְשִׁי דְרַחֲמֵנָא לְמַה לָּךְ (פְּרָכּוֹת דָּף י.) מִמֶּנִּי וְצֹאז כְּבוֹשִׁין (מִכּוֹת דָּף כג:): תַּנְיָנָא עַד וְיֹאמֵר אֲלֵי בֶן אָדָם בְּכַר שָׁנִינו עַד וְיֹאמֵר אֲלֵי בֶן אָדָם עַמֵּד עַל רַגְלֵיךָ: הֵן הֵן מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה אִם עַד כֹּאן שְׁנִיתָם הַרְבֵּה שְׁנִיתָם שְׁשִׁין מַחְרָאוֹת הֵלְלוּ שְׁחָ וְאִרְכָּא כַּעֲיִן הַחֲשֵׁמֵל וְגו' מַחְרָאֵה הַקֶּשֶׁת וְגו' הֵם שְׁהַקְפִּידוּ עֲלֵיהֶם חֲכָמִים מְלַדְרָשׁם שְׁחָ מַדְבְּרִין עֲנוּכִת שְׂכִינָה וּמַחְרָאוֹ: מִיתִיבֵי גְרָסִינוּ וְלֹא גְרָסִינוּ וּמִי הָיִי מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה עַד הַכֹּא: עַד וְאִרְכָּא כַּעֲיִן הַחֲשֵׁמֵל וְלֹא הוּא בְּכַלֵּל: עַד הַחֲשֵׁמֵל עַד הַתַּבָּה הֵזִי וְהִיא בְּכַלֵּל לְהַרְשָׁ: עַד וְאִרְכָּא מְגַמֵּר גְּמַרִינָן בְּלוּמֵר הֲכִי קֹאמֵר עַד הֵכָן מַעֲשֵׂה מְרְכָבָה שְׁנִיתָנו לְהַרוֹשׁ עַד וְאִרְכָּא אוֹ עַד הַחֲשֵׁמֵל וּמַשֵּׁם עַד וְיֹאמֵר הֵן הֵן מַעֲשֵׂה מְרְכָבָה שְׁהַקְפִּידוּ עֲלֵיהֶן חֲכָמִים: גִּבְזוּ סָפֵר וְחִזְקֹאֵל שְׁנֵשׁ כְּסוּפֵי דְבָרִים בְּקַרְבָּנוֹת שְׁסוּתְרִין דְּכִרֵי תוֹרָה: גְּרָבִי שְׁמֹן לְהַלְיָה: וְהִיה מִבִּין בְּחֲשֵׁמֵל לְהַרוֹשׁ מַהִּו:

אין דורשין פרק שני חגיגה

בְּכַתִּי גִזְלִי וְנִהוּרָא עֲמֵה סָרָא: בְּמַפְלָא מִמֶּן, בְּמַבְהֵל וּמַפְרָשׁ מִמֶּן, שְׁלֵא רַצָּה הַקב"ה בֶּן בְּנוֹ שֶׁל נִמְרֵד הַרְשָׁע. לֹאז מוֹקֵא שְׁהָרִי כּוּשׁ יֵלֵד רֶחַת נִמְרוּד וְלֹא מְצִינוּ אוֹתוֹ רָשָׁע מְזַרְעַ כּוּשׁ לְהַ: לְאוֹתוֹ רָשָׁע נְבוֹכַדְנֶצַּר: עֲלִיו לָשׁוֹן נִתְּהִי הָיִא בְלוּמֵר עַל עֲצָמוֹ וְלֹא עֲלִי: רַגְלֵי הַחַיִּית עֲבִי פְרָסוּמִיתָן: קַרְכְּלֵי אִסְתִּיוֹרֵא שְׁקוּרִין קִבְלִיִיִ"א בְּלַעֲזוּ: שׁוֹק הוּא עֲצֵם הַנִּמְכָּר עִם הַרְגֵּל: רְכוּבֵי הוּא עֲצֵם הַיֶּרֶךְ הַסְמוּן לְשׁוֹק יֶרֶךְ הוּא עֲצֵם הַקּוֹלִית הַמְקוּשׁ בְּמַתְנִים: רֹאשֵׁי פְרָקִים רֹאשֵׁי פְרָשָׁיִת וְסָפֵר: שְׁלֻכּוֹ דּוֹאָג וְאִינוּ מַקַּל רֶחַת רֹאשׁוֹ: אֲבָא גְזָמְרִי וְהוּא שְׁלֻכּוֹ דּוֹאָג בְּקַרְבּוֹ תַרְמִי פֻעִינָן: סַתְרֵי תוֹרָה בְּגוֹן מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה וְסָפֵר וְעִירָה וּמַעֲשֵׂה בְרַאשִׁית וְהִיא בְּרִיתָא: יוֹשֵׁן וְחָכֵם חֲרָשִׁים וְנָכוֹן לַחֹשׁ לְקַמֵּן מַפְרָשׁ לְהוֹ: לֹא קָשָׁא לֹא זִקְנִיתִי וּבְעִינָן לְכּוֹ דּוֹאָג: מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה וּמַעֲשֵׂה בְרַאשִׁית בְּרִיתוֹת הֵן: פְּכָשׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם סַתְרֵי שֶׁל עוֹלָם כִּמוֹ רִישָׁא בְּכַבְשָׁא (חֲלִין דָּף צנ:) בַּהֲדִי כַבְשִׁי דְרַחֲמֵנָא לְמַה לָּךְ (פְּרָכּוֹת דָּף י.) מִמֶּנִּי וְצֹאז כְּבוֹשִׁין (מִכּוֹת דָּף כג:): תַּנְיָנָא עַד וְיֹאמֵר אֲלֵי בֶן אָדָם בְּכַר שָׁנִינו עַד וְיֹאמֵר אֲלֵי בֶן אָדָם עַמֵּד עַל רַגְלֵיךָ: הֵן הֵן מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה אִם עַד כֹּאן שְׁנִיתָם הַרְבֵּה שְׁנִיתָם שְׁשִׁין מַחְרָאוֹת הֵלְלוּ שְׁחָ וְאִרְכָּא כַּעֲיִן הַחֲשֵׁמֵל וְגו' מַחְרָאֵה הַקֶּשֶׁת וְגו' הֵם שְׁהַקְפִּידוּ עֲלֵיהֶם חֲכָמִים מְלַדְרָשׁם שְׁחָ מַדְבְּרִין עֲנוּכִת שְׂכִינָה וּמַחְרָאוֹ: מִיתִיבֵי גְרָסִינוּ וְלֹא גְרָסִינוּ וּמִי הָיִי מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה עַד הַכֹּא: עַד וְאִרְכָּא כַּעֲיִן הַחֲשֵׁמֵל וְלֹא הוּא בְּכַלֵּל: עַד הַחֲשֵׁמֵל עַד הַתַּבָּה הֵזִי וְהִיא בְּכַלֵּל לְהַרְשָׁ: עַד וְאִרְכָּא מְגַמֵּר גְּמַרִינָן בְּלוּמֵר הֲכִי קֹאמֵר עַד הֵכָן מַעֲשֵׂה מְרְכָבָה שְׁנִיתָנו לְהַרוֹשׁ עַד וְאִרְכָּא אוֹ עַד הַחֲשֵׁמֵל וּמַשֵּׁם עַד וְיֹאמֵר הֵן הֵן מַעֲשֵׂה מְרְכָבָה שְׁהַקְפִּידוּ עֲלֵיהֶן חֲכָמִים: גִּבְזוּ סָפֵר וְחִזְקֹאֵל שְׁנֵשׁ כְּסוּפֵי דְבָרִים בְּקַרְבָּנוֹת שְׁסוּתְרִין דְּכִרֵי תוֹרָה: גְּרָבִי שְׁמֹן לְהַלְיָה: וְהִיה מִבִּין בְּחֲשֵׁמֵל לְהַרוֹשׁ מַהִּו:

⁽ⁿ⁾**בְּכַתִּי גִזְלִי, הָא בְּכַתִּי בְּרָאִי. וְאָמַר רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב: עוֹד רְקִיעַ אַחַד יֵשׁ לְמַעְלָה מֵרֹאשֵׁי הַחַיִּית, דְּכַתִּיב: "וּדְמוּת עַל רֹאשֵׁי הַחַיָּה רְקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא".** ^(a)**עַד כֵּאֵן יֵשׁ לָהּ רִשּׁוּת לְדַבֵּר, מִכֵּאֵן וְאִילָּהּ — אֵין לָהּ רִשּׁוּת לְדַבֵּר, שֶׁכֵּן פְּתוּב בְּסִפּוֹר בֶּן סִירָא: "בְּמוּפְלָא מַמָּה אֵל תְּדַרּוּשׁ, וּבְמַכּוּסָה מַמָּה אֵל תַּחֲקוֹר. בְּמָה שְׁהוֹרְשִׁית הַתְּבוּנָן, אֵין לָהּ עֶסֶק בְּנִסְתָּרוֹת".** **תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַפְאִי: מָה תִּשׁוּכָה הַיְּשִׁיבָתוֹ בַּת קוֹל לְאוֹתוֹ רִשָּׁע בְּשָׁעָה שְׁאָמַר "אֶעֱלֶה עַל בְּמַתִּי עַב אֲדַמָּה לְעֲלִיוֹן" — יִצְתָּה בַת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ: רִשָּׁע בֶּן רִשָּׁע, בֶּן בְּנוֹ שֶׁל נִמְרוּד הַרְשָׁע, שְׁהַמְרִיד כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ עָלָיו בְּמַלְכוּתוֹ —** ^(a)**בְּמָה שְׁנוּתִיו שֶׁל אָדָם — שְׂבָעִים שָׁנָה, שְׁנַאֲמַר: "יְמֵי שְׁנוּתֵינוּ בְּהֶם שְׂבָעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוּרֹת שְׁמוּנִים שָׁנָה".** **וְהֵלֵא מִן הָאֲרִץ עַד לְרְקִיעַ מִהְלָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְכֵן כֵּין כָּל רְקִיעַ וְרְקִיעַ. לְמַעְלָה מֵהֶן — חַיִּית הַקַּדְשׁ. רַגְלֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן, קַרְסוּלֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן, שׁוּקֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן, רְכוּבֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן, יִרְכֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן, גּוּפֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן, צִוְאֲרֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן, רֹאשֵׁי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן, קַרְנֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד פּוּלָן. לְמַעְלָה מֵהֶן — כִּסֵּא כְבוֹד. רַגְלֵי כִּסֵּא הַכְּבוֹד כְּנֻגַּד פּוּלָן, כִּסֵּא הַכְּבוֹד כְּנֻגַּד פּוּלָן, מְלָה אֵל חֵי וְקָיָם רָם וְנִשְׂא שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם, וְאַתָּה אֲמַרְתָּ: "אֶעֱלֶה עַל בְּמַתִּי עַב אֲדַמָּה לְעֲלִיוֹן" — "אַף אֵל שְׂאוּל תוֹרֵד אֵל יִרְפָּתִי בּוֹר".** **אֵילֵא בַּמֶּרְכָּבָה בִּתְחִיד. תַּנִּי רַבִּי חֲזִיא: אֲבָל מוֹסְרִין לוֹ רֹאשֵׁי פְרָקִים.**

אָמַר רַבִּי זִירָא: אֵין מוֹסְרִין רֹאשֵׁי פְרָקִים אֶלָּא לְאַב בֵּית דִּין, וּלְכָל מִי שְׁלַבּוֹ דּוֹאָג בְּקַרְבּוֹ. אֵיפֹא דְאָמְרִי, וְהוּא שְׁלַבּוֹ דּוֹאָג בְּקַרְבּוֹ. אָמַר רַבִּי אַמִּי: אֵין מוֹסְרִין סַתְרֵי תוֹרָה אֶלָּא לְמִי שִׂישׁ בּוֹ חֲמִשָּׁה דְבָרִים: "שֵׁר חֲמִשִּׁים, וּנְשׂוּא פָנִים, וְיוֹעֵץ, וְחָכֵם חֲרָשִׁים, וְנָכוֹן לְחֹשׁ". וְאָמַר רַבִּי אַמִּי: אֵין מוֹסְרִין דְּבָרֵי תוֹרָה לְגוֹי, שְׁנַאֲמַר: "לֹא עֲשֵׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמַשְׁפָּטִים כָּל יָדְעוּם". אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי אֶלְעָזַר: תָּא אֲגַמְרָה בְּמַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה, אָמַר לִיה: לֹא קָשָׁא. כִּי קֹשׁ — נַח נַפְשִׁיָה דְרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לִיה רַבִּי אַסִּי: תָּא וְאֲגַמְרָה בְּמַעֲשֵׂה מְרְכָבָה. אָמַר לִיה: אֵי זְכָאִי גְמִירְתָּה מַרְבִּי יוֹחָנָן רַבָּה. רַב יוֹסֵף הָהוּ גְמִיר מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה. סָבִי דְפוּמְבָדִיתָא הָווּ תַנּוּ בְּמַעֲשֵׂה בְרַאשִׁית. אָמַרו לִיה: (לִיגְמוֹר לוֹ) [לִיגְמַרן] מֶר מַעֲשֵׂה מְרְכָבָה. אָמַר לָהוּ: אֲגַמְרוּן לִי מַעֲשֵׂה בְרַאשִׁית. בְּתַר דְאֲגַמְרוּהָ, אָמַרו לִיה: לִיגְמַרוּן מֶר בְּמַעֲשֵׂה מְרְכָבָה! אָמַר לָהוּ: תַנְיָנָא בָּהוּ "דְּבִשׁ וְחֻלָּב תַּחַת לְשׁוֹנָה", דְּבָרִים הַמְּתוּקִין מִדְּבִשׁ וְחֻלָּב — יְהוּ תַּחַת לְשׁוֹנָה. רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר מֵהֵכָא: "כְּבָשִׁים לְלִבּוּשָׁה", דְּבָרִים שְׁחָן כְּבָשׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם — יְהִיו תַּחַת לִבּוּשָׁה. אָמַרו לִיה: תַּנְיָנָן בָּהוּ עַד "וַיֹּאמֶר אֱלִי בֶן אָדָם". אָמַר לָהוּ: הֵן הֵן מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה. מִיתִיבִי: עַד הֵיכָן מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה? רַבִּי אוֹמַר: עַד "וְאִרְא" בְּתָרָא, רַבִּי יִצְחָק אוֹמַר: עַד "הַחֲשֵׁמֵל". עַד "וְאִרְא" מְגַמְרִינוּ. מִכֵּאֵן וְאִילָּהּ מְסִרִינוּ רֹאשֵׁי פְרָקִים. אֵיפֹא דְאָמְרִי: עַד "וְאִרְא" מְסִרִינוּ רֹאשֵׁי פְרָקִים, מִכֵּאֵן וְאִילָּה, אִם הוּא חָכֵם מִבִּין מַדְעָתוֹ — אֵין, אֵי לֹא — לֹא. וּמִי דִרְשִׁינוּ בְּחֲשֵׁמֵל? וְהָא הֵהוּא יְבוֹקָא דְדָרַשׁ בְּחֲשֵׁמֵל, וּנְפָקָא נוֹרָא וְאִכְלָתִיה! שְׂאֲנִי יְנוֹקָא, דְּלֹאוּ מִטִּי זִמְנִיָּה. ⁽ⁿ⁾אָמַר רַב יְהוּדָה: בְּרַם זְכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לְטוֹב, וְחַנּוּנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה שָׁמוֹ. אֶלְמָלֵא הוּא — נִגְזַן סִפּוֹר יִחְזַקְאֵל, שְׁהָיו דְּבָרָיו סוּתְרִין דְּבָרֵי תוֹרָה. מָה עֲשֵׂה? הָעֵלּוּ לוֹ שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת גְּרָבִי שְׁמֹן, וְיֵשֵׁב בַּעֲלִיָּה וּדְרָשׁוּ. ⁽ⁿ⁾תַּנּוּ רַבְּנָן: מַעֲשֵׂה בְּתִינוּק אַחַד שְׁהָיָה קוֹרָא בְּבִית רַבּוֹ בְּסִפּוֹר יִחְזַקְאֵל וְהָיָה מִבִּין בְּחֲשֵׁמֵל, וְיִצְאָה אִשׁ מִחֲשֵׁמֵל וּשְׂרַפְתּוּ, וּבִיקְשׁוּ לְגַזּוֹ סִפּוֹר יִחְזַקְאֵל. אָמַר לָהֶם חַנּוּנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה: אִם זֶה חָכֵם — הַכֹּל חֲכָמִים הֵן? מֵאִי חֲשֵׁמֵל? אָמַר רַב יְהוּדָה:

חַיִּית

יג.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פב' מהל' יסודי התורה הל' יב:

ב מו"י פד' מהל' יסודי התורה הל' יא:

ג מו"י פב' מהל' יסודי התורה הל' יב:

ד מו"י פב' מהל' יסודי התורה הל' יב:

כּוּשׁ אֶלָּא עַל שֵׁם מַעֲשִׂיו שְׁמֵלַךְ גַּם הוּא בְּשֻׁנְעַר: שְׂבָעִים שָׁנָה. לֹאז מַשּׁוּם שְׁלֵא הָיָה קָשִׁיט יוֹתֵר שְׁהָרִי צָא וְחָשַׁב מִימּוֹת סְנַחְרִיב שְׁסִמּוּן לְמַשְׁלֵתוֹ גִּבְזֵי שְׁלִיחוֹת שְׁשֻׁלַח בְּלֹאֲלָן לְחִזְקִיָּהוּ מְצִינוּ שְׁהָיָה כּוּפֵר בְּבִיתוֹ וּמַשֵּׁם זָכָה לְמַלְכוּת בְּדֹאשְׁכַּחַן בְּאַלְלוֹת חֶלֶק (סַנְהֶדְרִין דָּף צו.) אֶלָּא אוֹרְחָא דְּמַלְתָּא קָא חֲסִיב: וְרַגְלֵי הַחַיִּית כְּנֻגַּד כִּסֵּא. יֵשׁ מַנְיָהִין בְּתַלְשָׁמַא שְׁנִסַּד הַקְלִיר וְחַיִּית אֲשֶׁר הָיָה מְרַבְּעוֹת לְכִסֵּא בָּף קָנָל חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה וּמַוְחָקִים הֵיִ"ו וְאוֹמְרִים כִּי בֶן עוֹלָה לְפִי חֲשָׁבּוֹן שְׂבָכָאן לְמַנְיָן ז' רְקוּעִים וּח' חֲוִירִים הוּא ט"ו פְּעֻמִּים ת"ק וְהֵינּוּ מַנְיָן יְשָׁרָה ט"ר ת"ק וי"ה לְסִימָנָא שְׁכַן עוֹלָה ט"ו פְּעֻמִּים כֶּן וּמִיָּהוּ בְּחִסָּם מַחְסוּיוֹ שְׁנִסַּד דְּכָרִיו ע"פ הַיְרִזְשֻׁלְמִי דְּהַרְוָאָה א"ר לוי מֵאֲכֹן וְעַד לְרְקוּעַ מַהֲלָן ת"ק שָׁנָה חֲמֵר ר' בְּרַבְּהִי וּר' חֲלָבּוֹ בַּשַּׁ"ר (בָּא) כַּמוּקָה גְּדוּל מָה קָנָל אַחַד כַּמַּנְיָן יִשְׂר"ה רָחָה כַּמָּה גְּבוּהָ מַעוֹלָמוֹ כ"ו מַשְׁמַע כַּמַּנְיָן שְׁנִסַּד ת"ח ט"ו וְכֵן הָיָה דְרָכּוֹ שְׂבָכְמָה מַחְסוּמוֹת הָיָה מַנְיֵחַ שְׁעִית הַשַּׁ"ס שְׁלֵטוֹ כְּכִי לְאַחַד שְׁעִית הַשַּׁ"ס יְהוֹשֻׁלְמִי שְׁהוּא הָיָה תַנָּא וְהוּא הָיָה ר"א בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּקַרִי עֲלִיָּה מִכָּל אֲבָהַת רּוֹכַב תַּנָּא קַרָא חֲרִיבָן וּפְטוּן (וְיַקְרָא רַבָּה פ"ט) וּבְנִימִי מַקְלָשִׁים ע"פ הַרְוָאִה שְׁמַעוֹלָם לֹא יִסַּד רַק חֲרִיבָן מִיּוֹם (אֶחָד): אֵין מוֹסְרִין דְּבָרֵי תוֹרָה לְעוֹבֵד כּוּכָבִים. הָיָה הָשָׁה לְהַ"ר אֶלְחָנָן תַּפּוּךְ לָהּ עוֹבֵד כּוּכָבִים הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה חִיב מִיתָה בְּדֹאמֵר בְּפ' ל' מִיתָוֹת (סַנְהֶדְרִין דָּף נט.) עוֹבֵד כּוּכָבִים הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה חִיב מִיתָה וְהַמְלַמְדוֹ עוֹבֵד אֲלַפְנֵי עוֹר לֹא תַנּוּ מַכְשַׁל וְכִי תַיִמָּא בּו' מַנְיָת זִידָהוּ זְאִינוּ חִיב מִיתָה בְּדֹאמֵר הַשַּׁ"ס הָתָם וְהָא מַנְיָה אוּפָא לְמַסְרָם לָהֶם וְנִפְקָא לָן מַהֲאִי קַ

מסורת הש"ס
 א סנהדרין לח: ב תנא דבי אליהו רבה; סנהדרין סז: שמות רבה ג תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא מבוא ט ד שבת קיט:
תורה אור השלם

[תהילים קה, ח]

[איוב כב, טז]

[איוב כב, טו]

[איכה ג, כג]

[תהילים לג, ו]

[דניאל ז, ט]

[שיר השירים ה, יא]

[ישעיהו סו, א]

[ישעיהו ג, ג]

[ישעיהו ג, א]

[משלי ט, ה]

[משלי טז, י]

[מירושוי רד"ץ הופמן על שמות יחבה, א]

[ישעיהו ג, ד]

[ישעיהו ג, ה]

[ישעיהו ג, ו]

[ישעיהו ג, ז]

[שמות כ, ו]

[שמות כ, ז]

[ירמיהו ה, א]

הַסֵּם שֶׁנִּכְרָא הַעֹלָם נִגְזֵר עָלֵיהֶם לְהִכָּרְאוֹת לְהִיט תָּסֵם מִתּוֹךְ תּוֹרָה לָקִים מֵהַ שְׁאֵמֶר דְּכֵר צִוָּה לְאַלֵּף דּוֹר דּוֹר וּכְשֶׁכֵּרָא שְׁאִין הַעֹלָם מִתְּקַם עָלָא תּוֹרָה עֲמֵד לִירְכָא מִתּוֹרָה לְהִיט תָּסֵם לְהַגְמֵן לְבוֹף אֵלָף (תהלים קה) רְאוּנָה הִיתָה תּוֹרָה לְהַגְמֵן לְבוֹף אֵלָף וּיְתַרְן וּנְתָנָה לְבוֹף כ"ו דּוֹרוֹת מִתָּסֵם הִרְאִשׁוּן עַד מִשָּׁה רַבִּינּוּ: רַבָּה אֲמוּנָתָהּ רַבָּה תִּהְיֶתָּה עָלֵיהּ: פִּרְקָה מִשְׁמַע פֶּסָא אֶחָד: פִּרְקוֹן רַמּוּי שְׁנֵי פִסְקוֹת הוּסְלוּ וְתִקְנוּ לָשֵׁב עָלֵיהּ: שְׂכִינָה חוּל לְהוֹשִׁיב אִדָּם בְּצִלוֹ: פֶּלֶךְ מִדְּבִרֹתֶיהָ תַּחַל מִדְּבָרֶיהָ עַד שֶׁתַּנְיֵיב אֵלַע נִגְעִים וְאִהְיֹת שֶׁהֵן הַלְכוּת שְׁמִקוּת: תַּלְל וְשִׁנְיָה אֶת יִשְׂרָאֵל כְּלוֹמֵר וְתַנְבֵּא עָלֵיהּ י"ח פִּרְעֻנוּיֹת: וְיִרְבּוּ וְיִתְגָּאוּ: שֶׁשׁ מֵאוֹת סְדָרֵי מִשְׁנָה הֵינּוּ בְּיִמֵּיהֶן: לָקִים אִלוֹ בְּעָלֵי הַס"ס שֶׁשׁ לִקְמֹךְ עַל הוֹרְאָתוֹ סִמְמִיכַת לָקִים: בְּעַל שְׁמוּעוֹת שְׁמַע הַלְכוּת פְּסוּקוֹת מִדְּבָרֹתָיו וּשְׁנוּרוֹת בְּפִיו: רִאשׁוֹ לָשֵׁב בִּישִׁיבָה וְטַל מִמֶּנּוּ עֲצָה כִּסֵּל דְּכֵר חֻכְמָה: סִדְרָכּוּ אִכְהוּ לְהַשְׁמִיד לִפְנֵיו מִתְּרַגְּמוֹן לִירֵשׁ בְּרַבִּים: לְמַשְׁנָה נוֹשְׁאִין פְּנִים בְּעִבּוּרֵי לְדוּרֵי שֶׁסֵּל נִזְוִינִן בְּזִכְרוֹתָו כְּגוֹן רַבִּי חֲנִינְא בֶּן דּוּסָא סְדָאֲרִינֵן בְּעָמְלָא (תַּנְיָיִת דף כד:): כַּל הַעֹלָם אִינוּ נִזְוִן אֵלָא בְּשִׁבְלֵי חֲנִינְא גִּינִי: לְמִשָּׁה מַלְכִּי הָאֲמוּת מִכְּעִדִּין אוֹתוֹ בְּשִׁבְלוֹ כְּגוֹן ר' אִכְהוּ בְּהִיָּה חֲשׁוֹב בְּבִית הַעֵלֶךְ סְדָאֲרִינֵן בְּמַשְׁכַּת סִנְהֶדְרִין (עף יז.): דְּהֵינּוּ נִפְקִי אִמְהֶתָּא דְּבִי קִיסָר לֹאפִס כּוֹי: שְׂרָאִי לְמַסַּר לוֹ כּוֹי כְּגוֹן אֲב"ד לְבָן דּוּלָג בְּקִרְבּוֹ: תַּעֲלִי שׁוֹנְגִיס: כִּי יִתְפַּשׁ אִישׁ בְּאֲחִיו הַפְּתוּב הֵינָה מִנְּנֵן לִמֹר שְׁלֹא הֵינּוּ יוֹדְעִין לְהִשִּׁיב לְשׁוֹאִיס הַלָּה: שְׂבִגִי אִדָּם מִתַּפְסִין בְּהֵן נִחְבְּאִין שְׁלֹא יִשְׁאֲלוּ לָהּ לְפִי שְׁאִין בְּקִיאִין בְּהֵן: לָשֹׁן תַּחַת וְהָ כְּלוֹמֵר אֲתָה בְּקִי בְּהֵן: אֲד"כ נִכְשֵׁל בְּהֵם בְּשֶׁהַלְמִיר נִכְשֵׁל בְּשְׁמוּעֵיתוֹ פֶּסֶם רֹאשׁוֹנָה וְשִׁנְיָה הוּא נִזְמֵן לֵב לְעַמֵּד עַל שְׁמוּעֵיתוֹ: לֹא אֶהְיָ אִינִי כְּגַל לְהִיט: עָלְמָא הֵאֵל גְּמִי לֹא מִשׁוֹם דְּאִנְשֵׁי אֲמַנָּה הֵינּוּ אֵלָא אֵלִי אֵלֵי הֵינָה אֲמֵר גְּמִירָנָא הֵינּוּ אֲמִירָי לֹא אֲמִירָא לֵן וְהוּא לֹא הֵינָה יַעַב:

אין דורשין פרק שני חגיגה

וּתְרַדְן. וְאִיבָא לְמִי"ד וּשְׁתַּלְן פִּרְש"י לְפִי לָשׁוֹן רֹאשׁוֹן גְּמֵן גְּשִׁמְתוֹ בְּגִיהָם וְלֹא נִכְרָאוּ וְתַנְיָה הוּא וְכִי עֲבִיד דִּינָא עָלָא דִּינָא כִּי מַה פִּשְׁעוֹ לְהִיט בְּגִיהָם וְנִרְאָה לְפִרְשֵׁי וּתְרַדְן שְׁלֹא נִכְרָאוּ בְּיַחַד כִּי אִם מִשְׁטַן לְכַּב דּוֹר

קוֹדֵם שְׁנִבְרָא הַעוֹלָם, וְלֹא נִבְרָאוּ. עָמֵד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּשְׁתַּלְן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, וְהָן הֵן עוֹזִי פְּנִים שְׂבִדּוֹר. וְרַב נִחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: "אֲשֶׁר קוּמְטוּ" — לְבִרְכָּהּ הוּא דְּכַתִּיב. אֵלֹו תִּלְמִידֵי חֻכְמִים שְׁמַקְמִטִין עֲצָמָן עַל דְּבָרֵי תוֹרָה בַּעוֹלָם הַזֶּה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַגְלֶה לָהֶם סוּד לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֶאֱמַר: "וַיַּהַר יוֹצֵק יְסוּדָם". אָמַר לִיה שְׁמוּאֵל לְחִיטָא בַר רַב: בַּר אֲרִי'! תָּא אֵימָא לָךְ מִיִּלְתָּא מִהֲגֵי מִיִּלֵּי מַעֲלִיתָא דִּתְּהוּ אָמַר אָבוּהּ: כַּל יוֹמָא יוֹמָא נִבְרָאִין מִלְּאָכִי הַשָּׂרַת מִנְהָר דִּינוּר, וְאִמְרִי שִׁירָה וּבִטְלִי, שְׁנֶאֱמַר: "חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אָמוּנָתָהּ". וּפְלִיגָא דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי. דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר כַּחֲמִנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר שְׂוִיצָא מִפִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִבְרָא מִמֶּנּוּ מִלְּאָהּ אֶחָד, שְׁנֶאֱמַר: "בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נִצָּשׁוּ וּבְרוּחַ כִּי כָל צָבָאם". כְּתוּב אֶחָד אוֹמַר: "לְבוֹשִׁיָה בַתִּלָּג חִיזָר וּשְׁעָר רִישִׁיָּה פַעֲמָר נָקָא". וּכְתִיב: "קוֹצוֹתָיו תִּלְתְּלִים שְׁחוּרוֹת פְּעוּרֵב" לֹא קִשְׁיָא: כָּאֵן בִּישִׁיבָה, כָּאֵן בְּמִלְחָמָה. דְּאָמַר מַר: אִין לָהּ נָאָה בִּישִׁיבָה אֵלָא זָמַן, וְאִין לָהּ נָאָה בְּמִלְחָמָה אֵלָא בְּחוּר.^[n] כְּתוּב אֶחָד אוֹמַר: "פִּרְסָיָה שְׂבִיבִין דִּינוּר", וְכְתוּב אֶחָד אוֹמַר: "עַד דִּי כִרְסוֹן רַמּוּי וַעֲתִיק יוֹמִין יַתִּיב!" לֹא מִשְׁנָא: אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לְדוֹד. כְּדַתְנָא: אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לְדוֹד. דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי: עֲקִיבָא, עַד מַתִּי אֲתָה עוֹשֶׂה שְׂכִינָה חוּל? אֵלָא: אֶחָד לְדוֹן וְאֶחָד לְצִדְקָה.^[n] קִיבְּלָה מִיַּגִּיָּה, אוֹ לֹא קִיבְּלָה מִיַּגִּיָּה? תָּא שְׁמַע: אֶחָד לְדוֹן וְאֶחָד לְצִדְקָה, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: עֲקִיבָא, מַה לָּךְ אֵצֶל הַגָּדָה! כָּלָךְ מִדְּבִרֹתֶיהָ אֵצֶל נִגְעִים וְאִתְּלוֹת. אֵלָא: אֶחָד לְכֶסֶּא וְאֶחָד לְשִׁרְפָּרָה. כֶּסֶּא — לִישִׁיב עָלֵי, שְׂרַפְרָה — לְהִדּוּם רְגְלֵי, שְׁנֶאֱמַר: "הַשָּׁמַיִם כֶּסֶּאִי וְהָאָרֶץ הַדּוּם רְגְלִי". כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: שְׁמוּנָה עֲשָׂרָה קָלָלוֹת קִילַל יִשְׁעִיהָ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִתְקַרְרָה דַּעֲתוֹ עַד שְׁאָמַר לָהֶם הַמְקַרָא הַזֶּה: "יִרְהַבו הַנַּעַר בְּזָמַן וְהַנְּקִלָּה בְּנִכְבָּד". שְׁמוּנָה עֲשָׂרָה קָלָלוֹת, מַאי גִיגָהוּ? דְּכַתִּיב: "כִּי הִנֵּה הָאָדָם ה' צָבָאוֹת מִסִּיר מִירוּשָׁלַם וּמִיהוּדָה מִישְׁעוֹ וּמִשְׁעָנָה כָּל מִישְׁעוֹ לָהֶם וְכָל מִישְׁעוֹ מִיַּם גְּבוּר וְאִישׁ מִלְחָמָה שׁוֹפֵט וְנִבְיָא וְקוֹסֵם וְזָמַן. שֶׁר חֲמִשִּׁים וּנְשׂוֹא פְּנִים וְיוֹעֵץ וְחֹכֶם חֲרָשִׁים וְגַבּוֹן לְחֹשׁ. וְנִתְתִי נְעָרִים שְׂרִיָּהֶם וְתַעֲלוּלִים יִמְשְׁלוּ כֶּם וְגו'".^[n] "מִישְׁעוֹ" — אֵלֹו בַּעֲלִי מִקְרָא. "מִשְׁעָנָה" — אֵלֹו בַּעֲלִי מִשְׁנָה, כְּגוֹן רַבִּי יְהוּדָה בֶּן תִּימָא וְחִבְרִיו. פְּלִיגִי בַּה רַב פֶּסָא וְרַכְנֵן, חַד אָמַר: שֶׁשׁ מֵאוֹת סְדָרֵי מִשְׁנָה, וְחַד אָמַר: שְׁבַע מֵאוֹת סְדָרֵי מִשְׁנָה. "כָּל מִישְׁעוֹ לָהֶם" — אֵלֹו בַּעֲלִי תִלְמוּד, שְׁנֶאֱמַר: "לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחֲמֵי וְשִׁתּוּ בִינָן מִסְכָּתֵי". "וְכָל מִישְׁעוֹ מִיַּם" — אֵלֹו בַּעֲלִי אַגְדָּה, שְׁמוּשְׁכִין לְבוֹ שָׁל אָדָם פְּמִים בְּאַגְדָּה. "גְּבוּר" — זֶה בַּעַל שְׁמוּעוֹת. "וְאִישׁ מִלְחָמָה" — זֶה שְׂוִידַע לִישָׁא וְלִיתָן בְּמִלְחָמָתָה שָׁל תוֹרָה. "שׁוֹפֵט" — זֶה דִּינִן שְׁדוֹן דִּין אָמַת לְאַמִּיתוֹ. "נִבְיָא" — כְּמִשְׁמַעוֹ. "קוֹסֵם" — זֶה מְלַךְ, שְׁנֶאֱמַר: "קֹסֵם עַל שַׁפְתֵי מְלָךְ". "זָמַן" — זֶה שְׂרָאוּי לִישִׁיבָה. "שֶׁר חֲמִשִּׁים" — אֵל תִּקְרִי "שֶׁר חֲמִשִּׁים", אֵלָא "שֶׁר חוּמְשִׁין". זֶה שְׂוִידַע לִישָׁא וְלִיתָן בְּחִמְשָׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. דְּכָר אַחֵר: "שֶׁר חֲמִשִּׁים" — כְּדִרְבִּי אֶבְהוּ. דְּאָמַר רַבִּי אֶבְהוּ: מִכָּאֵן שְׁאִין מַעֲמִידִין מִתּוֹרָגְמָן עַל הַצָּפוּר פְּחוֹת מִחֲמִשִּׁים שְׁנָה. "וְנְשׂוֹא פְּנִים" — זֶה שְׁנוּשְׁאִין פְּנִים לְדוּרֵי בְּעִבּוּרוֹ. לְמַעַלָּה, כְּגוֹן רַבִּי חֲנִינְא בֶּן דּוּסָא. לְמִשְׁחָה, כְּגוֹן רַבִּי אֶבְהוּ בִּי קִיסָר. "יוֹעֵץ" — שְׂוִידַע לְעַבֵּר שְׁנִים וְלִקְבוֹעַ חֲדָשִׁים. "וְחֹכֶם" — זֶה תִּלְמִיד הַמַּחֲפִים אֶת רַבּוֹתָיו. "חֲרָשִׁים" — בְּשַׁעַה שְׁפוּתַח בְּדִבְרֵי תוֹרָה הִכַּל נַעֲשִׂין בְּחִרְשִׁין. "וְגַבּוֹן" — זֶה הַמְבִין דְּכָר מִתּוֹף דְּכָר. "לְחֹשׁ" — זֶה שְׂרָאוּי לְמַסּוֹר לוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה שְׁנִיתָנָה בְּלַחֹשׁ. "וְנִתְתִי נְעָרִים שְׂרִיָּהֶם". מַאי "וְנִתְתִי נְעָרִים שְׂרִיָּהֶם"? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵלֹו בְּגִי אָדָם שְׁמוּנָעְרִין מִן הַמַּצּוֹת. "וְתַעֲלוּלִים יִמְשְׁלוּ כֶּם" — אָמַר רַב פֶּסָא בַר יַעֲקֹב: תַּעֲלִי בְּגִי תַעֲלִי. וְלֹא נִתְקַרְרָה דַּעֲתוֹ, עַד שְׁאָמַר לָהֶם: "יִרְהַבו הַנַּעַר בְּזָמַן וְהַנְּקִלָּה בְּנִכְבָּד" — אֵלֹו בְּגִי אָדָם שְׁמוּנָעְרִין מִן הַמַּצּוֹת, יִרְהַבו בְּמִי שְׁמִמוּלָא בְּמַצּוֹת כְּרַמּוֹן. "וְהַנְּקִלָּה בְּנִכְבָּד" — יָבֵא מִי שְׁחֲמוּרוֹת דּוּמוֹת עָלָיו בְּקַלּוֹת, וְיִרְהַבו בְּמִי שְׁקַלּוֹת דּוּמוֹת עָלָיו בְּחֲמוּרוֹת.^[n] אָמַר רַב כְּטִינָא: אֲפִילוּ בִשְׁעַת כְּשִׁלּוּנָה שָׁל יְרוּשָׁלַיִם — לֹא פִסְקוּ מִהֶם בַּעֲלִי אֲמָנָה, שְׁנֶאֱמַר: "כִּי יִתְפַּשׁ אִישׁ בְּאֲחִיו בֵּית אָבִיו שְׁמֶלְהָ לָהּ קָצִין תִּהְיֶה לָּגוּ". דְּבָרִים שְׂבִגִי אָדָם מִתַּפְסִין כְּשִׁמְלָה, לָשֹׁן תַּחַת דָּה. "וְהַמְכָּשְׁלָה הִזְאֵת". מַאי "וְהַמְכָּשְׁלָה הִזְאֵת" — דְּבָרִים שְׁאִין בְּגִי אָדָם עוֹמְדִין עָלֵיהּ אֵלָא אִם כּוֹן נִכְשֵׁל בְּהֵן — "לִישְׁנֵן תַּחַת יָדָה". "יִשָּׂא כַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר לֹא אֶהְיָה חוֹבֵשׁ וּבִבִּיתִי אִין לָהֶם וְאִין שְׁמֶלְהָ לֹא תְשִׁימוּנִי קָצִין עִם". "יִשָּׂא" — אִין יִשָּׂא אֵלָא לָשׁוֹן שְׂבוּעָה, שְׁנֶאֱמַר: "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיהָ". "לֹא אֶהְיָה חוֹבֵשׁ" — לֹא הִיִּיתִי מַחוֹבֵשׁ בֵּית הַמִּדְרָשׁ. "וּבִבִּיתִי אִין לָהֶם וְאִין שְׁמֶלְהָ" — שְׁאִין בְּיָדִי לֹא מִקְרָא וְלֹא מִשְׁנָה וְלֹא גְמָרָא. וְדִלְמָא שְׂאִנִּי הֵתֵם, דְּאִי אָמַר לַהּ גְּמִירָנָא — אָמְרִי לִיה: אֵימָא לָן! הֵנּה לִיָּה לְמִימַר גְּמַר וּשְׁבַח. מַאי "לֹא אֶהְיָה חוֹבֵשׁ" — לֹא אֶהְיָה חוֹבֵשׁ כָּלָל. אִינִי? וְהָאֲמַר רַבָּא: לֹא חֲרָכָה יְרוּשָׁלַם עַד שְׁפִסְקוּ מִמֶּנָּה בַּעֲלִי אֲמָנָה, שְׁנֶאֱמַר: "שׁוּטֻטוּ בַּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַם וּרְאוּ נָא וַיְדַעוּ וּבִקְשׁוּ בְּרַחֲבוּתֶיהָ אִם תִּמְצָאוּ אִישׁ אִם יֵשׁ עוֹשֶׂה מִשְׁפֵּט מִכְּשׁוֹ אֲמוּנָה וְאִסְלַח לָהּ!" לֹא קִשְׁיָא:

קא

וּתְרַדְן. וְאִיבָא לְמִי"ד וּשְׁתַּלְן פִּרְש"י לְפִי לָשׁוֹן רֹאשׁוֹן גְּמֵן גְּשִׁמְתוֹ בְּגִיהָם וְלֹא נִכְרָאוּ וְתַנְיָה הוּא וְכִי עֲבִיד דִּינָא עָלָא דִּינָא כִּי מַה פִּשְׁעוֹ לְהִיט בְּגִיהָם וְנִרְאָה לְפִרְשֵׁי וּתְרַדְן שְׁלֹא נִכְרָאוּ בְּיַחַד כִּי אִם מִשְׁטַן לְכַב דּוֹר וְדוֹר כְּדִי שְׁלֹא יִחְרִיבוּ הַעֹלָם וּשְׁנֵי הַלְשׁוֹנוֹת בִּירוּשָׁלַמִי שְׁנֵה אֵךְ הַלְשׁוֹן מִשְׁנָה וְלִבְךְ לֹא חֵס לְמַתְעִי אִיבָא דְאֲמַרִי לָהּ בְּהִאִי לִשְׁנָא שִׁיןן שְׁאִינוּ מִשְׁנָה לָהּ רַךְ חֲדָא תַּבֵּיָה: וְסְלִיג אֵר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי. שְׁהוּא אֲמַר שְׁמַלְאכִיס נִכְרָאִיס בְּדַעִיור הַמְקוֹס וְלֹא מִנְהָר דִּינוּר: רַבִּי חֲנִינְא בֶּן דּוּסָא לְמַשְׁלָה. שְׁהִיָּה בְּעַל מַעֲשִׂיס יוֹתֵר מִכָּל בְּגִי דּוּרֵן: וְלִמְטָה בְּבִית קִיסָר. וְלֹאִו מִשּׁוֹם שְׁלֹא הִיָּה חֲשׁוֹב לְמַשְׁלָה אֵלָא מִשּׁוֹם שְׁנַם בְּדוּרֵוּ הֵינּוּ אִנְשֵׁי מַעֲשָׂה בְּמוֹתוֹ:

יד.

יד:

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מוי' פט"ז מהל' איסורי ביאה חל' ט, סמג לאוין קב, טוש"ע אה"ע סי' ה סעי' יא:

נענה מלאך מתוך האש גרסינו ולא גרסינו מלאך המות וכירושלמי מיתי קרא אז תקופת תמוז הנה זליו זך, להקבשר ירננו עצי היער: במזמוני חתן וכלה. וכירושלמי גרם בשמחת חתן והיא היא: והמניא שלשה הרצאות יש. פרש"י דארצי מיהת קמה מאן דארצי בלומר בינו שחנניא בן חכניאי הרצה לפני רבי עקיבא דארצי לפני ר' יהושע מחשב כמו דארצי קמה לאפוקי דר"א בן עזר, שהרצה לפני רבן יוחנן בן זבאי שלא הרצה בפני שום אדם ולא משמע לי בלל דמנא לה דחשיב בינו דארצי קמה מאן דארצי במאן דארצי קמה דמי ועוד קלא הוי שמיטתו לפי תרוע' חלשיל דארצי וארצי קמה דחשיב והספיק אי דער פה הנה ליה למימר אלא בינו דארצי כו' וגם מה שפי' רש"י בשם רבינו הלוי דמשמע ליה לשנא שאדם אחר הרצה לפני חנניא לא יתכן דאם בן ד' הרצאות בזהו ועוד מנא לה דא דהרצה אחר בפני חנניא ואינו מפרש בשום ברייתא על בן נראה להר"י כמו שפרש בספר השגר דארצי וארצי קמה קחשב איתן שהעניחו כל בן להרעות בפני רבם הכי ר' יהושע בפני רבן רבן יוחנן בן זבאי ור"ע בפניו שהיה רבו ורבי חנניא בפני רבי עקיבא רבו וחשיב שלשה הרצאות שהכלבו בענין זה לאפוקי ר"א בן עזר, שלא הרע בפניו ואפי' הרצה לא הרצה מקמי מאן דארצי ומעקרא שני ליה בלו אלא שלא הבין המהשה כל דבריו דפריך ליה בינו שלא הרע מקמי חנניא היה לו למנות ר"א בן עזר כמו חנניא ומשני ליה דארצי מקמה מאן דארצי שהוא הרצה בפני ר"ע רבו שהעניח בפני ר' יהושע וארצי וארצי קמה כרינא ליה בר' עקיבא לאפוקי ר"א בן עזר, שלא הרע לפניו ואפי' הרע לפניו רבן יוחנן רבו לא מצינו שהרצה הלכך לא דמי להאי סדרא ומיהו בפגמקח פרש"י יש לישבו דה"נ קאמר דארצי מיהא קמה מאן דארצי אם לא הרע אחרים לפניו הוא הרצה מיהא מקמי מאן דארצי ומשום ר"ע הזקק למנותו דארצי וארצי קמה חבל ר"א למה נחשבה לא הורע לפניו ולא הורע מקמה מאן דארצי: נכנסו לפרדם. בגין על זכי פס ולא עלו למעלה ממש אלא היה נראה להם כמו שעלו וכן פי' בערוך: לסרוסי בלגא. משום שאף מחירו אסור לקרובן שאלו לו טפי מאחריני וכן פרש"י: בתולה שעברה מהו לכהן גדול. ופרש"י שהיא אומרת בתולה חני ואי שכיחא דשמואל מסימנא וקשה להר"י דהא פרק קמא דכתבות (דף יג.) קנו הימה משברת מה טיבו של עבר זה מאיש פלוני וכהן הוא וכו' רבי יהושע אמר לא מפייה אנו חיוין כו' והבא משמע דקבציא אלגא דכ"ע ושמא בלא שאלף היא בכלל האסור בדכתיב [והוא אשה בתולה] וקח] קרי פה וקוח גלמנת ולהר"י נראה דמרחינו לדקה ע"פ חבית גדליתא דריש כתבות (דף י: וגס) ואי דשמואל לא שכיח לא מרחינו ומיחמה בחזקת בעולה אי נמי תמשיציא ליה בהך דדקדוקה ע"פ החבית אי חזינן שמה לא נבדקה ופה דשמואל לא שכיח וכן מסקינן דריש תינקת (גזה דף סד: וגס) שאני שמואל דרב גובדיה אר קשה להר"י דהא מסקינן בכתבות (דף ו: וגס) בשמעתין דגם מפקד בקור דרב בקיארין שהנהיה וי"ל דזאי

אין דורשין פרק שני חגיגה

הא בדברי תורה, הא במשא ומתן. בדברי תורה — הו, במשא ומתן — לא הו.^(א) תנו רבנן: מעשה ברבן יוחנן בן זבאי שהיה רוכב על החמור, והיה מהלך בדרך, ורבי אלעזר בן עזר מחמר אחריו. אמר לו: רבי, שנה לי פרק אחד במעשה מרפכה. אמר לו, לא פה שניתי לכם: ולא במרפכה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו? אמר לו: רבי, תרשיני לומר לפניה דבר אחד שלמדתני. אמר לו: אמור. מיד ירד רבן יוחנן בן זבאי מעל החמור, ונתעשה, וישב על האבן תחת הזית. אמר לו: רבי, מפני מה ירדת מעל החמור? אמר: אפשר אתה דורש במעשה מרפכה, ושכינה עמנו, ומלאכי השרת מלוין אותנו, ואני ארפב על החמור?! מיד פתח רבי אלעזר בן עזר במעשה המרפכה ודרש. וירדה אש מן השמים, וסיבכה כל האילנות שבשדה, פתחו כולן ואמרו שירה.^(ב) מה שירה אמרו — "הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות ... עץ פרי וכל ארזים ... הללויה". נענה מלאך מן האש, ואמר: הן הן מעשה המרפכה. עמד רבן יוחנן בן זבאי ונשקו על ראשו, ואמר: ברוך ה' אלהי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרפכה. יש נאה דורש ואין נאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש. אתה נאה דורש ונאה מקיים. אשריה אברהם אבינו, שאלעזר בן עזר יצא מחלציה. וכשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע, היה הוא ורבי יוסי הפהן מהלכים בדרך. אמרו: אף אנו נדרוש במעשה מרפכה. פתח רבי יהושע ודרש. ואותו היום תקופת תמוז היה. נתקשרו שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן, והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע, כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן וכלה. הלה רבי יוסי הפהן וסיפר דברים לפני רבן יוחנן בן זבאי, ואמר: אשריכם ואשרי יולדתכם, אשרי עיני שפך ראוי. ואף אני ואתם, בחלומי מסובין היינו על הר סיני, ונתנה עלינו בת קול מן השמים: עלו לכאן, עלו לכאן! טרקלין גדולים ומצעות נאות מוצעות לכם, אתם, ותלמידים, ותלמידי תלמידים מזומנין לכת שלישיית. איני?! והתנגא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שלשה הרצאות הן, רבי יהושע הרצה דברים לפני רבן יוחנן בן זבאי, רבי עקיבא הרצה לפני רבי יהושע, חנניא בן חכניאי הרצה לפני רבי עקיבא. ואילו רבי אלעזר בן עזר לא קא חשיב! דארצי וארצו קמיה — קחשיב, דארצי ולא ארצו קמיה — לא קא חשיב. והא חנניא בן חכניאי דלא ארצו קמיה, וקא חשיב! דארצי מיהא קמיה מאן דארצי.^(ג) תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, וכן זומא, אחר, ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא: כשא אתם מגיעין אצל אבני שיש טהור, אל תאמרו "מים מים", משום שנאמר: "דובר שקרים לא יכון לנגד עיניי".^(ד) בן עזאי הציץ ומת, עליו הכתוב אומר: "יקר בעיני ה' המותה לחסידיו". בן זומא הציץ ונפגע, ועליו הכתוב אומר: "דבש מצאת אכול דייה פן תשבענו והקאתו". אחר קיציץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום. "שאלו את בן זומא: מהו לסרוסי בלגא? אמר להם: "ובארצכם לא תעשו", כל שבארצכם לא תעשו. שאלו את בן זומא: בתולה שעברה, מהו לכהן גדול? מי חיישינן לדשמואל, דאמר שמואל:

יכול

תחלת ביאה רב בקיארין בשעת מעשה חבל גמר כזי שתתעבר אי אפער פי אם לשמואל:

שמשחקין לפניו: ספר דברים הללו: לכת שליטת של פהות היושבות לפני השכינה: הרצה דברים קרש במעשה המרפכה: דארצי וארצי קמה שהרצה לפני אחרים ואחרים . הרע לפניו: דארצי מיהא קמה מאן דארצי אם לא הרע אחרים לפניו הוא הרצה לפני מי שחזר והרצה לפני אחרים לכן הזקק להמנות כאן משום דרבי עקיבא להויע שהא הרצה ואחרים הרע לפניו חבל ר"א לא אחרים הרע לפניו ולא הוא הרצה לפני מי שהרצה לפני אחרים: נכנסו לפרדם עלו לקרוע על זכי פס: פש טהור מביק כמים צלולין: אל תאמרו מים מים יש כאן איך בלך: הצין לצד השכינה: יקר בעיני ה המותה לחסידיו הקשה מיתתו לפניו לפי שמת בחור ואנפ"כ אי אפער שלא ימות משום שנאמר כי לא יראני האדם וחי (שמות לג): ונפגע נטרפה דעתו: שאלו את בן זומא מהו לסרוסי בלגא האילו וסרוס כתיב אלץ מומי קרדן וכלב חפילו חליפיו אסור למצח משום מחיר בלב אסור לסרוסו אז לא: בתולה שעברה מהו לכהן גדול והיא אומרת שיומצאו לה בתולים אי נמי כהן גדול נשאה ולא ידע שהיא משברת ומצא לה בתולים ואחר כך. נמצאת משברת מהו לקומה משום בתולה מעמי וקח (ויקרא כ"א:י"ז):

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	-----------------------

א אוצר מדרשים מדרש שני כתובים: כתובות טו;; תוספתא חגיגה; אוצר מדרשים מעשה בראשית ומעשה מרכבה הקדמה ב; משנה חגיגה; לעיל יא: ב תוספתא יבמות; אוצר מדרשים פרק שירה; יבמות טג;; בראשית רבה ג תוספתא חגיגה; אוצר מדרשים מעשה בראשית ומעשה מרכבה הקדמה ה; אוצר מדרשים היכלות הקדמה ג ד תוספתא חגיגה

	גליון הש"ס
---------------------------------------	-----------------------

תוס' ד"ה כנסו וכו' ולא עלו למעלה ממש. ע"י גיטין דף פד ע"א תוס' ד"ה ע"מ שתעלי לרקיע:

ד"ה בתולה וכו' ושמה כאן שאף היא בכלל האיסור. עיין נדרים דף ז ע"ב ת"י ד"ה חזרו לומר:

	תורה אור השלם
---------------------------------------	--------------------------

הללו את־יהוה מר־הארץ
תנינים וכל־תהמות [תהילים קמח, ז]
לא־ישב בקרב ביתי עשה רמה דבר שקרים
לא־יפון לנגד עיני [תהילים קא, ז]

יקר בעיני יהוה הפותח לחסידיו [תהילים קט, וט]

דבש מצאת אכל דבֿ פֿר־תשבענו [תקאתו [משלי כה, טז]

וקעוד וכתות ונתוק ורות לא תקריבו ליהוה ובארצכם לא תעשו [ויקרא כב, כד]

והוא אשה בבתוליה וקח [ויקרא כא, יג]

מסורת הש"ס
א תענית כז; ערכין יב; ב קהלת רבה; רות רבה ג ראש השנה יח.

גליון הש"ס

תורה אור השלם

והארץ היתה תהו ובהו (חשד על-פני תהום ורוח אלהים וגו' (בראשית א, ב)

ויאמר אֱלֹהִים יְהי רָקיעַ בַּתוֹךְ הַמַּיִם ויְהי מַבְדִּיל בֵּין יַם וּבֵין יַבָּשָׁה (בראשית א, ו)

אֶל־תֵּתֶן אֶת־פִּיךָ לַחַטֵּיא אֶת־בִּשְׂרָף וְאֶל־תֹּאמַר לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ כִּי שָׂנְאָה וּגו' (קהלת ה, ה)

שובו בנים שובבים נאם־יהוה כי אנכי בעלתי בכם וְלִקְחֹתִי וּגו' (ירמיהו ג, יד)

ביום טובה הנה בטוב וביום רעה ראה פם אֶת־זֶה וּגו' (קהלת ז, יד)

תחת בשתכם משנה וכלמה ירנו חלקם לכן בִּארְצָם מִשְׁנָה וּגו' (ישעיהו סא, ז)

יבשו דרפי ואל־אבשה אני יחתו הקנה ואל־אחתה אני הביא וּגו' (ירמיהו יז, יח)

לא־יִשְׁרָכְנָה זָקֵב וּזְכוּכִית וּתְמוּרָתָה כְּלִי־פָז (איוב כח, יז)

שובו בנים שובבים אֶרְפָּה מִשׁוּבַתֵּיכֶם הִנֵּנוּ אָתְנָנוּ לָךְ כִּי וּגו' (ירמיהו ג, כב)

אין שלום אִמֵּר ויהוה לְרַשְׁעִים (ישעיהו מו, כב)

כי אם־תִּכְבְּשִׁי בְּנֵת וּתְרִב־לָךְ בְּרִית נִכְסִים עֲוֹנָךְ לִפְנֵי נָאִם וּגו' (ירמיהו ג, כב)

יכול אני לבעל שהיה בקי בהטנה וזו נמי נכשלת פן: באמצעי כלי שרוחצין בו כל הגוף וי"ל שהטיח שם אדם שכבת זרע ונכנס מעשיה: מעקרא כשיצאת מן האדם: מאין ולאין

מאין תבא ואין לך טריו: עופה הייתי מתבונן הייתי במעשה בראשית: ואין צניהן עמקום חבוך מקום הקשרי כפת הכקוע בקרקע: גזא דגמלא כשמקדרין לווחין של גשר זו אצל זו אי אפשר שלא תהא רוח ציננים וכן גלימי וכן פסי: קסופין פפופין: אחר קצו גטויעות קלל ונעת כשנכנס לפרדם ומקצו האטויעות ולפי שדמה אותן בתחלת הדברים לנכנס לפרדם נקט לשנא דקצו גטויעות: לא עמידה לא גרסין: לא ערף דקבל ציהן י:ש להם פנים: עפוי גפופת: פולכי מפת מקל כסטונאל": פגלא גנין: ממישרא גרונה: ונוחין לאבדן על ידי שפחה:

אין דורשין פרק שני חגיגה

ומחיהו שימין פולסין. להודיע לו שאין שוכבים. צירושלמי מפרש למה ארע לו

יכול אני לבעול כמה בעילות בלא דם. או דלמא דשמואל לא שכיחא? אמר להו: דשמואל לא שכיח, וחי'שינן שפא באמבטי עיברה. והאמר שמואל: כל שכבת זרע שאינו יורה פחץ — אינה מזרעת! מעיקרא נמי יורה פחץ הנה. תנו רבנן: מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהיה עומד על גב מעלה בהר הפית, וראהו בן זומא ולא עמד מקפניו. אמר לו: מאין ולאין בן זומא? אמר לו: צופה הייתי בין מים העליונים למים התחתונים, ואין בין זה לזה אלא שלש אצבעות בלבד, שנאמר: "ורוח אלהים מרחפת על פני המים" — כיונה שמרחפת על בניה ואינה נוגעת. אמר להן רבי יהושע לתלמידיו: עדיין בן זומא מבחוץ. מפדי "ורוח אלהים מרחפת על פני המים" אימת הוי — ביום הראשון, הבדלה — ביום שני הוא דהוא, דכתיב: "ויהי מבדיל בין מים למים".

וכמה? אמר רב אחא בר יעקב: כמלא נימא. ורבנן אמרי: כי גודא דגמלא. מר זוטרא, ואיתימא רב אסי אמר: פתרי גלימי דפריסי אהדדי. ואמרי לה: פתרי כסי דסחיפי אהדדי. אחר קיצץ בגטיעות, עליו הכתוב אומר: "אל תתן את פיה לחטיא את בשרה". מאי היא? חזא מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישראל, אמר: גמירי דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות, ולא עורף ולא עיפוי. שפא, חס ושלום, שתי רשויות הן. אפקוה למיטטרון ומחיהו שיתין פולסי דנורא. אמרו ליה: מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמייה? איתייהיבא ליה רשותא למימחק זכוותא דאחר. יצתה בת קול ואמרה: "שובו בנים שובבים" — חוץ מאחר. אמר: הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא, ליפוק ליתתני בהאי עלמא. נפק אחר לתרבות רעה. נפק, אשכח זונה תבעה, אמרה ליה: ולאו אלישע בן אבויה את? עקר פוגלא ממישרא בשכת ויהב לה, אמרה: אחר הוא.

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, אמר ליה: מאי דכתיב: "גם את זה לעומת זה עשה האֱלֹהִים"? אמר לו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא, ברא כנגדו. ברא הרים — ברא גבעות, ברא ימים — ברא נהרות.[[]^{ק]}אמר לו: רבי עקיבא רבה לא אמר כה, אלא: ברא צדיקים ברא רשעים, ברא גן עדן ברא גיהנם. כל אחד ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן עדן ואחד בגיהנם. זכה צדיק — נטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, נתחייב רשע — נטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם. אמר רב משרשיא: מאי קראה — גבי צדיקים כתיב: "לכן בארצם משנה יירשו", גבי רשעים כתיב: "ומשנה שפרון שברם".[[]^{ק]}שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, מאי דכתיב: "לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז"? אמר לו: אלו דברי תורה, שקשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז, ונוחין לאבדן ככלי זכוכית. אמר לו: רבי עקיבא רבה לא אמר כה, אלא: מה כלי זהב וכלי זכוכית, אף על פי שגשברו — יש להם תקנה, אף תלמיד חכם, אף על פי שפרח — יש לו תקנה. אמר לו: אף אתה חזור בה! אמר לו: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד: "שובו בנים שובבים" — חוץ מאחר. תנו רבנן: מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשפּת, והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו, אמר לו: מאיר, חזור לאחריה, שברר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת. אמר לו: אף אתה חזור בה. אמר לו: ולא כבר אמרתי לה כבר שמעתי מאחורי הפרגוד: "שובו בנים שובבים" — חוץ מאחר.[[]^{ק]}תפיה עייליה לבי מדרשא, אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוקה. אמר לו: "אין שלום אִמֵּר ה' לְרַשְׁעִים". עייליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוקה. אמר לו: "כי אם תִּכְבְּסִי בְּנֵת וּתַרְבִּי לָהּ בּוֹרִית נִכְתָּם עֲוֹנָה לְפָנַי". עייליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה

לינוקא:

טו.

יכלת למטטרון יותר מאחרי: שוכו פנים בך ואיבא טפי מחראות שורש והיה הורג לוברי דברי תורה ואמר כל תלמיד שהנה חמי ליה הנה קטיל ולא עוד שהנה על לבית וצדא הנה חמי טליא קמא סופרא ואמר מאן אלו עבדין הבא כו' פיון דהוו שמעין ליה שבקין ואזלין וקאמר ליה ר"מ מאי דכתיב (נח' ברכ') את כל אשר לאיוב למשנה (איוב מב) ואמר לו שפכל לו ממונו והוא השיב שר"ע דריש ליה בזכות מצות ומעשים טובים בדרך מראשיתו ומיתו ליה טוב אחרית דבר מראשיתו ודריש ליה ר"מ לאדם שהוליד פנים צלולותו ומתו וקזקאותו הוליד ונתקיימו ואמר לו ר"ע רבך לא בך דרש אלא טוב אחרית דבר שהוא טוב מראשיתו **[ובי]** הנה המעשה לבויה רבי הנה מגדולי ירושלמי וכיום שברא למהלי קרא לכל גדולי ירושלמי והושיבן בבית אחד ולר"א ולר' יהושע במקום אחר מן האכלין ושמנו דרין מטבחין ומרקדים אמרי עד דאלין עסקין גדליהו נשכח גדלין ישבו ותשפחו דברי תורה וקדה אש מן השמים והאיפה אותן אמר לון לבויה אבא גברין מה באתם לשדף ביתי אמרו לו ח"ו אלא יושבין היינו וחזרין דברי תורה מתורה לגביאים ומגביאים לבתיבוס והיו הדברים שמיחס בנתינתו מפיו לא באש נתנו אמר האייל וכן כחה של תורה אם יתקום הענ הזה לתורה אני מפרשו ולפי שלא היתה בנתינו לשמים לפיכך לא נתקיימו בו וקמקום פגש בנמכא פלגו לחורי הפרגוד יש לשם מאחורי בית קדשי ההלזשים עוד איתא היום שהיה רוכב ביוה"כ שחל להיות בשבת נשמע כו' ומיתי ההוא דברק קמא דקדושין (דף לטו:) שראה אחד פגמל הענים ושלח את האם וכי איתו נפל ומת ולא היה מורש בר' יעקב כדמנינו היום ועוד איתא שראה לשון רבי יהודה האחרים נתנו כפי בלב והינו גברא רבה דקדושין וכדי נתן אומר כשהיתה אמו משבחת ממנו עברה לפני ע"ז והריחה מאותו המין ואכלה והיה אותו המין מודע^[ע] כגופה כעקבא ולפסוק חלה מתעונא ואמרו לו לר"מ רבך אבאיש חזל גפה לבקרתי' ואי"ל חזר בך אמר אי הדקנא מתקבלין אמר ליה והכתיב (תהלים ט) תשב אנוש עד דבא ותאמר שוכו בני אדם בכה חלישע וקפטר א"ר מאיר דומה שמתוך תשובה נפטר וכי מן [דקברותיה] וקדה אש מן השמים ושרפה אותו וא"ל לר"מ הא קבר דרבך [אוקד אמתא] וקא פרים גלימא עליה ואמר לני (פה) האליה וגו' (רות ג) לני פה בעולם הזה שלומה לליה והיה שברר לעולם הבא אם וגאלך טוב וגאל זה הקלוש ברוך הוא שנאמר טוב ה' לכל (תהלים קמה) וגאל ואם לא יחפן לגאלך וגאלתיך אנכי אמרו ליה אין [אמרין] לך כההיא עלמא למאן את עגי למקדשה קדמיתא לאבדן או לרבך אמר לון מחרב לרבי קדמיו ובתר בן לאבא א"ל ושמעיו לך א"ל ולא בן געין מעלין תיק הספר עם הספר מעלין חלישע בזכות תורתו:

טו:

עין משפט
גור מצווה

א מו"י פד' מהל' תלמוד תורה הל' א, טוש"ע יו"ד סי' רמו סעי' ח:

הא פג'לול הא פקטון. והא חריש פ' בתרא דמו"ק (דף יז.) דהוו בני שמשנה דשמינה רב והנהיג אפא למימר דקטונים הוו דגדסו קמסו וקושי' דלמא ממסכי אי גמי אפילו הוו גדולים גדיהו רב והנהיג פיון שמשא מקום לגמלו וקמין דיה פיון דסגנו שמשנה. דר"ר אלחנן: כל עמר זמין נחית אגב אמה. כלומר מי שקראתו קוזמית לחכמתו חכמתו מקצועית ודואג ואחיתפלג אלא מגמי להו תורמנו גמי שלא היה להם יראה כלל פדאינא פסוטה פקח נוטל (דף כא.):

אין דורשין פרק שני חגיגה

פי שכבי אחר: אמרי פקחיע לא מדין גדיהו כיו: חדא הנה פיעא תלמיד אחד הי' ציניגו ונקשל ויצא למרבית רעה ואין פח פין פלגו להביאו לעולם הבא: אי נקטיו ליה פיד מאן מרמז ליה אס

לינוקא: פסוק לי פסוקה. אמר ליה: "וְאֵת שְׂדוּד מִה תַּעֲשֶׂי כִּי תִלְבְּשִׁי שָׁנִי כִּי תַעֲדִי עַדִּי וְהֵב כִּי תִקְרָעִי בַּפּוּה צִינָה לְשׁוֹא תַתְּלִפִּי וְגוֹ'". עייליה לבי כנישתא אחריתי, עד דעייליה לתליסר בי כנישתא. כוליהו פסקו ליה כי האי גוונא. לבתרא אמר ליה: פסוק לי פסוקה. אמר ליה: "וְלִרְשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה לָּךְ לְסַפֵּר חֲקִי וְגוֹ'". ההוא ינוקא הוה מגמגם בלישניה, אשתמע כמה דאמר ליה: "וְלֹאֲלִישָׁע אָמַר אֱלֹהִים", איבא דאמרי: ספינא הוה בהדיה, וקראעיה ושרייה לתליסר בי כנישתא. ואיבא דאמרי, אמר: אי הוואי בידי ספינא, הוה קרענא ליה. כי נח נפשיה דאחר. אמרי: לא מידן לידייניה, ולא לעלמא דאתי לייתי. לא מידן לידייניה — משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי לייתי — משום דחטא. אמר רבי מאיר: מוטב דלידייניה ולייתי לעלמא דאתי. מתי אמות, ואעלה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר. אמר רבי יוחנן: גבורתא למיקלי רביה? חד הוה ביננא ולא מצינו לאכוליה? אינקטיה ביד, מאן מרמי ליה מן. אמר: מתי אמות, ואכבה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי יוחנן פסק קוטרא מקבריה דאחר. פתח עליה ההוא ספנדא: אפילו שומר הפתח לא עמד לפניה, רבינו! ^(א) בתו של אחר אתיא לקמיה דרבי, אמרה ליה: רבי, פרנסני. אמר לה: בת מי את? אמרה לו: בתו של אחר אני. אמר לה: עדיין יש מזרעו בעולם? והא בתיב: "לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במקוריו!" אמרה לו: זכור לתורתו, ואל תזכור מעשיו. מיד ירדה אש וסבסכה ספסלו של רבי. בכה ואמר רבי: ומה למתגנזין בה — קה, למשתבחיין בה — על אחת כמה וכמה! ^(א) ורבי מאיר, היכי גמר תורה מפומיה דאחר? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב: "כִּי שִׁפְתֵי כְהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלְאָהּ ה' צְבָאוֹת הוּא". אם דומה הרב למלאה ה' צבאות — יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו — אל יבקשו תורה מפיהו! ^(א) אמר ריש לקיש: רבי מאיר — קרא אשכח ודרש: "הט אזנה ושמע דברי חכמים ולבה תשית לדעתתי". "לדעתם" לא נאמר, אלא "לדעתתי". רב חנינא אמר מהכא: "שִׁמְעִי בַת וִירָאִי וְהִטִּי אָזְנְךָ וּשְׁכַחִי עֲמֶה וּבִית אֲבִיהָ וְגוֹ'". ^(א) קשו קראי אהדדי? לא קשיא: הא בגדול, הא בקטן. כי אתא רב דימי, אמר, אמרי במערבא: רבי מאיר אכל תחלא, ושדא שיחלא לברא. דרש רבא: מאי דכתיב: "אֵל גִּגַּת אֲגֹז יִרְדְּתִי לְרֵאוֹת בְּאַבִּי הַהָחַל וְגוֹ'", למה נמשלו תלמידי חכמים לאגוז — לומר לה: מה אגוז זה, אף על פי שמלוכלך בטיט ובצואה — אין מה שפתוכו נמאס; אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח — אין תורתו נמאסת. ^(א) אשכחיה רבה בר שילא לאליהו. אמר ליה: מאי קא עביד הקדוש ברוך הוא? אמר ליה: קאמר שמעתא מפומיהו דכולהו רבנן, ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר. אמר ליה: אמאי? משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר. אמר ליה: אמאי? רבי מאיר רמזן מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק. אמר ליה: השתא קאמר, מאיר בני אומר: בזמן שאדם מצטער, שכינה מה לשון אומרת: קלני מראשי, קלני מזרועי. אם כה הקדוש ברוך הוא מצטער על דמן של רשעים — קל וחומר על דמן של צדיקים שגשפיה. ^(א) אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי. אמר ליה: שיננא! מאי קא בכית? אמר ליה: מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן: "אִיה סוֹפֵר אִיה שׁוֹקֵל אִיה סוֹפֵר אֵת הַמִּגְדָּלִים". "אִיה סוֹפֵר" — שְׁהִי סוֹפְרִים כָּל אוֹתִיּוֹת שִׁבְתוֹרָה. "אִיה שׁוֹקֵל" — שְׁהִי שׁוֹקֵלִים קִלְיוֹ וְחִמּוּרֵין שִׁבְתוֹרָה. "אִיה סוֹפֵר אֵת הַמִּגְדָּלִים" — שְׁהִי שׁוֹנְזִין שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֶלְכוֹת בְּמִגְדֵּל הַפּוֹרֵחַ בְּאֹיִר. וְהָנֹ: שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הִדְיוּטוֹת אִין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. אֲנֹן מַה תְּהוִי עֲלוֹ? אָמַר לִיה: שִׁינָנָא! טִינָא הִיְתָה בְּלָפִם. אַחֵר מֵאִי — זָמַר וְיוֹנִי לֹא פִסַּק מִפּוּמִּיהּ. אָמְרוּ עָלָיו עַל אַחֵר: בְּשַׁעָה שְׁהִיָּה עוֹמֵד מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ, הִרְבָּה סִפְרֵי מִיגְזֵי נוֹשְׁרֵין מִחִיקוּ. שָׂאֵל גִּימוּס הַגִּדְדִי אֵת רַבִּי מֵאִיר: כַּל עֹמֵר דְּנַחֲתִית לִיּוֹרָה סְלִיק? אָמַר לִיה: כַּל מֵאֵן דִּהְוָה נָקִי אִימִיָּה — סְלִיק, כַּל דְּלֹא הָוָה נָקִי אִימִיָּה — לֹא סְלִיק. ^(א) רבי עקיבא עלה בשלום וירד בשלום, ועליו הכתוב אומר: "מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיהָ בְּרוּצָה". וְאִף רַבִּי עֲקִיבָא בִקְשׁוּ מִלֵּאכִי הַשֶּׁרֶת לְדוּחַפּוֹ, אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: הִנֵּיחוּ לְזִמְנוֹ זֶה, שְׁרֵאוּי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכַבּוּדִי.

מאי

הא פג'לול הא פקטון. והא חריש פ' בתרא דמו"ק (דף יז.) דהוו בני שמשנה דשמינה רב והנהיג אפא למימר דקטונים הוו דגדסו קמסו וקושי' דלמא ממסכי אי גמי אפילו הוו גדולים גדיהו כיו: חדא הנה פיעא תלמיד אחד הי' ציניגו ונקשל ויצא למרבית רעה ואין פח פין פלגו להביאו לעולם הבא: אי נקטיו ליה פיד מאן מרמז ליה אס אומוז אני פידו להביאו לעולם הבא מי יתקנו מצי מקמי לשון נוטל מצי וגש לו דגמא פפסחים (דף יז) ארמוני ארמיה משה גבי פפר פפי עקביר: מאן כמו מנאי לשון חצר הוא: שומר הפתח של גיהנם לא עמד לפניה. רבנו כבנאך להוציא אחר משם: לדעתם לא נאמר אלמא פרשעי עסיקוין והאמר הט אונן: הטי אונן לשמש ואת מעשיהם שכחי ואל תלמדיו אותן: גדול היושע גזר [שלא ילמד] מעשיו וכול ללמד תורה משיו: תחלא כרי החינוך האכל בתמרה: שקלא גרעיה הגזקתי: [השתא קאמר] עבשו שמע קולך, ואמר שמועה משיו: קלני מראשי רבי מאיר למרה פמשכת סנהדרין (דף מו.) פמקש כ פי קללת אליהם תלוי (דברים כ"א:ב"ג) קל לית איני קל וגשנא משנאי פנה העבר בלפי מעלה קלני מזרועי פכד אני מזרועי פנצרתו זה שמת פגונה ותלי פעבכא דגשא גשען על הדריח: פרכנן פתלמידים הינאין למרבית רעה: שוקלין לגרש קל מחומר וחסמר מתל לפי המשקלת של ק"ו: פמגזל הפורח פאורי ו"מ פדורשין גבהו של למ"ד ודורשין בו כל זאת וי"א מנגזל דור הפלגה ולי גראה מנגזל הפתוח לאויר גרסוין וסן מהלכות אהלות מנגזל של ען שקורין משטיי"ר ועומד פפתח ופתחו פתוח לבקעה או לחצר שהוא לויר פמשכת אהלות (פ"ד מ"א) ושהו משנה מנגזל העומד פאורי: ד' הדיעות פלגס ודואג ואחיתפלג וגחזי פפ' חלקו: מניא היתה בלבס קשעים היו מנימיהס: אחר מאי מפני מה פא לידי כך ולא הגנה תורתו עליו: זמר ונני לא פסק מפיתו וקה לו להצח פשכיל חרפן דכתיב פשיר לא ושתו יין (ושעיהו כ"ד:טו'): נושרין ממיקו קאס פהפאיר עצמו למרבית רעה אלמא מניא הית פלגו: כל עמר דנחת ליוקה סלק כל עמר פנחן ליוקה של מממנין לצפע עולה לו צבעו או אינו עולה כלומר כל הלומדים לקני חכמים עולה להו תורתו להגן עליוה מן החטא: כל זמני אגב אמה שלא נתלכלך בגזיה עולה לו צבעו כלומר כל שקראת חטאו קוזמית לחכמתו עולה לו פן נראה פשיני ורפומי מפרשין כל עמר דנחת ליוקה סלק כל שקר לדון גהיהס עולה אגב אמו צמר פן וימו שלא נרמס פטיט עולה לו הצצע כלומר פגש זכויות פידו עולה:

מסורת הש"ס

א אבות דרבי נתן
ב מועד קטן יז; במדבר רבה
ג מסכת כלה רבתי
ד קידושין ב:
ה סנהדרין מו; משנה סנהדרין
ו סנהדרין קו:
ז במדבר רבה
ח אוצר מדרשים מעשה בראשית ומעשה מרכבה
הקדמה ה; תוספתא חגיגה

גליון הש"ס

רש"י ד"ה זמר יוני וכו' דכתיב בשיר. עיין גושין דף ז ע"א:

תורה אור השלם

(ואתי) [ואת] שְׂדוּד מה־פעשי כִּי־תִלְבְּשִׁי שָׁנִי כִי־תַעֲדִי עַד־וְהֵב כִּי־תִקְרָעִי בַּפּוּה פִּינָה לְשׁוֹא תַתְּלִפִּי מִאֲסוּרֶךָ עֲנִיבִים נִפְשָׁד [בקשו]ירמיהו ד, ט]

וְלִרְשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה־לָּךְ לְסַפֵּר חֲקִי וְהֵב כִּי־תִקְרָעִי בַּפּוּה עֲנִיבִים נִפְשָׁד [תהלים ג, ט]

לֹא־יִנּוּ לוֹ וְלֹא־נָכַד בְּעַמּוֹ וְאִין שְׂרִיד בַּמְּקוּרִין [איוב יח, טז] כִּי־שִׁפְתֵי כְהֵן יִשְׁמְרוּ־דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלְאָהּ יִהְיוּ־צְבָאוֹת הוּא [מלאכי ב, ז]

הַט אֲזִנָּה וּשְׁמַע דְּבָרֵי חֲכָמִים [דבד תשית לדעתי [משלי כב, יז] שְׁמַע־בֵּית וִירָאִי וְהִטִּי אָזְנְךָ וּשְׁכַחִי עֲמֶד וּבֵית אֲבִיךָ [תהילים מה, יא]

אֵל־גִּגַּת אֲגֹז יִרְדְּתִי לְרֵאוֹת בְּאַבִּי הַהָחַל לְרֵאוֹת הַפּוֹרֵחַ הַגֹּפֶן הַגִּזּוּ הַרְמוֹנִים [שיר השירים ו, יא]

לִבְךָ יִקְוָה אִימָה אִיֵּה סֹפֵר אִיֵּה שִׁקֵּל אִיֵּה סֹפֵר אֵת־הַמִּגְדָּלִים [ישעיהו לג, יח]

מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה הִבִּיאֲנִי הַפִּלָּד חֲדָרָיו גִּילִיָּה וְנִשְׁמַחָה בְּךָ נִזְכִּירָה דְּדִיד מִיּוֹן מִישׁרִים אַחֲבָדךָ [שיר השירים א, ד]

מסורת הש"ס
א אוצר מדרשים מדרשים על שלמה המלך כסא ואיפודרומין של שלמה המלך ג; אבות דרבי נתן
ג אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה רכא
ד מסכת כלה רבתי
ה משנה חגיגה; קידושין מ; אוצר מדרשים מדרש שני כתובים; לעיל יא: ו קידושין לא: ז מועד קטן יז; קידושין מ.
ח אוצר מדרשים מדרשי רבי עקיבא א'לפא ביתא דרבי עקיבא נוסחא ב נ
ט אוצר מדרשים עדן; גיהנם כינוד דין הקבר ד; תענית יא; אוצר מדרשים מדרש עשרת הדברות

תורה אור השלם
ויאמר יהוה מסיני בא ונבה משעיר למו הופיע מהר וגוי [דברים לג, ב]
דודי צח ואדום דגול מרבבה [שיר השירים ה, י]
כירמיעי הקדש נקראו ועל־אלהי ישראל נסמכו יהוה צבאות שמו [ישעיהו מח, ב]
ויאמר צא ועמדת בחר לפני יהוה והנה יהוה עבר וגוי [מלכים א יט, יא]
במראה הקשת אשר יהוה בענן ביום הנשם בן מראה וגוי [יחזקאל א, כח]
כה אמר יהוה השמים כסאי והארץ פדס בגלי אי־זה וגוי [ישעיהו סו, א]
ונתתה מוהודף עליו למען ישמעו כל־צדע בני ישראל [במדבר כו, כ]
ופעמדה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאם כל־העדה וגוי [במדבר כז, ב]
אל־תאמינו ברע אל־תבטחו באלוף משכבת חינק שמר פתח־פיה [מיכה ג, ה]
ונבה יהוה את־בנים הניחם ויאמר יהוה אל־לבו לא־אסוף קללל וגוי [בראשית ח, כא]

הלוא מעתה (קראתי) [קראת] לי אבי אלוף נעמי אתה [יטמיהו ג, ד]

כִּי־אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעַק וְכִפִּיס מַעַץ יַעֲנֶנָּה [חבקוק ב, יא]

כִּי מִלֻּאכֵיו יִצְוֶה־לֵךְ לִשְׁמֹרֵךְ בְּכָל־דְּרָכֶיךָ [תהילים צא, יא]

אֲנֹכִי הַדְּתִי וְהוֹשַׁעְתִּי וְהַשְׁמַעְתִּי וְאִין בָּכֶם זֵר וְאַתֶּם עַדִּי וגוי' [ישעיהו מג, יב]

וְסֻמָּד יָדוּ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה וְנִרְצָה לוֹ לִכְפֹּר עַלָּיו [ויקרא א, ד]

מאי דרש מהיכן הבין מקום השכינה שגזר שלא העין שם א"נ שלא טעה כמו שטעה אחר: דגמא דבר דבר העומד לדוגמא להראותו לומר בזה גשה לי ואין זה אלא דבר אמר ומתחת זרועות עולם (דברים ל"ג:כ"ז) ואם שאל מי כבדן לא חס על כבוד קונו לִיטוי עָלָה בַּמַּעֲרָבָא לֹא גָרָמִין לָהּ: כאלו דוחק רגלי השכינה אומר בלבו אין השכינה כאן וכתוב והארץ הדם רגלי: למקום שאין מכירין אותו אין דגתו גסה עליו ושמה יקל כח יגרו וגם אם יחטא. אין אדם נוטת לב לפי שאינו חשוב בעיניהם וכן בלבוש שחרים: דמצי בגין לה ליגרה ובוטח ענ שהוא נחבא בסתר כאלו דוחק הרגלים: היבא דלא מצי בגין ליה ליגרה טוב לו בעגשא מפרהסיא: ומברכין את השם בשם המפרש שהשכינה שוכה על קשרי ארבעותיהם: אל תאמינו ברע האומר לך חטא: ואל תבטחו באלוף לומר שמהל: ובים חתיכת עץ כמו כפיסין בבבא בתרא (דף ב.):) אַתֶּם יַעֲדִי הוּא מַעֲדִי בַּעֲמֻמוֹ בְּכָל עוֹנוֹת שְׁאוּכִים בְּסִינִי: מַתְנִי יוֹסִי בֶן יוֹעָזר אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ בִּי־ט וְזוּ הִיא מַחֲלַקַת רֵאשִׁיטָה שֶׁהָיְתָה בַּחֲבִמִּי יִשְׂרָאֵל: וְהוֹשַׁע בֶּן פִּרְחִיָה בְּלֹן דּוֹר אַחֵר דּוֹר: וְצֹא מַנְחֵם בְּגִמְרָא מִפְּרֶשׁ לְהִיבֹן וְצֹא: נִכְנֵם שְׂמַאי לְהִיּוֹת אֵב בִּי"ד תַּחֲתִינוּ:

אין דורשין פרק שני חגיגה

כבני אדם. הנה מצני למחשב ישנים ומוציאין רעי כבני אדם דלגלגמן גפי דלמי לבהמה ואיבא למימר דהוי ככלל דאי ואף להמן לא הנה חשיב ליה אלא משום דבעי אשכחי'

מאי דרש? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: "ואתא מרבבבות קדש" — **אות הוא ברבבה שלו. ורבי אבהו אמר: "דגול מרבבה"** — **דוגמא הוא ברבבה שלו. וריש לקיש אמר: "הי צבאות שמו"** — **אדון הוא בצבא שלו. ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: "לא ברוח הי ואחר הרוח רעש לא ברעש הי. ואחר הרעש אש לא באש הי ואחר האש קול דממה דקה", "והנה הי עובר"**.⁽ⁿ⁾ **תנו רבנן, ששה דברים נאמרו בפשדים: שלשה במלאכי השרת, ושלשה בבני אדם. שלשה במלאכי השרת — יש להם כנפים במלאכי השרת, וטסין מסוף העולם ועד סופו במלאכי השרת, ויודעין מה שעתיד להיות במלאכי השרת.**⁽ⁿ⁾ **ויודעין סלקא דעתך? אלא, שומעין מאחורי הפרגוד, במלאכי השרת. ושלשה בבני אדם — אוכלין ושותין בבני אדם, פריין ורביין בבני אדם, ומתים בבני אדם.**⁽ⁿ⁾ **ששה דברים נאמרו בבני אדם: שלשה במלאכי השרת, שלשה בבהמה. שלשה במלאכי השרת — יש להם דעת במלאכי השרת, ומחלקין בקומה וקופה במלאכי השרת, ומספרים בלשון הקדש במלאכי השרת. שלשה בבהמה — אוכלין ושותין בבהמה, ופריין ורביין בבהמה, ומוציאין רעי בבהמה.**⁽ⁿ⁾ **כל המסתפל בארבעה דברים רתוי לו שלא בא לעולם בוי. בשלמא מה למעלה מה למטה מה לאחור — לחיי. אלא לפנים — מה דהנה הנה? רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוניהו: משל למלה בשר ודם שאמר לעבדיו: בנו לי פלטירין גדולים על האשפה. הלכו ובנו לו, איני רצונו של מלה להזכיר שם אשפה.**⁽ⁿ⁾ **כל שלא חס על כבוד קונו, רתוי לו שלא בא לעולם. מאי היא? רבי אבא אמר: זה המסתפל בקשת. רב יוסף אמר: זה העובר עבירה בסתר. מסתפל בקשת, דכתיב: "במראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם בן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד חיי".**⁽ⁿ⁾ **רב יוסף אמר: זה העובר עבירה בסתר, בדרבי יצחק. דאמר רבי יצחק: כל העובר עבירה בסתר, באילו דוחק רגלי שכינה, שנאמר: "בה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי".**⁽ⁿ⁾ **איני? והאמר רבי אלעא זקן: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו — ילה למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורין ויתעטף שחורין, ויעשה מה שילבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא! לא קשיא: הא — דמצוי כייף ליה ליצריה, הא — דלא מצוי כייף ליצריה.**⁽ⁿ⁾ **דרש רבי יהודה ברבי נחמני מתורגמניה דריש לקיש: כל המסתפל בשלשה דברים עיניו כהות: בקשת, ובנשיא, ובכהנים. בקשת — דכתיב: "במראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם הוא מראה דמות כבוד חיי". בנשיא — דכתיב: "ונתת מהודך עליו". המסתפל בכהנים בזמן שבית המקדש קיים, שהיו עומדין על דוכנן ומברכין את ישראל בשם המפורש.⁽ⁿ⁾ דרש רבי יהודה ברבי נחמני מתורגמניה דריש לקיש, מאי דכתיב: "אל תאמינו ברע אל תבטחו באלוף" — אם יאמר לך יצר הרע, חטוא וחקדוש ברוך הוא מוחל אל תאמן, שנאמר: "אל תאמינו ברע", ואין "רע" אלא יצר הרע שנאמר "כי יצר לב האדם רע", ואין "אלוף" אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "אלוף נעורי אתה". שמה תאמר מי מעיד ביי? אבני ביתו וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו, שנאמר: "כי אבן מקיר תזעק וכפס מעץ יעננה", וחקמים אומרים: נשמתו של אדם מעידה בו שנאמר "משכבת חיקה שומר פתחי פיה", (אי זו היא דבר ששוכבת) [אי זה הוא דבר ששרוי] בחיקו של אדם — הוי אומר: זו נשמה. רבי יריקא אמר: שני מלאכי השרת המלוין אותו, הן מעידין בו, שנאמר: "כי מלאכיו יצוה לך לשמרה בכל דרכיה" [תהילים צא, יא] אבני הדתי והושעתי והשמעתי ואין בכם זר ואתם עדי וגוי' [ישעיהו מג, יב]**

וְסֻמָּד יָדוּ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה וְנִרְצָה לוֹ לִכְפֹּר עַלָּיו [ויקרא א, ד]

הָרֵאשׁוֹנִים

טז.

עין משפט בר מצוה

א טוש"ע או"ח סי' רכט סעי' א:

ב מיי' פי"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז, סמוג עשין ב, טוש"ע או"ח סי' קכח סעי' כג:

ג מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ט:

שְׁלֹשָׁה דְּיוֹמִין לְבִהֲמָה. הַר"ר אֶלְתָּן: וְיַעֲשֶׂה מֵה שֶׁלְּבוּ חֲפֹן. לְגִמְרֵי מִשְׁמַע דְּמוּטָב לֹו לְאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה חֲפֵצַּן בַּסֵּתֵר וְלֹא בַּפְּרָהֶסְיָא וְלֹא בַּכַּפ־חַ"ח דְּשִׁלְיָי פ"ק דְּקַדוּשִׁין (דף מ. וְשֵׁס) דַּפְּרֵשׁ חח"ו שְׂהִיָּה מִמִּיר לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה אֶלָּא קֹאֵמֵר וְלַבֵּשׁ שַׁחֲרִים וְיַלְךְ לְמִקּוּם אַחֵר דְּלִבִּישֵׁת שַׁחֲרִים וְאִכְבָּנָאוֹת מִשְׁבְּרִין לָבוּ וְלֹא יִבֹּא לִיָּדִי עֲבֵרָה וְיִיכַל לַעֲשׂוֹת מַעֲבָשׁוֹ מֵה שֶׁלְּבוּ חֲפֹן דְּנִשְׁאִי אִין יַגְרוּ מִתְּגַבֵּר עָלָיו וְסָגִיא דְּשַׁמְעֵתָא אִינוּ מִשְׁמַע בְּדַבְּרֵיו הֵבֵא וּבְרִישׁ פֶּקֶד בְּתֵרָא דְּמוּנָשׁ קָטָן (דף יו. וְשֵׁס): בַּכֵּהִים בְּזִמָּן שְׁבִית הַמַּקְדָּשׁ כּוּם. מִכָּאִן קָשָׁה עַל פֶּרֶש"י דפ"ג דְּמַגֵּלָה (דף כד): עַל הַהִיא דְּקָטָן וְזִיו פוֹרְקָנוּיּוֹת לֹא יִשָּׂא בִּפְּנֵי וּפִי' מִשּׁוּם שֶׁקָּעַם מִסְתַּכְּלִין בּוֹ וְאִמְרִינוּ בַּחֲגִיגָה הַמִּסְתַּכֵּל בַּכֵּהִים שֶׁשָּׂעָה שְׁנוֹשְׁאִין בִּפְּיָן עֵינָיו בְּהוֹת וְהֵא לִיתָא דְּמַסְקִינוּ זִקְאָא בְּזִמָּן שְׁבִית הַמַּקְדָּשׁ כּוּם וְאִלּוּ הָתֵם בְּגַבְוִלִים מִדְּמַנְשִׁי מַנְשֵׁה בְּגִמְרָא מִהִהִיא דְּהִנֵּה שְׂשִׁיבָתָתָה דְּרַב הוּא וְהִנֵּה בְּרַם יָדָה וּמַשְׁנֵי דְּלִמָּא דֵּשׁ בְּעִירוֹ הִנֵּה וְהָרָא לְבָרֵשׁ דֹּאף בְּגַבְוִלִין מִתְּסַר מִשּׁוּם הַסַּח הַדַּעַת וְהִבִּי אִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דְּהָתֵם א"ר יוֹסִי הֵבֵא אִמְרָה שֶׁאִסּוּר לְהַסְתַּכֵּל בַּכֵּהִים בַּשָּׂעָה שֶׁהֵם מְבָרְכִין אֶת הַעֵם א"ר חַנִּי כְּלוּם אִמֵּר אֶלָּא מִשּׁוּם הַסַּח אֲנֵא מִסְתַּכֵּל וְלֹא מִסְתַּנָּא דַּעֲתָא: יוֹסִי בֶן יוֹעָזר כּוּי. בִּירוּשְׁלַמִי אִמֵּר בְּרַאשׁוֹנָה לֹא הִיָּה מַחֲלַקַת אֶלָּא עַל הַסְמִיכָה בְּלָבָד וְעַמְדוֹ שְׂמַאי וְהֵלֵל וַעֲשׂו ד' מִשְׁרַבּוּ מַלְמוּדֵי שְׂמַאי וְהֵלֵל שֶׁלֹּא שְׁמַשׁוּ כָּל צָרָבָן רַבּוֹ מַחֲלָקוֹת בִּישְׂרָאֵל וְנִחְלָקוּ לִב' בֵּהוֹת וְיֹשֵׁב לְתַמָּה דְּרִי נִחְלָקוּ כְּבֵר בִּימֵי שְׁאוֹל עַל מַלְוָה וּפְרִיטָה (סוֹהָדְרִין יט.) וְשִׁמְאֵל בִּינֵן דְּשְׁאוֹל וּבֵית דִּינוֹ הוּוּ בְּדַרְי דַּעֲתוֹ אֲמַלְנָה וְלֹא הִיָּה אָדָם חוֹלֵק עָלָיו רַק לְפִי בִּדְבַר דּוֹד לֹא מִתְּקַרִי מַחֲלַקַת וּמֵה שֶׁאִמֵּר בִּירוּשְׁלַמִי וְעַמְדוֹ שְׂמַאי וְהֵלֵל וַעֲשׂו ד' לֹא מַצִּינוּ בַּפ"ק דַּשֵּׁבֶת (דף יד): רַק שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁנִּחְלָקוּ בֵּהֶן: שְׁנֵים מַזּוּגוֹת הַאֲחֵרונים שֶׁאִמְרוּ לְסַמֵּךְ גְּשִׁאִים הוּוּ. וְאֵל תַּתַּמָּה עַל הָא דְּחָשַׁב שְׂמַאי מִקְמוֹי הֵלֵל וְהֵלֵל גְּשִׁאֵל לִכ"ע אֶכָּא לְמִימַר בֵּהוֹיֹת כִּי ג' מַזּוּגוֹת הִרְאִשׁוּנִים לְהֵסֵר אִמְרוּ שֶׁלֹּא לְסַמֵּךְ הִיוּ גְּשִׁאִים וְשְׂמַאי סָבֵר בְּנוֹתָהּ נִקְטָה לִיָּה בְּרַאשׁוֹנָה וְאֵבֵא דְּנִקְטָה לִיָּה הֵבֵא בְּרַאשׁוֹנָה חָשִׁיב לָהּ בְּכָל מִקּוּם שְׂמַאי מִקְמוֹי הֵלֵל וְהֵבֵא לִיבֹא לְמַטְשֵׁי לְפִי שֶׁנִּכְנָם בְּמִקּוּם מַנְחֵם דְּחָשַׁב אַחֵר הֵלֵל וּא"כ אֵב ב"ד הִיָּה וְכֹן שְׂמַאי גְּמִי דִּכִּי:

טע:

עין משפט
גור מצורה

א מו״י פב' מהל' עדות הלי' א, סמג עשין קז, טור חו"מ סי' לח: ב מו״י פא' מהל' חגיגה הלי' ט:

ג מו״י פג' מהל' מעשה הקרבנות הלי' יג:

ד מו״י פג' מהל' מעשה הקרבנות הלי' ח, סמג עשין קפג:

ה מו״י פג' מהל' מעשה הקרבנות הלי' יג:

אַרְחָה בְּנַחֲמָה. לִשְׁנָא קִלְיָא הֲיִי דְשִׁכְוִיעָה בְּלִשְׁוֹן קֶצֶר כְּלוּמַר לֹא יוּכַל לְרָאוּת בְּנַחֲמוּת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהִזְכֵּרו רִאשׁוֹן בְּכָל זֶמַן חוּג הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ נִשְׂיֵאִים, וּשְׁנִיִּים לָהֶם אָבוֹת בֵּית דִּין.^[**קָמַי**] תָּנוּ רַבֵּנּוּ: שְׁלֹשָׁה מְזוּגוֹת הָרִאשׁוֹנִים שְׁאָמְרוּ שְׁלֹא לְסַמּוּהָ, וּשְׁנֵינִים מְזוּגוֹת הָאַחֲרוֹנִים שְׁאָמְרוּ לְסַמּוּהָ — (הָרִאשׁוֹנִים) הָיוּ נִשְׂיֵאִים, וּשְׁנִיִּים לָהֶם אָבוֹת בֵּית דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי — אַב בֵּית דִּין, וְשִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ — נָשִׂיא.‏^[**מָאן תִּנָּא לָהּא דְתָנוּ רַבֵּנּוּ: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי: אֶרְאָה בְּנַחֲמָה אִם לֹא הִרְגַּתִּי עַד זֶוָּמָם, לְהוֹצִיא מִלְפָּן שֵׁל צַדִּיקוּן. שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אִין עֲדִים זֻמָּמִין נִהְרָגִין עַד שִׁיְהִירָג הַיִּידוּן.**] "אָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ: אֶרְאָה בְּנַחֲמָה אִם לֹא שִׁפְכֶתָּ דָּם נָקִי, שֶׁהָרִי אָמְרוּ חֻכָּמִים: אִין עֲדִים זֻמָּמִין נִהְרָגִין עַד שִׁיִּזְמוּ שְׁנֵיהֶם, וְאִין לוֹקִין עַד שִׁיִּזְמוּ שְׁנֵיהֶם, וְאִין מִשְׁלֵמִין מִמּוֹן עַד שִׁיִּזְמוּ שְׁנֵיהֶם. מִיִּד קִבֵּל עָלָיו יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי שְׂאִינוּ מוֹרָה הִלְכָּה אֶלְיָא בִּפְנֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ. כָּל יָמָיו שָׁל יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי הָיָה מִשְׁתַּטַּח עַל קִבְרוֹ שָׁל אוֹתוֹ הַרוּג, וְהָיָה קוֹלוֹ נִשְׁמָע. בְּסִבּוּרֵין הָעָם לוֹמַר שֶׁקוֹלוֹ שָׁל הַרוּג הוּא. אָמַר לָהֶם: קוֹלִי הוּא. תִּדְעוּ, שֶׁלְמַחֲר הוּא מֵת, וְאִין קוֹלוֹ נִשְׁמָע. אָמַר לִיהָ רַב אַחָא בְּרִיהַ דְּרַבָּא לְרַב אֲשִׁי: וְדַלְמָא פִּיּוּסִי פִּיִּיסִיָּה, אוּ בְּדִינָא תִּבְעִיָּה. מַנֵּי הָא? אִי אַמְרַת בִּשְׁלָמָא, רַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ אַב בֵּית דִּין, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי נָשִׂיא — הֵיִינוּ דְקָא מוֹרֵי הִלְכָּה בִּפְנֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ. אֶלְיָא אִי אַמְרַת רַבֵּנּוּ דְאָמְרִי: יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי אַב בֵּית דִּין, שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ נָשִׂיא — אַב בֵּית דִּין בִּפְנֵי נָשִׂיא מִי מוֹרָה הִלְכָּה? לֹא, מֵאִי "קִבֵּל עָלָיו" דְקָאָמַר — לְאַצְטְרוּפִי, דְאִפִּילוּ אֲצְטְרוּפִי נִמְי לֹא מִצְטְרִיפְנָא. יֵצֵא מִנַּחֲם וְנִכְנָס שְׁמֵאִי בּוֹי. לְהִיכֹן יֵצֵא? אֲבִיִּי אָמַר: יֵצֵא לְתַרְבוּת רַעָה. רַבָּא אָמַר: יֵצֵא לְעִבּוּדַת הַמֶּלֶךְ. תַּנְיָא נִמְי הֵכִי: יֵצֵא מִנַּחֲם לְעִבּוּדַת הַמֶּלֶךְ, וְיֵצֵאוּ עִמּוֹ שְׁמוֹנִים זִוגוֹת תַּלְמִידִים לְבוּשִׁין סִירִיקוֹן. "אָמַר רַב שְׁמֹן בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְעוֹלָם אַל תִּהְיָ שָׁבוֹת קִלְיָה בְּעִינְיָה, שֶׁהָרִי סְמִיכָה אֵינָּה אֶלְיָא מִשּׁוּם שָׁבוֹת, וְנִחְלְקוּ בָּהּ גְדוּלֵי הַדּוֹר. פֻּשְׁיטָא? שָׁבוֹת מִצּוּה אֲצְטְרִיכָא לִיהָ. הָא נִמְי פֻּשְׁיטָא! לְאַפּוֹקִי מִמָּאן דְאָמַר בְּסְמִיכָה גּוֹפֵה פְּלִיגִי, קָא מִשְׁמַע לֹן בִּשְׁבוֹת הוּא דְפְּלִיגִי. ^[**מָגַ**] אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא: שְׁמַע מִינָּה סְמִיכָה בְּכָל כַּחוּ בְּעִינּוּ, דְאִי סִלְקָא דַּעְתָּהּ לֹא בְּעִינּוּ בְּכָל כַּחוּ — מֵאִי קָא עֲבִיד? לִיסְמוּהָ! ^[**מִיתִיבִי**] "דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ... וְסַמָּה", בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוּמְכִין, וְאִין בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל סוּמְכוֹת. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמְרִים: בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל סוּמְכוֹת רָשׁוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, סָח לִי אֲבָא אֶלְעָזָר: פַּעַם אַחַת הָיָה לָנוּ עֶגְל שָׁל זָבָחִי שְׁלָמִים, וְהִבְיֵאנוּהוּ לְעֹזֶרֶת נָשִׁים, וְסָמְכוּ עָלָיו נָשִׁים. לֹא מִפְּנֵי שְׁסְמִיכָה בְנָשִׁים, אֶלְיָא כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְנָשִׁים. וְאִי סִלְקָא דַּעְתָּה סְמִיכָה בְּכָל כַּחוּ בְּעִינּוּ — מִשּׁוּם נַחַת רוּחַ דְנָשִׁים עֲבָדִינוּ עִבּוּדָה בְּקִדְּשִׁים? אֶלְיָא לָאו, שְׁמַע מִינָּה לֹא בְּעִינּוּ בְּכָל כַּחוּ! לְעוֹלָם אֵימָא לָהּ בְּעִינּוּ בְּכָל כַּחוּ — דְאָמַר לָהּ: אֲקִפוּ יַדְיִיכוּ. אִי הֵכִי, לֹא מִפְּנֵי שְׁסְמִיכָה בְנָשִׁים, תִּיפּוּק לִיהָ דְאֵינָּה לְסְמִיכָה כָּלָל! אָמַר רַבִּי אַמִּי: חֲדָא וְעוּד קָאָמַר. חֲדָא — דְלִיתָא לְסְמִיכָה כָּלָל, וְעוּד — כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְנָשִׁים. "אָמַר רַב פִּפְּא: שְׁמַע מִינָּה — צִדְדִין אֲסוּרִין, דְאִי סִלְקָא דַּעְתָּה צִדְדִין מוֹתְרִין, לְסַמּוּהָ לְצִדְדִין. אֶלְיָא לָאו, שְׁמַע מִינָּה צִדְדִין אֲסוּרִין.

הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ נִשְׂיֵאִים, וּשְׁנִיִּים לָהֶם אָבוֹת בֵּית דִּין.^[**קָמַי**] תָּנוּ רַבֵּנּוּ: שְׁלֹשָׁה מְזוּגוֹת הָרִאשׁוֹנִים שְׁאָמְרוּ שְׁלֹא לְסַמּוּהָ, וּשְׁנֵינִים מְזוּגוֹת הָאַחֲרוֹנִים שְׁאָמְרוּ לְסַמּוּהָ — (הָרִאשׁוֹנִים) הָיוּ נִשְׂיֵאִים, וּשְׁנִיִּים לָהֶם אָבוֹת בֵּית דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי — אַב בֵּית דִּין, וְשִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ — נָשִׂיא.‏^[**מָאן תִּנָּא לָהּא דְתָנוּ רַבֵּנּוּ: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי: אֶרְאָה בְּנַחֲמָה אִם לֹא הִרְגַּתִּי עַד זֶוָּמָם, לְהוֹצִיא מִלְפָּן שֵׁל צַדִּיקוּן. שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אִין עֲדִים זֻמָּמִין נִהְרָגִין עַד שִׁיְהִירָג הַיִּידוּן.**] "אָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ: אֶרְאָה בְּנַחֲמָה אִם לֹא שִׁפְכֶתָּ דָּם נָקִי, שֶׁהָרִי אָמְרוּ חֻכָּמִים: אִין עֲדִים זֻמָּמִין נִהְרָגִין עַד שִׁיִּזְמוּ שְׁנֵיהֶם, וְאִין לוֹקִין עַד שִׁיִּזְמוּ שְׁנֵיהֶם, וְאִין מִשְׁלֵמִין מִמּוֹן עַד שִׁיִּזְמוּ שְׁנֵיהֶם. מִיִּד קִבֵּל עָלָיו יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי שְׂאִינוּ מוֹרָה הִלְכָּה אֶלְיָא בִּפְנֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ. כָּל יָמָיו שָׁל יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי הָיָה מִשְׁתַּטַּח עַל קִבְרוֹ שָׁל אוֹתוֹ הַרוּג, וְהָיָה קוֹלוֹ נִשְׁמָע. בְּסִבּוּרֵין הָעָם לוֹמַר שֶׁקוֹלוֹ שָׁל הַרוּג הוּא. אָמַר לָהֶם: קוֹלִי הוּא. תִּדְעוּ, שֶׁלְמַחֲר הוּא מֵת, וְאִין קוֹלוֹ נִשְׁמָע. אָמַר לִיהָ רַב אַחָא בְּרִיהַ דְּרַבָּא לְרַב אֲשִׁי: וְדַלְמָא פִּיּוּסִי פִּיִּיסִיָּה, אוּ בְּדִינָא תִּבְעִיָּה. מַנֵּי הָא? אִי אַמְרַת בִּשְׁלָמָא, רַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ אַב בֵּית דִּין, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי נָשִׂיא — הֵיִינוּ דְקָא מוֹרֵי הִלְכָּה בִּפְנֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ. אֶלְיָא אִי אַמְרַת רַבֵּנּוּ דְאָמְרִי: יְהוּדָה בֶּן טַבָּאי אַב בֵּית דִּין, שִׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטֹחַ נָשִׂיא — אַב בֵּית דִּין בִּפְנֵי נָשִׂיא מִי מוֹרָה הִלְכָּה? לֹא, מֵאִי "קִבֵּל עָלָיו" דְקָאָמַר — לְאַצְטְרוּפִי, דְאִפִּילוּ אֲצְטְרוּפִי נִמְי לֹא מִצְטְרִיפְנָא. יֵצֵא מִנַּחֲם וְנִכְנָס שְׁמֵאִי בּוֹי. לְהִיכֹן יֵצֵא? אֲבִיִּי אָמַר: יֵצֵא לְתַרְבוּת רַעָה. רַבָּא אָמַר: יֵצֵא לְעִבּוּדַת הַמֶּלֶךְ. תַּנְיָא נִמְי הֵכִי: יֵצֵא מִנַּחֲם לְעִבּוּדַת הַמֶּלֶךְ, וְיֵצֵאוּ עִמּוֹ שְׁמוֹנִים זִוגוֹת תַּלְמִידִים לְבוּשִׁין סִירִיקוֹן. "אָמַר רַב שְׁמֹן בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְעוֹלָם אַל תִּהְיָ שָׁבוֹת קִלְיָה בְּעִינְיָה, שֶׁהָרִי סְמִיכָה אֵינָּה אֶלְיָא מִשּׁוּם שָׁבוֹת, וְנִחְלְקוּ בָּהּ גְדוּלֵי הַדּוֹר. פֻּשְׁיטָא? שָׁבוֹת מִצּוּה אֲצְטְרִיכָא לִיהָ. הָא נִמְי פֻּשְׁיטָא! לְאַפּוֹקִי מִמָּאן דְאָמַר בְּסְמִיכָה גּוֹפֵה פְּלִיגִי, קָא מִשְׁמַע לֹן בִּשְׁבוֹת הוּא דְפְּלִיגִי. ^[**מָגַ**] אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא: שְׁמַע מִינָּה סְמִיכָה בְּכָל כַּחוּ בְּעִינּוּ, דְאִי סִלְקָא דַּעְתָּהּ לֹא בְּעִינּוּ בְּכָל כַּחוּ — מֵאִי קָא עֲבִיד? לִיסְמוּהָ! ^[**מִיתִיבִי**] "דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ... וְסַמָּה", בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוּמְכִין, וְאִין בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל סוּמְכוֹת. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמְרִים: בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל סוּמְכוֹת רָשׁוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, סָח לִי אֲבָא אֶלְעָזָר: פַּעַם אַחַת הָיָה לָנוּ עֶגְל שָׁל זָבָחִי שְׁלָמִים, וְהִבְיֵאנוּהוּ לְעֹזֶרֶת נָשִׁים, וְסָמְכוּ עָלָיו נָשִׁים. לֹא מִפְּנֵי שְׁסְמִיכָה בְנָשִׁים, אֶלְיָא כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְנָשִׁים. וְאִי סִלְקָא דַּעְתָּה סְמִיכָה בְּכָל כַּחוּ בְּעִינּוּ — מִשּׁוּם נַחַת רוּחַ דְנָשִׁים עֲבָדִינוּ עִבּוּדָה בְּקִדְּשִׁים? אֶלְיָא לָאו, שְׁמַע מִינָּה לֹא בְּעִינּוּ בְּכָל כַּחוּ! לְעוֹלָם אֵימָא לָהּ בְּעִינּוּ בְּכָל כַּחוּ — דְאָמַר לָהּ: אֲקִפוּ יַדְיִיכוּ. אִי הֵכִי, לֹא מִפְּנֵי שְׁסְמִיכָה בְנָשִׁים, תִּיפּוּק לִיהָ דְאֵינָּה לְסְמִיכָה כָּלָל! אָמַר רַבִּי אַמִּי: חֲדָא וְעוּד קָאָמַר. חֲדָא — דְלִיתָא לְסְמִיכָה כָּלָל, וְעוּד — כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְנָשִׁים. "אָמַר רַב פִּפְּא: שְׁמַע מִינָּה — צִדְדִין אֲסוּרִין, דְאִי סִלְקָא דַּעְתָּה צִדְדִין מוֹתְרִין, לְסַמּוּהָ לְצִדְדִין. אֶלְיָא לָאו, שְׁמַע מִינָּה צִדְדִין אֲסוּרִין.

רַב

אין דורשין פרק שני חגיגה

הוּא לְבִדּוֹ: עַד שִׁיְהִירָג הַיִּידוּן קִדְּם הַחֲמָה וְאַחַר כֶּךָּ הַחֲמוּ שֶׁהָיוּ לוֹקְשִׁין נָפֵשׁ בְּנָפֵשׁ הָאִמּוֹר בְּעַדִּים זֻמָּמִין אָמְרוּ לָהֶן חֻכָּמִים וְהֵלֹא כְּכַר נִחְמַר כִּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחָיו וְעַדִּין אַחָיו חָיִים וְלָמָּה נִחְמַר נָפֵשׁ בְּנָפֵשׁ שְׁאִין יִהְרְגִין עַד שִׁיִּנְמַר הָדִין שֶׁל נָדוּן קִדְּם שֶׁהַחֲמוּ: וְאִין לוֹקִין אִם הָעִידוּהוּ שְׁחִיב מַלְקוּת כְּכֹלְהוּ גְרָסִי עַד שְׁחִימוּ שְׁחִיחַן וּבְמַסְכַּת מִכּוֹת וְלֹיף לָהּ מִקְרָאִי וְהֵנָּה עַד שֶׁכָּר הָעַד וְאַמַּר מַר כָּל מַקּוּם שֶׁנִּחְמַר עַד הָרִי כֹאֵן שְׁנִים: אֶלְיָא בִּפְנֵי שְׁמַעוֹן שָׂאִם יִטַּעַה וְלִמְדָּהּ: הֵינוּ דְקָא מוֹרָה הִלְכָּה בִּפְנֵי שְׁמַעוֹן דְמַדְקֵאחֲמַר מִיַּד קִבֵּל כּוֹי שְׁמַע מִנָּה דְעַד הַשְׁתָּא אוֹרִי בְּפִינוּ: וּמֵאִי קִבֵּל לָאו דְעַד הַשְׁתָּא הוֹרָה דְנוֹדֵאִי לֹא הוֹרָה בְּפִינוּ מִימָיו וּבְשִׁהֲרָגוֹ לְגַד זֻמָּם לֹא הָיָה שְׁמַעוֹן שָׁם: לֹא מִצְטְרִיפְנָא לִשָּׁב בְּדִין אֶלְיָא בְּהָדִי שְׁמַעוֹן: סוֹרִיקוֹן לְבֹשׁ בְּגָדִי מַלְכוּת: אֵינָּה אֶלְיָא מִשּׁוּם שָׁבוֹת דְתָנוּ אֵלּוּ הֵן מִשּׁוּם שָׁבוֹת לֹא עוֹלִין בְּאִילָן וְלֹא רוֹכְבִין עַל גְּבִי בַּהֲמָה (בִּיצָה דף לו:.) וְהָאִי נִמְי מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבַעֲלֵי חַיִּים הוּא בְּסוּמְךָ עֲלִיָּה בְּכַל כַּחוּ בְּדִאֲמַרְיָנוּ לְקַמּוֹן: שָׁבוֹת דְמַצִּיָּה נִמְי תַּנְיָא דְבַמְנַעִי וּמֵאִי אִשְׁמַעִינוּ רַבִּי יוֹחָנָן: לְאַפּוֹקִי מִמָּאן דְאָמַר בְּמַסְכַּת בִּיצָה (דף כ.) בְּסְמִיכָה עֲצֻמָּה בְּלִיגִי וּמָאן דְאָסַר לָאו מִשּׁוּם שָׁבוֹת אָסַר אֶלְיָא מִשּׁוּם דְסְבִירָא לָהּ דְשְׁלָמִי חוּבָה לֹא בָּעוּ סְמִיכָה דְכִי בְּתַב וְסוּמָךְ בְּשִׁלְמִי נִדְבָה בְּתִיב וְחוּבָה מִנְדָּבָה לֹא גְמַרְיָנוּן הָא מִשְׁמַע לֹן רַבִּי יוֹחָנָן דְטַעַמָא מִשּׁוּם שָׁבוֹת הוּא וְסְמִיכָתָן לְעוֹלָם מַצִּיָּה: שְׁמַע מִנָּה מַדְאֻקִּי רַבִּי יוֹחָנָן טַעַמָא מִשּׁוּם שָׁבוֹת סְמִיכָה דְחֻדָּשִׁים בְּכַל כַּחוּ בְּעִינּוּ וְהֵנָּה לִיהָ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבַעֲלֵי חַיִּים: דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם תִּקְרְבוּ לָהּ וּבְתִיב בַּהֲוֹא עֲנִינָא וְסוּמָךְ: אֲבָא אֶלְעָזָר כֶּךָ שָׁמוּ: אֲקִפוּ וְזִכְנוּ לָשׁוֹן וּקְפֹא הַקְלוּ וְיִדְּסוּ אֲקִפוּ לָשׁוֹן דְּבַר הַצַּף וְאִין מַכְבִּיד בְּדַמְתַּרְגְּמִינוּ וְצַר הַכְּתָל וּקְפֹא בְּרַחֵל (מַלְכִּים ב ו' י:'): שְׁמַע מִנָּה מְדַרְבִּי יוֹחָנָן דְאֻקִּי טַעַמָא מִשּׁוּם שָׁבוֹת גְּרָדִין אֲסוּרִין וְאִע"ג דְּגַבִּי שָׁבוֹת רַכִּיבָה אָמְרִינוּ הוּא הָדִין לְכָל שְׁמוּשׁ וְאִפִּילוּ בְּמַקּוּם שְׂאִינוּ עָשׂוּי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּגוֹן צַדִּי הַבַּהֲמָה וְהוּא הָדִין צַדִּי הָאִילָן וּבְלִיגִי אֲמוּרָאִי בַּהָא מַלְתָּא בְּמַסְכַּת שָׁבֹת בְּפִרְקָא בְּתַרָא (דף קנז:.) לְסוּמָךְ דְּהָא רִאשׁ הַבַּהֲמָה בְּצַדְדִין דְמִי:

מסורת הש"ס

א תוספתא חגיגה
ב תוספתא סנהדרין; מכות ה:
ג אוצר מדרשים מדרש לעולם
ד קידושין לו.
ה עירובין צו:
ז ספרא ויקרא
זבורא דנזבה פרשה ב
א-ב; ספרא צו פרשה יא א-ב

גליון הש"ס

גמ' סמיכה בכל כחו בעיניו.
עיון לעיל דף ד ע"א תוס' ד"ה אלא טומטום ועיון פסחים דף פט ע"א תוס' ד"ה ואילו פסח וביבמות דף קא ע"א תוס' ד"ה ואין ב"ד שקול:

תוס' ד"ה דבר וכו'.
בר"ש כל הפסולין מרבין נשים לשחיטה.
ובעניי לא מצאתי שם רק ילפותא דשחיטה כשרה בזרים אבל על נשים ליכא ראי' וצ"ע:

תורה אור השלם

יומי קול השפר הולך וחסך
מועד משה ידבר וקאלהים יענינו
בקול [שמות יט, טז]

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה מורבהמה מן־הפקד ומוך האמן
תקריבו את־קרבונכם [ויקרא א, ב]

וסעד ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו [ויקרא א, ז]

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ח:
ב מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ט:
ג מיי' פא' מהל' חגיגה הל' ז:

מתרין. ויחויא בעלמא דהא ס"ל לר. ראשי בפרק דהתרא דשבת (דף קנ"ה. וס"ס) אמר רב ראשי השתא דאמרין צדין אסורין אלא הכי קאמר דמא ליכא למשמע מנה: בית שמאי אומרים מביאין שלמים. דביצה בפ"ב (דף יט.) מתניא והתם עקר והכא חגב גררא נכסא שמורי פחגיגה וכן משמע שמהירך התם טפי לפרש ויש להוסיף מנה דביצה מתניא מקמי מכילתין: יום טובח שלו אחר השבת. ואע"ג דלא חזו בראשון מיתי לה בשני אפלו למ"ד תשלומין דראשון ביון שאין העפדה רק בשביל היום דפרי לעיל חזו מיהא קרינן בה: יום טובח אחר השבת. פרש"י הקדנות ראייה וחגיגה שאין קרבין לא ביו"ט ולא בשבת ולא יתכן לימר דחגיגה אמאי לא ומ"ש משלמים לב"ש ומיהו בירושלמי מיתי אמרו להם לב"ה גדרים ונגזבות ויכוחו [שמותרין להדיחו ואסורים לגזבה] אמרו להם ב"ה מה גדרים ונגזבות שאין קבוע להם זמן תאמרו פחגיגה שזמנה קבוע אמרו להם ב"ש חגיגה נמי אין זמנה קבוע שאם לא חגב בראשון חוגב והולך כל הקנל אמרו להם ב"ה פיון שאם לא חג ברגל אינו יכול לחג אחר הקנל הינו זמנו קבוע משמע דאף פחגיגה פליגי דפרשתי: אין פה מתלבש בכליו. פרש"י בכלים נאים שלו ובביתו ובשוק שלא בשעת עבודה ולא בבגדי פהגה קאמר אלא שלא ותקאה באותו יום טובח שיבינו הפל שאינו יו"ט והקשה למורי חדא דלשנא לא משמע לה דה"ל למינקט בכלים נאין ועוד מאי אריא פה גזול אפלו שאר אדם נמי ונראה לו דפח' גזוזות אריי דהמות ונגזבות ריה ריזל

נגבה של בִּהמָה דְּמִי וְהָרֹאשׁ שָׁנָה רַב אֲשֵׁי אָמַר חֲפָלוֹ תִּימָא צְדִיק
רַב אֲשֵׁי אָמַר: אֶפְּלוֹ תִּימָא צְדִיק מוֹתֵרִין, כָּל
דְּבִחְדִי גִבָּה — כְּגִבָּה דְּמִי. ^(אבא) מִתְנִי בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים: מְבִיאִין שְׁלָמִים, וְאִין סוּמְכִין עֲלֵיהֶם,
אֶבֶל לֹא עוֹלוֹת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: מְבִיאִין
שְׁלָמִים וְעוֹלוֹת, וְסוּמְכִין עֲלֵיהֶם. ^(ב) עֲצָרֵת שְׁחָל
לְהִיּוֹת בְּעָרֵב שַׁבָּת, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יוֹם טְבוּחַ
אַחֵר הַשַּׁבָּת. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אִין יוֹם טְבוּחַ
אַחֵר הַשַּׁבָּת. וּמוֹדִים שְׂאֵם חָלָה לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת,
שְׂיֻם טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת. אִין כְּהֵן גָּדוֹל מִתְלַבֵּשׁ
בְּכִלּוֹ, וּמוֹתֵרִין בְּהִסָּפֵד וּבִתְעֻנִּית, שְׁלֹא לְקַיִים
דְּבִרֵּי הָאוֹמְרִין: עֲצָרֵת אַחֵר הַשַּׁבָּת. ^(ג) גָּמֵ' אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעָנָא: מִמַּיִן לְעֲצָרֵת שְׁנִישׁ
לָהּ תִּשְׁלוּמִין, כָּל שְׁבָעָה — שְׁנָאָמַר: "בְּחַג הַמִּצּוֹת
וּבְחַג הַשְּׁבוּעוֹת וּבְחַג הַסּוּפוֹת", מִקֵּישׁ חַג
הַשְּׁבוּעוֹת לְחַג הַמִּצּוֹת: מָה חַג הַמִּצּוֹת יֵשׁ לָהּ
תִּשְׁלוּמִין כָּל שְׁבָעָה — אֵף חַג הַשְּׁבוּעוֹת יֵשׁ לָהּ
תִּשְׁלוּמִין כָּל שְׁבָעָה. וְאֵימָא: מִקֵּישׁ לְחַג הַסּוּפוֹת,
מָה חַג הַסּוּפוֹת יֵשׁ לָהּ תִּשְׁלוּמִין כָּל שְׁמוֹנָה — אֵף
חַג הַשְּׁבוּעוֹת יֵשׁ לָהּ תִּשְׁלוּמִין כָּל שְׁמוֹנָה! שְׁמִינִי
רְגַל בִּפְנֵי עֲצֻמוֹ הוּא. ^(ד) אֵימָר דְּאַמְרִינָן שְׁמִינִי
רְגַל בִּפְנֵי עֲצֻמוֹ הוּא — הֵנִי מִיָּלִי לְעֻנִּין פְּזִיר
קָשִׁיב. אֶבֶל לְעֻנִּין תִּשְׁלוּמִין — תִּשְׁלוּמִין דְּרֵאשׁוֹן
הוּא. דִּתְנֵן: מִי שְׁלֹא חַג בְּיוֹם טוֹב הִרְאֵשׁוֹן שֶׁל חַג
— חוֹגֵג אֶת כָּל הָרְגֵל, וְיוֹם טוֹב הִתְחַלְּלוֹ. תַּפְשֻׁתָּ
מְרוּבָּה לֹא תַּפְשֻׁתָּ, תַּפְשֻׁתָּ מוּעָט תַּפְשֻׁתָּ. אֵלֶּא,
לְמַאי הִלְכְּתָא בְּתַבִּיָּה רַחֲמֵנָא לְחַג הַסּוּפוֹת?
לְאַקוּשִׁי לְחַג הַמִּצּוֹת: מָה חַג הַמִּצּוֹת טְעוֹן לִינָה
— אֵף חַג הַסּוּפוֹת טְעוֹן לִינָה. וְהֵתֵם מְנַלָּן?

מסורת הש"ס
א משנה ביצה; לעיל ז; מגילה ה.; ביצה יט.
ב תוספתא חגיגה ג מועד קטן כד; ראש השנה ד: ד ספרא אמור פרק יז ג; מגילה ה.; תוספתא חגיגה; לעיל ט.; משנה חגיגה; יומא ב; במדבר רב; ביצה כ:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה אף עצרת וכו' בירושלמי אר"י. עיין מ"ל פ"ג הלכה ו' מהלכות אבל:

תורה אור השלם
שלוש פעמים בשנה יראה קל' זכורף את פני יהוה אליהו במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני יהוה ריקם (דברים טו, טז)

דבֿהֿגֿי גֿבֿהֿ שֿשֿוּה לִגְבֿהֿ הַגֿב שֿל בֿהֿמֶה: בֿגֿבֿהֿ לִגְבֿ בֿהֿמֶה: הַבֿהֿמֶה: מִתְּנִי מִבֿיֿאִין שִׁלְמִים בִּיּו"ט שֶׁהוּא אֲכִילַת הַדִּיּוּט: וְאִין סוֹמְכִין עָלֶיהָ לְהִלָּךְ מִדְּלִמְרִינָן אֲלֵהּ סוֹמֵךְ עָלֶיהָ מִעֵרֵב יו"ט וְשׁוֹחֲטִין בִּיּו"ט דִּלָּא בִּעְיִין תִּכְרָךְ לְסַמִּיכָה שְׁחִיטָה: אֲבָל לֹא מִבֿיֿאִין עוֹלוֹת בְּאוֹתָן שֶׁכּוֹל לְהִבְיֵא לְאַחֵר יו"ט דְּכִתִּיב הוּא לְבָדוּ יַעֲשֶׂה לָכֶם (שְׁמוֹת י"ב:ט"ז) לָכֶם וְלֹא לִגְבֿהֿ: יוֹם טְבוּחַ שֶׁל קִרְבָּנוֹת רִאֲיָה וְחִגְיָה שֶׁל יו"ט לְאַחֵר הַשָּׁבִת שְׁאִין קִרְבִּין לֹא בִּיּו"ט וְלֹא בַּשָּׁבִת: אִין לֹא יוֹם טְבוּחַ אֵינָה צְרִיכָה יוֹם טְבוּחַ שְׁמֵתָה לְהַקְרִיבָן בִּיּו"ט: אִין כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְּלַבֵּשׁ בְּכִלִּים נְאִים בְּבִיתוֹ וּבְשׁוֹךְ וְלֹא בַּשָּׁבִת עֲבֹדָה קֹאמֵר וְלֹא בַּבִּגְדִי כֹהֵן הָאֵל אֲלֵהּ שֵׁלָה יִתְנָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֵׁיוֹם טְבוּחַ שֶׁל עֲצֵרַת אַחֵר שֶׁבִּת שֶׁבִּת שְׁבִיטוֹ הֵכֵל שְׁאִינוֹ הַיּוֹם יו"ט מִפְּנֵי הַצִּלּוּקִין שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים עֲצֵרַת אַחֵר שֶׁבִּת: גִּמ' מֵה חג המצות יֵשׁ לֹה תִּשְׁלּוּמִין כֹּל שֶׁבָּעָה בְּדִרְבָּנִין קִרְאִי בַּפ"ק (דף ט.) (בַּחג) הַסְּכּוֹת וְה"ה לַחג המצות שֶׁהָרִי אֵף הוּא שֶׁבָּעַת יָמִים: כּו"ר קש"ב פו"ס זמ"ן רג"ל קרב"ן שו"ר ברכ"ה פ"ס לַעֲנִין פְּרִי הַחג כֹּל שֶׁבָּעַת יָמֵי הַחג אִין מִפְּסִינָן עָלֶיהָ אֲלֵהּ לְפִי חֲשָׁבוֹן הַמִּשְׁמֵרוֹת לְפִי סִדְרָן מִקְרִיבִין אוֹתָן בְּדִרְבָּנִין בַּמִּשְׁכָּת סָפָה (דף נה:) מִי שֶׁהִיא מִקְרִיב פְּרִים הַיּוֹם לֹא הִיא מִקְרִיב לְמַחֵר וּפֶרֶ שֶׁל שְׁמִינִי מִפְּסִינָן עָלָיו אֵיזִהוּ מִן הַמִּשְׁמֵרוֹת יִקְרִיבֵנוּ זְמַן שֶׁהָיוּ רִגְלֵי שֵׁשׁ לֹו שֵׁס רִגְלֵי בִּפְנֵי עֲצֻמוֹ וְאִינוֹ קְרוִי סְכּוֹת קִרְבָּן שְׁאִין בַּהֲמוֹת קִרְבָּנוֹתָיו כְּפִסְדֵּר פְּרִי הַחג שֶׁפְּרִי הַחג מִתְּמַשְׁטִין וְהוֹלִכִין וְכִבְשִׁינָן י"ד בְּכָל יוֹם וְאִילִים שָׁנִים וּבִשְׁמִינִי פֶר אֶחָד אֵיל אֶחָד וְשֶׁבָּעָה בְּבָשִׂים שִׁיר אִין שִׁיר קִרְבָּנוֹתָיו כְּפִסְדֵּר שִׁיר שֶׁל יָמוֹת הַחג וְאִינוֹ מַדְבֵּר מַעֲנִין פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל הוֹמָבָה"י (סָפָה נה.) שֶׁהוּא סִימָן לְ מִדְּרָכִים אֶת הַמֶּלֶךְ וְכִי לְשִׁלְמָה שְׁנִלְמָה וַיִּבְרָכוּ אֶת הַמֶּלֶךְ (מְלָכִים א ח':ס"ו): שְׁתַּמְצָא שְׁנֵי דְרָכִים אֶחָד תּוֹפֵשׁ מִרְבֵּה וְאֶה מוֹעֵט שֶׁאֵפֵלוֹ הִיא לָךְ לְתַפֵּשׁ אֶת הַמֶּלֶךְ תַּפִּיסָה שֵׁשׁ בְּכָלֵל הַמִּרְבֵּה הַמוֹעֵט אֲבָל הַמוֹעֵט וְנִצְרָתָה שְׁתַּפֵּשֶׁת שֶׁלֹּא בַּדֵּת: טַעֲמוֹ

בִּירוֹשָׁלַיִם אֹמֵר רַבִּי יוֹסִי פֶר בֶּזֶן דּוֹד מִמֶּ לֹה בָּלָאוּ הָכֵי לֹא הִקְרִיבוּ בְּרִאשׁוֹן בֵּינוֹן שֶׁ אֵהָא: כּו"ר קש"ב. פֶּרש"י רִגְלֵי בִּפְנֵי עֲצֻ וְקֹשֶׁה לִר"ת דֵּהָא בַּפ' לִנְלֵב וְעִרְבָה (סָפָה) לֹאוּ זְמַן לֹא בִּרְהִמ"ו וְתַפְלָה עוֹדוּ לְשִׁנָּה זְ זְמַן א"ל זְמַן כֹּל שֶׁבָּעָה מִי אֲבָל מִשְׁמַע וְכֹאן בָּיוֹם לְלֵמֵד שֶׁהוּא רִגְלֵי בִּפְנֵי עֲצֻמוֹ מִפְּרֵשׁ רִגְלֵי לַעֲנִין אֲבִלוֹת וְהָכֵא אֵיתָא בַּפ' בְּמַעֲרִיב שֶׁלֹו לִיגִית שְׁלָשִׁים יָדָחַס בְּאֵהָר לְדַבְּרֵי רַש"י ור"ח מִשּׁוֹם דְּפִשְׁטָא לִיָּה הָחַס שְׁמִתְחִיל בָּיוֹם אֶחָד מִזְמֹור וּמִסִּינָא שְׁאוּמֵר בְּפִסְחוֹקִי דְּזִמְרָה כְּמוֹ שְׁמוֹסִיפִים מֵאֲתִים מִנָּה וּמ"מ חֲשָׁבוֹן שְׁבִיבִךְ אֲמַתִּי זָבָה יָמִים מַעוֹט יָמִים שָׁנִים וְכוֹל מִרְבִּים אֵינָה כָּלָה מוֹדֵדִין בְּמַעֲה כָּלָה וְאִין מוֹדֵד ור"מ דְּאֵלֹו לַת"ק ור"ש ורַבָּא ש"ב בַּפ"ק הָחַס בְּפִסְחִים (דף צה.) פֶּסַח שְׁנֵי אִין צִ

מסורת הש"ס	
א משנה בצה; לעיל ז; מגילה ה; ביצה יט.	
ב תוספתא חגיגה ב תוספתא חגיגה ד:	
ג שפרא אמור פרק ו; מגילה ה; תוספתא חגיגה לעיל ט.	
ד משנה חגיגה יומא ב; במדבר רבה; ביצה כ.	
גליון הש"ס	
א תוס' ד"ה אף עצרת וכו' בירושלמי אר"י. ענין מ"ל פ"ג חלבה ו' מהלכות אבל:	

תורה אור השלם

י.ז:

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מו"י פז' מהל' תמידים ומוספין חל' בב, סמג עשין ר, טוש"ע או"ח סי' תפט טע"א:

דְּכָתִיב וּפְנִית בַּבְּקָר. פֿרש"י בחוש"מ דאי ביו"ט אסור משום תחומין ולא יתכן ופְּנִית בַּבְּקָר שֶׁהוא חול המנועֵד דאלו ביו"ט תחומין אסור: אין לה יום טבֿח בָּלָל דהתנח לר"ע לְרַבֵּנּוּ מאי אבא . לְמִימַר חֲלִיפָא אסור תחומין דאוריתא וי"מ די"ב מילין אית לֵאו שפיר לְרַבֵּנּוּ תחומין וְהָי איתא פירושלמי המסור מפֿלֵנ וי"ב מילין פֿנָגֵד מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וְהֵש"ם שָׁלְנוּ לֹא ס"ל דְּהָא בִּפ' פֿלָל גָּדוֹל (שַׁבָּת סט.) גַּבִּי שֶׁכַּח עָקַר שַׁבָּת דְּבָשִׁי יָזִידֵע לֵה לְשַׁבָּת בְּמֵאִי יָזִידֵע לֵה בַתחומין וְחֲלִיפָא דר"ע וְלֹא קֹאמַר לְדַבְרֵי הַבֵּל וְכֵן בִּפ' בַּתְרָא דִּבְיַנָּה (דף לו:׃) גַּבִּי אין רוכבין מוֹחִי טַעמָא בְּגִמְרָא שְׁמַא יֵלֶךְ מַחוּץ לַתְּחוּם וּפְרִיךְ ש"מ תחומין דאוריתא אָלֵא גִמְרָה שְׁמַא וַחֲתָךְ זְמוּרָה אֲלֵמָא דְרַבֵּנּוּ לֹא מוֹדוּ פֿלָל בַּתחומין ובפ"ק דר"ה (ד' ה.) פֿרש"י דאי משום יו"ט פֿשיטא [שְׁהָרִי הוא יום] סְתִיתַחֲבִיד לְהִתְרַאוּת פְּנִים בַּעֲזָרָה וְר' עֲזַרְיָאֵל מַצָּא בַּתּוֹסַפְתָּא דְתַנּוּיָא פֿלִיל יו"ט הֶאֱחָרֵחוּ חוֹתְרִין לְבִתְרִין בְּדַבְתִּיב פִּיּוּם הַשְּׁמִינִי שֶׁלֹּח אֵת הָעַם (מַלְכִים א ח"ס:ו') וְכֹל שְׂאִין טַעֲוִיטִים לִינֵה ת"ל וּבְיוֹם שְׁשָׁרִים וְשֹׁשְׁבֵה לַחֲדָשׁ שֶׁלֹּח אֵת הָעַם הָא בִּיצֵד גִּבְרִיּו גִּבְרִיּו וְהִסְפִּימוּ וְהוֹלְכִי' לְמַסְכֶּת יוֹם שְׁמִינִי שֶׁהוּא כ"ג וְעוֹד הָבִיא דר"י רִאשִׁי מֵהֵיחָא חֲלִילָב וְעַדְכָּה בַּשְּׁמַעְתִּין דְּאִמַּר זְמַן בַּשְּׁמִינִי שֶׁל חג שֶׁבַעכּוּרִים טַעֲוִינן לִינֵה מַשְׁמַע לִינֵה דוֹמִיָא דְּבַכּוּרִים שֶׁהִם יוֹם אֶחָד וְעוֹד תַּנּוּ בַּסְּפָרִי בַּפְּרָשָׁת רָחָה וְהִלְכַת לֹאֲהֵלִיךְ מִלְמַד שְׁטַעֲוִינן לִינֵת רְגָלִים אִין לִי אָלֵא אֵלּוּ מַצִּין לְרַבּוֹת עוֹפּוֹת וּמַנְחוֹת וִין לְבוּנֵה וְעַצִּים תַּלְמוּד לוֹמַר וּפְנִית בַּבְּקָר כָּל פּוֹת שְׂאֵתָה פּוֹנֵה לֹא יִהְיֹ אָלֵא מִן הַבְּקָר וְאִילָךְ רַבִּי וְהוֹדָה אוֹמַר וְכֹל וְהָא פֿסַח קָטָן כּו' וּמַשְׁמַע מֵהֵיא דְלִינֵת רְגָלִים חִינּו רַח דוֹמִיָא דְּהָנִי וְהֵינּוּ יוֹם וְלִילָה וְכִי מַקְשָׁה פ' לִילָב וְעַדְכָּה (סָפָה מו:׃) זְמַן כָּל ז' יָמִים מִי אִיפֿא הֵינֵה מַצִּי לֹאקְשׁוּנִי וְלִיטַעֲמֵךְ לִינֵה דְלֹא מַקְשִׁי פֿלָל וְיֹשׁ לְהַשְׁוִית דְּאִמְרִינן בַּזְּכּוּס פֿרָק דַּס הַסְּטָאֵת (דף צ.) דְרַבִּי טַרְפוֹן אוֹמַר אִם בִּשַׁל בַּה מַתְּחַלֵּת הַרְגֵּל כּו' מִתֵּר לְבַשֵּׁל בַּה בַּסּוּף הַרְגֵּל מ"ט דְּכָתִיב וּפְנִית בַּבְּקָר הַכְּתוּב עֲשֹׂאן בְּקָר אֶחָד אֲלֵמָא מַדְלַעֲצִין נוֹתַר מַחֲשַׁב יוֹם אֶחָד מַשְׁמַע שְׁטַעוֹן לִינֵה כָּל ז' וַחֲדָן דר"י גַּלְפִי הַמִּסְקָנָא מִשְׁנִי הֵתָם טַעמָא

אֲחֵרִינָא מִשּׁוּם שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם נִשְׁעָשֶׂה גַּעוּל לְחַבְרֹו וְהר"ר אֶלְחָנָן תַּרְנֹן דב' עַנְיָן לִינֵה הִם אַחַת מִשּׁוּם יו"ט וְהַשְׁנִית מִשּׁוּם חֲרָבָן שְׁטַעוֹן לִינֵה וְהָתָם אֵף בַּחוּשׁ"מ וְהָכִי מַשְׁמַע בַּהֵיאֵר דְּבַכּוּרִים לִינֵה וְהָרַבֵּן מַשְׁמַע שְׁטַעוֲעִינן לִינֵה מִשּׁוּם יו"ט וְכֵן מַצִּינו פִּירושלמי גַּבִּי הֵיאֵר מִשְׁנֵה דְּבַכּוּרִים הָדָא אֲתַמַּר כְּשֶׁאִין עַמְהֵן חֲרָבָן אָבֵל יֵשׁ עַמְהֵן חֲרָבָן בְּלֹא כֹךְ טַעוֲעִינן לִינֵה מַחֲמַת הַחֲרָבָן: נִפְשׁוּט מִנֵּה חֲדָד יוֹמָא טַבּוּחַ. וּמִמַּתְנִי' לֹא אֵלִימָא לִיֵּה לֹאקְשׁוּנִי וּמוֹדִים בַּשְּׁחַל לְהִיֵּת בַּשַּׁבָּת שְׁיִים טַבֿח לְאַחַר הַשַּׁבָּת וְאִי אִית לֵה תַשְׁלוּמִין כָּל שַׁבָּעָה יִתְמוּנֵי לְצַבּוּרֹא עַד תְּכִי בַּשַּׁבָּת וי"ל דְּהָא לֹא רָצִי כָּל כֹּךְ לְאַחֵר: אֲמַרְה תוֹרָה מִנֵּה יָמִים וכו'. הֵיֵה תָקַשׁ לְהַרְב רַבִּינוּ מִשְׁלֵם הִיכָן אֲמַרְה תוֹרָה לְמוֹתִי יָמִים לְקֹדֶשׁ חֲדָשׁ וְהֵיֵה מַגִּיֵּה מִנֵּה שְׁיִים וְקֹדֶשׁ יוֹבֵל וְהָכִי אִיתָא בַתּוֹרַת פְּהִיָּם דְּמַצֵּה לְמוֹמֵנִי שְׁמַטִּין לְקֹדֶשׁ יוֹבֵלֹת וְכֵן הֵיֵה מַגִּיֵּה בַּפ"ק דר"ה (דף ה.) וּבַמַּנְחוֹת (דף סה:׃) וְשֵׁם בַּשְּׁמַעְתָּא דְצִדְקוּין שֶׁהִי אוֹמְרִים עַצְרַת לְאַחַר הַשַּׁבָּת אֵךְ תָּקַשׁ לִר' ת"ת לַמְּחוּץ הַסְּפָרִים וְלֵהֲנִיָּה גִרְסָא שְׂאִינֵה בַּשּׁוּם מָקוֹם וּמִפְּרָשׁ דְּנֻזְאִי ר"ח גַּמִּי דְאוריתא הוא לְמוֹמֵנִי בַּה יוֹמִי וְכִלְחֲמִרִינן בַּפ"ק דְּמַנְגֵּלָה (דף ה.) מַצִּין שְׂאִין מַחֲשַׁבִּין שְׁעוֹת לְחֹדָשִׁים ת"ל עַד חֲדָשׁ יָמִים וְיָמִים אַתָּה מוֹנֵה וְאִי אַתָּה מוֹנֵה שְׁעוֹת וְאֵל תַּתְּמֵה עַל הַלְשׁוֹן שֹׁאֵע"פ שְׂאִין רַח דְרָשָׁה מַצִּינו כִּי הֵיא לְשֹׁנָא בַּפֿרָק בַּתְרָא דְּמַנְגֵּלָה (דף כט:׃) אֲמַרְה תוֹרָה חֲדָשׁ וְהִבָּא חֲרָבָן מִתְרומֵה חֲדָשָׁה אַע"פ כִּי אוֹתָה דְרָשָׁה חִינָּה פֿשׁוּטָה שְׁהָרִי צִדְקוּין חוֹלְקִין בַּה לוֹמַר שְׁהָחִיד מַתְּנֵצֵב וּמְבִיא תַמִּיד דר"ר אֶלְחָנָן וְכֵן יֵשׁ לְגִרָם בְּאֵן חֲדָשׁ לְמוֹנִיָּי שְׁכֵן מַצִּינו בַּפ"ק דר"ה (דף י:) בְּגִמְרָא וְלִנְטִיטַשָׁה מַה חֲדָשׁ לְמוֹנִיָּי אֵף שָׁנָה לְמוֹנִיָּיָה: אֵף עַצְרַת לְמוֹנִיָּי. לְעַצֵּין חֲרָבָן קֹאמַר דְאִי לְעַצֵּין יוֹם טוֹב לֹא צִרִיךְ קֹרֵא: מַצֵּה לְמוֹמֵנִי יוֹמִי וּמַצֵּה לְמוֹמֵנִי בַּבּוּשִׁי. וְתַרְנוּיָהוּ אִיתְגַּהּוּ יוֹמִי לְקֹדֶשׁ עַצְרַת בַּבּוּשִׁי לְתַשְׁלוּמִין וְהַקְשָׁה דר"ר אֶלְחָנָן לְגִמַּר מוֹיבֵל דְלֹא מַקְדָּשִׁין לִיֵּה לְעַצֵּין שְׁמַטִּין רַח בַּשְּׁנִים וּא"כ לֹא נִימָא פֿלָל הָבֹא מַצִּין בַּבּוּשִׁי לְקֹדֶשׁ וַחֲדָן דְּלֵהכִי אֲצַטְרִיךְ חַג הַשְּׁבוּעוֹת לוֹמַר שְׁמַקְדָּשִׁין כּו' וְיָמִים וּשְׁבוּעוֹת דְאִי לֹא תִימָא הָכִי לְמָה לִי חֲרָא מִדְרָשָׁה חַג הַשְּׁבוּעוֹת דְּמִדְרָשָׁה דְרַבֵּה בַר שְׁמוּאֵל וּמִנֵּה יָמִים וְקֹדֶשׁ חֲדָשׁ לֹא פּוֹחִי מַלְכָן שֶׁל צִדְקוּין וְעִי"ל דְלֹא גִמְרִינן מוֹיבֵל דְזִנִּין יָמִים מִיָּמִים עַצְרַת מַחֲדָשׁ וְאֵל יוֹכִיחַ יוֹבֵל דְשָׁנִים טִיבָהּ וּמֵהָבֹא שְׁמִיעִין דְּמַצֵּה לְמוֹמֵנִי יוֹמִי וְשַׁבּוּשִׁי בַּסְפִּירַת הַעֲמָר דּוּ"ל בַּאֲבִיאי: אָלֵא לֹאו לְתַשְׁלוּמִין. דְשָׁרִי יִתְרַצֵּר וְלַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בְּיוֹם טַבּוּחַ וּמַסִּים בַּה פִּירושלמי א"ר יוֹסִי בְרַבִּי בָּוֶן וּבִלְבָד שְׂכִיכֵם לְעַסְתּוּ בַּהָדָא דְתַנּוּן. לֵה אִמַר חִיטִּשׁ לְהֵוֹן עֲנֹרִאי אֲשִׁין וּבַכּוּרִים וְאוֹמַר דְרִי גַּעֲסִים לְמַחֲבַח וְגִזְרִין לְמַעַרְבָּה אָסוּר בַּהסְפַד וּבַתַּעֲשִׂוֹת מְלֹאכָה כּו' בַּשְׁהוֹרָה הַתּוֹרָה מְלֹאכָה לְתַשְׁלוּמִין לֹא מַצִּי לְמַעֲבַד רַח לְצַדִּיק חֲבִילָתוֹ אִם כִּלְהַ עֲסַתּוֹ כְּמוֹ שְׁמִיעִנו שְׂאָסוּר לְאֵדָם לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָה בְּיוֹם הַדְרִיבֹו אֵת חֲרָבָנוּ וְהָא דְקֹאמַר בַּסּוּמֶךְ וְאִי מִדַּר"א הֵיֵה אֲמִינָא מַה תַּשְׁלוּמִין בְּחַג הַמַּעֲוִת אָסוּר בַּעֲשִׂית מְלֹאכָה אֵף שֶׁל עַצְרַת מִדְאוריתא וְאֵע"ג דְּחוּל הַמוֹעֵד חִינּו אָלֵא מִדְרַבֵּנּוּ דְבָבֵר שְׂאִינוּ אָבוּד מִשּׁוּם בַּבּוּשִׁי דְאוריתא נַחֲטָה חֲבֵל מ"מ אֵף הֵש"ם שָׁלְנוּ לֹא פֿלִיג בַּה דְּמִדְרַבֵּנּוּ מִיֵּהֵא מַתְסַר יוֹם טַבּוּחַ בַּדְרַשְׁתִּית: וְאֲצַטְרִיךְ דר"א וְאֲצַטְרִיךְ דְרַבִּי אוֹשְׁעִיא. הַקְשָׁה דר"ר אֶלְחָנָן מִפְּרִיתָא דְלַעֲלִי לְעַבַד צְרִיכּוּתָא דְתַנּוּ רַבֵּה בַר שְׁמוּאֵל וְעַל ר"א בֵּן יַעֲקֹב וְחַג' הַשְּׁבוּעוֹת דְאִמַר ר"א וְרַבִּי אוֹשְׁעִיא לְמָה לִי דְמַשְׁמַע מִנֵּה שְׁיֵשׁ לוֹ תַשְׁלוּמִין כָּל ז' וי"ל דְּהֵיאֵר בְּרִיתָא אֲתִירָא לְתַתֵּר דְרַשְׁתִּי הַצִּדְקוּין בַּמַּנְחוֹת (דף סה:׃) וְשֵׁם:

אין דורשין פרק שני חגיגה

וּפְנִית בַּבְּקָר שֶׁהוא חול המנועֵד דאלו ביו"ט תחומין אסור: אין לה יום טבֿח בָּלָל

דְּכָתִיב: **”וּפְנִית בַּבְּקָר וְהִלְכַת לְאֹהֲלֶיהָ”**. **תַּנּוּ**: **עַצְרַת שְׁחַל לְהִיּוֹת עָרֵב שַׁבָּת, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים**: **יוֹם טַבּוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת, וּבֵית הִלָּל אוֹמְרִים**: **אִין לֵה יוֹם טַבּוּחַ. מַאי לֹאו, אִין לֵה יוֹם טַבּוּחַ כָּלָל? לֹא, שְׂאִינֵה צְרִיכָה יוֹם טַבּוּחַ. וּמַאי קָא מַשְׁמַע לָן — דְּמִקְרַבִּינוּ בְּיוֹמִיָּה, הָא אִיפְּלִיגוּ בַּה חֲדָא זַיְמָנָא! דְתַנּוּ, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים**: **מְבִיאִין שְׁלָמִים וְאִין סוּמְכִין עֲלֵיהֶם, אָבֵל לֹא עוֹלוֹת, וּבֵית הִלָּל אוֹמְרִים**: **מְבִיאִין שְׁלָמִים וְעוֹלוֹת וְסוּמְכִין עֲלֵיהֶם. צְרִיכָא, דְאִי אַשְׁמַעֲיָנוּ בְּהָא**: **בְּהָא קָא אָמְרִי בֵּית שְׁמַאי, מִשּׁוּם דְאֶפְשָׁר לְמַחַר. אָבֵל הָכָא, אִימָא מוֹדוּ לָהּוּ לְבֵית הִלָּל. וְאִי אַשְׁמַעֲיָנוּ בְּהָא**: **בְּהָא קֹאמְרִי בֵּית הִלָּל, מִשּׁוּם דְלֹא אֶפְשָׁר לְמַחַר, אָבֵל בְּהָא — אִימָא מוֹדוּ לְבֵית שְׁמַאי, צְרִיכָא.** ^(א)**תָּא שְׁמַע**: **מִי שְׁלֹא חָג שַׁבָּעַת יָמִי הֶפְסַח, וּשְׁמוֹנֶת יָמִי הֶחָג, יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל עַצְרַת, שׁוּב אִינוּ חוֹגֵג. מַאי לֹאו**: **יוֹם טוֹב שֶׁל עַצְרַת! לֹא, יוֹם טַבּוּחַ. אִי הָכִי, נִיפְשׁוּט מִיַּנְיָה דְּחַד יוֹם טַבּוּחַ! אִימָא**: **יָמִי טַבּוּחַ.** ^(ב)**תָּא שְׁמַע, דְתַנּוּ רַבֵּה בַר שְׁמוּאֵל**: **אָמַרְה תוֹרָה מִנֵּה יָמִים וּמְדַשׁ חֲדָשׁ, מִנֵּה יָמִים וּמְדַשׁ עַצְרַת. מָה חֲדָשׁ — לְמוֹנִיָּי, אֵף עַצְרַת — לְמוֹנִיָּיָה. מַאי לֹאו**: **גִּמַּר מַחֲדָשׁ, מָה חֲדָשׁ — יוֹם אֶחָד, אֵף עַצְרַת — יוֹם אֶחָד! ”אִמַּר רַבָּא**: **וְתַסְבֵּירָא?! אַטו עַצְרַת, יוֹמִי מַגִּינוּ שְׁבוּעִי לֹא מַגִּינוּ? וְהָאִמַר אַבְיִי**: **מַצּוּה לְמִימַנִי יוֹמִי, דְּכָתִיב**: **”וְתַסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם”, וּמַצּוּה לְמִימַנִי שְׁבוּעִי, דְּכָתִיב**: **”שִׁבְעָה שְׁבוּעוֹת תַּסְפֵּר לָהּ”. וְעוֹד**: **”חַג שְׁבוּעוֹת”, בְּתִיב. דְּבִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב תֵּנָא, אָמַר קִרְא**: **”וּקִרְאֵתֶם וּבִקְצָרְכֶם”**. אִיזְהוּ חַג שְׂאֵתָה קוֹרָא וּמוֹצֵר כּו' — הָיִי אוֹמַר זֶה חַג עַצְרַת. אִימַת? אִילִימָא בְּיוֹם טוֹב — קַצִּירָה בְּיוֹם טוֹב מִי שָׁרִי? אָלֵא לֹאו לְתַשְׁלוּמִין. וְאֵף עַל גַּב דְאִיתְמַר דְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא, אַצְטְרִיךְ דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. דְאִי מִדְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא — הָוֵה אֲמִיבָא: מָה תַשְׁלוּמִין שֶׁל חַג הַמַּצּוֹת אָסוּר בַּעֲשִׂיית מְלֹאכָה, אֵף תַשְׁלוּמִי עַצְרַת גַּמִּי אָסוּר בַּעֲשִׂיית מְלֹאכָה, קַמַשְׁמַע לוֹ דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. וְאִי מִדְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב,

לֹא

אִם לֹא הִקְרִיבָם בּיו"ט עוֹד אִין לָהֶן תַשְׁלוּמִין: **אָבֵל בְּהָא בַּעֲצַרַת שְׁחַל לְהִיּוֹת בַּעֲרַב שַׁבָּת אִימָא מוֹדוּ לַב"ה וְיִתְקַרְבוּ בּיו"ט דְּהָא מַחַר שַׁבָּת הִיא וְלֹא קִרְבִּי וּמִתְעַן שְׂאֵתָה מִתְעֹאֵשׁ מִהֵן אַתָּה בֹא לְפִשַׁע שְׁלֹא תִקְרִיבָם עוֹד: מִנֵּה יָמִים שְׁלָשִׁים יוֹם: וְקֹדֶשׁ חֲדָשׁ לְמוֹסַפִּין: מִנֵּה יָמִים חֲמִשִּׁים יוֹם: וְקֹדֶשׁ עַצְרַת בַּקְרִבּוֹתָיו: מַה חֲדָשׁ קֹדָשְׁתּוּ בִּאֲחֵד מִתְנוּיָיו: אֵף עַצְרַת קֹדָשְׁתּוּ בִּאֲחֵד מִתְנוּיָיָה: הָאִמַר אַבְיִי בַּמַּסְכַּת מַנְחוֹת מַצֵּה לְמוֹמֵנִי יוֹמִי וּמַצֵּה לְמוֹמֵנִי שַׁבּוּשִׁי: דְּבִי ר"א בֵּן יַעֲקֹב תֵּנָא מֵהָבֹא נַחֲטָא לְקַבֵּל לוֹן תַשְׁלוּמִין לַעֲצַרַת: וּקְרֵאתָם בַּעֲצַם הַיּוֹם הַזֶּה וּבְחַג הַשְּׁבוּעוֹת כְּתִיב וּכְמוֹיךְ לֵה וּבַקְרָבָם אֵת חֲצִיר אֶרְצְכֶם שְׂאֵתָה קוֹרָא מִקְרָא חֲדָשׁ וְיוֹצֵר: הָיִי אוֹמַר זֶה עַצְרַת דְּהָנִי קִרְאִי בַּעֲצַרַת כְּתִיבִי: אָלֵא לְתַשְׁלוּמִין לְאַחַר יו"ט כִּאי וְקוֹרֵא אוֹתָן מִקְרָא חֲדָשׁ לְעַצֵּין תַשְׁלוּמִין וּמַתְרִין בַּמְלֹאכָה:**

לֹא

אֲחֵרִינָא מִשּׁוּם שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם נִשְׁעָשֶׂה גַּעוּל לְחַבְרֹו וְהר"ר אֶלְחָנָן תַּרְנֹן דב' עַנְיָן לִינֵה הִם אַחַת מִשּׁוּם יו"ט וְהַשְׁנִית מִשּׁוּם חֲרָבָן שְׁטַעוֹן לִינֵה וְהָתָם אֵף בַּחוּשׁ"מ וְהָכִי מַשְׁמַע בַּהֵיאֵר דְּבַכּוּרִים לִינֵה וְהָרַבֵּן מַשְׁמַע שְׁטַעוֲעִינן לִינֵה מִשּׁוּם יו"ט וְכֵן מַצִּינו פִּירושלמי גַּבִּי הֵיאֵר מִשְׁנֵה דְּבַכּוּרִים הָדָא אֲתַמַּר כְּשֶׁאִין עַמְהֵן חֲרָבָן אָבֵל יֵשׁ עַמְהֵן חֲרָבָן בְּלֹא כֹךְ טַעוֲעִינן לִינֵה מַחֲמַת הַחֲרָבָן: נִפְשׁוּט מִנֵּה חֲדָד יוֹמָא טַבּוּחַ. וּמִמַּתְנִי' לֹא אֵלִימָא לִיֵּה לֹאקְשׁוּנִי וּמוֹדִים בַּשְּׁחַל לְהִיֵּת בַּשַּׁבָּת שְׁיִים טַבֿח לְאַחַר הַשַּׁבָּת וְאִי אִית לֵה תַשְׁלוּמִין כָּל שַׁבָּעָה יִתְמוּנֵי לְצַבּוּרֹא עַד תְּכִי בַּשַּׁבָּת וי"ל דְּהָא לֹא רָצִי כָּל כֹּךְ לְאַחֵר: אֲמַרְה תוֹרָה מִנֵּה יָמִים וכו'. הֵיֵה תָקַשׁ לְהַרְב רַבִּינוּ מִשְׁלֵם הִיכָן אֲמַרְה תוֹרָה לְמוֹתִי יָמִים לְקֹדֶשׁ חֲדָשׁ וְהֵיֵה מַגִּיֵּה מִנֵּה שְׁיִים וְקֹדֶשׁ יוֹבֵל וְהָכִי אִיתָא בַתּוֹרַת פְּהִיָּם דְּמַצֵּה לְמוֹמֵנִי שְׁמַטִּין לְקֹדֶשׁ יוֹבֵלֹת וְכֵן הֵיֵה מַגִּיֵּה בַּפ"ק דר"ה (דף ה.) וּבַמַּנְחוֹת (דף סה:׃) וְשֵׁם בַּשְּׁמַעְתָּא דְצִדְקוּין שֶׁהִי אוֹמְרִים עַצְרַת לְאַחַר הַשַּׁבָּת אֵךְ תָּקַשׁ לִר' ת"ת לַמְּחוּץ הַסְּפָרִים וְלֵהֲנִיָּה גִרְסָא שְׂאִינֵה בַּשּׁוּם מָקוֹם וּמִפְּרָשׁ דְּנֻזְאִי ר"ח גַּמִּי דְאוריתא הוא לְמוֹמֵנִי בַּה יוֹמִי וְכִלְחֲמִרִינן בַּפ"ק דְּמַנְגֵּלָה (דף ה.) מַצִּין שְׂאִין מַחֲשַׁבִּין שְׁעוֹת לְחֹדָשִׁים ת"ל עַד חֲדָשׁ יָמִים וְיָמִים אַתָּה מוֹנֵה וְאִי אַתָּה מוֹנֵה שְׁעוֹת וְאֵל תַּתְּמֵה עַל הַלְשׁוֹן שֹׁאֵע"פ שְׂאִין רַח דְרָשָׁה מַצִּינו כִּי הֵיא לְשֹׁנָא בַּפֿרָק בַּתְרָא דְּמַנְגֵּלָה (דף כט:׃) אֲמַרְה תוֹרָה חֲדָשׁ וְהִבָּא חֲרָבָן מִתְרומֵה חֲדָשָׁה אַע"פ כִּי אוֹתָה דְרָשָׁה חִינָּה פֿשׁוּטָה שְׁהָרִי צִדְקוּין חוֹלְקִין בַּה לוֹמַר שְׁהָחִיד מַתְּנֵצֵב וּמְבִיא תַמִּיד דר"ר אֶלְחָנָן וְכֵן יֵשׁ לְגִרָם בְּאֵן חֲדָשׁ לְמוֹ

מסורת הש"ס
א מכללת דרבי שמעון בן יוחאי; ראש השנה לד. ב מכללת דרבי שמעון בן יוחאי ג מנחות סח;; ראש השנה בט:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה מה לר"ח וכו' הו"מ למימר. ע"י תשובת מהר"י בן לב ח"ג סימן י"ג:

תורה אור השלם
וסג הקציר בפורי מעשיך אשר תזרע בשדה וסג האסף בצאת השנה באסף את־מעשיך מן־השדה (שמות כג, טז)

את־חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות פאשר צויתך למועד חדש האביב כִּי־בו נצאת ממצרים ולא־יֵרָאוּ פני ריכם (שמות כג, טו)

אלה מועדי יהוה מקראי קדש אשר־תקראו אתם במועדם (ויקרא כג, ד)

ביום הראשון מקרא־קדש יהיה לכם פֶּל־מלאכת עבדה לא תעשו (ויקרא כג, ז)

אז בחמשה עשר יום לחדש השביעי באסףכם את־תבואת הארץ תחנו את־חגי־יהוה שבעת ימים ביום הראשון שתון וביום השמיני שתון (ויקרא כג, לט)

ביום הראשון מקרא־קדש פֶּל־מלאכת עבדה לא תעשו (ויקרא כג, לה)

ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת ליהוה אֱלֹהֶיךָ לא תעשה מלאכה (דברים טז, ח)

לֹא יִדְעֶנָּא בַּמָּה יָמִים יִהְיוּ לְתַשְׁלוּמִין קמ"ל דְּרַבִּי אֶלְעָזָר מֵהַ חַג הַמַּצּוֹת שֶׁבָּעָה אֶף בָּאן יִדְעֶנָּא: וְחַג הַקִּצֵּר בְּפוּרֵי מַעֲשִׂיךָ בַּחֲג שְׁבוּעוֹת בְּתוֹכ: ה"נ חג הַבָּא בְּזִמְנָ קוֹצְרָה קֵאָמֵר וְלֹא חוּגָג וְקוֹצֵר בּוֹ אֶתְּא לֹאשְׁמוּעִינָן: מִכְּלָל דְּמַדְרֻוּיָּה כו' מִדְּקֵאָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן אֲסִיפָה בְּחֵלוּ שֶׁל מוֹעֵד מִי שָׂרִי וְלֹא מַהֲרָ לִיָּה רִישׁ לְקוּשׁ אִין מִכְּלָל דְּתַקְנוּיָה סְבִירָא לָהּ אֶסוּר: אֵת חַג הַמַּצּוֹת תַּשְׁמֹר שְׁבַעַת יָמִים וְגו' לְמַד עַל חֵלוּ שֶׁל מוֹעֵד שְׁאֶסוּר בַּעֲשִׂית מְלָאכָה. דְּרוּשׁ זֶה אֵת חַג הַמַּצּוֹת תַּשְׁמֹר וְכָל תַּשְׁמֹר אֲחֻרְכֵּת לֹא תַעֲשֶׂה הוּא שְׁמַרְיָה מִן הַמְּלָאכָה: שֶׁשֶּׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית יָמֵי פֶל שְׁבוּעַ וְשְׁבוּעַ בִּין שְׁנֵי שַׁבָּתוֹת הֵן יוֹשְׁבִין הֲרִי קִדְּשָׁה לַפְּנִיָּהן וְלֹאחֲרֵיהֶן: רֹאשׁ חֹדֶשׁ יוֹכִיחַ כו' אֶף אֶתָּה אַל תִּתְּמָה עַל חֵלוּ שֶׁל מוֹעֵד כו': מִקְרָאִי קִדֵּשׁ מִשְׁמַע קִדְּשָׁהוּ בַּעֲשִׂית מְלָאכָה: כָּל מְלָאכֶת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ וכו' וְקִמִּיךָ לָהּ שְׁבַעַת יָמִים תַּקְרִיבּוּ אֲשֶׁה: לְמַד עַל חֵלוּ שֶׁל מוֹעֵד וכו' וְהִכִּי דְרִישׁ זֶה לֹא תַעֲשׂוּ שְׁבַעַת יָמִים וּבַחֲג הַסַּכּוֹת בְּתוֹכ אֲשֶׁר הוּמָא הֵן מִתְּנִיתָא בְּתוֹכַת כְּהֻנָּס: עֲזִיר מִמְּלָאכָה בְּדִקְתוֹכ בְּהָא קֵרָא גּוֹפֵה: לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: הֵא הֲרִי לֹא מִסְרָן הַתְּנוֹב אֲלֵא לַחֲכָמִים כְּלוּמַר מֵאַחַר שְׁאָמֵר לָךְ הַתְּנוֹב שְׁהֵן עֲזֻרִין מִמְּלָאכָה וְלֹא כְּכָלן וְלֹא פֶרַשׁ אִי זֶו הַמִּתְקַרֵּת וְאִי זֶו אֶסוּרָה דַּע וְרָאָה שֶׁלֹּא מִסְרָן אֲלֵא לַחֲכָמִים הַיּוֹדְעִים לְהִבִּין עַל אֲחֵיהּ לְהַטוֹל הַהֲמַר וְעַל אִי זֶו לְהַטוֹל הַאֶסוּר וְהִם יִרְמִירוּ אִי זֶהוּ יו"ט עַל פִּי קִדּוּשׁ הָרְאִיָּה וְאֶסוּר בְּכָל מְלָאכָה וְאִי זֶהוּ חֵלוּ שֶׁל מוֹעֵד שְׁאִינוּ אֶסוּר בְּכָל מְלָאכָה וְעַל חֵלוּ שֶׁל מוֹעֵד וְגִידוּ לָךְ אִי זֶו מְלָאכָה אֶסוּרָה דְּבַר שְׁאִינוּ אָבַד וְאִחֻז מְלָאכָה מִתְקַרֵּת דְּבַר הָאֲבָד: וְלֹא הִישִׁיחַ ר' טַרְפוֹן וּמַתְנִי' תְּנִי שְׁמַתִּירִים בְּהַסְפַּד: כִּי"ט שְׁחַל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת שְׁוִים טְבוּחַ אַחַר שֶׁשֶּׁת מִתַּר בְּהַסְפַּד מִפְּנֵי הָאוּמָרִים עֲצַרְת אַחַר שֶׁשֶּׁת וְהָאִי דְּאֶלְכָסָא כְּלוּד יו"ט שְׁחַל לְהִיּוֹת בַּחול הוּא דְּאִין יוֹם טְבוּחַ שְׁלוּ בֹא' בַּשַּׁבָּת:

אין דורשין פרק שני חגיגה

לֹא חַג הַבָּא בְּזִמְנָ אֲסִיפָה. הַקָּשָׁה הֲר"ר אֶלְחָנָן דְּאָמֵר פ"ק דר"ה (וּבַגְמָרָא דְּסַנְהֶדְרִין) (דף יג.) א"ל רַבִּי יוֹרְאָ לְרַבִּי אָסִי וְלִמָּא לֹא עֵינְל פִּלְג וְקֵאָמֵר רַחֲמֵנָא תַשְׁמַט וְתִיזִיל עַד חַג הַסַּכּוֹת לֹא ס"ד דְּבַתִּיב חַג הָאֶסִיף מֵאִי הָאֶסִיף אֲלֵימָא חַג הַבָּא בְּזִמְנָ אֲסִיפָה הַכְּתוּב בְּאֶסְפָּךְ אֵת מַעֲשִׂיךָ אֲלֵא מֵאִי אֲסִיף חֲצִיר אֲלֵמָא לֹא אֶמְרִי' חַג הַסַּכּוֹת הַבָּא בְּזִמְנָ אֲסִיפָה וְנִכְּזוּ מוֹרֵי בִּינָן דְּמַבְאֶסְפָךְ שְׁמַעִינוּ חַג הַבָּא בְּזִמְנָ אֲסִיפָה וְאָמֵר חַג הָאֶסִיף מִשְׁמַע לְקוֹצֵר אֲבָל אִי לֹא הֵאִי קֵרָא [בְּאֶסְפָךְ וְגו'] הֵאִי דְרַשְׁינָן חַג [הָאֶסִיף] הַבָּא בְּזִמְנָ אֲסִיפָה א"כ גַּם חַג הַקִּצֵּר גִּימָא דְּבִי הוֹאִיל וְלִיפָא שׁוּם מִשְׁמַעוֹת דְּמַפְקִין לִיָּה: חֵלוּ שֶׁל מוֹעֵד אֶסוּר בַּעֲשִׂית מְלָאכָה. לְבִאחֻרָה מִשְׁמַע דְּמְלָאכָה דְּמַתְסַכָּר זֶה מִדְּאִוְרִיתָא דְּמַפְקִין לִיָּה מִפְסוּין וְכֵן בְּפִרְק ב' דְּמו"ק (דף יא: וְגַם) לֹא מַעֲשִׂיא אֲבָל דְּמַדְרַשְׁנָן אֲלֵא אֲפִילוּ חוּש"מ דְּאוֹרִיתָא וְכֵן פִּי' הַתָּם בְּקוּנְטְרָם וְקָשָׁה לר"ת דא"כ דְּבַר הָאֲבָד וּבְמָה מְלָאכּוֹת דְּשָׁרְינָן הַתָּם הִכִּי מִשְׁתַּרְי וְכִי הִיכָן מְצִינָ אֶסוּר דְּאוֹרִיתָא מִקְצֵטוּ אֶסוּר וּמִקְצֵטוּ מִתַּר וְעוֹד דִּתְנָן כפ"ג דְּמַגֵּלָה (דף כא.) כָּל מְקוֹם שְׁאִין יו"ט וְיֵשׁ מוּסָף קוֹרִין ד' כְּגוֹן חוּש"מ ור"ח אֲלֵמָא לֹא מַתְסַר מְלָאכָה מִדְּקֵאָמֵר דְּאִין יו"ט וְעוֹד דְּכִיל לִיָּה בְּהַזִּי ר"ח דְרַבְּנָן כְּדֵאָמְרִינוּ צִירוּשְׁלָמִי דְּתַעֲנִית וּבְמִקּוֹם שְׁנֵהֲגוּ הָלִין נָשִׂיא דְּרַגִּילִין דְּלֹא לְמַעַבַּד עֲבִידָתָא בְּרִישׁ יִרְחָא מְנַהֲגָא הוּא וְעוֹד מְצִינָ צִירוּשְׁלָמִי בְּפִרְק שְׁנֵי דְמו"ק כְּלוּם אֶסְרוּ מְלָאכָה אֲלֵא בְּזִי שְׁתִּיָּה אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וְיִהְיוּ וְגַעֲסִים בַּתּוֹרָה וְהִם פּוֹחֲזִין וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִשְׁמַע לְשָׁנָא דְּמַדְרַבְּנָן הוּא וְכֵן כפ"ב דְּמו"ק (דף יב:) גְּבִי וּבִלְבָד שְׁלֹא וְכֵן מְלָאכְתּוּ בְּמוֹעֵד וּבְזֵי בְּגָמָרָא כּוֹן וְנֵת מֵהוּ שְׁתִּיקוּסּוּ בְּנֵי אֶחָרֵי אֶת"ל צַרִם אֵלָן הַכְּכוּר וְנֵת קִנְסוּ בְּנֵי אֶחָרֵי הַתָּם אֶסוּרָא דְּאוֹרִיתָא מִשְׁמַע דְּמְלָאכָה בְּמוֹעֵד הֵי דְרַבְּנָן וּמִיָּהוּ יֵשׁ לְדַחוּת דְּאֶמְכּוֹן מְלָאכְתּוּ בְּמוֹעֵד קֹאִי דְהַשְׁתָּא מִיָּהֵא לִיפָא אֶסוּרָא דְּאוֹרִיתָא בִּינָן דְּדָבַר הָאֲבָד הוּא מ"מ מִשְׁמַע לְפִי הַחֲמַת דְּלֹא מִיתַסַּר רַח מַדְרַבְּנָן וְכִי קֵאָמֵר הַתָּם צִרִישׁ פִּרְקָא לֹא מַעֲשִׂיא אֲבָל דְרַבְּנָן אֲלֵא אֲפִילוּ חוּש"מ דְּאוֹרִיתָא כְּשִׁין דְּאוֹרִיתָא קֵאָמֵר לְפִי שְׁנֵישׁ לוֹ סִמָּךְ [מִקְרָא דְּאוֹרִיתָא אֲבָל יָמֵי הָאֲבָל לִיפָא אֶסְמַכְתָּא אֲלֵא] מַדְבְּרִי קִשְׁלָה דְּבַתִּיב וְהַסְפַּדְתּוּ חִיבִיס לְאֲבָל (עֲמוּס ח'י:) וּדְקֵאָמֵר הָבֹא אֲלֵא בַחוּש"מ מִי שָׂרִי א"כ מִשְׁמַע דְּאֶסוּר מִן הַתּוֹרָה וי"ל לֹא מְשוּם דְּלֹא מִשְׁתַּרְי מִדְּאוֹרִיתָא אֲלֵא בִּינָן דְּאֶתְקַרֵּא סְמִיכִין לִיָּה לְמַתְסַר לֹא מִסְכָּרָא לִיָּה לְאוּקְמִי קֵרָא דְשָׂרִי בְּהַדְּיָא בְּהִכִּי וְכֵן פֶּרַשׁ הֲרִיב"ס בְּשֵׁם רַבִּינוּ יב"א דְּמְלָאכָה דְּמוֹעֵד מַדְרַבְּנָן וְלֹא בְּפִירוּשׁ רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל שְׁפֶרַשׁ בְּעִרְבִי פְסָחִים (פְּסָחִים דף קיח.) גְּבִי כָּל הַמְבָהֶּה אֵת

הַמוֹעֲדוֹת כְּגוֹן עוֹשֶׂה מְלָאכָה בַּחוּש"מ וְהָא לִיתָא דְּמַדְרַבְּנָן הֵי וּבְדַפִּי' וְהָא דְּאֶמְרִינוּ גְּבִי פּוֹתִים וְתַפּוּחַ לָהּ מְשוּם לַפְּנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מַכְשָׁל בְּמְלָאכָה דְּחוּש"מ מְשוּם דְּסַמָּךְ פֶּשְׁטָא דְּקֵרָא הֵי וְהֵי לִיָּה גְלוּקוּין מוֹדִין זֶה: מַה רַאשׁוֹן וְשַׁבִּיעִי כו'. הֵאִי מְצִי לְמַפְרָךְ מַה לְהִנֵּי שְׁכֹן דְּבַר הָאֲבָד מַתְסַר אֲלֵא שְׁאִין זֶה ק"ו גְּמוּר רַח גְּלוּי מִתָּא בַּעֲלָמָא לְפִי מַה שְׁפִיר' דְּמְלָאכָה לֹא מַתְסַר רַח דְרַבְּנָן: רֹאשׁ חֹדֶשׁ יוֹכִיחַ. דְשָׂרִי בַּעֲשִׂית מְלָאכָה שְׁכֹן אִינוּ קִרְוִי יו"ט ב' דְּמַגֵּלָה (דף כב: וְגַם) אִינוּ יִתְאַסַּר רַח מְשוּם מְנַהֵג בְּדַפְרִי' וְכִי קֵאָמֵר בּר"ה (דף כג.) מְשוּם בְּטוֹל מְלָאכָה לְעַם כְּב' יָמִים דר"ח שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִרְכִּי אִי גְמִי מְשוּם נָשִׂים דְּנוֹהָגוֹת שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּדִאִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֲלִישֶׁר וְכֵן פֶּרַשׁ ר"י בְּמַגֵּלָה (דף כב:): מַה לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁכֹן אִינוּ קִרְוִי מִקְרָא קִדֵּשׁ. הֵאִי מְצִי לְמִימַר מַה לֵּחַל הַמוֹעֵד דְּאִיפָא תַּתְּרִי מוּסָף וּקְדִשָׁה לַפְּנִי וְלֹאחֲרֵיו:

מתנני

הַמוֹעֲדוֹת כְּגוֹן עוֹשֶׂה מְלָאכָה בַּחוּש"מ וְהָא לִיתָא דְּמַדְרַבְּנָן הֵי וּבְדַפִּי' וְהָא דְּאֶמְרִינוּ גְּבִי פּוֹתִים וְתַפּוּחַ לָהּ מְשוּם לַפְּנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מַכְשָׁל בְּמְלָאכָה דְּחוּש"מ מְשוּם דְּסַמָּךְ פֶּשְׁטָא דְּקֵרָא הֵי וְהֵי לִיָּה גְלוּקוּין מוֹדִין זֶה: מַה רַאשׁוֹן וְשַׁבִּיעִי כו'. הֵאִי מְצִי לְמַפְרָךְ מַה לְהִנֵּי שְׁכֹן דְּבַר הָאֲבָד מַתְסַר אֲלֵא שְׁאִין זֶה ק"ו גְּמוּר רַח גְּלוּי מִתָּא בַּעֲלָמָא לְפִי מַה שְׁפִיר' דְּמְלָאכָה לֹא מַתְסַר רַח דְרַבְּנָן: רֹאשׁ חֹדֶשׁ יוֹכִיחַ. דְשָׂרִי בַּעֲשִׂית מְלָאכָה שְׁכֹן אִינוּ קִרְוִי יו"ט ב' דְּמַגֵּלָה (דף כב: וְגַם) אִינוּ יִתְאַסַּר רַח מְשוּם מְנַהֵג בְּדַפְרִי' וְכִי קֵאָמֵר בּר"ה (דף כג.) מְשוּם בְּטוֹל מְלָאכָה לְעַם כְּב' יָמִים דר"ח שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִרְכִּי אִי גְמִי מְשוּם נָשִׂים דְּנוֹהָגוֹת שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּדִאִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֲלִישֶׁר וְכֵן פֶּרַשׁ ר"י בְּמַגֵּלָה (דף כב:): מַה לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁכֹן אִינוּ קִרְוִי מִקְרָא קִדֵּשׁ. הֵאִי מְצִי לְמִימַר מַה לֵּחַל הַמוֹעֵד דְּאִיפָא תַּתְּרִי מוּסָף וּקְדִשָׁה לַפְּנִי וְלֹאחֲרֵיו:

יח.

	עין משפט נר מצוה
א מיי' פז' מהל' שביתת יום טוב הל' א, טוש"ע או"ח סי' תקל סעי' א:	
ב מיי' פז' מהל' שביתת יום טוב הל' א, טוש"ע או"ח סי' תקל סעי' א:	

עין משפט גור מצורה

א מיי' פו' מהל' ברבות ה' א, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קנח סעי' א:

ב מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ז:

ג מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ח:

ד מיי' פ"א מהל' מקואות הל' יא:

ה מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז, סמג עשין רמז:

ו מיי' פ"ג מהל' פרה אדומה הל' ד:

ז מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

ח מיי' פא' מהל' מקואות הל' ח:

ט מיי' פ"א מהל' מקואות הל' יב:

י מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

יא מיי' פי' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א:

יב מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

יג מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:

יד מיי' פ"ג מהל' פרה אדומה הל' ב:

טו מיי' פ"ג מהל' פרה אדומה הל' ב:

טז מיי' פו' מהל' תרומות הל' ו:

יז מיי' פג' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' א:

יח מיי' פי' מהל' תרומות הל' א: יש מיי' פו' מהל' תרומות הל' ה:

כ מיי' פד' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' טו:

כא מיי' פד' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יד:

כב מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' א:

כג מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ז:

כד מיי' פז' מהל' תרומות הל' ב:

כה מיי' פז' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' יא:

כו מיי' פג' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' א:

כז מיי' פג' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' יז:

כח מיי' פג' מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' כד:

כט מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ז:

ל מיי' פו' מהל' ברבות הל' א, סמג עשין כז, טוש"ע או"ח סי' קנח סעי' א:

לא מיי' פו' מהל' ברבות הל' ג:

לב מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב:

לג מיי' פס' מהל' מקואות הל' יו, טוש"ע או"ח סי' קנט סעי' יג:

השניא חליין אַחליין. וְלֹא פְּעִי לְמִימַר בְּחַלְיִין עַד הֶפְרָק הָאֹמֶר מֵה שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂר דְּלִשְׁנָא לֹא מַשְׁמַע לֵה: פֿאַן בַּאָכילֶה וּבִאָן בִּגְגִיעָה. הַקָּשָׁה הִר"ר אֶלְחָנָן מַעֲשֶׂר אַמַּעֲשֶׂר נִמִּי לִישְׁנֵי הַכִּי וְלוֹקְמִי אֲפִילוּ בְּרַבְּנָן וְתַרְזֵן מוֹרִי דְּאִף בִּגְגִיעָה דַּמַּעֲשֶׂר נִמִּי פֿליגי רַבְּנָן וְאֶסְרִי לֵה וְכוּן מַשְׁמַע בְּסִמּוּךְ דְּהָאֹמֶר עַד פֿאַן לֹא פֿליגי אֶלָּא בַּאָכילֶה דַּמַּעֲשֶׂר מַשְׁמַע דַּמַּעֲקָרָא סד"א דְּכַבֵּל עֲגִיז פֿליגי וְכוּן בֶּפ' שְׁנֵי דְחַלְיִין (דף נג: וְשֵׁס) דְּהָאֹמֶר וְדִלְמָא לֹא פֿליגי רַבְּנָן אֶלָּא בַּאָכילֶה דַּמַּעֲשֶׂר כּו' מַשְׁמַע דְּדַבָּר בְּרוּר אִינוּ מֵיְהוּ הָיוּ מְצִי לֹאֲחֻשׁוּי וְלִישְׁעִמָּךְ מִתְּנִיתוּ דַּעֲבַת פ"ק (דף יד) דְּתַנּוּ וְאִלּוּ פּוֹסְקִין אֶת הַתְּרוּמָה לֹא מִתּוֹקֵמָא בְּרַבְּנָן דִּמְאִי אֶרִיא תְּרוּמָה אֲפִילוּ מַעֲשֶׂר נִמִּי אֶלָּא לֹא חָס לֹאֲחֻשׁוּי לִיָּה וּמִפֿךְ דְּהֵיאִא מַשְׁמַע דְּאָמַת הוּא פִּי אֲתַקְפֹּתָא דְּרַב שִׁימִי וְהָא דְּנִקְט כפ"ב דְּחַלְיִין (דף נג: וְשֵׁס) וְדִלְמָא לִשְׁנָא חֲלִילָא הוּא דִּלְעוּלָם חֲמַת הוּא בִּגְגִיעָת מַעֲשֶׂר וְאֲכִילַת חֲלִין לֹא פֿליגי דלכ"ע אִין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי (בְּחֻלְיִין) וְאֵל תִּתְּמָה הִכִּי ס"ד דְּלַרְבְּנָן לֹא פְּעִי אֲכִילַת חֲלִין נְטִילָה וִי"ל דְּאִירִי בְּפִירִי דְּלֹא פְּעוּ נְטִילָה: הָא בְּנִקְמָא הָא בְּפִירִי. וְהִשְׁתָּא לֹא הֲצַרְךָ לְתַרְזֵן תּוּ גַבִּי מַעֲשֶׂר הָא רַבִּי מֵאִיר וְהָא. רַבְּנָן וְהוּא הָדִין דְּמַצִּי לְמִימַר הָא בַּאָכילֶה הָא בִּגְגִיעָה אֶלָּא בְּלֵה בַּאָכילֶה עֲדִיפָא לִיָּה: הַנוּמֹל יָדִיו לְפִרּוֹת. וְכִי אֹמֶר בֶּפ' בִּיצַד מְבַרְכִין (בְּרֻכּוֹת דף מג.) אִוְרְחִין שְׁהִיו מְסַבִּין לְשִׁתּוֹת אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת נוֹטְלִין כֹּל אֶחָד וְלוֹ אַחַת הֵתֵם מִשּׁוּם נְקִיּוּת הָיוּ וְכוּן מַשְׁמַע לִשְׁנָא גִידוֹ אַחַת דְּתַנְיָ: פֿאַן לְחַלְיִין פֿאַן לַמַּעֲשֶׂר. מַשְׁמַע דֹּאס לֹא בּוֹן לַמַּעֲשֶׂר לֹא מֵהֲנִי וּכ"ש בַּתְּרוּמָה וְהַקָּשָׁה הִר"ר אֶלְחָנָן דְּאֹמֶר בֶּפ' אֵלּוּ דְּכָרִים בְּבִרְכּוֹת (דף נא:): דְּתַנְיָ: פֿאַן לְחַלְיִין פֿאַן לַמַּעֲשֶׂר. מַשְׁמַע דֹּאס לֹא בּוֹן לַמַּעֲשֶׂר לֹא מֵהֲנִי וּכ"ש בַּתְּרוּמָה וְהַקָּשָׁה הִר"ר אֶלְחָנָן דְּאֹמֶר ב"ש אֹמְרִים נוֹטְלִים אֶת הַגִּידִם וְאִחִ"כּ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס שֹׁאֵם יִמְזְגוּ אֶת הַכּוֹס שְׁמַא יִגַּע בְּמַשְׁקִים שְׁאֲחֹרִי הַכּוֹס וְהִשְׁתָּא אֲפִילוּ נוֹטְלֵן נִמִּי בִּינוּ דְּלֹא מֵהֲנִיא הֵן נְטִילָה לְתַרוּמָה הִנּוּא לִיָּה פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה וְתַנּוּ כֹּל הַפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מִטְּמֵא מַשְׁקִין לְהִיּוֹת תַּחֲלָה וְתַרְזֵן דְּבִינוּ דְּנִטֵּל יָדִיו לְחַלְיִין לֹא כִּסִּיל תְּרוּמָה וְהָכִי מַשְׁמַע דְּאִי לֹא תֵימָא הָכִי אִין לָךְ אֲדָם אִף חֲבֵר אוֹכֵל חֲלִין בְּטַהֲרָה שְׁלֹא יִטְמֵא מַשְׁקִין:

אין דורשין פרק שני חגיגה

מִתְּנִי' נוֹטְלִין לְגִידִם לְחַלְיִין וְלַמַּעֲשֶׂר וּלְתַרוּמָה דִּי לָהֶן בְּנְטִילָה דְּכָלִי שְׂאִין בּוֹ אֶלָּא רַב־עִשִׂית מִיּוֹם: וְלִקְדָּשׁ מְטַבְּלִין אֶבֶל לֹא־כֹל שְׁלָמִים אִו חֲטָאת וְשֹׁאֵם לְכַהֲנִים יֵשׁ מַעֲלָה שְׁצַרְיָךְ לְהַטְבִּיל יָדִים בְּאַרְבָּעִים סָאָה וּאֵע"פ שְׂאִינָן אֶלָּא סָתָם יָדִים שְׁלֹא נִגְעוּ בְּטַמְאָה דְּאוֹרְיָתָא הַמְטַמְאָה אֶת כָּל הַגּוֹף: וְלַחֲטָאת לִיַּגַּע בְּמִי חֲטָאת מִיּוֹם הַמִּקְדָּשִׁים בְּאַפְרֵי כֶּרֶה לְהֵאֵית מִהֶן עַל טַמְאֵי מַתִּים יֵשׁ מַעֲלָה יִתְרָה שְׁאֵם נְטַמְאוּ יָדִיו בְּאַחַת מִן הַדְּבָרִים הַמְטַמְאִין אֶת הַגִּידִם וְלֹא אֶת הַגּוֹף כִּגְזִין וְלֹא הַטַּמְאָה וּכְגִזֵּן סָפֵר וְכֹל טַמְאוֹת שֶׁהֵן מַדְבְּרִי סוֹפְרִים: נְטַמְא הַגּוֹף וְכֹל הַגּוֹף צָרִיךְ טַבִּילָה וְכֹל מַעֲשִׂוֹת הַלָּלוּ שְׁזֵה גְבוּהַ מִזֵּה מַדְבְּרִי סוֹפְרִים וְהֵאִי דְּנִקְט לְהוּ הֶכָּא גַבִּי הֶלְכוֹת הַרְגֵּל. לְפִי שְׁיֵשׁ בְּסוֹפֵן הֶלְכוֹת רַבֵּל שְׁעִמִּי הֶאֱרָן חֲשׁוּבִין טַהוֹרִים בְּרַגֵּל וְלֹא בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה בְּסוֹף חֹמֶר בְּקִדָּשׁ: טַבֵּל לְחַלְיִין הַחֹזֵק לְחַלְיִין וְעוֹד זֶו מַעֲלָה טַבֵּל לְחַלְיִין הַחֹזֵק לְחַלְיִין כְּלוּמַר נִתְכַּפֵּן לְטַבֵּל לִשְׁם חֲלִין: אֲסוּר לַמַּעֲשֶׂר הַחֹזֵק לִשּׁוֹן כְּנִיָּה כְּלוּמַר נִתְכַּפֵּן לְהַעֲמִיד גּוּפוֹ בְּחֻקַּת טַהוֹר לְחַלְיִין: לַמַּעֲשֶׂר לַמַּעֲשֶׂר שְׁנֵי הַאֲכָל בִּירוּשָׁלַיִם: וְלֹא הַחֹזֵק לֹא נִתְכַּפֵּן לִשְׁם טַבִּילַת טַהֲרָה אֶלָּא לְרַחֲיָצָה בַּעֲלֵמָא: מִדְּרָם אֲב הַטַּמְאָה לְטַמְא אֲדָם וְכֹלִים בְּמִדְרָם הַזֶּב שְׁמַטְמֵא אֲדָם וְכֹלִים בְּדַכְתִּיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמַשְׁכָּבוּ וְכַבֵּם בְּגִדָיו (וַיִּקְרָא ט"ו:ה'): לְפָרוּשִׁין לְאוֹכְלֵי חֲלִיָּהוּ בְּטַהֲרָה: לְאוֹכְלֵי תְּרוּמָה כַּהֲנִים וְכֹל אֵלּוּ מַעֲשִׂוֹת מַדְבְּרִי סוֹפְרִים שְׂאִמְרוּ שְׂאִין שְׁמִירַת טַהֲרָתָן שֶׁל אֵלּוּ חֲשׁוּבָה שְׁמִירָה אֲצֵל אֵלּוּ וּמִתּוֹךְ שֶׁהֵן אֵלּוּ אֲצֵל אֵלּוּ בִּאלּוּ לֹא שְׁמִרָה גָּזְרוּ בִּהֶן בְּבִגְדֵיהֶן שְׁמַא יִשְׁכַּח בִּהֶן אֲשֶׁתּוּ נִגְדָּה וְהָרִי הֵן מִדְּרָם הַנִּגְדָּה הָכִי מִפְּרָשׁ לֵה בַּפֶּקֶךְ הַשּׁוֹחֲט: גִּמ' בַּפּוֹרִים קִרְוִיין תְּרוּמָה דְּאֹמֶר מֵר מֵר וּתְרוּמַת יָגְדָּה אֵלּוּ הַבְּכוֹרִים (מִפּוֹת דף יו.). לָכֵן הֵן בַּתְּרוּמָה: חֲיָבִין עֲלִיהֶן מִיתָה זֵר הַאוֹכֵלָן מַזִּיד דְּכַתִּיב וּמִתּוּ כּוּ כִּי יִחַלְלֶהוּ וּסְמִיךְ לֵה וְכֹל זֵר לֹא יֵאכֵל קִדָּשׁ וְכֹל הַעֲגִין מַדְבָּר בַּתְּרוּמָה: וְחִמָּשׁ הַאוֹכֵלָן שׁוֹגֵג דְּכַתִּיב וְאִישׁ כִּי יֵאכֵל קִדָּשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמַשְׁתּוֹ עֲלָיו (וַיִּקְרָא כ"ב:י"ד): וְאֲסוּר לְזָרִים בְּלֹא: וְהֵן נִכְסִי בִּהֶן לְקִדָּשׁ בִּהֶן אֶת הַאֲשָׁה וְלַקַּח בְּדַמִּיָּהֵן גַּעֲדִים וְקִרְקָעוֹת וּבִהֵמָה טַמְאָה: וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה אֶבֶל בְּפָחוֹת אִין עוֹלִין אֶלָּא כֹּל הַחֲלִין אֲסוּר לְזָרִים: וּטְעוּנִין רַחֲיִצַת יָדִים לְפִי שֶׁהִשְׁנִי

עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי וַיִּזְדִּם גָּזְרוּ עֲלֵיהֶם טַמְאָת שְׁנֵי לְבִיכֶךְ פּוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה אִם לֹא נְטָלָן: וְהַעֲבַר שְׁמָשׁ אִם נְטַמְא טַמְאָה דְּאוֹרְיָתָא וְטַבֵּל. אִינוּ אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה עַד שִׁיעָרִיב שְׁמָשׁוּ בִּידָמוֹת (דף עז:). יְלַפִּינוּ מִקְרָאִי: מַה שְׂאִין בּוֹן בְּמַעֲשֶׂר אִין מִיתָה וְאִין חִמָּשׁ [וְאִין] אֲסוּר לְזָרִים שֶׁהָרִי כֹּל עֲצֻמוֹ יֵאָכֵל לְזָרִים וְחִמָּשׁ שְׁמוּסִיף בְּפִקְדֻיָּו לֹא אִירִי בְּחִמָּשׁ הֶכָּא כִּי הָאִי גִּנְיָא דְּאֹר בַּתְּרוּמָה בְּקִינוּ וְנִכְרִי הִקְדִּיט נִמִּי לֹא הָיוּ לַקְנוֹת בּוֹ עַבְדִּים וְקִרְקָעוֹת דְּלֹא נִתְּן אֶלָּא לְאַכִּילָה וְשִׁתְיָה וְסִיכָה וְאִין טְעוּן רַחֲיִצַת יָדִים שְׂאִין הִשְׁנִי פּוֹסֵל בּוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁלִישִׁי וְאִינוּ טְעוּן הַעֲבַר שְׁמָשׁ דְּחִי"ל טַבֵּל וְעֵלָה אוֹכֵל בְּמַעֲשֶׂר וּמִקְרָאִי יְלַפִּינוּ לֵה בִּידָמוֹת בְּרַק הַעֲרֵל: כֹּל הַטְּעוּן בִּיאַת מִיּוֹם מַדְבְּרִי סוֹפְרִים כֹּל שֶׁהוּא טַהוֹר מִן הַתּוֹרָה וְחֻכָּמִים גָּזְרוּ עֲלָיו טַמְאָה כֹּל הֵנָךְ דְּאֹמְרִי בְּמַסְבַּת שַׁבַּת כפ"ח (דף יג:.) אֵלּוּ פּוֹסְקִין אֶת הַתְּרוּמָה הַאוֹכֵל אֶבֶל רֹאשׁוֹן וְאֶבֶל שְׁנִי כּו': מְטַמְא אֶת הַקִּדָּשׁ כְּלוּמַר נִתְּנוּ עֲלֵיהֶן טַמְאָת שְׁנֵי לְטַמְאָה וְהִשְׁנִי מְטַמְא אֶת הַקִּדָּשׁ לְהִיּוֹת קְרוּי טַמְא וּפּוֹסֵל עֲלֵיהֶן עוֹד אֶת הַרְבִּיעִי: וּפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה לְהַפְסֵל הִיא עֲצֻמָּה אֶבֶל אִינֵיה פּוֹסְלַת אַחֵר לַעֲשׂוֹת רַב־עִי: וּמִתָּר לְחַלְיִין לְאַכֵּל חֲלִין מִדְּלֹא תַחְנִי וְאִינוּ פּוֹסֵל אֶת הַחֲלִין וְנִקְט לִשְׁנָא דְּמִתָּר אֲפִילוּ לְאוֹכֵלָן מַשְׁמַע: בַּאָכִילֶה מִתְּנִי' דְּמַצְרִיךְ נְטִילָה בַּאָכִילֶה הָאֹמֶר: עַד פֿאַן לֹא פֿליגי כּו' דְּתַנְיָ אֲסוּר בְּמַעֲשֶׂר לִשּׁוֹן אֲכִילָה הִיא דְּאִי בִּגְגִיעָת שְׁנִי לֹא כִּסִּיל בְּמַעֲשֶׂר דְּשִׁמְעִינוּ לֵר' מֵאִיר דְּאֹמֶר מִתָּר בַּאָכִילָה וְאֶפְלִיג עֲלֵיהַ בַּאָכִילָה דַּמַּעֲשֶׂר וְאֵלּוּ בְּחַלְיִין כְּנִוְלוּ דְּמִתָּר אֲפִילוּ בַּאָכִילָה וּמִתְּנִי' מַנִּי: פֿאַן בַּאָכִילָה דְּפִירִי הָא דְּתַחְנִי מַה שְׂאִין בּוֹן בְּמַעֲשֶׂר בַּאָכִילָה דְּפִירִי הָאֹמֶר וּמִיָּהוּ בַּתְּרוּמָה פְּעִי נְטִילָה שְׁאֲפִילוּ בְּמַעֲנֵו הוּא [פּוֹסֵל] דְּשְׁנֵי פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה: נוֹטֵל בְּכָלִי: מְטַבִּיל בְּאַרְבָּעִים סָאָה:

וּלְתַרוּמָה דִּי לָהֶן בְּנְטִילָה דְּכָלִי שְׂאִין בּוֹ אֶלָּא רַב־עִשִׂית מִיּוֹם: וְלִקְדָּשׁ מְטַבְּלִין אֶבֶל לֹא־כֹל שְׁלָמִים אִו חֲטָאת וְשֹׁאֵם לְכַהֲנִים יֵשׁ מַעֲלָה שְׁצַרְיָךְ לְהַטְבִּיל יָדִים בְּאַרְבָּעִים סָאָה וּאֵע"פ שְׂאִינָן אֶלָּא סָתָם יָדִים שְׁלֹא נִגְעוּ בְּטַמְאָה דְּאוֹרְיָתָא הַמְטַמְאָה אֶת כָּל הַגּוֹף: וְלַחֲטָאת לִיַּגַּע בְּמִי חֲטָאת מִיּוֹם הַמִּקְדָּשִׁים בְּאַפְרֵי כֶּרֶה לְהֵאֵית מִהֶן עַל טַמְאֵי מַתִּים יֵשׁ מַעֲלָה יִתְרָה שְׁאֵם נְטַמְאוּ יָדִיו בְּאַחַת מִן הַדְּבָרִים הַמְטַמְאִין אֶת הַגִּידִם וְלֹא אֶת הַגּוֹף כִּגְזִין וְלֹא הַטַּמְאָה וּכְגִזֵּן סָפֵר וְכֹל טַמְאוֹת שֶׁהֵן מַדְבְּרִי סוֹפְרִים: נְטַמְא הַגּוֹף וְכֹל הַגּוֹף צָרִיךְ טַבִּילָה וְכֹל מַעֲשִׂוֹת הַלָּלוּ שְׁזֵה גְבוּהַ מִזֵּה מַדְבְּרִי סוֹפְרִים וְהֵאִי דְּנִקְט לְהוּ הֶכָּא גַבִּי הֶלְכוֹת הַרְגֵּל. לְפִי שְׁיֵשׁ בְּסוֹפֵן הֶלְכוֹת רַבֵּל שְׁעִמִּי הֶאֱרָן חֲשׁוּבִין טַהוֹרִים בְּרַגֵּל וְלֹא בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה בְּסוֹף חֹמֶר בְּקִדָּשׁ: טַבֵּל לְחַלְיִין הַחֹזֵק לְחַלְיִין וְעוֹד זֶו מַעֲלָה טַבֵּל לְחַלְיִין הַחֹזֵק לְחַלְיִין כְּלוּמַר נִתְכַּפֵּן לְטַבֵּל לִשְׁם חֲלִין: אֲסוּר לַמַּעֲשֶׂר הַחֹזֵק לִשּׁוֹן כְּנִיָּה כְּלוּמַר נִתְכַּפֵּן לְהַעֲמִיד גּוּפוֹ בְּחֻקַּת טַהוֹר לְחַלְיִין: לַמַּעֲשֶׂר לַמַּעֲשֶׂר שְׁנֵי הַאֲכָל בִּירוּשָׁלַיִם: וְלֹא הַחֹזֵק לֹא נִתְכַּפֵּן לִשְׁם טַבִּילַת טַהֲרָה אֶלָּא לְרַחֲיָצָה בַּעֲלֵמָא: מִדְּרָם אֲב הַטַּמְאָה לְטַמְא אֲדָם וְכֹלִים בְּמִדְרָם הַזֶּב שְׁמַטְמֵא אֲדָם וְכֹלִים בְּדַכְתִּיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמַשְׁכָּבוּ וְכַבֵּם בְּגִדָיו (וַיִּקְרָא ט"ו:ה'): לְפָרוּשִׁין לְאוֹכְלֵי חֲלִיָּהוּ בְּטַהֲרָה: לְאוֹכְלֵי תְּרוּמָה כַּהֲנִים וְכֹל אֵלּוּ מַעֲשִׂוֹת מַדְבְּרִי סוֹפְרִים שְׂאִמְרוּ שְׂאִין שְׁמִירַת טַהֲרָתָן שֶׁל אֵלּוּ חֲשׁוּבָה שְׁמִירָה אֲצֵל אֵלּוּ וּמִתּוֹךְ שֶׁהֵן אֵלּוּ אֲצֵל אֵלּוּ בִּאלּוּ לֹא שְׁמִרָה גָּזְרוּ בִּהֶן בְּבִגְדֵיהֶן שְׁמַא יִשְׁכַּח בִּהֶן אֲשֶׁתּוּ נִגְדָּה וְהָרִי הֵן מִדְּרָם הַנִּגְדָּה הָכִי מִפְּרָשׁ לֵה בַּפֶּקֶךְ הַשּׁוֹחֲט: גִּמ' בַּפּוֹרִים קִרְוִיין תְּרוּמָה דְּאֹמֶר מֵר מֵר וּתְרוּמַת יָגְדָּה אֵלּוּ הַבְּכוֹרִים (מִפּוֹת דף יו.). לָכֵן הֵן בַּתְּרוּמָה: חֲיָבִין עֲלִיהֶן מִיתָה זֵר הַאוֹכֵלָן מַזִּיד דְּכַתִּיב וּמִתּוּ כּוּ כִּי יִחַלְלֶהוּ וּסְמִיךְ לֵה וְכֹל זֵר לֹא יֵאכֵל קִדָּשׁ וְכֹל הַעֲגִין מַדְבָּר בַּתְּרוּמָה: וְחִמָּשׁ הַאוֹכֵלָן שׁוֹגֵג דְּכַתִּיב וְאִישׁ כִּי יֵאכֵל קִדָּשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמַשְׁתּוֹ עֲלָיו (וַיִּקְרָא כ"ב:י"ד): וְאֲסוּר לְזָרִים בְּלֹא: וְהֵן נִכְסִי בִּהֶן לְקִדָּשׁ בִּהֶן אֶת הַאֲשָׁה וְלַקַּח בְּדַמִּיָּהֵן גַּעֲדִים וְקִרְקָעוֹת וּבִהֵמָה טַמְאָה: וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה אֶבֶל בְּפָחוֹת אִין עוֹלִין אֶלָּא כֹּל הַחֲלִין אֲסוּר לְזָרִים: וּטְע

מסורת הש"ס
א משנה מקואות
ב משנה מכשירין; תוספתא מכשירין
ג חולין לא:
ד גיטין טז; משנה מקואות; תוספתא מקוואות
ה תוספתא מקוואות
תורה אור השלם
וכי יתורמים על־זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לקם [ויקרא יא, לח]

כּאן לַמעַשֶׁר צַעֲי בּוֹנֵה וּכ"ס בְּתִירוּמָה: אָדָם נָמִי דָלָא מִכּוּן: חֲרָדְלִית שְׁטוּטָפֶת וַיּוֹרְקֵת מִמָּקוֹם גְּבוּהָ וַיֵּשׁ בָּהּ אַרְבַּעַיִם סָאָה וְהַטּוֹבֵל בָּהּ לֹא עֲלֵתָה לוֹ טְבִילָה מִשּׁוּם דְּמִקּוֹם הַטָּפָרָם הוּא מִקּוֹם זִקוּף יוֹתֵר מִזֵּאֵי וּמ' סָאָה שְׂצוֹ אֵינֶן בְּמִקּוֹם אֶחָד וַתֵּנּוּ הַנַּעֲרָן וְהַטָּפָרָם אֵינֹו חֲבוּר (טְהוֹרוֹת פ"ח מ"ט) וְאָף אִם אֵינֹו הַטָּפָרָם נָמִי אִין טוֹבְלִין בּוֹ לְפִי שְׁאִין מִי גְשָׁמִים מְטַהֲרִים דְּכָךְ זְחִילָתָן עַד שְׂהִיו נִקְוִין דְּכָךְ אֲשַׁכְּרֹן דַּתְגִּיא בַת"כ אִי מַה מַּעֲיֹן מַטְהַר בְּזוּחָלִין אָף מִקְוֵה מַטְהַר בְּזוּחָלִין ת"ל אֲךְ מַעֲיֹן וְבוּר מִקְוֵה מִיֵּס וְהִיָּה טְהוֹר (וַיִּקְרָא י"א:ל"ו) הַמַּעֲיֹן מַטְהַר בְּזוּחָלִין וְהַמִּקְוֵה בְּאֲשַׁכְּרֹן וְכַעֲיֹו הֵאִי גְרִים הַכְדָּלִית: רֵאשִׁין אֶחָד מִרְאשֵׁי הַגֵּל כְּשֶׁהוּא מַגִּיעַ לְאֶרֶץ: כִּפּוֹין אִמְצַעִיתוֹ שֶׁל גֵּל שְׁעוּמֵד בְּאוּיֵר כְּמִין כֶּסֶף וְאִם הוֹשִׁיט כֹּלִים לַמַּעֲלָה וְהַטְפִּילֹן בְּכֶסֶף אֵינָה טְבִילָה כְּדִמְכַרְשׁ וְחֹזֵל: שְׁאִין מַטְפִּילִין בְּאוּיֵר שֶׁלֹא אֶמְרָה הִזְכָּה מִקְוֵה שֶׁל אוּיֵר לְטְבִילָה: וְדִיו טְהוֹרוֹת אַע"פ שֶׁלֹא נִתְפַּנּוּ: וּפְרוֹת אֵינֶן כְּבִי יִתֵּן דְּבַעֲיֵנן גְּבִי הַכֶּשֶׁף יִתֵּן דּוּמִיא דְּבִי יִתֵּן דְּנִיחָא לִיָּה: וְאִם בְּשָׂבִיל שְׂיִדְחוּ וְדִיו נִתְפַּנּוּ לְטַל פְּרוֹת דְּרִי הוּא כְּבִי יִתֵּן וּמִקְבָּלִין טַמְאָה מַעֲכָשׁוֹ וְכִין דִּנְתַּפְּנֹן לְהַדִּים וְדִיו גָּלִי דַעֲתָה דְּנִיחָא לִיָּה בַּהַךְ נְפִילָה שְׁעַל וְדִיָּה הַדִּים וְדִיו: הַחֲזֹק אִין אִם נִתְפַּנּוּ הוּא דַּהּוּא טְבִילָה לְחִלּוּן: טוֹבֵל וְנוֹצַא וְעֵלָה מִן הַמַּיִם: מַחְזִיק עֲצָמוֹ בְּטְבִילָה שְׁטַבֵּל כְּבֵר לְכַל מַה שְׂיִרְצָה: מֵאִי לֹאֹו אֵינֹו מַחְזִיק כְּלָל כְּלוּמַר כִּין שְׁהַחְזִיק עֲצָמוֹ בַּשְּׁעַת טְבִילָה כְּדָבָר קַל כִּין שֶׁלֹא הַחְזִיק עֲצָמוֹ לְכֻלּוֹם שׁוֹב אֵינֹו מַחְזִיק: אִם לֹא הַחֲזִק לְשׁוֹם דָּבָר שְׁטַבֵּל סָתָם מַחְזִיק לְכַל מַה שְׂיִרְצָה אֲכַל אִם הַחֲזִק לְקַל אֵינֹו מַחְזִק לְחִמּוּר דְּהֵא אֶנְתִּיחַ לִיָּה לְדָבָר קַל: מֵאֵן תֵּנָא דְּמִשּׁוּם עוֹדֵנוּ בְּמִיִּם חֲשִׁיב לִיָּה בַּתְּחִלַּת טְבִילָה וְאֻע"פ שְׁהַחֲזִק מַחְזִיק: וְהַשְׁנִי טַמְא שְׁהָרִי חֲסֵר הַשְּׁעוּר בְּמִיִּם שְׁעַל הִרְאִשׁוּן: מִחְלָקֶת דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבֵּנן כְּשֶׁהִיתָה טְבִילָתוֹ בְּשָׂבִיל אַחַת מִמַּעֲלֹת שֶׁל חֲכָמִים כְּנֹון הַאֲנֹון וְהַמְּסַכֵּר כְּפוּרִים שְׁצַרְכוּיֵן טְבִילָה לְהִקָּשׁ וְאֵינֹו טַמְא טַמְאָה דְּאוֹרְיֹתָא בַּהֵיא קֶאָמַר רַבִּי יְהוּדָה דְּמַהֲנִי לִיָּה רַגְלִיו שֶׁל רֵאשׁוֹן נִגְזַעוֹת בְּמִיִּם דְּאֶמְרֵינוּן גוּד אַחִית מִיִּם שְׁעָלִיו כְּאֵלֹו הֵן בְּמַתְקָה: וְהֵינֹו דְּרַבִּי פִּדַת דְּאוֹקִי לְעִיל הָא דַּעוּזָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבֵּנן אֲלַמָּא לְרַבֵּנן אֲפִי לְגַבִּי מַעֲלֹת לֹא מַהֲנִי עוֹזָהּ דְּהֵא חֲזַקָה דְּאִמַר הַחֲזִק לְקַל אֲסוּר לְחִמּוּר מַעֲלֹת נִינְהוּ: אִיכָא דְּאִמְרִי כו' הֵכָא גְרָסִי וּפְלִיגָא דְר' פִּדַת דְּאֵלֹו לְרַב נַחֲמָן הָא דַּעוּזָהּ הַחֲזִק לְקַל הַחֲזִק לְחִמּוּר דְּכַרִּי הֵכָל הוּא דְּהֵא לֹא פְלִיגִי רַבֵּנן עֵלָה דר"י אֲלֹא מַשְׁמָאָה דְּאוֹרְיֹתָא לְטַהֲרָה: צַנוּרוֹת שְׁטוּוִין בּוֹ זָקֵב וְעַשְׁוִין כְּמִין מִזְלָג קָטָן מֵאֵד: כְּרֵאשׁוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן בַּעוּלוֹ בְּמִיִּם: גְּמָמִית הוּא: עוֹבְרַת בִּינְיָהֹן וּמַחְכָּרָתָן:

הֵכִי גְרָסִינוּן מַה כֹּלִים דָּלָא מִכּוּנִי אָף

וְנָזוּר אֲטוּ חֲרָדְלִית.

אין דורשין פרק שני חגיגה

^(נזא) **כּאן לַמעַשֶׁר. וּמָנָא תִּימָרָא דְּחוּלִין לֹא בָּעוּ בּוּוּנָה** — דַּתְנָן: גֵּל שְׁנַתְלֵשׁ וּבוֹ אַרְבַּעַיִם סָאָה, וְנִפְּל עַל הָאָדָם וְעַל הַכֹּלִים — טְהוֹרִין. קִתְּנִי אָדָם דּוּמִיָּא דְּכֹלִים, מַה כֹּלִים דָּלָא מְכוּוּנִי — אָף אָדָם דָּלָא מְכוּוִין. וּמַמְאִי? דִּלְמָא בְּיוֹשֵׁב וּמַצָּפָה אֵימָתִי יִתְלֵשׁ הַגֵּל עֲסָקִינוּ, וְכֹלִים דּוּמִיָּא דְּאָדָם, מַה אָדָם דְּכַר בּוּוּנָה — אָף כֹּלִים דְּמְכוּוִין לְהוּ. וְכִי תִימָא בְּיוֹשֵׁב וּמַצָּפָה, מֵאִי לְמִימָרָא? סִלְקָא דַּעֲתָהּ אַמִּינָא: לִיגְזוֹר דִּלְמָא אַתִּי לְמִיטְבֵּל בַּחֲרָדְלִית שְׁל גְשָׁמִים, אִי נָמִי נִגְזוֹר רֵאשִׁין אֲטוּ כִּיפִין, קָא מַשְׁמַע לָן דָּלָא גְזָרִינוּ. יוֹמָנָא תִּימָרָא דָּלָא מְטַבִּילִין בְּכִיפִין, דַּתְנָנָא: מְטַבִּילִין בְּרֵאשִׁין, וְאִין מְטַבִּילִין בְּכִיפִין, לְפִי שְׁאִין מְטַבִּילִין בְּאוּיֵר.^(א) אֲלֹא מַהֵא דַּתְנָן: פִּירוֹת שְׁנַפְלוֹ לְתוֹף אַמַּת הַמַּיִם, וּפִשְׁט מִי שְׂיָדִיו טַמְאוֹת וּנְטָלָן — יָדִיו טְהוֹרוֹת, וּפִירוֹת אֵינֶן בְּ"כִי יוֹתֵן". וְאִם בְּשָׂבִיל שְׂיוּדְחוּ יָדִיו — יָדִיו טְהוֹרוֹת, וְהַפִּירוֹת הָרִי הֵן בְּ"כִי יוֹתֵן". אִיתִיבִיָּה רַבָּה לְרַב נַחֲמָן: הַטּוֹבֵל לְחוּלִין וְהוֹחֵזֵק לְחוּלִין — אָסוּר לַמעַשֶׁר. הוֹחֵזֵק — אִין, לֹא הוֹחֵזֵק — לֹא! הֵכִי קֶאָמַר: אָף עַל פִּי שְׁהוֹחֵזֵק לְחוּלִין — אָסוּר לַמעַשֶׁר. "אִיתִיבִיָּה: טָבֵל וְלֹא הוֹחֵזֵק — כְּאֵילוֹ לֹא טָבֵל, מֵאִי לֹאֹו — כְּאֵילוֹ לֹא טָבֵל כָּלָל?"^(ב) לֹא, כְּאֵילוֹ לֹא טָבֵל לַמעַשֶׁר, אֲכַל טָבֵל לְחוּלִין. הוּא סָבֵר דְּחוּזִי קָא מְדַחִי לִיָּה. נִפְק דִּק וְאֲשַׁפַּח דַּתְנָנָא: טָבֵל וְלֹא הוֹחֵזֵק — אָסוּר לַמעַשֶׁר וּמוֹתֵר לְחוּלִין. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: טָבֵל וְעֵלָה — מַחְזִיק עֲצָמוֹ לְכַל מַה שְׂיִרְצָה. מִיתִיבִי: עוֹדְהוּ רָגְלוֹ אַחַת בְּמִיִּם, הוֹחֵזֵק לְדָבָר קַל — מַחְזִיק עֲצָמוֹ לְדָבָר חִמּוּר, עֵלָה — שׁוֹב אֵינֹו מַחְזִיק. מֵאִי לֹאֹו — אֵינֹו מַחְזִיק כָּלָל! לֹא: עוֹדְהוּ, אָף עַל פִּי שְׁהוֹחֵזֵק — מַחְזִיק, עֵלָה, אִם לֹא הוֹחֵזֵק — מַחְזִיק, וְאִם הוֹחֵזֵק — אֵינֹו מַחְזִיק.^(ג) מֵאֵן תֵּנָא עוֹדְהוּ רָגְלוֹ אַחַת בְּמִיִּם? אָמַר רַבִּי פִּדַת: רַבִּי יְהוּדָה הִיא. דַּתְנָן: מִקְוֵה שְׁנַמְדָּד וַיֵּשׁ בּוֹ אַרְבַּעַיִם סָאָה מְכוּוּנוֹת, וַיִּרְדּוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ זֶה אַחֵר זֶה — הִרְאִשׁוֹן טְהוֹר, וְהַשְׁנִי טַמְא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם הָיוּ רַגְלָיו שֶׁל רֵאשׁוֹן נּוֹגְעוֹת בְּמִיִּם — אָף הַשְׁנִי טְהוֹר. אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהָ: מַחְלוּקַת בְּמַעְלֹת דְּרַבֵּנן, אֲכַל מַטוּמָאָה לְטַהֲרָה — דְּכַרִּי הִכַּל אָף הַשְׁנִי טַמְא. וְהֵינֹו דְּרַבִּי פִּדַת. אִיכָא דְּאֶמְרִי, אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהָ: מַחְלוּקַת מַטוּמָאָה לְטַהֲרָה, אֲכַל בְּמַעְלֹת דְּרַבֵּנן — דְּכַרִּי הִכַּל אָף הַשְׁנִי טְהוֹר. וּפְלִיגָא דְּרַבִּי פִּדַת. אָמַר עוּלָא, בָּעִי מִינִיָּה מְרַבִּי יוֹחָנָן: לְרַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ לְהַטְבִּיל מַחְטִין וְצִינוּרִיּוֹת כְּרֵאשׁוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן? גוּד אַחִית אֵית לִיָּה לְרַבִּי יְהוּדָה, גוּד אָסִיק לִית לִיָּה, אוּ דִלְמָא: גוּד אָסִיק נָמִי אֵית לִיָּה? ^(ד) אָמַר לִיָּה, תְּנִיתוּהָ: שְׁלֵשׁ גְּמָמִיּוֹת בַּנְּחֹל, הַעֲלִינָהּ, הַתַּחְתּוּנָה וְהָאֲמָצְעִית; הַעֲלִינָהּ וְהַתַּחְתּוּנָה שְׁל עֲשָׂרִים עֲשָׂרִים סָאָה, וְהָאֲמָצְעִית שְׁל אַרְבַּעַיִם סָאָה, וְחֲרָדְלִית שְׁל גְשָׁמִים עוֹבְרַת בִּינְיָהֹן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: מֵאִיר הִיָּה אוֹמַר: מְטַבִּיל בַּעֲלִינָהּ. וְהַתְנָנָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר:

מֵאִיר

טְבִילָה דְּקַטְפָּרָם אֵינֹו חֲבוּר וְהַר"י פִּי' וְכַן פִּתּוּב בְּכַמָּה פְּרוּשִׁים שֶׁל רֵש"י דְּפַסוּל מַטְעַם דְּאִין מִקְוֵה מַטְהַר בְּזוּחָלִין אֲלֹא בְּאֲשַׁכְּרֹן כְּדַתְגִּיא בַת"כ וּמִיָּהוּ אוֹמַר דַּר"ר אֶלְחָנָן ע"כ טַעַם רֵאשׁוֹן עָקַר מִדְּגְזָרִינוּ כְּגַל שֶׁל יֵם דְּאִי מִשּׁוּם זְחִילָה אִזְ בָּשָׁל יֵם מַהֲנִי אִי לֹא מוֹקְמִינוּ לָהּ כַּר' [מֵאִיר] דְּאִמַר בְּמַם' מִקְוֹאוֹת (פ"ה מ"ה) כֹּל הַמַּיִם כְּמִקְוֵה וְהִיָּה קָשָׁה לְמוֹרִי מֵאִי קֶאָמַר מִשּׁוּם חֲרָדְלִית שֶׁל מִי גְשָׁמִים הָא בָּשָׁל יֵם נָמִי לֹא מַהֲנִי כְּדַתְנָן ב"ה אוֹמְרִים אִין מְטַבִּילִין בַּחֲרָדְלִית וּמַשְׁמַע דְּכָכֵל חֲרָדְלִית מְיֹור מְדָלָא הַזֵּכֵר לִיָּה כְּהָדִיא גְשָׁמִים וְלָפִי' רֵאשׁוֹן נִיחָא וּמִיָּהוּ אֲפִתִי יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת דְּקַטְפָּרָם הָיָה חֲבוּר לַעֲיֹון מִקְוֹאוֹת כְּדַפְרָשׁ דַּר"י וְאִם כּוֹן לָמָּה לֹא מַהֲנִי וְאִי הָיָה טַעֲמָא מִשּׁוּם זְחִילָה יִתְבּוֹן טַיִב: לֹא כְּאֵלֹו לֹא טוֹב לַמעַשֶׁר. וּכְבוֹתָא דְּמַתְנִי' מִשּׁוּם חֲלִין הָיָא דְּמַהֲנִיא אָף בְּלֹא בּוֹנֵה דְּאִי מִשּׁוּם מַעַשֶׁר אָף כִּי הַחֲזֹק לְחִלּוּן קַתְנִי רֵישָׁא דָּלָא מַהֲנִי דַּר"ר אֶלְחָנָן וְעוּד י"ל דְּאִי מִשּׁוּם רֵישָׁא הֵייתִי אוֹמַר דְּטַיִב עָדִיף לֹא הַחֲזֹק כְּלָל לַמעַשֶׁר מִסְּחֲזֹק לְחִלּוּן דְּהֵא עָקַר דְּעֵתוֹ לְגַמְרִי מִמעַשֶׁר: טוֹבֵל וְשָׁלָה כו'. וְעוֹדֵנוּ לַח וּבְכַמָּה כְּפָרִים כְּתִיב בַּהֲדִיּוֹ לַח: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר מֵאִיר הִיָּה אוֹמַר מְטַבִּילִין בַּעֲלִינָהּ. ל"ג רֵש"י מַכְבֵּל דַּר"י כו' וְהֵכִי פִּרְשׁ מְטַבִּילִין בַּעֲלִינָהּ מַטְעַם גוּד אֲסִיק וּכ"ס גוּד אַחִית וְלֹא פְלִיג עֵלָה רַבִּי יְהוּדָה מְדָלָא קַתְנִי לִיָּה וְחֹזֵי חוּלֵק עָלָיו וְהֵא תֵּנָיא רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר כִּין בַּעֲלִינָהּ כִּין בַּתְּחַתּוּנָה וְאֵינֹו אוֹמַר בַּתְּחַתּוּנָה וְלֹא בַּעֲלִינָהּ וְכו'. וְלָשׁוֹן הַפִּתּוּב בְּפַסְרִים אִין לְהַשְׁמָדָה דַּא"כ מַתְנִיִּיתָא קָשִׁין אֲהַדְגִי וּמֵאִי חֲזִית דְּצַנַת לְבַתְרִימָא כָּל זֶה פִּרְש"י. וּמִיָּהוּ יֵשׁ לִישַׁב גְּרַסַת הַפַּסְרִים וְכַן הִיא הַצַּעַת הַגִּי' בַּכַּר"ח ר' יְהוּדָה אוֹמַר ר' מֵאִיר הִיָּה אוֹמַר בַּתְּחַתּוּנָה וְלֹא בַּעֲלִינָהּ דְּאֵית לִיָּה גוּד אַחִית וְלֹא גוּד אֲסִיק מַכְבֵּל דַּר' יְהוּדָה אֵית לָהּ גוּד אֲסִיק דְּמַדְקֶאמַר רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר מַשְׁמַע דְּאִין הוּא מוֹדָה לוֹ וּפְרִיךְ וְהַתְנָנָא ר' יְהוּדָה אוֹמַר ר"מ אוֹמַר כִּין בַּתְּחַתּוּנָה כִּין בַּעֲלִינָהּ וְאֵינֹו אוֹמַר בַּתְּחַתּוּנָה וְלֹא בַּעֲלִינָהּ אֲלַמָּא לִית לָהּ גוּד אֲסִק וּמַתְנִי' אֲהַדְגִי לֹא קָשִׁין דְּקַמְיָתָא דַּר"י אוֹמַר מֵאִיר אוֹמַר וְלֹא בַּעֲלִינָהּ הֵינֹו לָפִי דְּעֵתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה אֲכַל לְסַבְרָא שֶׁל ר"מ אָף בַּעֲלִינָהּ.

בָּשָׁם מוֹרִי:

יט.

 עֵין מִשְׁפָּט בַּר מִצְוָה
--

א מו"י פט' מהל' מקואות הל' יז, סמג עשין רמח:

ב מו"י פט' מהל' מקואות הל' יח, סמג עשין רמח:

ג מו"י פו"ב מהל' טומאת אוכלים הל' י, סמג עשין רמו:

ד מו"י פו"א מהל' מקואות הל' יב:

ה מו"י פח' מהל' מקואות הל' יב, טוש"ע ויו"ד סי' רא סעי' סב:

ו מו"י פח' מהל' מקואות הל' ח, טוש"ע ויו"ד סי' רא סעי' ס:

גְּמוּלוֹת בַּנְּחֹל שְׁפוּלֵי הָרִים שְׁקוּרִין וּולוּר"א בְּלַע"ז וְכַן נַחֵל אֵיתָן נַחֵל אֶרְנוֹן תַּחְתּוּנָה עֲלִינָהּ וְאֲמָצְעִית שְׁנַחֵל מִדְּרוֹן מַשְׁפָּע

עין משפט גור מצורה

א מיי' פ"ג מחל' שאר אבות
הטומאות חל' א:

פתחתונה ולא פּעִלְיוּנָהּ. משמע הָכָא דקטופּרם הוּי חבור וְאָנן תָּנן ומייתי' ה"ג מאיר הִיָּה אומר מטבילין פּעִלְיוּנָהּ ול"ג מפלל דר' יהודה וה"פ ר' יהודה אומר מאיר הִיָּה אומר מטבילין פּעִלְיוּנָה דאמר גור אִפּק אַת מי אִמְצעיִתָּהּ לַמַּעֲלָה ע"י חרדלית של גִּשְׁמִים לַהֲכַשִּׁיר אֶת הַעֲלִיּוּנָה וְכָל שָׂכָן דַּמְטבילין פתחתונה דכיוון דאית ליה גור אִפּיק כ"ש דאית ליה גור אִחית ומדלֵא קתני וְאִני חולק עָלֵיו לומר כִּךְ וְכִךְ ש"מ דר' יהודה כר"מ ס"ל: והא תניא דחלוק עָלֵיו וה"ג מאיר הִיָּה אומר מטבילין פּעִלְיוּנָה וְאִני אומר פתחתונה ולא פּעִלְיוּנָה אִלמָא פְּלִיג עָלֵיהּ: אמר להו אי תניא דהדיא דחולקין תניא וְגַלְךָ אֶחָרֵיהּ וְחוּזָר אִנִּי בִי וּבְלָשׁוֹן הַפְּתוּב פּסָפְרִים אִינִי וְכוּלָּהּ לַהֲעִמִּידָה דא"כ מתנייתא קשין אהדי ומאי חזית דצית לְבַתְרִיתָא: רבנן היא דפלגי עָלֵיהּ דר"מ בְּכָל הַטַּעֲוִן בִּיאַת מִיּוֹס מַדְבְּרִי סוֹפְרִים וְאֶסְרוּהוּ דַּמַּעֲשָׂר: מדרם לאוכלי תרומה ולא אמר מדרם לַמַּעֲשָׂר: חמש מעלות פרושים ואוכלי מעשר ואוכלי תרומה

ר' יהודה מוּדִי לִיה וְלַעֲיֵל קאמר אס הוּי רגְלֵיו שָׁל ראשון נווגעות במוס אף שני טהור אִלמָא קטופּרם חבור אִלָּא וְאִני שְׁאֵנִי הָכָא פְּסוּפּוֹ לָרַד ומיהו יָס לְדַחוּת דִּךְ דְּלֵא מוּקִי בִר' יהודה דִּךְ הֵהִיא דְּטוּפַח ע"מ להטפיש וְלֵא תניא דהדיא הוא דנצוק וקטופּרם וְהֵהִיא דִּפ' בְּתָרָא דע"ז (ג"ז ע"ס: גְּבִי

אין דורשין פרק שני חגיגה

מַאִיר הִיָּה אֹמֵר: מְטַבֵּיל בְּעֲלִיּוּנָה, וְאִנִּי אֹמֵר: בַּתְּחַתּוֹנָה וְלֹא בְּעֲלִיּוּנָה! אָמַר לֵיהּ: אִי תִנִּיא — תִּנִּיא. הַטּוֹבֵל לְחוּלְקִין וְהוֹחֵזֶק לְחוּלְקִין כּוּי. מִנִּי מִתְּנִיתִין — רַבֵּנן הִיא, דִּישְׁנִי לְהוּ בִּין חוּלְקִין לְמַעֲשָׂר. ^(א)אִימָא סִיפָא: בְּגִדֵי עַם הָאָרֶץ, מִדָּרָס לְפָרוּשִׁין. בְּגִדֵי פָרוּשִׁין, מִדָּרָס לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה. אֲתָאן לְרַבִּי מַאִיר, דִּאָמַר: חוּלְקִין וּמַעֲשָׂר בַּהֲדָדִי נִיבָהוּ, רִישָׁא רַבֵּנן וְסִיפָא רַבִּי מַאִיר?! אֵין, רִישָׁא רַבֵּנן וְסִיפָא רַבִּי מַאִיר. "רַב אַחָא בַר אֲדָא מִתְּנִי לֵה בְּסִיפָא חֲמֵשׁ מַעְלוֹת, וּמוֹקִי לֵה בּוֹלָה פְּרַבְּנָן. אָמַר רַב מְרִי: שְׂמַע מִיבָה חוּלְקִין שְׂנַעֲשְׂו עַל טְהוֹרַת הַקּוֹדֶשׁ — פְּקוּדֵשׁ דְּמוּ. מִמַּאי —

מְדַלָּא ואוכלי קודש וחטאת: שְׂנַעֲשְׂו עַל טְהוֹרַת הַקּדֵשׁ אִדָּם הַרְגִּיל לֹאכַל קֳדָשִׁים מְקַבֵּל עָלֵיו לֹאכַל חֲלִיו בְּטְהוֹרַת הַקּדֵשׁ בְּדִי שְׁהוּ בְּנִי בֵיתוֹ וְהִירִין וּבִקְחִילוֹן בְּטְהוֹרַת הַקּדֵשׁ:

הַמַּעֲרָה יִין נֶסֶךְ מַחֲבִית לְבוֹר דְּלֵא חֲשִׁיב נְצוּק חבור אע"ג דְּסוּפּוֹ לָרַד יָס לְחַלֵּק בִּין נְצוּק לְקַטּוּפּרָם דְּאִין דְּרַךְ נְצוּק לְבֹא בִי אִס דְּרַךְ אֱוִיר וְכִי מַדִּיק הָתָם מַגְשָׁתָא וּבֵת גִּשְׁתָּא דְּאֵנַח נְכִרִי וְגִיָּה עָלְנָה וְאֶסְכַּה רַבָּא שְׁמַע מַנָּה נְצוּק חבור וְלֵא מַחֲשַׁב קַטּוּפּרָם י"ל דְּלֵא דְּמִי לְרַגְלֵיו שָׁל שְׁנִי נווגעות במוס דהא יִין שְׁתוּךְ הַגְשָׁתָא חִין סוּפּוֹ לָרַד בְּתוּךְ הַחֲבִית וּלְפִי מַה שְׁפַרַשׁ הִר"י הָתָם הֵהִיא דְּנְצוּק וקטופּרם מתניא וְלַעֲנִן הַשָּׂהָה בָּמָם' טְהוֹרִת (פ"ח מ"ט) דְּוָמִיא דְּרִישָׁא דְּמַקַּל מְלֵא מַשְׁקִין טְמֵאִין וְהַשִּׁיקוּ לְמַקְנָה אִז וַתְּבוֹר שְׁפִיר הֵהִיא דְּהָכָא וְלַעֲנִן טְבִילָה מַהֲנִי נְצוּק וקטופּרם ואִפִּי' לִית בַּה מ' סָאָה נְמִי מְטַבִּילין פתחתונה וְכִי נָקַט מ' סָאָה לְרַבּוּתָא דְּעֲלִיּוּנָה דְּאִין מְטַבִּילין בַּה וְר' יהודה הִיא א"ר אִלְאִשְׁמַעֲיִין דֹּאפ"ה קתני בְּסִיפָא בְּתוּסָפְתָא וּחכ"א חִין מְטַבִּילין אִלָּא בְּאִמְצָעִית וְאע"פ שִׁישׁ אֶרֶבְעִים בְּאִמְצָעִית חִין מְטַבִּילין בַּתְּחַתּוֹנָה וְהָתָם הָאֶרְכֵּבִי וְלֵא שִׁיךְ הָכָא בְּכָל רַק לְקַמֵּן אֶפְרַשׁ (בִּפ' חֲמֵר בַּקֹּדֶשׁ דָּף כֹּא: בִּד"ה פְּעֻבָּיִה): בְּגִדֵי ע"ה מְדָרָם לְפָרוּשִׁים. דְּחִישְׁיִין שְׁמָא וְשָׁבַה אֲשֶׁתּוּ גֵדָה עָלֵיהּן בְּדֹאיתָא בִּפ"ב דְּחֲלִין (דָּף לֵה: וְעָס) אֲבָל מַשּׁוּם עַצְמוֹ לֹא חִישְׁיִין דְּאִינוּ מְטֵמֵא בְּהַסְטוֹ וְכוּן מַשְׁמַע שְׁלֵהִי דְּנִצְקִין (גָּטִין דָּף סֹא: וְעָס) דְּפִרְיֵךְ וְלִיחּוּס שְׁמָא תְּסִיטוּס אֲשֶׁתּוּ גֵדָה וְכוּן תָּנן פֶּרֶק גְּבִיעֵי דְּטְהוֹרִת (מ"ו) הַגָּבִים שְׁנִבְנָסוּ לְבִית אִינוּ טֵמֵא אִלָּא מְקוּס רַגְלֵי הַגָּבִים אֲבָל מַשְׁפָּבוֹת וּמוֹשְׁבּוֹת וְכִלִּי חָרָם הַמְּקַפֵּים טְהוֹרִין אִלְמָא דְּלֵא מְטֵמֵא לֹא מַשָּׂא וְלֹא הַסְט וְכִי תָנן הָתָם (פ"ח מ"א) הָדָר עַם ע"ה פְּחָצֵר וְשָׂכַח פְּלִים בְּחָצֵר אִפִּי' חֲבִיּוֹת הַמְּקַפּוֹת צְמִיד פְּתוּל טְמֵאִים הָתָם בְּשָׂבִיל אֲשֶׁתּוּ שְׁהִיא לָשֵׁם תַּעַד מַדְנַקָּט לִשְׁנֹא דְדִירָה אִךְ קִשְׁיָא דְּתָנן הָתָם לַעֲיֵל מַנָּה (בִּפ"ז מ"ה) הַמַּעֲיִח ע"ה פְּחָצְרֵי בְּזִמָּן שְׂרוּטָה הַנְּכַנְסִין וְהַיּוֹצֵאִין כּו' בְּזִמָּן שְׁאִינוּ רוּטָה הַנְּכַנְסִין וְהַיּוֹצֵאִין אִפִּי' מוּבָל אִפִּי' פְּפוֹת בְּלוּמֵר גִּדָּם שְׁאִינוּ יְכוּלֵךְ הַכֵּל טֵמֵא וְאִין לוּמֵר דְּהָתָם נְמִי בְּשָׂבִיל אֲשֶׁתּוּ דֹּהֵא מַעֲיַח קַתְנִי לָשׁוֹן אֶחָרֵאי וְעוֹד מַאי אֲפֵלוּ מוּבָל חִיזָה רַבּוּתָא הוּי פִּינוֹן דְּלֵא הוּי טְמֵאָה בְּשָׂבִיל זֶה וְהִי נִרְטָה לִי דְּלֹאֵו טַעֲמָא מַשּׁוּם הַסְט אִלָּא מַשּׁוּם דְּטָרַח וּמְצוּף וְכִי רוּטָה אֶת הַנְּכַנְסִין מִרְתַּת דְּנִתְפַּשׁ בְּגַבָּב אֲבָל קִשְׁיָא לִי דְּתָנן הָתָם (פ"י מ"א) הַנוּעֵל בֵּית הַדָּב בְּפִנִּי הַפְּדָדִין וְהִיו שָׁם פְּלִים טְמֵאִים מְדָרָם מַשְׁמַע דְּמַטֵּמֵא מְדָרָם וּבְסִמּוּךְ קֹאמֵר א"ר יוֹסִי וְכִי מַפְנִי מַה טְמֵאִים אִלָּא שְׁאִין ע"ה בְּקִיאוֹן בְּהַסְט וְעוֹד בִּינוֹן דְּחֻכְמִים גָּזְרוּ עָלֵיהֶם לְהִיֵּת בְּזָבִין לְכָל דְּבִרְיָהֶם אִמְאִי חִין מְטֵמֵאִין בְּהַסְט וּמְדָרָם בְּדִין זָב וְעוֹד גָּזְרוּ עָלֵיהֶן מַעֲיָנוֹת לְקַמֵּן גָּזְרוּ עַל רַקוּ בְּדִין מַעֲרָה זָב וְזָבָה וְעוֹד מַצִּינוּ בִּפ' בְּנוֹת פּוֹתִים (נִגְה דָּף לָג: וְעָס) הָכָא בְּכוֹתִי שְׁטַבֵּל וְדָרָם עַל בְּגִדֵי חֲבֵר דְּאִי מַשּׁוּם טְמֵאֶת ע"ה הָא טְבִיל לִיה אִלְמָא אִי לֹא טְבִיל מְטֵמֵא מְדָרָם וַתְּבוֹר ר"ת דְּנִזְחֵאי אִינוּ מְטֵמֵא מְדָרָם וְהַסְט דְּמַשּׁוּם תַּקֵּנַת הַשּׁוּן נִגְעוּ בַּה בְּדֹאמְרִינוֹן לְפִי שְׁלַעֲוִלָס לֹא יִמְצֵאוּ אִדָּם מַעֲבִיר חֲבִית מְמָקוּס לְמָקוּס וְאִין גּוֹזְרִין גּוֹזְרָה עַל הַצְּבוֹר אִא"כ יְכוּלִין לַעֲמֹד בַּה וְהָכִי מַשְׁמַע לְקַמֵּן בְּפִרְקִין שְׁאִינוּ מְטֵמֵא בְּהַסְט הָכִי שְׁהִיו חֲמִרִיו וּפִעֲלָיו טַעוּנִין טְהוֹרִת כּו' טְהוֹרִת טְהוֹרִת וְאִס אִמֵּר לְכִךְ כּו' וּמְסִיק מַאי שְׁנָא רִישָׁא וּמַאי שְׁנָא סִיפָא וּמַשְׁנִי בְּמַטְהַר חֲמִרִיו וּפִעֲלָיו לְכִךְ מַשְׁמַע דְּלֵא מוּקִי לֵה בְּמַטְהַר רַק מַשּׁוּם דִּח"ל רִישָׁא לְסִיפָא וְלֵא קִשְׁיָא לִיה דְּמַטֵּמֵא לִיה בְּהַסְט מַשּׁוּם קָדִים לִיה דְּלֵא מְטֵמֵא וְהֵהִיא דְּנִגְה בִּלָּא טְבֵל מְטֵמֵא לִיה בְּמַגַּע וְהָא דְּנַקֵּט וְדָרָם מַשּׁוּם דְּבַעֲנִי לְמַהֲוּ בְּגַד חֲבֵר לַתַּחַת רַגְלוֹ שָׁל כּוֹתִי דְּהָכִי קַתְנִי הָתָם בְּמַתְנִי' וּמְטֵמֵא מַשְׁפָּב תַּחְתּוֹן פּעִלְיוֹן וְאִין לַהֲקָשׁוֹת דְּלֵא מוּקִי לֵה בְּשָׁלָא טְבֵל וּבִשְׁיַשׁ דְּבַר חוּצָן בִּין רַגְלוֹ לְבָגָד מַשּׁוּם דע"כ אֲצִטְרִיךְ לְאוּקְמִי בְּשָׂטַבֵּל בִּי הִיכִי דְּלַהֲנִי סָפַק סְפִיקָא דְּאִי לֹא טְבֵל מַה לִי בּוֹעֵל בְּקָרוּב מַה לִי בּוֹעֵל בְּרַחוּק וְהָרַב רַבִּי מִשֶּׁה מְפּוֹנְטוּוּי"א מְפָרַשׁ מַשּׁוּם דבַּע"ה אִינוּ מְטֵמֵא בְּזָב אִלָּא רַק מַטַּעַם בְּגִדִיו מַשּׁוּם שְׁהוּא נוֹשָׂא הַמְּדָרָם שְׁהוּא לְבוּשׁ בְּגִדִיו שִׁישְׁבָּה עָלֵיהֶם אֲשֶׁתּוּ גֵדָה וְצוּרָא שְׁלו טֵמֵא מַשּׁוּם שְׁנִנְעָה בְּשַׁפְּתָיו וְקָשָׁה דֹּאמְרִינוֹן בִּפ' בְּנוֹת פּוֹתִים (ג"ז ע"ס) מַעֲשָׂה בִּכ"ג שְׁהֲלַךְ בַּשּׁוּק וַתִּזְהַר צוּרָא שָׁל צְלוּקִי בְּבָגְדִיו וְהָרַב אֲחָל אֲשֶׁתּוּ כּו' וּפְרִיךְ וַתְּפוּק לֵה מַשּׁוּם צוּרָא דע"ה בְּלוּמֵר אֲפֵלוּ לֹא הִיָּה טֵמֵא בְּשָׂבִיל אֲשֶׁתּוּ אֶדְרַבָּה הוֹאִיל דָּאָם בּוֹעֵל גֵּדָה הִיָּה נְטֵמֵא הוּא וּבָגְדִיו בְּנוּשָׂא רַקוּ שָׁל זָב וְאִי מַשּׁוּם צוּרָא דע"ה בְּגַד לַחוּד הוּא דְּנִטְמָא וְאִין לוּמֵר דְּמַשּׁוּם גּוּפוֹ לֹא הִיָּה חָשׁ רַק מַשּׁוּם בְּגִדִיו דֹּאדְרַבָּה טְמֵאֶת גּוּפוֹ חֲמִירָא וְן וְעוֹד קָשָׁה דְּכִי מוּקִי לֵה בְּכוֹתִי עָרַם לְמָה לִי טְבֵל אִפִּי' לֹא טְבֵל נְמִי בִּינוֹן דְּהֵאדְנָא לֹאֵו נוֹשָׂא הַמְּדָרָם הוּי לֹא הוּי אִלָּא רֹאשׁוֹן וְאִינוּ מְטֵמֵא בְּלִי וְעוֹד קָשָׁה לְמוֹר"י דְּתִנִּיא בְּהָדִיא בְּתוּסָפְתָא (פ"ג) סָפַק רְשׁוּת ע"ה מְדָרָכוֹ וְהַסְטוֹ וַחֲצִצְנִי טְהוֹר לְחֲלִין וְטֵמֵא לְתְרוּמָה ע"כ הִיָּה נִרְטָה לְפָרַשׁ דְּלַגְבִּי תְרוּמָה מְטֵמֵא כֵּל דְּבַר בְּזָב אֲבָל טְהוֹר לְחֲלִין וְכֵל הָנִי דֹּאשְׁכַּחוֹן דְּמַטֵּמֵא מוּקְמִינוּ בְּתְרוּמָה וְכִי קִפְרִיךְ בְּגִטִין (דָּף סֹא:) וְלִיחּוּס שְׁמָא תְּסִיטוּס אֲשֶׁתּוּ גֵדָה אע"ג דְּבַתְרוּמָה קִימָא הָתָם מְלָתָא דְּפְסִיקָא לֵה נָקַט וְאִתְאִי וְעוֹד דְּחִישׁ לְטֵמֵאָה דְּאוּקִיתָא וְלֹא לָשֵׁל טְמֵאָה דְּרַבְּנָן וְכִי קֹאמֵר בְּחֲלִין (דָּף לֵה:) שְׁמָא תַּשַּׁב עָלֵיהֶם אֲשֶׁתּוּ גֵדָה מַשּׁוּם חִינֵךְ נִקְטָה וּקְרָיָה לְדְבָרִיו מַצִּינוּ בִּירוּשְׁלַמִי קֹאמֵר בְּגִדֵי פָרוּשִׁים מְדָרָם לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה וּבַעֲנִי גּוּפוֹ שָׁל פְּרוּשׁ מַהוּ שְׂעֻשָּׂה בְּזָב אֲחָל תְרוּמָה הַתִּיב וְהַעֲיָנן הַמַּעֲיַח ע"ה בְּתוּךְ בֵּיתוֹ לְשִׁמְרוֹ בִּינוֹן שְׁהוּא רוּטָה אֶת הַנְּכַנְסִין וְאֶת הַיּוֹצֵאִין כּו' אֲבָל מַשְׁפָּבוֹת וְכִלִּי חָרָם מְקַפֵּין טְהוֹרִין וְאִי תִימָא עֲשׂו גּוּפוֹ בְּזָב אֲחָל תְרוּמָה אִפִּי' מְקַפֵּין טְמֵאִים א"ר ר' יְהוֹדָה תַּפְתֵּר בַּע"ה אֲחָל פְּרוּשׁ וְלִית אֶת כְּלוּם וְהַשְׁתָּא לֹא מַבְשִׁיא לֵה אִלָּא פְּרוּשׁ אֲחָל תְרוּמָה אֲבָל ע"ה אֲחָל תְרוּמָה פְּשִׁיטָא לִיה א"ל ר' מְנָא כֵּל מַה דְּאִנּוּ קִימִין בְּתְרוּמָה אִנּוּ קִימִין תַּעַד לָךְ שָׂכָן הוּא דְּתַנְיָנן אִפִּי' מוּבָל אִפִּי' בְּפוֹת הַכֵּל טֵמֵא כְּלוּם יְהִיו מְטֵאִים אִלָּא מַשּׁוּם הַסְט וְלֹא כּוֹן א"ר יוֹחָנָן וְלֹא חֲצִיצוֹת וְלֹא הַסְטוֹת וְלֹא רַה"י וְלֹא רְשׁוּת ע"ה אֲחָל תְרוּמָה בְּלוּמֵר דְּלֵא שִׁיךְ בְּכָל רְשׁוּת ע"ה אֲחָל תְרוּמָה שְׁמַטֵּמֵא בְּהַסְט וּמַתְנִי' בַּע"ה מְרִי אֲבָל פְּרוּשׁ אִינוּ מְטֵמֵא מְדָרָם וְהַסְט וְהַקָּשָׁה לוֹ הִר"י דֹּאמֵר שְׁלֵהִי פ' הַנִּצְקִין (גָּטִין סב.) חִין עוֹשִׁין חֲלַת ע"ה בְּטְהוֹרָה לְפִי שְׁבָבֵר טֵמֵא אוֹתָהּ אֲבָל עוֹשִׁין עֲשָׂתּוּ בְּטְהוֹרָה וְנוֹטַל הִמָּנָה בְּדִי חֲלָה וּמַעֲיָה בְּכִפְיָשָׂא אוֹ בְּאִנְחוּתָא וּבְשָׂבָא ע"ה נוֹטַל שְׁתִּיקוֹ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְפִי שְׁהַבִּילי אִינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה וְאִמְאִי בִינוֹן שְׁהוּא מְטֵמֵא הַסְט לְתְרוּמָה הָא קֹא מְטֵמֵא לְחֲלָה וּי"ל דְּהָתָם בִּינוֹן שְׁלֹא קִרָא לוֹ שָׁם עֲדִין הוּ"ל חֲלִין דְּפַתִּיכִי בַּהו חֲלָה דְּלֵא מְטֵמֵאוּ בְּהַסְט וְכוּן מַשְׁמַע לְשְׁנָא דְּנָקַט בְּדִי חֲלָה וְלֹא חֲלָה עֲדִין וְאִיהִי בְּמַגַּע מְטֵמֵא וְלִהָכִי פְּרִיךְ דְּלִמָּא נִגְעוּ:

וְהוֹדָה אֹמֵר מַאִיר הִיָּה אומר מטבילין פּעִלְיוּנָהּ וְל"ג מפלל דר' יהודה וה"פ ר' יהודה אומר מאיר הִיָּה אומר מטבילין פּעִלְיוּנָה דאמר גור אִפּק אַת מי אִמְצעיִתָּהּ לַמַּעֲלָה ע"י חרדלית של גִּשְׁמִים לַהֲכַשִּׁיר אֶת הַעֲלִיּוּנָה וְכָל שָׂכָן דַּמְטבילין פתחתונה דכיוון דאית ליה גור אִפּיק כ"ש דאית ליה גור אִחית ומדלֵא קתני וְאִני חולק עָלֵיו לומר כִּךְ וְכִךְ ש"מ דר' יהודה כר"מ ס"ל: והא תניא דחלוק עָלֵיו וה"ג מאיר הִיָּה אומר מטבילין פּעִלְיוּנָה וְאִני אומר פתחתונה ולא פּעִלְיוּנָה אִלמָא פְּלִיג עָלֵיהּ: אמר להו אי תניא דהדיא דחולקין תניא וְגַלְךָ אֶחָרֵיהּ וְחוּזָר אִנִּי בִי וּבְלָשׁוֹן הַפְּתוּב פּסָפְרִים אִינִי וְכוּלָּהּ לַהֲעִמִּידָה דא"כ מתנייתא קשין אהדי ומאי חזית דצית לְבַתְרִיתָא: רבנן היא דפלגי עָלֵיהּ דר"מ בְּכָל הַטַּעֲוִן בִּיאַת מִיּוֹס מַדְבְּרִי סוֹפְרִים וְאֶסְרוּהוּ דַּמַּעֲשָׂר: מדרם לאוכלי תרומה ולא אמר מדרם לַמַּעֲשָׂר: חמש מעלות פרושים ואוכלי מעשר ואוכלי תרומה

ואוכלי קודש וחטאת: שְׂנַעֲשְׂו עַל טְהוֹרַת הַקּדֵשׁ אִדָּם הַרְגִּיל לֹאכַל קֳדָשִׁים מְקַבֵּל עָלֵיו לֹאכַל חֲלִיו בְּטְהוֹרַת הַקּדֵשׁ בְּדִי שְׁהוּ בְּנִי בֵיתוֹ וְהִירִין וּבִקְחִילוֹן בְּטְהוֹרַת הַקּדֵשׁ:

מסורת הש"ס

א חולין לה.

ב תוספתא מקוואות

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בגדי וכו' היה נטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב. עיין בר"ש פ"א מ"ג דבבליס:

מסורת הש"ס
א משנה חגיגה; תוספתא חגיגה ב זבחים צט. ג תוספתא טהרות ד תוספתא כלים בתרא
גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבי אלעזר וכו' ואין שלישי בתרומה מטמא רביעי בקודש. עיין פסחים דף יד ע"ב תוספות ד"ה ואילו הכא:

מִדְּלֹא קִתְּנִי כֵּהָא מַעְלָה לומר בְּגָדֵי פְרוּשֵׁין הַאֲוֵבְלִין חֲלִיָּהוּ בְּטַהַרַת חֲלִין מִדָּרֵס לֹאֲכֹלֵי חֲלִיָּהוּ בְּטַהַרַת הַקֹּדֶשׁ שְׁמַע מִנָּה בְּכַלל קוֹדֵשׁ הֵן וְהָא תֵּנָח לִיָּה קוֹדֵשׁ: דְּלִמָּא אִלּוּ בְּחֻלִּין דָּמּוּ דְּלֹא מִהֲנִי כֵּהָא מֵאִי דְאָמַר הָאִי גִבְרָא דְבִטְלָה דַּעֲתֹו אִלּוּ בְּתַרומָה דָּמּוּ דְאִיכָא תֵּנָחִי דְּפִלְגִי בְּמַלְתָּא בְּדַמְסָס וְאִזְלוּ הַלְכָךְ לֹא תֵּנָח כֵּהָא מַעְלָה דְאִי דָּמּוּ לַחֲלִין הָא תֵּנִי לִיָּה חֲלִין וְאִי דָּמּוּ לַתְּרומָה הָא תֵּנּוּ לִיָּה בְּמִתְנִיתִין תְּרומָה: דִּתְנֹון כּוּי כְּלוּמַר הָא אֲשַׁכְּחוּ תֵּנָחִי דְּפִלְגִי כֵּהָא חַד אָמַר בְּחֻלִּין וְחַד אָמַר בְּתַרומָה אֲכַל בְּקוֹדֶשׁ לֹא אִמְרִינוּ: מַשְׁכְּרֵתוּ סוּגְרִי: טַמְאָה וְאִפְּלוּ זֶה טְהוֹר וְלִתְמֹון מִכְּרַשׁ טַעֲמָא חִזְקָה אִין אֲדָם מִשְׁמַר מַה שְּׂבִיד חֲבֵרִי חֲבֵרִי לְפִיכָךְ הוּא לֹא שְׁמַרָה בְּיַד חֲבֵרִי וְגַם זֶה שְׁנִתְּנָה לוֹ לֹא הִיָּה חֵשׁ לְשְׁמַרָה דְּמַמַּר אָמַר בִּין שְׁאֵמַר לִיָּה תֵּנָה לִי וְהוּא אִינוּ יוֹדַע אִם טַמָּא אִנִּי אִם טְהוֹר לֹא חֵשׁ לְטַהַרְתִּי וְיֵשׁ בָּאֵן הַסַּח הַדַּעַת וְלִמְחִמִּירִין בְּטַהַרִית אִי הַסַּח הַדַּעַת טַמְאָה: בָּלִים שְׁל שְׂבַת בְּכָלִים שְׁל חוּל וְכַסְּבוּר לְטַל בְּגָדִיו שְׁל חוּל וְנִטַּל שְׁל שְׂבַת: וְטַמְאֵו קַח סְלִקָא דַּעֲתָה הַשְׁתָּא דְּכִבִּירָא לֵה מִשְׁמַר הַדְּבַר בְּחֻזְקַת שְׁהוּא דְבַר זֶה וְנִמְצָא שְׁהוּא דְבַר אַחַר אִינוּ שְׁמור: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה הָא דְּפַרְכַּת אִימָא סִיפָא אֲסוּרָה מְלֹאכֶלֶל לֹא מְסוּעַ לֵה מִידֵּי: בְּאִומר שְׁמַרְתִּיה מַדְבַּר הַמְטַמְאָה וְלֹא מַדְבַּר הַפּוֹסְלָה אֲכַל בְּמָה שְׁמַשְׁמַרָה הִימְנוּ הָאִין שְׁמִירְתּוּ שְׁמִירָה וְאע"פ שְׁאִינוּ זֶה: הַמְטַמְאָה הַנוֹתָן לֵה טַמְאָה לְטַמָּא אַחֲרִיס: הַפּוֹסְלָה מְלֵהֶשְׁתַּמַּשׁ כֵּהָ טַהַרִית לְכַתְּחֵלָה אִי גַמִּי נִפְקָא מִנָּה לֹאכַל הַדְּבוּק כֵּהָ שְׁהוּא פְּסוּל בְּחִבְלָהּ וּמִכַּל מְקוֹם אִם נִגְעָה בְּטַהַרִית אִינַּה פּוֹסְלָתָן אֲלֵמָא אִיכָא נְטִירִיתָא לְפִלְגָא וּבְכִי הָאִי גִּוְנָא גַּמִּי מִתְּרַצָא מִתְּנִיתִין דְּלַעֲלוּ וּמִתְּקַנָּא הִיא: הַסַּל שְׁל תְּלָאִיס עַל בְּתַפּוֹ: וּמִגְרַפָּה בְּתוּכָה בְּלִי בְּרִזַל הוּא שְׁקוּרִין וּוי"ל שְׁגַפְרִין כּוּי אִפְר הַפִּירָה וְגַם מְבַדְּלִין כּוּי תְּלָאִיס הַמְדַּבְּקוֹת זִו בְּזוּ: תְּקַנָּא הֵךְ דְּתַקְנִי כֵּהָ טְהוֹרָה מְלֵטַמָּא: אֲרַגְתִּיו בְּטַהַרָה יוֹדַעַת אִנִּי שְׁמַשְׁעָה שְׁאָרַג כּוּי עַל ג' אֲרַבְעוֹת שְׁנִרְחָה לְטַמְאָה לֹא נִגְעָה כּוּי טַמְאָה וּמ"מ לֹא הִיָּה בְּלָפִי לְשְׁמרוֹ: וּמִתְּנֹן דְּבִיקוֹת כּוּי הוּאִיל וְלֹא הִיָּה בְּלַבָךְ לְשְׁמרוֹ שְׁמָא אַרְע כּוּי כֶּן וְכֶן וְלֹא נִזְהַרְתּ: מִשְׁכָּה עַמִּי בְּחֻבַל שְׁהַרְהָ כּוּי הַחֻבַל בְּכִלִּי הָאֲרִיגָה וְשְׁמָא הַסִּיטָתוּ: נִפְסָקָה לִי קֹדֶם שְׁאֲרַגְתִּי כֵּהָ בְּלוּם וּקְשַׁרְתִּיה בִּפְּהָ קֹדֶם שְׁאֲרַגְתִּי כֵּהָ בְּלוּם שְׁלֹא הִיתָה רְאוּיָה לְטַמְא' וְלֹא נִזְהַרְתִּי כֵּהָ וְלֹא הִיִּיתִי טְבוּלָה לְגִזְתִּי וְיֵשׁ לַחוּשׁ שְׁמָא בְּשְׁאָרְקָה כֵּהָ שְׁלֹשׁ אֲרַבְעוֹת גְּזִין הֵרַק לֹח וְרַח הִנָּה אִב הַטַּמְאָה הוּא כֶּךָ נִרְחָה בְּשַׁעֲנִי וְרַבּוּתִי מְפַרְשִׁין מִשּׁוּם צַוּרוֹת עַם הָאֲרָץ הַמְטַמְאָה כָּל זְמַן שְׁהִיא לַחָה וְאִנִּי אֹמַר ע"כ הָאִשָּׁה זִו חֲבַרָה הִיתָה מִי אֲתִיא חֲמִי רַבָּן לְשֹׂאֵל שְׁל חוּל אֲסַחָא דַּעֲתָה מִשְׁמִירָה מַעֲלִייתָא שְׁהִיָּה רְגִיל לְשַׁמְרוֹן וּכְאִין בְּלַבּוֹ לְשַׁמְרוֹן דְּמִי:

אין דורשין פרק שני חגיגה

מִדְּלֹא קִתְּנִי בָּהּוּ מַעְלָה. וְדִלְמָא הָאִי דִּלְא קִתְּנִי בָּהּוּ מַעְלָה, דְּאִי דָּמּוּ לַתְּרומָה — הָא תֵּנִי תְּרומָה, וְאִי דָּמּוּ לְחולִין — הָא תֵּנִי לְחולִין. דִּתְנֹון: חולִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ — הֵרִי הֵן בְּחולִין, רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אֹמַר: הֵרִי הֵן בְּתַרומָה. ^(א)אֶלָּא מְסִיפָא: יוֹסִי בֶּן יוֹעְזָר הִיָּה חֲסִיד שְׁבַפְּכוּנָה, וְהִיתָה מְטַפְּחָתוּ מִדָּרֵס לַקּוֹדֶשׁ. יוֹחָנָן בֶּן גּוֹדְגָדָא הִיָּה אוֹכַל עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ כָּל יָמָיו, וְהִיתָה מְטַפְּחָתוּ מִדָּרֵס לַחֲטָאת. לַחֲטָאת אִין, לַקּוֹדֶשׁ לֹא. אֲלֵמָא קְסָבַר: חולִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהַרַת קוֹדֶשׁ בְּקוֹדֶשׁ דָּמּוּ. א"אמַר רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן אֶלְעָזָר: נִפְלָה מַעֲפָרְתוּ הִימְנוּ, אָמַר לְחִבִּירוֹ: "תֵּנָה לִי" וְנִתְּנָה לוֹ — טַמְאָה. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עֲמָרָם: נִתְּחַלְפוּ לוֹ בָּלִים שְׁל שְׂבַת בְּכָלִים שְׁל חוּל וּלְבָשָׁן — נְטַמָּאוּ. 'אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צְדוֹק: מַעֲשֵׂה בִשְׁתֵּי נָשִׁים חֲבִירוֹת שְׁנִתְּחַלְפוּ לָהֶן בְּלִיָּהֶן בְּבֵית הַמְּרֻחֵץ, וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְטִימְאָן. מִתְקִיר לָהּ רַבִּי אוֹשְׁעִיא: אֶלָּא מַעֲתָה, הוֹשִׁיט יָדוֹ לְסַל לִיטוּל פַּת חֻטִּין וְעָלְתָה בִּידוֹ פַת שְׁעוּרִים, הֲכִי גַמִּי דְּנִטְמָאת? וְכִי תִימָא הֲכִי גַמִּי — וְהִתְנִיא: הַמְשַׁמַּר אֶת הַחֲבִית בְּחֻזְקַת שְׁל יִין וְנִמְצָאת שְׁל שָׁמֹן — טְהוֹרָה מְלִטַמָּא! וּלְטַעֲמִיה, אִימָא סִיפָא: וְאִסוּרָה מְלֹאכֶלֶל. אַמְאִי? ^(ב)אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, בְּאוּמַר: שְׁמַרְתִּיה מַדְבַּר הַמְטַמְאָה וְלֹא מַדְבַּר הַפּוֹסְלָה. ^(ג)וּמִי אִיכָא נְטִירוֹתָא לְפִלְגָא? אִין, וְהִתְנִיא: הוֹשִׁיט יָדוֹ בְּסַל, וְהַסַּל עַל כְּתִיפּוֹ, וְהַמְגְרִיפָה בְּתוֹף הַסַּל, וְהִיָּה בְּלַבּוֹ עַל הַסַּל וְלֹא הִיָּה בְּלַבּוֹ עַל הַמְגְרִיפָה — הַסַּל טְהוֹר וְהַמְגְרִיפָה טַמְאָה. 'הַסַּל טְהוֹר? תְּטַמָּא הַמְגְרִיפָה לְסַל! אִין כָּלִי מְטַמָּא כָּלִי. וְלִיטְמָא מַה שְּׁבַפְסַל! אָמַר רַבִּינָא, בְּאוּמַר: שְׁמַרְתּוּ מַדְבַּר שְׁמַטְמָאוּ וְלֹא מַדְבַּר הַפּוֹסְלוֹ. מִכַּל מְקוֹם קְשִׁיא? ^(ד)וְעוֹד מוֹתִיב רַבָּה בַּר אֲבוּה: מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שְׁבָאת לְפָנֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְאָמְרָה לוֹ: רַבִּי, בְּגָד זֶה אֲרַגְתִּיו בְּטְהַרָה, וְלֹא הִיָּה בְּלָפִי לְשׁוּמְרוֹ בְּטְהַרָה. וּמִתוֹף בְּדִיקוֹת שְׁהִיָּה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בּוֹדְקָה, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, נָדָה מְשַׁכָּה עַמִּי בְּחֻבַל. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: כְּמָה גְּדוּלִים דְּבָרֵי חֲכָמִים, שְׁהִיו אוֹמְרִים: בְּלַבּוֹ לְשׁוּמְרוֹ — טְהוֹר, אִין בְּלַבּוֹ לְשׁוּמְרוֹ — טַמָּא. שׁוּב מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שְׁבָאת לְפָנֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, מִכָּה זִו אֲרַגְתִּיה בְּטְהַרָה, וְלֹא הִיָּה בְּלָפִי לְשׁוּמְרָה. וּמִתוֹף בְּדִיקוֹת שְׁהִיָּה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בּוֹדְקָה, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, נִימָא נִפְסָקָה לִי וּקְשַׁרְתִּיה בִּפְּהָ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: כְּמָה גְּדוּלִים דְּבָרֵי חֲכָמִים, שְׁהִיו אוֹמְרִים: בְּלַבּוֹ לְשׁוּמְרוֹ — טְהוֹר, אִין בְּלַבּוֹ לְשׁוּמְרוֹ — טַמָּא. בִּשְׁלֵמָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צְדוֹק, כָּל אַחַת וְאַחַת אוֹמְרַת: חֲבַרְתִּי אִשְׁתַּ עַם הָאָרֶץ, וּמִסְחָה דַּעֲתָה מִינָּה. לְרַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עֲמָרָם גַּמִּי, בִּין דְּכָלִים דְּשְׂבַת עֲבִיד לָהּוּ שִׁימּוֹר טָפִי — מִסַּח דַּעֲתִיה מִינִייהוּ. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹנָתָן בֶּן אֶלְעָזָר, נַעֲבִיד לָהּוּ שִׁימּוֹר בִּידִיה דְּחִבְרִיה? 'אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חִזְקָה, אִין אָדָם מְשַׁמַּר מַה שְּׂבִיד חֲבִירוֹ. וְלֹא?

וְהִתְנִיא:

בְּפִרְקָא בְּתַרָא דְּנִנְהָ (דף עא:): בְּרַשְׁאִינוּה הִיו אוֹמְרִים יוֹשְׁבַת עַל דָּם טְהוֹר מַעֲרָה מִיַּס לְפָסַח וְזִקִּין בְּגַמ' מַעֲרָה אִין נוֹגַע לֹא אֲלֵמָא חֲלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהַרַת הַקֹּדֶשׁ בְּקֹדֶשׁ דָּמּוּ וּמִנְעֵלָה דְּלֵמָא קָהּוּ בְּתַרומָה דְּטְבוּל יוֹם פּוֹסַל תְּרומָה וְנִרְחָה לְמוּרִי דְאִי בְּתַרומָה הִיו אִפִּי' תַּנַּע כֵּהָ לֹא הָי אֲלֹא פּוֹסַל דְּלֹא הָי לִיָּה אֲלֹא שְׁלִשִּׁי וְאִין שְׁלִשִּׁי בְּתַרומָה מְטַמָּא רַבִּיעִי בְּקוֹדֶשׁ שְׁאִין הַמִּים עוֹשִׂין כּוּי רַבִּיעִי וּקְצַת מִשְׁמַע בֶּן מִתְּנֹן פִּרְש"י ור"ת: שְׁמַרְתִּיה מַדְבַּר הַמְטַמְאָה וְלֹא מַדְבַּר הַפּוֹסְלָה. וְהִיָּה קֶשֶׁה לְהַר"ר אֶלְחַנֵּן בְּמֵאִי אֲפַסְלָא הֵךְ מִגְרַפָּה אִי בְּרַשְׁשׁוֹן אִלּוּ בְּשַׁנִּי אִין אֲדָם וּכְלִים מְקַבְּלִין טַמְאָה אֲלֹא מֵאִב הַטַּמְאָה וְאִי בְּאִב הַטַּמְאָה הָאִי פְּסוּל טַמָּא הָי וְתַרַן שְׁנַפְסָלָה בְּמַשְׁקִין דְּמַשְׁקִין טַמְאִין פּוֹסְלִין בְּכִלִּי בְּדֹאמְרִין אַחוּרִי כְּלִים שְׁנַטְמָאוּ בְּמַשְׁקִין: נִימָא נִפְסָקָה לִי וּקְשַׁרְתִּיה בִּפְּהָ. פִּרְש"י קֹדֶם שְׁלֹא הִיָּתָה נִזְרָגַת שְׁלֹא הִיָּתָה רְאוּיָה לְטַמְאָה וְלֹא נִזְהַרְתִּי כֵּהָ וְלֹא הִיִּיתִי טְבוּלָה לְגִזְתִּי וְיֵשׁ לַחוּשׁ שְׁמָא בְּשְׁאָרְגְתִּי כֵּהָ ג' גְּזִין הֵרַק לֹח בְּבָגָד וְאִב הַטַּמְאָה הָי לְטַמְאוֹת וְרַבּוּתִי הִיו מְפַרְשִׁי מִשּׁוּם צַוּרָא דַּע"ה הַמְטַמְאָה כָּל זְמַן שְׁהִיא לַחָה וְאִנִּי אֹמַר ע"כ אִשָּׁה זִו חֲבַרָה הִיָּתָה מְדַקְּאֲתָא קַמָּה דַּר' יִשְׁמַעְאֵל לְשֹׂאֵל וְעוֹד מִי מְהִימְנָא לומר אֲרַגְתִּיה בְּטַהַרָה כָּל זֶה פִּרְש"י וּבִירושְלָמִי מִיתִי כָּל הַנִּי עוֹבְדִי עַל מִתְּנִיתִין דְּאִידָךְ פִּרְקִין בְּכָלִים הַנִּגְמְרִים בְּטַהַרָה צְרִיכִים טְבוּלָה לְקֹדֶשׁ וְקֹאמַר לִיָּה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל כְּמָה גְּדוּלִים מַעֲשֵׂה חֲכָמִים דְּאָמְרִי בָּלִים הַנִּגְמְרִים כּוּי מִשְׁמַע דְּבִאִשָּׁה חֲבַרָה אִזְרַגְתִּי עַסְקִין וּבְעִי טְבוּלָה מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַשׁוּ בְּהַדָּה קֹדֶם שְׁאָרַג כָּלוּ כַּפִּרש"י וְהַקֶּשֶׁה הַר"ר יִיפֹף לְפִי' רִש"י הִיָּה לוֹ לומר נָדָה הִיִּיתִי כְּמוֹ נָדָה מְשַׁכָּה בְּאִידָךְ עֲבָדָא וְנִרְחָה לוֹ לְפַרֵשׁ דְּמִתְנֹן. שְׁהַרְהָ בִּפְּהָ הִיָּה שֶׁס רֹחַק לֹח וּבִשְׁעָה שְׁאָרְגָה נִגְעָה בְּרוּחַ וְיָזִים שְׁנִית הֵן וּבְפִרְקָא בְּתַרָא דְּשִׁירוּבִין (דף צט. נאס) מִשְׁמַע דְּרוּחַ מְחַשֵּׁב מְשַׁקָּה וְחִזְר הֵרַק מְטַמָּא לְמַפָּה בְּדִתְנֹן אַחוּרִי כְּלִים שְׁנַטְמָאוּ בְּמַשְׁקִין אֲךָ לְפִי שִׁיטַת הִירושְלָמִי דְּמַדְמִי לֵה לְכָלִים הַנִּגְמְרִים וּמוּקָמִי לֵה לְחֻמָּן מִשּׁוּם צַוּרָא דַּע"ה וּמֵאִי אֲרִיזִי מִשּׁוּם הֲכִי אִפִּי' בְּצַנּוּרָא דְּחַבַּר גַּמִּי אִיכָא לְמִיחַשׁ מִטַּעַם מִנַּע גִּזְרִים וּמִיוּי נּוּכַל לומר דְּלֹא עָקַר טַעַם גָּחַט לְחֻמָּן אֲלֹא חֲדָא מִנְיָהוּ גָחַט:

ב.

עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' טו:

ב מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' טז:

ג מיי' פי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו:

ד מיי' פי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו:

ה מיי' פי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו:

ו מיי' פי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו:

ז מיי' פי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א:

[[]דרוש נוסף: האם יש מקום לדבר על חובלנות של חולאים?
]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה האונן וכו' והביא הר"ר אלחנן סעד וכו'. חתיכות חטאת זה וזה תעובר צורתו ויצא לבית השריפה כך היא במתני' פ"ז דשקלים משנה ג' ודברי תוס' צלע"ג:

האונן שלא נטמא במתו: והמחסר בפורים והעריב שמשו ולמחרת הוא קרוי מחסר בפורים שעזין גמר טהרתו תלויה בקרבנו: צריכין טבילה לאחר שהביא קרבנו אם רצה לאכל קדש ובגמרא מפרש טעמא: גמי' שפבלו של בלי חוץ פבלו של בלי הפנימי המכביד על החיצון שהוא מנחם בתוכו חוץ בפני המים ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה ולכן אמר (תנינא דף כב.) פריך אי הכי אפילו תרומה גמי: והא מדסיפא דמטענה אחריתי דחשיב בסיפא הוה טעמא משום חציה רישא לאו משום חציה דאי טעמא דתרוניה משום חציה ולאשמעינן דגמי קדש כל דמי לחציה פוסל בו ובתרומה לא פסלה אלא חציה גמורה דאורייתא לתני תדא מנחה:

האונן ומחוסר בפורים צריכין טבילה לקדש, אבל לא לתרומה. גמי' בקדש מאי טעמא לא? אמר רבי אילא: מפני שפבידו של פלי חוצץ. והא מדסיפא משום חציצה, רישא לאו משום חציצה! דקתני סיפא: ולא כמדת הקדש מדת התרומה, שבקדש מתיר ומנגיב ומטביל ואחר כך קושר, ובתרומה קושר ואחר כך מטביל! רישא וסיפא משום חציצה, וצריכא: דאי אשמעינן רישא, הוה אמינא היינו טעמא דלקדש לא — משום פבידו של פלי דאיפא, אבל סיפא, דליכא פבידו של פלי — אימא לקדש נמי לא הוי חציצה. ואי אשמעינן סיפא, הוה אמינא: היינו טעמא דלקדש לא, משום דקייטרא

טבילה אבל הערב שמש לא פדגיה לנמן (תנינא דף כג.) פבליס הנגמרים והכי נמי משמע בפזחים פריש טבול יום (פזחים דף צט.) דקא דין על דך משנה היכי דמי אי דאסח דעתה מטמא שרץ טמא מעליא הוי אם פן משמע דלא הערב שמש פעי וגם רש"י פ"י פן התם דלא פעי הערב שמש והא דתנן התם טבול יום ומחסר פורים אין חולקין בפלגשים לאכל לערב משמע דמחסר פורים פעי הערב שמש אפא למימר משום טבול יום נקטה אבל תשה לר"י דאמר פעירובין פפרכ פכל מערבין (עירובין דף לב.) האשה שהיתה עליה למה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר טובלת ואוכלת בפלגשים לערב והתם לא תני טבול יום וי"ל דלערב דנקט מירי טאינה עומדת שם פשעת הקרבה אלא סומכת לה על חזקת ב"ד אוכלת לערב דחזקה אין ב"ד מתעצלין ויח"ל דלאחר חצות תשתרי שפן מצניו גמי עמר (מנחות דף סח.)

הרחוקים מחצות ואילך מתרין לפי שאין ב"ד מתעצלין וגם לחלק דהתם בקרבן צפור ממהר טפי לשעות עד חצות אבל קרבן יחיד ממתינין כל היום אבל טפי לא דמי שלא יבשל על גס ובי תימא אחר תמיד של ערב תשתרי דתו לא תשתרי בין דכתיבה עליה העולה ומנה ולפינן גשה דהשלמה דאין מקריבין אחרי עולת התמיד בין הערבים כלום וגם לומר דאיפא למימר שפעמים מחחרין התמיד עד הערב שמש בדאמרינן ריש תפלת השחר (פרכות דף כו:) שאלון וקרב עד הערב הלךך בין שאין לו זמן חצב מספקין לה בכל הספק אי גמי פרכי ושמעאל בנו של רבי יוחנן פן פרוקה שאמר ריש תמיד נשחט (פסחים דף נט.) שחטאת העוף קרב אחר תמיד הערב והכי מפרש הר"י פריש תמיד נשחט גמי מחסר פורים שטובל ואוכל בפלגשים לערב דלא נקט ערב משום הערב שמש אלא לפי שאינו עומד לעולם על קרבנו פדפי' וסומך על חזקת פהנים וכן יש לפרש ההיא דכריתות פריש פרח מחסרי פפרה (כריתות דף ח:)‏ [בר] משפב לאכל בפלגשים עד שביא קנו הביא פרידה אחת שחרית אוכל בפלגשים לערב דרבותא נקט ואע"י דאם הביאום שחרית תרניהו לא יאכל עד הערב היכא דסומך על חזקה דפרכי' אבל ליכא למימר התם משום הערב שמש דלא צריך פדפרכי' ועוד דלא מוציר התם טבילה וגם לא מצניו מחסר פפרה הצריך טבילה רח מחסר פפרה דטמאה אבל פגר לא מצניו לו וכן תנן (פרה פ"א מ"ה) כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא הקדש וכו' אחר ביאתו מתר פכלן משמע כל שהוא מדרבנן מתר מיד בלא הערב שמש ומההיא דפרשית תרן הר"ר שמואל מראו"ס דתניא בפ"ב דביצה (דף יח. יגס) גמי מתני' דכלי שנטמא בולד הטמאה מטבילין אותו ביו"ט ואמאי והא פעי הערב שמש ודבריו דולד טמאה דרבנן לא פעי הערב שמש והכי משמע פירושלמי דתרומות פ"ב גמרא המטביל פלוי בשפכת וכי מתקן מנא לכתחלה תני גפל פלוי לתוך הכור מערים עליו ומטבילו כלומר פיום טוב ובשפכת תרי אמוראי חד אמר בכלי שנטמא פאב הטמאה וחד אמר בכלי שנטמא בולד הטמאה מתיב מאן דאמר בולד הטמאה למאן דאמר פאב הטמאה אפי' בחול הא טעון הערב שמש כלומר התנחם לדידי דאוקמנא ליה בולד הטמאה שפיר דלא פעי הערב שמש אלא לדידך דמוקמית ליה פאב הטמאה צריך ליה הערב שמש ולא חזיא לאשפתושי פה רח בחול א"כ הנה ליה מטביל משפכת בחול ומוקי לה פרוצה להשפמש לצרך חלין דטבול יום פרי פחלין בלא הערב שמש והשתא לדבריו מוקמי מתני' דביצה (שם) דאין מטבילין פלים שנטמאו פאב הטמאה פכהן מירי לאכל תרומה אי גמי פאובל חלין על טהרת תרומה ולא פרי בטמאה דרבנן רח ע"י הערמה גם משעתתא דביצה ע"י הערמה מירי ובאב הטמאה אפלו על ידי הערמה לא וכי פרי התם במתני' מדליון פדלי טמא והוא טהור מאליו דך הערמה פדיפא שפיר מאלו החזירו ריחן ואותה גרסא שפיר מיתני לה פירושלמי גם בפ"ב דביצה [ג"ז סס] פחות פשפוש פפפרים אהנם הצעת הגרסא פמו פפי' ועוד הנה מביא הר"ר פישתא דאמר פפרה האשה (פסחים דף צ:)‏ אמר רב אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דלמא פשע ולא טביל ואלו במחסר פפרה אמר התם שוחטין וזורקין עליו ולא חושנין דלמא פשע דאילני וטהור מעליא הוי מדאורייתא לא העמידו חכמים דכריהם פמקום פרת לפטרו פכך מפסח ופפיר שוחטין וזורקין עליו ואל תתמה דאמר פפרק הוציאו לו (יומא דף מז.) גמי ר' ושמעאל פן קמחית פהן גדול פספר עם נכרי פשוק ונתתה צנורא מפיו נכנס ופבב אחיו ושמם תחתיו ואמאי לזיל ולטפל פיון דטמאה דרבנן פרי לא פעי הערב שמש התם י"ל פיון פחכמים פוינהו לנכרים פזבים לכן דכריהם החמירו פהן והצריכו הערב שמש ובצנורא דע"ה משמע לנמן (תנינא דף כג.) פההיא דשפופרת דפעי הערב שמש דאמאי ויטמא ויטפל הא מטמא וקומא ליה ומאי קאמר הא בטמאה קמיתא לא פעי הערב שמש וליכא דבירא ואי מטמאין פעי הערב שמש ופפיר איפא פבירא לצדוקין אלא וצאי דאף של ע"ה צריך הערב שמש ועוד תנן (פרה פ"ג מ"ז)‏ שהיו מטמאין פהן השורף את הפרה ותינא פתפפתא שהיו נוגעינן פו פדפרש לעיל דפגדי אוכלי קדש מדרם לחטאת ואיזה פבירא לצדוקין איפא פיון דלא פעי הערב שמש פדפרכי' ותכן הר"ר שפעון דעשאוהו פטמא מת פשכיעי פלו פדלעיל הלךך אף הערב שמש פעי אך רש"י לא פרש הכי לנמן אלא פרש פשאוהו פטמא מת פז' פלו לממני פה ראשון פשני ולא לענין הערב שמש והשתא תשה דמשמע דאיפא הערב שמש אף בטמאה דרבנן ואלו פההיא דכל הטעון ביאת מים משמע דליכא הערב שמש ואמר הר"י דמטמא פהן השורף את הפרה מירי פדי פיהיה טמא לטמא חלין פמגעו וכן פההיא [צנורא דע"ה וצנורא דנכרי פנתתה מפיו] שטמא חלין פמגעו לפיכך פעו הערב שמש אך לשנא לא משמע שיטמא חלין פמגעו פההיא דכהן השורף את הפרה וכן לנמן גמי פפופרת לא קאמר פשאוהו פטמא מת פז' פלו רח לענין הערב שמש ולא לענין לטמאות חלין פמגעו והא דפעי הערב שמש אפא למימר דפפרה החמירו וגם פשפופרת טפי מפבליס הנגמרים דפגי להו בטבילה בלא הערב שמש הונו גמי חלין ותרומה לקדש ולא לחטאת וההיא דפסחים פפרק אלו דכריס (פסחים דף ע.) דאמר פפין שנטמא ביו"ג שונה ומטביל אותה ביו"ד שוחט פה מיד כלומר דמסתמא הטבילה מאתמול פדי לעשות לה הערב שמש וכ"ת ליחוש דילמא נטמא בטמאה דרבנן דלא פעי הערב שמש ונטור ליה עד פפרא להטביל דהא הויה פפך דרבנן ולחלא ועוד דרגילות להטביל מארתא דלמא מטריר כ"כ ולא טביל כ"כ וליכא לאתמוהי האי פפין שנטמא היכא אי פירושלים אפי' ביו"ג נמי ואי חוץ לירושלים אפי' ביו"ד נמי לא פדאמרינן התם פשלאי פפרק קמא דפסחים (דף יט:) דהא י"ל דמירי חוץ מירושלים אי גמי פירושלים ובגיןתא פאינו לא דרך ורידה ולא דרך עליה ובי"ד דאיפא אוכחא דאטפלה פרוי והקשה הר"ר אליהו לפסל האי פפין פהפח הדעת פדאמר לעיל פלהי פ"ב (דף כ.) דאמר לפי על הסל ולא על המגרפה ופסלניה ליה פהפח הדעת ותכן הר"י דלא פיד הפח הדעת לפסל רח דמיקא דהתם שהיו פזילו ופסח דעתה הימנה אבל היכא שאין פזילו פגון שאבד לא פיד התם הפח הדעת לפסל והביא הר"ר אלחנן פפד לדבריו מפרק [ז' דשקלים מ"ג] דאמר התם נמצא פפזרה אכריס עולות פתיכות חטאות ומשמע שעולה נקריבה וחסטאת פתאכל ולא מפסלה פהפח הדעת והקשה הר"ר אלחנן מאי האי דקאמר לשנא דשונה ומטביל דמשמע פפפר הטבל ותכן לו הר"י דאפי' פפיר פה שהטבילה פעלים נמי מטבילין דאימא לא נשמרה פטהרה הואיל ואית ליה שאות פלי יומא ובההיא דביצה דאמרינן פלי שנטמא בולד הטמאה מטבילין וחקשינן הא פעי הערב שמש היה אומר הר"ר אלחנן דביו"ט פסל להיות פע"ש פסקונין דיו"ט מפיו לשפכת הלכך מטבילין אפילו ליומא אחרתא אך לשנא דמתני' לא משמע לה אלא בכל יו"ט מירי:

עין משפט
גור מצוה

א מו"י פ"ב מהל' שאר אבות
הטומאות הל' א:
ב מו"י פח' מהל' מקואות הל' א:
ג מו"י פח' מהל' מקואות הל' ה,
טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' נב:
ד מו"י פח' מהל' מקואות הל' ו,
ש"ע יו"ד סי' רא סעי' מ:

הקטרא בְּמִיא אֶהְדּוּקִי מֵהֶדֶק. וּמִנֶּגַע בְּחֵצֵה כְּדֶפֶרֶשׁ רָשָׁי וְהָא דְלָא עֲבִיד צְרִיכוּתָא מִמֶּנַּגַּב מִשּׁוּם דְּקִיס לִיה דְּלָא יִדְעִין מֵאִידָהּ וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים דְּמִנֶּגַב . טַעֲמָא אֶחָדָא אִיבָא מִשּׁוּם שְׁמִינִים חוּזְרִים וּמִטַּמְאִין לִיה וְלֹא כְּלָקָא לֵהוּ הִשְׁקָה מִשּׁוּם מַעֲלָה דְּקֶדֶשׁ וְהִשְׁקָה לְמוֹרֵי דְאֵס כּוֹן לְרָבָא הָיוּ שְׂנִים עֶשֶׂר וּלְרַבִּי אֶלָּא אֶחָד עֶשֶׂר וַיִּלְכֵּד רַבִּיִּי עֲשָׂר פְּקָדֵשׁ לֹא חָשִׁב לֵה אִו צְרוּף דְּאוֹרִיתָא: אֶחָדָוּת לְקֶדֶשׁ וְלֹא לְחֵלִין כּוֹ. תַּמָּה לַהֲרִ"ר אֶלְחָנָן דְּמוֹכַח כִּב מְרִי לְעִיל בְּאִידָהּ פְּקָדָא (חֲגִיגָה דף יט:) ש"מ חֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ פְּקָדֵשׁ דְּמוּ מִדְּלָא חֲתָנִי לֵהוּ גַּבִּי מַעֲלֹת כְּלוּמַר בְּגָדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה מִדְּרָם לְחֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ בְּגָדֵי חֵלִין מִדְּרָם לְקֶדֶשׁ וּמֵאִי הוֹכַחָא הִיא דִּילְמָא לֹא פְקָדֵשׁ דְּמוּ בְּעִלְמָא וְלַעֲנִין מַעֲלָה זֹו הָיוּ פְקָדֵשׁ שְׁכּוֹן מִתְּחִיתֵי סְבִירָא גַּבִּי ה' רִאשׁוֹנוֹת פְּקָדֵשׁ דְּמוּ וְאִפְ"ה לֹא חָשִׁב לֵה גַּבִּי מַעֲלֹת וְשָׂמָא דְלָא קֹאמֶר הַש"ס רַח לַעֲנִין הֵן מַעֲלָה לְחוּד: בְּתַרְוִיתָא דְלִית בְּהוּ דְרָרָא דְטַמְאָה דְּאוֹרִיתָא לְקֶדֶשׁ גְּזוּר וְלֹא לְחֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ. וְהִשְׁקָה לַר"י דְּאֶמְרִין בַּפ"ק דְּגִיגָה (דף ו.) מַעֲשֵׂה לְעֵת שְׁבָגָה לְקֶדֶשׁ אֶבֶל לֹא לְתַרְוּמָה אִי הָכִי לְתַנּוּי גַּבִּי מַעֲלֹת כִּי קִתְּנִי מִלְתָּא דְלִית לֵה דְרָרָא כּוֹי דְלִית לֵה דְרָרָא דְטַמְאָה דְּאוֹרִיתָא לֹא חֲתָנִי וּמֵאִי קֹא מַשְׁנִי לִיה הָא גַּבִּי בְּתַרְוִיתָא חָשִׁב הָכָא דְרָרָא דְטַמְאָה דְרַבָּנָן וְהִיא דְהִתָּם דְרָרָא דְטַמְאָה דְרַבָּנָן וְתוּ הִשְׁקָה מֵאִי שְׁנָא הָיוּ בְּתַרְוִיתָא דְהִכָּא דְלָא הָיוּ לְחֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ וְהִתָּם מִסְּקִינָן דְּמַעֲשֵׂה לְעֵת אָף לְחֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ וְרִיב"א הִיא מִפְּרָשׁ דְּהִתָּם לֹא מִקְשָׁה וְלִתְנִיָּה

דְּקִיטְרָא בְּמִיא אֶהְדּוּקִי מִיְהִדְקָה, אֶבֶל רִישָׁא, דְּמִיא אֶקְפּוּיִי מִקְפּוּ לִיה לְמִנָּא — לֹא הוּיָא חֲצִיצָה, צְרִיכָא. רַבִּי אִילָא לְטַעֲמִיָּה, דְּאָמַר רַבִּי אִילָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַר פִּפְא: עֶשֶׂר מַעֲלֹת שָׁנוּ כָּאן, חֲמִשׁ רֵאשׁוֹנוֹת — בֵּין לְקֶדֶשׁ, בֵּין לְחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ, אֶחָדָוּת — לְקֶדֶשׁ, אֶבֶל לֹא לְחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ. מֵאִי טַעֲמָא: חֲמִשׁ קְמִיִּיתָא, דְּאִית לְהוּ דְרָרָא דְטוּמְאָה מִדְּאוֹרִיתָא — גְּזוּרָא בְּהוּ רַבָּנָן בֵּין לְקֶדֶשׁ בֵּין לְחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ, בְּתַרְוִיתָא, דְּלִית לְהוּ דְרָרָא דְטוּמְאָה מִדְּאוֹרִיתָא — גְּזוּרָא בְּהוּ רַבָּנָן לְקֶדֶשׁ, לְחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ — לֹא גְזוּרָא בְּהוּ רַבָּנָן. ^(א) רַבָּא אָמַר: מִדְּסִיפָא הָיוּ מִשּׁוּם חֲצִיצָה, רִישָׁא לֹא מִשּׁוּם חֲצִיצָה. וְרִישָׁא, הֵיִינוּ טַעֲמָא: גְּזִירָה שְׁלֹא יִטְבִּיל מִחֲטִין וְצִינּוֹרוֹת בְּכִלֵּי שְׁאִין בְּפִיו כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. כְּדִתְנִין: עִירוֹב מְקוֹאוֹת, כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד, כְּעוֹבְכִיָּה, וְכַחֲלָהּ,

וּמִנְּפִיּוֹת אוֹתָנוּ: רַבִּי אֶלָּא דְּאוֹרִי טַעֲמָא דְרִישָׁא מִשּׁוּם חֲצִיצָה: לְטַעֲמָה דְּאֶמַר עֶשֶׂר מַעֲלֹת שָׁנוּ כָּאן אִלּוּ שְׁכִין תְּרוּמָה לְקֶדֶשׁ וְאֶלָּא יִי"א תַּנּוּן בַּה אֶלָּא הָיוּ תַּרְתֵּי דְחַד טַעֲמָא חָשִׁב לֵהוּ כְּחֶדָּא: בֵּין לְחֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ אָף הֵן נִתְעַלּוּ יוֹתֵר מִן תְּרוּמָה בְּמַעֲלֹת הֵלְלוּ: דְרָרָא דְטַמְאָה דְּאוֹרִיתָא חָשִׁב טַעֲמָה דְּאוֹרִיתָא כְּלִי בְּתוֹךְ כְּלִי אִי אִיבָא חֲצִיצָה טַמְאָה דְּאוֹרִיתָא הִיא אֶחָדָוּת וְתוֹךְ אָף עַל גַּב דְּכַבִּלִים שְׁנַעֲשׂוּ אֶחָדָוּת בְּמַשְׁקִין דְּטַמְאָה דְרַבָּנָן הִיא עֲסָקִינָן מִיָּהוּ הָא דְאָמַר רַבָּנָן מַשְׁקִין מִטַּמְאִין כְּלִי מִשּׁוּם גְּזִירָה דְּמַשְׁקָה זָב וְזָבָה הִיא כְּגוֹן רַקוּ וּמִיָּמִי רַגְלֵיו וְהָיוּ מִטַּמְאִין כְּלִי מִדְּאוֹרִיתָא וּבְטַמְאָה דְּאוֹרִיתָא אִין חֲלוּקָה בְּכִלֵּי שְׁטָף בֵּין אֶחָדָוּת לְתוֹכָהּ שְׁכַבְלָא מְקוֹם שְׁטַמְאָה נִנְשַׁעַת כּוֹ נִטְמָא כְּלוּ נִשְׂאָל אֶת הַמְּדָרָם נִמִּי חָשִׁב טַמְאָה דְּאוֹרִיתָא הִיא כְּדַמְפְּרָשׁ בְּגִמְרָא מַעֲשֵׂה הִיא שְׁנַעֲשׂוּ רְעוּשָׁתָא הַסְגֵּל לְאוּרִי חֲבִית בְּגָדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה מִדְּרָם לְקֶדֶשׁ שְׂמָא וְשָׂבָה עֲלֵיהֶן אֲשֶׁתוּ גִדָּה חָשִׁב טַמְאָה דְּאוֹרִיתָא הִיא כְּלִים הַנֶּגְמָרִים כּוֹי מִשּׁוּם צְוֹרָא דְעַם אֶרֶץ שְׂמָא זָב הוּא: בְּכִלֵּי שְׁאִין בְּפִיו כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד וְהִיא לֹא מְבִילָה הִיא שְׁאִין הַמִּים הַנֶּגְמָרִים לְתוֹכָהּ חֲבוּרָא לְמִי הַמְּקָה וְלֹא מְבִילָה הַמְּחִטִין אֶלָּא בְּמַעֲשֵׂה מִים שְׁבָגָלִי וְתַנּוּן כּוֹי דְלֹא חֲבוּרָא הוּא: עִירוֹב מְקוֹאוֹת מְקָה חֲסֵר בְּצַד מְקָה שְׁלֵם וְהַצִּנּוֹר בְּיַמִּיָּהוּ הַמְּחִטִין: אִם יֵשׁ בְּרַבְּכּוּ בְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד כְּקָה שְׁנוֹקֵינָן בְּפִי הַנּוֹד שֶׁל עוֹר:

גַּבִּי מַעֲלֹת רַח מִתְּחִיתָא גַּבִּי בְּתַרְוִיתָא לֹא דְמוּ דְהִתָּם אָף לְחֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֶּדֶשׁ וְהָכָא דְּקוֹא לְקֶדֶשׁ וְלֹא יִתְכּוֹן לַהֲר"י דְּאֶפְתִּי לֹא קוּם לִיה בְּהָא כִּי פְרִיךְ לִיה עַד דְּלִמְסַקְנָא וְעוֹד כִּי מַשְׁנִי דְלָא דְמִי לְקַמְיָתָא מִשּׁוּם דְלִית דְרָרָא דְטַמְאָה אֶפְתִּי תַּקְשִׁי לִיה מ"ש דְּהִתָּם לְחֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ ע"ט"ה וְהָכָא דְּקוֹא לְקֶדֶשׁ לְהָכִי נִרְאָה לַהֲר"י לְפָרֶשׁ וְנִתְנִיָּה גַּבִּי מַעֲלֹת אוֹ קְמִיִּיתָא אוֹ בְּתַרְוִיתָא וּמַשְׁנִי דְלִיבָא דְרָרָא דְטַמְאָה כְּלָל אֶפְלֹ דְרַבָּנָן וְלֹא דְמִי אָף לְבְּתַרְוִיתָא דְהָא כִּי מִטְמִינָן לֵה מַעֲשֵׂה לְעֵת קוּם לֵן דְּטַהוֹרָה הִיא וְאֵל תַּתְמָה הִכִּי מִסְּקִינָן דְהִתָּם אָף לְחֵלִין בֵּין דְלִיבָא דְרָרָא דְטַמְאָה כְּלָל לְכִי שְׁכַנְיָוִיתָא הוּא קֶצֶת. שְׁנַעֲשׂוּ דְהִתָּם לְפָנֵי רִאִיתָא לְכָךְ גְּזוּרֵי רַבָּנָן אָף בְּחֵלִין שְׁנַעֲשׂוּ ע"ט"ה וּמִכָּל מְקוֹם לִית לֵהוּ דְרָרָא דְטַמְאָה דְהִתָּם בֵּין דְּבִשְׁעָה דְעַסְקָה בְּטַהֲרוֹת אִז אִין שֵׁם סְפָק טַמְאָה וְאִין לֵה לְהַנִּיחַ מַלְעָסָק בְּטַהֲרוֹת שְׁאִינָה יוֹדַעַת מִתִּי תַרְאָה אֶחָדִי כּוֹ: בְּתַרְוִיתָא דְלִית לֵהוּ דְרָרָא דְטַמְאָה דְּאוֹרִיתָא. תַּמָּה לַהֲר"י הָכִי רַבִּיִּי עֲשָׂר פְּקָדֵשׁ דְּקֶדֶשׁ וְשְׁלִישִׁי בְּתַרְוּמָה דְהָיוּ דְּאוֹרִיתָא בְּדִלְתָא בְּסוּטָה שְׂכָךְ כְּשֵׁם (דף כט.) וְלִקְמֹן אֶפְרָשׁ בַּע"ה וְלֹא כְּפִי רָשָׁי שְׂפָרֶשׁ דְהָיוּ דְרַבָּנָן רַבִּיִּי עֲשָׂר פְּקָדֵשׁ וְעוֹד קֶשֶׁה לְמוֹרֵי דְרַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַר אֲבָהוּ דְקֶתְנִי גַבִּי יִי"א מַעֲלֹת לְקַמְיָתָא כּוֹי אֶחָדָוּת לְקֶדֶשׁ דְּקוֹא אִם כּוֹן סְבִירָא לֵה כָל אִלּוּ בְּתַרְוִיתָא לִית לֵהוּ דְרָרָא דְטַמְאָה דְּאוֹרִיתָא וְאִלּוּ לְקַמֵּן (חֲגִיגָה דף כד.) שְׁמַעֲנִין לִיה צְרוּף כָּל הָיוּ דְּאוֹרִיתָא דְמַשְׁנִי לִיה לְמִימָרָא דְרַבִּי חֲנִין כְּגוֹן שְׁבָרָיו עַל גַּבִּי קְטַבְלָיָא דְּאוֹרִיתָא יֵשׁ לוֹ תוֹךְ מִצְרָף אֶלְמָא הָיוּ דְּאוֹרִיתָא בְּכִלֵּי שֵׁשׁ לוֹ תוֹךְ וְתַרְזֵן הֲר"י בֵּין דְלָא שִׁיךְ לְחֵלִין לֹא חָשִׁב לִיה דְרָרָא דְטַמְאָה וְהָיוּ שְׂכִיבוֹת דְטַמְאָה: כְּעָבָה וְכַחֲלָה. פִּירֶשׁ יִי שְׁתִּי אֶצְבָּעוֹת חוּזְרוֹת לְמִקְוִיָּה וְהִקְשָׁה ר"ת דְּתַנּוּ וּמִיתִי לֵה שְׂכָךְ שְׁנִי בְּגָטִין (דף טז.) וְשֵׁם) וּבְפֶרֶק בְּתַרָא דַּע"ז (דף עב.) הַנְּצוּק וְהַקְטַפְרָם וּמַשְׁקָה טוֹפַח אִינָן חֲבוּרָא הָא טוֹפַח עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ חֲבוּרָא וְאוֹמַר ר"ת דְּבָמִים בְּגִי טוֹפַח עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ אֶבֶל בְּהֶבֶת בְּשִׁינֵי ב' אֶצְבָּעוֹת אֶךְ קֶשֶׁה לַהֲר"י דְּתַנּוּ בְּפֶרֶק חֲמִישִׁי דְפָרָה [מ"ח] שְׁתִּי שְׂקִיתִּים שְׂבָאָן קֶדֶשׁ אֶחָד מִהֶם מִים שְׂבָשְׁבִיָּה אִינָן מְקַדְּשוֹת אִם הָיוּ נְקוּבוֹת זֶה בְּתוֹךְ זֶה כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת נוֹד אוֹ שְׁהִיוּ מִים צָפִין עַל גַּבִּי אֶפְ"ה בְּקַלְפֵת הַשּׁוֹם קֶדֶשׁ אֶחָד מִהֶם מִים שְׂבָשְׁבִיָּה מְקַדְּשוֹת מִשְׁמַע מִדְּקֶתְנִי סִיפָא אוֹ שְׁהִיוּ מִים צָפִין עַל גַּבִּי מִשְׁמַע דְּכַכְלָל בְּשִׁינֵי שְׂפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד אֶפְ"ה מִמִּים דְּזוּקָא בְּסִיפָא בְּגִי בְּקַלְפֵת הַשּׁוֹם וְתוּ תַנּוּ בְּמַסְכַּת מְקוֹאוֹת (פ"ו מ"ט) כְּתָל שְׂבִין שְׁתִּי מְקוֹאוֹת שְׂנַעֲשׂוּ לְשִׁתִּי מִצְטָרֵף לְעֶרֶב אִין מִצְטָרֵף עַד שְׁהִיא בְּמִקְוִיָּה אֶחָד כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד ר"י אוֹמַר חֲלוּף הַדְּבָרִים נִפְרָצוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה עַל רוּם בְּקַלְפֵת הַשּׁוֹם וְעַל רַחֵב כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת [הַנּוֹד] כְּלוּמַר שְׁתִּי אֶצְבָּעוֹת חוּזְרוֹת לְמִקְוִיָּה וּבֵין דְּבִשְׁעִין חֲצִי הַנֶּקֶב מִלָּא מִים אִיבָא טַפִּי מְטוֹפַח עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ וְעוֹד אִי מִתְנִיָּה הִיא דְּנִצּוּק וְהַקְטַפְרָם לַעֲנִין מְקוֹאוֹת מֵאִי הִיא דְּקֹאמֶר בְּגָטִין וְלַעֲנִין מְקוֹאוֹת וּר"י הוּא מְכַלֵּל דְּמַשְׁקָרָא לֹא מִתְקַמָּא לַעֲנִין מְקוֹאוֹת וְנִרְאָה לַר"י דְּלַעֲנִין הִשְׁקָה מִתְנִיָּה דְּמִיָּא דְרִישָׁא [מַחֲלָ] שְׁהִיא מִלָּא מִשְׁקִין טַמְאִין בֵּין שְׁהִשְׁקִי לְמִקְוִיָּה טַהוֹרָה דְבִרִּי ר' יְהוֹשֻׁעַ וְחַב"א עַד שְׁיִטְבִּיל אֶת בְּלֵה הַנְּצוּק וְהַקְטַפְרָם כּוֹי וּבְסוּף שְׂכָךְ שְׁמִינִי דְּטַהֲרוֹת מִתְנִיָּה אֶבֶל לַעֲנִין מְקוֹאוֹת מוֹשִׁיל בְּדִלְתָא לְעִיל (חֲגִיגָה דף יט.) גַּבִּי שֵׁלֶשׁ גְּמִמִּיּוֹת טוֹבִילִין בְּתַחֲתוֹנָה וְכִי מוֹקְמִינָן בְּגָטִין [דְּלִמָּא] לַעֲנִין מְקוֹאוֹת וּר"י הִיא דְּאָמַר גוֹד אֶחָת לֹא מִצִּי לְאוֹקְמִי בְּרַבָּנָן דְלִית לֵהוּ טוֹפַח עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ אֶפְ"ה בְּגוֹד אֶחָת וְכ"ש בְּתַרְקָע שְׁנִי דְלַעֲנִין לִית לֵהוּ חֲבוּרָא עַד שְׁהִיא בְּקַלְפֵת הַשּׁוֹם בְּרַחֵב שְׂפּוֹפֶרֶת וְהָיוּ מִשְׁמַע לִשְׁנָא דִּידָהוּ דְלַעֲנִין לֹא הָיוּ חֲבוּרָא וְעוֹד דְּאִיבָא לְמִימַר לַר"י נִמִּי לִית לֵה רַח הִיא דְשִׁיךְ גוֹד אֶחָת אֶבֶל בְּתַרְקָע שְׁנִי לֹא אֶמְרִינָן וְלַעֲנִין (חֲגִיגָה דף יט: בַּד"ה בְּתַחֲתוֹנָה) שְׂכָרְשִׁי דְנִקְטוּ וּבְאֶמְצָעִית אֶרְבָּעִים לְרַבְתָּא דַּר"י דַּע"ג אִיבָא מ' סָאָה בְּאֶמְצָעִית אִין טוֹבִילִין בְּעִלְיוֹנָה אִי נִמִּי רַבּוּתָא דְחֻבָּמִים דְּאֶפְ"ה הָכִי קֶתְנִי סִיפָא בְּתוֹסְפָתָא וְחַב"א אִין מְטַבִּילִין אֶלָּא בְּאֶמְצָעִית אֶךְ תַּמָּה לַהֲר"ר אֶלְחָנָן דְּסִבְרָא הַפּוֹכֶה דְּגַבִּי הִשְׁקָה חֲזִינוּ דְּקַטְפְּרָם אִינוּ חֲבוּרָא בְּהִיא דְּנִצּוּק וְהַקְטַפְרָם וְלַעֲנִין מְקוֹאוֹת מִהִי לַעֲנִין הִשְׁקָה וְלַעֲנִין מְקוֹאוֹת בְּשִׁינֵי מִים צָפִין עַל גַּבִּי וְתַרְזֵן הֲר"י דְּטַמְאָה וְטַהֲרָה וְהִשְׁקָה הַלְבָּתָא גְּמִירִי לֵה וְלֹא בְּסִבְרָא תְלִיָא מִלְתָּא וְעוֹד קֶשֶׁה לוֹ דְּגַבִּי טוֹפַח עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ הָיוּ חֲבוּרָא לְהִשְׁקָה וּבְמִקְוִיָּה בְּשִׁינֵי מִים צָפִין וְכִי קֹאמְרִינָן דְּלִמָּא לַעֲנִין מְקוֹאוֹת קֹאמֶר רוּצָה לוֹמַר דְּגַבִּי הִשְׁקָה לֹא הָיוּ חֲבוּרָא וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהוּא הָדִין לְהִשְׁקָה בְּמִקְוִיָּה דְּאִיבָא לְמִימַר גוֹד אֶחָת הָיוּ חֲבוּרָא לְרַבִּי יְהוֹדָה וְהָא דְנִקְטוּ מְקוֹאוֹת מִשּׁוּם דְּאִיבָרִי בַּה נִקְטָה וּמִיָּהוּ יֵשׁ לְחַלֵּק מַשְׁקָרָא וְלִישָׁב כָּל הַמַּשְׁנִיּוֹת בְּתַרְקָע שְׁנִי הִיא דְּאִיבָא לְעִיל אֶבֶל מִטְפִּיחַ וְהִיא דְּאִיבָא נֶקֶב בְּכַתֵּל בְּשִׁינֵי בְּרַחֵב שְׂפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד וְעַל גַּבִּי כְּתָל בְּגִי בְּקַלְפֵת הַשּׁוֹם וְעַל רַחֵב כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד: [וְע' תוֹס' יְבִמּוֹת טו. ד"ה עִירוֹב]:

מסורת הש"ס

א משנה מקואות

מסורת הש"ס
א משנה מקואות
ב משנה מקואות
ג משנה עדיות; משנה כלים; משנה אהלות
ד תוספתא אהלות

גליון הש"ס
גמ' שלא יהא כל אחד ואחד הולך. ע"י תו"ט רפ"ה דפרה:
תורה אור השלם

[במדבר יט]

[במדבר יט, טו]

וּבַחֲלָלָהּ וְעֵבְרָה וְהָן ב' אֲצַבְעוֹת חִזְרוּת לַמְּקוֹמָן שֶׁאֵדָם יְכוּל לְנַלְגַּל בְּתוֹךְ חֲלָלָהּ ב' מֵאֵי אֶפָא בִּין רָבָא לִר' אֶלְא. קִשְׁיָא לְמוֹרֵי אֶפָא בִּיעֵינְהוּ טוּבָא כְּלִי חִיצוֹן בִּשְׁהֻטְבִּיל כְּלִי אֲצַבְעוֹת לְכָל צַד הָיוּ עֲרוּב וּמִטְבִּילוֹן אֶף פְּלִים וְהָיוּ נָמִי שִׁשָּׁשׁ טַמְאָה דְּאוֹרְיִיתָא הֵיא: גְּרַגּוּתָנִי כָּל גָּדוֹל מֵאֵד שְׂבֹו מְסֻנֵּין הָיוּן בַּעַת הַבְּצִיר וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ תַּחַת קְלוּחַ הַגֵּת וְהָיוּ מְסַמְנֵן כּוּ וְיוֹרֵד לְבוֹר בְּדִאֲמַרְיֵנָן בְּמַסְבַּת ע"י (צָף נו:׃) שְׁלֹא הִחְזִיר גְּרַגּוּתָנִי לְגַת: טַהוּרִין אֶף לִקְדָּשׁ וּרְבָא לְטַעְמָה דְּאוֹרִי טַעְמָא גִּזְרָה מִשּׁוּם כְּלִי שְׁאִין בְּצִיּוּ בִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹר וּבַסֵּל וּבְגִרְגּוּתָנִי לִיבָא לְמִיחָשׁ לְהִכִּי: לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה שְׁשַׁאֲן כַּכּ׃ מִקְנָאוֹת וְאִין שְׁעוֹר לֹא בָּזָה וְלֹא בָּזָה אַע"פ שֶׁהֵמִים מְחַבְּרֵן בִּין לוֹוִיר הַנְּעָרִים אִין זֶה חֲבוּר: דְּהָא אֶרְעָא כּוֹנֵא מְחַלְחֵלָא וְהֵמִים הַנוֹבְעִין בָּאֵן בְּאִין מִנְהָר גָּדוֹל וְלֹא חֲשָׁבִין בְּמַחְשַׁב דְּעֵבְיֵין מ' סָאָה בְּמָקוֹם אֶחָד: וְהָיוּ מְלִי דִאֲמַרְיֵנָן הַמִּטְבִּיל כְּכִלִּי שְׁאִין בְּצִיּוּ בִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹר טַמְאִים בְּכִלִּי טַהוֹר שְׁלֹא הָיָה הַכִּלִּי הַחִיצוֹן צָרִין לְהַטְבִּיל: אֲבָל אִם הוּא צָרִין לְהַטְבִּיל: מִנּוּ דְסָלְקָא טְבִילָה לְגוֹפוֹ שֶׁל כְּלִי לְטַהֵר תּוֹכוֹ ע"י מִים הַנִּבְגָּסִין דְּרָךְ פּוֹי דְּכַטְמָאֲתוֹ בּוֹן טַהֲרֵתוֹ סָלְקָא נָמִי טְבִילָה לְכִלִּים שֶׁתּוֹכוֹ: דְּכִי אִלּוּ טַהוּרִין לְתַרּוּמָה וְלֹא חֲלָק בִּין פּוֹי רַחֵב לְפּוֹי חֲצֵר: וְאִם לֹא טוֹבַל כּוּ׃ דְּמַפְרָשׁ לֹה וְאִם אִין צָרִין לְהַטְבִּילוֹ: הֵמִים הַמְעַרְבִּים לַמַּהְקָה וְאִתָּה בָּא לְטַהֵר עַל זִיעָהוֹ פְּלִים שֶׁבְּתוֹכֵם עַד שְׁיָהוּ מְעַרְבִּין דְּרָךְ פֶּה רַחֵב בִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹר: וְהָא דִּר' אֶלְא דְּאוֹרִי טַעְמָא מִשּׁוּם חֲצִיצָה וְסָל וּגְרַגּוּתָנִי נָמִי בִּשְׁאָר פְּלִים דְּמוּ וְהַמִּטְבִּיל פְּלִים לְתוֹכֵן אִינֵן טַהוּרִין לִקְדָּשׁ וּרְבָא דְּאוֹרִי טַעְמָא דְּמַתְנִי' מִשּׁוּם עֲרוּב מִקְנָאוֹת וְהָא בַּסֵּל וּגְרַגּוּתָנִי לִיבָא לְמִיחָשׁ וּטַהוּרִין תַּנְאִי הֵיא: לְמֵאֵן קִאֲמַרְיֵנָן חֲבֵרִים לְמִי אֵנּוּ אוֹמְרִים הִרְכָּה זֹו שְׁלֹא יִטְבִּיל כְּלִי בְּתוֹךְ כְּלִי לְחֲבֵר דְּאִילוּ עַם הָאֶרֶץ לֹא אֲתִי קָמוּן לְמַשְׁאֵל הַלֶּכֶךְ לְתַרּוּמָה לִיבָא לְמִיחָשׁ דְּהָא מִידַע וְדִיעַ שְׁעוֹר עֲרוּב מִקְנָאוֹת וְלַעֲיֹן בְּכִדּוֹ שֶׁל כְּלִי נָמִי אִם בְּכַד הוּא מַגְבִּיהִין אוֹתוֹ: א"ה קוֹדָשׁ נָמִי עַל בְּרַחֵךְ מַתְנִי' דְּתַנְיָא אֲבָל לֹא לְקוֹדָשׁ בְּחֲבֵר עֲסָקִינוּ דְּאִי ע"ה מִי צִית לָךְ וּמִי אֲתִי קָמוּן לְמַשְׁאֵל טַעְמָא: תַּרּוּמָה נָמִי חֲזִי לֹה יִשְׂרָאֵל עַם הָאֶרֶץ וּמִטְבִּיל וּמַשְׁתַּמֵּשׁ כּוּ תַּרּוּמָה וְאִח"פ נוֹתָנָה לְכַהֵן: לֹא מְקַבְּלִין תַּרּוּמָה מִשֵּׁם הָאֶרֶץ אֲלֹא בַּשַּׁעַת הַגִּתּוֹת וְהַשְּׂמִים שֶׁהִכַּל מְטַרְסִים אֶת בְּלִיָּהוּ ע"פ חֻכִּים בְּדַתְנָן (לְקַמּוֹ חֲגִיגָה דָּף כ"ד:) שֶׁבְּרִי הַגִּתּוֹת וְהַשְּׂמִים וְהַבִּיאוּ לוֹ חֻבִּית שֶׁל תַּרּוּמָה לֹא וְקַבְּלָנָה מִמֶּנּוּ: עַל טַהֲרַת יוֹן וְשָׁמֶן לְקַבֵּל מִנֵּסם יוֹן לְנִסְכִּים וְשָׁמֶן לְמַנְחוֹת בְּדַתְנָן בְּמַתְנִיתוֹן (לְקַמּוֹ חֲגִיגָה דָּף כ"ד:) חֲמֵר בְּתַרּוּמָה שְׂבִיהֲקָה גִּילְמִינוֹן עַל טַהֲרַת יוֹן וְשָׁמֶן: וּבּוֹנָה בְּמָה בַּשַּׁעַת אֶסוּר הַבְּמוֹת וּמִקְטוֹיר לְשִׁמּוּם: בְּר' יוֹסִי דְּאִילוּ לְרַבֵּנָן לֹא מְקַבְּלִין בְּדִאֲמַר בְּפִסְחִים בִּשְׁ' אִלּוּ עוֹבְרִין (בְּפִסְחִים דָּף מ"ט:׃) וְנִחוּשׁ לְשַׁלָּה לֹא נִטְבּוֹל כְּלִי בְּתוֹךְ כְּלִי לְתַרּוּמָה דְּלָמָא חֲזִי עַם הָאֶרֶץ וְנַשְׁבִּיד הִכִּי וְאֵנּוּ שׂוֹאֲלִין אֶת כְּלִיָּהוּ וּמַשְׁמִשׁוֹן בָּהּ: דַּתְנָן בְּמַתְנִי' דְּשִׁלְּבִין מִנְיָה: כְּלִי חֶרֶם מִצַּיל עַל הַכַּל אִם חֲקוֹף צְמִיד בְּתוֹל בְּאֶהֱל הַמֵּת א"י הַמֵּת בְּבִית וּטְהָרוֹת בְּעֻלְיָה וְאֶרְבֶּה בְּתוּחָה מִן הַבֵּית לְעֻלְיָה וְהַשִּׁיבּוּ

כְּלִי חֶרֶם בְּפִתְחָהּ וּבְלִי חֶרֶם חוּצָן בְּצִיּוּ הַטַּמְאָה דְּאִילוּ מְטַמֵּא מַגְבּוּ וּמִצַּיל עַל כָּל מָה שֶׁבְּעֻלְיָה: שֶׁהוּא טַמֵּא כּוּ׃ הַכִּלִּי הַזֶּה הָיָה טַמֵּא מִתְחַלְתּוֹ קִדָּם שְׁנִתְנוּ ע"ה עַל פִּי הָאֶרְבָּה:

מֵאֵי אֶפָא בִּין רָבָא לִר' אֶלְא. קִשְׁיָא לְמוֹרֵי אֶפָא בִּיעֵינְהוּ טוּבָא כְּלִי חִיצוֹן בִּשְׁהֻטְבִּיל כְּלִי

חומר בקדש פרק שלישי חגיגה

וּבַחֲלָלָהּ, בַּשְּׁתֵּי אֲצַבְעוֹת חִזְרוּת לַמְּקוֹמָן. ^א**סָבַר לֹה בָּהָא דְאֲמַר רַב נַחֲמָן אֲמַר רַבָּה בַר אֲבוּהַ: אַחַת עֲשָׂרָה מַעֲלוֹת שָׁנוּ בָּאֵן: שֵׁשׁ רֵאשׁוֹנוֹת — בִּין לְקוּדָשׁ, בִּין לְחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהַרַת הַקּוּדָשׁ. אַחֲרוֹנוֹת — לְקוּדָשׁ, אֲבָל לֹא לְחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהַרַת הַקּוּדָשׁ. מֵאֵי אִיפָא בִּין דְּרָבָא לְדַרְבִּי אֵילָא? ^(א)**אִיפָא בִּינְיִיָּהוּ סָל וּגְרַגּוּתָנִי שְׁמִילְאָן פְּלִים וְהַטְבִּילָן. לְמֵאֵן דְּאֲמַר מִשּׁוּם חֲצִיצָה — אִיפָא. לְמֵאֵן דְּאֲמַר מִשּׁוּם גִּזְרָה שְׁמֵא יִטְבִּיל מְחַטִּין וְצִיצוּרִיוֹת בְּכִלִּי שְׁאִין בְּצִיּוּ בִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹד — סָל וּגְרַגּוּתָנִי שְׁאִין בְּפִיָּהוֹ בִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹד, לִיבָא. וְאֲזִדָּא רַבָּא לְטַעְמִיָּה, דְּאֲמַר רַבָּא: סָל וּגְרַגּוּתָנִי שְׁמִילְאָן פְּלִים וְהַטְבִּילָן — טַהוּרִין. וּמִקְנָה שְׁחַלְקוּ בְּסָל וּגְרַגּוּתָנִי — הַטּוֹבֵל שָׁם לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה. דְּהָא אֶרְעָא פּוֹלָה חַלְחוּלִי מַחֲלַחֲלֵא, וּבַעֲיִנָן דְּאִיפָא אֲרַבְעִים סָאָה בְּמָקוֹם אֶחָד. ^גוְהָיוּ מִילֵי בְכִלִּי טַהוֹר, אֲבָל בְּכִלִּי טַמֵּא, מִיגּוּ דְסָלְקָא טְבִילָה לְכוּלְיָהּ גּוֹפִיָּה דְּמִנָּא, סָלְקָא לְהוּ נָמִי לְכִלִּים דְּאִית בִּיה. ^(ב)דַּתְנָן: פְּלִים שְׁמִילְאָן פְּלִים וְהַטְבִּילָן — הָרִי אֵאלוּ טַהוּרִין. וְאִם לֹא טָבַל, מִים הַמְעוֹרְבִים — עַד שְׂיָהִיו מְעוֹרְבִין בִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹד. מֵאֵי קֶאָמַר וְאִם לֹא טָבַל? הִכִּי קֶאָמַר: וְאִם אֵינּוּ צָרִיךְ לְהַטְבִּילוֹ, וּמִים הַמְעוֹרְבִין עַד שְׂיָהִיו מְעוֹרְבִין בִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹד. ^טוְהָא דְּרָבָא וּדְרַבִּי אֵילָא תַנְאִי הִיא. דַּתְנָנָא: סָל וּגְרַגּוּתָנִי שְׁמִילְאָן פְּלִים וְהַטְבִּילָן בִּין לְקוּדָשׁ בִּין לְתַרּוּמָה, טַהוּרִין. אֶפָא שְׁאוּל אוֹמַר: לְתַרּוּמָה אֲבָל לֹא לְקוּדָשׁ. ^י**אִי הִכִּי, תַּרּוּמָה נָמִי! לְמֵאֵן קֶאָמַרְיֵנָן — חֲבֵרִים, חֲבֵרִים מִידַע יָדַעִי. אִי הִכִּי, קוּדָשׁ נָמִי! חֲזִי לִיָּה עַם הָאֶרֶץ וְאֲזִיל מִטְבִּיל. תַּרּוּמָה נָמִי, חֲזִי לִיָּה עַם הָאֶרֶץ וְאֲזִיל מִטְבִּיל! לֹא מְקַבְּלִינוּ מִיַּבְיִיָּהוּ. קוּדָשׁ נָמִי, לֹא נְקַבִּיל מִיַּבְיִיָּהוּ! הוּיָא לִיָּה אִיבָּה. תַּרּוּמָה נָמִי, הוּיָא לִיָּה אִיבָּה! לֹא אִיכַפַּת לִיָּה, דְּאֲזִיל יַהִיב לִיָּה לְכַהֵן עַם הָאֶרֶץ חֲבִירָה. ^יוּמֵאֵן תַנָּא דְּחִיִּישׁ לְאִיבָּה — רַבִּי יוֹסִי הִיא. דַּתְנָנָא, אֲמַר רַבִּי יוֹסִי: מַפְגִּי מָה הַכַּל נֶאֱמָנִין עַל טְהַרַת יִיז וְשָׁמֶן כָּל יָמוֹת הַשָּׁנָה — כִּדִּי שְׁלֹא יְהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוֹלִיךְ וּבּוֹנָה בְּמָה לְעַצְמוֹ, וְשׁוֹרְף פָּרָה אֲדוּמָה לְעַצְמוֹ. ^י**אֲמַר רַב פִּפְא: כְּמֵאֵן מְקַבְּלִינוּ הָאִידִנָּא סִהְדוּתָא מַעַם הָאֶרֶץ — כְּמֵאֵן כְּרַבִּי יוֹסִי. וְנִיחוּשׁ לְשַׁאֲלָה. ^(א)דַּתְנָן: כְּלִי חֶרֶם מִצִּיל עַל הַכַּל, דְּכַרִּי בֵּית הָלָל. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵינּוּ מִצִּיל אֲלֵא עַל אוֹכְלִים וְעַל הַמְשָׁקִים וְעַל כְּלִי חֶרֶם. ^(ב)אֲמָרוּ לָהֶם בֵּית הָלָל לְבֵית שְׁמַאי: מַפְגִּי מָה? אֲמָרוּ בֵּית שְׁמַאי: מַפְגִּי שְׁהוּא טַמֵּא עַל גִּבִּי עַם הָאֶרֶץ, וְאִין כְּלִי טַמֵּא חוּצָץ. אֲמָרוּ לָהֶם בֵּית הָלָל: וְהֵלֹא טִיהַרְתֶּם אוֹכְלִין וּמְשָׁקִין שְׁבַתוֹכוֹ! אֲמָרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: כְּשִׁטְיַהֲרָנוּ אוֹכְלִין וּמְשָׁקִין שְׁבַתוֹכוֹ —********

לְעַצְמוֹ

כב.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ב מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' טז:

ג מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ד מיי' פג' מהל' מקואות הל' כו:

ה מיי' פו' מהל' מקואות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' ט:

ו מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

ז מיי' פג' מהל' מקואות הל' כו:

ח מיי' פו' מהל' מקואות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' ט:

ט מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' א:

י מיי' פג' מהל' מקואות הל' כו:

יא מיי' פו' מהל' מקואות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' ט:

יב מיי' פג' מהל' מקואות הל' כו:

יג מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א:

יד מיי' פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א:

טו מיי' פ"א מהל' עדות הל' ב, טוש"ע חו"מ סי' לד סעי' יז:

טז מיי' פכ"ג מהל' טומאות מת הל' א:

יז מיי' פכ"ג מהל' טומאות מת הל' א:

כב:

	עין משפט גזר מצוה
---------------------------------------	----------------------------------

א מו"י פכ"ג מהל' טומאת מת

הל' ב:

ב מו"י פכ"ג מהל' טומאת מת

הל' א:

ג מו"י פכ"ג מהל' טומאת מת

הל' א:

ד מו"י פ"א מהל' פרה אדומה

הל' א:

ה מו"י פ"א מהל' מטמאי משכב

ו מו"י פט"ו מהל' טומאת אוכלים

הל' ב:

ז מו"י פ"א מהל' פרה אדומה

הל' ב:

ח מו"י פ' מהל' שאר אבות

הטומאות הל' ג:

ט מו"י פ"ב מהל' שאר אבות

הטומאות הל' ב:

י מו"י פ"ג מהל' כלים הל' ד:

יא מו"י פז' מהל' שאר אבות

הטומאות הל' ג:

יב מו"י פ"ב מהל' שאר אבות

יג מו"י פ"ג מהל' כלים הל' ד:

יד מו"י פ"ב מהל' שאר אבות

הטומאות הל' ג:

כלום משגיח בך. פרש"י אָבֵל כּלִי שְׁטָף וְשָׁמַע שֶׁפִּיר וְיִטְבֵּל וְתַמָּה הִיא לָמָּה וְשָׁמַע בָּזָה לְעֶצְמוֹ טַהֲרָנוּ הוּא יֹאכֵלֶם שֶׁהָרִי הַחֲבָרִים בְּדִלִין מֵהֵן וּמִמָּנָעֵן וּבָלְאוּ הֵכִי מֵאֲבָלוּ טוּמֵא: טוֹפִי מִבְּאֲבָלִים וּמִשְׁקִין וְאִי מִשּׁוֹם דְּלִית לָהּ טַהֲרָה בְּמַהֲרָה מִשְׁקִין מֵאִי אֲבֵא לְמִימֵר הָרִי יֻכּוֹל לְהַשִּׁיקוּ וְעוֹד פִּי מִשְׁקִין דְּמִטְבְּלִין לָהּ וְאִי וְאִי לְצַרְכּוֹן לָמָּה וְיֻטְבֵּל לָהּ טוֹפִי מִכְּלִי חֶרֶם אֵלָּא נִרְאֶה לְפָרֶשׁ כְּלוֹם מִשְׁגִּיחַ בָּךְ לְפִיכֶךְ לֹא יִשְׁאַל לְעוֹלָם אֲבֵל לֹא עַל כְּלִי שְׁטָף שֶׁיִּשְׁאַלֶם מֵהֶם וְלַעוֹלָם טוּמֵאִין לְחֲבָרִים: טוּמֵא מֵת הֲזָה ג' וְשָׁבִיעִי. בְּהִנֵּי דְלָעִיל דְּקָאֵמֵר פִּי שְׁלִינֵן מִטְבְּלִין וְנִפְסָלָה מִשְׁפָּרֵת מִמֶּנּוּ וּבִבְנוֹת כּוֹתִים (נִדָּה דף נג: וְשֵׁס) שְׁטָבֵל וְזָרֵם אֲבָנָיִי חֲבֵר דָּלָא טוּמֵאוּ אֵלָּא מִשּׁוֹם עַם הָאֶרֶץ וְלֹא חִוְּשִׁין אֲטַמְּאֵת מֵת בָּנוּ דָּלָא שְׂכִיחִי לֹא גִזְרִין לִיָּה: וְאִטְבִּילָהּ לֹא מְהִימְנִי וְהַתְנִיָּא גִלְמֵן עַם הָאֶרֶץ לוֹמֵר כּו'. פרש"י פִּינֵן דְּאֵמֵר הַשּׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ צִרִיךְ לְהַטְבִּיל אֲלֵמָא לֹא מְהִימֵן אִטְבִּילָהּ וְקָשִׁיא לַהֲר"ר אֶלְחֵנֵן מֵאִי פִרְיֵךְ לִיָּה מִמַּתְנִי' דְּגִלְמֵן אֲטַמְּאֵת מֵת הֵא ע"כ לֹא קָאֵמֵר הַשּׁוֹאֵל צִרִיךְ לְהַטְבִּיל רַק טַמְּאֵת עָרֵב אֲבֵל טַמְּאֵת ז' לֹא קָאֵמֵר דְּכִלִּי לִי' לֹא מוֹשְׁלִי אִינְשִׁי בְּדַמְסִיק וְתַנֵּן מוֹרִי דְקָאִי הֵאָּה דְקָאֵמֵר וְהָדִירוּ ב"ה נב"ס דְּמִטְבְּלִין לְכִלִּים וּמַסִּיק דָּלָא דְמִי דְבִין דְּמִטְמֵא בֵּית שְׁמַאי מַטְעֵם שְׁאִין כְּלִי חֶרֶם מַעֲטִל מִטְּמֵאֵת אֲבֵל א"כ בְּעִי הֲזָהָה ג' וְח' וְאִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִלְיָהֶם גִּלְמֵן שֶׁהֵם גִּלְמִינִים לְהַעֲטִל עַל הַכֵּל שֶׁלֹּא נִטְמָאוּ בְּמֵת וְאִמְטוּ לְהִכִּי פִרְיֵן אִטְבִּילֵת טוּמֵא מֵת לְטַהֲרֵת בְּלִיּוּ בְּטַבִּילָהּ מִמַּנְעַע טוּמֵא מֵת דְּקָאֵמְרַת שֶׁבִּשְׁאֵר טַמְּאוֹת מִטְבְּלִין לְכִי שֶׁהוּא טַמְּאֵת עָרֵב אֲבֵל הֵבֵא בְּעִי הֵאָּה לְכָךְ לֹא אִשְׁדַּרִּי תוּ ב"ה נב"ס דָּלָא מְהִנֵּי מוֹדִי טַבִּילָה לְזָבִירִי ב"ס דְּחִוְּשִׁין בְּכִלִּים שֶׁלֹּא הַעֲטִל עַם הָאֶרֶץ אוֹתוֹ מִשְׁמַתָּא אֲבֵל וְלְהִכִּי פִרְיֵךְ לְמִימְרָא דָּלָא מְהִימֵן לוֹמֵר שֶׁהַעֲטִל מֵאֲבֵל וְהֵא תְנִיָא גִלְמֵן כּו': מִסְתָּךְ חֲמֵר שֶׁהַחֲמַרְתָּ עָלָיו בַּתְּחִלָּתוֹ הַקֵּלֶת עָלָיו בְּסוּפּוֹ. פֶּרֶשׁ רש"י תַּחֲלָתוֹ הֲזָאִתּוּ סוּפּוֹ טַבִּילָה וְלֹא יִצְטַרֵךְ עוֹד לְחֹדֵר וְלַטְבֵּל וְע"ע דְּנִינֵלֻף מַק"ו מֵה פִלִּים שְׁאִין גִּלְמֵן עַל טַבִּילָתוֹ גִּלְמֵן עַל הֲזָאֵת גּוֹפִי שֶׁגִּלְמֵן עַל טַבִּילָתוֹ אֵינּוּ דִּין שֶׁגִּלְמֵן עַל הֲזָאֵתוֹ וְאִמֵּר מוֹרִי דְעַד בָּאֵן לֹא מְהִימֵן בַּהֲזָאֵת כְּלוֹם אֵלָּא בִּשְׂפָא לְפָנָיו וְאִמֵּר שֶׁלֹּא נִטְמָאוּ בְּמֵת דָּלָא שְׂכִיחַ אֲבֵל אִם בֹּא לְהוֹת אֵינּוּ גִלְמֵן אֲפִי' בַּלֹּא גּוֹפִי וְתַנִּיָא נְמִי הִכִּי בַּתְּסַפְתָּא ע"ה שֶׁבֹּא לְהוֹת מִזִּין עָלָיו וְעַל בְּלִיּוֹ אַחֵר ג' יָמִים י"מ תַּחֲלָתוֹ בֹּא לְהוֹת סוּפּוֹ אוֹמֵר הִזִּיתִי אֶךְ הִיא לָהֶם לְמַנְרָם טַהֲרַת מֵת וְאִלּוּ בַּתְּסַפְתָּא תְנִיָא טַבִּילַת מֵת: כְּלִי שֶׁנִּטְמָא אַחֲרָיו בְּמִשְׁקִין. דְּמַתְּאוּרֵית' אִין אֲבֵל וּמִשְׁקָהּ מִטְּמֵא כְּלִי וְרַבֵּן הוּא דְגִזְזֵר מִשּׁוֹם מִשְׁקָה זֶכ וְזָבָה בְּלִיאִיתָא בְּנִדָּה (דף ז: וְשָׂבִיר בַּה רַבֵּן דְּכִרִיא לְגַבִּיה פִּי הִכִּי דָּלָא לְסָרֵף עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְקִדָּשִׁים בְּדִלְמִרִינֵן פֶּרֶךְ אִלּוּ מוּמִין (בְּכוֹרִית דף נח. וְשֵׁס): מְקוּם שְׁנִתְּנִי הַדְּעַת עֲרֻבֵין. פרש"י חוֹקֵקִין בְּשׁוּלִי הַקְּעָרָה בֵּית קָבּוֹל וְהַגְבִּיה קָבִיב וְנִיתְנִין בַּתְּנֵךְ הַקָּבּוֹל חֲמֵן וְסַרְדֵּל וְהַקְּשָׁה הֲר"ר אֶלְחֵנֵן א"כ לְתְּרוּמָה תְּטַמֵּא בְּלָהּ פִּינֵן דְּאֲטַמִּי הַסֵּקָה מִי גָרַע מִסְתָּךְ יֻכּוֹב וְצִרִיךְ לְחַק וְלוֹמֵר דְּהִכִּי פִי' הַמַּתְנִי' אַחֲוִים וְתוֹךְ הַצִּבְיָה אִם נִטְמֵא אַחֲוִיו לֹא נִטְמֵא תוֹכּוֹ וּבֵית הַצִּבְיָה נִטְמֵא תוֹכּוֹ וּבֵית הַצִּבְיָה נִטְמֵא א"כ לְפָרוֹשׁ זֶה רַב הוֹדָה אֵמֵר שֶׁמוֹאֵל וְכַ אֲפִי חֲלִיקִין הֵן בְּפָרוֹשׁ הַמִּסְנֶה וְע"ע:

חומר בקדש פרק שלישי חגיגה

לְעֶצְמוֹ טַהֲרָנוּ. אֲבֵל נִטְהַר אֶת הַכֵּל, שְׁטַהֲרָתוֹ לָהּ וְלוֹ? אֲתִנָּיָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשָׁע: בּוֹשְׁנֵי מִדְּבָרֵיכֶם, בֵּית שְׁמַאי! אֶפְשָׁר אִשָּׁה לָשֶׁה בַּעֲרִיבָה — אִשָּׁה וַעֲרִיבָה טַמְּאִין שְׂבָעָה, וּבָצֵק טְהוֹר? לוֹגִין מְלֵא מִשְׁקִין — לוֹגִין טַמֵּא טוּמְאֵת שְׂבָעָה, וּמִשְׁקִין טְהוֹרִין?! 'נִטְפֵּל לוֹ תַלְמִיד אֶחָד מִתְלַמְּדֵי בֵּית שְׁמַאי, אָמַר לוֹ: אוֹמֵר לָהּ טַעֲמֵן שֶׁל בֵּית שְׁמַאי. אָמַר לוֹ: אָמּוֹר. אָמַר לוֹ: כְּלִי טַמֵּא — חוּצֵץ אוֹ אֵינּוּ חוּצֵץ? אָמַר לוֹ: אֵינּוּ חוּצֵץ. כְּלִי שֶׁל עַם הָאֶרֶץ — טַמֵּא אוֹ טְהוֹר? אָמַר לוֹ: טַמֵּא. וְאִם אֶתָּה אוֹמֵר לוֹ "טַמֵּא", כְּלוֹם מִשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ? וְלֹא עוֹד, אֵלָּא שְׂאֵם אֶתָּה אוֹמֵר לוֹ "טַמֵּא", אוֹמֵר לָהּ: "שְׁלִי טְהוֹר וְשִׁלָּה טַמֵּא". וְזֶהוּ טַעֲמֵן שֶׁל בֵּית שְׁמַאי. מִיָּד הִלָּךְ רַבִּי יְהוֹשָׁע וּנְשַׁתַּטַּח עַל קִבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי, אָמַר: נַעֲנִיתִי לָכֶם עֲצָמוֹת בֵּית שְׁמַאי! וְמָה סְתוּמוֹת שִׁלְכֶם כָּה, מִפּוֹרְשוֹת — עַל אַחַת בִּמְהָ וּבִמְהָ. אָמְרוּ: כָּל יָמָיו הוֹשְׁתָּרוּ שִׁינָיו מִפָּנָי תַּעֲנִיּוֹתָיו. 'קִתְנִי מִיהַת "לָהּ וְלוֹ", אֲלֵמָא שְׁאֵלִינֵן מִינִיָּיהוּ! פִּי שִׁיילִינֵן מִינִיָּיהוּ מִטְבְּלִינֵן לָהּ. 'אִי הִכִּי, נִיחָדְרוּ לָהּ בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי: פִּי שְׁאֵלִינֵן מִינִיָּיהוּ מִטְבְּלִינֵן לָהּ! טַמֵּא מֵת בְּעִי הֲזָהָה שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי, וּמִנָּה לְשְׂבָעָה יוֹמִי לֹא מוֹשְׁלִי אֵינִשִּׁי. "וְאִטְבִּילָהּ לֹא מְהִימְנִי? וְהַתְנִיָּא: נֶאֱמַנִין עַמִּי הָאֶרֶץ עַל טְהִרַת טַבִּילַת טַמֵּא מֵת! אָמַר אֲבִינִי, לֹא קִשְׁיָא: הֵא בְּגוּפּוֹ, הֵא בְּכִלְיוֹ. רַבָּא אָמַר: אִידִי וְאִידִי בְּכִלְיוֹ, וְלֹא קִשְׁיָא: הֵא דְאֵמֵר "מַעוֹלָם לֹא הִטְבַּלְתִּי כְּלִי בַתוֹךְ כְּלִי", וְהֵא דְאֵמֵר "הִטְבַּלְתִּי, אֲבֵל לֹא הִטְבַּלְתִּי בְּכִלִּי שְׁאִין בְּפִיו כְּשֶׁפּוֹפְרַת הַנּוֹד". "וְהַתְנִיָּא: נֶאֱמֵן עַם הָאֶרֶץ לוֹמֵר פִּירוֹת לֹא הוּכְשָׁרוּ, אֲבֵל אֵינּוּ נֶאֱמֵן לוֹמֵר פִּירוֹת הוּכְשָׁרוּ אֲבֵל לֹא נִטְמָאוּ.^(א) וְאַגּוּפּוּ מִי מְהִימֵן? וְהַתְנִיָּא: חֲבֵר שְׂבָא לְהוֹת — מִזִּין עָלָיו מִיָּד, עַם הָאֶרֶץ שְׂבָא לְהוֹת — אִין מִזִּין עָלָיו עַד שִׁיעֲשֹׂה בְּפָנָיו שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי! אֵלָּא אָמַר אֲבִינִי: מִתוֹךְ חוֹמֵר שֶׁהַחֲמַרְתָּ עָלָיו בַּתְּחִילָתוֹ, הַקֵּלֶת עָלָיו בְּסוּפּוֹ. "אַחֲוִירִים וְתוֹה. מֵאִי אַחֲוִירִים וְתוֹה? א"י^(ב) כְּדַתְנָן: כְּלִי שֶׁנִּטְמָא אַחֲוִרִיו בְּמִשְׁקִין — אַחֲוִרִיו טַמְּאִין, תוֹכּוֹ, אוֹגְנוֹ, אָזְנוֹ, וְיָדָיו — טְהוֹרִין. נִטְמֵא תוֹכּוֹ — כּוּלוֹ טַמֵּא. וּבֵית הַצִּבְיָטָה וְכו'. מֵאִי בֵּית הַצִּבְיָטָה? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מְקוֹם שֶׁצּוֹבָטוּ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיִּצְבֹּט לָהּ קָלִי". רַבִּי אֲפִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְקוֹם שֶׁנִּקְמִי הַדְּעַת צוֹבָעִין. תְּנִי רַב בִּיבִי קַמִּיָּה דְּרַב נַחֲמָן: כָּל הַכֵּלִים אִין לָהֶם אַחֲוִירִים וְתוֹה, אֶחָד קִדָּשִׁי הַמִּקְדָּשׁ וְאֶחָד קִדָּשִׁי הַגָּבוּל. אָמַר לִיָּה: קִדָּשִׁי הַגָּבוּל מֵאִי נִינָּהוּ — תְּרוּמָה, וְהַתְנָן: אַחֲוִירִים וְתוֹה וּבֵית הַצִּבְיָטָה לְתִירוּמָה! ^(ג)דִּלְמָא לְחוּלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהִרַת הַקּוֹדֶשׁ קָאֵמְרַת. ^(ד)אֲדַבְּרַתָּן מִיִּלְתָּא דְאָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהָ: אַחַת עֲשָׂרָה מַעֲלוֹת שָׁנוּ כָּאֵן: שֵׁשׁ רֵאשׁוֹנוֹת — פִּין לְקוֹדֶשׁ, פִּין לְחוּלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהִרַת הַקּוֹדֶשׁ, אַחֲרוֹנוֹת — לְקוֹדֶשׁ, אֲבֵל לֹא לְחוּלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהִרַת הַקּוֹדֶשׁ. ^(ה)הַנוֹשֵׂא אֶת הַמִּדָּרֶס — נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבֵל לֹא אֶת הַקּוֹדֶשׁ. קוֹדֶשׁ, מֵאִי טַעֲמָא לֹא? מִשּׁוֹם מַעֲשֶׂה שְׁהִיָּה. דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שְׁהִיָּה מַעֲבִיר חֲבִית שֶׁל יִין קוֹדֶשׁ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם,

וְנִפְסָקָהּ

טַהֲרַת לָךְ וְלוֹ שְׁמֵא תִשְׁאַלְנוּ וְתַשְׁמַשׁ בּוֹ: אִשָּׁה לָשֶׁה בַּעֲרִבָה בַּעֲלֶיהָ זֹו: כְּלוֹם מִשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ לְפִיכֶךְ טַהֲרוּ לוֹ ב"ש אֲכֵלִין וּמִשְׁקִין וְכְּלִי חֶרֶם שְׁאִין לָךְ טַהֲרָה אֵלָּא שְׂבִירְתּוֹ וְאִם בֹּאֵת לֹאסְרֵן עָלָיו לֹא יִשְׁמַע לָךְ אֲבֵל בְּכִלִּי שְׁטָף וְשָׁמַע לָךְ וַיִּטְבְּלוּנּוּ: מִטְבְּלִין לָהּ שְׁמֵא הַטְבִּילֶם כְּלִי בַתוֹךְ כְּלִי: וְאִטְבִּילָהּ לֹא מְהִימְנִי דְאֵמֵר הַשּׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ צִרִיךְ לְהַטְבִּיל: בְּגוּפּוֹ מְהִימֵן: וְהַתְנִיָּא בְּנִיחוּמָא: לֹא הִכְשָׁרוּ לֹא נִרְאֻו לְטַמְּאָה: חֲבֵר שֶׂפֵא לְהוֹת וְאִמֵּר רַאוי לְקַבֵּל הֲזָה רֵאשׁוֹנָה שֶׁכְּבֵר עֲבָדוּ ג' יָמִים לְטַמְּאָתוֹ שְׁהִים יוֹם ג': מִסְתָּךְ חֲמֵר שֶׁהַחֲמַרְתָּ עָלָיו בַּתְּחִלָּה בִּשְׂפָא לְפִינֶיךָ לְהַזְאוּתוֹ וְלֹא הִזְמַנְתּוֹ הַקֵּלֶת עָלָיו בְּסוּפּוֹ לְהַזְמִינוּ עַל הַטְבִּילָה לְכִי שֶׁהוּא נִזְהָר בְּטַבִּילָתוֹ שֶׁלֹּא יִצְטַרֵךְ לוֹ עוֹד: כְּלִי שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲוִרָיו כְּלִי עַן אֵן שֶׁל מַתְכַּת קָאֵמֵר שְׁמַטְמֵאִין מַנְעֵב: בְּמִשְׁקִין דְּטַמְּאָה דְּרַבָּנָן הִיא דְּמַתְאוּרֵיתָא אִין אֲבֵל וּמִשְׁקָהּ מִטְמֵא כְּלִי שְׁאִין כְּלִי מִקְבֵּל טַמְּאָה אֵלָּא מֵאֵב הַטְמָאָה וְגִזְרוּ חֲכָמִים שְׁהִיו מִשְׁקִין מִטְמֵאִין כְּלִי לְכִי שִׁנֵּשׁ מִשְׁקָה שֶׁהוּא אֵב הַטְמָאָה וּמִטְמֵא כְּלִי מֵן הַתוֹרָה בְּגוֹן רַקִּי שֶׁל זָב וּמִימִי דְגָלְיָה הִלָּכָךְ הוּאֵל וְטַמְּאָה זֹו מִדְּבָרִי סוּפְרִים אַחֲוִרָיו טַמְּאִין וְשֹׁאֵר תַּשְׁמִישִׁין שְׂבֹו טַהוֹרִים דְּעֲבָדוּ רַבָּנָן חֲבֵר לְהוֹדִיעַ שְׁטַמְּאָה זֹו מִדְּבָרֵיהֶם וְלֹא יִשְׁרֻפּוּ עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְקִדָּשִׁים בָּךְ הִיא מִפְּקָדֶשֶׁת בְּמַסְכַּת נִדָּה פ"ה: אֲנִינוּ שְׂבִירָה הַכְּפִילָה לָצֵד חוּן וְרַאוי לְתַשְׁמִישׁ: אֲנִינוּ בְּגוֹן אֲנִן הַחֲבִית: וְגִזְיו כְּלִי שִׁנֵּשׁ לוֹ בֵּית יָד בְּגוֹן מַחֲבַת: נִטְמֵא תוֹכּוֹ אֲפִי' בְּטַמְּאָה דְּרַבָּנָן כְּלוֹ טַמֵּא: שְׁעָרְטוּ שְׂאוּרָח כּוּ וּמוֹשְׁטוּ לְאֲחֲרִים: וַיִּצְבֹּט לָהּ קָלִי תַרְגוּם וְאוֹשִׁיט לָהּ: נִקְמִי הַדְּעַת אֲסַתְנִיסִים: עֲרֻבֵין מִטְבְּלִין אוֹכְלִין בְּחֻרְדָּל אוֹ בַּחֲמֵן שְׁחוּקָקוֹן בְּשׁוּלִי הַקְּעָרָה בֵּית קָבּוֹל לְעֶצְמוֹ וְגַבִּיה לוֹ קָבִיב וְנִיתְנִין שֶׁם חֲמֵן וְסַרְדֵּל: אִין לָךְ אַחֲוִירִים אִין חֲלוקִין לָהֶם שֶׁל אַחֲוִירִים וְתוֹךְ אֵלָּא מִשְׁנַטְמֵא אֶחָד מֵהֵן הַכֵּל טַמֵּא כִּין לְקַדְּשִׁי הַמִּקְדָּשׁ כִּין לְקַדְּשִׁי הַגָּבוּל: תְּרוּמָה הַנֶּאֱבָלַת בְּכָל גָּבוּל א"י: דִּלְמָא הִאי קַדָּשִׁי גָבוּל חֲלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טַהֲרַת קִדָּשׁ קָאֵמְרַת וְע"י מִשְׁנַתָּךְ זֹו הַזְכַּרְתִּי דְּבֵר שֶׁשְׁמַעֲתִי מִרְבָּה בַּר אֲבֵה רַבִּיה דְּרַב נַחֲמָן:

מסורת הש"ס

 א תוספתא טהרות
ב דהו ז; משנה כלים; בכורות לח; ברכות נב.
ג משנה עדיות; משנה אהלות
ד תוספתא אהלות; משנה חגיגה
ה תוספתא חגיגה

תורה אור השלם

ויאמר לה בעז לעזת האכל גשי הלם ואכלת מו"הלחם וטבלת פתך בחמץ ותשב מצד הקצרים ויִצְבֹּט־לָהּ קָלִי וּתֹאכַל וּתִשְׁבַּע וַתַּפֵּר (רות ב, יד)

מסורת הש"ס
א שבת ס:
ב יבמות קטז:
ג משנה פרה; תוספתא פרה
ד משנה פרה; יומא ב; תוספתא פרה; זבחים כא.
גליון הש"ס
תוס' ד"ה לעולם וכו' ונ"ל ידידים שניות. עיין לעיל דף כ ע"א תוספות ד"ה נימא:

וּנִפְסְקָה רְצוּעָה שֶׁל סִנְדְּלוֹ מִדְּרָם הָיָה הָיְתָה ר' חֲנַנְיָה בֶּן עֲקִיבָא דְאָמַר כֵּן מִקּוּם שְׁנֵירו חֲכָמִים עַל דָּבָר עַל מַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה לֹא גָזְרוּ אֶלָּא כְּדִמְתַּ מַּעֲשֵׂה וּבִאֲוֵתוֹ דְּבַר הַלֵּכֶךְ בַּקֹּדֶשׁ הָיָה מַעֲשֵׂה וּבִקְוֹשׁ גָּזְרוּ: וְלֹא יַעֲמִיד בְּצַד זֶה שֶׁל נֶהֱרָ: אִל"כ רִגְלָיו נִוָּנְעוּת בַּקֶּרְקַע מִשּׁוּם מַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה בַּסְּפִינָה בְּדִלְקָמֶן וְכַל סְפִינָה מְהֻלָּבֶת בְּאִוִּיר וְגִזְרוּ עַל הָאִוִּירוֹת כֵּלָן: אֲבָל מַעֲבִירָן עַל הַשָּׂרָר הָאֵרִיל וְרִגְלָיו נִוָּנְעוּת כּוּ: אֶלָּא בִּירְדָן וְלֹא בַּשָּׂאֵר נְהִירוֹת אֲבָל מַשְׁטָן עַל פְּנֵי וַעֲמִיד בְּצַד זֶה וְיִזְרְקִם לְצַד אַחֵר: בְּזוֹת מֵת תַּחֲוֹב וְהָהִילֹ עָלָיו וְנִטְמָאוּ: אֲבָעִיָא לְהוּ סִנְדֵּל טָמֵא הֵא דְאִמְרַת דְּגִזְרוּ עָלָיו שְׁלֹא יִשָּׂא קוֹדֶשׁ עִמּוֹ: סִנְדֵּל טָהוֹר מֵאִי מִי גִזִּיר סִנְדֵּל טָהוֹר אֲטוֹ טָמֵא אִו לֹא: חֲבִית בְּתוֹחָה וְצִי גִזִּיר עָלָיו חֲבִית בְּתוֹמָה מֵאִי: וּמִשּׁוּם צְנוּרָא דְעַם הָאֶרֶץ שְׁמַא גִּתָּה עָלֶיהָ רִוּק מִפִּי עַם הָאֶרֶץ כְּשֶׁחִבֵּר אֶרְחוֹ כּוּ: הֵא לֹאֹ מִנָּה הוּא וְלֹא לְטָמֵא בְּכֶךְ: עָשִׂין לְחֵה הִיא וּמִטְמָאָה מִשּׁוּם שְׁמַא זַב הִיא וּבִמְסָבֶת נִדָּה (דף נד:). תַּנּוּ הַזֶּה וְהִרוּק מִטְמָאִין לַחֲיוֹ וְאִין מִטְמָאִין וְשִׁינִי: לְחֻטָּאת לְתַת בְּתוֹכּוֹ אֲפֵר כִּרְה: וּכְבֹּל מַעֵד שֶׁכֵּן תַּשְׁמִישִׁי כִּרְה הַעֲשׂוּיִן כְּכָלִי הַמְּקַבֵּל טָמֵאָה טַעֲמוּיִן טַבִּילָה וְיִזְקֵם שְׁעִירֵיב שְׁמִשׁוֹ יִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לְכִרְה בְּדִלְקָמֶן: וְיִטְבֹּל מַעֵד וְאִין צִירָה לְטָמָאָה טָמָאָה אַחֲרַת שְׁהֲרִי טָמָאָה וַעֲמִידַת בְּדִמְשָׁרָשׁ וְאִזְנִ: לָמָּה לוֹ טַבִּילָה וְכִינוּ וְאִין לֵה טָמָאָה אִין הֲבַר לְצִדּוּקִים בְּטַבֹּל יוֹם שְׂפִיָּה: בַּשְּׁלֵמָא לִר' וְהוֹשַׁע הַמַּצְרִיכָה לְטָמֵא הִינוּ דְאִיבֵא הֲבַר לְצִדּוּקִין שְׁהֲרִי טַמְאָוִהוּ טָמָאָה גְּמֻרָה הַצְרִיכָה הָעֵרֵב שְׁמֵשׁ וּכְחוֹ יִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהּ טַבִּילַת יוֹם הָיִי הֲבַר: [מִטְמָאִין הִיוּ כו' נִוָּנְשִׁין הִיוּ כּוּ שְׁכָן]: לְהוֹצִיא מִלְּפָנַי שֶׁל צִדּוּקִין שְׁהִיו אֲוִמְרִים בְּמַעֲרָבִי שְׁמֵשׁ הָיְתָה נַעֲשִׂית וְלִרְבָּנָן טַבֹּל יוֹם בְּשָׂר בָּהּ דְּנִפְקֵא לְהוּ מַרִּיבִינִיא דְקִרְא וְהָיָה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא טָהוֹר מִכְּלָל שֶׁהוּא טָמֵא לְמַד עַל טַבֹּל יוֹם שְׂפִשֵׁר בְּכִרְה מַכְזִי בְּטָהוֹר עֲשִׂינָן וְאִמֵּי דְכַתִּיב לְעִיל מִנָּה וְלָקַח אֲזוּב וּכְבֹּל בְּמִים אִישׁ טָהוֹר (בְּמַכְזֵר יט) לָמָּה לִי לְמַהֲדַר וּלְמַכְתֵּב וְהָיָה הַטָּהוֹר לְכַתֵּב וְהָיָה עַל הַטָּמֵא אֶלָּא טָהוֹר כֵּן דְּהוּ וְאִשְׁכַּחֵן טַבֹּל יוֹם דְאִקְרִי טָהוֹר דְּכַתִּיב וְרַחֵן בְּמִים וְטָהֵר: אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׂאִינוּ מַצְרִיכָה אֶלָּא טָמָאָה זֹו: אִי אִמְרַת בַּשְּׁלֵמָא בַּשְּׁלֵמָא הַצְרִיכוּ חֲכָמִים הָעֵרֵב שְׁמֵשׁ בַּשְּׁלֵמָא בְּטַבִּילַת כִּלִּים הַנְּגִמְרִים בְּטָהֲרָה וְלֹא בְּמִתְגִּי' הִינוּ דְּהִכָּא לֹא מַצְרִכִּינוּ לֵה אִיבֵא הַכִּירָא:

וְנִטְלָה בְּיָדוֹ וּמִתְיָךְ כֶּךָ נִפְלָה לְאִוִּיר הַחֲבִית: וּנִפְסְקָה רְצוּעָה שֶׁל סִנְדְּלוֹ. אַע"ג דְּנִבְשִׁי

וּנִפְסְקָה רְצוּעָה שֶׁל סִנְדְּלוֹ, וְנִטְלָה וְהַנִּיחָה עַל פִּי חֲבִית, וְנִפְלָה לְאִוִּיר הַחֲבִית, וְנִטְמָאת. בְּאוֹתָהּ שְׂעָה אָמְרוּ: הַנּוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָס — נּוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ.‏^(א) אִי הָכֵי, תְּרוּמָה נִמְי! הֵא מִנִּי — רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר: לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בִּירְדָן וּבִסְפִינָה, וּכְמַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה.‏^(ב) מֵאִי הִיא? דִּתְנִינָא: לֹא יִשָּׂא אָדָם מִי חֲטָאת וְאִפֹּר חֲטָאת וַיַּעֲבִירָם בִּירְדָן וּבִסְפִינָה, וְלֹא יַעֲמִיד בְּצַד זֶה וַיִּזְרְקֵם לְצַד אַחֵר, וְלֹא יִשְׁיטֵם עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְלֹא יִרְכַּב עַל גְּפִי בַּהֶמָּה, וְלֹא עַל גְּפִי חֲבִירוֹ, אֶלָּא אִם בֶּן הָיִי רִגְלָיו נִוָּנְעוּת בַּקֶּרְקַע. אֲבָל מַעֲבִירָן עַל גְּפִי הַגָּשָׁר וְאִינוּ חוֹשְׁשִׁ; אֶחָד הִירְדָן וְאֶחָד שְׂאֵר הַנְּהָרוֹת. רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקִיבָא אוֹמַר: לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בִּירְדָן וּבִסְפִינָה, וּכְמַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה. מֵאִי מַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַעֲשֵׂה בְּאָדָם אֶחָד שְׂהִיָּה מַעֲבִיר מִי חֲטָאת וְאִפֹּר חֲטָאת בִּירְדָן וּבִסְפִינָה וְנִמְצָא כְּזוֹת מֵת תַּחֲוֹב בַּקֶּרְקַעִיתָה שֶׁל סְפִינָה. בְּאוֹתָהּ שְׂעָה אָמְרוּ: לֹא יִשָּׂא אָדָם מִי חֲטָאת וְאִפֹּר חֲטָאת וַיַּעֲבִירָם בִּירְדָן בִּסְפִינָה. אִיבְעִיָא לְהוּ: סִנְדֵּל טָמֵא, סִנְדֵּל טָהוֹר מַהוּ? חֲבִית בְּתוֹחָה, חֲבִית סְתוּמָה מַהוּ? עֵבֶר וְנֹשֵׂא מַהוּ? רַבִּי אֵילָא אָמַר: אִם עֵבֶר וְנֹשֵׂא — טָמֵא. רַבִּי זִירָא אָמַר: עֵבֶר וְנֹשֵׂא — טָהוֹר. רַבְּכִלִּים הַנְּגִמְרִים בְּטָהֲרָה כּוּ. דְּגַמְרִינְהוּ מֵאֵן? אֵילִימָא דְּגַמְרִינְהוּ חֲבֵר, לָמָּה לְהוּ טְבִילָה? "אֶלָּא דְּגַמְרִינְהוּ עַם הָאָרֶץ — נִגְמְרִין בְּטָהֲרָה קָרִי לְהוּ? אָמַר רַבָּה בַר שִׁילָא אָמַר רַב מִתְנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לְעוֹלָם דְּגַמְרִינְהוּ חֲבֵר, וּמִשּׁוּם צִינּוּרָא דְעַם הָאָרֶץ. דְּנִפְלֵ אֵימַת? אֵילִימָא מְקַמִּי דְלִיגְמָרִיָּה — הֵא לֹאֹ מִנָּה הוּא. אֶלָּא בֶּתֵר דְּגַמְרִיָּה — מִיזְהֵר זְהִיר בַּהּ! לְעוֹלָם מְקַמִּיָּה דְּגַמְרִיָּה, וְדִלְמָא בְּעִידָנָא דְּגַמְרִיָּה עֲדִיין לְחַה הִיא. 'טְבִילָה אִין, הָעֵרֵב שְׁמִשׁ לֹא.‏^(א) מִתְנִיתִין דִּלָּא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דִּתְנִן: שְׁפוּפֶרֶת שְׁחַתְכָּה לְחֲטָאת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: יְטַבֹּל מִיָּד. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: יְטַמֵּא וְאַחֵר כֶּה יְטַבֹּל. וְהוֹינָן בַּהּ: דְּחַתְכָּה מֵאֵן? אֵילִימָא דְּחַתְכָּה חֲבֵר — לָמָּה לִי טְבִילָה? וְאֶלָּא דְּחַתְכָּה עַם הָאָרֶץ, בַּהּא לִימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ יְטַמֵּא וְיְטַבֹּל? הֵא טָמֵא וְקֵאִי! וְאָמַר רַבָּה בַר שִׁילָא אָמַר רַב מִתְנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לְעוֹלָם דְּחַתְכָּה חֲבֵר, וּמִשּׁוּם צִינּוּרָא דְעַם הָאָרֶץ. דְּנִפְלֵ אֵימַת? אֵילִימָא מְקַמִּי דְלִיחְתְּכָה — הֵא לֹאֹ מִנָּה הוּא, וְאֶלָּא בֶּתֵר דְּחַתְכָּה — מִיזְהֵר זְהִיר בַּהּ! לְעוֹלָם מְקַמִּי דְלִיחְתְּכָה, דִּלְמָא בְּעִידָנָא דְּחַתְכָּה עֲדִיין לְחַה הִיא. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הִיָּינוּ דְאִיבֵא הִיפִירָא לְצִדּוּקִין.‏^(א) דִּתְנִן: מִטְמָאִין הָיוּ אֶת הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה, לְהוֹצִיא מִלְּפָנַי שֶׁל צִדּוּקִין. שְׁהִיו אוֹמְרִים: בְּמַעוֹרְבִי שְׁמִשׁ הִיְתָה נַעֲשִׂית. אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא בַּעֲלָמָא בְּעִינוּ הָעֵרֵב שְׁמִשׁ, הִיָּינוּ דְאִיבֵא הִיפִירָא לְצִדּוּקִין. אֶלָּא אִי אִמְרַת בַּעֲלָמָא לֹא בְּעִינוּ הָעֵרֵב שְׁמִשׁ — מֵאִי הִיפִירָא לְצִדּוּקִין אִיבֵא? אָמַר רַב: עֲשֹׂאוּהָ

חומר בקדש פרק שלישי חגיגה

טָמֵאָה כְּתוּב כִּלִּי וְהָיִי רְצוּעָה לֹאֹ כִלִּי הוּא מִמָּלֵא שְׂרִינָן לִיָּה לְטַוְטֹל בְּפִרְק אֵלֹו הַשְּׂרִיס (שִׁבְת דף קיב.) אֲבָיִי קָא אִזְל בְּתֵר רַב יוֹסֵף אֲפִסְיָה לֵה רְצוּעָה דְּסִנְדְּלָא וּמוֹכֶחֱא דְאָסוּר לְטַוְטֹלָה אֶלְמָא לֹאֹ מִנָּה הוּא צִירָךְ לְמִימַר כְּגוֹן דְּנִשְׁפַּתֵּר בַּהֶךְ רְצוּעָה דְאִיבֵא מִנָּה דְאִיזִיט וְכּוֹל לְהַחְזִירוֹ וּמִיָּהוּ בִּירוּשְׁלַמִי מַצִּינוּ וְנִפְסְקָה סִנְדְּלוֹ: לֹא יִשָּׂא אָדָם מִי חֲטָאת. וְאִפִּינוּ כְּרָבָן דֵּלֹא בַּעֲו בַּמַּעֲשֵׂה שְׂהִיָּה מ"מ לֹא אֲחִמּוּר מִיָּהָא לְקַדֵּשׁ רַח לְחֻטָּאת: מֵת תַּחֲוֹב בַּקֶּרְקַעִיתָה שֶׁל סְפִינָה. וְהָא דְאָמַר בְּפִרְק דֶּם חֲטָאת (זָבָחִים דף צג.) מִי חֲטָאת שְׁנִטְמָאוּ מִטְהִרִין שְׁכֹן נִדָּה מְקַבֵּלַת הַזָּהָה הִינוּ בַּשָּׂאֵר טָמָאוֹת אֲבָל בְּטָמָאת מֵת נִפְסְלוּ: לְעוֹלָם דְּגַמְרִינְהוּ חֲבֵר. הִנוּהָג לְאֲכַל עַל טָהֵרֶת קוֹדֶשׁ מִשּׁוּם צְנוּרָא דַּע"ה אִיבֵא שְׂאִינוּ אוֹכֵל עַל טָהֵרֶת הַקֹּדֶשׁ רַח עַל טָהֵרֶת תְּרוּמָה שְׁטַהֲרָתָה טָמָאָה הִיא אֲצֵל הַקֹּדֶשׁ וְאִי אִין צְנוּרָא דְחֲבֵר טָמֵא מוֹקְמִינוּ לִיָּה בַּע"ה מִמֶּשׁ וְהָיָה קֶשֶׁה לְמוֹרִי אֲמֵאִי מוֹקְמִינוּ הַכִּי לוֹקְמִי אֲפִי' בְּחֲבֵר עֲצִמוּ וְנִטְמָא מִחֻמַּת הַצְנוּרָא דְמַשְׁקָה נִיגִיהוּ וְנִטְמָא הַכֵּל מִחֻמַּת הַזָּדִים דְשִׁנּוּיַת הֵן וְנִקְרָא לֹו דְזִידִים שְׁנּוּיַת הֵן אִין לָהֶם דְּרַכָּא דְאִוְרִיתָא רַח דְּרַבָּנָן וְזִידִים מִטְמָא כִּלִּי וּמַשְׁקָה דְּרַבָּנָן וְהָיָה לִיָּה מַעֲשִׂית בְּתִירָתָא וְלֹא חֲמִייתָא: שְׁפוּפֶרֶת שְׁחַתְכָּה לְחֻטָּאת. וְהָא דְאָמְרִי' (יומא ב.) כֵּן מַעֲשִׂיָּה הִיוּ נַעֲשִׂין כְּכָלִי גָּלִילִים כִּלִּי אֲבָנִים כִּלִּי אֲדָמָה וְהִכָּא שְׁפוּפֶרֶת שֶׁל עֵץ הָיִיא וְכוּ תַנּוּ צְלוּחִית שְׁהִיחָה מְגֵלָה וּמַצָּה מְכֻסָּה וּסְתֵם צְלוּחִית שֶׁל חֲרָם הָתֵם זִנְקָא בַּשַּׁעַת עֲשִׂיָּה בְּתוֹךְ ז' יָמִים לְפִי שְׁהִיו מְקָלִים לַעֲשׂוֹתָהּ בְּמַעֲרָבִי שְׁמֵשׁ הִיוּ מַחֲמִירִין בָּהּ שְׂאֵר חֲמִירוֹת דֵּלֹא לְזַלְזֵלוּ בָּהּ אֲבָל בַּשָּׂאֵר יָמִים אִין לְחוּשׁ: מִטְמָאִין הִיוּ אֶת הַכֹּהֵן הַשּׁוֹכֵף אֶת הַפָּרָה. פֶּרֶש"י נִוָּנְשִׁים הִיוּ כּוּ שְׁכָן אֵךְ בְּתוֹסְפָתָא לֹא מַשְׁמַע לֵה רַח בְּמַנְעַע עֲצִמוּ לְחוּד וְהָכִי תַנִּיא בְּתוֹסְפָתָא כֵּן ז' יָמִים הִיוּ אֲחִיו הַכֹּהֲנִים רִגְלִין לְפֶרֶשׁ הִיָּמנוּ וּכְזִים הַשְּׁמִינִי הִיוּ נִוָּנְשִׁים כּוּ וּמִטְמָאִין אוֹרֵת וְחוֹמְרִין וּמִטְבִּילִין אוֹרֵת וְנַעֲשִׂית בְּטַבֹּל יוֹם ח"ל הַתּוֹסְפָתָא מַעֲשֵׂה בְּצִדּוּקִי הַכֹּהֵן שְׁפִקֵשׁ לְשִׁרֵף אֶת הַפָּרָה וְהָיָה רִוְצָה לְשִׁרְפָה בְּמַעֲרָבִי שְׁמֵשׁ וְשִׁמַּע רָבָן יוֹחֲנָן בֶּן זִבְאִי וְסַמְךְ וְזִיו עָלָיו וְאָמַר לוֹ אִישִׁי כ"ג בְּמָה נָאָה לָךְ לְהוֹיֹת כֶּהֵן גְּדוֹל וְכַד וְטַבֵּל כו' נָהִי שְׂאִין הַצִּדּוּקִין חוֹשְׁשִׁין אוֹתָהּ טָמָאָה מִה שְׁנוֹנְשִׁין כּוּ עֲבָשׁוּ וְלֹא מַעֲלָה שֶׁל כִּרְה מִה שֶׁלֹא נִנְעָנוּ כּוּ כֵּן ז' מ"מ הַכֵּל רוֹאִין לְדַבְרִי חֲכָמִים שְׁמַנְעַע ע"ה מִטְמָא וְנִנְעָנוּ כּוּ בְּיוֹם ח' שִׁישׁ לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטַבֹּל יוֹם: עֲשֹׂאוּהָ בְּטָמֵא מֵת בְּז' שָׁלוּ. כְּלוּמַר לְבִתֵּר הַזָּהָה וְכִי תִימָא א"כ טַבִּילָה לֹא לְבַשִּׁי אֲבֵא לְמִימַר דְאִרְפ לְאַחֵר הַזָּהָה בְּשִׁי טַבִּילָה בְּדִמְשָׁרָשׁ [כ"ת] כפ"ג דְּמַגֵּלָה דְשִׁמִּי טַבִּילוֹת יֵשׁ אַחַת לְכָנִי הַזָּהָה וְאַחַת לְאַחֵר הַזָּהָה:

כג.

עין משפט נר מצוה
א מיו' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג:
ב מיו' פ"י מהל' פרה אדומה הל' ב:
ג מיו' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג:
ד מיו' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ו:
ה מיו' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ו:
ו מיו' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ו:
ז מיו' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ו:
ח מיו' פא' מהל' פרה אדומה הל' טו:
ט מיו' פא' מהל' פרה אדומה הל' יד:

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' טו:

ב מיי' פא' מהל' פרה אדומה הל' טו:

ג מיי' פז' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ח:

ד מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:

ה מיי' פי"ג מהל' פרה אדומה הל' ח:

יִצְחָק זֶה שְׁאוּמְרִים לוֹ עֹמֵד וְנִעֲשֶׂה מְלָאכְתָּנוּ. בְּפָרֶק ר"ע (שְׁבַת דף פד: וְשֵׁם) עֲשֹׂאוֹת בְּטֻמְאָה שֶׁרָץ לְעוֹלָם עֲשֵׂלמָא לֹא בָּעֵי הָעָרֵב שְׁמֵשׁ ר"א לְכֻלִּים הַנִּמְמָרִים עֲבִיד ק"ו וְמָה פֻּבִּין קִטְנִים שְׁטוּהוּרִים בְּזָב כּוֹי שְׁאִין לָהֶם תוֹךְ הָרֹאִי לְמַנַּע בָּשָׂר בְּזָב טֻמְאִים בְּמַת מִפֶּן שְׁטֻמָּא בְּמִדְרָם אִינוּ דִּין שְׁטֻמָּא בְּמַת וְהַקָּשָׁה הִר"ר אַבְרָהָם מִכַּל הַפְּלִים לְעֶבֶד ק"ו שְׁאִין בְּנֵי מִדְרָם בְּדֹאמְרִינוּ הֵבֵא עֲמוּד וְנִעֲשֶׂה מְלָאכְתָּנוּ טֻמְאִים בְּמַת מִפֶּן כּוֹי וְעוֹד קָשָׁה לִר"י לְעֶבֶד ק"ו מְכַל חֶרֶם גְּדוּלִים שְׁטוּהוּרִים אֲפִי פִתּוּחִים בְּמִדְרָם הֵב בְּדֹאִיתָא בְּפָרֶק ר"ע (ג"ו ע"ס) [וְגוֹלִיף מַדְכֵּתִיב (בַּמִּדְבָּר י"ט:ט"ו) וְכַל כֵּלִי פִתּוּחַ אֲשֶׁר אִין] צְמִיד פִּתּוּל עָלָיו בְּטֻמְאָת מַת מִשְׁפָּטֵי קָרָא מִפֶּן כּוֹי וי"ל דְּלֹא דְמֵי דְכַל הַפְּלִים הָא דְלֹא מְטַמְאוּ מִדְרָם לֹא מִשּׁוּם דְּכַלֵּי הֵן אֵלֹא מִשּׁוּם דְּלֹא בְּנֵי מִדְרָם נִינְהוּ דְּלֹא שִׁיךְ שֶׁם וְכַן כֵּלִי חֶרֶם גְּדוּלִים דְּטוּהוּרִים בְּמִדְרָם וְטֻמְאִים בְּשֹׁאֵר טֻמְאָת הֵזַב הֵתֵם מִשּׁוּם טֻמְאָת מַת וְשִׁיךְ [בַּתוֹךְ] רַחֲמֵנָא תְּלִיז דֹּאפִתָּשׁ לָשֹׁךְ כַּל כֵּלִי עַן אֲכַל טֻמְאָת מִדְרָם לֹא מִטַּעַם תוֹךְ הוּא אֵלֹא מִטַּעַם מִיַּחַד לִישִׁיבָה הַלָּכָה מִפֶּן שְׁמֻטְמַא מִדְרָם וְהוּא דִּינוּ לֹא וְטֻמָּא בְּמַת כּוֹן דְּלִית לָהּ תוֹךְ אֲכַל הַשְׂתֵּא עֲבָדִינוּ ק"ו מִשְׁפִּין קִטְנִים שְׁטוּהוּר בָּהֶם מַנַּע וְהִסַּט שְׁיִשְׁנִן בְּכַלֵּל גְּדוּלִים וְשִׁיךְ בָּהּ מִטַּעַם תוֹךְ וְהֵבֵא טוּהוּר מִטַּעַם גְּזֵרַת הַכֹּתֵב דְּכִינוּ דְּלֹא שִׁיךְ בָּהּ מַנַּע בָּשָׂר הֵזַב גַּם מַנַּע שְׁעָרֵי וּמַעֲוֵנוּ לֹא שִׁיךְ בָּהּ וְשׁוּי אֲפ"ה הֵן לְטֻמְאָת מַת כְּגִדּוּלִים כ"ש דְּמַפֶּן שְׁיֵשׁ שֶׁם גַּם טֻמָּאָה זֶזַב כְּגוֹן מִדְרָם שְׁטֻמָּא בְּמַת וְתוּ לֹא שִׁיךְ לַחֲלֹק כְּכֵן מִיַּחַד לִישִׁיבָה דֹּאוּאִיל וּמַהֲנֵי כּוֹי יַחוּד וְשִׁיבָה דְּלֹא שִׁיךְ לִפְסִין קִטְנִים מִטַּעַם תוֹךְ וְאֲפ"ה וְהוּא טֻמְאִים מִדְרָם הֵזַב הוּא הִק"ו גְּמוּר אוּאִיל וְלִית לָהּ טֻמְאָת תוֹךְ שְׁנִיכָא בָּהּ. הִר"י: שֵׁאִם נִנַּע טָבּוּל יוֹם בְּמַקְצָתוֹ. הַקָּשָׁה הִר"ר נָסִים

גִּאֲלוֹן דְּמִשְׁמַע הֵבֵא דִּנְתַּלְדֵּשׁוּ בְּכַלִּי מִדְּמַהֲנֵי בָּהּ צְרוּף וְאִלוּ בְּשִׁלְהִי פֶרֶק טָרֶף אֲכַל אֲפֵר פֶּרָה לֹא:

בַּהֲלָפִי כּוּימָא (דף מד: וְשֵׁם) נִתְפָּזְרוּ לוֹ קַב גָּחִלִים מִכְּבָדָן לְאַמָּה וְהִיכִי מִכְּבָדָן

הָא מִפְּסִיד בַּקָּדָשׁ וְתַכְרֹן דְּבִירוּשָׁלַיִם דְּמַכִּילְתִּין מוֹחֲמֵי לָהּ בְּשָׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים הֵהִיא דְּהֵבֵא וְזֶה לָשׁוֹן וְרוּשָׁלַיִם ר' יוֹסִי בַר חֲנִינָא בָּשֵׁם ר' יוֹחָנָן מִפְּנֵי מַה אוּמְרִים שְׂרִירֵי מַנּוּחִות מַחֲבָרִין אֶת עֲצֻמֹּן מִפְּנֵי שְׁנִזְקוּוּ לְכַלֵּין ר' אֲחֵא אוּמַר בָּשֵׁם ר"ל וְיֻדְעִים הוּוּ שְׂכַלֵי שְׂרַת מַחֲבָרָן מַה בָּאוּ לְהַעֲיִד עַל הַסְּלִתוֹת עַל הַלְּבֹנָה וְעַל הַקְּטוֹרֶת וְעַל הַגָּחִלִים נִיחָא כֹּלֶת קְטוֹרֶת וְלִבְנָה גָּחִלִים מֵאִי א"ר כּוֹן תַּפְתֵּר בְּגָחִלִים שֶׁל ווּי"ב שֶׁבַּמַּה שֶׁהִיָּה חוֹתֶה הִיָּה מִכְּנִים אֲכַל שֶׁל כַּל יוֹם לֹא בָּהִיא דִּתְנוּ וְתַפְזֵר מִקְּמוֹ קַב גָּחִלִים מִכְּבָדּוֹ לְאַמָּה וּמִיָּהוּ הִר"י הִיָּה מִפְּרַשׁ הִירוּשָׁלַיִם הֵכִי גָּחִלִים מֵאִי כְּלוּמַר לָמָּה פּוֹסֵל אֶת כָּלָם כִּינוּ שְׁיֵשׁ הַרְבֵּה שְׁאִינוּ צְרִיךְ וּמוֹקִי לָהּ בְּשָׁל ווּי"ב דְּהַפַּל צְרִיךְ ווּי"ה דְּמַצִּי לְאוּמָמִי בְּמַחֲתָה שֶׁל כַּל יוֹם אֵלֹא מִשּׁוּם דְּלֹא פְסִיחַ לִיָּה אִי מַחֲתָה שֶׁל כְּסָף שְׁחוּתָה בָּהּ קִדָּשָׁה אִי לֹא וְכַלִּי שְׂרַת מַחֲבָרָן מִשְׁמַע כַּל כֵּלִי שְׁמַכְנִיסִין דּוּמִיָּא דְּלִבְנָה וּקְטוֹרֶת וּכ"ת הָא אֲמַרְיִנוּ בְּסֻמוּךְ דְּמַדְרָבָנָן מִיָּהוּא אֲפִילוּ שְׁאִינוּ צְרִיךְ לְכַלִּי כֵּלִי נָמִי מַצְרַף אֲבֵא לְמִימַר הִינוּ לַמ"ד צְרוּף דֹּאוּרִיתָא אֲכַל לַמ"ד צְרוּף דְּרָבָנָן לֹא יוֹעִיל כָּלוּם וְהַשְׂתֵּא דֹאֲתִינוּ לְהֵכִי גַם מַה שֶׁהַקָּשָׁה הִרָב ר' נָסִים יִתְבּוֹן דְּכַלִּי אִינוּ מַצְרֶף רַח הִרְאִיוּ לוֹ וְמָה שְׁאִין צְרִיךְ לוֹ כּוֹי בָּיִים אִין בְּכָךְ כָּלוּם אִם מִפְּסִילוּ וּר"ת מִתְרַן דְּכַלִּי שְׂרַת אִין מִקְדָּשִׁין אֵלֹא לְדַעַת אֲךֹן תָּשֶׂה לְהִר"ר אֵלְתָּנָן דְּפִלּוּגְתָּא הִיא שְׁלֵהִי לִנְטֵב וְעִרְבָה (סָפָה דף מט: וְשֵׁם) ווּי"א מִקְדָּשִׁין וּמִיָּהוּ פ"ק דְּמַנּוּחִות (דף ז:.) וְבַהֲעֵלְהָ (שֵׁם דף עח: וְשֵׁם) אִיבָא מֵאֵן דְּמוּכַח מִן וְנִלְחוּ אֶת כַּל כֵּלִי הַשְׂרַת (בַּמִּדְבָּר ד': יי"ב) דְּאִין מִקְדָּשִׁין אֵלֹא לְדַעַת וּפִלּוּגְתָּא דְּאִמּוֹרָאִי הוּא דְּהִיָּי דְּלֹא אֲשַׁכּוֹן פִּלְגְּתָא דִּתְנַאִי ווּי"מ מַחֲתָה דְּכָסָף אִינְהּ קִדּוּשָׁה כִּי אִם אוֹרְתָה שְׁמַעְיָה בָּהּ וְנִתְפָּזְרוּ לוֹ קַב גָּחִלִים דְּמַכְבָּדָן לְאַמָּה אִרְכִי בְּמַחֲתָה שֶׁל כְּסָף וְקָשָׁה לְהִר"ר אֵלְתָּנָן דְּהָא מַזְבַּח מִקְדָּשׁ אֶת דְּבַר הִרְאִיוּ לוֹ וְלֹא וְדַעֲנָא מֵאִי תִּיּוּבָתָה דְּהָא מוֹרִיד גָּחִלִים מִן הַמִּזְבֵּחַ לְאַרְז פִּלְיָנִי בָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן וּר"ל מִשְׁמַע דְּלֹא שִׁיךְ בְּגָחִלִים רֹאִיו לְמַזְבַּח: וְהָא דְּרָבָנָן הוּא. מִשְׁמַע הָא לֹא הֵכִי הָיָה שִׁיךְ שְׁפִיר צְרוּף דֹּאוּרִיתָא מִדְּלֹא תְדִיחַ רַח מַהוּסִיף וְעוֹד מִדְּקֹאמַר מַמְאִי דְּהֵאִי צְרוּף מִדְּרָבָנָן אֵלְמָא דֹאִית לָהּ דֹּאוּרִיתָא וְכַן כַּפ"ב דְּפִסְחִים (דף לה.) וְהַבָּשָׂר כַּל טוּהוּר יֵאכַל בָּשָׂר לְרַבּוּת עֲצִים וְלִבְנָה וְכַן כַּפ"ב דְּחֻלִּין . (דף לו:) אֵלֹא חֲבַת הַקָּדָשׁ מִכְּשֶׁרַת דֹּאוּרִיתָא מִנְלָן כּוֹי אֵלֹא מַסִּיפָא כַּל טוּהוּר יֵאכַל בָּשָׂר לְרַבּוּת עֲצִים וְלִבְנָה וּבַפָּרֶק כַּל הַפְּסוּלִים (זְבָחִים דף לד.) טֻמָּא שְׂאֲכַל קִדָּשׁ לִפְנֵי זְרִיקָה חַד אוּמַר לּוֹקָה וְחַד אוּמַר אִינוּ לּוֹקָה אֲכַל בְּטֻמְאָת בָּשָׂר דְּבָרִי הַכַּל לּוֹקָה דֹּאמַר קָרָא וְהַבָּשָׂר כּוֹי וְאִמַר מֵר לְרַבּוּת עֲצִים וְלִבְנָה אֲלֵמָא עֵקֶר קָרָא לְהֵכִי הוּא דֹאֲתָא וּבַפָּרֶק כַּל שְׁעָה (פְּסָחִים דף כד:) וְהַבָּשָׂר לָמָּה לִי לְרַבּוּת עֲצִים וְלִבְנָה בָּשָׂר לָמָּה לִי לְרַבּוּת אִמּוּרִין כּוֹי וְהָא דְּקֹאמַר בְּזָבָחִים שְׁלֵהִי כ"ש (זְבָחִים דף מו:) וְהֵאֱמַר מֵר וְהַבָּשָׂר לְרַבּוּת עֲצִים וְלִבְנָה וּמַשְׁנֵי דְלָפְסוּל בְּעֵלְמָא הֵתֵם מִדֹּאוּרִיתָא מִיָּהוּא הִיָּי פְסוּל לְהִרְבָּה וְלֹא קֹאמַר דְּהִיָּי פְסוּל אֵלֹא לֹאפְסוּקִי אִיבָא דֹאמַר הֵתֵם לּוֹקָה וְכִי אוּמְרִים בְּפִסְחִים (דף לה.) עֲצִים וְלִבְנָה בְּנֵי קַבְלַת טֻמָּאָה נִינְהוּ וְכִי אֲכַלִּין נִינְהוּ אֵלֹא מַעֲלָה דֹּאוּרִיתָא מִיָּהוּא הִיָּי וּמַעֲלָה דְּלֹא אֲכַל הוּא וְשִׁי לִיָּה אֲכַל וְכַן מִיָּנִי הֵתֵם הָעָרִיב שְׁמֵשׁ אוֹכַל בְּתַרמוּמָה כּוֹי הִבִּיא בְּפֶרְתּוֹ כּוֹי וְהִאִי גְבֵרָא חֲזִי אֵלֹא מַעֲלָה וְהֵתֵם דֹּאוּרִיתָא הוּא דְּהָא בְּהַעֲרַל (וְבִמּוֹת דף עז:) מִפִּיחַ לִיָּה מִקְרָא דְּקֹאמַר ג' קְרָאִי כְּתִיבִי וְהַשְׂתֵּא מִשְׁמַע דְּלַעוֹלָם הִיָּי צְרוּף דֹּאוּרִיתָא גַּבִּי עֲצִים וְלִבְנָה וְכִי קֹאמַר הַש"ס בְּפָרֶק הַקּוּמָן רַבָּה (מַנּוּחִות דף כא.) יִצְאִי עֲצִים וְלִבְנָה שְׁאִין מִקְבָּלִין טֻמְאָה יי"ל דִּר"ל כֵּלִי הַבָּשָׂר אַע"ג דְּחַפַּת הַקָּדָשׁ מִכְּבָרְתּוֹ דֹּאוּרִיתָא מ"מ לֹא פְסִיחַ לִיָּה כִּינוּ דְּשַׁעֲז חֻלִּין לֹא מִתְכַּלִּי טֻמָּאָה דֹּאוּרִיתָא אֲפִי בַּהַבָּשָׂר אִי לֹא וְיִתְרָא דְּקָרָא א"כ אֲבֵא לְמִימַר דְּלֹא מַרְבִּינוּ אֵלֹא בַּהַבָּשָׂר וְכִי קֹאמַר בְּפִסְחִים (דף יט.) אֵלְמָא צְרוּף דְּרָבָנָן דְּשִׁמּוֹת דִּר"ע דְּרָבָנָן אֲכַל עֲצִים וְלִבְנָה לְעוֹלָם דֹּאוּרִיתָא וְלֹא כַּפְרֵש"י דְּקֹאמַר דְּדִיחַ הֵתֵם צְרוּף גִּבְבִּי מַעֲנִית דְּרָבָנָן וּלִר"ע דְּעֲצִים וְלִבְנָה לֹא בְּנוֹת קַבּוּלִי טֻמָּאָה נִינְהוּ דֹּאוּרִיתָא דְּלֹא אֲכַל הוּא לֹא יִתְכּוֹן בְּדַפְרֵרִשִׁית בְּכַל הֵנִי שֶׁהַבִּאתִי וְגַם מִשְׁמַעוֹת דְּשִׁמְעָתִין לֹא מִשְׁמַע הֵכִי אֵלֹא דִּיחַ דְּצְרוּף דְּרָבָנָן מֵהָא דְּקַתְנִי רִישָׁא הַעִיד רַבִּי שְׁמַעוֹן עַל אֲפֵר חֲטֹאת וְכו') וְאֲפֵר

חומר בקדש פרק שלישי חגיגה

יִצְחָק זֶה שְׁאוּמְרִים לוֹ עֹמֵד וְנִעֲשֶׂה מְלָאכְתָּנוּ. בְּפָרֶק ר"ע (שְׁבַת דף פד: וְשֵׁם) עֲשֹׂאוֹת בְּטֻמְאָה שֶׁרָץ לְעוֹלָם עֲשֵׂלמָא לֹא בָּעֵי הָעָרֵב שְׁמֵשׁ ר"א לְכֻלִּים הַנִּמְמָרִים

בְּטוּהָרָה וְאֲפ"ה אִיבָא הַפִּיכָא לְפִי שְׁשׁוּפְכַרַת שֶׁל חֲטֹאת עֲשֵׂאָן בָּאלוּ נִנְעוּ בְּשִׁרְזוֹ לַעֲנִין מִנְיוֹן רֹאשׁוֹן וְשֵׁנִי הַלָּכָךְ אִי לֹא דְפָרָה נִעֲשִׂית בְּטָבּוּלִי יוֹם זוֹ הִיָּתָה צְרִיכָה הָעָרֵב שְׁמֵשׁ: אֵלֹא מַעֲתָה דְּלֹא עֲשֹׂאוֹת אֵלֹא בְּטֻמָּא שְׁרָן: לֹא תְטַמֵּא אֲדָם דְּהָא טֻמָּא שְׁרָן לֹא אֵב הַטֻּמְאָה הוּא וְאִינוּ מְטַמְא לְאָדָם וְכֻלִּים הַנּוֹגְעִין בְּטֻמָּא שְׁקָבֵל טֻמְאָה מֵאֲחֵרִים חוּץ מְטַמֵּא מַת שְׁנֵאֱמַר וְהַנָּפֵשׁ הַנּוֹצֵת תְטַמֵּא עַד הָעָרֵב (בַּמִּדְבָּר י"ט:כ"ב:.) בְּטֻמָּא מַת בָּאלוּ נְטַמֵּא בְּמַת שְׁמֻטְמַא אֲדָם: לֹא חֲדָשׁוּ דְבַר בְּפֶרָה אַע"פ שְׁעֵשׂו בָּהּ מַעֲנִית הַרְבֵּה בְּשָׂכִיל הַזֵּלְזוּל הָיָה שְׁהִי מְטַמְאִין כְּהֵן הַשְׂרָפָה לַעֲשׂוֹתוֹ טָבּוּל יוֹם לֹא חֲדָשׁוּ בְּגִזְרוֹת מַעֲנִיתָה דְבַר שְׁאִינוּ מַצִּי בָּשׁוּם מְקוּם וְאִם בְּשֹׁאֲמַרְתָּ שְׁעֵשׂו בָּהּ כֻּלִּים הַנִּגְמָרִין בְּטוּהָרָה בְּטֻמָּא מַת הִרִי אִין לָךְ חֲמוּשׁ גְּדוּל מִזֵּה: שֵׁלֹא אֲמַרו קִרְדָם מְטַמֵּא מוּשָׁב כְּלוּמַר לֹא נִתְנוּ טֻמָּאָה בְּפֶרָה לְכַלִּי שְׁאִינוּ רֹאִיו לְטֻמְאָה כְּגוֹן לּוּמַר קִרְדָם שְׁאִינוּ מִיַּחַד לִישִׁיבָה וְאִינוּ נִעֲשֶׂה אֵב הַטֻּמְאָה בְּמוּשָׁב הֵזַב בְּפֶרָה אֲכַל בְּכַלִּי הִרְאִיו לְקַבֵּל טֻמְאָה חֲדָשׁוּ בָּהּ לַעֲשׂוֹת שְׁאִינוּ נוֹנֵעַ בְּמַת כְּנוּנַע בְּמַת: תַּרְהֵב חֲצִי קָאָה: אֲשֶׁר יֵשֵׁב מִדְּלֹא קִרְיִנוּ אֲשֶׁר יֵשֵׁב לְמַדְנוּ שְׁאִינוּ מַדְבַּר אֵלֹא בִּאֲשֶׁר מִיַּחַד לִשֵׁב שֶׁם תְּמִיד: הוּסִיף ר"ע כּוֹי רִישָׁא קַתְנִי הַעִיד ר"ש עַל אֲפֵר חֲטֹאת שְׁנַנַּע טֻמָּא בְּמַקְצָתוֹ פְּסַל אֶת כָּלוּ: לְבֹנָה וְגָחִלִים אַע"ג דְּלֹא אֲכַל נִינְהוּ חֲבַת הַקָּדָשׁ מִכְּבָרְתָּנוּ לְטֻמְאָה: פְּסַל אֶת כָּלוּ לְפִי שֶׁהַכֵּלִי מַצְרָפָן יַחַד וְהֵן עֲמוּת מַדְרָבָנָן הִיא מַדְרָתְנִי רִישָׁא עַל אֲפֵר חֲטֹאת כּוֹי וְהִיא וְחֵאִי עַל בְּרַחֲךָ דְּרָבָנָן הִיא דְּאִי מִקְרָא דִּר' חֲנַין לִיבָא לְמִילָף אֵלֹא קִדָּשִׁי מִזְבַּח

עֲשֹׂאוֹת בְּטֻמָּא שְׁרָץ. אֵלֹא מַעֲתָה, לֹא תְטַמֵּא אָדָם, אֵלְמָה תַנְיָא: חוֹתֶכָה וּמְטִבִּילָהּ — טָעוֹן טְבִילָה! וְאֵלֹא: עֲשֹׂאוֹת בְּטֻמָּא מַת. אִי הֵכִי תִיבָּעִי הַזֹּאת שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, אֵלְמָה תַנְיָא: חוֹתֶכָה וּמְטִבִּילָהּ — טָעוֹן טְבִילָה. טְבִילָה אִינוּ. הַזֹּאת שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי לֹא! אֵלֹא: עֲשֹׂאוֹת בְּטֻמָּא מַת בְּשְׁבִיעִי שְׁלֹו, וְהַתַנְיָא: מַעוֹלָם לֹא חִידָשׁוּ דְבַר בְּפָרָה. ^(נא) אָמַר אַבְיִי: שְׁלֹא אָמְרוּ קוּרְדוֹם מְטַמֵּא מוּשָׁב. בְּדַתַנְיָא: ״וְהִיוּשֵׁב עַל הַכְּלִי״. יְכוּל כְּפָה סָאָה וְיֵשֵׁב עָלֶיהָ, תַרְקַב וְיֵשֵׁב עָלֶיהָ — יְהֵא טֻמָּא, תִלְמוּד לוֹמַר: ״וְהִיוּשֵׁב עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו ... יְטַמֵּא״ — מִי שְׁמִיּוּחַד לִישִׁיבָה, יִצָא זֶה, שְׁאוּמְרִים לוֹ: עֲמוּד וְנִעֲשֶׂה מְלָאכְתָּנוּ. הַכְּלִי מְצָרֶף מַה שְׁבַתוּכּוֹ לְקִדָּשׁ, אֲבַל לֹא לְתַרוּמָה. מִנָּא הֵנִי מִיָּלִי? אָמַר רַבִּי חֲנִין, דָּאֲמַר קָרָא: ״כֹּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת״, הַפְּתוּב עֲשֹׂאוֹ לְכָל מַה שְׁבַכְפָּה — אַחַת. ^(א) מִתִּיב רַב כְּהֵנָא: הוּסִיף רַבִּי עֲקִיבָא הַסְּלֵת, וְהַקְטִרַת, וְהַלְבוּנָה, וְהַגָּחִלִים, שְׁאָם נִגַּע טָבּוּל יוֹם בְּמַקְצָתוֹ — פְּסַל אֶת כָּלוּ. ״וְהָא דְרַבָּנָן הִיא. מִמְאִי, מִדְּקַתְנִי רִישָׁא: הַעִיד רַבִּי שְׁמַעוֹן כּוֹן בְּתִירָא עַל אֲפֵר חֲטֹאת שְׁנַנַּע הַטֻּמָּא בְּמַקְצָתוֹ — שְׁטִימָא אֶת כָּלוּ, וְקַתְנִי: הוּסִיף רַבִּי עֲקִיבָא! אָמַר רִישׁ לְקִישׁ מִשּׁוּם בַר קַפְרָא:

לֹא
גִּאֲלוֹן דְּמִשְׁמַע הֵבֵא דִּנְתַּלְדֵּשׁוּ בְּכַלִּי מִדְּמַהֲנֵי בָּהּ צְרוּף וְאִלוּ בְּשִׁלְהִי פֶרֶק טָרֶף אֲכַל אֲפֵר פֶּרָה לֹא:
בַּהֲלָפִי כּוּימָא (דף מד: וְשֵׁם) נִתְפָּזְרוּ לוֹ קַב גָּחִלִים מִכְּבָדָן לְאַמָּה וְהִיכִי מִכְּבָדָן

הָא מִפְּסִיד בַּקָּדָשׁ וְתַכְרֹן דְּבִירוּשָׁלַיִם דְּמַכִּילְתִּין מוֹחֲמֵי לָהּ בְּשָׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים הֵהִיא דְּהֵבֵא וְזֶה לָשׁוֹן וְרוּשָׁלַיִם ר' יוֹסִי בַר חֲנִינָא בָּשֵׁם ר' יוֹחָנָן מִפְּנֵי מַה אוּמְרִים שְׂרִירֵי מַנּוּחִות מַחֲבָרִין אֶת עֲצֻמֹּן מִפְּנֵי שְׁנִזְקוּוּ לְכַלֵּין ר' אֲחֵא אוּמַר בָּשֵׁם ר"ל וְיֻדְעִים הוּוּ שְׂכַלֵי שְׂרַת מַחֲבָרָן מַה בָּאוּ לְהַעֲיִד עַל הַסְּלִתוֹת עַל הַלְּבֹנָה וְעַל הַקְּטוֹרֶת וְעַל הַגָּחִלִים נִיחָא כֹּלֶת קְטוֹרֶת וְלִבְנָה גָּחִלִים מֵאִי א"ר כּוֹן תַּפְתֵּר בְּגָחִלִים שֶׁל ווּי"ב שֶׁבַּמַּה שֶׁהִיָּה חוֹתֶה הִיָּה מִכְּנִים אֲכַל שֶׁל כַּל יו

מסורת הש"ס
א מנחות כד.
ב סוטה כט;; תוספתא חגיגה; ספרא צו פרשה ט ב; פסחים יח:
תורה אור השלם
והפֿשר אַשר־יָצַע בְּכָל־טָמא לא יאכל בָּאֵשׁ יִשְׂרָף וְהַפֿשֶׁר כָּל־טָהור יאכל בָּשֶׁר [ויקרא ז, יט]

לֹא נִצְרָכָא לְהָא עֲדוּת דְּר' עֲקִיבָא דְּמִדְרַבָּנָן אֱלָא לְכַלֵּת שֶׁל שְׂרִי מְנַחֵה: חטאת מדרבנן דאינו הוגש אלא חול דאלו מדאורייתא הצריך לכלי זומיא דקטרת שבבף דאייירי בה קרא כלי מצרפו ושאינו צריך לכלי כגון שירי מנחה שהו חכילת כהן אין הכלי מצרפון: מאי אכא למימר הכי צריכין לכלי: קרטבלא עור שלוק: ופליגא הא דר' חנין דאמר לעיל צריך דאורייתא חזר' חיא בר אבא: מחסר כפורים כשר לתרומה ופסול לקדש בבימות ולפינן לה מקראי פסרק הערל (נדמות דף עז:): שלישי פססול בתרומה כגנפקא לן ק"ו במסכת סוטה (דף כט.) ומה טבול יום שמתר במעשר אסור בתרומה שני פססול במעשר אינו דין שיעשה שלישי בתרומה: אינו דין שיעשה רביעי לקדש וא"ת דיו לבא מן הדין להיית כזוין א"כ ק"ו לא צריך שהכי למדנו שלישי לקדש מן הטורה והיכא דמפרין ק"ו לא אמרינן דיו לבא מן הדין להיית כזוין כדאמרינן בבבא קמא (דף כה.) ולמ"ד נמי אמרינן דיו הני מעלות דרבנן ניגיה ואלו דאורייתא והאי דנקטו ולמדנו שלישי לקדש מלתא בעלמא היא דאשמעינן דשלישי לקדש מן הטורה הוא: מי לא עסקינן כו' מי לא משתמע (כו') נמי מהאי קרא: דנגע בשני דהא אשכחן דאחרי שני טמא דכתיב כל אשר בתוכו יטמא וה"ל הכלי ראשון ומה שבתוכו שני וקרי לה טמא וקאמר רחמנא והפֿשר אֶשֶׁר יָנַע כָּבֵל טָמא בשני וה"ל שלישי לא יאכל והאי קרא בבשר שלמים כתיב: בחבורין שנו מתניתין דתנני יד מטמאה את חברתה לקדש כגון שפעוד שהיד הטמאה נוגעת לטהורה היתה טהורה נוגעת בקדש דגזור רבנן דלמא אחי למנגע טמאה בקדש ולמ"ד פסול לקמן לפסול דמעלה בעלמא היא: דכל שלא בחבורין שלחחר שפרשה מן הטורה חזרה טהורה ונגעה בקדש טהור ואין יד מטמאה חברתה לעשותה אפי' שלישית לפסול: יד נגבה אע"פ שאין בה משקין: לטמא את הקדש לעשות רביעי: ר' יוסי בר' יהודה אומר חברתה פוסלת את הקדש דכל לא מטמאה: אי אמרת בשלמא שלא בחבורין האמר דמטמאה הינו רבותא דנגובה ואע"ג דנגובה היא כשנגעה בזו ואין לחוש שמה נגעה הוי הטורה במשקין ששטמאה שהו ראשונים דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיית תחלה והאין לה הך יד נמי שניה מחמת המשקין כמו חברתה אכלו הכי מטמאה דמעלה דרבנן היא שהיד מטמאה את חברתה להעשות שניה כמותה לקדש אלא אי אמרת לא אמרינן אלא בחבורין וטעמא

משום דלמא נגע טמא לקדש מאי רבותא דנגובה אטו יד חמוייתא לא מטמאי לה לקדש בלא משקין הלא שניה היא:

חברתה טהורה ובהקדש בתחלתו הצריכו חכמים להטביל שתייהן שמה נטמאו שתייהן ועי"ל בחבורין שנו דיד אחת נוגעת בפספר הפוסלה ויד האחרת הנוגעת בה מדון פאלו נגעה בפספר דגזרינן לה שמה תגע וכן הא דתנן לקמן יד מטמאה חברתה ונגעה אותה שניה בקדש מוקמינן לה בשמעתין הכי לפי מאי דס"ד לזכרי ר' יהושע דיד מטמאה חברתה להיית שניה ומאיזה טעם לא תהיה שלישית אלא נזחי דגזרינן שמה נגעה בפספר עצמה ואפי' לא נגע ביד השניה טמאה שמה נגעה בפספר ותניא בתוספתא המטביל את ידו אחת מהן כל טהרות שעשה בטהורה עד שלא הטביל את הטמאה בטהרות שהיו מטמא חברתה לקדש משמע דכלא נגיעה מטמאת לה והשתא יתכן דהני מעלה לר' יוסי שאינה אלא בכלל רביעי לפסל בקדש דכל לא לתרומה דבתרומה אין יותר משלישי לכן אינה מטמאה רק קדש דעשה רביעי ונית לה יד מטמאה את חברתה להיית שניה אלא מטמאה להיית שלישית והקשה הר"ר אלחנן אמאי חשיב האי מעלה במתני' הא הניא בכלל רביעי בקדש ותרין דמ"מ מעלה אחרת היא דיד מטמאה את חברתה דס"ד ביין דאין גופו נטמא אלא מאב הטמאה גם דגוי נמי לא קמ"ל: אלא אי אמרת בחבורין אין וכו' מאי רבותא. ואי משום תרומה דלא מטמאה אף בחבורין לא נחית להו רבותא אלא רבותא דקדש: אחד ידו ואחד יד חבירו לפסל. דהואיל וקוטמא יד חבירו די לנו בכך. אם יפסל דכל לריש לקיש דאמר דוקא ידו מוחי טעמא משום איחלופי יד טהורה ביד טמאה לפיכך פי היכי דילו טמאה מטמאה קדש דשניה היא אף טהורה נמי וכן משמע בסמוך פי הדר בה ריש לקיש פרש לזכריו לפסל דכל לא לטמא משמע דמעקרא כבירא לה לטמא בשם רבינו שמואל:

לֹא נִצְרָכָא לְהָא עֲדוּת דְּר' עֲקִיבָא דְּמִדְרַבָּנָן אֱלָא לְכַלֵּת שֶׁל שְׂרִי מְנַחֵה:

לֹא נִצְרָכָא אֱלָא לְשְׂרִי מְנַחֵה.
דְּאוֹרְיִיתָא, צָרִיךְ לְכָלִי — הַכָּלִי מְצַרְפוֹ, שְׂאִין צָרִיךְ לְכָלִי — אִין כָּלִי מְצַרְפוֹ. וְאִתּוּ רַבָּנָן וְגִזְרוּ דָּאף עַל גַּב דְּאִינוּ צָרִיךְ לְכָלִי — כָּלִי מְצַרְפוֹ.
"תִּינַח סֵלֶת, קְטוֹרֶת וּלְבוֹנָה מֵאִי אֵיכָא לְמִימַר? אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּה: כְּגוֹן שְׂצָבָרָן עַל גַּבִּי קִרְטֵבְלָא. דְּאוֹרְיִיתָא, יֵשׁ לוֹ תוֹךְ — מְצַרְרָ, אִין לוֹ תוֹךְ — אִינוּ מְצַרְרָ, וְאִתּוּ רַבָּנָן וְתַקִּינוּ דָּאף עַל גַּב דְּאִין לוֹ תוֹךְ — מְצַרְרָ. יוֹפְלִיגָא דְרַבִּי חֲנִין אֲדִרְבִּי חֵיִיא בַּר אֲבָא. דְּאָמַר רַבִּי חֵיִיא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲדוּתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא נִשְׁנִית מִשְׁנָה זו.
הַרְבִּיעִי בַּקֹּדֶשׁ פֶּסוּל. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִזֵּין לְרַבִּיעִי בַּקֹּדֶשׁ שְׁהוּא פֶּסוּל — וְדִין הוּא: וּמָה מְחוּסַּר בְּפוּרִים שְׁמוּתָר בַּתְּרוּמָה — פֶּסוּל בַּקֹּדֶשׁ, שְׁלִישִׁי שְׁפֶסוּל בַּתְּרוּמָה — אִינוּ דִּין שְׁיַעֲשֶׂה רַבִּיעִי לַקֹּדֶשׁ? וְלִמְדָנוּ שְׁלִישִׁי לַקֹּדֶשׁ מִן הַתּוֹרָה, וּרְבִיעִי בַּקַּל וְחוּמָר. "שְׁלִישִׁי לַקֹּדֶשׁ מִן הַתּוֹרָה מִזֵּין? דְּכֵתִיב: "וְהַפֿשֶׁר אֲשֶׁר יָנַע בָּכֵל טָמא לֹא יֵאָכֵל", מִי לֹא עֲסָקִינוּ דִּנְגַע בְּשָׁנִי, וְקֹאמַר רַחֲמָנָא "לֹא יֵאָכֵל". רַבִּיעִי מִקַּל וְחוּמָר — הָא דְאִמְרוּ. "וּבַתְּרוּמָה אִם נִטְמָאת כּוֹ. אָמַר רַב שִׁיזְבִּי: בַּחֲיבוּרִין שָׁנוּ, אָכֵל שְׁלֹא בַּחֲיבוּרִין — לֹא. "אִיתִיבִיהּ אֲפִי: יָד נְגוּבָה מְטַמָּא חֲבִירְתָּהּ לְטָמֵא לַקֹּדֶשׁ, אָכֵל לֹא לַתְּרוּמָה, דְּבִרִּי רַבִּי. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אֹמְרַ: לְפֶסוּל, אָכֵל לֹא לְטָמֵא. אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא שְׁלֹא בַּחֲיבוּרִין — הִיִּינוּ רְבוּתִיָּה דִּנְגוּבָה. אֱלָא אִי אִמְרַת בַּחֲיבוּרִין — אִין, שְׁלֹא בַּחֲיבוּרִין — לֹא, מֵאִי רְבוּתָהּ דִּנְגוּבָה? אֵיתָמַר נָמִי, אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֱלָא יָדוֹ,

אָכֵל

מועליון באבד פרה וחקני האסוף ר"ע דמשמע דהני דרבנן כמו רישא כדגין דבא והשתא מתיקומא דרשה דמיתני בכולי הש"ס והפֿשר לרעות עצים ולבונה כר"י דפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב: גסס) דאי לרבנן הא משמע אף בשר בותר שחיטה יש לה פדיון ומיהו יבגלא לאוקומי כרבנן ובהקדשו בכלי ובדמיוקמינן לה בבסחי אף איכא לדחות דלא קאי רק אלוונה ולא אעצים וכן בריש המנחות והנסכים פי' בשם הר"י דעקר קרא לא קאי רק אלוונה דכל אעצים לא הוי רק אסמכתא בעלמא והתם הארכתי ולא שני דבא ואין להביא ראיה מהא דלא חשיב עצים בפרק שני דמעילה (דף ט.) פי חשיב אינך דבשר לפסל בטבול יום ובמחסרי כפרה משום דלא שני בה כגול אף בהולכה ובהקטרה דלא קרבן גמור הוא: דאורייתא יש לו תוך מצרף. הקשה הר"ר אלחנן אמאי לא קאמר כגון שצברו בכלי חול דאורייתא כלי שרת מצרף ולא של חול דבעינן דמניא דבף ואע"פ שיש לו תוך וצ"ע: מנין לרביעי בקדש שהוא פסול. פרש"י ולמ"ד דיו הני מעלות דרבנן ניגיה ואל דאורייתא והאי דקאמר ולמדנו שלישי מן הטורה מלתא בעלמא הוא ואל קאמר נמי מק"ו אלא מלתא בעלמא הוא וכפ"ק דפסחים (דף יט.) פי' רש"י גבי ההיא דר' יוסי ור' שמעון דאין משקה מטמא באכל ואין טמאה עושה כיוצא בה היכי אשכחן רביעי בקדש אלא ודאי דרבנן הוא ומביא ראיה דמבילתין חשיב גבי מעלות דרבנן דתרייתא וקשה לר"י לר' חנין דאית לה צריך כלי דאורייתא וקחשיב ליה גבי מעלות דרבנן ולר' יוחנן דאית. ליה צריך דרבנן הוא הא מוקי לה בר' עקיבא ור"ע סבר שלישי כחלין דאורייתא וא"כ רביעי בקדש נמי דאורייתא קרי פאן והפֿשר אֶשֶׁר יָנַע כָּבֵל טָמא לא יאכל דמי לא עסקינן דנגע וכו' ותרין הר"י דקרי להו דרבנן משום דלא משכח לה לחלין שנעשו על טהרת הקדש [דהני דאורייתא] וכן אר"ת דמשכחת לה לרביעי בקדש [דאורייתא] ע"י עצים ולבונה דטמאין ע"י חפת הקדש ובי מבשי לה לר"ל בצריד של מנחות (מנחות דף קב:): אי מוניין פו ראשון ושני אי לא דאי מהני חפת הקדש למנות פו ראשון ושני למ"ד אין אכל מטמא אכל פשיטא ליה האי והיה קשה להר"ר אלחנן לפר"ת דמוקי לה ע"י עצים ולבונה ובי עדיפא מאכל גמור דלא אהני חפת הקדש למנני בה ראשון ושני: בחבורין שנו.

פרש"י שבשעה שהיד טמאה נוגעת לטהורה היתה טהורה נוגעת לקדש וקשה לפי' דא"כ השניה אינה טמאה כלל והקדש טמא מחמת גזירה שמה יגע בראשונה הטמאה ושאמי האמר ובהקש יטבול שתייהן יטבול טמאה ויש לישב דה"ק הא נטמאה ידו אחת חברתה טהורה ובהקש בתחלתו הצריכו חכמים להטביל שתייהן שמה נטמאו שתייהן ועי"ל בחבורין שנו דיד אחת נוגעת בפספר הפוסלה ויד האחרת הנוגעת בה מדון פאלו נגעה בפספר דגזרינן לה שמה תגע וכן הא דתנן לקמן יד מטמאה חברתה ונגעה אותה שניה בקדש מוקמינן לה בשמעתין הכי לפי מאי דס"ד לזכרי ר' יהושע דיד מטמאה חברתה להיית שניה ומאיזה טעם לא תהיה שלישית אלא נגעה בפספר עצמה ואפי' לא נגע ביד השניה טמאה שמה נגעה בפספר ותניא בתוספתא המטביל את ידו אחת מהן כל טהרות שעשה בטהורה עד שלא הטביל את הטמאה בטהרות שהיו מטמא חברתה לקדש משמע דכלא נגיעה מטמאת לה והשתא יתכן דהני מעלה לר' יוסי שאינה אלא בכלל רביעי לפסל בקדש דכל לא לתרומה דבתרומה אין יותר משלישי לכן אינה מטמאה רק קדש דעשה רביעי ונית לה יד מטמאה את חברתה להיית שניה אלא מטמאה להיית שלישית והקשה הר"ר אלחנן אמאי חשיב האי מעלה במתני' הא הניא בכלל רביעי בקדש ותרין דמ"מ מעלה אחרת היא דיד מטמאה את חברתה דס"ד ביין דאין גופו נטמא אלא מאב הטמאה גם דגוי נמי לא קמ"ל: אלא אי אמרת בחבורין אין וכו' מאי רבותא. ואי משום תרומה דלא מטמאה אף בחבורין לא נחית להו רבותא אלא רבותא דקדש: אחד ידו ואחד יד חבירו לפסל. דהואיל וקוטמא יד חבירו די לנו בכך. אם יפסל דכל לריש לקיש דאמר דוקא ידו מוחי טעמא משום איחלופי יד טהורה ביד טמאה לפיכך פי היכי דילו טמאה מטמאה קדש דשניה היא אף טהורה נמי וכן משמע בסמוך פי הדר בה ריש לקיש פרש לזכריו לפסל דכל לא לטמא משמע דמעקרא כבירא לה לטמא בשם רבינו שמואל:

חומר בקדש פרק שלישי חגיגה

כד.

עין משפט נר מצוה	
א מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:	
ב מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:	
ג מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:	
ד מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:	
ה מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' ד:	
ו מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:	
ז מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:	
ח מיי' פי"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:	
ט מיי' פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ז:	

עין משפט
גור מוצה

א	מיוי פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב:
ב	מיוי פח' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ב, סמוג עשין רמז:
ג	מיוי פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' יג:
ד	מיוי פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' יג:
ה	מיוי פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל' יט:
ו	מיוי פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א:
ז	מיוי פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א:
ח	מיוי פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ב:
ט	מיוי פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ד:

דתנו כל הפוסל את התרומה כו'. קשה לר"י דאמרין בפ"ק דשעת (קף יד). אכל יד חברו אם נגעה ביד חברו לא טמאה: באתה היר אס נגע ביד הרשונה ביד חברו אכל השניה אינה מטמאה יד חברו: הא תנא ליה רישא ולקדש מטמאין שניה: ולפסול את הקדש הוא דאמר יד מטמא חברתה אכל לא לטמא: אין שני עושה שני אין יד שהיא שניה עושה את חברתה שניה מפלל דשמעי' לר' יהושע דאמר היר מטמא את חברתה להיות כמותה: ודלמא לא שני ולא שלישי דלית להו הך מעלה דמתני' אכל מאן דאית ליה אפי' לטמא אית לה להכי קאמר ידים לעולם שניות הן לפיכך אין יד מטמא את חברתה: וכי יש נגובה בקדש והלא חפת הקדש מכשרת אלא אין נגובה זו לומר כשלא הכשרו אלא כשהכשרו לטמאה ועכשו הן נגובין וטמאה הן מקבלין ולא הךרבה משנתנו לדבר באכלי קדש נגובין אלא באכלי חלין נגובין ואוכלין קדש: תחב לו חברו בידים טהורות וזה האוכל ידיו מסאבות: או שתחבן הוא עצמו בכוש או בכרפר שהן פשוטי בלי עץ ואין מקבלין טמאה: ובקש לאכל צנון או בצל של חלין עמקו שאין ידים מטמאות את החלין ואפי' גזור רבנן שלא יאכלם עם הקדש פן תגע ידו מסאבת באכלי קדש שבפיו: לענין תרומה אע"פ שהיר מסאבת פוסלתה לא עשו מעלה אלא אמרין זהיר ולא נגע וה"ק מתניתין אוכלין חלין בידים מסאבות עם התרומה אכל לא עם הקדש ולהכי נקטו נגובין שאלו עכשו היו מקבלין עליהם היו מקבלין נגובין ראשונים מחמת הגדים ועושין את החלין שניים וכשנענין בתרומה שבפיו פוסלין אותם ואית דמסיק מלתא בנגובין שמעולם לא הכשרו וקשיא לי בחלין מה לי הכשרו מה לי לא הכשרו הלא אין ידים מועילות כלום לחלין: פיון דעד האדנא אסירי דמחפר בפורים מתר בתרומה ואסור בקדש וכן אונן ואע"פ שאסורים במגע שני מתרין בתרומה בדאמרין במסכת וקמות מוכל זר ויתרה זרות אסרתי לה ולא חנינות: מתני' שביהודה נאמנין שמי הארץ: על טהרת יין נאמן של קדש אס הקדשוהו למזבח בשעת הגיעות והפדים. נאמנין על שמירתן כל ימות השנה ובגמ' מפרש מאי שנא יהודה דנקט: ובשעת הגיעות והפדים הכל מטהרין את בליהם: והביאו לו שמי הארץ לטהר חבר: אכל מניחה עם הארץ לגת הבאה ואז יתנה לכהן: רביעית לוג שמן נאמן דמגו דנאמן אהדש נאמן אחרונה:

אכל יד חברו — לא. ורבי יוחנן אמר: אחד ידו ואחד יד חברו, באתה היר. לפסול, אכל לא לטמא. ממי — מדקתני סיפא: שהיר מטמא חברתה לקדש, אכל לא לתרומה. הא תו למה לר' יהושע דאמר רבי יונה אמר רבי אמי אמר ריש לקיש: אחד ידו ואחד יד חברו, באתה היר, לפסול אכל לא לטמא. ^(א) ולפסול אכל לא לטמא תנאי היא. דתנו: כל הפוסל בתרומה — מטמא ידים להיות שניות, ויד מטמא חברתה, דברי רבי יהושע. וחקמים אומרים: ידים שניות הן, ואין שני עושה שני בחלין. מאי לאו: שני הוא דלא עביד, הא שלישי עביד. דלמא לא שני עביד ולא שלישי. אלא כי הני תנאי, דתנאי: יד נגובה מטמא את חברתה לטמא בקדש, אכל לא לתרומה, דברי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אותה יד לפסול, אכל לא לטמא. ^(ב) אוכלין אוכלים נגובין בידיהם מסאבות כו'. תנאי, אמר רבי חנינא פון אנטיגנוס: וכי יש נגובה לקדש? והלא חיבת הקדש מכשרתו. 'לא צריכא, כגון שתחב לו חברו לתוך פיו, או שתחב הוא לעצמו בכוש ובכרפר, וביקש לאכול צנון ובצל של חולין עמקו. לקדש גזרו בהו רבנן, לתרומה לא גזרו בהו רבנן. 'האונן ומחוסר כפורים כו'. מאי טעמא — פיון דעד האידנא הוו אסירי, אצרכינהו רבנן טבילה. 'מתני' חומר בתרומה, שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה, ובשעת הגיעות והפדים — אף על התרומה. 'עברו הגיעות והפדים, והביאו לו חבית של יין של תרומה — לא יקבלנה ממנו. אכל מניחה לגת הבאה. ואם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית קדש — נאמן. פדי יין וכדי שמן

המדות מעות

חמר בקדש ר' חזקיה בשם ר' יוחנן מפני שאוכלי תרומה זריזין הן ואוכלי קדש אינן זריזין א"ר. חנינא קומי ר' מנא דאם היא מעלה אלו דבר שצדקה וכו' בזה טהור וכו' טמא דאם היא מעלה אלהם לא חשבינן ליה מעלה בקדש התלוי בזריזות: לא צריכא שתחב לו חברו בפיו או שתחב כו'. משמע דהיי לשאף דהש"ס מיהו כפוסקתא ארסין ליה ר' חנינא פון אנטונינוס אומר וכי יש נגובה בקדש אלא תחב ליה חברה או שתחב הוא בכוש או בקיסק ואוכל עמה זית או בצל של תרומה ולהכי נקט כוש דהו ליה פשוטי בלי עץ דלא מקבלי טמאה ואפי' מדרבנן לא מקבלי טמאה פשוטים קטנים ודומה לו דהיא דריש חלין (קף ג. וס) כגון שצדק קרומית של קנה ונחט בה משום דהיא פשוטי בלי עץ דלא מקבלי טמאה וכי אמרין דהמחבר את [הבית] (כ"ב קף כו). דף של נחלומין טמא אע"ג דלית לה בית קבול כלל התם טמא משום משמש אדם ומשמש משמש אדם וכן דהיא דמבילא המהפכת טמאה דבפרק שמי הלחם (מנחות קף עי): אף למ"ד מקבלין למטה היתה אע"ג דלא מחברא לטבילא בדקדש דריש ספק (קף ה). אלא מטעם משמשי אדם הוי והכי איתא בהגיא בת"כ ובריש ספק פרשת: לקדש גזור רבנן. שמה יגע בידיו שניות לקדש שבתוך פיו וכן דריש גנע ברוח פיו דחשיב משקה בפרק בתרא דעירובין (קף עט וס) גבי אכל דבלה בידים מסאבות: שביהודה נאמנין על טהרת יין נאמן דכל השנה. פירש"י אס הקדשו למזבח בשעת הציר כל ימות השנה נאמנין בשמירה ואמר הר"ר אלחנן דבן יתבן לפרש דאי בלא הקדשו בשעת הציר ה"ל חלין ונאמא בטמאת ע"ה וכי קדש עליו משום דאקדשה פקע ליה טמאה מנה א"נ הוה מצוי למימר בידיו לנכסדים נמי וכגון שידוע לנו שחלין הן שיהיו וכי אקדשה אלא למימר שאימת קדש עליו ומעקרא היה נזהר לשמרו בטהרה וכן מצוינו גבי תרומה בסמוך דע"ה מניח תרומה של כל ימות השנה לשנה הבאה בשעת הגיעות לתנה לחבר ותניא כפוסקתא אע"פ שמכירה החבר שהיא היא ואפי' בחבר עצמו משמע בדמרא שיהנה לשנה הבאה:

מסורת הש"ס

א משנה ידים

ב תוספתא חגיגה

עין משפט גור מצורה

א מויו' פו"א מהל' מעשרות הל' ו:

ב מויו' פו' מהל' קרבן פסח הל' ח:

ג מויו' פו' מהל' קרבן פסח הל' ח:

ד מויו' פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ד:

ה מויו' פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ד:

ו מויו' פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ה:

ז מויו' פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ה:

ח מויו' פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו:

ט מויו' פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ז:

י מויו' פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו:

חֵבֶר וְעַם הָאֶרֶץ שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם. **[מתני']** טַעַם שֶׁל מִשְׁנֶה זֶה מִטַּעַם בְּרָרָה דִּמְעָקָרָא הֶבֶרֶר הִדְבֵּר שְׁאֵלוּ לְחַלְקוֹ נִפְל אֲבָל בְּשָׁנֵי מַיִינִים לֹא אֶמְרִינוּ הֶבֶרֶר הִדְבֵּר וְכֵן פֶּרֶשׁ הוּא עֲצֻמוֹ מִשְׁנֶה אֲחֶרֶת גֵּר וְנִכְדֵי שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶן וְכוּל לומר טל אֶתָּה ע"י וְאֵנִי אֶטַל מַעוֹת דְּאִית לִיָּה בְּרָרָה הֵתָם וְהִיא תִּשָּׂה לְמוֹרֵי בֵּינוּ דְּהֵתָם מִשְׁנֶה אִית לָהּ בְּרָרָה תַּקְשִׁי מִנֶּה לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר ר'חִינן שְׁחָלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵן וּמִתְחִירִין זֶה לָּהּ בְּיֻבֵּל אֲלֵמָא אִין בְּרָרָה וְכֵן בְּבִכּוּרוֹת פָּקַךְ יֵשׁ בְּכוֹר (בְּכוּרוֹת דף מח.) גְּבִי נִתְּנוּ עַד שֶׁלֹּא חָלְקוּ מִנְּחִי קִדָּא ר' מֵאִיר וְרַבִּי יִהוּדָה כִּרְבַּב אָסִי דְּאָמַר הֲאִחִין שְׁחָלְקוּ מִחֲצֵה יוֹרְשֵׁין וּמִחֲצֵה לְקוֹחוֹת אֲלֵמָא מִסְפָּקָא לֹא אִי יֵשׁ בְּרָרָה אוּ לֹא וּמֵהִיָּא דְּהִלּוּקָם וַיֵּן מִן הַבּוֹיֹתִים (דְּמֵאִי פ"ז מ"ד) לְיִפְסָא לְאֶקְשׁוּנִי דְּשִׁמְעִינוּ מִנֶּה בְּרָרָה דְּהֵתָם טַעַמָא אֲחִיקֵינָא אִיבָא שְׁמַפְרֵשׁ דְּכִרְוִי בְּהִינָא אֲבָל וְהִשָּׂה דִּמְמִילָא הֵוִיא לֹא וְכֵן בְּפ' בָּבֶל מִשְׁרַבִּין (שְׁרִיבִין דף לו: וְשֵׁם) אִיבָא מֵאֵן דְּאִית לִיָּה הֵן בְּבָרָא וְכִי פִּימָא דִּמְדַּעֲרֵבָן מוֹדָה רַבִּי יוֹחָנָן דְּאִית לִיָּה בְּרָרָה הֵא שְׁמִיעִין לִיָּה בְּשִׁלְשִׁי בִּיצֵה (דף לו: וְשֵׁם) אִין בְּרָרָה אֵף בְּעִרְבִי תַחֲוּמִין וּמֵיהּ בִּמְהַ קְתָמִי מִשְׁנִית דִּמְצִינוּ דְּאִין בְּרָרָה וּבִבְמָה מְקוּמוֹת פְּלוּגְתָּא דִּתְנָאִי וּבְפִקָּר בָּבֶל מְשַׁרְבִין (שְׁרִיבִין דף לו: וְשֵׁם) דְּחִיָּיק לְאַתְנִי תֵּנָא דְּבְרָרָה לֹא מֵיַתִּי הֵן מִשּׁוֹם דְּעִידִּפָּא לִיָּה לְאַתְנִי מִלְּתָא דְּהִתְנָא וְזָכַר בֵּהּ וְגַם מִלְּתָא דְּאִזְרִי בְּעִרְבִי תַחֲוּמִין דְּאִזְרִי בֵּהּ: מְנַפֵּחַ אֵלֶם בֵּית הַפָּרֶס. פֶּרֶשְׁתִּי בְּבִרְכוֹת (דף יט:): כֵּן אֲרָךְ הִדְבָּרִים מִפְּרִישַׁת רַבִּי יִהוּדָה נ"ע: בְּמַטְהֵר טְבֵּלוֹ לִקַּח הֵימְנוּ נִסְכִּים. פֶּרֶשׁ רַש"י דְּאִיבָא קִדָּשׁ וְתִרְימָה דִּמְהִימֵן דְּנִלְאֵמֵן אֲתִרְימָה וְקִנְיָנִים בְּמַגֵּן דִּמְהִימֵן אֲקִדָּשׁ שְׁנָנִאי הוּא לֹא אִם קִנְיָנִים שְׁהִיָּה בֹו הַקְדִּישׁוּ טַמְאִים תַּמָּה דֹא"כ אֲמֵאִי נִקְטַ בְּשָׁעִים יוֹם קִדָּשׁ אֲפֵלוּ בְּשֹׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה גְּמִי דְּהֵא תֵּנֻן וְאִם אֲמַר הִפְּרַשְׁתִּי לַתּוֹכָה רַבִּיעִית קִדָּשׁ אֲקִדָּשׁ רַבִּיעִית קִדָּשׁ גְּלָמֵן וְתַרְזֵן הֲר"ר אֲלֵחָנִן דְּהִבָּא מִיָּדִי שְׁיָחֲדוּ לְנִסְכִּים בְּשִׁנְטִיטְרָךְ מִמֶּנּוּ אֲבָל הֵתָם מִיָּדִי בְּשִׁפְכֵר הַקְדִּישׁוּ לְכָר:

חומר בקדש פרק שלישי חגיגה

הִיא כַּפ"י דְּקִמְאִי וּפֶרֶשׁ רַש"י יְכוּל לומר לו טוֹל אֶתָּה חֲטִינ בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי שְׁיִידַע בְּהֵן שֶׁהִכְשִׁירוּ וְאֵנִי אֶטַל חֲטִיִּם בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי שְׁיִידַע שֶׁלֹּא הִכְשִׁירוּ דְּכִינֵן דְּחֵד מֵינָא הֵן אֶמְרִי' יֵשׁ בְּרָרָה שְׁאֵלוּ הֵן חָלְקוּ שֶׁל זֶה וְאֵלוּ הֵן חָלְקוּ שֶׁל זֶה וְלֹא דְּחָלִיף לוֹ חֵבֶר לַע"י חָלְקוּ בְּשִׁטְמֵאִין בְּשִׁבֵּל חָלְקוּ שֶׁל ע"ה בְּטוֹהֲרִין אֲבָל בְּשָׁנֵי מַיִינִן אִין לומר בְּרָרָה דְּכַשְׁמַת אֲבִיהֶן נִפְל חָלָק לָּהּ וְחָלָק לָּהּ בָּבֶל הַמַּיִינִים וְנִמְצָא חֵבֶר זֶה מִחֲלוּפִיהּ לוֹ וְעוֹבֵד בְּלַפְנֵי עֵזֶר לֹא תִתֵּן מִכַּשֵּׁל (וַיִּקְרָא י"ט טו"ד:): שׁוֹרֵף אֶת הָעֹץ אִם בֵּהֵן הוּא וְיֵשׁ שְׁמֵן לְתִרְימָה מְדִלְיִהוּ לְגִירוֹת: בְּדָבָר שֶׁאִין לוֹ גֵּת כְּגוֹן שֶׁכֶּר תִּמְרוּרִים שֶׁל תִּרְימָה וְהֵאִי שׁוֹרֵף לָשׁוֹן אֲבוּד הוּא: וַיִּשְׁחַנוּ לְכַלֵּל שְׁטִמְלַת עַם הָאֶרֶץ אֵינָה בְּרַגְל וּמִפְּרָנָה: שְׁפִירָקִין לַעֲוִשִׁי פֶסַח בֵּית הַפָּרֶס בְּדִמְפְּרֵשׁ וְאֵלֹז הִיא הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת פֶּסַחוֹ וּבֵית הַפָּרֶס שֶׁל שְׂדֵה שְׁנִחְרַשׁ בֹו חֵבֶר מִפְּסִיקוּ בּוֹדְקוּ בְּנִפְיָחָה וְאִם יֵשׁ עֲצֵם בְּשַׁעֲרָה רוֹאִהוּ וְנִשְׁמַט מִמֶּנּוּ וְעַצֵּם בְּשַׁעֲרָה אֵינֵן מִטְמֵא בְּאֵהָל אֵלֹא בְּמַנְעַ וּבְמַשָּׂא לְפִיכָךְ עוֹדֵק בְּנִפְיָחָה שֶׁלֹּא יִסִּיטְנוּ בְּרַגְלֹו: וְאִין בּוֹדְקִין לְאוֹכְלֵי תִרְימָה אִין כּוּמְכִין עַל בְּדִיקָה זֶה דְּכִינֵן דְּאִין זְמַן קְבוּשׁ לְאִכְלִיָּה וּמִתֵּן שְׂבָעָה יַמִּים וְהִיא שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי וַיִּטַּעַל אֲבָל גְּבִי פֶסַח הוֹאִיל וּבֵית הַפָּרֶס דְּרַבְּנֵן לֹא הִעֲמִידוּ דְּבִרְיָהִם בְּמִקּוֹם כֶּרֶת: בְּמִקּוֹם כֶּרֶת: שְׁעִידֵשׁ בְּרַגְל חֵו הִיא דְּלִיקְתָּהּ עוֹדֵק אִם יִיגֵשׁ אוֹ לֹא יִיגֵשׁ: בְּמִקּוֹם שְׁנֵישׁ בֹו חִיּוּב מִיתָה כְּגוֹן טוֹמֵא הֹאוֹכֵל תִּרְימָה: מַגֵּן דִּמְהִימֵן אֲקִדָּשׁ מֵהֵימֵן אֲתִרְימָה שְׁנָנִאי הוּא לְמַשְׁחָ שֶׁתִּהֵא תִרְימָה הַמְּחַפֶּרֶת לוֹ בְּחֻזְקַת טַמְאָה וְהִקְדָּשׁ יִקְרַב לְמַשְׁחָ: בְּרִיקְתִּין דְּקִדָּשׁ לְאַחֵר שְׁעִירָה מִהֵן קוֹדֵשׁ וְהִיא שׁוֹמְרֵן לְקִדָּשׁ אֵינֵן נִלְאֵמֵן עַל שְׁמִירָתָן: וּבְשֹׁאֵר כֵּל יְמוֹת הַשָּׁנָה כְּלוּמַר כֵּל יְמוֹת הַשָּׁנָה דְּקִדָּשׁ אִין חֲלוּקִין בֵּין שְׁעֵת הַגִּיתוֹת לְשֹׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה: וּבְמַלְאִין דְּתִרְימָה בְּשַׁעֲת הַגִּיתוֹת שֹׁאֵע"פ שֶׁלֹּא נִזְרִי עַל תִּרְימָתָן בְּשַׁעֲת הַגִּיתוֹת מִפְּנֵי הַפֶּסַח בְּהֵיטֵם חֲבָרִים דְּנִמְצָאֵת מִפְּסִידֵן מִרַב תִּרְימוֹת אֲרָן יִשְׂרָאֵל עַל הַקִּנְיָנִים לֹא הֵאֱמִינוּס וְאִין הַבְּהֵיט חֲבָרִים מִקְבִּלִין מִהֵן הַקִּנְיָנִים עַם הַתִּרְימָה אֲבָל מְשַׁרְיִן אֹתָהּ לְבָלִיָּהוּ וְדִבְתָּהּ אֶמְרִינוּ לְקַמֵּן אֵל תַּתְמָה שְׁהִי לְגִין טַמְאִין טַמְלַת שְׂבָעָה וּמִשְׁקִין טוֹהֲרִים: מֵאִי לֹא מְדַמְעוֹת דְּתִרְימָה וְתַתְּנִי נִלְאֵמֵן אֲבִדִין: תּוֹס'. וְמִי אֲבָא דְּמוּעַ לְקִדָּשׁ טְבֵּל שֶׁלֹּא נִתְּקוּ מִדְּמַע בְּתִרְימָה אֲבָל קִדָּשׁ לֹא הִזְקַקְנוּ לְפֶרֶשׁ מִתּוֹכָה שְׁהִיא הֵטְבֵּל מִדְּמַע בְּתוֹכּוֹ. ע"כ: בְּמַטְהֵר אֶת טְבֵּלוֹ לְנִסְכִּים דְּאִיבָא חֲלוּן וְקִדָּשׁ וְתִרְימָה מַגֵּן דִּמְהִימֵן אֲקִדָּשׁ מֵהֵימֵן גְּמִי אֲתִרְימָה וְאֲקִנְיָנִים שְׁנָנִאי לְקִדָּשׁ שְׁהִיא הַקִּנְיָנִים שְׁשִׁירְהוּ מִהֵן בְּחֻזְקַת טַמְאָה וְהֵאִי קִרְב: מִתְּנִי' מִן הַמוֹדִיעִים וּלְפָנִים מוֹדִיעִים שֵׁם בְּרַךְ רַחוּק מִירוּשָׁלַיִם ט"ו מֵיל בְּדִלְאָמַר בְּמַסְכַּת פֶּסַחִים (דף כג:): מִמֶּנּוּ וּלְפָנִים לְצַד יְרוּשָׁלַיִם גְּלָמֵנִין קִדְרִין עֲמִי הָאֶרֶץ לִקַּח מִהֵן כְּלִי קֶרֶם הִזְקִין כְּגוֹן קִדְרוֹת כּוֹסוֹת וְקוֹיטְוִיּוֹת שְׁאִי אֲבָשֵׁר בְּלֹא הֵם וּבִירוּשָׁלַיִם אִין עוֹשִׁין בְּבִשּׁוֹנוֹת מִפְּנֵי

או

הַעֲשׂוֹן לֹא לְסִיד וְלֹא לְקִדְרוֹת וּלְפִיכָךְ הֵאֱמִינוּס שֶׁלֹּא לְגִזֵּר עֲלֵיהֶן שְׁאִין גִּזְרִין גִּזְרָה עַל הַעֲבֹד שְׁאִין רַב הַעֲבֹד וְכוּלִין לַעֲמִד בֵּהּ: הוּא הַקִּדָּר מִי שֶׁהִבְיָאן (חוּן) לְמוֹדִיעִים הֵאֱמִינוּהוּ לְפִי שֹׁא"י אֲבָל אִם מִסְקֵן גִּיד קִדָּר עַם הָאֶרֶץ הֵישֵׁב בְּמוֹדִיעִים אוֹ לְפָנִים לֹא הֵאֱמִינוּהוּ: וְהֵן הַקִּדְרוֹת עַל אֹתָן הַקִּדְרוֹת שְׁהִבִּיא הוּא הֵאֱמִינוּהוּ וְלֹא לְצַרֵּף עֲמִהֵן קִדְרוֹת שֶׁל קִדָּר אַחֵר הֵישֵׁב בְּמוֹדִיעִים: וְהֵן הַלּוֹקְחִין חֲבָרִים שְׂכָרְהוּ אֶהֱבִיאן גְּלָמֵן הַקִּדָּר אֲרָזֵן וְלֹא אֲרָץ לִקְחָמִים חֲחָרִים: וַיָּבֹא מִן הַמוֹדִיעִים לָשׁוֹב לְאֲחֻרָיו אֵינֵן נִלְאֵמֵן: גְּמ' מוֹדִיעִים הִבְּרָךְ עֲצֻמוֹ: פְּעָמִים כְּלַפְנִים כו' קִדָּר יוֹצֵא מִלְּפָנִים מִן הַמוֹדִיעִים וְנִכְנָם לְמוֹדִיעִים: וְחֵבֶר בֹּא מִחוּץ לְמוֹדִיעִים וְנִכְנָם לְמוֹדִיעִים: כְּלַפְנִים מִתָּר לִקַּח מִמֶּנּוּ שֶׁהִקְדֵּר לֹא יִחַזֵּר עוֹד לְאֲחֻרָיו וְאִם לֹא עָבְשׁוּ וַחֵם אִימְתִּי: שְׁנִיָּהֵן נִכְנָסִין מִחוּץ לְמוֹדִיעִים וּבֹאֵוּ בְּתוֹךְ הַבְּרָךְ כְּלַחוּן אֵלֹא יִמְתֵּיו עַד שְׁהִיא מִן בְּרַךְ וּלְפָנִים:

מסורת הש"ס

א תוספתא דמאין משנה דמאי
ב תוספתא דמאי
ג פסחים צב.
ד עירובין לן: מועד קטן הן:
ה כותבות כח:
ו דה זן:
ז ברכות יט:
ח בבורות כט.

תורה אור השלם

לא־תִקְלַל חֹרֶשׁ וּלְפָנֶי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכַּשֵּׁל וְרֵאשִׁית פִּטְאֵלְיִךְ אֲנִי יְהוָה [ויקרא יט, יד]

מלאכת ודמעת לא תאחר
בבזר כניד תתן־לי [שמות כב, ח]

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מו"י פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יא:

ב מו"י פו' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' יט:

ג מו"י פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יא:

ד מו"י פג' מהל' כלים הל' א:

ה מו"י פו' מהל' כלים הל' טו:

ו מו"י פו' מהל' כלים הל' טו:

ז מו"י פו' מהל' כלים הל' טו:

שְׁלֹא תִגְעוּ בַשֵּׁלֶחַן. בַּכֹּהֲנִים עֲמִי הֶאֱרַן וַיִּסְרָחֵל לֹא הָיוּ רִאיוֹן לַיִלָךְ אִף בִּין אוֹלָם לְמַזְבֵּחַ וְכֵן כִּדָּשׁ רִשׁ״י: מְנוּרָה לֹא כְּתִיב בַּה תַּמִּיד. פִּי' רִשׁ״י דְּתַמִּיד דְּכְתִיב בַּה לֹא דְמִי לְתַמִּיד דְּשִׁלְחֹן דִּהְיִי תַמִּיד מַלְיָלָה לַלַּיְלָה הָיִי כְמוֹ עוֹלֵת תַּמִּיד הָאֲמוּר בְּתַמִּיד וּבַחֲבִיתִי כ"ג אָבֵל בָּיִם לֹא הָיָה דוֹלָק דְּמַעֲרַב וְעַד בִּקֹּר כְּתִיב תָּן לָהּ מִדְּתָה מַעֲרַב עַד בִּקֹּר הַלֶּכֶךְ כֹּל הַיּוֹם וְכוּל לְסַלְּקָה אָבֵל תַּמִּיד הָאֲמוּר בַּשֵּׁלֶחַן כֹּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה דְּהֶלַחֵס נִסְמַר עָלָיו מַשְׁבֵּת לְשִׁבְתָּ וְהַקָּשָׁה הִר"ר אֶלְחָנָן דִּהָא בַּמַּסְבֵּת תַּמִּיד (דף ל:): מִשְׁמַע דְּנֵר מַעֲרַבֵי דוֹלָק כֹּל הַיּוֹם שְׁמַמְנָה הָיָה מְזַלְיֹק וְכַּה הָיָה מְסוּם וּמִסְתַּמָּא מִתַּמִּיד נִפְקָא וְעוֹד תְּקַשֵּׁה לְהִר"ר אֶלְחָנָן עָלֵה דִּהִיִּיא דִּהָא כְּתִיב מַעֲרַב עַד בִּקֹּר וְשִׁעְרֵי חֲבָמִים מִדְּתָה לַחֲצִי לַג וי"ל דְּמ"מ לֹא הָיָה בַּה טָפִי מִשְׁפָּאֵר גְּרוּת וּמ"מ מַמְיָלָא מִחֲמַת הָאֵם דוֹלָק כֹּל הַיּוֹם וּבִשְׁעָה שְׁלֹא הָיָה הָאֵם הָיוּ דוֹלְקִין אוֹתָהּ בַּבִּקֹּר כְּדִי לְהַזְלִיק מִמֶּנָּה הַאֲחֵרוּת: כְּלִי עֵץ הָעֲשׂוִי לְנֶחֱת. הַקָּשָׁה הִר"ר אֶלְחָנָן כֹּל שָׁנִים שֶׁהָיוּ וַיִּסְרָחֵל בַּמַּדְבָּר הָיוּ מַטְלֵטְלִים אוֹתָהּ וְאִם בֶּן אִיִּן עָשׂוִי לְנֶחֱת וְאִם בֶּן אִמָּאִי צְרִיךְ רָחִיב מִקְרָא דְּשִׁלְחֹן הַטּוֹאֵר מִכָּלֵל דְּאִיפָּא טִמְא וְתַכּוּ דָּלֹא אֲצַמְרִיךְ קִרָּא רַח לְנוֹב וּנְבָעוּן וְשִׁילָה וְכִית עוֹלָמִים שְׁלֹא הָיְתָה מַטְלֵטְלַת וְשִׁמְעִינוּ מִקְרָא שֶׁהָיוּ מַגְבִּיהִין אוֹתָהּ וְלֹא נִקְרָא בִּינוּן שְׁהִיתָה מַטְלֵטְלַת כְּכַר אִף מַשְׁבָּאוּ לְבִית עוֹלָמִים נָמִי לֹא נִפְקָא מִיַּדִּי תְּהֵלַת טִמְאָה רֹאשׁוֹנָה אָלֹא וי"ל דָּלֹא מְהִי טוֹלְטוֹלָה בִּינוּן דָּלֹא הָיְתָה מַטְלֵטְלַת לְבָבָה פִּי אִם בַּעֲדֵי שְׂאֵר כְּלָיִם: סְלוּקוּ כְּסוּדוּרֹי. לַעֲגִין שְׁהִיָּה דֶךְ וּמָה שְׂאֵמֵר הַפְּסוּק חֶסֶךְ בָּיִם הֶלְקָחוּ לֹא זָנוּקָא אָלֹא דָחַס לֹא הָיָה דְּאִיפָּא מ"ד בַּמַּנְחוֹת (דף צה:): שְׁהִיא נִאֲפֶת מַעֲרַב שִׁבְתָּ וְאִי אִפְשָׁר . שְׁנִימֵר חֶסֶם עַד הַשְּׁבֵת אִם לֹא שְׁנִאֲמֵר לְבָבְרִיו נִשְׂאֵר בַּתּוֹר לַשְׁמוּר חָמוּ עַד הַשְּׁבֵת בַּבִּקֹּר: בְּכָלִי אֶפְסָלָגִים. וַתִּכֹּן לְכַדָּשׁ שְׁהִיא שֶׁם עִיר וְחִשְׁבִּים כְּלָיִם הַבָּאִים מִשָּׁם וְהָשָׂה דִּהִבָּא מִשְׁמַע שֶׁל עַן הָיוּ וְהָסֵם בְּזַבְחִים פִּקֹּךְ דֵּם חֲטָאֹת (זַבְחִים דף צג.) מִשְׁמַע שֶׁהָיוּ שֶׁל עוֹר כִּדְבִי' רִשׁ״י גְבִי הַעוֹר טַעוֹן כַּבֹּם בְּמִקְוִי קְדוּשׁ: [וַע' תוּס' מְנַחוֹת צז. ד"ה כָּלִי]: כָּאֵן בַּצַּפּוֹי עוֹמֵד. וְשֶׁן מִקְדָּשׁ לֹא הָיָה עוֹמֵד דְּשֵׁלֵשׁ שְׁלֹחֹנוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ כְּמִין שְׁלִישֶׁה אֲרוּנוֹת שְׁעָשָׂה בְּצִלְחַל וְהַצַּפּוֹי נוֹחַ לְהַסִּירוֹ וי"מ בַּצַּפּוֹי עוֹמֵד צַפּוֹי דְּשִׁישׁ כְּגוֹן שְׁלֹחַן זִלְזִבְקִי דְּשִׁישׁ עַב וְחִזְקוּ וְגַם כֵּלֹא עַן נָמִי עוֹמֵד מֵאֲלִיו לְכַךְ לֹא חָשִׁיב הָעוֹן אָבֵל שְׁלֹחַן שֶׁל מִשֶּׁה הִזָּהֵב הָיָה דַּךְ

וְקָלוֹשׁ וְכֵלֹא עַן לֹא מְצִי קִרְאִי לְפִיכֶךְ הָעוֹן עִקֹּר וְהַצַּפּוֹי בְּטוֹל לְגַבֵּה: שְׂאִי שְׁלֹחַן דְּרַחֲמָנָא חֲרִיבָה עַן. יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִזְבֵּחַ נָמִי אֶקְרִי עַן דְּכְתִיב הַמִּזְבֵּחַ עַן שְׁלֵשׁ אֲמוֹת וַתִּנּוּן לִיָּה בַּמִּתְנָי' דְּפִלְגִי בַּה מִשּׁוֹם דָּלֹא בְּטוֹל הַצַּפּוֹי אָבֵב הָעוֹן אָלֹא הָעוֹן בְּטוֹל וְעוֹד אֲמֵר בְּסֻמּוֹךְ וְאִישִׁיעִית אִימָא רַבָּנָן לר"א קִרְאֵמִרִי מֵאִי דַעֲתָךְ מִשּׁוֹם דְּמַצְפִּין מִכְּטוֹל בְּטוֹל צַפּוֹי לְגַבְיָהּ אֶלְמָא טַעֲמָא מִשּׁוֹם דִּהַצַּפּוֹי בְּטוֹל לְגַבִּי הָעוֹן וְאֵלֹו גְבִי שְׁלֹחַן וְזִלְזִבְקִי הִיבָא דָּלֹא שִׁנֵּר כְּלָיִם בְּטוֹל הָעוֹן אָבֵב הַצַּפּוֹי וּמִיָּהּ הֵךְ קִרָּא דְּמִזְבֵּחַ שֶׁל עַן מִתְרַגַּם וְהוֹנְתָּן פְּתוּרָא דְּסֻמּוֹךְ לְמִזְבֵּחַ דְּזַהֲבָא אָבֵל מִזְבֵּחַ לֹא מִקְרִי שֶׁל עַן וְגַם שְׁלֹחַן לֹא מְצִינוּ דְּאֶקְרִי עַן פִּי אִם הַשְׁלֹחַן דְּסֻמּוֹךְ לְמִזְבֵּחַ מִדְּאִפְקִי' בְּלָשׁוֹן מִזְבֵּחַ אָבֵל שְׁמָא שְׁלֹחַן וְזִלְזִבְקִי עַן לֹא אֶקְרִי לְפִיכֶךְ לֹא בְּטוֹל הַצַּפּוֹי לְגַבְיָהּ אִי לֹא שִׁנֵּר כְּלָיִם וְהִר"ר אֶלְחָנָן תִּי' דָּלֹא תְקַשֵּׁה מִיַּדִּי כְּדַתָּנָן בַּמִּתְנָי' כֹּל הַכְּלָיִם שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ טַעוּנִים טְבִילָה חוּץ מִמִּזְבֵּחַ הִזָּהֵב וְהַנְחָשָׁת מִזְבֵּחַ הַנְּחָשָׁת דְּכְתִיב מִזְבֵּחַ אָבִינִים תַּעֲשֶׂה לִּי מִזְבֵּחַ הִזָּהֵב דְּכְתִיב הַמְּנוּרָה וְהַמְּנַחוֹת וְאִתְקַוֵּשׁ לְהַדְרִי לְפִיכֶךְ בְּטוֹל צַפּוֹי גְבִי מִזְבֵּחַ הַנְּחָשָׁת הַלֶּכֶךְ לֹא מִקְבְּלִי טִמְאָה אִךְ צְרִיךְ עֵינֵן הָאִי קִרָּא דְּמִזְבֵּחַ שְׁלֵשׁ אֲמוֹת בְּמֵאִי מִתּוֹקֵם אִי מִזְבֵּחַ הִזָּהֵב אֲמַתִּים וְתוּ לֹא:

חומר בקדש פרק שלישי חגיגה

הַאֲלָכִין לְהִיכָּל לְהַשְׁתַּחֲוֹת קִרְאֵמֵר דָּאֵלֹו

אֲשִׁלֵּא תִגְעוּ בַשֵּׁלֶחַן. בִּ"כָּל הַכְּלָיִם שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ יִשְׁ לָהֶם שְׁנָיִים וּשְׁלִישִׁים, שָׂאֵם נְטִמָּאוּ הָרֹאשׁוֹנִים — יָבִיאוּ שְׁנָיִים תַּחֲתִיָּהּ. כָּל הַכְּלָיִם שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ טַעוּנִין טְבִילָה, חוּץ מִמִּזְבֵּחַ הַזָּהֵב וּמִזְבֵּחַ הַנְּחָשָׁת מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּקֻרְקַע, דְּבִרִי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְצוּפִין. גְּמַ' תִּנָּא: הִזְהִירוּ שְׂמָא תִגְעוּ בַשֵּׁוּלְחָן וּבַמְּנוּרָה. וְתִנָּא דִידֹן, מֵאִי טַעֲמָא לֹא תִגִּי מְנוּרָה? שְׁלֹחַן כְּתִיב בִּיה "תַּמִּיד", מְנוּרָה לֹא כְּתִיב בַּה "תַּמִּיד". וְאִידָּהּ: פִּינוֹן דְּכְתִיב: "וְאֵת הַמְּנוּרָה נִכַּח הַשֵּׁלֶחָן", כְּמֵאֵן דְּכְתִיב בַּה "תַּמִּיד" דְּמִי. וְאִידָּהּ: הָהוּא לְקַבּוּעַ לָהּ מְקוֹם הוּא דְאַתָּא.^(*) וְתִיפּוֹק לִי דְכָלִי עֵץ הָעֲשׂוִי לְנֶחֱת הוּא, וְכָל כְּלִי עֵץ הָעֲשׂוִי לְנֶחֱת לֹא מְטַמָּא. מֵאִי טַעֲמָא — דּוּמְיָא דְשִׁק בַּעֲיִנָּן: מָה שִׁק מִיטְלֵטִיל מָלֵא וְרִיקָם — אִף כָּל מִיטְלֵטִיל מָלֵא וְרִיקָם! ^(א) הָאִי נָמִי מִיטְלֵטִיל מָלֵא וְרִיקָם הוּא, כְּדִרִישׁ לְקִישׁ. דְּאָמֵר רִישׁ לְקִישׁ: מֵאִי דְכְתִיב: "עַל הַשֵּׁלֶחָן הַטְּהוֹר", מִכָּלֵל שֶׁהוּא טַמָּא.^(א) וְאַמָּאִי? כְּלִי עֵץ הָעֲשׂוִי לְנֶחֱת הוּא, וְאַיִנּוּ מִקְבֵּל טוּמְאָה! אֶלֹא מְלַמֵּד שְׁמַגְבִּיהִין אוֹתוֹ וּמִרְאִין בּוֹ לְעוֹלֵי רַגְלִים לָחֶם הַפָּנִים, וְאוֹמְרִים לָהֶם: רָאוּ חִיבַתְכֶם לַפָּנֵי הַמְּקוֹם, סִילּוּקוֹ כְּסִידּוּרֹי. דְּאָמֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל״ו: גַּם גְּדוֹל נַעֲשֶׂה בְּלָחֶם הַפָּנִים, כְּסִידּוּרֹי כֶּךָ סִילּוּקוֹ, שְׁנַאֲמֵר: "לָשׁוֹם לָחֶם חוּם בָּיוֹם הַלְקָחוּ". ^(א) וְתִיפּוֹק לִי מִשּׁוֹם צִיפּוּי. דְּהִתְנַן: הַשֵּׁלֶחָן וְהַדּוּלְפָקִי שְׁנִפְתָּחוּ, אוּ שְׁחִיפֹן בְּשִׁישׁ, וְשִׁייר בָּהֶם מְקוֹם הַנְּחֹת כּוֹסוֹת — טַמָּא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְקוֹם הַנְּחֹת הַחֲתִיכוֹת. ^(א) וְכִי תִימָא: שְׂאִנִּי עֲצִי שְׁטִים דַּחֲשִׁיבִי וְלֹא בְטָלִי, הַנִּיחָא לְרִישׁ לְקִישׁ, דְּאָמֵר: לֹא שָׁנוּ אֶלֹא בְכָלִי אֶפְסָלָגִים הַבָּאִין מִמְּדִינַת הַיָּם, אָבֵל בְּכָלִי מְסָמִים — לֹא בְטָלִי, שְׁפִיר. אֶלֹא לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמֵר: אֶפִּילוּ בְכָלִי מְסָמִים נָמִי בְטָלִי, מֵאִי אֵיפָא לְמִימֵר? ^(א) וְכִי תִימָא: כָּאֵן בַּצִּיפּוּי עוֹמֵד, כָּאֵן בַּצִּיפּוּי שְׂאִינוּ עוֹמֵד — הָא בָּעָא מִיַּבִּיהּ רִישׁ לְקִישׁ מִרַבִּי יוֹחָנָן: בַּצִּיפּוּי עוֹמֵד, אוּ בַּצִּיפּוּי שְׂאִינוּ עוֹמֵד? בַּחוּפָּה אֵת לְבַזְבְּזִיו, אוּ בְשִׂאִינוּ חוּפָּה אֵת לְבַזְבְּזִיו? וְאָמֵר לִיָּה: לֹא שְׁנָא בַּצִּיפּוּי עוֹמֵד וְלֹא שְׁנָא בַּצִּיפּוּי שְׂאִינוּ עוֹמֵד, לֹא שְׁנָא בַּחוּפָּה אֵת לְבַזְבְּזִיו וְלֹא שְׁנָא בְשִׂאִינוּ חוּפָּה אֵת לְבַזְבְּזִיו. אֶלֹא: שְׂאִנִּי שְׁלֹחַן —

דְּרַחֲמָנָא

חוּץ מִמִּזְבֵּחַ הִזָּהֵב וּמִזְבֵּחַ הַנְּחָשָׁת מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּקֻרְקַע שְׁהַפְתִּיב קִרְאֹו מִזְבֵּחַ אֲדַמָּה וְשִׁלְחֹן הֵא אֲמַרְנָן דָּלֹא נָגְעוּ בּוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְצַפִּין בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ: גְּמ' מְנוּרָה לֹא כְּתִיב בַּה תַּמִּיד כְּלוּמַר תַּמִּידִין הָאֲמוּרִין בַּמְּנוּרָה לֹא תַמִּיד וּיּוֹסֵם וְלַיְלָה קִרְאֵמֵר אָלֹא תַמִּיד מַלְיָלָה לַלַּיְלָה כְּתַמִּיד הָאֲמוּר בַּעֲוֹלַת תַּמִּיד וּבַחֲבִיתִי כ"ג אָבֵל בָּיִם לֹא הָיָה דוֹלָק דְּמַעֲרַב עַד בִּקֹּר כְּתִיב (שְׁמוֹת כח) תָּן לָהּ מִדְּתָה הַשָּׁמֶן שֶׁשֶּׁ בַּה כְּדִי לְזַלֵּךְ מַעֲרַב עַד בִּקֹּר לְפִיכֶךְ כֹּל הַיּוֹם אֲחֵהּ יָכוֹל לְסַלְּקָה וְלִהְטֵבִילָה אָבֵל תַּמִּיד הָאֲמוּר בַּשֵּׁלֶחָן תַּמִּיד יוֹם וְלַיְלָה הוּא דְּמַשְׁבֵּת לְשִׁבְתָּ הוּא עֲרוּךְ עָלָיו: נִכַּח הַשֵּׁלֶחָן כֹּל זְמַן שֶׁהַשֵּׁלֶחָן שֶׁם תְּהֵא מְנוּרָה נוֹכַחוּ: וְתַפּוֹק לִי דִאִי נָמִי נָגְעוּ בַשֵּׁלֶחָן לֹא מִטְּמָאוּ לִיָּה דִּהָא כְּלִי עֵץ הָעֲשׂוִי לְנֶחֱת בַּמְקוֹם אֶחָד הוּא: דּוּמְיָא דְשִׁק בַּעֲיִנֵן לַעֲגִין טִמְאָה דְּקָשׁוּ כְּלִי עַן לִשִׁק דְּכְתִיב כֹּל אֲשֶׁר וַפֵּל עָלָיו מֵהֶם בַּמָּתָם וְטִמְאָה מְכַל־כִּלְיָעָץ אוּ כְּגֵד אוּ-עוֹר אוּ שֶׁק כְּל־כִּלִּי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלֵּאכָה בָּהֶם בְּמִים יִיבֹא וְטִמְא עַד־הָעֶרֶב וְקָהֵר [ויקרא יא, כג] וְשָׂמַת אוֹתָם שְׂתִים פַּעֲכּוֹת שֶׁשׁ הַפַּעֲרָכָת עַל הַשֵּׁלֶחָן הַטְּהוֹר לַפָּנִי יִתְּנָה [ויקרא כד, ו] חֶסֶם בָּיִם הַלְקָחוּ [שְׁמוּאֵל א כא, יז]

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	-----------------------

א מנחות צו: בכורות לח.

ב מנחות כט.

ג יומא כא.

ד משנה כלים

ה מנחות צז.

ו מנחות צו:

	תורה אור השלם
---------------------------------------	--------------------------

וְנִתַּף עַל־הַשֵּׁלֶחָן לָחֶם פָּנִים לַפָּנִי תַמִּיד [שְׁמוֹת כח, ז]

וְשָׂמַת אֶת־הַשֵּׁלֶחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת־הַמְּנוּרָה נִכַּח הַשֵּׁלֶחָן עַל צִלְע הַמִּשְׁכָּן תִּיטַמֶּנָּה וְהַשֵּׁלֶחָן יִתֵּן עַל־צִלְע צָפוֹן [שְׁמוֹת כו, לה]

וְכָל אֲשֶׁר־יַפְלִיעֲלוּ מֵהֶם בַּמָּתָם יִטְמָא מִכָּל־כִּלְיָעָץ אוּ כְּגֵד אוּ־עוֹר אוּ שֶׁק כְּל־כִּלִּי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלֵּאכָה בָּהֶם בְּמִים יִיבֹא וְטִמְא עַד־הָעֶרֶב וְקָהֵר [ויקרא יא, כג]

וְשָׂמַת אוֹתָם שְׂתִים פַּעֲכּוֹת שֶׁשׁ הַפַּעֲרָכָת עַל הַשֵּׁלֶחָן הַטְּהוֹר לַפָּנִי יִתְּנָה [ויקרא כד, ו]

וַיִּתְּנוּ־לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ בִּי לֹא־הָיָה שֶׁם לָחֶם כִּי־אִם־לָחֶם הַפָּנִים הַמְּסוּרִים מִלִּפְנֵי יְהוָה לָשׁוֹם לָחֶם חֶסֶם בָּיִם הַלְקָחוּ [שְׁמוּאֵל א כא, יז]

מסורת הש"ס
א ברכות נה. ‏ ב עירובין יט.
גליון הש"ס
רש"י ד"ה סלמדרא חיה הנבראת וכו'. עיין חולין ד' קכו ע"א ברש"י ד"ה וסלמנדרא:
תורה אור השלם

המזבח עץ שלוש אמות גבה וארכו שתיס"אמות ומקצועותיו לו וארכו ומירתיו עץ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יהוה [יחזקאל טא, כב]

ומשפרתם הארץ והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסד וכל עבדתו [במדבר ג, לא]

[שמות כ, כד]

מזבח אדמה תעשה-לי וזבחת עליו את-עלתיד ואת-שלמיד את-צאנד ואת-בקרד בקל-המקום אשר אזכיר את-שמי אבוא אליך וברכתיד [שמות כ, כא]

הלוא כה דברי פאש נאם-יהוה ובפטיש ופצץ סלע [ירמיהו כב, כט]

כחות השני שמתותיד ומדבריד נאנה כפלח הרמון רתתד מבעד לצמיתד [שיר השירים ד, ג]

רַחֲמֵנָא קרִיָּה עַן אָף פֿשֵׁהוּא מַצֵּה: שְׁלַחְנוּ מִכֹּפֶר עָלֵינוּ בַּהֲכֻנָּסַת אוֹרְחֵינוּ: שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם מִכֹּפֶר. דַּגּוּל כַּח הֶלְלֵימָא בְּדִאִיתָא בַּהֲגַדַת חֶלֶק (כַּנְהַדְרִין דָּף קג:): מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי. וְכִי מוֹקְמִי לָהּ עֲזָכִים בְּרַק קִדְשִׁי הַדָּשִׁים (וְעָכִים דָּף נח. וָשֶׁס) גִּבִּי מִזְבַּח רֶבֶנִים לְהֵאִי קִרָא דְּמִזְבַּח אֲדָמָה אִמֵּר הֲר"ר אֶלְחָנוּ דְּקֵאִי לְתַרְנוּהוּ וּלְמוֹרִי נִרְאָה לְפִי שְׁהִיָּה מִזְבַּח שֶׁל מִשָּׁה בַּמָּקוֹם מִזְבַּח שֶׁל רֶבֶנִים שֶׁל בֵּית עוֹלָמִים וְכִי הֵאִי גֻּנָא דְּרִישׁ הַתָּם (דָּף נט.) כִּי מִזְבַּח הִנְחַשְׁתָּ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' הַטֵּן מִהֲכִיל וּדְרִישׁ לִיָּה מִזְבַּח רֶבֶנִים בַּמָּקוֹם מִזְבַּח הִנְחַשְׁתָּ: וְאִיבָעִית אִימָא רַבָּנוּ לִר"א כו'. וְהִסָּה לָמָּה לִי הֲשִׁלַּחַן הַטְּהוֹר מִכָּל שְׁהִיָּה טִמָּא תַפּוּךְ לָהּ מִשׁוֹם צַפּוּי דְּאָף בַּמִּזְבָּחוֹת נָמִי הִנֵּה מְטִמָּא [ר"א] מִשׁוֹם צַפּוּי אִי לֹא טִעֲמָא דְּבַחְרַקַּע נִינְהוּ לְלִשְׁנָא בְּתַרָא אַע"פ דְּרַחֲמֵנָא קְרִינְהוּ עַן אִם כֵּן הֲשִׁלַּחַן נָמִי טִמָּא אַע"ג דְּאִחְרִי עַן מִשׁוֹם צַפּוּי וּלְלִשְׁנָא קִמָּא דְּמוֹקִי לָהּ בְּרַבָּנוּ דְּמִטִּמָּא וְלֹא בְּטַל הַצַּפּוּי לְגִבִּי עַן וַתֵּרֶן הֲר"ר אֶלְחָנוּ דְּאִצְטְרִיד שְׁפִיר קִרָא דִּהֲשִׁלַּחַן דְּאָף בַּמִּזְבָּחוֹת נָמִי לֹא יִדְעִינוּ לִיָּה שְׁהִיָּה בְּטַל לְגִבִּי הַצַּפּוּי אֶלָּא מִשׁוֹם דְּגִלּוּף מִשְׁלַחַן דְּאָף עַל גַּב דְּמַקְרִי עַן הַתּוֹרָה טִמָּאִתּוּ מִשׁוֹם צַפּוּי וּרַבָּנוּ דְּאִחְרִי מְבַטֵּל בְּטִיל צַפּוּי לְגַבִּיהוּ אִחְרִי מִדְּאִצְטְרִיד לְרַבּוּנֵי שְׁלַחַן דְּהֵא מַסְבָּרָא טִמָּא מִשׁוֹם צַפּוּי אֶלָּא וַדַּאי לְאַשְׁמוּנֵינוּ דְּאַע"ג שְׂגִישׁ לֹו צַפּוּי צְרִיד קִרָא לְרַבּוּנֵי דְּמַקְבֵּל טִמָּאָה וְאִי לֹא הֲרַבּוּי הַצַּפּוּי בְּטַל א"כ מִמִּילָא גִבִּי מִזְבַּח דְּלִיפָא רַבּוּי הַצַּפּוּי בְּטַל לְלִשְׁנָא בְּתַרָא: סְלַמְנִדְרָא. הַחֲלָד וְהַעֲבָר תַּקְגָּמַס יְהוֹנָתָן בְּרַכּוּשְׁתָּא וְסַלְמִנְדְּרָא. עֲרִיד: פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵין אוֹר שֶׁל גִּיהֶנֶס כו'. נִרְאָה לִי דְּלֹא בְּפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפוֹן דְּהֵא אִחְרֵינוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (דָּף יז.) פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפוֹן גִּיהֶנֶס כָּלָה וְהִם אֵינֶם כָּלִים אֶלָּא בְּפּוֹשְׁעֵי קֶצֶת קֹאמֵר וּמִשׁוֹם דְּמַסִּיק לְהוּ אֲבַרְהָם לְכּוּלָּהּ חוּן מְבוּעֵלִי הַבּוֹתִית (דְּמַבְשָׁתַר לִיָּה)

עַרְלָתִיָּה בְּדֹאמֵר בְּרִישׁ עוֹשִׁין פֶּסֶן (שִׁירוּבִין דָּף יט.). וְכִי אִחְרֵינוּ בְּסוּף הַזֶּהב (צ"מ דָּף נח:): הַכֹּל יוֹרְדִין וְעוֹלִין חוּן מִשְׁלָסָה לֹא בְּגִיהֶנֶס מִירִי אֶלָּא בַּמָּקוֹם אֶחָד לְדוֹן הֵן יוֹרְדִין וְאִף הַגִּדּוֹן לְאַחַר שָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ עוֹלִין וְאֵין גִּדּוּנִין יוֹתֵר מִשָּׁנָה תְּמִימָה: שְׂאִין כּוּ אֶלָּא עֲבִי דִינָר. בְּתַנְחוּמָא נִשׁ שְׁהִיָּה מִשָּׁה תַמָּה עַל זֶה אִי אִפְסָר שְׁלֹא יִשְׁרַף הַעַן וְאִמֵּר לוֹ הַמָּקוֹם כֶּךָ דְּרַכִּי בָּאשׁ שֶׁל מַעֲלָה אִשׁ אֲכָלָה אִשׁ וְאֵינוּ מְכַלָּה בְּדַכְתִּיב וְהַסָּנָה אֵינְנוּ אוֹכֵל (שְׁמוֹת ג':ב'):

דְּרַחֲמֵנָא קְרִיָּיה "עִצִּי", דְּכַתִּיב: **"הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שְׁלֹשׁ אַמּוֹת גְּבוּהַ וְאָרְכּוֹ שְׁתֵּים אַמּוֹת וּמִקְצְעוֹתָיו לוֹ וְאָרְכּוֹ וְקִירוֹתָיו עֵץ וַיַּדְבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלָחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'".** פֶּתַח בַּמִּזְבֵּחַ וְסִיִּים בְּשְׁלָחַן! רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמְרִי תַרְוִייָּהוּ: בַּזְמַן שְׁפִית הַמִּקְדָּשׁ קִיִּים — מִזְבֵּחַ מִכֹּפֶר עַל אָדָם, עַכְשִׁיו — שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם מִכֹּפֶר עָלֵינוּ. כָּל הַכָּלִים שְׁבַמְקִדָּשׁ יִישׁ לָהֶם שְׁנִיִּים כּוּ'. מִזְבַּח הַנְּחוֹשֶׁת, דְּכַתִּיב: **"מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי".** מִזְבֵּחַ הַזָּהָב, דְּכַתִּיב: **"הַמִּנְוָרָה וְהַמִּזְבָּחוֹת"** — אִיתְקוּשׁ מִזְבָּחוֹת זֶה לָזֶה. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שְׁהֵן מְצוּפִין. אַדְרַבָּה: כִּיּוֹן דְּמְצוּפִין נִינְהוּ — מִיטְמָאוּ! אִימָא, וְחֻכָּמִים: מְטִמָּאִין, מִפְּנֵי שְׁהֵן מְצוּפִין. וְאִיבָעִית אִימָא: רַבָּנוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קְאָמְרִי: מֵאִי דַעֲתִיָּה, מִשׁוֹם דְּמְצוּפִין — מִיבְטָל בְּטִיל צַפּוּיִין גִּבִּיָּיהוּ. אִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר: תַּלְמִידִי חֻכָּמִים אֵין אוֹר שֶׁל גִּיהֶנֶס שׁוֹלְטַת בָּהּ, קַל וְחוּמֵר מִסְלַמְנִדְרָא: וּמָה סְלַמְנִדְרָא שְׁתוֹלְדַת אִשׁ הִיא — הַסֶּף מִדָּמָה אֵין אוֹר שׁוֹלְטַת כּוּ, תַּלְמִידִי חֻכָּמִים שְׁפָל גּוּפוֹן אִשׁ, דְּכַתִּיב: **"הֲלֹא כֹה דִּבְרִי פֹאשׁ נָאִם ה'"** — עַל אַחַת כַּמָּה וּכְמָה. ^(א)אִמֵּר רִישׁ לְקִישׁ: אֵין אוֹר שֶׁל גִּיהֶנֶס שׁוֹלְטַת בְּפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, קַל וְחוּמֵר מִמִּזְבֵּחַ הַזָּהָב: מָה מִזְבֵּחַ הַזָּהָב שְׂאִין עָלָיו אֶלָּא פְּעוּבֵי דִינָר זָהָב — כַּמָּה שָׁנִים אֵין הָאוֹר שׁוֹלְטַת כּוּ, פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמָלְאִין מְצוֹת כְּרַמּוֹן, דְּכַתִּיב: **"כְּפֹלַח הָרַמּוֹן רִקְתָּהּ"**, אֵל תִּקְרִי **"רִקְתָּהּ"**, אֶלָּא: רִקְנִין שְׁבָה — עַל אַחַת כַּמָּה וּכְמָה.

הַדְרִין עָלָהּ חוּמֵר בַּקּוּדָשׁ וּסְלִיקָא לָהּ מַסְכַּת חַגִּיגָה

עַרְלָתִיָּה בְּדֹאמֵר בְּרִישׁ עוֹשִׁין פֶּסֶן (שִׁירוּבִין דָּף יט.). וְכִי אִחְרֵינוּ בְּסוּף הַזֶּהב (צ"מ דָּף נח:): הַכֹּל יוֹרְדִין וְעוֹלִין חוּן מִשְׁלָסָה לֹא בְּגִיהֶנֶס מִירִי אֶלָּא בַּמָּקוֹם אֶחָד לְדוֹן הֵן יוֹרְדִין וְאִף הַגִּדּוֹן לְאַחַר שָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ עוֹלִין וְאֵין גִּדּוּנִין יוֹתֵר מִשָּׁנָה תְּמִימָה: שְׂאִין כּוּ אֶלָּא עֲבִי דִינָר. בְּתַנְחוּמָא נִשׁ שְׁהִיָּה מִשָּׁה תַמָּה עַל זֶה אִי אִפְסָר שְׁלֹא יִשְׁרַף הַעַן וְאִמֵּר לוֹ הַמָּקוֹם כֶּךָ דְּרַכִּי בָּאשׁ שֶׁל מַעֲלָה אִשׁ אֲכָלָה אִשׁ וְאֵינוּ מְכַלָּה בְּדַכְתִּיב וְהַסָּנָה אֵינְנוּ אוֹכֵל (שְׁמוֹת ג':ב'):

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יא:

חַדוּשֵׁי הַלְכוֹת – מֵהַרְשֵׁי"א

הרבה כרכים בו' תלמודא הוא דקאמר לה ולא ר"א דבמסכת ידים לא תני לה במלתיה דר"א וה"פ מה טעם מעשרין בו' משום דכה"ג אשכחן בו' למי"ד לא קדשה בו' כמ"ש התוספות בפ"ק דמגילה ויבמות ע"ש ודבריהם הכא בעצמם מנומנמים שכתבו וכ"ת דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד בו' דבהכי אכתי לא ניחא לן הך דג' ארצות לביעור דמ"מ הא קידשום עולי בבל אחר כך דהא פשיטא דהך דג' ארצות לביעור לבתר דעלו מבבל קמייירי וע"ש בתום' בזה בע"א ונ"ע הכא:

בד"ה דרך שטות אפילו בחד נמי וכ"ת דלא היה מועד לשטות רק בו' עכ"ל ופי' לדבריהם האי אפילו בחד נמי דקאמר'י היינו במלתא חדא ועשאה ג"פ דהוי ודאי מועד לאותו דבר למאי דס"ד השתא ולמאי דמסיק אימא בעל מחשבות הוא וכן אינך אפילו עשה מלתא חדא ג"פ לא היה מועד אפילו לאותו דבר כמ"ש התוספות לקמן וק"ל:

דף ד.

בד"ה זכורך בו' בירושלמי בעי מאי אמר רבי יהודה באנדרונינום בו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אלא טומטום ספק הוא ואע"ג דאנדרונינום נמי ספיקא הוא מטעם מקצת בו' אלא טומטום בו' אימא אשה הוה ממילא בו' וא"ת בגדה בו' אבל הכא ליכא אלא חד קרא בו' עכ"ל יש לדקק בפ'י דבריהם אם נפרש דהכי פריך אלא טומטום ספיקא וממילא הוה פטרינן ליה משום דאשה הוה ומייתי חולין לעזרה ולא איצטריך ליה קרא למעוטי וכן פירשו. התוספות פירכא (דשמעינן) [דשמעתין] בפ' ר"א דמילה ע"ש אצל א"כ מאי קשאי להו מההוא דגדה עד שהוכרחו לומר דהכא ליכא אלא חד מיעוטא וליתא לאוקמא אלא באנדרונינום דהא מכ"ש אי הוי נמי הכא תרי קראי ניחא טפי דפריך ל"ל ההוא קרא כלל למעוטי טומטום דממילא פטרינן ליה דלא לייתי חולין לעזרה וכ"כ התוספות בהדיא בפרק ר"א דמילה דקראי יתורא למעוטי טומטום דב' זכורך כתיבי הכא למעוטי אפילו טומטום ותלמודא פריך דל"ל איך מיעוטא לטומטום דממילא פטרינן ליה משום דלא לייתי חולין בעזרה ונראה לפרש עוד דלא הוו גרסי בשמעתין מי איצטריך קרא למעוטי בו' אלא איצטריך קרא למעוטי ספיקא וכן נראה ממה שהביאו מפרק אלו מומין וה"פ איצטריך יתורא דקרא למעוטי ספיקא והכא דלית לן יתורא לית לן למעוטי מחד מיעוטא אלא ספיקא דאנדרונינום מטעם מקצת זכורך ולא ספיקא לטומטום וכה"ג כתבו גם התוספות שם בפ' ר"א דמילה אמלתא דרב חסדא שם דל"ל למעוטי טומטום כיון דאיכא לאוקמי מיעוטא לאנדרונינום ובהכי סליקו כל דבריהם כהוגן דבהך דגדה לא פריך לא אטומטום ולא אנדרונינום כיון דאיכא ב' מיעוטי והכא דאיכא חד מיעוטי לא פריך אלא אטומטום דאיכא לאוקמא מיעוטא לאנדרונינום ובההיא דפרק אלו מומין ובפרק דם שחיטה ובפ"ב דיומא כתבו דבכל הני ליכא רק מחדא קרא בו' ר"ל דליכא יתורא כלל רק מחדא קרא דהיינו מנופה ומש"ה פריך שפיר אפי' אנדרונינום דאיצטריך יתורא דקרא למעוטי ספיקא וליכא דאיצטריך לגופיה ולפי דרך זה לא הוי צריכי למימר הכא לטומטום הוה פטרינן ליה ממילא אלא לקושטא ורווחא דמלתא קאמר'י הכי אבל קשה לפי זה מאי קשאי להו ליתו על תנאי דאימא דאה"ג וקושטא הכי הוא וע"כ הנראה להגיה בתום' א"ג במקום אלא וכצ"ל ואע"ג דאנדרונינום (נמי) ספיקא הוא מטעם מקצת זכורך כדאמר תלמודא אי נמי טומטום הואיל ונשים פטורות בו' עכ"ל ושני הדרכים שכתבנו הם שני דרכי התום' הדרך הראשון של התום' כמ"ש דפריך דהא איצטריך יתורא דקרא לטומטום וליכא אלא חד קרא למעוטי אנדרונינום מטעם מקצת זכורך ועד"ז כתבו וא"ת בגדה בו' ודרך השני של התום' הוא הדרך שכתבו ג"כ בפרק ר"א דמילה דפריך הכא דלא צריך קרא למעוטי טומטום דממילא פטרינן ליה ואהא הקשו לייתי על תנאי בו' ודו"ק:

בא"ד אבל הא ק"ל דתפשוט מהכא דסמיכה בכל כחו בו' וא"ל דבכל ענין ממעט ליה קרא עכ"ל צ"ע דהא לפי דעת המקשה דפריך דלא איצטריך מיעוטא וממילא פטרינן ליה קאמר'י דתפשוט דסמיכה בכל כחו וא"כ מאי קאמר'י דאיכא למימר דבכל ענין ממעט ליה קרא דהא אי לא כתיב קרא קיימינן הכא וי"ל דה"ק בכל ענין ממעט קרא האשה מראיה לאפי' על תנאי לא לייתי והאי נמי אימא אשה הוא וק"ל:

דף ד:

בד"ה דמרבה ערל כטמא בו' אך קשה אמאי איצטריך מיעוט לעיל גבי פסח בו' אבל ליכא למימר דאי ליכא קרא אלא הערל כטמא הייתי אומר בו' עכ"ל כצ"ל:

דף ה.

בפרש"י בד"ה זיבורא ועקרבא מש"ה נקט הכי בו' עכ"ל כל זה הדיבור שייך לתום' ואינו מפרש"י וכ"ה בע"י ובתום' שלפנינו יש דילוג וק"ל:

תום' בד"ה זה המצויא בו' שהוא דחוק ועני זחי לעגלתא לא שכיח אם היה רוצה בו' עכ"ל הד"א כצ"ל:

דף ה:

גמרא אע"פ שהסתרתי פני מהם בחלום בו' ופרש"י ביום ההוא דקייין בו' ע"כ העיקר חסר מן הספר ובע"י מפני דקייין וכ"ה שם אע"פ שהסתרתי פני מהם כדכתיב ודבר ה' אל משה פנים וגו' אותם הפנים אסתיר אבל בחלום אדבר בו וק"ל:

דף ו.

א"ל אביי [וליתעמיך] תקשי לך חנה גופה בו' מספר המאור לפ"ק דר"ה מצאתי בספר מונה א"ל אבוי ותקשי לך חנה גופה בו' וכן נראין הדברים שרשב"ג אביו של רבינו הקדוש היה שהשיב לבנו כך ואין זה מקום ראוי לאביי שלא היה בדורו של רבינו הקדוש ולא היה משיב על דבריו עכ"ל ודו"ק:

תום' ד"ה הראיה שתי כסף ומדרבנן בו' רק לנאש מעילה דכתיב ביה כסף בו' קחשיב דאמרינן בפ"ב דכריתות יביא אשם בסלע וכן הא דאמרינן בפרק הוציאו לו ביומא נישקיל ארבעה זחי בו' עכ"ל וכצ"ל:

בד"ה ב"ש הא דאמרן וליכא לאקשווי בו' האי לאו מלתא היא דמבעיא ליה אמאי לא קאמר'י ב"ה עולות ראיה כב"ש עכ"ל ולכאורה תשובת ב"ה דקאמר'י אדרבה חגיגה עדיפא בו' ודקאמרת נילף מעצרת בו' אין זה הטעם מפסיק אמאי לא קאמר'י ב"ה עולות ראיה כב"ש ונ"ל דהא בהא תליא וה"ק ודאי למאי דס"ד דטעמא דב"ש עדיפא קפריך אמאי לא קאמר'י כב"ש דעולת ראיהה עדיפא ועולת ראיהה נמי הוה

דף ב.

תום' בד"ה הכל חייבין בראייה בו' סד"א נילף ראייה ראייה מהקהל בו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אחיו קטן בו' ורש"י פי' דאחיו קטן לא קאי לראייה בראיית קרבן בו' עכ"ל בפרש"י שלפנינו לא פי' כלום גבי אחיו קטן אבל הנראה ממה שפרש"י ברישא הכל חייבין בראייה דהיינו ראיית פנים היינו משום דהסיפא אחיו קטן בו' משמע דבקטן דאיירי ביה קאמר אלמא בראיית פנים איירי שאינו יכול לילך לשם כמ"ש התום' לעיל וק"ל:

בד"ה יראה יראה כדרך שבא לראות פרש"י כדרך שבא הקב"ה לראותך דהיינו בב' עיניו אף הוא בא לראות בב' עיניך בו' עכ"ל וכצ"ל וביאור דבריהם דלפרש"י בין יראה בחיר"ק שהוא המסורת ובין יראה בציר"ה שהוא המקרא תרוייהו קאי אהקב"ה דיראה בחיר"ק שהוא המסורת אתפרש שהאדון בא לראותך ויראה בציר"ה שהוא המקרא מתפרש שהקב"ה בא לראות מן האדם והאם כתבו דלא יתכן לר"ת משום דלא שייך ביאה גבי שכינה בו' ובתום' פ"ק דסנהדרין ביארו דבריהם בהאי לישנא דלא שייך ביאה גבי שכינה שהיא תמיד בבית המקדש וכתיבו הכא ועוד דלריש המסורת קודם בו' ר"ל דהא ודאי דהכא המקרא עיקר כיון דלא שינה המקרא מהמסורת ומאן דפליג עליה דיוחנן בן דהבאי לא דריש המקרא שהוא עיקר כדאיתא בהדיא בפרק קמא דסנהדרין וא"כ כיון דהמקרא עיקר לא ה"ל למדרש המסורת קודם ולמתלי ביה המקרא שהוא עיקר אדרבה המקרא הוה ליה למדרש קודם ולמתלי ביה המסורת שהוא טפל לו וע"כ גרס ר"ת יראה יראה בו' ותרוייהו קאי על האדם והמסורת תלה במקרא שהוא עיקר ודריש הכי יראה בציר"ה שהוא המקרא שאלם בא להתראות לפני המקום בב' עיניו של מקום אף יראה שהוא המסורת שהאלם בא לראות המקום בב' עיניו וכמו שפירשנו דברי רש"י כאן לפי התוספות בשמעתין כך פירש מהרש"ל דברי רש"י בפ"ק דסנהדרין ע"ש אבל התום' שכתבו שם לפרש"י קאי יראה אקב"ה וקאי יראה אזכורך בו' עכ"ל צ"ע ושם נפרש בעז"ה וק"ל:

בא"ד ולא דמי לעובד ועבד דדרשיניהו תרוייהו מקרא ומסורת דהכא כי הדדי ניניהו אבל התם כל חדא בו' עכ"ל כצ"ל והוא מימרא דר"ל בפרק ד' מיתות מ"ד עובד אדמתו בו' אם ישים עצמו כעבד לאדמה ישבע לחם בו' או שהוא ההיא דפ' כל שעה אמר רב פפא השתא דכתיב עבד וקרינא עובד בו' ואיך שיהיה משמע להו דהנהו אמוראי אמרי למלתייהו אליבא דכ"ע אפילו למאן דלא דריש הכא גבי יראה אלא המקרא והאח קאמר'י דלא דמי דהכא ודאי פליגי רבנן דקאמאר ודלא כי האי תנא כיון דכי הדדי ניניהו ולא שני המקרא ממסורת לית לן למדרש אלא המקרא כדאיתא בהדיא פ"ק דסנהדרין אבל התם גבי עובד ועבד כל חדא חלוק מחבירו דשני המקרא ממסורת דהמקרא עובד בויה"ו והמסורת עבד בלא יי"ו ולהכי כ"ע מוודו התם דלית לן למדרש גם המסורת ודו"ק:

דף ב:

בד"ה תקנתם את רבו במה שהיה לו מעיקרא בו' ואי משום עבדות הא לא איכפת בו' והר"ר משולם רים בו' עכ"ל ביאור דבריהם דאי משום עבדות ודאי לית לן לתקוני לכוף רבו לעשותו בן חורין דהא לא איכפת ליה שהרי עכשיו גם כן נשתכר דמעיקרא קודם שנשתחרר כולו לרב ועכשיו לפי תקנת ב"ה ביומו לעצמו ומשום זה הר"ר משולם גרס תקנתם את עצמו דעכשיו ביומו לעצמו אבל לרבו לית ליה תקנה כלל שהרי הוא לא נשתכר בעבדות וגם מפסיד הולדות לתקנת ב"ה דלישא שפחה אינו בו' וכיון דלית כאן תקנת הרב כלל אלא תקנת העבד ניחא לן לתקוני לכוף רבו לעשותו בן חורין משום קיום פריה ירביה ודו"ק:

בד"ה לישא שפחה בו' אין למדון תורה מן התקוע עכ"ל מלשון תוקע עצמו לדבר הלכה דפרק מצות חליצה וכן פירש הר"ש במס' כלאים ע"ש:

בד"ה לישא שפחה בו' מוזהר בלאו דלא יהיה קדש וא"ת וליתי עשה דלשבת יצרה ולדחי לא תעשה דלא יהיה קדש וי"ל דהכא אפשר לקיים בו' עכ"ל וכצ"ל מתוספות דפרק השולח וק"ל:

בד"ה לא תהו בראה האי עשה אלנים טפי בו' אבל י"מ משום דעבד לא מופקד אפריה ורביה בו' ולאז מלתא הוו דאמר בירושלמי דמיו"ק עבד מהו בו' עכ"ל אבל בתוספות פרק השולח אדרבה דקדקו מהך ירושלמי דמשמע דלא שייך בו בעבד אלא לשבת יצרה כדעת הי"מ גם מה שכתבו התוספות הכא ועוד פרו ורבו אכולהו בני נח כתיב אף לכענן עכ"ל הוא דבר תמוה [א] דהא מצות פריה ורביה לישראל נאמרה ולא לבני נח כדאמרינן בהדיא בפרק ארבע מיתות והרי פריה ורביה שנאמרה לבני נח דכתיב פרו ורבו ונשנית בסניי לישראל נאמר ולא לבני נח וצ"ע:

בד"ה המדבר ואינו שומע זהו חרש בב"ר מפיק ליה אינו מדבר ואינו שומע דכתיב מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש מי שם פה קאי לתרווייהו עכ"ל כצ"ל ור"ל דבשמעתין לא מיייתי קרא לאינו מדבר ואינו שומע דזהו חרש אבל בב"ר מפיק ליה מדכתיב מי שם פה גוי דקאי לתרווייהו בין אאלם בין אחרש שהקב"ה שם להם פה וכח הדיבור שלא היה לו כבר וא"כ ע"כ האי חרש אינו מדבר הוא וק"ל:

בד"ה שומע ואינו מדבר בו' זה זה כפקחין לכל דבריהן להתחייב בשמחה ובחגיגה קאמר עכ"ל כצ"ל:

דף ג.

בד"ה אלא קרי ביה למען ילמדו בו' וגם יבין למה נקהלו עכשיו בו' עכ"ל הוצרכו לזה דומיא למען ילמדו נמי על ידי הליכה זו קאמר כדכתיב בסיפיה דקרא ומש"ה קאמר'י דשפיר גמיר לאחריני ע"י הליכה זו דיבין למה נקהלו עכשיו ושפיר קרינן ביה למען ילמדו וק"ל:

גמ' חרש באזנו אחת פטור מן הראייה שנאמר באזניהם בו' האי קרא גבי הקהל כתיב ונקט פטור מן הראייה דקיימינן ביה הכא וסמיך אהא דגמיר ראייה ראייה מהקהל ומיהו למאי דילין הכא מבאזניהם למעוטי אפילו חרש באזנו אחת לא איצטריך הא דתני לעיל למעוטי חרש המדבר ואינו שומע מלמען ישמעון ולזה כתבו התוספות אבל אם היו חרשין ממעטין מבאזניהם היינו למאי דמסיק למעוטי חרש באזנו אחת מבאזניהם ולמען ישמעו איצטריך להו דשמעי כדמסיק הכא וק"ל:

דף ג:

תום' בד"ה עמון ומואב בו' והקשה ר"ת בו' וכ"ת דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא א"כ תפשוט מיניה דלר"א בו' עכ"ל קצרו כאן במקום שהיה להם להאריך דלפי זה ע"כ הא דקאמר הכא מה טעם

חדושי הלכות – מהרש"א • חגיגה

בב"ש אבל למאי דקאמר טעמא דב"ש גריעה לב"ה משום דחגיגה עדיפא כו' אית לן למימר. נמי דלא הוה עולת ראייה אלא דחגיגה הוה לפני הדיבור ולא ראייה ודו"ק:

דף ו:

בד"ה מי אויבא מידי כו' דעיקר הפשט כתיב בגופיה אבל מעולת כו' כיון דלאו בגופיה כתיב עכ"ל אם כוונתם דבעולת תמיד שפיר קמבעיא ליה משום דהפשט כתיב בגופיה זה אינו דהפשט וניתוח לא כתיבי בעולת ראייה ולא בתמיד אלא בעולת נדבה בפרשת ויקרא ויש ליישב דה"פ דהפשט לא כתיב אלא בעולה יבעולת תמיד כתיב דמקרי עולה אבל ראייה לא כתיב כלל בגופיה דעולה הוא כלנקמן אתה אומר עולת כו' וק"ל:

בד"ה יש בשמחה שאין כו' ולא קאמר יש בשתייהן כו' דאימא אף שמחה יש לה שיעור עכ"ל כצ"ל וליבא לאקשויי מאי קשיא להו דאימא מילי דאורייתא תני ‏[ולא דרבנן דהא לר"י לקמן למטה יש להן שיעור אף מדאורייתא] אבל אין להגיה יש בשתייהן שאין צריכין שיעור כו' אף שמחה אין לה שיעור כו' כדמסיק לקמן דאין להן שיעור מדאורייתא לא למעלה ולא למטה דהא דאין צריכין שיעור לאו חומרא דשתייהן מקרי וק"ל:

בד"ה מאי נ"מ כלומר מאי כו' ועוד דאכתי לא נתחנכו הבגדים דבעינן עלייהו הזאה ונ"מ לעבור במלואים כו' עכ"ל וכצ"ל וקשה לתירוץ בתרא אכתי תקשי להו מאי דהוה במלואים הוה וי"ל לאלופי דורות ממשה שאם היה משה משמש בבגדי כהונה במלואים ובלא הזאת בגדים ניליף מיניה למרות דחינוך בגדי כהונה בלא הזאה אך קשה דהא באהרן ובניו ודאי לא מספקא לך שהיו משמשין ביום ח' למלואים בר"ח ניסן בבגדי כהונה ולא היה בחינוך בגדיהן הזאה דהא הפרה לא נשרפה עד שני לניסן כדאיתא פרק הניזקין ואפשר דלאו האת אפר פרה קאמרי אלא מסיחה בשמן המשחה וצ"ע:

בד"ה לפסוקי טעמא ולא דמי לה' מקראות כו' ולא אזלינן כו' התם לא מצו קאי רק לחד כו' עכ"ל נראה כוונתם דודאי לרב חסדא כמו בהנהו קראי דאין להן הכרע כן האו קרא אין לו הכרע כדאיתא בהדיא ביומא בפרק הוציאו לו אלא דה"ק בהאי קרא קאמרינן נ"מ לפסוקי טעמא משמע דאי ידעינן ביה טעמא דקרא בין אם הוא פיסוק או לא הוה לן הכרע אבל התם אף לפי טעמי דקרא לית בהו הכרע דהא אי נמי לא הוה בהו התם פיסוק טעמים לא ה"ל הכרע דהא לא מצו קאי אלא לחמא ולא ידעינן ליה מינייהו אבל הכא אי לא הוה ביה נמי פיסוק טעמים ידעינן דאתרווייהו קאי ומיהו לפי ספרי חומשים שלנו שיש פיסוק טעמים בשאת ומחר ומשוקדים וארור וקס ודאי דימעינן בהו הכרע דהא כ"ש היא כיון דהכא דמצו קאי לתרווייהו הוה אזלינן בתר פיסוק טעמים ולא קאי אלא אחדא מכ"ש היבא דלא מצו קאי אלא אחדא כדהתם דניזל בתר פיסוק טעמים אההוא חדא לפי פיסוק הטעם ויש ליישב בדוחק דהתם כיון דאי לאו פיסוק לא ה"ל הכרע ע"י פיסוק נמי לית לן הכרע כיון דלא מצו למכתב בע"א דלהוי הכרע בלא פיסוק משא"כ הכא דבין כך ובין כך אית לן הכרע ואפשר עוד דלא הוה ידיע להו בהנהו קראי אי הוו בהו פיסוק טעמים או לא דה"ג לא הוה ידיע להו הכא ומיהו התם פי' התום' דמשוקדים מצו קאי לתרווייהו גם דהוו ידיע להו פיסוק טעמים במשוקדים וכן נראה מלשון התום' הכא וצ"ע:

דף ז:

בפרש"י בד"ה מאי הראיון ולא תני הראיה דלהוי משמע דמי עולה [כו' עכ"ל פי' דמי עולה] לחוד אלא תני הראיון דמשמע במצנת ראיית פנים ומשמע נמי דמי עולה בו' דהא ר"י גופיה קאמר לעיל כסבורין אנו לומר הראיון אין לו שיעור כו' עד שבא ר' אושעיא כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה רבי יוחנן אמר ראיית פנים בעזרה כו' אבל ראיית פנים בקרבן כו' דסבירא ליה לר"י מעה בסף כו' דאורייתא כו' עכ"ל ויראה דכל זה פירש לשיטת הירושלמי דלאו לענין שיעור הבאה קאמר אלא לענין דמי עולה וכמ"ש דהכי איתא בירושלמי כו' ותלמודו שלנו לא נחית להכי כו' לענין שיעור דמי עולה אלא לענין שיעור הבאה דללישנא קמא כו' דהשתא לר"י דמצנינן למימר שפיר לענין דמי עולה דאין לו שיעור אף למטה וכמ"ש בס"ד ולא דמי האי יש לו שיעור להאיא דירושלמי כו' אבל מ"ש כאן ללישנא קמא ור"ל אמר דמתני' נמי בראיית פנים בקרבן דמחייב להביא ומ"מ צ"ל דס"ל כרבי אושעיא דפי' כו' הוא אינו מדוקדק כיון דלא דמי האי יש לו שיעור דלענין הבאה ליש לו שיעור לענין דמי עולה לרבי יוחנן ה"ג מצנינן למימר לר"ל ומצי שפיר סבר אף דלענין הבאה אין לו שיעור לענין דמי עולה יש לו שיעור אף למטה ואולי שכתבו כן הכא לפי מה שכתבו בס"ד דאם נבא להשוותם יחד כו' והא בהא תליא לרבי יוחנן ה"ג א"נ אית לן למימר לר"ל דאין לו שיעור לענין הבאה ואין לו נמי שיעור לענין דמי עולה:

דף ז:

בד"ה מביאין שלמים כו' שלא לסמוך ב"ט והלל אומר לסמוך כו' עכ"ל וכצ"ל:

בד"ה עולות ונדרים כו' השוחט עולות נדבה ב"ט כו' והתם כי פריך על עולא כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל מתקנא הכא עולות נדרים ונדבות אין קריבין הא נדרים ונדבות דשלמים קריבין ה"מ לאקשויי לעולא:

דף ח:

תד"ה אמאי דבר שבחובה הוא אומר הר"א ה"ה דה"מ להקשות כו' ומשני כדי נסבא וה"ה דמצו למיפרך עולה היא ולישני כו' עכ"ל כצ"ל כל זה הדיבור לא שייך כאן דבחגיגה קיימינן דנאכלת והוא שייך לעיל בשמעתין דקפריך נמי הכי אלא עולות במועד כו' אמאי דבר שבחובה כו':

בד"ה משום סקרתא הקשה הר"א כו' נדרים ונדבות נמי ליקדשן כיון דנפיק משום כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ושמחת בחגך לרבות כו' מדהדר [כתבי'] הכא כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דגבי עצרת כתיב ושמחת ימיניה גמר שמחה לפסח ולחג ומדהדר לכתוב שוב שנית ושמחת גבי חג דרשינן כל מיני שמחות:

דף ט:

גמרא מאי אכילה ראשונה שיעור דמי כו' דליבא שהות ביום ואלא דלית ליה אוכלין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מי שחגיגה באה כו' וגם בהתקדה מדבר ג"ש דשלמים עכ"ל ר"ל דבפרק התקדה הוזכרה נמי דך ג"ש דשם שם ממעשר לגבי שלמים דבאין מן המעשר:

בא"ד הקשה הר"א לילף שמחה מהר עיבל כו' ועוד אמאי לא כו' ותירץ דודאי ילפינן כו' עכ"ל קושיא ב' דאי מתרצא אבל ראשונה לא מתרצא דהא לא ממעטין עופות ומנחות מדכתיב וזבח בהר עיבל אלא מושמחת בחגך ועיין בתום' פרק ע"פ:

בד"ה חוזר ומקריב כו' וחונתם אותו חג והוא חונג כו' אתמר נמי אמר רבי שמן כו' עכ"ל וכצ"ל יח"א:

דף ט:

בד"ה זה הבא על הערוה כו' רוצח וגזלן כו' עכ"ל גזל בכדי נקטו דהא בלאו האי טעמא קאמרינן במתני' דמעניות יוכל לתקון הוא ואולי בגזל הרבים קאמרי דאין לו תקנה שלימה כדאיתא פרק הגזל:

בד"ה כיון דלא חזי בראשון כו' ומיהו כיון דהשתא לאו בר חיובא כו' עכ"ל ר"ל דמה"ט כיון דהשתא לאו בר חיובא לא מצו מייתי כו' אפי' לר"י דאית ליה תשלומין דראשון ומש"ה לא מצו למימר דליבא בינייהו בכה"ג:

בד"ה נטמא ביום מביא גבי נזיר שנטמא קאי דע"כ לא פליגי רבי ור' יוסי ב"י כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דר"י ב"י דאית ליה בכריתות דנזירות דטהרה מיום ז' הוא לא פליג בהך מלתא לגבי הבאת קרבן אחר דאינו אלא מיום ח' ומתני' דמביא קרבן אחד על טומאות הרבה איתא כר' יוסי ב"י ודו"ק:

דף ט:

בפרש"י בד"ה ומי אר"י אין לילה כו' מביא קרבן על טומאה שניה זו לבד מן הקרבן שיביא על הראשונה ויביא ב' קרבנות כו' ולא ראה השניה כו' וכי הדר חזי אינך מצטרפא בהדייהו ה"ג אע"פ כו' עכ"ל כצ"ל:

דף י:

תוספות בד"ה דלמא כר"י משמע דחשיב ליה פרכא מה שמצריך כו' קיימו למעלה מה שקבלו למטה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה לאפוקי מדשמואל כו' מוקי לקדשים שהביאו בעזרה הוא דכתיב כו' עכ"ל וכצ"ל:

דף י:

גמרא ה"א ההוא לעשה כתב רחמנא האי ללאו כו' ר"ל דכל השנה אינו אלא עשה ובזמן החג נמי ללאו הא דקאמר לעבור עליו בב' לאזין היינו נמי בזמן החג דהא חג כתיב:

תוס' בד"ה ולא ילין כו' ואע"ג דמוקמינן כו' בחגיגה שנאכלת כו' ועוד דבשר כתיב כו' עכ"ל ר"ל דלא מוקמינן התם בפסול לינת קרבן חוץ למזבח שהוא ליום ולילה אחד כדקאמר הכא אלא מוקמינן ליה התם בלינת בשר הנאכל מן החגיגה ולב' ימים ולילה א' ואהא תירצו דתרתו ש"מ דהך דרשה דהתם ודאי משמע דבשר כתיב דמשמע הנאכל והך דהכא נמי נפקא מדכתיב ביום הראשון לבוקר דהיינו לינת לילה אחד לקרבן חוץ למזבח וליבא לאקשויי למאי דקאמרינן דלמא לעבור עליו בב' לאזין וליבא חגיגה כלל היאך מוקמינן ליה לקרא התם בחגיגה מדכתיב בשר ד"ל דודאי למאי דבעינן למימר דליבא חגיגה כלל הוה מוקמינן דרשה דפסחים בבשר הנאכל אנדרים ונדבות של שלמים הבאים בחג ולמסקנא דהכא דאויבא חגיגה ניחא לן טפי לאוקמי בחגיגה גופה כדאמר התם וק"ל:

בד"ה ויחוננו לי במדבר לא ילין חלב חגי אתא ללמד על ג"ש כו' עכ"ל אין זה מדוקדק לכאורה דלגבי קרבן מדבר ויחוננו גופיה אתא ללמד על ג"ש דמיירי בחגיגה ולא בשאר קרבנות וכ"כ התום' גופייהו לעיל דאלשון ויחוננו קסמיך דאי ממדבר הוה אמינא עולה כו' ואפשר משום דלענין קרבן רגל קיימינן הכא נקטו קרא דחלב חגי דמיירי בקרבן חגיגה ברגל ומש"ט נקט ליה רש"י:

בד"ה משקל שקלה כו' וי"ל דהכא מיירי שמתכוון להוציא מרשות הקדש [עכ"ל פי' והוה] כאילו היה לו טובת הנאה מזה ודו"ק:

דף יא:

בד"ה לא נצרכה אלא לכדר' כו' ור"י דאמר חייבי כו' עין כו' לא פליג כו' עכ"ל מלתא דר"י בפרק אלו מערות:

בד"ה אמה על אמה כו' אמתא באמתא עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה ברום ג' אמות כו':

בד"ה ברום ג' אמות כו' והא דנקט ד' אמות משום עובי צדי הארון כו' היינו שיכול להגביה כו' עכ"ל לעובי צדי הארון ודאי דלא הוו צריכי אמה אלא עם הצואר וראש קאמרי וכ"ה בתוספות פרק המצניע וכן בהך דיכול להגביה היינו עם צואר וראש ע"ש בתום' ודו"ק:

בא"ד איש בשלש אמות והרביעית וחמישית אויר מגולה עכ"ל אבל בנוסחא שלפנינו בפיוט סליחה והרביעית אויר מגולה ולא כתיב בה והחמישית מיהו אפשר לפרש כך הרביעית אויר מגולה מכל צד של כל אחד דה"ל ה' אמות לכל אחד אבל לפ"ז לא ה"ל מקום בעץ חמשים לתלות גם המן ובקרא מפורש שנתלה ג"כ בעץ החמשים והתוספות פרק המצניע ובפרק המוכר פירות הביאו ראיה מן התרגום פרשנחתא אצטליב על תלת אמן כו' המן אצטליב כו' ואם נפרש הנוסחא בסליחה שלפנינו שלא היה מגולה אלא הרביעית דהשתא ה"ל מ' אמות לי' בני המן ובי' הנותרים נתלה המן והנותר אפשר שהיה מעון בארץ והיה אויר מגולה למעלה כעין שיטת התרגום אבל הנוסחא בסליחה שהיה לפני התום' צ"ע:

דף יא:

בפרש"י בד"ה תוספות אינו יכול להיות מה שפירש המורה כו' לפנים מאי דהוה הוה אלמא מאי לפנים כו' עכ"ל ולפי זה הא דקתני בצרייתא יכול ישאל אדם קודם שנברא כו' יכול ישאל אדם מה לפנים כו' היינו קודם שנברא עולם היינו מה לפנים ולמסקנא ניחא למן היום אשר כו' ל"ל לכדר"א כו' ובתום' בע"י תירץ בע"א וכו"ה בקצת דפוסים בגמרות שלנו:

דף יב:

תוס' בד"ה אידי ואידי חד שיעורא הוא ופליג אמאן דדריש בתמיד כו' דאלת"ה האם היכי הוה קם כו' וי"ל כו' עכ"ל הא ודאי א"צ ראייה דמאן דסבד דמזרח ומערב רחוק טפי דלית ליה דחד שיעורא הוא אבל כוונתם דמלתא דרב דסבד מסוף עולם ועד סופו הוה פליג אמאן דסבד מזרח ומערב רחוק טפי דאלת"ה היכי הוה קם כו' ושוב תירצו דאויבא למימר שפיר דמלתיה דרב איתא כוותיה אלא שבג"ע היה עד שנתמעט ולפ"ז מלתיה דרב ודר"א פליגי אהדדי ותלמודא דקאמר בשמעתין א"ה קשו קראי אהדדי בא להשוותם דלא פליגי למאן דאית ליה התם דחד שיעורא הוא ודו"ק:

דף יד:

תד"ה וטורדן ואיבא למי"ד ושתלן כו' עכ"ל כ"ה הנוסחא בגמרא כנראה מפרש"י ובגירסת ע"י ודו"ק:

חדושי הלכות – מהרש"א • חגיגה

לא נפקא לן אלא לסתור דרשת הצוקים וכמ"ש לעיל ומיהו בפ"ק דר"ה מפיק תשלומין לעצרת מדרבה בר שמואל והיינו לת"ק ור"ש דאתא כולה קרא לכל תאחר וכמ"ש לעיל וק"ל:

דף יח.

בד"ה וחוש"מ אסור בעשיית כו' וקשה לר"ת כו' אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין שיהיו יגעין בתורה והם פוחזים כו' כעין דאורייתא קאמר משום דאסמכיה אקראי דאורייתא אבל ימי האבל ליכא אסמכתא אלא מדברי קבלה כו' לא מסתבר ליה כו' עכ"ל מדברי הרא"ש בפ"ק דמנ"ק:

דף יח:

בד"ה קשיא חולין אחולין ולא בעי למימר בחולין עד הפרק קאמר משא"כ במעשר כו' עכ"ל ר"ל הא דקתני במתני' משא"כ במעשר וכ"ש בחולין היינו דסני עד פרק ב' משא"כ בתרומה דצריך עד פרק ג' כדאיתא פ' כ"ה:

בד"ה כאן באכילה כאן בגניעה הקשה הר"א מעשר אמעשר נמי לישני הכי כו' עכ"ל וקשה דהא ודאי למאי דס"ר השתא לאסור חולין באכילה ע"כ הא דקתני וחכמים אוסרין במעשר אפילו לנגיעה דאי באכילה אפילו חולין נמי דהא מ"ה קשיא ליה חולין אחולין דחכמים לא פליגי אלא אמעשר ולקמן נמי קאמר מתני' רבנן היא דשני להו בין חולין למעשר ולפי סברא זו מתני' מני לא כר"מ ולא כרבנן וצ"ע:

בא"ד בגניעה דמעשר ואכילה דחולין לא פליגי דלכ"ע אין שני עושה שלישי במעשר ואל תתמה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כאן לחולין כאן כו' ותירץ כיון דנטל ידיו לחולין לא פסיל תרומה כו' עכ"ל אין לפרש דר"ל כיון דנתכוין מיהת לחולין מהני גס לתרומה דהא קתני האזחוק לחולין אסור למעשר וכ"ש לתרומה אלא דר"ל דאיכא לפלוגי בין אכילת תרומה ובין פסול תרומה ואין חילוק כלל לתרומה ולמעשר בין לא נתכוון כלל ובין נתכוון רק לחולין ואי הוה איכא לפלוגי ביניהו בהא הוו איצטריכו תרי בבי במתני' שפיר והתסו' דחקו לתרצם לקמן בענין אחר כמו שיבואר בסמוך ודו"ק:

דף יט.

בד"ה נגזור אטו חרדלית כו' והיה קשה למורי מאי קאמר כו' ומשמע דבכל חרדלית מיירי מדלא הזכר ליה בהדיא גשמים ולפי' ראשון ניחא כו' עכ"ל לכאורה יש להבין דלפי' ראשון ניחא ומתוך קושיית מורי וזה אינו אבל שבאו לקיים קושיית מורי דלפי' ראשון ניחא דלא הזכר בהדיא גשמים דמשום קטפרס בכל חרדלית איירי וק"ל:

בד"ה לא כאילו לא טבל למעשר ורבותא דמתני' משום חולין כו' עכ"ל והוא דחוק דהיכי משמע הך רבותא דסתמא קתני כאילו לא טבל דמשמע טפי דלא מהני גס לחולין וכדס"ד מעיקרא:

דף יט:

בד"ה בתחתונה ולא בעליונה כו' ולא קאמר דשאני התם משום מקוה שלם כו' בגיטין דנזק וקטפרס אינו חיבור כו' אף שני טהור אלמא קטפרס חיבור אלא כו' עכ"ל כצ"ל ועיין בתום' פ"ב דגיטין:

בא"ד ולא שייך הכא כלל רק לקמן מפרש עכ"ל לקמן בפרק חומר בקודש אההיא דעירוב מקואות כו' ע"ש:

בד"ה בגדי ע"ה מדרם לפרושים כו' אבל ק"ל דתנן התם הנועל בית הבד בפני הבדדין והיו שם כלים טמאים מדרם משמע דמטמא מדרם ובסמוך כו' עכ"ל קושייתם אינה מבוררת לן כפי שפירשהו הרמב"ם והר"ש ברפ"י דטהרות דלאו משום מדרם דע"ה נגעו בה דאיירי דמיהדן אלא שהם יטמאו עצמן בכלים טמאים מדרם אשר שם בין בהיסט בין במגע ויחזורו ויטמאו הכלי ואהא קאי נמי מלתא דר"י דמשום נגע הכלי הטמא מדרם אין אנו חוששין שע"ה נזהרין בזה אלא שאין ע"ה בקיאין בהיסט גס הר"ש בפ"ק דטהרות הביא דברי התוס' דהכא זולת קושיא זו גס ר"ת בתירוצו לפנינו ולא תירצו כפי שהבינו התוס' שמשום טומאת מדרם ע"ה נגעו בה וכפי פי' רמב"ם ור"ש לא חש לתרצה דלא קשה מהך ולא מיהי וההיא [דמובל] נמי לא חש לתרצה די"ל נמי כדלעיל משום חשש אשה דאמרינן דחיישינן שמה נכנס עובד כוכבים או אשה כההיא דתנן גבי נגבים שם ובפי' הר"ש שם בפ"י דטהרות לשיטת ר"ת ובדברי ר"ת הכא לא מתרצא אלא הך דפרק בנות כותים ולמה לא נזרו עליהן מדרם והיסט כמו שגזרו עליהן מעיינות ודו"ק:

בא"ד ואין לומר משום גופו לא היה חש רק משום בגדיו כו' והקשה לו הר"י דאמר שלהי פרק הנזקין אין כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ע"כ היה נראה לפרש דלגבי תרומה כו' וראיה לדבריו מצינו בירושלמי כו' עכ"ל אבל הר"ש בפי' הוכיח מכח קושיית רישא לסיפא דמתני' לדברי הירושלמי דצריך לומר נמי משום טומאת אשתו נדה היא וע"ש באורד:

דף כ.

בפרש"י בד"ה מדלא קתני בהו כו' חוליהן בטהרת חולין מדרם לאוכלי חוליהן בטהרת הקודש כו' עכ"ל צ"ע מי הכריחו לפרש דאוכלי חולין בטהרת חולין מאן דכר שמיה וטפי ניחא לגבי קודש גופה קאמר מדלא קתני בהו מעלה בגדי האוכל חולין בטהרת קודש מדרם לאוכל קודש וכן נראה מהתוספות באידך פרקין:

תוס' בד"ה נימא נפסקה לי כו' בכלים הנגמרים בטהרה צריכים כו' משמע דבאשה חבירה כו' כפרש"י כו' עכ"ל כצ"ל הכי מוקמינן לה לקמן באידך פרקין דגמריניהו חבר משום צינוורא דע"ה דמשמשי בהדיא קודם שנגמרה ומלמא בעידנא דנגמרה עדיין לחה ומדמייתי עלה הך עובדא דמפה משמע דאיירי נמי באשה חבירה כפרש"י מיהו הך עובדא ע"כ לא איירי משום צינוורא דע"ה דהא משום קשרתיה בפה קמטמאה והיא חבירה היתה והיינו דהכא ליכא למיחש להכי דלאו לקודש קאיירי דאפילו לתרומה לא חיישינן לצינוורא דע"ה בכלים הנגמרים בטהרה כדלקמן באידך פרקין ע"ש:

בא"ד ומאי אריא ע"ה אפילו צ'ינוורא דחבר כו' עכ"ל ובאידך פרקין תרצו בזה דלך"מ ידיים שניות אין להם דררא דטומאה דאורייתא וה"ל מעלות בתרייתא ולא קמיייתא עכ"ל:

דף כ:

בד"ה והתניא כו' אלמא אדם כו' ועוד לא היה צריך לאוקמי רישא במטהר לכך כיון שלא הודיעו כו' עכ"ל ר"ל אי היה מיירי בסתומות בפ"ב דע"ג לא הוה צריך לאוקמי רישא במטהר כיון דאיירי בלא

דף טו.

בד"ה ומחוייהו שיתין פולסי להודיע לו שאין יכולת למטטרון כו' עכ"ל. לא ידענא למה לקחו לעצמם דרך אחרת דהא בנמרא קאמר טעמא משום כדי חזיתיה לא קמת מקמיה וצ"ע:

דף טז.

בד"ה שנים מזונות כו' שלא לסמוך היו נשיאים ושמאי סבר כוותייהו כו' עכ"ל ולא בעי מה"ט להקדים אבטלינן מקמי שמעיה דאיכא למטועי לומר דהיה נשיא משא"כ בשמאי שנכנס במקום מנחם:

דף טז:

נמרא ושנים מזונות האחרונים שאמרו לסמוך [היו נשיאים] ושנים כו' כ"ה בתוספתא:

שם ת"ר יצא מנחם נכנס שמאי להיכן. נראה דכל זה טעות עד להיכן ואמתני' קאי וק"ל:

דף יז.

תוספות בד"ה יום טבוח אחר השבת פרש"י קרבנות ראייה וחגיגה כו' ומיהו בירושלמי כו' אי"ל ב"ש חגיגה נמי אין זמנה קבוע כו' עכ"ל ולמאי שכתבו התוס' לעיל דשלמי שמחה נמי יש להן תשלומים כל ז' יה"ל אין זמנה קבוע ולא קרב ביי"ט כמו חגיגה קשה דא"כ באיזו שלמים קאמרי ב"ש במתני' דמביאין יליכא למימר בשלמי צבור בעצרת דבהנהו ליכא סמיכה כלל ויש ליישב דאע"ג דתרווייהו מקרו אין זמן קבוע מ"מ שלמי שמחה קריבין דמקרו לכס טפי מחגיגה דכתיב וחגותם אותו חג לה' ומיהו הך דירושלמי נאמרה בתלמודנו בפ"ב דבציה לגבי ראייה אבל חגיגה קריבה לכ"ע ולא כפרש"י דהכא דחגיגה מקרי שפיר לכס כיון דיש בה צורך הדיוט משא"כ ברחייה וע"ש כל הסוגיא:

בד"ה פז"ר קש"ב פרש"י רגל כו' ומפרש לשם מנא ידעינן שהוא רגל דהא בכולם כתיב וביום כו' עכ"ל ולא ידענא מה להם לאתניי הכא הך מלתא מדברי הירושלמי ומה ראייה הוא לדבריהם ובתלמודנו נמי איתא הכי בפ' לולב וערבה אהא דאמר'י זמן בשמיני דהתם כתיב וביום והכא כתיב ביום לומר דחלוק הוא וכל דבריהם דהכא כתבו ג"כ בפ"ק דר"ה והך דירושלמי לא הביאו שם:

בד"ה תפשת מועט תפשת לפי שיש בכלל מאתים מנה ומ"מ חשבון שביד כו' אבל למועט כו' ולא יתכן כו' עכ"ל מהג"ה א"מ ז'ל ובתום' פ"ק דסוכה מהכא גופה דחווה דהא יש לדבר סוף דטפי מח' לא ודו"ק:

בד"ה אף חג הסוכות טעונה לינה איתא כראב"י ור"מ דאילו לת"ק ור"ש וראב"ש בפ"ק דר"ה נפקא להו כו' וה"ג מרבה התם בפסחים פסח שני כו' עכ"ל כצ"ל דלראב"י ור"מ קאמרינן התם דאתא לחג הסוכות דטעונה לינה אבל לת"ק ור"ש וראב"ש אתא האו קרא לכל תאחר ותשלומין דעצרת נפקא להו מדרבה בר שמואל כדאמר התם וע"כ לינה לא נפקא להו אלא מכל פינות כו':

נמרא א"ר אלעזר א"ר אושעיא מנין כו' כצ"ל:

דף יז:

נמרא מאי לאו אין לה יום טבוח כלל ופרש"י דאם לא הקריבה ביי"ט אין לה תשלומין עוד עכ"ל ומוקא בדאפשר להקריב ביי"ט אבל דבלא אפשר מודו ב"ה כדקתני בסופא ומודים שאם חל בשבת כו' אי"נ דחד יום טבוח אית להו נמי לב"ה וליכא למימר דלב"ש קאמר הכי דבכמה דוכתי אמרי' וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן ועוד לב"ש לא שייך למימר תשלומין דבי"ט גופיה אסור להקריב:

תוס' בד"ה דכתיב ופנית בבקר פרש"י בחוש"מ כו' והר"א תירץ דב' עניני לינה הם א' משום יי"ט י'השניה משום קרבן כו' עכ"ל נראה לפרש דברי הר"א שבא לקיים הנהו דמוכח מייניהו דטעון לינה כל ז' אלא דהיינו משום יי"ט אם היה שם ביי"ט ראשון והא דמשמע דלינת רגלים אינו אלא יום א' דומיא דבכורים היינו לינת קרבן שלא היה שם ביי"ט א' אלא שבא בחוש"מ והביא קרבן ואהא מיייתי מירושלמי דגבי ביכורים נמי איכא ב' מיני לינה אבל בתום' פ"ק דר"ה ובפרק לולב וערבה כתבו דברי הר"א בדרך אחרת ע"ש ולשיטתו שם נמי למאי דלא טעון לינה כל ז' אבל דבריהם דהכא א"א להולמו ע"פ דרך זה דה"ל עיקר חסר מן הספר ועוד ע"ש דבריהם בפנים שונים ממה שכתבו כאן:

בד"ה נפשוט מיניה דחד יום טבוח כו' ימתינו לציבורא עד תרי בשבתא ויי"ל כו' עכ"ל ר"ל ימתינו לציבורא עד ב' בשבתא משום דלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת ולא תקשי להו דנפשוט ממתני' דחד יום טבוח הוא מדלא תני ימי טבוח די"ל לרבותא נקט ההוא חד יום טבוח אפי' אחר השבת ועוד דהמתני' לא נחית למחשב כמה הן ימי טבוח משא"כ בברייתא דנחית להכי דחשיב ז' ימי פסח וח' ימי חג ויום א' של עצרת ועוד דקתני בברייתא שוב אינו חונג:

בד"ה אמרה תורה כו' וכדאמרינן בפ"ק דמגילה כו' שכן מצינו בפ"ק דר"ה [דגמרינן לענין נטועיה] מה חפש כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מצינו למימני יומי כו' והקשה הר"א ליגמר מיובל כו' וא"כ לא נימא כלל הכא מנין שבוע לקדש יתירן כו' דאלת"ה ל"ל קרא מדרשה דחג השבועות דמדרשה דרבה בר כו' עכ"ל וכצ"ל ור"ל דליגמר מיובל דמנינן ביה נמי שמטיין ושנים ולא הוה לקדש אלא למנויו של שנים ה"ג הכא נימא אף דמנינן יומי י'שבועי דלא מקדשין אלא למנויו של ימים אבל אי יליף מחודש ניחא דהכי ילפינן מיניה מה חודש לכל מנויו אף עצרת לכל מנויו ועיין בתום' פ"ק דר"ה דמתוך זה דחו פירוש הר"ר משולם ואהא תירצו הכא דלהכי איצטריך חג השבועות דהיינו דרשה דר"א אמר ר' אושעיא שמקדשין בו נמי שבועי לתשלומין דמדרשה דרבה בר שמואל לא נפקא לן אלא לאפוקי מלבן של צדוקים אבל תשלומין לא נפקא לן מדרבה בר שמואל כקושייתם דליגמר מיובל דלא מקדשין אלא שנים ה"ג לא לקדשו אלא ימים וכמ"ש התוס' לקמן אך ק"ל דאכתי קושייתם במקומה עומדת לת"ק ור"ש דהתם דאיצטריך להו חג השבועות לבל תאחר ולא איתא להו תשלומין אלא מדרבה בר שמואל כדקאמר התם תקשי להו דליגמר מיובל כו' ויי"ל הנהו תנאי נפקא להו תשלומין נמי מדרשה דשמעתין דראב"י וקראתם ובקצרכם ועריכו דראב"י ודרבה בר שמואל כדאמרינן בשמעתין ובפ"ק דר"ה דנפקא להו תשלומין מדרבה בר שמואל אדראב"י דהכא סמיך ודו"ק:

בד"ה ואיצטריך דר' אלעזר ואיצטריך דר' אושעיא כו' ליעבד צריכותא דתני רבה בר שמואל ועל ראב"י י'חג השבועות דאר"א א"ר אושעיא ל"ל כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דמשמע להו לכאורה דמהיא דרבה בר שמואל למאי דמסיק דמנינן יומי ושבועי מקדשין נמי יומי ושבועי דהיינו עצרת לכל מנויו והכי איתא בהדיא פ"ק דר"ה והשתא הקשה הר"א הך צריכותא דעביד הכא שפיר מצו למיעבד אהך דתני רבה בר שמואל ואדראב"י ואכתי חג השבועות דאר"א א"ר אושעיא. ל"ל ואהא תירין דמברייתא דרבה בר שמואל

הודיעו שהפליג דבהכי מפלגין התם במתני' לגבי עובד כוכבים אבל הכא והאי להוצרך לאוקמי במטהר כיון דאין אדם משמר כו' ואהא כתבו דיש לדחות דהתם נמי אע"ג דלא נחית להכי דאין משמר כו' דאנב להוצרך לאוקמי הכא במטהר משום דשני לעיל ר"י דאין אדם משמר כו' אוקמא לה נמי התם הכי לאדהבא קסמין והאי ועוד שכתבו הוא הוכחה לפר"י דהמתרן לאוקמא בסתומות דהשתא לא אינטרדיך לאוקמא במטהר ד"נ דסיפא קשיא ליה דאי סתומות לא יטמא בהעלמת עין כראיה קמייתא שכתב ר"י יכ"ה בתוספות דע"ג שלא הביאו ראייה לפר"י אלא מסיפא דאי בסתומות איירי לא יטמאו בהעלמת עין אף בהודעה שהפליג וע"ש בתוספות:

בד"ה מ"ש רישא מ"ש סיפא כו' אף בפי' שלפני מציאתי כתוב ופי' לעולם כו' וכ"ת מ"ש רישא כו' וכן פירש מורי דהוה כמו וליטעמיך כו' עכ"ל כל זה סותר הדיבור לעיל שפירשו דמ"ש רישא כו' הוא מדברי המקשה שבא להוכיח דאדם משמר מה שביד חבירו והוא שיטת רש"י ור"י הכא ובפ"ב דע"ג אבל בדיבור זה פירשו דמ"ש רישא כו' הם דברי המתרן ולו ב' פירושים הא' הוא כמו וכ"ת מ"ש רישא כו' ולפי' שני הוא כמו וליטעמיך מ"ש רישא כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה חומר בקודש י"א כו' דררא לטומאה קצת ואפילו קמייתא נמי כו' עכ"ל צ"ל ואפילו בתרייתא נמי דקמייתא הוי דררא לטומאה לאוריייתא ואפילו בתרייתא נמי דמיהו הוה קצת דררא לטומאה דרבנן:

בד"ה הנושא את כו' שלא יגע בה עכ"ל. בתרומה גופה אבל בחבית אפילו יגע באוירה אין לחוש דלא הוי נושא אב הטומאה לטמא כלי חרס כדמפרשי ואזיל לדחות פרש"י וכן מ"ש וכי תניא בת"כ כו' התם בנוגע בה נפרש לה נמי דהאי נושא המדרס נוגע בתרומה גופה דהוה אב הטומאה לממני ראשון ושני אע"ג דלא היה אב הטומאה לטמא כלי לגבי אוכלין ומשקין לממני בהו ראשון ושני ולפסול התרומה הוה נושא המדרס אב הטומאה בשלא פירש מן הטומאה וכן לטמא שאר כלים חוץ מכלי חרס ואדם הוה אב הטומאה כמ"ש דאיתא בת"כ בגדים אחרים מנין כו' וכ"ה במסכת זבין ובריש אהלות. עיין שם וק"ל:

דף כא.

בד"ה האונן ומחוסר כפורים כו' כדדייק לקמן גבי כלים הנגמרים כו' עכ"ל כל שכתוב לעיל בדבור זה מובן מפני שהוא בגמרא פסקא דכלים הנגמרים כו' שהוא רישא דהמשנה:

בא"ד אבל בגר לא מצינו לו וכן תנן כו' מטמא הקודש כו' אחר ביאתו מותר בכולו כו' ומההיא דפרישית תירן הר"ש כו' הא דתניא בפ"ב דביצה כו' עכ"ל בצ"ל ור"ל דבהנהו דמחוסרי כפרה התם קחשיב נמי גר לראב"י ובגר שנתגייר לא מצינו לו טבילה אחר הבאת כפרתו וק"ל:

בא"ד ולא שרי בטומאה דרבנן רק כו' ובאב הטומאה אפילו ע"י הערמה לא עכ"ל היינו למאן דמוקי לה התם בולד הטומאה וכדאיתא בתלמודנו בפ"ב דביצה:

בא"ד ואותה גירסא שפיר מייתי לה בירושלמי גם בפ"ב דביצה כתוב בשיבוש בספרים אמנם כו' עכ"ל ר"ל דאותן גירסא שהיא בירושלמי דתרומות שפיר מייתי לה שם גם בפ"ב דביצה בירושלמי הובאה הך פלגותא אלא דלא מייתי שפיר אלא בשיבוש הספר וכמ"ש התוס' בר"פ טבול יום דבירושלמי פ"ב דביצה איכא איפכא מתיב מ"ד באב הטומאה למ"ד בולד הטומאה ואותה גירסא משובשת כו' עכ"ל ע"ש:

בא"ד ואילו במחוסר כפרה אמר התם שזחטין וזורקין עליו כו' דהואיל וטהור מעליא הוי כו' עכ"ל אין ראיתם מבוררת וכי מי לא ידעינן דהך טבילה מדרבנן היא דבהדיא קאמרין לקמן האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה מ"ט כיון דעד האידנא הוו אסירא אצרכיניהו רבנן טבילה ומה ראה הביא ר"י מהתם דא"צ הערב שמש ובר"פ טבול יום מפורשת ראיתו בתוס' ח"ל דבטמא שרץ דבעי הערב שמש איכא למיחש דלמא פשע ולא טבל עד לאורתא אבל מחוסר כפורים דלא בעי הערב שמש למאי ניחוש אפילו בלילה יוכל לטבול ולאכול כו' עכ"ל ע"ש והנראה שחסר כאן בתוס' ראיתו ר"י ודבריהם הכא אינן אלא דחיה לראיתו דלאו משום דלא בעי הערב שמש ויכול לטבול בלילה הוא אלא דלא חיישינן ליה משום דלא העמידו דבריהם במקום כרת כיון דמדאוריייתא טהור מעליא בלא טבילה כלל והוא ברור:

בא"ד ותירן הר"ש דעשאוהו כטמא מת בז' שלו כו' עכ"ל אע"ג דלמאי דס"ד השתא לא אסיק המקשה אלעתיא אכתי דעשאוהו כטמא מת עד דמשני ליה הכי היינו לגבי כלים הנגמרים ביד חבר בטהרה אבל בכלים הנגמרים ביד ע"ה הוה ידע שפיר לכ"ע דלגבי פרה עשאוהו כטמא מת ומש"ה פריך הא טמא יקאי:

בא"ד אף רש"י לא פירש הכי לקמן אלא פי' עשאוהו כטמא מת בז' שלו לממני ביה ראשון ושני כו' עכ"ל לא ידעתי לבוין דבריהם דגבי עשאוהו כטמא שרץ הוא דקאמרין לממני ביה ראשון ושני אבל לגבי עשאוהו כטמא מת לא קאמרי הכי אלא לטמא אדם וכפרש"י שם ואיך שיהיה בעו נמי הערב שמש דא"ל'ה מאי היכרא לצדוקים איכא שהיו אומרים במעורבי שמש נעשית וצ"ע:

בא"ד ובההיא דביצה דאמרין כלי שנטמא כו' ואקשינן הא בעי הערב שמש היה אומר הר"א כו' עכ"ל כצ"ל קאי אלעילין דאין להוכיח מההיא דביצה דלא בעי הערב שמש בטומאה דרבנן לאומר הר"א דב"י ט שחל בע"ש עסקינן כו' וק"ל:

דף כא.

בד"ה אחרונות לקודש ולא לחולין כו' תימה להר"א דמוכח רב מרי כו' ומאי הוכחה היא דלמא לאו בקודש דמו בעלמא כו' עכ"ל כצ"ל נראה דהכי קשיא ליה דמשמע ליה דרב מרי מוכח לה דלכל מילי יהיה בקודש מדהוה בקדש להך מלתא דבגדי אוכלי כו' והתוס' נקטו בדבריהם תחילת הסוגיא וה"ה למאי דמסיק דמסיפא מוכח לה רב מרי דבקודש דמו לכל מילי ואהא קשיא ליה דהא מתני' דהכא ס"ל בכל ה' ראשונות שיהיו בקודש ואפ"ה לא חשיב ליה גבי ה' מעלות אחרונות שיהיו בקודש ודו"ק:

בד"ה כעובדיה וכחללה כו' ונראה לר"י דלענין השקה מתניא כו' עכ"ל אין זה תירון לקושייתם אלא אההיא דקטופרס שהקשו בפרק אין דורשין בד"ה בתחטונות כו' והביאו זה כאן משום קושיא דר"א שכתבו הכא אף תימה להר"א דסברא הפוכה כו' ולפי דרכם זה נמי כתבו כאן ולעיל דנקטו ובאמצעית כו' וק"ל:

בא"ד וכי מוקמינן בגיטין דלמא לענין מקואות ור"י דאמר גוד אחית כו' עכ"ל לא נחתו הכא למומר דר"י דוקא בגוד אחית אית ליה דא"כ מצינן שפיר לאוקמי ההיא דקליפת השום ברובח שפופרת אף כר"י ומיירי בקרקע שוה וכמ"ש באידך תירוצא ועוד דאיכא למימר דר"י נמי לית ליה רק היכא דשייך גוד אחית כו' משמע מזה לתירוץס קמא ליכא לפלוגי לר"י בהכי וההיא דקליפת שום ברובח שפופרת לתירון קמא איתא דוקא כרבנן ולא נקטו בדבריהם גוד אחית אלא משום דבותא דרבנן דאפ"ה לית להו טופח על מנת להטפוח כן נ"ל לפרש דבריהם דהכא מדבריהם בפ"ב דגיטין ע"ש:

בא"ד ואילו טופח ע"מ להטפוח מהני לענין השקה כו' עכ"ל פי' למאי דס"ד מעיקרא וע"ש בגיטין גם מ"ש ועוד ק"ל דגבי טופח כו' מפורש כך דלמאי דס"ד מעיקרא הוי טופח ע"מ להטפוח מהני לענין השקה טפי מלענין מקואות ולדברי המתרן הסברא הפוכה קאמר ולענין מקואות דמהני מיהת בגוד אחית ולענין השקה גרע דאפילו בכה"ג משמע דאינו מועיל מדנקט מקואות וק"ל:

דף כב.

בפרש"י בד"ה הרי אלו טהורין לתרומה ולא חילק כו' עכ"ל לפי מה שהבינו התנא' דהא דקאמר וה"מ בכלי טהור אבל בכלי טמא מנו כו' אף בקודש קמיירי הך דהרי אלו טהורין אבל רש"י ז"ל לא מפרש לה הכי אלא כמו דגורין כלים אף בשים בהם כשפופרת הנוד חוץ מסל וגרנותני משום דחזי ליה ע"ה ויטבול גם בכלי שאין בו כשפופרת ה"נ איכא למגזר לגבי קודש בכלי החיצון טמא משום דחזי ליה ע"ה ויטבול גם בטהור אבל הא דקאמר והנ"מ בכלי טהור כו' קאי אגופא דדינא דהיכא דאין בו כשפופרת הנוד דומאי אסור אף בתרומה משום דלית ביה עירוב מקואות קאמר דה"מ בכלי טהור אבל בכלי טמא כו' דבתרומה לא גזרינן כלל כדמסיק והשתא הא דתנן הרי אלו טהורין דוקא לתרומה כפרש"י והא דקתני במתני' אבל לקודש אף בשניהם טמאים כפרש"י במתני' כנ"ל לדעת רש"י:

בד"ה והא דר' אילא כו' והמטביל כלים לתוכן אינן טהורין לקודש עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה אבא שאול אומר כו' והטבילין קאמר בעבד עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה שלא יהא בונה במה כו' לכך נאמנן ע"ה על שמירתם כו' עכ"ל פי' על שמירת מי חטאת וק"ל:

בד"ה לא מקבלין מנייהו רש"י כו' לפי שחבירים מטהרים כו' ול"נ דפותח בחביתו לא התירו כו' עכ"ל נראה משום דמשמע מפרש"י דבדין הן טהורין ונאמנן ואהא כתבו דל"נ דהא פותח חביתו לא התירו אס לא כו' ואל"ה הוה למפרע מנע הרגל וא"כ הא דאפילו ברגל טהורין אינו דקין:

דף כב.

בד"ה כלום משניח בך פרש"י כו' ועוד כי מסקינן דמטבילין להו ואי לצורכן למה כו' עכ"ל נראה שהם ב' קושיות חדא כי מסיק דשזיילינן מנייהו כלי שטף דמטבילין להו ואם ישמענו לנו להטביל הא והאי כבר טבלו ע"ה ומה לנו להטביל ועוד אי לצרכן קאמרי ב"ש לטמאו דמשניח עליך ע"ה ויטבלו למה יטבילו כיון דלא ישמע בכלי חרס וישתמש בו בטומאה גם לא יחיש להטביל כלי שטף וק"ל:

תוס' בד"ה ואטבילה לא מהימני כו' דחיישינן בכלים שלא הציל ע"ה אותו מטומאת אהל ולהכי כו' עכ"ל צ"ע לפי זה מאי קמשני רבא אימי ואימי בכליו כו' ויש ליישב הסוגיא בדוחק ודו"ק:

בד"ה מתוך חומר כו' וצ"ע דנילף מק"ו מה כלים כו' ואומר מורי כו' עכ"ל לא ידענא דקארי להו מאי קארי להו דכי היכא דפשיטא להו בכלים דאין נאמן על טבילתן ונאמן על הזאתן היינו מהא דכי שזיילין מטבילין ולא חייס לטומאת מת הא דומיא דהכי אגופו נמי נאמן כההיא דבנות כותים שטבל וזרם אבגדי חבר דלא חייס לטומאת מת דלא שכיח כמ"ש לעיל ולא קאמר הכא דאין נאמן על הזאתו אלא בא להזית וצ"ע:

בד"ה מקום שנקיי כו' א"כ לפי' זה כו' חלוקין הן בפי' המשנה כו' עכ"ל ולאפוקי לפירוש הערוך דנצבעין:

דף כג.

בד"ה לא יאא אדם מי כו' מ"מ לא אחמור מיהא לקודש רק לחטאת עכ"ל ולא ידענא דהכא אמאי לא נימא נמי דומיא דהכי אפילו רבנן דלא בעו כמעשה שהיה מ"מ לא אחמור מיהא לתרומה רק לקודש ואפשר דדוקא בחטאת אמרינן לאחמור טפי אפילו רבנן משום מעשה שהיה דכמה מעלות עשו בפרה:

בד"ה מת תחוב בקרקעיתו של ספינה וכן אמרינן פרק דם חטאת כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מטמאין היו את הכהן כו' ונגעו בו ביום ח' שיש לעשותה בטבול יום עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה עשאוהו כטמא מת בז' כו' דאף לאחר הזאה בעי טבילה כדמפרש כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כג.

בד"ה יצא זה שאומרים כו' טומאת מת ושרץ בתוך רחמנא תליא דאתקש כו' אבל השתא עבדינן ק"ו מפכין קטנים כו' כצ"ל:

[בד"ה שאם נגע כו' ומיהו הר"י כו'] יראה לפרש דביוה"כ שהיה חותה בשל זהב של ג' קבין ובה היה מכניס הרי דהלכי שהיה חותה היה צריך ג"כ להכניס אבל בכל יום שהיה חותה בשל כסף של ד' קבין ומערה בשל זהב של ג' קבין ובה היה מכניס הרי דלא היה צריך לכל ד' קבין שהיו בשל כסף אלא באותן של זהב שהיה ביוה"כ בה היה צריך הכל להכניס והשתא לא פסיקא ליה בההיא דשל כל יום ומשום ההיא דשל כסף שהיה חותה בה שלא היה צריך לכל ד' קבין אבל לא ידענא מי הכריחו להרכיב דבריהם אתרי רבשי למימר דלא פסיקא ליה אי מחתה של כסף קדושה או לא דהיינו כדברי הי"מ דהא א"ג קדושה היא לא מציי לאוקמא בשל כל יום משום ההיא דשל כסף שלא היה צריך הכל ואינו מצריך רק הצריך לו ואם נחתו להך מלתא דשל כסף אינה קדושה בהך סברא סגי ליה כדברי הי"מ לקמן ול"ל טעמא דלא צריך הכל וצ"ע:

בא"ד דפלוגתא היא שילהי לולב וערבה וי"א מקדשין ומיהו פ"ק דמנחות כו' אלא לדעת ופלוגתא דאמוראי כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דע"כ לית לן לפרושי כפר"ת דא"כ תקשי לההוא אמורא דסבר מקדשין מהך מתני' דאין מקדשין:

בד"ה והא דרבנן הוא משמע הא לאו הכי הוה כו' עכ"ל פי' דבשמעתין מוכח דבטומאת עצים ולבונה ליכא לספקויי בהו דהוה לאוריייתא לקבלי טומאה מדלא קדייק צירוף דהכא דרבנן רק מהוסיף ולא קדייק ליה ממקתני נמי עצים ולבונה דאי קיבול טומאתן מדרבנן ע"כ צירוף דקתני הכא דרבנן ועוד מקאמר צירוף דרבנן אלמא דבטומאתן מיהת פשיטא ליה דהוי לאוריייתא ומלא כפרש"י פ"ק דפסחים דדייק ליה דהוה דרבנן מדקתני נמי עצים ולבונה דלאו בנות קבולי טומאה נינהו כמ"ש לקמן:

דף כד.

בד"ה מנין לרביעי בקודש שהוא פסול פרש"י כו' ובפ"ק דפסחים כו' אלמא דומאי דרבנן כו' וכן אור"ת כו' עכ"ל פי' דקשה לר"י אמאי דמייתו רש"י ראיייה משמעתין דרביעי בקודש דרבנן מדחשיב ליה גבי מעלות דרבנן תקשי ליה הא צירוף כלי הוי לאוריייתא לרבי חנין כו' ואפ"ה חשיב ליה במעלות בתרייתא אלא דתירין ר"י דקרי ליה לצירוף מעלות דרבנן משום דלא משכח ליה בחולין מיהו לקודש ומאי דהוי לאוריייתא ה"נ איכא למימר ברביעי בקודש וכן אור"ת לדחות ראית רש"י דאפי' לר"י ור"ש דאין

חדושי הלכות – מהרש"א • חגיגה

טומאה עושה כיוצא בה משכחת שפיר ד' בקודש דאורייתא ע"י עצים ולבונה ועיין בתום' פ"ק דפסחים יפ"ב לחולין:

בפרש"י בד"ה שלישי שפסול בתרומה כו' ומה טבול יום שמותר במעשר אסור בתרומה שני שפסול במעשר אינו דין שיעשה ג' בתרומה עכ"ל כצ"ל והס"ד וכ"ה במסכת סוטה פרק כשם ובפרש"י פ"ק דפסחים אלא דהתם נקט חולין במקום מעשר כפרש"י שם ואח"כ מ"ה בפרש"י אינו דין שיעשה ד' לקודש וא"ת דיו כו' עכ"ל כצ"ל:

נמ' לתרומה דברי רבי ר' יוסי ב"י אומר לפסול כו' כצ"ל והכי מיייתנין לברייתא זו לקמן וכ"ה בתוספתא:

תוס' בד"ה בחבורין שנו פרש"י כו' כצ"ל:

דף כד:

בד"ה דתנן כל הפוסל כו' ועי"ל דלרבנן איצטריך התם דפליגי עליה דר' יהושע כו' עכ"ל אע"ג דרבנן דהיינו חכמים דפליגי עליה דר"י לא פליגי ברישא אלא אידים לאין אחת מטמאה חברתה כדקתני יחכ"א ידים שניות הן כו' משמע להו דפליגי נמי אההיא דכל הפוסל כו' מקאמרי ואין שני עושה שני בחולין:

בא"ד אלא קמתמה כיון שלא מצינו טומאה כהאי גווגא היכי אמרינן ליה הכא עכ"ל וכצ"ל ור"ל ר"א דקאמר התם לר"י אלא שני שני למה הכי קמתמה כיון שלא מצינו דזוכתא אחריתי טומאה בכה"ג דשני עושה שני היכי אמרינן ליה כאן גבי אוכלים טמאים משום דלמא שדי משקין דלית לן למגזר משום הא כיון דלא מצינו בכה"ג וע"ש בחולין פ"ב בתום':

בא"ד ויהיא דהתם כו' ולא לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה כצ"ל:

בד"ה לא צריכא כו' ואוכל עמה זית או בצל בתרומה ולהכי כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוספתא ופי' דאוכל עמה זית או בצל של חולין בתרומה עושה כן משא"כ בקודש דאסור לעשות כן ולפי הנוסחא בתום' לפנינו או בצל של תרומה דמשמע דאוכל הבצל של תרומה עם הקודש א"א להולמו דהיאך יאכל התרומה יופה בידים מסואבות ואם אכלה ג"כ בכוש ודאי דהכל שרי:

בד"ה שביהודה נאמנין כו' א"נ היה מצינן למימר ביחדו לנסכים נמי וכגון שידוע לנו שחולין הן שיחזקו כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל שלא קדשן בשעת הגתות אלא שיחד כולן לקדשן לנסכים ושוב כי אקדישה בכל השנה נאמן דא"ל שאימת קודש כו' ודוקא שייחד כולן לנסכים בכל השנה אבל אם לא ייחדן רק ליטול מתוכו נסכים אינו נאמן אלא ע' יום כדלקמן במטעהר טבלו ליקח ממנו נסכים כפירוש הר"א שם ודו"ק:

דף כה.

בד"ה אהל זרוק כו' וקשה מאי קאמר כיון דס"ל דשמיה אהל אמאי זרק על פני כו' ואח"כ דמסיק יקאמר ואיבעית אימא גרסינן אלא דכ"ע לא שמיה כו' ותיזק ר"י דלעולם אמת דפליגי באהל זרוק כו' ימיייתי סייעתא כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל לפי גירסת ספריים שם כמ"ש התום' שם דבתר והתניא ר' יוסי ב"י כו' גרסינן ואב"א דכ"ע משום אוירא כו' דהשתא ע"כ האי והתניא רבי יוסי ב"י כו' דמיייתי לא מתפרש אלא בניחותא ואהא קשיא להו מאי קאמר דאדרבה מהך ברייתא מוכח דאית ליה אהל זרוק לא שמיה אהל דמ"ה זרק על פני המת טמאה וכתבו עוד די"מ דקושטא דמלתא הכי הוא דהאי והתניא לשון קושיא הוא ואהא כתבו דלפי זה הא דמסיק בספריים דגרסי ואסיק בתר האי והתניא כו' ואיבעית אימא כו' דהשתא ע"כ דל"ג ליה אלא דגרסי' אלא דכ"ע לא שמיה אהל כו' וכ"ה הגירסא בגמרת נויר לפנינו וחזר בו מתירוצא קמא דהוו פליגי באהל זרוק ומ"ש ותיזק ר"י כו' מקיים גירסת הספריים ואי בעית אימא כו' דהשתא והתניא מתפרש בניחותא דמיייתי מסיפא ואם היתה מונחת כו' ודו"ק:

שם בד"ה יתגנה לעני כהן פרש"י ויראה כו' לעיני כהן גרסינן וכן גרס רש"י והכי כו' לעיני כהן דר"מ כו' ומאן דגרס לעני כהן שיבוש כו' עכ"ל וכ"כ הרע"ב דגרסינן לעיני כהן וכתב דאית דגרסי לעני כהן ומשום דתרומה מועטת כוז כו' אין רגילים ליתן אותה אלא לעני כהן כו' עכ"ל וכפירוש הרמב"ם שם:

תוס' בד"ה בגלילא שנו שיש להם רוב שמן ומאחרים בבדים מרוב כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כה:

בד"ה חבר וע"ה שירשו את אביהן מתנייא פ"ז דדמאי ופרש"י טעם כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כו:

בד"ה מנורה לא כתיב בה תמיד כו' והקשה הר"א כו' וי"ל דמ"מ כו' מחמת הנם דולק כל היום כו' עכ"ל דבהא מיתרצן כל הקושויות דתמיד דנרות אכולה נרות קאי ולא על הגר המערבי דלא יסמוך הכתוב המצוה על הנם ועיין ע"ז באורך ברא"ם פ' תציה:

שם בד"ה שאני שלחן דרחמנא כו' ומיהו הך קרא דמזבח של עץ מתרגס כו' עכ"ל בתוספות דפ' שתי הלחם דבריהם מבוארים יותר דקצרו כאן בדבריהם מלתרן קושיא השניה וז"ל שם י"ל דהא דכתיב מזבח עץ לאו אמזבח קאי אלא כדמתרגס יונתן פתורא דלקבל מדבחא ואידך לישנא סבר דאפילו לא קאי אשלחן מ"מ מדאפקי' לשלחן בלשון מזבח ש"מ דמזבח נמי בטל צפויי כצפוי השלחן עכ"ל גם מ"ש הכא עוד והרר"א תירץ דלא קשה מידי כדתנן כו' מבואר שם דבא לתרן גם כן קושיא השניה וז"ל א"נ היינו טעמא דבטל צפויי גבייהו כדמפרש התם כו' מזבח הנחשת דכתיב מזבח אדמה כו' עכ"ל שם והם בעצמם דברי הרר"א דהכא אבל דבריהם בין דהכא בין דהתם אינם מובנים לן בזה דהא לרבנן קשיא להו דהציפוי בטל לאידך לישנא מטעם עץ טעמא דר"א מטעם קרקע דבהא פליגי רבנן עליה דר"א לאידך לישנא וא"כ מאי מיייתי מדמפרש לה הכא טעמא דמתניתין מדכתיב מזבח אדמה כו' דהא אליבא דר"א קאמרינן הכי בשמעתין אבל לרבנן בלאו האי טעמא בטל הצפוי והדרן קושיין לדוכתין דהכא בטל הצפוי ובההיא דשלחן ודולבקי לא בטל הצפוי ונראה ליישב בדוחק דלתירוצם קיימא נמי הך סברא מדאפקיה לשלחן בלשון מזבח ש"מ דבמזבח נמי בטל הצפוי כמ"ש בתוספות דמנחות אלא שהסיפו בתירוצם בתרא משום דקשיא להו דהאי קרא לא כתיב אלא במזבח הזהב כתרנום יונתן ובמזבח הנחושת אכתי מנלן דלא מצינו ביה דמקרי עץ דלהוי הצפוי בטל לגביה ואהא קאמרי דלא ק"מ כדתנן במתניתין כו' ומפרש טעמא בגמרא דבמזבח נחושת כתיב אדמה דכרקע דמיו לר"א ולמזבח הזהב מקיש ליה ליה"נ נימא לרבנן בהיפך דמקשינן מזבח נחושת למזבח הזהב דמקרי עץ כת"י ודו"ק:

בא"ד אך צ"ע האי קרא כו' אי מזבח הזהב אמתים ותו לא עכ"ל פי' דאי במזבח הזהב מתוקם קרא (כתיב) אמתים קומתו כתיב בתורה ותו לא ובהאי קרא כתיב ג' אמות כשיעור קומת מזבח נחושת בתורה אבל קשה אי בעי לבוון המזבח דיחזקאל כשיעור הכתוב בתורה אמאי לא תקשי להו מאורך באיזה מזבח שיהיה דהכא כתיב וארכו שטים אמות ובתורה כתיב בזהב אמה ארכו ובנחושת ה' אמות וצ"ע:

דף כז.

תד"ה מזבח אדמה כו' גבי מזבח אבנים כו' אומר הרר"א דקאי לתריוייהו ולמורי נראה כו' עכ"ל ר"ל דק"ל דהכא מוקמי' קרא מזבח אדמה על מזבח נחושת שהיה בימי משה והתם בזבחים מוקמינן לה על מזבח שהיה בבית עולמים ודרשינן מיניה התם מזבח אדמה שלא יבגנו ע"ג כיפין ותיורצו דאומר הר"א דמזבח אדמה קאי לתריוייהו בין אמזבח נחושת ובין אמזבח אבנים ולמורי נראה דחדא נינהו למזבח של משה נחושת היה במקום מזבח אבנים שהיה בבית עולמים וכה"ג כו' וק"ל:

חַדוּשֵׁי אֲגָדוֹת — מֵהַרְשֵׁי"א

דף ג.

מה יפו פעמיך בעגלים וגו' מה נאין רגליהן כו' דהיינו כל מי שאין רגלו יפה אינו הולך כדלקמן פרט לחיגר כו'. ותלה ניאותן שהולכין בעגלים דכל הולך יחף הולך בצער כמ"ש מטעי רגלך מיחף אבל הולכי רגלים הלכו בשמחה בקרבנותיהם של שמחה ובתרגום מפרש כמה שפירן כו' ג' וזמנין בשתא בסנדלין דססגוונא כו':

בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב וגו' מפורש פרק גולב וערבה:

אבל נחשים ועקרבים יש בו. פרש"י לא היה רק אלא ממים עכ"ל ור"ל דואי בכלל והבור רק סתמא נמי משמע שאין בו מים ומדכתיב שוב אין בו מים לא אצטריך אלא לדיוקא אבל נחשים ועקרבים יש בו ואעפ"כ לא היה ניזוק יוסף אבל לדיוקא אבל עצים ואבנים למאי אצטריך ואין להקשות דלא לכתוב אלא אין בו מים וכמ"ש הרא"ם דלאו קושיא היא דאי לא הוה כתיב אלא אין בו מים ה"א דלגופא אתי שלא היה בו מים ולא הוה דייקונין מינייה אבל נחשים ועקרבים יש בו אבל השתא דכתיב והבור רק ובכללו נמי שלא היה בו מים ע"כ דאין בו מים לדיוקא אתי דנחשים ועקרבים יש בו ואין בו מים הוא פירושו של והבור רק גם מ"ש הרא"ם לפי דרכו בנחשים ועקרבים אין בו מילוי ולא אימעיט מהבור רק עכ"ל אין זה מוכן דהא אמרו בהאי לישנא לחפירה מלאה נחשים ואין להאריך בזה דמתוך שמעתין ופרש"י לא משמע אלא כדבריינו והקשה הרא"ם כיון דהיו בבור נחשים ותנא פ"ב דיבמות נפל לתפירה מלאה נחשים ועקרבים מעידין עליו כו' א"כ לא כוון ראובן להצילו ותירין דל"ק דלא ידעו שיש בו נחשים כו' עכ"ל ע"ש ועיין ברמב"ן שדבריו מטין לזה ובפענח רזי תירץ דהוא א"ל להשליך לבור אחר דכתיב השליכו אותו אל הבור הזה והם השליכו אותו הבורה משמע בור אחר כו' ע"ש:

שבת של מי היתה כו'. דהיינו אחר שהחזירו לר"ג להיות נשיא ולא העבירו לראב"ע דהוה ר"ג דריש ב' שבתות ודריש ראב"ע חדא שבת כדאמרינן פ' ת"ה ושאל כן לידע מי הוא בעל הגדה כדאמרינן כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם:

אנשים באו ללמוד ונשים לשמוע כו'. וכתבו התוס' פ' היה נוטל אמתני' דהתם בן עזאי אומר חייב אדם ללמוד את בתו תורה כו' דאיתא בירושלמי הא דבן עזאי דלא כראב"ע דאמר הכא אנשים ללמוד ונשים לשמוע ונראה דפי' נשים לשמוע מצוה כדי שידעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה כדאמר בן עזאי:

נשים באים לשמוע טף למה כו'. יש לעיין בזה דהא כתיב בתר הכי באותו ענין וביניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו וגו' הרי שאף הקטנים אשר לא ידעו הם בכלל שמיעה ולמוד וי"ל דההוא קרא בקטנים שהגיעו כבר לחינוך והם בכלל שמיעה ולמוד כדאמרינן קטן שהגיע לחינוך אביו מלמדו תורה ואשר לא ידעו היינו שאינן יודעין לשמור ולעשות שנזכר בקרא גבי אנשים ונשים וא"כ הטף דהכא ע"כ לא איירי בהגיעו לחינוך דלא אצטריך ליה דהא מפורש בקרא דבתר הכי וביניהם אשר לא וגו' אלא דהטף איירי בקטנים שלא הגיעו לחינוך ואינן בכלל שמיעה ולימוד ולמה הם באים אלא כדי ליתן שכר למביאיאין ולכך כללן עם האנשים והנשים ליתן שכר להם על שמביאיין אותן ובדרך צחות אומיות טף שלפניהן ולאחריהם הם אומיות ע"ן ח"י דהיינו שמביאיין הטף בבהמ"ק להחזיק עץ חי ולפי שהיראה גם בבנים שהגיעו לחינוך אינה עצמית לשמור ולעשות לכך לא כללן בקרא קמא דכתיב ביה ושמריו לעשות באנשים ונשים אלא דכתיב הכא ישמעו ולמדו ליראה את ה' כל הימים דהיינו שתתחזק בהם השמיעה ללמידה ליראה אותו כל הימים דהיינו בימי גדלותם:

את ה' האמרת וגו' אתם עשיתוני חטיבה כו'. ופרש"י האמרת שבתת כמו יתאמרו כל פועלי וגו' יחטיבה אחת שבת מיוחד כו' עכ"ל ויהיה חטיבה מלשון חטיבות אטון מצרים שפירשו משובחות אבל בחומש הוסיף רש"י מלשון הבלדה הוא הבלתיו לך מאלהי נכר כו' ע"ש והיינו דקאמר הכא חטיבה אחת שמע ישראל וגו' ה' אחד וכמ"ש ונפלינו אני ועמך וגו' ולפי זה יש לפרש חטיבה מלשון חוטב עצים דישראל נחטבים ונבדלים מכל שאר אומות:

אוחם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם כו'. כן הוא הגירסא בכל הספרים הכא ובפ"ק דברכות אבל בערוך גרס אתה עשיתוני חטיבה אחת בעוה"ז אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעוה"ב כו'. ע"ש אבל ע"פ המדרש שכתבו התוס' ג' מעידים זה על זה הקב"ה ישבת וישראל כו' ע"ש משמע דכולו בעוה"ז קאמר:

דף ג.

ע"ב ואף הוא פרש"י ראב"ע עכ"ל וכן משמע מדקאמר ר"י לבסוף אין דור יתום שראב"ע כו' אבל לשון אף הוא פתח ודרש כו' לא משמע כן אלא בתר דשמע ר"י דרשה דראב"ע אתם עשיתוני חטיבה אחת אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת כו' פתח אף ר"י לדרוש כעין זה כדקאמר מרועה אחד אל אחד נתנן יכה"ג איתא בפ' כל המנחות כיון דשמע דאמר אדיר פתח הוא כו' ע"ש ודקאמר לבסוף אין דור יתום שרבי אלעזר בן עזריה כו' ר"ל דשפיר נתכיון בדרשת כעין דרשה זו:

למה נמשלו ד"ת לדרבן כו'. נקט דברי תורה במקום דברי חכמים דכתיב בקרא דר"ל דברי חכמים היינו חכמי התורה שעושין סייג לתורה גופה שהוא דבר הנלמד מענינו דכתיב לעיל מיניה איןן וחיקר יתקן כו' שדרשוהו על מצות דרבנן שהן סייג לתורה כגון ערובין ונט"י ושניות לעריות ומלת דרבנן פירשו בו שהוא מחט התקווע בתוך המרדע דכתיב ולהציב את דרבנן וכדתנן פ"ט דכלים מלמד שבלע את הדרבנן וצירושלמי דאגדת חלק מ"כ שהוא נקרא דרבנן שהוא מדייר בינה בפרה והוא שזימה לב האדם רע מעגוריו בפרה סוררה וזימה התורה לדרבנן דכמו שהדרבן מטה את הפרה להדריכה ישר לתלמים להוציא חיים גופנים לעולם כך ד"ת וחכמים מכוונין לב התלמידים מדרכי מיתה לחיים הרוחניים:

אי מה דרבן זה מיטלטל כו' שאינו מתקיים אף ד"ת אינן מתקיימין ת"ל מסמרות שהוא דבר הקבוע ומתקיים במקומו ד"ת מתקיימין לעולם כמ"ש כמה מלכים נזרצין נזירות ומתבטל ומשה נזר כמה נזירות ואינן בטולין לעולם. וא"ת אי מה מסמר כו' ר"ל מחסר ומנקב ככותל מקום שהוא תקווע שם ת"ל נטועים דהוה ליה למכתב כמסמרות הקבועים או תקועים אלא נטועים שאינו מחסר אלא שפרה ורבה מוסיף גידולו והא דלא כתיב כאילנות נטועים מפורש בירושלמי דלא אצטריך למימר אלא כאילנות נטועים אלא מלמד שיש בו שבח של מטע וצירורו של ברזל.

אלו ת"ח שיושבין אסופות. שהתורה נקנית בקיבוץ כדאמרינן אימתי ד"ת נשמעין בתקנן בזמן שבעליהן שומעין אותן באסופות ומדכתיב אסופות בלשון רבים ולא אסיפה דריש ליה לב' אסופות מחולפין הללו מטמאין והללו מטהרין:

נתנו מרועה אחד אל אחד נתנן פרנס אחד כו'. דבכלל רועה אחד אל אחד כמ"ש האלהים הרועה גו' רועה ישראל האזינה גו' ובכללו ג"כ פרנס אחד זה משה שנא' איה משה רועה צאנו גו' והוא נקרא פרנס כמ"ש ג' פרנסין עמדו לישראל המן בשביל משה כו'. ואמר שאמרון מפי אדון כל המעשים כו' דגם להלכה למשה איכא לצדד לטומא ולטהר ומרבה ליה מכל הדברים האלה דכולן מפי הגבורה נאמרו שהיה הדבור מתחלק לכמה קולות כדאמרינן פרק ר"ע ודבר שאינו מפורש בתורה איכא צדקין לטומא ואיכא צדקין לטהר והתורה נתנה להכריע בהן ע"פ הדוב כמ"ש אחרי רבים להטות ואמר ע"ז עשה אזניך כאפרכסת כו' פירש בערוך אפרכסת הוא דלי של רחיים שהוא מכניס הרבה ומוציא קמעא עכ"ל והוא משל לעניינו שיכניס לאזנו לשמוע הרבה דברי כולן בין המטמאין ובין המטהרין אבל יקנה לו לב להבחין מדעות החלוקות אחיה יכשר ויקבענו לו הלכה כמותו כפרש"י:

אמר ליה יוסי פשוט ידך כו'. פרש"י הוקשה בעיניו שנתן עטרה לאותו דורש כו' עכ"ל בפשיטות ה"ל לפרש הוקשה בעיניו שלא א"ל תלמידוך אנו ומימך כו' כמ"ש לעיל לרבי יהושע דאהבי מייתי ליה כדקאמר ולימרו ליה בהדיא משום מעשה שהיה כו' ולפי שהיה זה כמורה הלכה לפני רבו וחייב מיתה היה נדון בעונש סומא לפי שעה דסומא הוא מהחשובים כמת במס' נדרים:

דף ד.

ד"ה ראה בבי כו'. דהיינו הקרי והמסורות כמפורש לעיל ועבד שרבו מצפה לו לראותו כו' נמי תרוייהו משמע שרבו מצפה שיראה הוא את העבד ומצפה נמי שהעבד יראה אותו ועתה יתרחק ממנו מב' ראיות הללו וכי תבאז לראות פני גו' משמע נמי תרתי לפי הקרי והכתיב ומסיים בהאי קרא מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי דה"ל למכתב מי בקש זאת מאתכם או מרגליכם רמוס גו' אבל מידכם רמוס רמז על הקידה שהיתה במצות ראייה בשמחת בית שואבה שהיה נועץ ב' גודליו בארץ ושוחה כו' וזו היא הקידה כדאמרינן פרק החליל:

וזבחת שלמים ואכלת עבד כו'. השלמים הם קדשים ואכילתן לישראל משלחן גבוה קא זכו לשום להם שלום ביניהם ולבין אביהם שבשמים שעל כן נקראו שלמים ועתה נתרחקו ממנו שנאמר למה לי רוב זבחיכם ר"ל דומות למרובות כמו שמפרש שבעתי עולות גו' ועתודים לא חפצתי:

ומה תוכחה של ב"ו כך כו'. ואע"ג שלא אמר להן כלל יוסף מענין תוכחה מ"מ היו יראים שיבא הוא אחר כך להוכיחם על מה שעשו לו ונבהלו מפני הבושה שלא יוכלו לעמוד בתוכחתו:

תובחה של הקב"ה כו'. מפורש בב"ר לכשיבא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא שנאמר אוכיחך ואערכה לענינך גו' עאכ"ו:

שמאוא מאי היא כו' עולים תרי משמע כו' פרש"י מאי היא דמתיירא עכ"ל וקשה לפירושו כיון דמקרא דלמה הרגזתני גו' לא מוכח דהיה מתיירא למה בבי ר"א כי מטוי ליה אבל הל"ל דכי מטוי להאי קרא בבי ראיתי עולים כו' א"ל דלמא ח"ו לדינא מתבעינא וההוא קרא מקמיה כתיב ועל כן נראה דואי הרגזתני משמע שפיר שהיה מתיירא בעלייתו אלא משום שאינו מפורש ממה היה מתיירא קאמר מאי היא שמפורש ביה שהיה מתיירא מיום הדין וקאמר עולים תרי משמע כו' ולא קאמר אלהים תרי משמע דמלת אלהים בב"מ בלשון רבים נאמר והוא לשון בעל היכולת:

יתן בעפר וגו' כולי האי כו'. פרש"י כל היסורין הללו יקבל ועודנו בספק כו' ע"ש והיינו כל היסורין יתן בעפר פיהו אבל בעי' הביא קרא יתן למכהו לחי וגו' וטעות הוא דזה הכתוב אחר אולי יש תקוה כתיב ולולי פרש"י נראה דאולי יש תקוה קאי אקראי דלעיל טוב ה' לקויי וגו' טוב לנבד וגו' ויחיל וגו' ישב בדד וגו' והאח קאמר שפיר כולי האי ואולי:

דליבא מלתא דכתיב באזרייתא דלא כו'. כתבו התוספות לא בעי למימר שיעיד לו שקיים כו' לא היה בדורו כו'. עכ"ל ולמאי דמסיק בפרק מי שמתו שהמתים יודעים נוחא:

בקשו צדק בקשו ענוה אולי וגו'. דענוה הוא מדה גדולה המביאה לידי רוח הקודש כדאמר' פ"ק דע"ז וכן צדק ודאי מדה גדולה היא ועפ"כ אמר אולי בלשון ספק ור' אסי הוסיף דכתיב שנאז רע ואהבו טוב וגו' שהם כוללים כל המדות המעולות וכולי האי ואולי:

בי מטוי להאי קרא יש נספה בלא משפט כו' הא דאמרינן פרק במה במה דיש מיתה בלא חטא לא שייך הכא דהתם איירי במת בזמנו אבל הכא איירי במת קודם שהגיע זמנו למות דיש נספה וגו' משמע קודם זמנו כי הא כו':

דף ה.

דרעינא זה כו'. והדר משלימנא לדומה כו' ועד"ז נאמר לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה דר"ל לא המתים השטין ומתגלגלין בעולם ולא באז עדיין לרשות דומה הממונה על הגיהנם וגם לא כל יורדי דומה שבאז לרשותו יהללו יה אבל אחרנו נזכה בחיים שלא למות שלא בזמנו לשוט בעולם ולא נבא ג"כ לרשות דומה הממונה על הגיהנם ונבדך יה מעתה ועד עולם גו':

אי איכא צורבא מרבנן דמעביר כו'. בספר משלי הביא רש"י דרשה דהכא וכתב שם אבל א"כ הוא אין ענין סוף הפסוק לראשו ע"כ ונראה לכיון בזה רישא דקרא רב אוכל ניר ראשים למאי דקאמר הכא ואי איכא צורבא מרבנן כו' ו"ס רב שהוא אחד מרבנן אוכל ניר שהוא זוכה בעוה"ז ללאכל ניר וחלק ראשים דהיינו רשים ודלים במצות שיש מהם נספה בלא משפט שמתים קודם שהגיע זמנן: כי מטוי כו' ותסייתי כו' לבלעו חנם עבד כו'. ר"י גופיה מרא דשמעתין קאמר פ"ק דב"ב אלמלא מקרא כתיב א"א לאומרו כביכול כאדם שםסיתין אותו וניסת ועיין בחידושינו שם:

הן בקדושו לא יאמין כו'. במאן יאמין ובקדושו לא יאמין לרבותא קאמר דאפילו בקדושו לא יאמין ולמאי דמסיק הני מנטרין כו' היינו הן בקדושו כו' ולענין שמתים קודם זמנן דוקא נקט קדושו שלא יבאו למידי חטא דומיא דהני תאני דשקיל הנך דלא מטוי אבל שלא בקדושו שכבר חטאו לא חש בהן דומיא דמטוי ולא מנטרין דלא שקיל להו ולעיל דפריך מי איכא דאזיל בלא זמניה ולא מוקים ליה בהנך דהן

בקדושו לא יאמין דיש נספה בלא משפט לא משמע כן כיון דמשום שלא יחטא הוא מת קודם זמנו במשפט מקרי ולא מתוקם אלא בטעות:

וקרבתי אליכם וגו' עבד שרבו מקרבו כו'. במשנה דאבות שנינו הוא העד הוא הדיין כו' אבל הוסיף ר"י לזקק בהאי קרא שהדיין גופיה מקרבו למשפט על מה שפסע נגדו וגם הוא ממרה להעידו דעדים אחרים אפשר שמונעים עצמם ומעכבים מלהעיד מטעם מה להשמיט עצמם או להעלים מלהעיד אבל רבו המעידו אין כאן מונע וממרה להעידו ע"כ אין לו תקנה לא לגבי העדות ולא לגבי הדין:

ששקל עלינו הכתוב קלות בחמורות כו' להקרא משמע לאז באיש אחד קמייירי כיון דכבר כתיב במכשפים ובמנאפים נידון על החמורה ל"ל למימר נידון על הקלות עושקי שכר שכיר דכבר קים ליה בדרבה מיניה ואמרינן נמי בפ' ד' מיתות מי שחייב שטים נדון בחמורה אבל קרא או במנאפים י:במכשפים או בעושקי שכר שכיר קאמר ומכתיבי בחדא להקיש בא ששקל הכתוב הקלות בחמורות לזכא למימר להיפך שבא להקיש החמורות בקלות דהא הכתוב להחמיר בא ולא להקל כדלעיל עבד שרבו מקרבו לדינו כו':

ומטי גר ומטו כתיב אין פירושו משום דמטו לשון רבים הוא דהא ברבים המטים קמשעתי קרא וכמוהו עושקי דהיינו רבים העושקים אלא דמטו המסורות והכתיב דריש ויו"ד מטוי היא בחור"ק ויו"ד הכינוי למדבר בעדו כמו מטה אותו וכל הפסוק דברי הקב"ה שמטה אותו כשמטה את הגר ואע"ג דהקרי מטוי בציר"ה אינו מכחיש הכתיב ודריש נמי המסורת והכי נמי גבי יראה יראה כמפורש פרק קמא דסנהדרין ומיהו קצת קשה להכא נמי הוו מצו למדרש גבי ועושקי שכר שכיר לפי הכתיב דיו"ד עושקי ויו"ד הכינוי שהעושק שכר שכיר כאילו עושק אותו:

בל העושה דבר ומתחרט כו'. שנאמר לא יראוני הא כו' דבתר כל המעשים רעים שזכר כתיב לא יראוני אח"כ אבל אם יראוני אח"כ מוחלין להם מיד והתנא' כתבו ללא קאי אלא לעושקי שכר שכיר וכו' דתשובה מכפרת בזה אבל מכשפים ומנאפים אינו מתכפר בתשובה ולא משמע כן ללא יראוני אכולן דנקט בקרא קאי ויש ליישב דה"ק הא דקאמר תלמודא מוחלין מיד לא קאי רק לעושק שכר שכיר דבאינן אינו מתכפר מיד אלא תשובה תולה ויוה"כ או יסורין או מיתה מכפרין מיהו תשובה דיראוני עם כולן כדאמרינן פרק יה"כ:

על כל ועלם עבד שרבו שוקל כו'. ועלם הוא השונג כמו ואם כל גוי' ועלם וגו' כי האדם נידון גם על השונג שהוא קרוב למויד כדאמרינן בעלמא א"נ כגון שונג בשבת בהעלם מלאכות שלא ידע שזו המלאכה אסורה נידון על כך דהוא ליה ללמוד ולא למד:

זה ההורג כנה כו'. זה הרק כו' מריבויא דכל קדרשי ליה כפרש"י שהורג כנה כו' דבר מועט נחשב י:שמואל הוסיף דהורג כנה היה אפשר לו להשליכה ולא להורגה בפני חבירו כמה שאמר לגבי שבת אלא אף הרק דא"ל לו בלא ריקוקה היה אפשר להבליעה בכסותו כמו לגבי תפלה:

מאי אם טוב אם רע כו'. משמע להו דאם טוב ואם רע אעלם קאי דהיינו אותו מעשה שעשה יש בו ספק והעלם אם הוא טוב אם הוא רע כיון ששניהם יש באותו מעשה כדמסיק הנותן צדקה לעני כפרהסיא כו' ונותן צדקה לנשה כו':

מוטב ללא יבנת ליה כו'. וכספתי' כו' לא שייך הכא לומר הא דעשה דוחה ל"ת כיון דהיה אפשר לו לקיים שניהם וליתן לעני בסתרי:

בשר שאינו מחותך בע"ש כו'. פרש"י דנקט ע"ש שמתוך שממהרין כו' אין נותנין לב כו' עכ"ל אבל קשה מאי טוב איכא בזה ויש לפרש דנקט אפי' ע"ש דאית ביה מצד א' טוב משום סעודת שבת:

תקנה יש לו כו'. כדמסיק דצרות לו ז'ו כגון יציבורא כו' דרפואתן קשה ואין לן תקנה מפיק לשון צרות ממשמעו משום דאל"כ לכתוב רעות וצרות רבות ומדכתיב רעות רבות וצרות משמע ליה דאותן רעות רבות הם צרות זו לזו ופרש"י דצרות לשון סמוכות כו' ע"ש ונראה דאינו נופל מלשון צרה ממש דהיינו שכ"א מן הרעות מצירה לחברתה שלא תהיה לה רפואה וכן וכעסותה צרתה שאחת מהן מצירה לחברתה והענין מבואר שאמר כן על עובדי ע"ז כי מצות אנכי מ"ע מצד החסד מדת מים ומצות לא יהיה לך ל"ת מצד הדין ואש כמ"ש בעע"ז אש אוכלה הוא אל קנא הוא והעע"ז הוא עובר על מ"ע דאנכי ועל ל"ת ללא יהיה לך שהם ממדת המים המתהפכים לזונוים ולמדת אש אוכלה שהם יציבורא ועקרבא ועל זה אמר כשיבואו הצרות על העע"ז יאמר על כי אין אליה בקרבי גוי' שלא יתלו הדבר בהשגחה שהצרות אלו באות עליו בדבר והפכו אבל יתלו הדבר במקרה ואנכי הסתר אסתיר גוי' שאנכי אוסיף להסתיר לו על כל הדעה אשר עשה כי פנה גוי' שהוא המתחיל להסתיר פני ממנו וק"ל:

הממציא לו מעות לעני כו'. כתבו התנא' פרש"י דקאי אלעיל אם טוב גוי' וקשה לר"ת חדא למה נקט כולי האי ואפסקיה כו' ומפרש ר"ת רעות רבות וצרות זה הממציא כו' ע"ש ובתוספות פרק כל הנשרפין י:פרק הבע"י אבל הא דקאמר מאי רעות וצרות כו' לא יתיישב גם לפירושם ונראה לפרש ע"פ מה ששנינו פרק הניזקין לא היו סקריקון ביהודה כו' ומוקי לה בגמרא דג' גזירות גזרו קמיייתא דלא קטיל לקטלוהו מציעתא דקטיל לייתי ד' זוזי בתרייתא דקטיל קטלוהו הלכך קמיייתא ומציעתא גמר ומקני בתרייתא אמר האימינא לשקול ולמחר תבענא ליה בדינא ולמשנה אחרונה יש בינן ליקוח הן קודמים אין בינן ליקח הלוקח נותן לבעלים רביעי הושיב רבי ב"ר כו' ע"ש והשתא רעות רבות היינו ב' גזירות ראשונות שהיה רשות לסקריקון לקטול או ליטול קרקע ואפסידה גם לגבי ליקוח דגמר ומקני וצרות היינו אם יש בידי ליקוח הוא קודם לכל ואם אין בידי ליקח יקנה אותה אחר ונותן לו רביעי דהיינו שממציא לו מעות אותו רביעי ואפשר אם לא היה אחר קונה אותה תהדר לו הקרקע ע"י שתבעו לדינא והיינו לתליתא שכח שהעב"ם מגזמו להורגו ולתלותו כמו תלוינו וחבין כו':

בל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כו'. דלגבי ישראל כתיב ישא ה' פניו אליך גוי' כמפורש בספרי אינו דומה שואל מחבירו בתוך פניו כשואל מן הצדדים ולכן כשהם בגלות נטלה ברכה זו דישא פניו גוי' בהסתר פניו משא"כ שאר אומות שאינן שייכין בהסתר פניו דלעולם לא ישא הקב"ה פניו להם:

בל שאינו בוהיה לאכול אינו כו'. דבזמן שישראל עושין רצונו של מקום כתיב ואכלת את כל העמים י:היפך כשאין עושין רצונו של מקום כתיב והיה לאכול גוי' ולעתידי כתיב ואכלתם אכול ושבועו והללתם גוי' הלשון כפול דר"ל ואכלתם לעתידי מה שאכלו האומות מכם בעולם הזה שיהיו מחזירין לכם בעולם הבא כל מה שהיו שוללין מכם בעולם הזה:

דף ה'

ע"ב אפי' הכי יהבי ביה רבנן עינייהו אדהכי כו'. ר"ל אף על פי שנתקיים בו והיה לאכול על ידי ששדר לבי שבור מלכא כדאמר להו מ"מ כיון דיהבו ביה רבנן עינייהו שלא נתקיים הדר שדר מלכא וגרבוהו:

בל מקום שנתנו בו חכמים עיניהם כו'. מפורש בגמדים:

אף על פי שהסתרתיו פני מהם בחלום פרש"י ביום דיין ולא בלילה כו'. עכ"ל ועי"ל לפי שנאמר אם יהיה נביאכם וגו' בחלום אדבר בו לא כן עבדי משה גוי' פה אל פה אדבר בו דהיינו פנים אל פנים כדכתיב ודבר ה' עם משה פנים אל פנים גוי' ומדכתיב הכא ואנכי הסתר אסתיר פני גוי' דהיינו למעט כעין נבואת משה שהיה פנים אל פנים אבל כעין נבואת שאר נביאים דבחלום אדבר בו לא אימעט מהסתרת פנים ושבו מצאתי כעין זה בפ' ע"י:

ר"י אמר כו' שנאמר ובצל ידי כסיתך גוי'. לפי ענינו דלעיל נראה דמויתו לענין נבואה ותחלת מקרא זה ושמתי דברי בפין גוי' דהיינו נבואת משה שהיה פה אל פה ואמר בגלות סתתר זה הפנים מ"מ ובצל ידי כסיתך דהיינו שלא סתר פנים ממש כמו שהופך פניו לצד אחר אלא כמי שמכסה פניו בצל ידו דרואה בקצת על חבירו מתוך הצל ועי"ל דיד סתם נאמר בכ"מ על השמאל כמ"ש בפרק הקומץ ידך זו שמאל כו' שנאמר אף ידי יקדה ארץ וימיני טפחה שמים גוי' ע"ש חו"ש גם שבגלות איכא הסתרת פנים כמ"ש השיב אחרו ימינו מ"מ צל ידי שהיא השמאל כסיתך להנן עליכם והאי לישנא דידו נטויה עלינו גוי' מצינו לו בספר ישעיה בכמה מקראות כתיב בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה וכל המפרשים וכן התרגום פירשו בו לרעה אבל לפי הענין להכא יש לפרש בו ללטובה נאמר הגם דבכל זאת הסתיר פניו מהם בגלות ולא שב אפו מהם כמ"ש ידו נטויה להם שהיא יד השמאלי ולא הסתיר פניו ממש והוא מבואר בריש פרק קמא דכתובות כי ימינו הוא הרחמים ויד שמאלו הוא הדין גם שבגלות השיב אחרו ימינו והם הרחמים ממש ומדת הדין גבר עלינו מכל מקום היא ידו הנטויה עלינו להנן מצרות גלות ואהא מיייתי עובדא דההוא מינא דהראה לו לריב"ח הסתרת המקום מעליונו והוא הראה לו ברמז דעוד ידו נטויה ואין כאן הסתרה גמורה:

מאי תהיו עלן ממיני כו'. לפי שר"י ב"ח הוא היה מפורסם בעל נצחון נגד המינים כגון בהך דפ"ק דבכורות בסבי דבי אמונא ובההיא דפ' א"ט דא"ל קיסר לריב"ח אליהם כאריה כו' וכן בכ"מ ולזה א"ל אחר מיתתך מה תיהיו עלן ממיני מי יודע להשיב לן בנצוח וא"ל אבדה עצה מבנים גוי' האי קרא גבי עובדי כוכבים כתיב שהם המינים כמפורש בכמה מקומות ולזה אמר אם אבדה עצה מבנים שהם ישראל שנקראו בנים אתם לה' נסרחה גם חכמתם של עובדי כוכבים שהם המינים:

ואי בעית אימא מהכא דכתיב ולאכה לנגדך וגו'. כבר האריך בזה האברבנאל בספר משמיע ישועה שהם מתייחסים באמונתם בדמיון עשו ליעקב שהיה להם אב אחד ועשו היה צד אביו במרמה בפיו ויעקב איש תם וגו' כן אמונתם שמשערים לעבוד עבודת ה' והם עובדים אותו במרמה ודעת בלתי אמתו כו' ועוד האריך ע"ש חו"ש ולאכה לנגדך וגו' כי מעשה אבות סימן לבנים שבני עשו ילכו בשוה לנגד בני יעקב לפי חכמתן כמ"ש ואע"ג דנתבטל סימן זה כמ"ש בפ"ק דע"ז דמעיקרא דרוש לנגדך ולבסוף דרוש יעבר נא לאונו לפני עבדו היינו דוקא לענין מלכות וממשלה כדמשמע קרא דיעבר נא לאוני וגו' דמייירי באדנות וממשלה דהיינו שיהיה עשו מחזיק במלכות מקודם בעוה"ז ואח"כ יחזיקו במלכות בני יעקב לעוה"ב אבל לענין חכמה מתקיים האי קרא ולאכה לנגדך וגו':

שנאמר כי הנה יוצר הרים וגו' תקנה יש לו גוי'. יוצר הרים ובורא רוח הם כוללים הגוף והנשמה הגוף נוצר מאמצעיותו של עולם מהר הבית והנשמה נבראה מרוח ה' כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ושיחו של אדם שהוא הדבור יוצא מבין שניהם שהם כלי הדבור מהגוף ומן הרוח כמ"ש לרוח ממללא חו"ש מגיד לאדם מה שיחו מה תקנה יש לו כיון שהוא יצר וברא אותם וה"מ למכתב מגיד לאדם שיחו וע"כ דרשו מלת מה שהוא מורה על דבר קטן כמ"ש ואנחנו מה וכמוהו הרבה דר"ל מה שיחו דאפי' שיחה של מה שבין איש כו':

מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו כו'. דה"ל למכתב בסתר תבכה נפשי אבל במסתרים משמע במקום ששמו סתרים. ואמר מפני גוה מפני גאותן כו' מפני גאותה כו' עיין פרש"י בספר ירמיה מפני גדולה שלכם שתבטל ומפני גאותה של שמים שניתן לפסילים ע"כ ומספר ישן שהכל אחד שאין גאותן של ישראל אלא הקב"ה לכתוב ואשר חרב גאותך אלא שרשב"ן ביאר בפ' כזיכול נתמעטה גאותו של מלכות שמים כענין שאמרו שנתמוטטו כנפי החיות ושתמעטה פמליא של מעלה ומקום יש להקב"ה ששמו מסתרים הם בתי גוואי הסתרים הפנימיים שעליהם נאמר ושם חביון עזו כו' ובתי בראי הם עמודי התוך שעליהם העולם עומד ויו"א בתי גוואי ה' הראשונה ובתי בראי ה' אחרונה והכל כוונה אחת ע"כ:

שאני חורבן ביהמ"ק דאפי' כו'. למדכתיב ביום ההוא המשמע על יום מיוחד קאמר דהיינו ביום החורבן ומיהו האי קרא במסתרים תבכה נפשי נמי משמע דביום החורבן קמשעתי דכתיב ביה דמוע תקמע וגו' לדריש ליה בסמוך נמי על חורבן ביהמ"ק משמע דוקא בבתי גוואי ונראה דוואי הבכיה קמיה כזיכול לזכא אלא בבתי גוואי אלא דה"ק שאני חורבן ביהמ"ק דאפי' מלאכי שלום כו' קאמר אפי' לגבי אדם ללא זו האדם אלא אף המלאכים מר יבכיון והם ג"כ בבתי בראי ודכתיב ויקרא ה' לבכי וגו' היינו שגם על המלאכים קרא להם שיבכיון בבתי בראי אבל קמי' שמיא כזיכול לזכא בכיה כלל בבתי בראי שזינה בכתוב לומר דמוע תקמע על חורבן ב' מקדשות ולגבי גלות ישראל כתיב ותדר עיני דמעא משום דעל חורבן מקדשות שהיה בבתי בראי לא היה הבכיה קמיה אלא על האדם והמלאכים משא"כ על גלות ישראל שהיה הבכיה בבתי גוואי כתיב ותדר עיני וגו' כזיכול שהיתה הדמעא כלפי שמיא:

ג' הקב"ה בוכה כו'. ועל שא"א לעסוק בתורה כו'. לכאורה מה בזה טעם לבכיה ואדברה היה לשמוח על כך ולפי הדקדוק קאמר גבי שאפשר כו' ואינו עוסק סתם ולא קאמר ואינו עוסק בתורה וכן גבי שא"א כו' קאמר עוסק סתם ולא קאמר עוסק בתורה נראה לפרש דה"ק כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק גם בדברים אחרים כפועל בטל וכל שא"א לו לעסוק בתורה לאז משום שא"א לו ממש אלא שעוסק בדברים אחרים המבטלים אותו מלימוד תורה על שניהם הקב"ה בוכה על זה שהולך בטל ואינו עוסק בתורה וגם על זה שעוסק בדברים אחרים וביטל מל"ת שהיה לו להניח כל עסקיו משום לימוד תורה כדאמרינן סוף פ"ב דקידושין מניח אני את כל אומנות שבעולם ולומד את בני תורה כו':

גפל מן ידיה אמר מאינרא כו'. נראה דשלא בכוונה נפל הספר מידיה ואפשר שהיה עומד במקום גבוה בעלייה ונפל משם לארץ ולמקום עמוק יותר וע"י זה נזכר בדרשת המקרא השליך משמים ארץ דלפי פשוטו ה"ל למכתב לארץ בלמ"ד וע"כ דרשו למשניהם השליך בפעם אחד משמים ומארץ למקום עמוק ביותר דהיינו מאינרא רם לבירא עמיקתא ואפשר שרמז בזה על שהשליך בגלות לבבל כדאמרינן פרק האשה לא הגלה הקב"ה ישראל לבבל אלא מפני שהיא עמוקה כשאלו שנאמר מיד שאלו גוי':

תזבו להקביל פנים הרואין ואינן נראין כו'. נראה דהך דרשה שייכא אלעיל שדרש יראה יראה כשם שבא לראות כך בא ליראות שזה ודאי לא יתקיים ממש בעוה"ז שפני הקב"ה אינן נראין בעוה"ז אבל בעוה"ב נאמר ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גוי' ויתקיים אז יראה יראה ממש דהשכינה רואה פני ישראל והם

חדושי אגדות – מהרש"א • חגיגה

יראו פני השכינה וז"ש תזכו להקביל פני הרואים ואין נראין דהיינו שתזכו לעוה"ב לקבל אותו פנים שיהיה גם נראין לכם:

ויחי עוד לנצח וגו'. פשטיה דקרא בתמיהה היא וכי הרשע לא ימות כמו כו' ע"ש בתוספות ר"ל ומללא כתיב בלשון תמיהה דרשואו ויחי האדם עוד לנצח וגו' דהיינו שמוסיפין לו על שנותיו כי יראה חכמים ימותו. ואם במיתתן כו' נראה דהיינו בציאת נפש כמפורש פרק האורג בחייהן עאכ"ו כי הרואה פני חכם כרואה פני שכינה כללעול ובהיפך ברשע אסור להסתכל בפני רשע כדאמרינן בפרק החובל:

הזה רגיל ג' ירחי' באורחא כו'. פרש"י מהלך ג' חדשים היה מביתו לב"ה ונוסע מביתו אחר הפסח כו' לשמח את אשתו בחג הסוכות עכ"ל ובחג השבועות לא היה אפשר לו להיות בביתו ולשמוח עם אשתו :הוא דחוק ולולי פירושו נראה דלאו מה"ט נקט ג' חדשים אלא דכן דרכו לילך למקום אחר לבקש פרנסתו משם ולשהות בדרך כ"כ שלא היה אפשר לו ללמוד בבהמ"ד רק יום א' ומייתי ליה דיום יום ידרושון וגו' וכי ביום כו' דומאי בכל מקום היום כולל גם הלילה כמו וייה ערב וייה בוקר יום אחד אבל מדכתיב יום יום כפול משמע למעט לילה ואהא קאמר וכי ביום כו' אלא כו' אפילו יום אחד בשנה מעלה כו' ולכך הוא כפול כלומר כאילו הוא לומד בכל יום ויום מהשנה דכעין זה כתיב לגבי פורענות ארבעים יום יום לשנה יום לשנה גו' ומסיים בהאי קרא מעניינו דעת דרכי יחפענן דגם הא דאזיל באורחא ודרך שהוא נחשב להם כמו דעת יחפענן:

ובן במדת פורענות כו' אפילו יום א' בשנה כו'. בתום' פ"ק דסוטה הקשו בזה שם דמהכא משמע דמדה טובה ומדת פורענות כי הדדי נינהו דבתרוייהו יום א' חשוב שנה והתם קאמר דמדה טובה מרובה ממתת פורענות ובתוספתא קתני דמדה טובה מרובה על מדת פורענות על חמש מאות ע"ש ונראה ליישב דודאי לאו כללא הוא בכ"מ דמדה טובה מרובה ממתת פורענות דהא במדה טובה גופיה יש חילוק לגבי אוהביו כתיב לאלפים דור ולגבי שומרי מצותיו דהיינו מיראה כתיב לאלף דור אלא להכל לפי כוונת העושה בו לטובה ומ"מ אינו פחות ממה הרעה:

דף ז.

יקר רגלך מבית רעך כו'. בפשיטות פריך מהאי קרא כאילו הוא פשטיה דקרא דאיירי בקרבנות משום דכל ספר משלי הנמשל ממנו הוא פשטיה ומשמעו הוא המשל ואינו פשטיה כמ"ש גם זה מתוך הסוגיא דפ"ק דחולין ע"ש ונראה עוד בזה דלפי פשטיה הוה ל"ל הוקר עצמך מבית רעך וע"כ דרשו רגלך ע"ש שלש רגלים כשאחיה עולה לרגל הוקר מלבא שם בחטאות ואשמות כמפורש לעיל:

התם בחטאות ואשמות כו'. יש להזהיר על השונג כגון שגגת מלאכה וזון שבת דה"ל ללמוד ולא למד יע"ז אמרו שגגת תלמוד עולה זדון:

מבית רעך כו'. פרש"י אוהבך הקב"ה שקרא ישראל רעך שנאמר למען אחי ורעי עכ"ל אבל הנראה ממשמעות המקרא דדוד אמר כן לישראל ובספר שיר השירים מצינו יפתי רעייתי גו' זה דודי וזה רעי:

דף ח.

זה וזה מרובות ע"ז נאמר איש כמתנת ידו בברכת ה' וגו' פרש"י עולות מרובות דכתיב איש כמתנת ידו עכ"ל וטפי נראה לפרש בהיפך איש כמתנת ידו שלמים מרובים לאוכלים מרובים דבעי ליתן להם אכילתם וכברכת גו' היינו נכסים מרובים לעולות מרובות וייתיישב לפי הדרש דהכא כ' של כמתנת דלפי פשוטו לא יתפרש כ' כמתנת ולענין צדקה נדרש האי קרא להתיישב כ' של כמתנת דמשמע קרא בתרתי. בא' שהוא ותרן בממונו ואינו עשיר כ"כ קאמר קרא איש כמתנת ידו ובאחד שאינו ותרן בממונו אבל הוא עשיר והיינו שיתן בברכת ה' גו' דהיינו בכ"א להחמיר ולא להקל:

דף ט.

מעוות לא יוכל לתקון זה שביטל בו' וחסרון לא יוכל בו'. ונראה דבמלתא חדא מתוקם ליה האי קרא מעוות גו' שביטל ק"ש או תפלה שלא קרא ק"ש או לא התפלל כלל ביומו וחסרון גו' שהתפלל ביחידות בלא מנין עשרה ונקט תפלת שחרית וערבית וה"ה תפלת מנחה אלא דנקט ליה דומיא דביטול ק"ש דלא שייך רק שחרית וערבית א"נ לרבותא נקט ליה הכי דאפילו תפלת ערבית ושחרית דיש להם תשלומים ביומו מ"מ מקרי מעוות לא יוכל לתקון כיון דלא התפלל בזמנו וכ"ש תפלת מנחה דאין לה תשלומין כי אם ביום אחר דו"ק:

ואינו דומה שונה ק' פעמים לשונה ק"א פעמים כו'. נקט במלתיה מספר הזה לפי הרמז עובד אלהים לאשר הוא ר"ת גימ' ק"א ולא עבדו הוא ר"ת גי' ק' והכוונה בזה ע"ד שכתבנו בס"פ התכלת לגבי ק' ברכות שחייב אדם לברך בכל יום בסוד נפש רוח נשמה דמיון כהן לוי ישראל שיבא לחלק הנשמה א' מיק' דהיינו מעשר מן המעשר ונמצא שונה ק' פעמים הוא חלק א' לנשמה אבל השונה פ"א ביותר מזה הוא חלק אלוה ממעל והיינו בין עובד אלהים גו' ומייתי בזה למשל י' פרסי בזוזא כו' ר"ל שהוא מהלך אדם ליום א' ההולך אחר חמורו עם סחורות השוכר נוטל זוזא ליו"ד פרסאות ואם הוא משכירו למר הליכתו אחר חמורו פרסה א' יותר דהיינו י"א פרסאות ביום א' אותה פרסה קשה עליו ונוטל עליו עוד זוז א':

הנה צרפתיך ולא בבסף כו'. פרש"י ולא בכסף לא באש כמו שצורפים הכסף באש עכ"ל והוא דחוק דה"ל למכתב ככסף בכך הדמיון וע"ק דהא כתיב בהיפך זה וצרפתיך כצרף את הכסף ונראה לפרש לפי עניינו דהכא דה"ק וצרפתיך ולא בכסף דהיינו שלא יהיה להם עשירות של כסף דעשירות נקרא בכ"מ ע"ש הכסף וכפל הענין בחרתיך בכור עוני היינו שלא יהיה להם כסף וקרא לעניות מדה טובה שמחזירן למוטב ובהפך בעשירות כתיב וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל:

בוורדא [ברזא] סומקא לסוסיא כו'. סוקיא חיורא אמרינן פ' הרואה שהוא סימן טובה לרואה גם בחלום ולא כן הסומק והיינו שהוא מורה על ליטון עוגות וקאמר נמי הכא גם שהעניו גופיה רעה להם דוגמת הוורדא סומקא מ"מ הוא מצרף ומלבן אותן להיטיב אותן כמו גוף הסוקיא שכולו חיורא ועי"ל המשל בסוקיא חיורא שהוא יפה מצד עצמו ולא מצד תכשיטו כסף וזהב אשר עליו שהרי אין בו רק הוורדא ורצועה אדומה של עור כן יאי עניותא להן שיהיו מצד עצמן ותורתן יפין ולא מצד עשירות ועד"ז אמר לסוקתי ברכבי פרעה דמיתוך רעייתו שהיו יפין מצד עצמן שכל כסף וזהב שעליהן היו משאילין להן כבר:

נוגב אדם אפשר בו' אבל הבא על אשת איש כו'. לעיל גבי הוליד ממנה ממזר כתבו התוס' במתני' דלא בעי למנקט רוצח כו' אבל הכא דנקט הבא על אשת איש ולא נקט הוליד ממנה ממזר נראה דה"מ למנקט נמי רוצח מיהו גוזל לא היה מצו למנקט ועיין בזה בחדושי הלכות:

נטרד מז העולם פירש רש"י אין לו עוד תשובה לפי כו'. ע"ש רצה לומר דאין תשובה מועלת לו להצילו מן הניהגם כדאמרי' פרק הזהב דג' שוירדין לגיהנם ואין עולין וחשיב הבא על אשת איש בהדיהיו והיינו שאין עולין מיד כמ"ש התוס' שם מדאמרינן התם דיש לו חלק לעוה"ב:

אין אומרים בקרו גמל כו' אלא בקרו טלה כו'. פרש"י לשון קלקול נופל באדם שהוא טוב מתחלה עכ"ל והיינו שהיה עושה טוב והיה לומר תורה מתחלה ועכשיו פירש אבל הבא על א"א אין זה מקרי עושה טוב מתחלה אלא סור מרע היה מתחלה:

כל ת"ח כו' בצפור נודדת גו'. מדמה את הת"ח בדיבור התורה כפטופוט של צפור טהור כמפורש זה פ' יש בערכין שלכך מביא המצורע צפור החיה ע"ש תקנתו בפטופוט התורה וקאמר דכן איש נודד ממקומו דהיינו מבית המדרש ששם הי"ל פטופוט התורה ופירש ממנו לפטופוט דברים בטלים. ואמר ואומר מה מצאו גו' כי רחקו מעלי אין לומר רחקו אלא מי שנתקרב מתחלה להקב"ה דהיינו בלימוד תורה כמפורש בענין ותופשי התורה לא ידעוני דהיינו שפירשו ממנה:

דף י.

ליוצא ולבא כו' זה הפורש כו'. תחלת המקרא זה כי לפני הימים שכר אדם לא נהיה גו' ובפרק חלק אמרו שהוא קן מגולה כמבואר שם [בחדושינו] שהוא מפורש בסוף כל התוכחות שבמשנה תורה והתמכרתם ואין קונה. וע"ז אמר שם מאי וליוצא ולבא אין שלום שדבר זה הוא הנאמר בתחלת כל התוכחות דהיינו ארוך אתה בבואך וארוך אתה בצאתך דאין זה מקן מגולה לפי פשוטו וע"כ דרשו ביה שם אף ת"ח שכתוב בו שלום רב גו' כו' עי"ש הכי נמי הכא מה"ט דרשו ביה כיון שיצא אדם מדבר הלכה כו' דהיינו שלא יהיה בידו הלכה ברורה למר כדאית ליה בפורש מהלכה למקרא ולמר כדאית ליה מתלמוד למשנה או מתלמוד ירושלמי לבבלי. וזה מכלל קן מגולה כמפורש פרק תולין עתידה תורה שתסתכח כו' ומסיק שלא ימצאו הלכה ברורה כו' ומסיים בהאי קרא מן הצר לפום הך דרשה הוא היצו"ר כפרש"י שם בלשון א' שהוא המסית ומדיח בכל זה:

התר נדרים פורחין באייר ואין להם כו'. דכל הני דרשות דקאמרי הני תנאי דברייתא דיש להם על מה שיסמכו ס"ל לתנא דמתניתין דאין להם על מה שיסמוכו דלכולהו אית להו פירכא דקאמר בגמרא ושמואל נמי דלית ליה פירכא מ"מ כיון דלאו מגופיה דקרא מייתי ליה אלא מדיוקא לא יחל דברו הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו מקרי אין להם על מה שיסמכו והיינו דקרי ליה פורחין באייר שאינו אלא מדיוקא מבחון ולא מגופיה דקרא דו"ק:

בהררים התלויין בשערה כו'. אמר הדרים לשון רבים לפי מה שפרש"י דמקרא מועט והלכות מרובות קאי עליה ניחא דהדרים לשון רבים ע"ש הלכות מרובות ולפי' ר"א שכתבו התוס' לקמן דמקרא מועט והלכות מרובות לא קאי עליה וי"ל דנקט ליה כהדרים בלשון רבים להפלת הענין למשל שבשערה א' מב' צדדים מכל צד של השערה תלוי הר א' משני ההרים ואעפ"כ לא נפסק אחד מהן מן השערה כ"ה הלכות שבת כו' דברמז מועט תלוייה ולא נפסק ממנה:

וחזרתי כו' מפרש"י נראה דחזרתי בי היינו החרטה והפתח הוא דבאפי נשבעתי ולא מדעת מיושבת. ומיהו צריך התרה מאחרים וכן מוכח הסוגיא דפ' הספינה שאמר ועכשיו שנשבעתי מי מופר לי אבל התוס' שם לא הביאו הסוגיא דהכא כן אלא דהקב"ה מופר לו לעצמו והקשו שם מה שהקשו ע"ש:

מגין שנשבעין לקיים את המצות כו' מה שיש לדקדק בזה מפורש פ"ק דנדרים:

דף יא.

עריות בשלשה כו' מוקי לה בסתרי ערייות כו'. פרש"י שאין מפורשות כגון בתו מאנוסתו ואם חמיו כו' עכ"ל ולשון סתרי לא משמע כן ומתוך ספר ישן למדתי לפרש סתרי ממש וסוד איסור ערייות כגון סוד איסור אחרות דהשטן מונה את ישראל באיסורה שהרי עולם בתחלת בנינו היה שקין והבל נשאו אחרות ואין האדם קן בשכלו לאסור וכן באיסור אחרות אין אדם קן בשכלו שמטותו של יעקב שלימה היתה ונשא אחרות אשתו והגך תרי דשקלי וטרי בהדדי ולא שמעו טעם סוד בזה מרבץ ואתי למשרי איסורא בעריות כי האי והשתא ניחא דהוה סתרי ערייות דומה ממש למעשה בראשית ולמעשה מרכבה שהם ודאי סודות ודברים נסתרים ממש:

יכול לא ישאל אדם מו' ימי בראשית ת"ל לימים ראשונים אשר היו לפניך כו' ואצטריך למכתב למן היום אשר ברא אדם גו' ללמדך דמאז צריך שאלה ועיין שכל ביותר כי האדם היה תכלית הבריאה ואשר נברא בגוף ונשמה:

יכול ישאל אדם כו' מה לפנים ומה כו'. יש לדקדק לפי הפי' דמה לפנים שהסכימו בו התוס' כמ"ש לעיל בפירושם דהיינו קודם שנברא עולם היאך בעי למימר הכא יכול ישאל אדם מה לפנים הא כבר מיעטוי קרא מדכתיב למן היום אשר ברא אדם כו' דקתני לעיל ונ"ל דכבקי נקט השתא מה לפנים אלא אגב דנקיט מה למעלה ומה למטה ומה לאחור ועוד למאי דנפקא להו מלמקצה השמים דאסור לשאול מה שיש חוץ למחיצות ממילא נפקא נמי דאסור לשאול מה לפנים ולא אצטריך קרא למן היום אשר ברא אדם גו' אלא לכדר"א כלקמן ולפירוש זה מה למזרח ומה למערב חוץ למחיצות הרקיע לא הוזכר כלל אלא דהוי בכלל מה למעלה ומה למטה דהיינו למעלה ממחיצות הרקיע ולמטה ממחיצת הרקיע דה"ה חוץ ממחיצות הרקיע מן הצדדים וה"נ לההוא פירושא דמה לפנים ומה לאחור היינו חוץ ממחיצות הרקיע למזרח ולמערב צ"ל דה"ה חוץ ממחיצות רקיע לצפון ולדרום ומן המקרא דמייתי מלמקצה השמים כו' משמע דו' קצוות יש לשמים ולעולם:

דף יב.

יון שסרח נתן ידיו עליו ומיעטו שנאמר כו'. דבשתי ידים של הקב"ה נברא האדם מתחלה כדאמרינן במדרש מדכתיב וידך עשוי גו' הדים הם ב' מותיו שהם הרחמים והדין כמבואר דברזה באורך ברפ"ק דכתובות וכיון שסרח בראו שנים בב' ידים שהם הרחמים והדין ומיעטו ובמדרש ילקוט הוסיף בזה המאמר ומיעטו והעמידו על מאה כו' וכ"ה בפרק הספינה דקומתו של אדם הראשון היה ק' אמה והיינו אחר שסרח ומיעטו ויש רמז בזה ותשת עלי כפך כף גי' מאה:

אידי ואידי חד שיעורא הוא כו'. מה שדקדקו התוס' בזה אההיא דמסכת תמיד גם מה שכתב הרא"ם בזה הכל מפורש בפ"ד דמסכת תמיד: י' דברים נבראו ביום א' כו'. מספר יו"ד דברים שנבראו ביום ראשון ראוי לתת להם טעם והוא ע"פ מה שבארנו כי ביום ראשון נברא חומר הראשון אשר ממנו נתהוו כל צורת הנבראים וכ"א נקבע ביומו כפרש"י בחומש והשתא בחומר הראשון ביום ראשון נבראו הד' יסודות הפשוטים דחשיב הכא שהם אש ורוח ומים וארץ כי החושך הנאמר בקרא הוא האש הטבעי כמ"ש המורה ועוד יסוד חמישי הפשוטי שהם הגרמיים השמימיים הרי שנבראו ביום ראשון חמשה

יסודות הפשוטים בלי הרכבה כלל ובבריאתם ע"י שהם נשמיים נפלו בהם המקריים בו ביום וחשיב קו תוהו שהוא הוראה למקרה האיכות והכמות בגדר המקום הנופל בדבר הגשם וז"ש קו תוהו קו ירוק המקיף בו' כי הקו המקיף את מקום העולם הם הגרמיים השמימיים שמהם יוצא החושך שהוא אש הטבעי לעולם כמ"ש חכמי המחקר שמתנועת הגלגלים יוצא אש הטבעי אבל למעלה מקו המקיף שהן הגלגלים אין לומר בו גדר מקום והביא שנא' ישת חושך סתרו וגו' ירצה כי באמת הנמצאים המורכבים בכלל אין להם מציאות כ"א בג' יסודות הפשוטים שהן רוח ומים וארץ אבל ליסוד הד' שהוא אש הטבעי לא יוכלו לבא זז"ש כי ישת הקב"ה חושך סתרו שלא יוכלו כל הנמצאים התחתונים לבא למציאות אש היסודי אף שהוא ג"כ בגדר המקום וכתבו התוס' סיפא דקרא סביבותיו סוכתו קדריש ע"פ כוונה שאמרנו כי יסוד האש הוא המקיף עוה"ז שהוא בדמיון הסוכה שהוא עראי והעולם ההפסד כי כל מורכב יפסד בהפרד המורכב ועוה"ז נברא בה' דמיון הסוכה כצורתה שתי דפנות שלימות ושלישית אפי' טפח כמפורש במסכת מנחות ואמר אבני בהו הוראה למקרה האיכות כגון הלח והיובש שהם אבנים המפולמות בו' שאף שהאבנים מטבע היבש במאמר הש"י המים הלחים יוצאים מהם לעולם האבנים הם ג"כ ממקרה החם והמים ממקרה הקר כל זה ממקרה האיכות מיוסדות הפשוטים שנבראו ביום א'. ואמר ומדת יום ומדת לילה בו' שהוא ממקרה הזמן שיש בכל גשם מהיוסדות חמשה הפשוטים שזכרנו לעיל ואלו חמשה יסודות וד' המקריים הבאים מהם בודאי ראויים להבראות טרם כל נברא המורכב מהם מכל הנמצאים וחשיב העשירי שהוא התכלית אשר בעבורו נברא כל והוא האור שברא הקב"ה ביום ראשון שלא הזכר בריאה ביום א' כ"א לאור כפרש"י בחומש והוא האור הגנוז לצדיקים שיהיו זוכין לתענוג נפשי ליהנות מזיו השכינה ע"י התורה שנקראת אור כמ"ש כי נר מצוה ותורה אור ושומר אדם צופה בו מסוף העולם בו' היינו בעינו השכלי ומייתני ליה שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב בו' דבשאר ימי בראשית כתיב וירא אלהים כי טוב על כללת הבריאה וביום ראשון פרט כי טוב על בריאת אור על כוונה זו ואין טוב אלא צדיק דבשכילו נברא ונגנו לצדיקים לעתיד לבא:

ואור ביום ראשון אברי והכתיב ויתן וגו' יום רביעי בו'. יש לדקדק דאנופיה דקרא דכתיב ביום ראשון ייאמר אלהים יהי אור ויהי וגו' ה"ל ללאקשוי הכי דהא ביום רביעי נברא וי"ל דאנופיה דקרא ידע למימר בדברי חכמים דלקמן הן הן המאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי אבל רב דחשיב מדת יום ומדת לילה בתרתי שנבראו ביום א' ע"כ דנקבעו המאורות ג"כ ביום ראשון קשיא ליה שפיר מההוא קרא דיום רביעי ומשני כדר"א דההוא אור הוא שנגנו ובדאי היה נקבע ביום א' אלא כיון שנסתכל בו' עמד ונגנו ושבו ביום רביעי ברא מאורות אחרים ונקבעו בו ביום ואנופיה דקרא נמי דכתיב ויהי ערב יהי בוקר יום א' לא משמע ליה למקשה דנקבעו המאורות אלא דמ"מ זמן דיום ולילה חשיב ליה כחדא דיו"ק:

ביו"ד דברים נברא העולם בחכמה ובתבונה בו'. כפי העיון שהן הן היו"ד דברים דחשיב הכא שבהן נברא עולם הן בשמותיהן קרובין לשמות עשר ספירות שהסכימו בהם המקובלים בקריאת שמותן והם היו"ד מאמרות ששנינו שבהן נברא העולם ומייתני בחכמה ובתבונה דכתיב בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה גו' לפי שמות הספירות קדמה חכמה לבניה והוא מסכים לדעת ב"ה לקמן דארץ נבראת תחלה וא"כ שמים. ואמר ובעדת דכתיב בדעתו תהומות נבקעו הדעת היא המעלה העליונה כפרש"י בחומש יי"חם לו שבו תהומות נבקעו שהן אבנים המפולמות שהזכרו לעיל שמהן יוצאין מים לעולם ואמר בכח יגבורה דכתיב מכין הרים בכחו וגו' דבבריאת הרים נראה כחו וגבורתו ביותר כמפורש על הרים יעמדו מים וגו' ועלו הרים וגו' בין הרים וגו' משקה הרים וגו' הרים הגבוהים ליעלים וגו'. ואמר בגערה דכתיב עמודי שמים ירופפו גו' פרש"י כדלקמן שגער בו ועמד עכ"ל ובחומש פי' בע"א חו"ל יהי רקיע יחזק הרקיע אף על פי שנבראו שמים ביום ראשון עדיין לחים היו וקראו בשני מנגרת הקב"ה בו' דכתיב עמודי שמים ירופפו כל יום א' בשני יתמהו מנגרת וכו' ע"ש ואמר צדק ומשפט דכתיב צדק ימשפט מכון כסאך וגו' לא שנברא הכסא כבוד בו' ימי בראשית קאמר ככל הנהו דנקט דהא אמרינן פ' מקום שנהגו להכסא הוא מו' דברים שנבראו קודם שנברא העולם אלא דקאמר דהכסא כבוד נברא מב' דברים שנברא העולם שע"י י' דברים בכלל נברא כלל העולם:

ואמר בחסד וברחמים דכתיב זכור וגו' כי מעולם המה. דלפי משמעו שבקש דוד על להבא אל אבוסה וגו' דרכיך ה' וגו' הדרכני באמיתך וגו' ה"ל למכתב בלשון להבא זכור רחמיך ה' וחסדיך כי לעולם המה ועי' דרשו מעולם המה היינו מבריאת עולם המה וה"נ אמרינן שיתף הקב"ה מדת הרחמים עם הדין וברא העולם וכתיב עולם חסד יבנה וגו':

היה מרחיב והולך כב' פקעיות א' של בו'. בד"ר כיצד ברא הקב"ה את עולמו נטל ב' פקעיות א' של אש וא' של שלג ופתכן זה בזה בו' ע"ש ונראה דנקט שלג עש"ה יאמר לשלג הוי ארץ ונקט אש כדלקמן שהשמים מאש ומים נבראו ויש לכונן בזה שהוא רמז לב' מדות כי האש הוא רמז למדת הדין והשלג ומים הם רומזים לרחמים וז"ש שפתכן זה בזה בו' כדאמרינן בתחלה בו' וא"כ שיתף הקב"ה מדת הרחמים עם מדת הדין שנאמר ביום עשות ה' אלהים וגו' ואמר שהיה מרחיב והולך בו' כפי מדותיו שהן לאין תכלית עד שגער בהן הקב"ה והעמידן בו' שיהיה שיעור לעולם בגדר המקום כפי המקבלים שהם דברים הנשמיים ומייתני מדכתיב אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולמי די בו' וכתבו התוס' רמז בזה לעולם ת"ק שנה שהעלם מן אותיות שדי הוא ת"ק:

שנאמר גוער בים ויבשהו בו'. מצינו גערה בים סוף שנאמר ויגער בים סוף ויחרב וגו' דהיינו בקריעת ים סוף אבל בים סתמא דכתיב כאן לא מצינו בו אלא דקאי אבריאת עולם ועוד דגוער לשון היה נופל שפיר אבריאת עולם דעוד היום הוא גוער בו שלא יהא הולך ומרחיב אבל אקריעת ים סוף הוה ליה למכתב ויגער לשון עבר דכתיב התם:

בש"א שמים נבראו תחלה בו' ובה"א ארץ בו'. ויש תימה בדבר הזה כיון שבמאמר א' נבראו שמים וארץ איך נופל בהם תחלה להיות האחד מוקדם לחברו ועוד קשה כדמקשינן קשו קראי אהדדי ומשני ר"ל כשנבראו ברא שמים בו' אכתי לב"ה קשו קראי אהדדי ואם נאמר לב"ה ג"כ הכי א"כ במאי פלגי ואם נאמר לב"ה בהפך לא ה"ל לשתוק לר"ל ולומר לב"ה הפך זה ובעל יפה מראה כתב דר"ל סברא דנפשיה קאמר ולאו לתרצו אליבא דב"ש ובה' ולדבריהם כתב שם תירוצים אחרים על רמיות המקראות ע"ש ואין זה מסוגית התלמוד דהא סתמא דתלמודא קאמר קשו קראי אהדדי ולא ר"ל ומשמע דלב"ש יב"ה על פלוגתייהו פריך ועוד דאין זה מדרך התלמוד כיון שכל אחד מהתנאים יש לו תירון על רמיות המקראות והוא פשוט שהרי [לא] הזכר בגמרא מה לו לר"ל להקשות קושיא זו ולתרצה בע"א ויראה דודאי במאמר אחד נבראו כולם אמנם פלוגתייהו באיזהו מהיוסדות התחיל להרחיב ולילך המציאות של עולם כמ"ש חז"ל שם אמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כ"כ בו' עד שגער בהן הקב"ה בו' והיינו דאר"ל מאי דכתיב אני אל שדי אני הוא שאמרתי יש לעולם די והמשל

בזה דבכל הדברים יש ספק בבריאתם אם נאמר שהפנימי אשר בתוכה הוא העיקר ונברא תחלה ואח"כ נתגדלו והלכו עליו קליפות החיצונות והם אינם אלא שומרים לפנימי או שנאמר הפך זה כי החיצונות הם גדילות ונבראו תחלה ובזולתו יפסד גם הפנימים כי הוא שומר עליהם ואחר כך בתוכו יתגדלו הפנימים ואם נאמר שקולים הם ויבאו שניהם וכאחד התחיל מציאותם בקטנותם והיו גדלים והולכים ולזה לדעת ב"ש שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים וגו' כי הגרמיות השמימייות המקיפים את העולם אשר בסיבובם יתנוועעו כל המציאות הם העיקר וממנו התחיל המציאות להרחיב ולהלך מלמעלה למטה עד לארץ שהוא האמצעי בתוך היסודות הפשוטות והוא שהביא ראה שנאמר השמים כסאי וגו' כי בודאי הכסא הוא עיקר והשרפרף הוא טפל אליו וכמו שפרש"י כי לפי גובה הכסא הוא מתקן שרפרף ודעת ב"ה הפך זה שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים כי הארץ הוא המרכז אשר עליו יסובבו כלם והוא העיקר כי הם אינם אלא כשומרים ומשמשים אליה וע"כ בה התחיל המציאות והיה הולך ומרחיב עד מציאות השמים הגלגלים עד שגער בו הקב"ה כענין שאמרו בפ"ב דיומא דכל מידי ממציעתו מתצר והביא ראה שנאמר הבונה בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסדה כי מעמד העלייה בלי הבית שתחתיו א"א וע"כ הארץ היא העיקר שהאגמה על היסודות הפשוטים כולם על הארץ יסדם הש"י ופלגותא האת בעצמה פלגי ר"א ור"י ביומא פ"ה ר"א אומר בו' ע"ש ודעת החכמים הכריע בניהם כי כאחת התחיל המציאות מלמעלה מן השמים ומלמטה מן הארץ שנאמר אף ידי יסדה וגו' כמתחיל בב' ידיו בשני קצוות לעשות מלאכתו ואומר קורא אני עליהם יעמדו יחדיו שיעמדו ירצה בו הגלגל ההיקף בלי המרכז והמרכז בלי הגלגל א"א שיעמדו אך יחדיו יעמדו וע"כ התחיל המציאות בשניהם כי כלם עקריים והא דמקשה קשו קראי אהדדי היינו אליבא דב"ש דלב"ה קרא דביום עשות וגו' דייק דהעשייה נמשך אל ארץ ושמים וממהקדים בכאן ארץ לשמים ע"כ ארץ נבראת תחלה אבל קרא דבראשית ברא אלהים את השמים וגו' לא דייק דהבריאה שנאמרה שם נמשך אל האור ולא בא לומר כאן סדר הבריאה לשמים וארץ כמו שפרש"י אלא שברוב הכתובים הקדים השמים לארץ הוא לב' ענינים כי מציאותו ית"ש ניכר באמצעיתם יותר מע"י התחתונים כי מתנועתם נודע מניע ראשו שכל מתנועע יש לו מניע ויכלה הדבר אל מניע ראשון והב' שגדולת מעלות פועלותיו ית"ש נראות יותר מהעליונות כמ"ש כי אראה שמין וגו' ובאגדת ירושלמי איתא דלא קשה לב"ה קרא דבראשית ברא וגו' א"ר חנינא מקום שב"ש מביאים טעם לדבריהם ב"ה מסלקים מ"ט דב"ש בראשית ברא וגו' משם ב"ה מסלקים לון והארץ היתה כבר היתה ע"כ אבל ב"ש דדייק ליה קרא דבראשית ברא וגו' שהשמים נבראו תחלה ויפרש מלת בראשית כמו בראשונה ולהורות סדר הבריאה כמו שהביא רש"י דעת המפרשים א"כ מה יעשה לקרא דביום עשות וגו' ומשני ר"ל כשנברא ברא השמים תחלה כמו שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים וגו' אבל כשנטה נטה ארץ תחלה בו' ומה שכתב בעל יפה מראה דר"ל ע"כ לב"ש לא אתי דלא נחלקו אלא בבריאה אבל בנטייה מווד ב"ש דארץ קדמה דא"כ מאי קאמר ב"ה לב"ש לדבריהם אדם בונה בית בו' והלא אין זה משל צדק אלא בנטיה שבונה כ"א בהקמת מצבו והלא בזה מווד ב"ש לב"ה בו' עכ"ל הוכחה זו אינה אלא לפי מה שהוא הבין לשון נטיה שהיא הקמת מצבו המצב אבל מהנראה כי הקמת המצב היתה בכלל הבריאה והנטיה היא גמר עשיה ותיקונה כי מלאכת הארץ נגמרה ביום הג' שנא' ביום הג' ותראה היבשה וגו' ויאמר אלהים תשא ארץ וגו' וגמר מלאכת השמים היה ביום הד' שנאמר בו יהי מאורות ברקיע השמים וגו' ולכך בענין העשיה הזכיר הארץ תחלה שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים וגו' ובעל יפה מראה האריך במאמר הזה אך בדרשות רחוקים מפשוטו ע"ש ואני לא באתי רק בדברים הקרובים לפשוטו:

מאי שמים אריב"ח ששם מים בו'. ר"ל ששם עליו יש מים דכדכתיב ויהי מדביל וגו' ובין המים אשר מעל לרקיע וכתיב בתריה ויקרא אלהים לרקיע שמים וגו' דר"ל משום דעל הרקיע יש מים קרא לרקיע שמים ע"ש שם מים והמ"ם משרת לשנים כמ"ש הרא"ם אך מ"ש הרא"ם עוד דשם מים שנאמר על השמים האויריים בו' לא ידענו מי הכריחו לכך ודו"ק:

תנא אש ומים בו'. פירוש כמ"ש שהאל"ף אחרי השי"ן נחה ובהיפך אותיות בו' והכוונה כדלעיל ע"ש ב' מדותיו הדין והרחמים שסתפן וברא בהן השמים:

אידו נאמר שמים וארץ הייתי אומר שמים וארץ שמו בו'. לכאורה הענין תמוה לפרש דכל שמים וארץ דכתיבי הן שמו ועוד דגם הכא היאך אפשר לפרש שהן שמו של אלהים וא"כ אמאי קאי מלת ברא דכתיב ולפי לשון הב"ר הייתי אומר שמים וארץ אלהות הן בו' עכ"ל נראה דה"פ דהייתי אומר שמים וארץ ג"כ שם אלהות הן וב' רשויות הן וה"ן קרא בראשית ברא אלהים הפועל את אלהים הפועל שהם שמים וארץ שיהיה לשמים וארץ כח אלהות וחסר מן הכתוב אלהים הפועל ועכשוי שנאמר את השמים ואת הארץ וגו' ע"כ אלהים דקרא היינו אלהים הפועל ושמים שמים ממש וארץ ארץ ממש ואין בהן כח אלהות כלל וכה"ג י"ל בפ"ק דמגילה גבי שכתבו לתלמי אלהים ברא בראשית כמפורש שם:

דף יב:

ע"ב את הארץ ל"ל בו' דכיון דכתיב את השמים ע"כ אלהים דקרא לא קאי אשמים וכ"ש אארץ וא"כ לכתוב את השמים וארץ ומשני להקדים שמים בו' כפרש"י וכתבו התוס' והא דאמרי ב"ה לעיל ארץ נבראת תחלה דכתיב ביום עשות ה' וגו' ולא כתיב התם ואת דריש ליה מדשני קרא בסדרו להסמיך ארץ לעשיה בו' ע"ש וקשה לדבריהם א"כ גם לב"ש נמי לא לכתוב ואת גבי הארץ ומדשני קרא דבראשית ברא וגו' להסמיך שמים לבריאה מסדריה דביום עשות וגו' שהקדים ארץ לשמים לדרוש ליה דהשמים נבראו תחלה ולפי דרכנו שכתבנו לעיל הא דמשני ר"ל כשברא ברא שמים תחלה וכשנטה נטה ארץ תחלה היינו דאליבא דב"ש משני הכי אתי שפיר הכא דאי לא כתיב ואת ה"א דהבריאה היה שניהם כאחד כדעת החכמים אלא בנטיה היתה הארץ תחלה ולכך שינה כאן בראשית ברא שמים גו' דלכ"ה ה"א דהבריאה והנטיה שוין אבל לבית הלל דלא מחלק בין הבריאה והנטיה דקרא דבראשית ברא לא דייק להו כמפורש לעיל ע"כ דשינה הכתוב דביום עשות ארץ גו' לומר שהארץ נבראת תחלה אך קשה לב"ה דלא ס"ל ואת הארץ להקדים שמים לארץ אתא ואת הארץ ל"ל וע"כ נראה דכל הסוגיא איתא לב"ש אבל לב"ה יש לדרוש את השמים ואת הארץ בדרך אחר כדאיתא בב"ר ששיב לו ר"י לפי שאין יודעין לדרוש בו' אלא את השמים לרבות חמה ולבנה בו' ואת הארץ לרבות דשאים ואלגות בו' וכה"ג איכא בפרש"י בחומש לרבות תולדותיהן ופלגי אדרשה דהכא כמ"ש התוס' והיינו אליבא דב"ה:

למי שאין דרכו להשכים והשכים בו'. פרש"י וזו השכימה עמה שנבראו כא' בו' עכ"ל והיינו כחכמים דס"ל הכי לעיל ויותר נ"ל אליבא דב"ה השיב ר"י הארץ השכימה ונבראת תחלה ודומיא דהכי מייתני ומצאו נשים ואנשים בו' שהקדימו להשכים הנשים מאנשים וכן נראה דר"י כב"ה קאמר כדמוכח בב"ר שכתבנו לעיל:

אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעים כו'. הקושיא בכלל וכי משום שאינן יודעין הבריות כל זה יהיה אוי להם ומנ"מ בדיעתן כ"ז ומה ענין העמודים הללו במספר למר כדאית ליה וכו' ונראה הכונה בכל זה כמבואר בכמה מקומות במקרא ובתלמוד שהבחירה ניתן לאדם לנצח את היצ"ר בתורה ובמצות כמ"ש בקידושין אס פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד והקב"ה עוזרו כמ"ש שם צופה רשע לצדיק גוי' ה' לא יעזבנו בידו וע"ד הבא לטהר מסויעין לו ע"ז אמר ר"י אוי להן לבריות שאין יודעין על מה העולם עומד לפי בחירתו אס לקיים עולם במעשה הצדיקים הטובים ואס לאבד במעשה הרשעים והרי העולם עומד בבחירת בן אדם בקיום התורה ומצותיה והיינו על העמודים כמ"ש העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח ועל ג' דברים העולם קיים על הדין ועל. האמת ועל השלום שנאמר המרגיז ארץ גוי מפני שעמודיה יתפלצון דהיינו שאין בני אדם מקיימין העמודים שזכרנו ואמר בעיקר העמודים שעומדים על המים שהיא התורה כמ"ש הוי כל צמא לכו למים ומייתי רמז לזה שנאמר לרוקע הארץ על המים דהיינו על התורה שנמשלה למים כמ"ש הוי כל צמא לכו למים ואמר המים על ההרים כי התורה לא ניתנה למלאכי השרת אבל ניתנה לבני אדם הצדיקים הבורחים בטוב שנמשלו להרים בכמה דוכתין כגון מדגל על ההרים גוי' ואל ההרים לא אבל גוי'. ואמר שההרים עומדים על הרוח וגוי' הצדיקים יבחירתם לטוב תולה ברוח שהיא הנשמה הטוהרה שניתנה להם כמ"ש ויפח באפיו נשמת גוי' ואמר שכל זה תלוי בבחירת בן אדם לנצח את הסערה והוא היצ"ר כמבואר פ"ק דב"ב גבי איוב שהיה כופר בבחירה ואמר על דעתך כי לא ארשע גוי' אשר בשערה ישופני דרוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאיוב דהיינו רוח יצ"ר שע"כ כתיב שערה בשי"ן רמז על היצ"ר שהוא כחו של שעיר ואמר שאותו סערה תלוי בבא אדם לטהר שהקב"ה עוזרו ושהיינו שתלויה בזרועו וכחו של הקב"ה לעזור לבן אדם לפי בחירתו ולפי שר' יוסי לא זכר כמה הן העמודים וסמך אמתני' שהן ג' תורה ועבודה וגמ"ח קאמרי ביה הני תנאי ע"פ מ"ש פ"ב דמכות דאיכא תנאי דח"א תרי"ג מצות ניתנו לישראל ובא דוד י:העמידן על י"א וח"א דבא ישעיה והעמידן על שס וח"א דבא חבקוק והעמידן על א' והיא האמונה שנאמר וצדיק באמונתו יחיה כמפורש שם באורך ועד"ז קאמרי חכמים הכא העולם עומד על י"ב עמודים שהן י"א דחשיב התם ועם האמונה שהוא זכאי עקרית הם י"ב עמודים וי"א על ז' עמודים הם י': דחשיב התם ועם האמונה הם ז' עמודים ור"א דקאמר הכא על עמוד א' היא האמונה שנאמר בה יצדיק באמונתו יחיה ומייתי ליה שהוא עמוד של הצדיק כמ"ש בו וצדיק יסוד עולם דהיינו באמונתו ועד"ז אמר הכתיב לדור דודר אמונתך כוננת ארץ ותעמוד שע"י מצות אמונה כוננת ארץ ועל ידה תעמוד הארץ כי האמונה היא עמוד אחד של כל העולם כמ"ש דמיו"ק:

שני רקיעים הם שנאמר הן לה' אלהיך השמים ושמי גוי'. י"ל בזה שנתכוין על ב' רקיעים דהיינו שמים הם האויריים ושמי שמים הם שמים העליונים ממש כמ"ש הרא"ס אקרא הללו את ה' מן השמים גוי' ואחריו הללוהו שמי השמים והאויריים הם נקראו שמים ע"ש ענין שם מים בעבור היות שם הויות המים כו' ע"ש:

ו' רקיעים ואלו הן וילון כו'. חכמי אומות עולם מסכימים על כך שז' רקיעים הם והם ז' כוכבי לכת כסדרן שצ"ס חנכ"ל אמנם בפרטיו הדברים במאמר הזה לא ידענו לכון להם וע"כ אמרתי לי בזה במופלא ממך בל תדרוש:

וילון אינו כו' אלא נכנס שחרית ויוצא כו' פרש"י נכנס שחרית לתוך תיקו והאור נראה וערבית יוצא עכ"ל והקשו התוס' א"כ היאך נראין הכוכבים בלילה כיון שהם קבועים בשני ומיהו שמה נראין מתוכו כו' ונראה לפרש אפכא נכנס שחרית בעולם וממנה יוצא האור לעולם ויוצא ערבית מן העולם ולכך נראין כוכבים עכ"ל ופי' זה אינו מובן דמשמע הוילון כשהוא פרום בפני דבר אחר הוא מחשיך ולכך בלילה יוצא מן העולם כדי שיהו הכוכבים נראין אס כן היאך נכנס שחרית בעולם להביא האור לעולם דמשמע דע"י פריסת הוילון הוא מחשיך אור בלילה וכשנכנס לתיוק נראה אור החמה ביום והרי אנו רואין דעלייתא של שמש ביום מאיר ושקיעתא בלילה הוא מחשיך ולולי דבריהם נראה דלאו לענין אור קאמר נכנס ערבית ויוצא שחרית ומחדש כו' אלא דגם קודם שנקבעו המאורות ביום ד' נאמר ויהי ערב ויהי בוקר שהיו אז מדת יום ומדת לילה כדאמרין לעיל והיינו דבלאו מאורות עצם השמים יותר מאיר ומזהיר ביום מבליה משום דהוילון נכנס ביום לתוך תיקו והרקיע מזהיר ויוצא אח"כ בערבית מחיקו תחת הרקיע ומחשיך בפניו ח"ש ומחדש בכל יום מעשה בראשית שהיו גם קודם שנקבעו המאורות דהיינו מדת יום ומדת לילה שהיו נראין ברקיע ע"י הוילון ומייתי ליה מקרא הנוטה כדוק גוי' כאהל לשבת היינו כמו שעושין וילון כאהל לשבת שביום הוילון נגלל והאלה פתחו ובלילה הוילון פרום בפני האהל:

רקיע שבו חמה ולבנה קבועין כו'. גם זה שלא כדעת התוכנייס שעדתם שחמה ולבנה אינן קבועין בגלגל א' אלא כדרך שצ"ס חנכ"ל:

שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות כו' נקרא שחקים מלשון שחיקה וטחינה ואמר וטוחנות מן לצדיקים היה נראה לפרש לצדיקים שבדור המדבר כדמייתי מקרא דכתיב אדור המדבר אבל האי קרא לאו בצדיקים איירי דכתיב לעיל מיניה כי לא האמינו באלהים גוי' וכתיב שם וינסו אל גוי' ובגירסת הלקוט טוחנות מן לצדיקים לעתיד לבא וניחא טפי ומייתי ליה מדור המדבר שנאמר ויצו שחקים גוי' שנתן להם הקב"ה גם כן מאותו מן שהיה מוכן להם לעתיד ואפשר שע"כ אמרו בפרק חלק שאין למור המדבר חלק לעוה"ב שכבר קבלו חלקם מן המן בעוה"ז:

ובול שבו ירושלים ובהמ"ק ומזבח בנוי כו'. ומייתי ליה מקרא בנה בניתי גוי' לשון הכפל בנה על ירושלים בניתי בית כמשמעותו בהמ"ק זבול על שם המזבח ואמר שמיכאל השר הגדול כו' שע"כ נקרא השר הגדול בספר דניאל שהוא כהן גדול של מעלה במקדש שלמעלה וכדאמרין בעלמא ירושלים של מעלה מכון נגד ירושלים של מטה ואמר שהוא מקריב עליו קרבן בע"י הניה בזה וכי תעלה על דעתך שיז שם פרים ובכשים אלא מהו מקריב נשמתן של צדיקים וע"ז תקנו בתפלה ואשי ישראל כו' כמפורש בטור א"ח סימן ק"ן ומייתי וראה מזבול קדשך גוי' ר"ל ראה מירושלים שלמעלה שמכון לה ירושלים שלמטה שנחרבה עתה ואיה קנאתך גוי':

ז"ה שאומרים שירה בלילה כו'. מפני כבודן של ישראל כו' דשירתן של ישראל עיקרה ביום בתפלתן ב"פ שחרית ומנחה שהן חובה כדמסיים בהאי קרא תפלה לאל חי משא"כ ערבית הוא רשות וכה"ג אמרו בפ"ק דע"ז מהאי קרא דהקב"ה שומע שירה מפי חיות בלילה ומשמע מכל זה דאין המלאכים אומרים שירה ביום כלל ויש לדקדק מהא דאמרין ג' פ"ה כי עלה השחר א"ל הגיע זמני לימר שירה ויש לחלק בין המלאכים שנבראו בכל יום שאין אומרים שירה אלא פעם א' ביום שנבראו כמפורש שם ובין מלאכים כגון מיכאל וגבריאל שאומרים שירה תמיד כמפורש שם:

בל העוסק בתורה בלילה כו'. וכל הפוסק מד"ת ועוסק בדברי שיחה כו' מפורש פ"ק דע"ז:

ומגדל דאקרי שמים שנאמר השקיפה ממעון גוי' וכתיב ביה וברך את עמך ישראל גוי' היינו ע"י מלאכיו אשר דרים שם כמ"ש המלאך הגואל הוא יברך גוי' ויעקב אמר למלאך לא אשלחך כי אס ברכתני:

מכון שבו אוצרות שלג ושל ברד כו'. והם אוצרות של פורעניות לייסר בהן את הבריות כפרש"י ועל פי המקרא דאויב הבאת אוצרות שלג ואוצרות ברד גוי' אשר חשכתי לעת צר גוי' ושם כתיב מי הוליד אגלי טל גוי' דהיינו עליית טללים רעים ועליית אגלי כו' שזכר כאן ואמר חדרי סופה וסערה כו' ודלתותיהן אס כו' שהם ג"כ אוצרות של פורעניות כמפורש בישעיה דכתיב מעם ה' תפקד גוי' סופה וסערה ולהב אס אוכלה ומייתי שנאמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב כך היא נוסחת הגמרא ועיין פרש"י אבל בגירסת ע"י מייתי שנאמר פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו:

צדיק אתה ה' ולא יגור במגורך גוי'. מפורש פרק חלק:

ואתח תשמע השמים מכון גוי'. בתפלות של שלמה על הפורעניות המתרגשות בעולם הוא דכתיב ואהאי קרא סמיך נמי דהפורענות היו שם במכון:

צדק ומשפט דכתיב צדק ומשפט מכון גוי' צדקה דכתיב כו'. צדק וצדקה ב' ענינים הם דצדק למעט עושה עול וצדקה כמשמעו שנותן דבר ואינו חייב לתת לו אלא בדרך צדקה:

גגוי שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום כו'. דשמו של הקב"ה נקרא שלום נלמד מהאי קרא פ"ק דשבת כמפורש שם ואמר גגוי ברכה דכתיב ישא ברכה מאת ה' גוי' ולא הביא האי קרא לעיל גם לענין צדקה דכתיב בסופיה וצדקה מאלהי ישעו משום דלא כתיב ביה השם המיוחד השוכן בערבות. ואמר נשמתן של צדיקים שנאמר והיתה נפש אדוני צרורה גוי' ענין זה מפורש פרק שואל ע"ש. ואמר ונשמות כו' שנאמר כי רוח מלפני יענטוף גוי' דבר זה מפורש פרק כל היד. ואמר וטל שעתיד כו' שנאמר גשם נדבות תניף גוי' מפורש פ' רע"ק. ואמר שם אופנים כו' מלך אל כו' שנאמר סולו לרוכב בערבות ביה שמו לפי ענינו הל"ל יה שמו אבל רמז בזה ע"ש כי ב"ה צור עולמים וע"כ אמר סולו לרוכב בערבות שהוא למעלה מכל הברואים שנבראו ב"ה:

דף יג.

מופלא ממך בל תדרוש ובמכוסה כו'. הכפל בזה נראה שרמז אכל ה"מ דמתניתין במופלא היינו במעשה המרכבה מה למעלה ומה למטה כו' אל תדרוש ובמכוסה ממך גם במעשה בראשית אל תחקור מי שאינו בקי בטבעי מעשה בראשית אך במה שהרשית התבונן אמר התבונן בלשון ציווי כמ"ש החוקרים והפלוסופים דיש לאדם לחקור על מציאותו מתוך הברואים שבעולם ואין לך עסק בנסתרות דהיינו בסתרי עריות כדאמרין לעיל:

בשעה שאמר אעלה גוי' אדמה לעליון כו'. לעיל מיניה כתיב כי האי גוונא ואמרת בלבבך השמים אעלה גוי' אבל אפשר לפרש על רקיע ראשון משא"כ הכא דכתיב אדמה לעליון גוי' כמו שהשיב לו על זה והלא מן הארץ עד לרקיע כו' ובין כל רקיע ורקיע כו' למעלה מהן כסא הכבוד כו':

גמרוד הרשע שהמריד עולם כולו עליו כו'. כמ"ד בפ' כיצד מעברין אמרפל שמו ונקרא שמו גמרוד שהמריד כו'. והיינו דבור הפלגה כפרש"י בחומש ונבוכדנצר לאו בן בנו היה כמ"ש התוס' אלא ע"ש שזה נ"נ אמר אעלה על במתי עב גוי' ונמרוד שהמריד במלכותו את דור הפלגה אמר ג"כ לעלות לשמים כמ"ש הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים גוי' כמפורש בפרק חלק עעלה ונכנו בקרדומות כו' ע"ש והתוספות פירשו בע"א:

ורגלי החיות כנגד כולן כו'. פירשו בתוס' ע"פ הקליר שיסד בקדושה דמוסף ר"ה שיז ט"ו פעמים ת"ק עד רגלי החיות למנין ז' רקיעים וח' אוירים וס' רגליהם רגל ישרה אותיות ש"ר י"ה דהיינו י"ה פעמים ש"ר ונ"ל ח' אוירים היינו מהארץ עד לשמים אויר א' ח' רקיעים וששה אוירים בין הרקיעים הרי י"ד וכף רגל ת"ק חשיב ליה אויר והרי ט"ו פעמים ת"ק מיהו הא דאמר הכא רגלי חיות כנגד כולן כו' משמע כנגד כל הני ת"ק דנקט ונ"ל כף רגל חיות לאו היינו רגלי החיות גם מיסוד הקליר וחיות אשר הנה מרובעות נראה דגב' חיות הנוטאות את כסא הכבוד משתעי וא"כ קרני החיות כנגד כולם דנקט הכא הם קרני השור שבכסא דבשאר החיות לא שייך קרני:

אך אל שאל תורד אל ירכתי בור כו'. ר"ל נשמתו אל שאל שהוא גיהנם תורד וגופו אל ירכתי בור לא קאמר אל בור אלא אל ירכתי בור כמפורש בקרא ואתה השלכת מקברך גוי' שלא יהיה נקבר בקברו אך שיהיה נשלך מחון לבור דהיינו לירכתי בור:

ראשי פרקים כו'. פרש"י ראשי פרשיות שבה עכ"ל ר"ל ראשי פרשיות שבמעשה מרכבה דיחזקאל כדלקמן עד וארא מסרינן ראשי פרקים כו':

אלא לאב"ד כו' היינו ליחיד בדורו. ויש לדקדק דהיאך אר"י בסמוך לר"א תא אגמרך במעשה מרכבה והא ר"א לא היה אב"ד וללישנא דקאמר ולכל מי שלבו דואג ניחא דר"א זכאי לבו דואג היה אבל להאי לישנא בתרא דקאמר והוא שלבו דואג דבעי תרתי קשה דר"א לאו אב"ד היה וי"ל דכולה מלתא דהכא לא איירי אלא דגם במי שאינו חכם ומבין מדעתו דמ"מ באב"ד ולמי שלבו דואג מוסרין לו ר"פ אבל למי שחכם ומבין מדעתו מוסרין לו גם מעשה מרכבה גופה ור"א דלקמן חכם ומבין מדעתו היה והכי מוכח מתוך הסוגיא:

איין מוסרין כו'. אלא למי שיז בו ה' דברים שר חמשים ונשוא כו' יפורש לקמן:

איין מוסרין ד"ת לעובדי כוכבים כו'. לא קאמר אין מלמדין תורה לעובדי כוכבים דהא זכאי בז' מצות דידעו מלמדין אותן ובשאר מצות התורה עובד כוכבים הנומד אותה חייב בנפשו אלא דהכא נלמד מענינו דאין מוסרין לעובדי כוכבים היינו טעם וסוד המצות ואפי' בז' מצות שלהם אין מוסרין להם סודן וטועמן וע"ז מייתי ליה מקרא דכתיב מניד דבריו ליעקב וגם טעם חקים ומשפטים גוי' דהיינו חקים ומשפטים של דת האלהים ולא כן עשה לכל גוי דגם משפטים ודת הנימוסית שלהם שחייבים לקיים שהדינן הוא א' מו' מצות שנצטוו בני נח מ"מ בל ידעום טעמם וסוד הענינים ובזה יתיישב קושיית התוס' בשם ר"א:

תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל לא קשאי כו'. מכאן תשובה לאותן אנשים שבדור הזה שמבלים כל ימיהם בחכמת הקבלה גם בילדותם ואם החכמה ההיא חכמת הקבלה אינו נוגע במעשה מרכבה לא ידענא למה לא הזכרה זו החכמה בשום מקום לא במשנה ולא בתלמוד ובתוספתא ובמכילתא ובספרא ובספרי ולפי הנראה שחכמה זו נוגעת בלמעלה ממעשה מרכבה ויותר ראוי להסתירה ולא לנגותה ובפ' י' יוחסין אמרתי בזה שיז למחות ביד הדורשים בחכמה זו בדרים גם בסוד השם ע"ש:

א"ל אי זכאי נמירתה מר"י רבך כו'. גם מזה ראינו שהיו מרחקין עצמן מללמוד גם ללמד חכמה זו ובקל דחה ר"א את ר"י שא"ל לא קשאי ולרבי אסי דחה ואמר ליה אי זכאי כו' ורב יוסף דחה סבי

דפומבדיתא מללמקן וא"ל תתנינא בהו דבש וחלב גוי':

סבי דפומבדיתא כו' א"ל לגמור לן מר מעשה מרכבה כו'. סבי דפומבדיתא מפורש בסנהדרין שהם רב יודא ורב עינא ור"ל ליגמר לן היינו לכ"א ביחידות כדתנן במתני' דאפי' לחכם ומבין מדעתו אין דורשין אלא ליחיד וא"ל תנינא בהו דבש וחלב תחת גוי' רישא דקרא נפת תטופנה שפתותיך הדרש נקרא כלה בכ"מ ואמר נופת תטופנה שפתותיך בתורה בדרש כלה אך הוי זוהר שיהו דבש וחלב כו' שהן סודות מעשה מרכבה יהיה תחת לשונך ולא יצאו מחוץ לשפה להשמיע לרבים. ור"א אמר מהבא כבשים ללבושך גוי' כבר מפורש בכ"מ שכל ספר משלי משל הוא וכוונתו על הנמשל והני קראי דלעיל מיניה ידוע תדע פני צאנך גוי' הנמשל על התלמידים ושית לבך לעדרים ללמדם היטב ואמר לרב ולתלמידיו שלא יהיו מתנאים בלמודם כי לא לעולם יהיה חוסן ואמר גלה חציר גוי' הנמשל בגולה של התורה ומסיים ביה בנסתר התורה שהם כבשונו של עולם יהיה תחת לבושך המשל שתסתיר אותן ולא תגלה אותן לאחרים:

אמרו ליה תנינן בהו עד ויאמר אלי גוי'. יש ללקקך דמשמע דמעשה מרכבה הם פרשויות תתחלת יחזקאל יכיון דתנו בהו הני סבי דפומבדיתא עד ויאמר אלי בן אדם גוי' מה בקשו ממנו ללמוד עוד שהרי שם סיום ענין מעשה מרכבה וליכא למ"ד בסמוך שיהיה מכאן ואילך מעשה מרכבה וי"ל דהא דקאמרי דתנינן בהו עד ויאמר אלי גוי' היינו דינעיי בוי' בראשי פרכים והם בקשו ממנו לגמור ממנו כולה מלתא כמ"ש לגמור לן מר מעשה מרכבה כו' והוא שא"ל הן הן מעשה מרכבה ר"ל דדי להם בכך בר"פ:

עד וארא בתרא כו' עד החשמל כו'. תרוייהו כוונו להאי קרא וארא כעין חשמל גוי' אלא דלמ"ד עד ותרא היינו דמלת חשמל לא היה בכלל ולמ"ד עד חשמל הוה בכלל כפרש"י ומיהו מלת חשמל כתיב ג"כ בר"פ דמעשה מרכבה דכתיב ומתוכה כעין החשמל גוי' וי"ל דהבא לא נתכוין אמלת חשמל לחוד אלא אכוליה האוי קרא חשמל כמראה אש בית לה גוי':

שהיו דבריו סותרין ד"ת כו'. עיין פרש"י הבא אבל בפ"ק דשבת פי' ד"ת כגון גבילה וטריפה גוי' לא יאכלו הכהנים גוי' הא ישראל אוכלין כו' ע"ש:

אם זה חכם כו' ר"ל אם זה הקטן חכם כל הקטנים חכמים דגדולים אין לחוש כדקאמרי' לעיל שאני ינוקא דלא מטי זימניה:

דף יג:

ע"ב בשעה שאין הדבור יוצא כו' ממללות כו'. פרש"י בספר יחזקאל ממללות כלומר משבחות ומהללות את השם כו' ע"ש:

מאי רצוא ושוב מבין כו' מאי כמראה הבזק כו' עיין בערוך בערך אור:

לחיבן אזול כו' שהלך לכבוש כו'. כ"ה הנירסא גם בילקוט ור"ל כיון דהזכר ביאתו של הרוח שהיה מצפון אמאי לא הזכר להיכן הליכתו וקאמר דהליכתו לכל העולם לכבוש כו' ובפרש"י מאי בעיא התם למה הלכה לבבל עכ"ל לא ידעתיו להולמי':

וב"ב למה שלא יאמרו או"ה כו'. ר"ל גם אם זכה גוי' הרשע למושל על ישראל בשביל שלש פסיעות כדאמרינן פ' חלק מ"מ במה זכה כ"כ לכבוש את כל העולם שלא יאמרו ביד אומה שפלה כו' פרש"י בספר יחזקאל שכשדים אומה שפלה היא שנאמר זה עם לא היה וגוי' ומטעם זה כל המוצר לישראל געשה ראש כדאמרינן במסכת גיטין ועיין בתוס':

אמר הקב"ה מי גרם כו'. דבתר הך ענינא דמעשה מרכבה כתיב ויאמר וגוי' שולח אני אל בני ישראל ואל גוים המורדים וגוי' משמע להו אל גוים ממש אומות העולם שבני ישראל המה הגורמים ליתן ממשלה כ"כ לגוים המורדים וגוי':

וקושר כתרים לקונו כו' שהוא עומד בארץ כדכתיב אופן אחד בארץ וגוי' ושם מקבל תפלת הצדיקים ישירתן וקושר מהן כתרים לקונו כדאיתא במדרשות:

ברוך כבוד ה' ממקומו מכלל דמקומו ליכא כו' גם שאמרו הוא מקומו של עולם ואין עולם מקומו היינו מצד פעולותיו והיינו מלא כל הארץ כבודו מצד פעולותיו מ"מ גילוי שכינתו ית' הוא במקום מיוחד כדכתיב ממקומו ומשמעו דליכא ידיע אותו מקום:

יחזקאל דומה לכן כפר כו'. עיין פרש"י ותוס' ועוד נראה לפרש ע"ש מ"ש פרק הרואה מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע ולפי שהיה ישעיה בן כרך ונתגדל בירושלים בין מלכים כדאמרינן דאמון ואמציה אחים הוו והיה רגיל במלכותא דארעא לא היה מתמיה נמי כ"כ במלכותא דרקיעא משא"כ יחזקאל שהיה בן כפר מהכהנים אשר בעגנות ולא היה רגיל גם במלכותא דארעא ולכך אתמה כ"כ במלכותא דרקיעא:

בי גאה גאה כו' ואדם מתנאה עליהן והקב"ה מתנאה כו'. לפי ענינו גם האדם בכלל גאה גאה שהוא מתנאה על הנאים שהם ארי ושור ונשר ושאמרו הקב"ה מתנאה על כולם כו' סמך אסיפא דקרא סוס ורוכבו רמה וגוי' דהיינו האדם שמתנאה ברוכבו על הסוס והקב"ה מתנאה עליו להשליך גם רוכבו שהוא האדם בים גם נראה שזכר הסוס ע"פ מ"ס פ' ע"פ בוי' דברים שנאמרו בסום דרוחו גסה והיינו סוס שמתנאה ורוכבו שמתנאה עליו הקב"ה מתנאה על כן להשליכן בים: ואילו שור לא קחשיב כו' קטיגור כו'. לפי שמלאכים וכל צבא השמים עומדים לפניו ית' ב"ה יש מיימינים מלמדים זכות בדיונו של אדם ויש משמאילים מלמדים חובה כמפורש כל זה בגזירות מויכיהו לאחאב ור"נ הנך ד' חיות יש מלמדים זכות מימין דכתיב ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין וגוי' אבל גבי פני השור כתיב פני השור מהשמאל דהיינו מלמד חובה וע"כ ביקש יחזקאל רחמים והפכו לכרוב שהוא ג"כ צורת אדם שיבקש י"כ רחמים על ישראל שנקראו אדם אתם וגוי' וע"פ המדרש שהאבות הם המרכבה יש לכוין בזה כי כבר אמרו צורת יעקב חקוקה תחת כסא הכבוד וצורת אדם אפי רברבי רמז על אברהם שנאמר האדם הגדול בענקים וגוי' והרוב הוא אפי זוטרי של אדם רמז על יצחק וכה"ג אמרינן בפרק הגזל במטבע של אברהם צורת אברהם זקן מצא א' וצורת יצחק בחור מצא א':

הי מינייהו אימעוטו כו'. פי' דבישעיה מפורש באותן ו' כנפים בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו יבשתים יעופף כו'. ואהא קאמר דהי מינייהו מהג' זוגות אימעוטו בשעת חורבן וקאמר אותן שאומרים שירה כו' ומטעם דאימעוטו השירה לפניו ית' בחורבן המקדש אבל למ"ד אותן שמכסות רגליהם אימעוטו לא ידענא מה טעם דאימעוטו בשעת חורבן הבית אותן המכסים רגליהם ולפי המדרש דבשתים יכסה רגליו לפי שהם ככף רגל העגל שלא להזכיר עון עגל ניחא דבשעת החורבן נזכר עון עגל שנא' וביום פקדי ופקדתי וגוי' לכך אימעוטו אותן כנפים המכסים הרגלים אבל לפי סוגיית תלמודנו נראה דמשום צניעות הוא כדקאמר כרעיה לאו אורח ארעא לגלויי קמי רביה ודו"ק:

אלף אלפים ישמשיניה מספר גדול א' כו'. וכן וריבו ריבבן קדמוהו יקומון מספר גדול א' וחלקן הכתוב לב' כתות לפי ענינם אלו ישמשיניה ואלו יקומון לפניו דרך כבוד:

מדיבא נפיק מזיעתן של חיות כו'. סמך אקראי דלעיל מיניה כורסיה שביבן דינור וגוי' דהיינו בכלל החיות שנושאות הכסא כמפורש במרכבה דיחזקאל דמות החיות מראהין כנחלי אש וגוי' וזיעתן שאמרו אינו ממש אלא לשבר את האוזן כאלו מזיעות ממה שנושאות הכסא ונגיד ושפיך על ראש רשעים כו' ומייתי חמה יצאה וגוי' דהיינו הזיעה החמה שיוצאת מהחיות:

על אשר קומטו פרש"י על התקע"ד דורות שהעביר מן העולם כו' עכ"ל. אין רצונו שהעביר מן העולם ממש דא"כ לא חטאו כלל ועל מה נדונו אלא שהעבירן אז קודם מתן תורה ושתלן בכל דור כו' ועל מה שעושין רשעה בכל דור ודור שפיר נדונו וכה"ג כתבו התוס' לפי גירסת הספרים:

דף יד:

ושתלן בכל דור ודור וכן הן עזי פנים כו'. ר"ל דור נאמר על י' שנים ואמר שלא שתל הקב"ה עשרה (ס"א הרבה) מהן בדור א' שלא היה קיום לדור ההוא מפני רשעותן אבל שתלן ופזרן מקצת מהן בכל דור ודור שאפשר שיתקיים הדור ההוא במיעוטן:

אשר קומטו לברכה כו'. לפי הדרש דקאי על רשעים יהיה בלא עת מחובר למעלה וה"ק אשר קומטו מלהבראות בעתם היינו קודם מתן תורה ונבראו אח"כ בלא עתם בכל דור ודור אבל לדרש זה דאשר קומטו לברכה נראה דבלא עת הוא מחובר למטה וה"ק אשר קומטו שמקמטין עצמן בעוה"ז שהוא עולם הזמני ועתו הרי בעוה"ב שהוא בלא עת שאינו עולם זמני ועתו יהיה זוכה לגלות להם הקב"ה אז סודו שנאמר נהר יוצן גוי' והוא רמז לתענוג נפשי שיהיה לצדיקים בעוה"ב כמ"ש בתענית גבי ר"א בן פדת יהיבנא לך לעלמא דלתי י"ג נהרי דמשכי אפרסמון דמענגת בהו:

כל יום כו' שנאמר חדשים לבקרים גוי'. דהיינו בבוקר של כל יום דדרכן אז לומר שירה כמ"ש ברן יחד כוכבי בוקר גוי' מתחדשות מלאכים ושרפים לומר שירה ואמר בזה רבה אמונתך ר"ל אמונת הבריאה שהקב"ה ברא העולם והרי הוא מחדשו בכל יום אף במלאכים וע"ז תיקנו ביוצר ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה כו' ואמר ג"כ במלאכים יוצר משרתים ואשר משרתיו כו' כלומר בכל יום בורא חדשים כו' כמ"ש התוס':

גברא ממנו מלאך אחד שנאמר וברוח פיו כל צבאם. לפי פשוטו דקרא צבא השמים הם כוכבים ומזלות אבל מדשינה גבי כל צבאיו וברוח פיו משמע דבצבאות הרוחניים משתעי קרא והם המלאכים מיהו פשטיה דקרא בתחלת בריאת עולם משתעי ומגלן הא דכל דבור שיוצא מפי כו' וי"ל דסמוך נמי דארסה דלעיל חדשים לבקרים גוי' שבכל יום מתחדש בריאת מלאכים ולא פליג אלא אהא דקאמר לעיל דמנהר דינור נבראין בכל יום ורשב"ן קאמר דמרוח פיו של הקב"ה נבראין בכל יום וכן נראה מדברי התוס':

כתוב אחד אומר לבושי' גוי' ל"ק כאן בישיבה כו'. דההוא קרא בדניאל ביושב ודן קמשתעי כדכתיב ברישא דקרא ועתיק יומין יתיב לבושיה כתלן גוי' אבל ההוא קרא דשיר השירים משתעי על הרוב ביציאת מצרים שנדמה להם כגבור במלחמה כמ"ש ה' איש מלחמה וע"ש:

בורסיה גוי' עד די כורסוון רמיו גוי' אחד לו ואחד לדוד כו'. בחד קרא כתיבי ור"ל קודם שהתחיל להתנבא על אדבוק חיה הרביעית אמר עד די כורסוון רמיו גוי' שהקב"ה יכין לו כסא וגם לדוד כסא דהיינו למלך המשיח כמפורש בסוף הענין עד די קטילת חיותא גוי' וארו עם ענני שמיא כבר אינש גוי' וליה יהיב שולטן ויקר ומלכות גוי' ואמר בהאי קרא גם שיכין שתי כסאות להיות מוכן אח"כ כסא א' למלך המשיח מ"מ עתה עתיק יומין לחוד יתיב על כורסיה לדון במשפט כל האומות וקאמר ליה ר"י הגלילי עד מתי אתה עושה שכניה חול שיכלול כסא של דוד עם כסא הקב"ה אלא דב' כסאות יכין הקב"ה אחד לישב עליו הוא לדון את אומות ואחד לעשות צדקה עם ישראל וקאמר דעתיק יומין יתיב ברישא על אותו כורסיה לדון אומות העולם מקודם ואחר כך יתיב על כסא של צדקה לישראל דכן מפורש שם עד די קטילת חיותא גוי' וארו עם ענני שמיא כבר אינש גוי' וקא"ל ראב"ע עקיבא מה לך כו' דלא ניחא ליה למימר הכי דמה לו להזכיר כאן לגבי דין אומות העולם כסא של צדקה וע"כ אמר דכולו בכסא של דין קאמר אחד לכסא דיתייב עליה ואחד לשרפרף כו' זהו הנראה לפרש הסוגיא לפרש"י דכורסוון בגוין' מורה על הרבים ויש לדקק לפרושו דאההוא חד קרא עד די כורסוון גוי' דברישא דקרא לחוד ה"ל לדקק בן תרי כסאות למה ולולא פרש"י נראה דכורסוון לא משמע ליה לשון רבים אלא דיו"ו וניו"ן מורה אקטנות כמ"ש המפרשים במלת אישון ובמלת שבתון והשתא רמז דבורסיה שביבין גוי' משמע לשון גודל וכורסוון רמיו משמע לשון קטנות וקאמר אחד לו מורה על הגדול ואחד לדוד מורה על הקטנות כלפי כסא הקב"ה וקאמר ליה אתה עושה של שכניה חול דודאי תרוייהו בשל שכניה קמשתעי אלא א' לדין כלפי עובדי כוכבים ואחד לצדקה כלפי ישראל וקא"ל מה לך אלץ אנדות דלא שייך להזכיר הבא של צדקה כמ"ש לעיל וקא"ל אלא דכולו בכסא של דין קאמר א' לכסא היינו שמורה על הגדול לישב ואחד לשרפרף שהוא כעין כסא קטן כלפי הכסא גופיה:

ח"י קללות כו' משען אלו בעלי מקרא כו'. דלפי פשוטו הוא כפול בענינו מאי משען ומשענה ומשען לחם ומשען מים גוי' וע"כ דרשו כל הענין בתורה ובמצות ואמר משען אלו בעלי מקרא שהתורה שבכתב גופיה היא ודאי המשען שיסמוך עליה האדם בכל מעשיו ואמר משענה בלשון נקבה אלו בעלי משנה שהמשנה כנקבה לגבי תורה גופה שאין להשען על המשנה בטוב כמ"ש התנאים מבלי עולם שמורים הלכה מתוך משנתן ואמר משען לחם אלו בעלי תלמוד כמו שהלחם הוא עיקר מזון הגוף כך התלמוד מזון הנפש וקראו משען בלשון זכר שיש לסמוך על תורה שבע"פ כמ"ש תלמוד אין לך מדה גדולה מזו ומייתי שנאמר לכו לחמו בלחמי גוי' כמ"ש שהתלמוד הוא עיקר מזון הנפש להשען עליו כמו שהלחם עיקר מזון הגופני וכפרש"י. ואמר כל משען מים אלו בעלי אגדה שמושכין כו' התורה בכלל נמשלה למים כמ"ש הוי כל צמא לכו למים בהרבה דמיונות כמפורש במסכת תענית ומשום דהבא כבר נזכרו קצת חלקי התורה קאמר דמיון זה למים לגבי אגדות שמושכין כו' ואמר גבור זה בעל שמועות כו' כמו שהגבור יש בידו ובכחו לעשות גבורה כן הבעלי שמועות מוכנים הם בידו ובכחו ואיש מלחמה כו' היינו גם שאין בידו ובכחו גבורתו מ"מ אחרי שיועד בתחבולות מלחמה הוא מנצח חבירו כן מי שיועד לישא וליתן כו' גם שאין בידו שמועות מתוך חריפתו שיועד במלחמתה של תורה יבא על אמתתה. ואמר שופט זה כו' גביא כמשמעו ר"ל דהוסר מהם הנבואה כמ"ש אין עוד נביא גוי' אבל בשופט לא אמר כמשמעו דודאי יהיה להם שופט אלא השופט הדן אמת לאמתו יסוד מהם. ואמר קוסם זה מלך שנא' קסם על שפתי מלך דלפי משמעו אין זה קללה דהקסם ממש הוא אסור בישראל וע"כ אמר שרמז על המלך שנאמר קסם על שפתי מלך וגוי' שמדמה דבריו במשפט שלא ימעל כאלו הוא קוסם קסמיו. ועיו"ל שקורא למלך קוסם שהוא מותר לידע בכשפים כמ"ש בפ"ק דסנהדרין דאין מושיבין בסנהדרין כו' ובעלי כשפים ויודעין בע' לשון ע"ש: זקן כו' דודאי הזקנה ממש לא הוסר מהם אלא זה שראוי לישיבה

כדאמרין זקן זה שקנה חכמה ואמר שר חמשים אל תקרי כו' דמצניו בקרא שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים שרי עשרות והכא לא נקט שרי עשרות שהסר מהם רק שר חמשים למדרש אל תקרי חמשים אלא חומשין כו'. נראה שאין זה בכלל בעלי מקרא ללא ראי זה כראי זה דבעלי מקרא משמע בכל המקרא הוא בקי אבל אינו יודע לישא וליתן בהם אבל שר חומשין היינו שידע גם לישא וליתן בה' חומשין יבשאר המקרא אין יודע:

שבושאין פנים לדורו כו' לישא פנים לעצמן אין זה בכלל הקללות ולא הוסר מהם שהרי בכל דור יש צדיקים שנושאים פנים להן למעלה וכן למטה אבל שיהיו נושאין פנים גם לדורם בעבורם כגון ר"ח ב"ד למעלה ור' אבהו למטה הוסר מישראל בקללות ישעיה. ואמר יועץ שידע לעבר שנים כו' אף דמצניו לשון עצה גם במילי דעלמא מ"מ הכא נלמד מענינו שהיא עצה הנוגעת במילי דתורה כגון לעבר שנים כו'. ואמר וחכם זה תלמיד המחכים את כו' חרשים בשעה שפותח כו' לפי פשטיה חכם חרשים הוא דבוק יחדש חשיב ליה בתרתי כאילו אינו דבוק וכן נכון לחש הוא דבוק וחשיב ליה בתרתי ואפשר משום שהקרי בלשון דבוק לא משמע ליה חכם כמשמעו אלא המחכים את רבו וכן כגבון שהקרי בלשון דבוק משמע ליה מבין דבר כו'.

ונתתי גערים שריהם כו' אלו בני אדם שמונעין כו' שיהו גערים שריהם אין זו קללה אם הם טובים ולכך דרשו דגם זה בכלל הקללה בני אדם שמונעין ואמר ותעלולים ימשלו בם כו' תעלי בני תעלי. מדכתיב תעלולים בשני למדוין דרשו תעלי בני תעלי להפליג הענין שהשפלים ביותר ימשלו בם. ואמר ירבהו הנער בזקן כו' אלו בני אדם שמונעין כו' נלמד מענינו ללאו ממש בער חזק ונקלה בנכבד משתעי קרא אלא לענין תורה ומצות קמשתעי קרא דענר שמונער מן המצות וההיפך זקן שקנה חכמה ימלא מצות כרמון ויבא מי שחמורות כו' דהיינו שכלן קלים בעיניו וההיפך מי שקלות כו' שכולן חמורות הם בעיניו ונראה לפרש הא דאמר שבקלה זו דירבהו הנער וגו' נתקדרה דעתו של ישעיה שהוא על פי מה שכתבו בפרק חלק בעקבות משיחא כו' ויראי חטא ימאסו כו' גערים ילבינו פני זקנים כו' וכיון דקללה זו סימן לביאת המשיח נתקדרה בה דעתו של ישעיה:

אפי' בשעת כשלונה כו'. ולא חרבה ירושלים עד שפסקו כו' מפורש פרק כל כתבי:

דף יד:

א"ל לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אא"כ כו'. היינו ליחיד כדאוקמי' לעיל בר"פ ויש לדקדק כיון דלפי דעת ריב"ז לא היה ר"א בן ערך ראוי להודיע לו מעשה מרכבה שלא היה חכם ומבין מדעתו א"כ האך כבר לימד לו ריב"ז כמ"ש ר"א בן ערך תרשני לומר לפניך דבר א' שלמדתי וי"ל דר"א בן ערך שכח תלמודו הוה ע"י חמרא דפרוניתא ומיא דליומסים כמ"ש בפרק חבית ואח"כ חזר לתלמודו וקודם ששכח תלמודו היה מלמדו ריב"ז מעשה מרכבה שהיה ר"א בן ערך חכם ומבין מדעתו ואחר ששכח תלמודו היה סבור ריב"ז לאינו עוד חכם ומבין מדעתו עד שהזכיר לו ר"א בן ערך למודו שלמדו כבר יע"ל שמדרך עונה אמר ר"א בן ערך דבר שלמדתי אף שלא למד ממנו ובידושלמי ל"ג שלמדתי וניחא טפי:

ונתעטף וישב על האבן כו'. שכן מצינו במשה ויקחו אבן וגו' וישב עליה ואמר תחת הזית כו' הוא רמז על מאור תורה כמ"ש פרק הירואה הירואה זית בחלוס שם טוב כו' הירואה שמן זית בחלוס יצפה למאור תורה. ואמר אפשר כו' ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין כו' בירושלמי אמרו בלשון אחר אמר אינו בדין שאהיה שומע כבוד קוני ואני רוכב כו' ולשון תלמודנו י"ל לפי שהיה זה בדרך אמר כן דכבר השכינה עמנו ומלאכי השרת המלוין אותנו בדרך שיהו שומעין הדברים מפיה ואינו בדין שארכב. ואמר יירדה אש מן השמים כו' דהיינו שירדה להם בשכלם מן השמים אש המרכבה כמראה אשר ראה שם יחזקאל. ואמר וסבבה את האלונות כו' הוא רמז על מעשה בראשית כי הסיבה והשתלשלות משם למעשה בראשית והיא בעצמה השירה שאמרו כולן כי מעשה מרכבה ומעשה בראשית הם זדאי מורים על הללו ישבחו ית' ב"ה כמ"ש הללו מן הארץ וגו'. ואמר שענה מלאך א' כו' דהיינו שנתאמת להם במושכל מן האש למעשה מרכבה שביחזקאל שהן הן מעשה מרכבה באמת בלי ספק ואמר ברוך כו' שנתן בן לאברהם אבינו כו' ויחסו כאן לאברהם כמו שאברהם נתן לבו מעצמו לחקור על אמונה זו במעשה מרכבה ובמעשה בראשית כמבואר בספר יצירה המיוחס לאברהם אבינו כך ר"א בן ערך יודע מעצמו להבין לחקור כו' ואמר יש נאה דורש ואין נאה מקיים כו' האי לישנא אמרו בעלמא בבן עזאי יש נאה דורש ואין נאה מקיים מצות כו' אבל כאן מאי מקיים שיך ביה ויש לומר דהיינו מקיים דהכא שנתכוון אל האמת כמ"ש הן הן מעשה מרכבה:

היה הוא ור"י הכהן מהלכין בדרך כו' מעובדא דלעיל ודהכא נראה שלא היו עמהם אנשים אחרים רק הם שנים משום הא דתנן ולא במרכבה ביחיד אא"כ הוא חכם ומבין מדעתו דהיינו לרב ועוד לתלמיד א' עמו זה שדקדק לומר בעובדא דלעיל גם הכא שהיו שניהם בדרך כדי שלא ישמעו בו גם אחרים ללא הותר לדרוש לחכם ומבין מדעתו רק ליחיד:

וגראה כמין קשת כו'. לא קאמר ונראה קשת דהוא סימן קללה כדאמרין בריב"ל נראה קשת מימין אבל אמר שנראה כמין קשת דהיינו קשת הנזכר במרכבה דיחזקאל כמראה הקשת וגו':

במזמוטי חתן כו'. פירוש בערוך מזמוטי זמירות שאומרין לפני חתן וכלה כדי לשמחן והיינו כלעיל פתחו כולן ואמרו שירה כו':

מסובין היינו על הר סיני כו'. הוא הוראה על הנפשות שהיו בהר סיני במתן תורה כמ"ש אשר ישנו פה ואשר איננו פה וגו' וכמ"ש במדרשות לכל דבר שנתחדש לחכם בדורו כבר נתחדש לו ונאמר ממנו במתן תורה בהר סיני: **אתם** ותלמידים ותלמידי תלמידים מוזמנין לכת שלישית כו'. ובידושלמי מסיים בזה אתיא כמ"ד שובע שמחות את פניך שבע כתות של צדיקים לע"ל. וכתב בעל יפה מראה דאיתא בויקרא רבה אל תקרי שובע אלא שבע כתות של צדיקים להקביל פני שכינה פניהם דומות לחמה ולבנה לרקיע ולכוכבים ולברקים ולשונשים ולמנורה הטהורה שהיתה בבי"ה כו' עיי"ש ועי"ל לפי סוגיית תלמודינו לכת שלישית היינו שלש כתות שזכר אתם ותלמידים ותלמידי תלמידים:

י' הרצאות הן ר"י כו' ומסיים בירושלמי מכאן ואילך אין דעתן נקיה:

פרדס כו'. עיין פרש"י ותוס' ופי' בערוך כינהו פרדס מענין ג"ע שהיא גנוזה לצדיקים כך אותו מקום הוא בערבות שהנשמות של צדיקים צרורות בו ע"כ גם כתבו שעל שם זה קאמר באחר שחקן בנטיעות של פרדס הזה ועיין בכל דברים אלו בעי"ב באורך בשם הגאון רבינו האי ע"ש: **ובספר** ישן מצאתי ח"ל נכנסו לפרדס החכמה והיא חכמת אלהות בן עזאי הציץ ומת מתוך שדבקה נפשו באהבה רבה דבקות אחתי בדברים עליונים שהם יקומה והציץ באור ההיור נתפרדה מן הגוף ונתפשטה מכל מקרי הגוף באותה שעה ראתה מנוחה כי טוב ולא שבה עוד למקומה חזו מעלה גדולה ע"כ נאמר יקר בעיני ה' גי'

ולא כדברי המפרשים שראה שכינה ומת שנאמר כי לא יראני האדם וחי דאם כן עשיתם בן עזאי גדול ממשה רבינו עליו השלום. בן זומא הציץ ונפגע שלא היה שלם במעלות וביישוב הדעת כבן עזאי ומתוך שהציץ גם הוא באור בהיר יותר ממה שהיה דעתו סובלת נתבלבלו אצלו הדברים ונערפה דעתו כאלם נפגע שאינו משיג הדברים על בוריין וזהו פן תשבענו והקאמו ואלישע אחר השיג שזכיות ישראל הם בדיו וחשב שהם ב' רשויות ולכן נקרא מקצן בנטיעות שקיצן הדברים המיוחדים והפרידן זה מזה ואמר שהם ב' רשויות וזהו בכלל עובד אלהים אחרים שע"כ נקרא אחר והיודע סוד אלהים אחרים יודע זה על בוריו ומה שאמר לאפקויה למטטרון ומחוייהו שיתין פולסין דנורא כך הראו לו לאחר לפי מחשבתו הבערת כדי להודיעו שאין שם אלא רשות א' בלבד וי"ל עוד מחוייהו ס' פולסין דנורא שנתוסף כח האש האובלת מאש הגדולה של מעלה לנזור על אחר גזר דין קשה שאם אין אתה אומר כן מטטרון מה עשה:

ר' עקיבא עלה בשלום וירד בשלום עליו הכתוב אומר משכני אחריו כו' שהיה רע"ק שלם בכל מיני השלימות וכשהגיע לגבול ששכל האנושי א"א להגיע אליו עמד ולא הרם לעלות אל ה' וע"כ נאמר עליו משכני אחריו וגו' כלומר שנמשך אחר המושך ולא נכנס לפנים מן הגבול ואע"פ שהשיג מה שהשיג אחר לא טעה כטעותו כו' עכ"ל:

דף טו.

היה עומד כו'. וראהו בן זומא ולא עמד כו'. ובידושלמי גרסי' שהיה מהלך בדרך ובן זומא בא כנגדו שאל בשלומו ולא השיבו כו' ולפי זה ניחא כפשטיה שא"ל ר"י כשהיה טרוד כ"כ בדרך מאין באת ולאן אתה הולך ולפי גירסת תלמוד שלנו שלא עמד מפניו עיין פרש"י ועוד יש לפרש שחשב ר"י שלא עמד מפניו בשביל שנתגאה שאין ראוי לו לעמוד מפני רבי יהושע ועכ"כ א"ל לשון הזה מאין ולאין בן זומא שאין לאדם להתגאות אבל יחשוב כי בריאתו שפילה מאין מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר כו' וא"ל ציפה הייתי כו' דמתוך טרדת העיון לא נתתי לבִי לעמוד לפניך:

בין מים עליונים למים תחתונים כו'. יש דעות חלוקות בזה מהם שאומרים כי הרקיע שהבדיל בין המים התחתונים לעליונים הם הגלגלים חזו היא דעת הרמב"ן והפליג להביא כמה מאמרים על אמתת זה הענין חזו היא דעת רש"י ז"ל בפי' לחומש שכתב בתוך המים באמצע המים שיש הפרש כו' אבל הרב המורה ביאר כי רקיע זה הוא המקום אשר יתהוו בו הענן ומאמר זהו דבן זומא אינו סובל לכאורה כ"א פי' הרב המורה וכן כתב הרא"ם על פסוק בתוך המים באמצע המים כו' והאריך שם עוד אבל ההוא דחגיגה דבן זומא שאמר צופה הייתי מה בין מים עליונים לתחתונים כו' אלא בנ' אצבעות ואמר להו רבי יהושע לתלמידיו עדיין בן זומא מבחון כו' סבירא ליה דיהי רקיע ברקיע האוירי קמיירי ופי' יהי רקיע יתהוו' הרקיע כמשמעו ולפיכך אמרו אין בין מים עליונים מהרקיע ובין מים התחתונים אלא למר ג' אצבעות ולמר כמלא נימא ומעתה יש לתמוה על הרב ז"ל איך הניח הגמרא ותפס דברי האגדה של ב"ר עב"ד הרא"ם ולדעתו המקרא זה סובל שני הפירושים כי אחת דבר אלהים שמים זה שמענו כי מקרא א' יוצא לכמה טעמים ומעתה מה שהבין הרלב"ג בדעת הרב המורה ח"ל וכבר ביאר הרב המורה רקיע המקום אשר יתהוו בו הענן לפי שהיה זר אצלו המצא המים למעלה מגרם השמים עכ"ל אינם כן כי גם הרב המורה מודה בזה ומה שהזכיר האוירים ולא הזכיר המים אשר למעלה מגרם השמים לפי שלא נאמר שם מים אלא על צד הדמיון והמשל מזולת שהיה הענין הזה בעצמו כן וזהו ביאור שאמר רבי עקיבא כשאתם מגיעים לאבני שיש טהור אל תאמרו מים שנאמר דובר שקרים וגו' כמו שכתב כל זה גם הרלב"ג ושניהם במקרא אחד נאמרו הללו את ה' מן השמים וגו' הם השמים האוירים ואח"כ כתיב הללוהו שמי השמים הם הגלגלים ואחר כך כתיב והמים אשר מעל השמים וכן כתב הרא"ם ולזה מבואר רש"י ז"ל הביא בפי' שמים שא מים והם דברי ב"ר ואח"כ כתב שם מים והם דברי תלמודא פ"ב דחגיגה אר"י בר חנינא שמים שם מים ובמתניתא תנא שמים אש ומים שהביא הקב"ה אש ומים וטרפן זה בזה ונעשה בהן שמים כי המאמרים אלו ופירושיהן אינן סותרין זה את זה אלא שהב"ר הזכיר שם ענין המים אשר מעל הגלגלים וע"כ פירש אותם שמים שא מים כי המים נישאים עליהם למעלה אבל תלמודנו שהזכיר שמים האוירים כמאמר דבן זומא ע"כ יהיה פירוש אותן שמים שם מים בעבור היות שם המיית המים וכן פי' הרא"ם ומה שאמר אש ומים כי השמים האוירים הוא המקום אשר בו יתהוו הענן ויש מהם ענני אש ויש מהם ענני מים כי מצינו ואש מתלקחת בתוך הברד שהיו הברד והאש טורפין זה בזה הרי מבואר כי השמים אלו מאש ומים שטרפן הקב"ה זה בזה ובענין זה כתב בעל מקור חיים בענין אש ומים שטרפן זה בזה ומעתה אין מקום לתמוה על רש"י שתפס דברי האגדה והניח דברי הגמרא דבחגיגה כי רש"י לא יכחיש זה דאל"כ לא ה"ל להביא מאמר דחגיגה שם מים ואש ומים שפירושה על שמים האוירים כמ"ש אלא שהוא מפרש המקראות בענינים הקרובים לפשוטו וזה דרך רש"י ז"ל בכמה מקומות כמ"ש הרא"ם ז"ל בכמה מקומות אמנם באגדות ירושלמי דברכות אמרי' תנא בשם רבי עקיבא דעביו של רקיע כב' אצבעות מלתא דרבי חנינא פלגינא דאמר רבי אחא בשם רבי חנינא תרקיע עמו לשחקים כראי מוצץ תרקיע מלמד שהן עשויין כטם יכול שאינן בריאים ת"ל חזקים כו' עכ"ל ומשמע שם דברקיע שהם הגלגלים איירי ולא דברקיע האוירים דפלגיני שם על מי שסובר דעביו של רקיע מהלך ת"ק ואם כן לפ"ז נראה לומר דמאמר דבן זומא כפשוטה איירי במים העליונים מנגללים ודעתו דב' זומא שאמר שאין בין מים העליונים לתחתונים כ"א כב' אצבעות כדעת ר"י לשם דעביו של הגלגלים ב' אצבעות והוא מבדיל בין מים העליונים לתחתונים ומי שסובר כמלא נימא סובר כרבי חנינא דעביו של רקיע המבדיל ביניהם אינו אלא כטם הזה מעתה הכתוב ומאמר דבן זומא אין להם דרך אחרת אלא כפרש"י ולא על רקיע האוירים שהוא דרך רחוק מפשט הכתוב ובעל יפה מראה תמה על הרא"ם ז"ל ח"ל ובעיני יפלא תלמודיי שכמותו איך יאמין שרז"ל יפרשו רקיע על האוירים והמים העליונים ותחתונים ע"ז הדרך כו' ע"ש וצ"ע:

עליו הכתוב אומר אל תתן את פיך לחטוא את בשרך כו'. בירושלמי מיייתי ליה אהא שאמרו שם חמי טליא כו' אמר מה אלץ עבדין הכא כו' ע"ש והביאו התוס' והיינו שבדברי פיו היה מחטוא התינוקות וקרי להו בשרך כו' והוא דחוק ובשמעתין בתלמוד שלנו לא מיייתי כלל ונראה לפרש בענינו ע"פ מ"ש בפ"א ששאל מין א' לרב אדית עלה אל ה' עלה אלי מבעי ליה וא"ל זהו מטטרון ששמו כשם רבו שנא' כי שמי בקרבו כו' כמפורש שם שהמין הזה נטוה לשניות ורב אדית השיב לו דאין כאן שניות ח"ו אלא דזה הוא הרב וזהו עבדו ושמו כשם רבו כו' דכתיב כי שמי בקרבו ע"ש וה"ג הכא דאע"ג דליכא ישיבה למלאכים כ"א לבדו ית' ב"ה כמ"ש ראיתי את ה' וישב על כסאו וכל צבא השמים עומדים וגו' מ"מ כיון דשמו כשם רבו איזיהיבא ליה רשות לישב פ"א למכתב זכותיה דישיראל אבל אחר לא הוה ידע וחשב כדעת המין הזה דיש כאן שניות ומלבד הקב"ה שיושב יש עוד א' שיושב כמ"ש ב' רשויות הן והיינו דקאמר גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה כמ"ש ראיתי וגו' צבא השמים עומדים וגו' ולא תחרות כמ"ש עושה שלום במרומיו כמו שסד הפייט העמיד מיכאל שלג וגבריאל אש כו' ולא עורף כמ"ש וארבעה

פנים לאחת דהיינו מכל צד ולא עיפוי דכתיב בצדיקים וקוי ה' וגו' יעלו אבר כנשרים וגו' ילכו ולא ייעפו יאם כך בצדיקים לעוה"ב כ"ס במלאכים והשתא הא דקאמר עליו הכתוב אומר אל תקן את פיך וגו' יש לפרש דאסיפא דקרא סמיך דכתיב אל תאמר לפני המלאך שהוא מטטרון שיושב שב' רשויות הן כי הוא נקרא מלאך כמ"ש הנה אנכי שולח מלאך לפניך וגו' כי שמי בקרבו ואמר על טעומו של אחר אל תאמר כי שגגה היא כי טעה ע"י ישיבת מטטרון אבל אלהים יקצץ על קולך זה שהאמנת בשניות כי שגגה שזו עולה זדון לאין להרהר בכך שמה ח"ו ב' רשויות הן וקאמר לבסוף איתיהב ליה רשותא לממחק זכותיה לאחר והיינו דמסיים בהאי קרא וחבל את מעשה ידיך שהן המעשים טובים שעשה כבר והן זכותיה חבל אותן ע"י מחשבה רעה זו להאמין בשניות ח"ו:

ומחיוהו ס' פולסין בו' פירשו בתום' להודיע לו שאין יכולת למטטרון יותר מאחריני עכ"ל נראה שהוצרכו לכך ולא סגי להו בטעמא דקאמר תלמודא משום דכי חזיתיה אמאי לא קמת מקמיה דודאי לא שייך עונש מלקות במלאכים אלא לפי הדמיון והיינו להראות לו לאחר שאין יכולת במטטרון בו' וה"ק תלמודא מ"ט מחויהו גס לפי הדמיון משום דכי חזיתיה בו' דאילו קמת מקמיה לא הוו צריכין להודיע לו שאין יכולת במטטרון אבל השתא ללא קמת מקמיה אטעיתיה דיש ב' רשויות וכדי להוציא מלבו של אחר מחויהו למטטרון להודיע לאחר שאין יכולת בו' ומיהו לא חזר ממחשבתו הרעה כדמסיק:

יצתה בת קול ואמר שובו בניס שובבים חוץ מאחר בו'. וכה"ג אמר לקמן שמעתי מאחורי הפרגוד בו' ו': הירושל' פ"א הייתי עובר לפני בית קודש הקדשים רוכב על סוס ביה"כ שחל להיות בשבת ושמעתי ב"ק יוצאת מבק"ק ואומרת שובו בניס חוץ מאחר שידע כחי ומרד בי ע"כ ומיהו הוא לא היה לו להשגיח בכך וכמ"ס לו ר"מ בחלו תשב אנוש עד דכא ואמרינן אין לך דבר שעומד בפני התשובה:

מ"ד גס את זה לעומת בו' ברא הרים ברא גבעות בו'. לפי ענינו נראה דמלת לעומת נופל על השוה לו בגון הרים וגבעות שיש להם שווי בגובה וכן ימים וכו' ימים ונהרות וכן בד"ה משמר לעומת משמר י:הרבה כמוהו וקאמר ברא צדיקים ברא רשעים מלת לעומת לא קאי אצדיקים ורשעים שאינן שוין רק הם דבר והפכו אלא דיש לפרש השווי בקצת שברא צדיקים וברא ג"ט ברא רשעים וברא גיהנם שברא לכ"א מה ששייך לו ואמר כ"א וא' יש לו ב' חלקים בו' דכוין דניתן לאלם הבחירה להיות צדיק או רשע כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ואין הקב"ה מקפח שכר ועונש כל בריה לכן ברא לכולן ג"ע שמה זיכו כולם וכן ברא לכולם גיהנם דשמה לא יזכו כולם וקאמר זכה צדיק נוטל חלקו וחלק הרשע בג"ע בו' אדרשה דרב משרשיא דלקמן סמיך ועי"ל דאסיפא דהאי קרא סמיך דמסיים ביה על דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה וכיניו לאחריו אצדיק ורשע קאי שהרשע כשמת לא ימצא מחלקו מאומה שבגן עדן לפי שהצדיק נוטלו וכן להיפך כשמת אחריו הצדיק לא ימצא מאומה מחלקו שבגיהנם לפי שהרשע נוטלו:

בתיב לכן בארצם משנה יירשו בו'. וסיפא דקרא שמחת עולם תהי וגו' דהיינו בעולם הבא שהיא נקראת ארץ החיים וברשעים כתיב משנה שברון שברם היינו בעוה"ב בגיהנם:

שאל אחר בו' לאחר שיצא לתרבות רעה בו'. דקדק בשאלתו שהיתה לאחר שיצא לתרבות רעה בו' דעל עצמו נתכוין כדמסיק אע"פ שגסברו יש להם תקנה בו' אלא ששמע חוץ מאחר וכן יש לפרש לעיל דקאמר לאחר שיצא לתרבות רעה א"ל מ"ד גס את זה לעומת גו' דעל עצמו נתכוין במה שאמר הואיל א:טריד מההוא עלמא ליפוק ליתנהי מהאי עלמא דהיינו כדמסיק כיון שנטרד מההוא עלמא ר"ל דלעתיד יצדיק אחר יקח חלקו ניחא ליה שיהנה בעוה"ז בחלק ההוא שיהיה לו בג"ע לעתיד:

מ"ד לא יערכנה זהב וחכוכית בו'. לגבי זהב וכו' ודאי איכא לפרושי לענין חשיבות הוא מדמה ליה התורה כמ"ס הנחמדים מזהב ומפו אבל בזוככות מאי חשיבות איכא ביה וקאמר דהכא לאו לענין חשיבות בא לדמות להו התורה אלא ד"ת ששקין בו' ונוחין בו' וא"ל רע"ק רבך לא כך אמר אלא דבענין א' מדמה ליה התורה לזהב ולזוככות לענין דיש לו תקנה:

שכבר שיערתי בעקבות סוסי בו'. ודאי ר"מ שהלך אחריו ברגליו יותר היה יודע לשער בעקבותיו דאלפים אמה הם אלפים פסיעות של אדם ואפשר דדרך לגלוג אמר לו כן ששיער כן בעקבות הסוס ולא היה עדיין תחום שבת וכדי להחזירו ממנו אמר כן ואמר תקפיה ועיילי' בו' ר"ל ר"מ החזיק בו ועייליה לבית מדרשא אולי יחזור בו וישוב בו':

וא"ל אין שלום אמר ה' לרשעים בו' בבואו שם לב"ה שדרך לשאול בשלום הבא א"ל הינוקא כן אין שלום גו' והשני א"ל כי אם תבספי בנתר גו' נכתם עונך גו' רמז לו שהתשובה לא תועיל לו כמ"ס הבת קול שובו בניס שובבים חוץ מאחר והג' א"ל ואת שדוד מה תעשי גו' כי תעדי עדי זהב גו' לשוא תתייפי גו' ר"ל שגם עדי יוויפי התורה שבך לא יועיל לך וכה"ג אמר הד' ולרשע אמר אלהים מה לך לספר וגו' וזה הפסוק נדרש בפ' חלק על דואג וע"ש בחידושינו ונודמן זה המקרא לינוקא שהיה מנמנם בלישניה לאומרו נגד אלישע אחר:

דף טו:

ע"ב לא מידן דליינייה משום דעסק בו'. הא ודאי דהוא אחר מכלל פושעי ישראל בגופן דאמרינן בהו פ"ק דר"ה יורדין לגיהנם ונידונין בה י"ב חדש לאחר יו"ב חדש גופן כלה ונשמטן נשרפת בו' תורתו היתה מנגת עליו מדינה של גיהנם כדקאמר משום דעסק באורייתא וכדכתיב בשכבך תשמור עליוך גו' ולא לעלמא דאתי ליתי דאין לו שום זכות להיות זוכה לעולם הבא ורבי מאיר ביקש עליו בהיפך זה דליינייה על עבירותיו בגיהנם ויהיה זוכה לעוה"ב בשביל תורתו כלאמרינן בעלמא דאינו דומה שיהיה הרב בגיהנם י:התלמוד בע"ג דר"מ תלמיד של אחר היה כדלקמן:

אעלה עשן מקברו בו'. כמה רשעים שמתין ונידונין בגיהנם ואין אנו רואין שום עשן עולה מקבריהם ואפשר ע"ד שאמרו ותגזור אומר ויקם לך שהצדיקים גוזרין והקב"ה מקיים ה"נ ר"מ ביקש על זאת דליינייה לאחר ויעלה עשן מקברו להודיע לרבים שנתקיימה גזירת ר"מ וה"נ איכא למימר בפ' ד' מיתות בר"ע שהעלה עשן מקבר אביו של טורנוסרופוס הרשע חוץ מבשבת להודיע לו שזה הוא יום השבת גם נראה דבהך עובדא דהכא ודחתם גם שעלה עשן מהקבר אשר שם הגוף על דין שריפת הגשמה בגיהנם הראוי להם כדמסיק דאפי' שומר הפתח בו' דהיינו שומר פתח של גיהנם כפרש"י ועוד כדאמרינן פרק חלק שהקב"ה מביא הגשמה וחורקה בגוף ודן אותם כאחד שנאמר יקרא אל השמים גו':

גבורתא למקליא רביה בו'. גם שעשה זה לטובתו של רביה שיזכה לעוה"ב מ"מ לפי הנראה מהרואים דמיקלא רביה ולא יראו שיזכה לעוה"ב אין כאן טובה לרביה ועוד דאם היא טובה לרביה מצד שיזכה לעוה"ב הרי היא רעה לו דליינייה ואפשר דרעה יותר דלא ליינייה ולא ליתי לעלמא דאתי כמשל לא משובשך ולא מעוקצך:

עדיין יש מזרעו בו' לא נין ולא נכד גו'. כמה רשעים כן עשו ויש להם עדיין זרע בעולם ואפשר לדעת רבי דזה גרע טפי שידע רבונו ומורד בו כמ"ס בשם הירושלמי:

ירדה אש וכסכסכה בו'. אש הזה הוא רמז לתורתו שנקרא דת אש וכמ"ס לו זכור תורתו:

מ"ד כי שפתי הן גו' אם דומה הרב למלאך בו' ה"פ כי הכהן משבט לוי הוא מורה התורה. ומלמדה לישראל כמ"ס יורו משפטיך ליעקב גו' ואמר גס כי הוא שומר בשפתיו דעת ללמדך תורה אם תבקש ללמוד תורה מפיהו ראה אם דומה הוא במעשיו למלאך:

קרא אשכח ודרש הט אוניך ושמע גו'. לפי שכל אברים שבאלם נבראין לעשות רצון קוונס בפרט האוזן שהיא ציינת לשמוע דברי חכמים אבל שאר כלים ואברי המעשה שבאלם אשר הלב הוא העיקר בהם לא יהיו ציינתי' לדעת חכמים בכל פעם שמה רשעים הם אבל תסית לבך וכל שאר אברים לדעתי דהיינו לשמים וכן מקרא דמייתי שמעי בת שהיא כ"י וראוי להטות אברי אוניך לחכמים אשר יסוד המזמור נאמר עליהם למנצח על שושנים גו' כפרש"י שם אבל בשאר אברים אל תציית להם שמה רשעים הם ושכחי עמך גו' דהיינו מעשיהם הרעים:

ר"מ תחלא אבל ושלא שיחלא בו'. הכא דימה מה שלמד ר"מ לפרי שמחון והגרעין שבפנים שדי ולקמן דימה היפך זה דתוכו של רמון אבל והקליפה שמחון שדי וי"ל דאחר לא היה שלם לא במדות כלאמרינן לעיל אשכח זונה בו' ולא בדעות כלאמרינן לעיל שחשב שתי רשויות הן וקאמר דר"מ הרחיק ממנו מדותיו הרעות וגם לדעותיו הרעות והשתא לגבי דעות קאמר דהפרי שמחון אבל דהיינו התורה שלמד עמו בגולה אבל הטיוא בדעות שהיה בלבו בפנים כגון שתי רשויות הן לא רצה לקבל ממנו ושדי ולגבי מדותיו ומעשים הרעים שעשה בגולה כגון הך דאשכח זונה בו' ועקר פונלא בשבת קאמר דר"מ הרחיק מהם כדאמרינן לעיל גבי תחום שבת והיינו קליפתו זרק אבל המצות שבתורה שלמד ממנו שנמשלו לגרעין שבתוך הרמון כמ"ס מלאים מצות כרמון אותן אבל ר"מ דהיינו שקיים מצות התורה ובסמוך דימה הת"ח לזנא והפרי הפנימי שבו לתורה שבו והקליפה שבזנא שנמאסת למעשים היינו ודאי דהתורה שהיא מכלל הדעות היא מקרי פנימית לגבי המדות והמעשים שבאלם שהם נגלים מבחוץ:

א"ל השתא קאמר מאיר בני אומר בזמן שאדם מצטער בו'. ר"ל השתא אהך מלתא גופה דאמר שייכא מילתיה דר"מ כדקאמר א"כ מצטער הקב"ה על דמן של רשעים ק"ו בו' וענין קלני מרשאי קלני בו' מבואר בחידושינו פ' נ"ה:

איה סופר בו'. כל אותיות בו' ואיה שוקל ק"ו בו' שהיו שונים ג' מאות בו' מפורש פרק חלק:

אחר מאי זמר יוני לא פסק מפומיה בו'. פרש"י והיה לו להניח משום חורבן הבית משום שנאמר בשיר לא ישתו וגו' עכ"ל ולא הלי"ל זמר יוני אלא סתם זמרא לא פסק בו' כדאמר התם במס' גיעין זמרא מנלן דאסור בו' גס אינו נראה דמשום זמר דלאחר החורבן יהיה נגע בו משום מינות ונראה דנקט זמר יונית דהיה בו מינות בזמר גופיה וכה"ג אמרו בס"פ מרובה דחכמת יונית אסוריה וטעמא משום דמשכא למינות ואהא מיייתי שפיר אמרו עליו על אחר בו' הרבה ספרי מינין בו' ר"ל שהיו עמו ספרי מינין אלא כשבא לב"ה היה מכסן בחיקו ושומרן מלהראותן בפני תלמידים שהיו בבהמ"ד אבל לסוף מתוך טרדת לימודו שם שכח מלשמרן כשעמד ממקומו שהיה יושב ונפלו מתוך חיקו על הארץ לפני התלמידים שבהמ"מ:

בל עמר דנחית בו' דהוי נקי אנב אמהי בו'. עיין פרש"י ותוס' ובערוך בערך עמר פי' דעל גב אמהי נקי כלומר כל אותו צמר שהוא נקי ואינו מלוכלך בטעו קולטו צבע יפה כך ר"ע מתחלה היה יפה עלה בשלום וירד בשלום ואחר שמתחלה לא היה הגון לא ירד בשלום עכ"ל ונראה לפרש מהאי לישנא דנקט נקי אנב אמהי שרמז בזה מעובדא דאיתא בירושלמי דאבויה אביו של אחר הפרישו ביום המילה לתורה וכוונתו היה שלא לשם שמים ולכך [לא] נתקיים בו דינא לתרבות רעה ח"ש דאחר לא היה נקי אנב אמהי דהיינו קרוב לליתתו ביום המילה נתכוין אביו ללמדו שלא לשם שמים ולכך לא ינא בשלום:

ועליו הכתוב אומר משכני אחרריך נרוצה בו'. אסיפא דהאי קרא קסמיך דמסיים ביה הביאני המלך חדריו דהיינו שבא בשלום שחדרי היכולת של מעלה כמפורש בדברי רב האי ובערוך ע"ש ובספר ישן מציאתי ח"ל רע"ק היה שלם בכל מיני שלימות וכשהגיע לגבול ששכל האנושי א"א להגיע אליו עמד ולא הרם לעלות אל ה' וע"כ נאמר עליו משכני אחרריך וגו' כלומר שנמשך ולא נכנס לפנים מן הגבול עכ"ל:

הניחו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי בו'. נראה מהאי לישנא כפרש"י האי דנכנסו לפרדם ועלו לרקיע להשיג שם היו משתמשין בשמות הקדושים וע"כ אמרו מ"ה שאין ראוי להשתמש בשמותיו הקדושים ורצו לדוחפו ולהזיקו כמו שניזוקו ג' חבריו עד שא"ל הקב"ה הניחו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי דהיינו בכבוד השם:

דף טז.

אי דרש בו' ואתה מרבבות קודש בו'. מפני הערוך אות הוא ברבבות שלו פי' שאין במלאכים דומה לו והוא ראה מלאכים דומים למטטרון וידע דלאו קודשא ב"ה עכ"ל וזה מסכים לפירוש שני של רש"י מאי דרש שלא טעה כמו שטעה אחר עכ"ל דהיינו שטעה על שישב מטטרון חשב שתי רשויות הן:

דווגמא הוא ברבבה בו'. פי' בערוך כלומר מדוגם שאין כמוהו בכל הרבבות ורע"ק ראה מלאכים הדומין למטטרון וע"כ לא טעה בו' עכ"ל ר"ל שלא טעה כמו אחר:

ה' צבאות שמו אדון הוא בו'. ר"ל כעין דרשות דלעיל דרע"ק לא טעה בשתי רשויות כמו שחשב אחר אלא שהקב"ה אדון לבד בכל צבא ש"ל ונראה דהנך דרשות מפיקו להו מהנך קראי מר מפיק ליה מואתה מרבבות קודש דלפי פשטייה ה"ל למכתב ובא מרבבות קודש בלשון הקודש ולא ואתה שהוא מלשון תרגום וע"כ דרשו בו מלשון אות הוא ומר דמפיק ליה מדגול מרבבה דוגמא הוא בו' דוחק הוא לבוון דמלשון דגול דרשו לשון דוגמא דלא מצניו חילוף ה'ל' במ' וע"כ נראה לומר דמדגול מרבבה יליף לה כמו שנושא הדגל הוא ניכר לבד בחיל כן הקב"ה ניכר ומובדל מהן אלא משום דיש בחיל למעלה מנושא הדגל כחשיבות כגון המלך ושרוי ע"כ קאמר הא דמדמה ליה לנושא הדגל אינו רק לדוגמא בעלמא שהוא ניכר ע"י דגלו מכל בני חיל כך הקב"ה מובדל מכל הרבבה שלו שהוא אחד ולא כמו שטעה אחר ומאן דדריש ליה מה' צבאות שמו לפי פשוטו שהוא ה' לב' צבאות דהיינו לצבא של מעלה ולצבא של מטה ה"ל למכתב ה' צבאות הוא וע"כ דרשו אדון הוא בצבא שלו וצבאות ב' מלות הן צבא אות שהוא אות בצבא שלמעלה ובפני' ערוך פי' בערך אות כמה שכתבתי לעיל:

ורבי חיאי בו'. ולא ברוח ה' וגו' והנה ה' עובר בו' כן הוא בנוסחת גמרא שלפנינו ובע"י הגירסא ומחק האי קרא והנה ה' עובר והיינו משום דהאי קרא והנה ה' עובר כתיב לעיל מינייה דהאי קרא ולא ברוח וגו' אבל לפי הגהתן מאי דרשה איכא הכא דלא מביא אלא הקרא ולא ברוח וגו' כדכתיב ונראה לקיים כל נוסחות הגמרות לפי ענינו דר"ח ב"א אר"י מיייתי לה מהכא הך דרשה שלא טעה ר"ע כמו שטעה

חדושי אגדות – מהרש"א • חגיגה

אחר והיינו שהקב"ה מובדל מכל חיילותיו של מעלה ומקומו ניכר כמ"ש לא ברוח ה' וגו' שהם מלאכי רוחות ולא ברעש ה' שהן מלאכי רעש ולא באש ה' שהם מלאכי אש כפרש"י שם אבל מקומו ניכר בקול דממה דקה והנה ה' עובר אז ולפי כוונתו זאת הפך הכתובים שהנה ה' עובר דכתיב לעיל מיניה מוסב אללמטה שאחר האש קול דממה דקה ואז הוא אות שה' עובר:

טסין מסוף העולם כו' כמלאכי השרת כו' לענין טיסה כבר נאמר שיש להן כנפים כו' אבל ר"ל דמקומן להיות מסוף העולם ועד סופו כמ"ה משא"כ בן אדם דיש מקומות בעולם שאין יכול להיות שם אם מפני החמה אם מפני הצ'נה ומחמת דברים אחרים:

יודעין ס"ד כו'. נראה דר"ל יודעין ס"ד לאפילו מלאכי השרת אינן יודעין מה להיות רק מה ששומעין מפי הקב"ה היודע כל עתידות.

בבני אדם כו'. וכתבו התוס' ה"מ למחשב ישנים ומוציאים רעי כבני אדם כו' עכ"ל דישנים מצינו בהו בהך עובדא דפ' מי שאחוז גבי אשמדאי דהוי שתי ורזי וגני וכו' אך קשה לדבריהם שכתבו דאף לקמן לא היה חשיב ליה אלא משום דבעי אשכוחי ג' דומין לבהמה כו' הא מצי לאשכוחי ג' כי הכא וה"ל למחשב לקמן דמתים כבהמה גם יש לקדקד דהני ג' שתולה בשדים כבני אדם ה"ל לתלות בבהמה דהא בבן אדם נופיה תולה להו בבהמה ועל כן נראה הא דאמר בשדים אוכלין ושותין כבני אדם כלומר דבר הראוי לאכול לבני אדם ולא הראוי לאכול לבהמה וכן פרין ורבין כבני אדם היינו נמי שמשמשין פנים כנגד פנים ולא כבהמה ומתים כבני אדם היינו נמי דאפשר שהשד יזכה במיתתו כשומרי מצות בעולם הזה שרוחו עולה למעלה כבני אדם ולא כבהמה שרוחה הולכת למטה ותן לא מייזי:

ומספריין בלשון הקודש כמ"ה כו'. בני אדם ודאי דלאו כולהו מספריין בל"ה אלא משום מלאכים נקט לשון הקודש כדאמרינן ללא ידעי לשון תרגום ולא בא לדמות בן אדם למ"ה אלא שיש לו לשון ודבור לאפוקי בהמה דאין לה כח הדבור:

שאמר לעבדיו בנו לי פלטרין כו'. וקרוב לזה בב"ר תאלמנה שפתי שקר וגו' אתפרכן כו' עד בונהג שבעולם מלך ב"ו בונה פלטין במקום האשפה כו' כל מי שבא לומר פלטין זו בנויה במקום האשפה כו' אינו פוגם כך כל מי שבא לומר שהוא נברא מתוך תוהו ובוהו אינו פוגם אתמהא ע"כ וכה"ג איתא בירושלמי וכתב בעל יפה מראה וקשה מאי בתחלה אי קודם בריאת עולם לא דמי לפלטין במקום אשפה שאינו משקר אלא שפוגם כו' אבל הכא משקר כי העולם מחודש מאין מוחלט כו' ועוד מהו הפגם שהוא פוגם בכבוד ה' דאדרבה כבודו הוא כי זה כחו הוא להמציא מאין המוחלט כו' ולכן נראה כמ"ש הרמב"ן דתוהו הוא החומר הראשון הנקרא ליונים היולי כו' והשתא מי שאומר שהעולם נברא מתוך תוהו ובוהו פוגם במה שמפרש מה שנזכר בתורה ברמז לפי שאין ראוי לייחס אליו ית' אלא בריאת הדברים בשלימות לא הויא החסרה דאין זה כבודו שההיולי נמצא בכח ואין לו צורה מעצמה כו' עכ"ל ע"ש באורך ולשון בתחלה דקאמר שם וכן לשונו של תלמודנו לא משמע כן אלא נראה דקושטא דה"ק דאין לחשוב מה היה לפנים קודם שנברא עוה"ז גם קודם ההיולי אלא שלא היה לפנים כלום בעולם 'הקב"ה מאין המוחלט בראו ומיייתי משל שלא להזכיר שם אשפה שהיה שם קודם שבנה הפלטרין אלא כאילו בגאו במקום פנוי כך הקב"ה אין רצונו להזכיר שהיה לפנים שום בריאה אחרת שזה פוגם כבודו שהיה שינוי רצון לפנוי ולא היה חפץ באותה בריאה וברא עוה"ז דוגמת המלך ב"ו שלא היה חפץ באשפה יבנה פלטין אלא שיש לחשוב להזכיר שבנה במקום פנוי וגם שאין המשל דומה ממש דהתם פוגם בדבר אמת שהיה שם אשפה והכא פוגם בדבר שקר שהרי הקב"ה ברא העולם מאין המוחלט מ"מ מיייתי ליה במכ"ש דאין רצונו של מלך ב"ו לפגום כבודו אפי' בדבר אמת וכ"ש בדבר שקר ומעיקרא דפריך לפנים מאי דהוה הוה ר"ל גם שהוא שקר מה בכך דלא אסיק אדעתיה דהוה ביה שום פגם בכבוד המקום עד דמיייתי ליה משל ממלך ב"ו כו':

כל שלא חס על כבוד כו' מפורש פ"ק דקידושין:

כל שלא חס על כבוד קונו כו' זה העובר עבירה בסתר כו' דזה העובר בפרהסיא אינו ירא מבני אדם יותר מהקב"ה משא"כ העובר בסתר הרי ירא מבני אדם יותר משהוא ירא מהקב"ה והרי זה לא חס על כבוד קונו ודומיא לזה אמרו בפרק מרובה מטעם זה שהחמירה התורה בגנב יותר מבגזלן מפורש שם:

כל העובר כו' כאילו דוחק רגלי כו' אם רואה אדם שיצרו מתגבר כו' מפורש בפ"ק דקידושין:

כל המסתכל בג' דברים עיניו כהות כו'. מקרא לא מיייתי אלא דבג' דברים איכא דמות וזיו שכינה והיה קבלה בידו דעיניו כהות במסתכל בהם והאי ודאי במסתכל בשכינה ממש א"א להיות חי כמ"ש כי לא יראני האדם וחי אבל הכא במסתכל בדמות וזיו של שכינה קאמר גם שאינו מת מ"מ עונשו שענינו כהות שהוא דמות מיתה כמ"ש ג' חשובין כמת סומא כו':

מ"ד אל תאמינו בריע כו' ואין רע אלא יצה"ר כו' מדכתיב רע חסר יו"ד דריש ליה ואמר אם אמר לך יצר הרע חטוא והקב"ה מוחל כו' בלי תשובה ודאי דלא יאמר דהקב"ה מוחל אלא בתשובה קאמר וגם בזה אל תאמין בו דזהו האומר אחטא ואשוב ואמרינן ביה פי"ה דאין מספיקין בידו לעשות תשובה. ואמר ושמא תאמר מי מעיד כו' כל זה מפורש בפ"ק דתענית ע"ש:

דף טז:

ע"ב אראה בנחמה אם כו'. פירשו בתוס' כלומר לא יוכל לראות בנחמות ציון כו' עכ"ל גם שהיה בית המקדש שני קיים בזמן יהודה בן טבאי קאמר הכי אראה בנחמות ציון של חורבן בית ראשון דגאולה שניה בבית שני לא הוה גאולה נמורה שהרי לא חזר להם מלכות בית דוד וכמה דברים שחסרו בבית שני כדאיתא ביומא ומיהו יותר ניחא פרש"י פ"ק דמכות שפירש שם אראה בנחמה נשבע שימותו בניו ואראה בנחמתן עכ"ל:

דף כו.

ובשעת הרגל אף על התרומה כו' כאיש אחד חברים כו'. ובירושלמי יליף מדכתיב ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדו עיר שהוא עושה כל ישראל חברים ופריך מעתה בשאר ימות השנה נמי ומשני לבד בשעה ששם עלו שבטים הוא דכתיב ולדרש תלמודנו לא יתיישב מעתה אפילו בשאר ימות השנה נמי כו':

דף כז.

בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר כו' עכשיו שלחנו כו'. מפורש באגדה דס"פ ח"ה:

ת"ח אין אור של גיהנם שולטת כו'. ובפרק אין דורשין באחר שהיה עולה עשן מקברו והיה אור של גיהנם שולטת בו כבר כתבנו בו בשם הירושלמי שהיה גרע טפי משאר תלמידי חכמים פושעי ישראל שהיה יודע רבונו ומרד בו וכהאי גוונא חילקו בתוס' לקמן גבי פושעי ישראל:

ת"ח שכל גופן אש כו' דברי באש וגו'. דמתוך דברי תורה אש שבהן נעשה גופן אש כמ"ש ת"ח דרתח אורייתא הא דרתחא ביה:

שאין עליו אלא כעובי דינר כו' אין האור כו'. כפרש"י דינר זהב דבר מועט לא חסר זהבה כו' עכ"ל ומדברי התוס' נראה לפרש דה"ק שלא היה העובי יותר מדינר זהב ואעפ"כ לא נשרף העץ שתחתיו שהזהב הדק מגין עליו ובדמיון זה פושעי ישראל שגם הם מלאים מצות כדכתיב כפלח הרמון וגו' ואלו המצות שהם דמיון הזהב כמ"ש הנחמדים מזהב הם מנינין עליהם מאש של גיהנם שלא יסלוט בהן:

רש"ש

דף ב.

במשנה ו**טומטום** ו**אנדרוגינוס**. עט"א ותראה שלעתו היכא דתני ב' דינים ודין אחד הוא מסובב מהשני תני דינו אחר הדין שהוא הסבה לו. אולם עי' בנ"י ריש מו"ק בד"ה ולא ממימי הקילון ותמצא סתירה לדבריו:

ב**משנה שם** ובה"א כו' ולעלות מירושלים להר הבית. כתב התו"ט דכיון שיכול לעלות להה"ב שהוא בשפוע ההר ממילא עולה עוד במעלות העזרות כו'. מוכח מדבריו דהה"ב עד החיל (ששם התחילו המעלות) היה ההר בשפוע ובלא מעלות וזה נסתר מנמרא יומא (טז) שעושה חשבון לגובה קרקע ההיכל מן קרקעית הה"ב בשיפולו רק ממספר המעלות הנמצאות ביניהם ע"ש:

רש"י ד"ה איזהו קטן. הטילו חכמים כו' ועל אמו לחנכו. עמש"כ בחדושי שו"ע או"ח סי' שמ"ג:

תד"ה הכל (בסופו). ועוד בנמרא קדאמר שפטורה בראיה וחיית בשמחה כו'. א"א לפרש כוונתם להא דלקמן (ו ב) יש בשמחה מה שאין בשתיקה שהשמחה נוהגת כו' ובנשים כו'. דהא כתבו לעיל דראיה דהך ברייתא בקרבן איירי אלא נראה כווננו להא דר"ה (ו ב) דבעי ר"ז אשה מהו בב"ת מי אמרי' הא לא מחייבא בראיה א"ד הא איתא בשמחה והט"א הביא זאת לראיה נוספת על ראיות התוס':

דף ב:

תד"ה ל**ישא** (בסופו). אין למדין כו' מן התקוע. פי' בגליון תקוע עצמו לדה"ל לשון זה הוא ביבמות (קט ב) וע"ש:

תד"ה ל**ישא** (הב'). ועוד כו' אתי צד עבדות ומשתמש בא"א. עי' יבמות (מה ב):

תד"ה לא תחו (בסופו). ועוד פו"ר אכולהו ב"נ כתיב אף לכעון. עי' רש"א שניהן דבריהם בצ"ע. 'במל"מ פ"י מהל' מלכים ה"ז יישב דבריהם בטוב טעם ע"ש ועל הט"א בא"מ יש להפליא שגם הוא ירד לעת המל"מ ב'שוב הירושלמי ועל התוס' כתב שעגלם מהם נמרא דסנהדרין כתימיתה הרש"א:

תד"ה כופין. ול"ד לההיא ד**ריש שבת** כו' ד**התם פשע בדבר** כו'. פשע ל"ד דהא בשונג מיירי התם 'עמש"כ שם (כ"א) ברש"י. ומש"כ תדע דשרינא ריש ת"נ כו'. לכאורה גם שם פשע ששכח ולא הביא כפרתו קודם התמיד כדפרש"י שם:

תד"ה נשים. דהבא תרי עיגיי כו'. דבריהם סתומים וכבר עמד עליהם התו"ט אך מש"כ הרב ז"ל ועוד דקטן דפטור מטעם שטור דפטור מכה"מ והכי איתא בברייתא בזה ל"ד דהברייתא מיירי לענין שמחה אבל בראיה ה"ל לחייב את הקטן מראי' ראה מהקהל רק דפטור מק"ו נשים וכמ"ש התוס' לקמן בר"ד הסמוך:

תד"ה חרש. וכן בחולין כו' דהתם הטעם תלוי בכיון שיוכל לאמן ידידו לשחוט. עי' ברא"ש שם וגם נראה לדבריהם כאן סותרים למש"כ בספ"ג דסוכה ד"ה והיודע לשחוט דלדבריהם דלשם ע"כ מיירי הויה דחולין ביוכל לאמן א"י:

תד"ה המדבר. בב"ר כו'. שם בעניי לא מצאתי. אבל בהיפך אמרו בש"ר פ"ג פקח לראיה ופקח לשמיעה משמע דמפרשי חרש כפשוטו שאינו שומע לבד ופקח דכתיב באמצע בין עור לחרש הוא הניגוד וההיפך לשיניהם וכן כוונת התוס' במש"כ דמי שם פה קאי לתרוייהו ר"ל ג"כ לניגוד ולהיפוך וללא כהרש"א:

דף ג.

נמרא לענין ראייה גמר ראייה ראייה מהקהל. עט"א ובמש"כ עליו בק"א בס"ד ונשמט שם "וכ"נ להדיא מההרמב"ם סוף הלכות חגיגה דלועזים וגרים שאינם מכירין חייבין בהקהל ועי' ברכות (מה ב) תד"ה שאני':

גמ' שם דכל אימת דעייל רבי כו' ויתבי קמיה. כצ"ל וכ"ה בע"י:

גמ' שם אר"ת חגר ברגלו אחת כו'. צ"ל ואר"ת בוי"ו:

תד"ה אלא. מה לו ללכת דכיון דלא שמע כו' אע"ג דגמיר לאחרני לא זייל השתא כו'. כצ"ל ותיבות עד האזינא נראה למוחקס:

תד"ה מפעמים. וכי אמרינן לקמן כו'. כצ"ל:

תוס' שם ההיא מדסמכי ארגלים קאמר כו'. כצ"ל:

דף ג:

נמרא להקביל פני ר' אליעזר. כצ"ל ביו"ד:

[רש"י ד"ה ואף הוא. ראב"ע. ה"ח"א כתב לנישנא דאף הוא ל"מ כן. ועי' מש"כ במגילה (ז) ד"ה שאף:

שם תוד"ה דרך. מאבד מה שנותנין לו קוביקוס. עי' בגליון ול"ג דר"ל משחק בקוביא]:

תוס' שם (בסופו). קורדייקוס אין בו אחת מכ"א. כן הגיה המפרש שם:

דף ד.

נמרא אלא עבדים מגלן כו' הא ל"ל קרא כו'. נראה דהפירכא דעבדים מנלן הוא דר"ה גופי' וכמ"ש התוס' ביומא (עו) ד"ה הני ובש"מ ודע דהרע"ב כתב טעם דעבדים משום דכ"מ שהנשים כו'. ותמוה דשביק טעמא דר"ה מא"פ האזון כו' ונ"מ לח"ע וחב"ח ואף למ"א בח"ע של קטן דלאו בר כפי' הוא כמו שהאריך בזה הט"א בריש מכילתין ומכש"כ דקשה טפי לפירשו ברישא דמתניתין כשיטת הרמב"ם דלמ"א פטור ודוחק לומר דאף שחיב מלאורי' רבנן פטרוהו בשא"ת כדי שימחר רבו לשחררו עי' בכ"מ בפ"ב מהל' ק"פ ה"ג. שוב מצאתי להתור"ע שעמד עליו ולפלא בעיני שלא שת לבו למש"כ מהא לפי' ברישא דמתניתין עוד כתב הרע"ב ט"א דכתיב בבוא כל ישראל ליראות ועבדים לאו בכלל ישראל. טעם זה ל"מ בנמרא וגם ק"ל דמישראל אימעוט נמי משוחררים כדזוכיחו התוס' בסוכה (כח ב) יע"כ תצטרך לומר שיש שום רבוי כמש"כ התוס' שם א"כ ח"ע וחב"ח יהא ג"כ חייב מאותו רבוי. שוב ראיתי להרמב"ם רפ"ב מהלכות חגיגה שגם הוא כתב ב' טעמים הללו שבהרע"ב ות"ע:

תד"ה אלא (בסופו). ואיכא למימר דבכ"ע ממעט קרא. עי' רש"א שנחקק ול"ג דכל זה מהקדושי ור"ל דא"ל דקרא ממעט דאפי' על תנאי לא יביא וא"כ מאי פריך איצטריך כו':

דף ד:

גמרא דכתיב כי תבואו לראות כו'. עפרש"י ותוס' ועמש"כ (ביבמות קב ב):

תד"ה דכתיב. התם מיירי בנו"ג שאין קבועין זמן בביאת רגלים. כצ"ל:

בא"ד והתם הארכתי בדבר לפרש ההיא דהערל כו'. כצ"ל:

תד"ה דמרבח. וי"ל דהתם ממעטינן ערל שמתו כו'. ק"ל דלפ"ז לר"א דיליף בר"פ הערל דערל אסור בתרומה בגז"ש מפסח היינו אפי' בערל שמתו כו'. וא"כ מאי קאמר ר"ע שם א"צ הה"א איש איש כו' הא מרבוי דאיש איש ליכא למילף ערל כזה ולפי' ר"ת דמשמע דערל כזה מותר בתרומה דהוה אנוס קל"ט דהא שם (ע"א) מצעי' ליה לרחב"ע אפי' על ערל קטן דהיינו בתוך ח' אי מותר לסוכו שמן של תרומה ולא איפשעטא ואין לך אנוס גדול מזה עי' תוס' שם ברה"פ וראיתי להכ"מ בפיי"א מהלכות תרומות ל"ז שכתב על הא דפסק הרמב"ם דסכין אה"ק בתוך שבעה בשמן תרומה בפי' הערל בעי' דנפשטה ותמוה דהרי שם לא נפשטה וכמש"כ התוס' בר"פ שם רק דהרמב"ם נראה דסמין על הירושלמי שהביאו התוספות שם כדרכו:

דף ה.

גמרא ואיתרע מזלה ואייתיתה. כצ"ל כדלעיל:

גמ' שם אמר ר' יוחנן אוי לבו ששקל עלינו כו'. כ"ה בע"י ותיבות בן זכאי ליתא וכצ"ל:

גמ' שם הא יראוני מוחלין להם. הנרי"פ הגיה לו תחת להם ושכ"ה בילקוט ובע"י ול"נ דהגי' שלפנינו עיקרית כי יראוני הוא לרבים נסתרים:

גמ' שם שאני בת ר"ח דקים ליה כו'. כצ"ל וכ"ה בע"י:

תד"ה זה. לפי שעה שתולהו בסלו כו'. כצ"ל:

דף ה:

רש"י ד"ה ידו נטויה. להגן עלינו. כצ"ל:

דף ו.

רש"י ד"ה מחייבא בשמחה. ושמחת אתה וביתך. וכ"כ לקמן ע"ב בד"ה השמחה. ועתו"ט ועמש"כ בסוכה כ"ו ב' בס"ד:

גמרא והא שמואל דיכול לרכוב כו'. הב"א כתב דלר"א דא"ל בפ' כ"ץ מילתא דאתא בק"ו טרח וכ' לן קרא ל"ל הא דר"א דפ"ק שם דמי שא"ל קרקע פטור מה"ר מקרא דול"י איש את ארצך דמב"ל לגופי' שלא יארע לו שום היזק בעלותו ואף על גב דנפקא ליה התם מוהלכת לאהליך דאפילו בחזירה א"כ ק"ו בהליכה מילתא דאתא בק"ו כו' ושנה בזה דלאו מק"ו איתא אלא מנופיה דקרא דכיון דמבטיחנו שנמצא אהלינו שלום מוכח דלא נזוק בין בהליכה ובין בחזירה ולישנא דאפילו דשם אטעיה במחכ"ת וגם נראה דאינו מוכרח דרא"ס בעלמא מילתא כו' דהתם משום דלא משמע ליה דרשה דר' יהושע דא"כ לכתוב הבשר תאכל והדר ודס וזכויך ישפך כדכתיב בעולה כלאיתא שם בנמרא:

רש"י ד"ה ה"ג. דהא אמרי אין מחנכין כו' ולעלות ברגליו מירושלים כו'. כצ"ל:

תד"ה הראיה. רק לאשם דכתיב ביה כו'. כצ"ל. ותיבת מעילות נראה למחוק:

בא"ד דאמרינן בפ"ב דכריתות יביא כבש בסלע. כצ"ל:

דף ו:

גמרא אלא מ"א מקיים הזבחים כו' (ופרש"י שגזופין היו) שבתו של לוי שלא עבדו ע"ז כו'. מכאן ראייה לפרש"י ביבמות (עב) דגזופין הוו ממעשה העגל ולא כפירוש התוס' שם ממעשה דמרגלים מדקאמר הכא שבתו ש"ל שלי"ע ע"ז. גם מש"כ עוד שם שעל מעשה העגל אמר הקב"ה סלחתי. תמוה דלדרכה במרגלים מצינו לשון זה ולא בעגל. ובהגהותי לש"ר פנ"א אות ד' במ"ת הארכתי בזה בס"ד:

גמ' שם ושמחה. הב"א כתב דלריה"ג דמוקי ליה לקרא דז"י תחונ דכתיב בפ' ראה גבי חה"ס באא"ע כו' להביא ז"י הפסח במכילתא. משמע נמי שפיר שמחה לפסח מסיפא דהאי קרא והיית אף שמח. וז"א דא"כ היכי דרשינן מויניה בפסחים (עא) לרבות לוי יו"ט אחרון לשמחה והא מצעי' ליה לחוה"מ. אלא ע"כ צ"ל ע"ד שכתבו התוס' בפ' א"נ (סא) ד"ה לעבוד דאף דדרשינן לא תגזול באא"ע לכובש שכר שכיר מכ"מ רעך דכתיב גביה דרשינן אנזל ע"ש. והארכתי קצת בכלל זה בכתובות (לז) בס"ד ע"ש:

תד"ה יש בשמחה. ובתוספתא כו'. עט"א בא"מ שכתב דולאי ההיא תוספתא משבשתא היא כו'. ובאמת הגי' שלפנינו הוא ונוהגת כל שבעה ופירושו שנוהגת בכל יום ויום כמש"כ הרב ז"ל בריש דבריו. ודברי תוס' הללו נראה שנשמטו מהתו"ט לקמן מ"ו ד"ה מי:

דף ז.

רש"י ד"ה נאמרה חגיגה. למאכל הדיוט. והתו"ט הוסיף דוחגותם משמע שאתם תהנו ממנו. וא"כ אין זה אלא זבחים שלמים שהבעלים יכולים ליהנות מהם ואף למותר הביא רש"י לקמן בד"ה מה חגיגה כו' קרא ללא ילין:

תד"ה ר' יוחנן. ומ"מ צ"ל דס"ל בר' אושע'י בדפי' כו'. כצ"ל:

דף ז:

רש"י בד"ה ביו"ט אינן באות. אע"פ שיש להן תשלומין עיקר מצותן ביום ראשון כו'. לכאורה אין זה אלא למ"ד לקמן (ט) כולן תשלומין דראשון. אף לפי מה שפי' שם בד"ה כולן תשלומין זל"ז יום ראשון שהוא נראה להביא עיקר כו' א"ש אף לדידיה. אבל מכל מקום דבריו נ"ע דבבציה (כ ב) איתא דב"ה בעצמן השיבו דמיקרי קבוע להם זמן מטעם דאם עבר הרגל ול"ח א"ח באחריות:

תד"ה מביאין (בסופו). ועוד שמא כו' אבל הלל חלק עם רבם ואין בידם למחות. והא דא"ל מה טיבה של בהמה זו (פי' דהוי סבורים שהיתה עולה כדמוכח מתשובת הלל) הוא משום דלא שמעי שהלל חולק בזה על רבם כדכתבו ברה"ד:

רשי"ש • חגיגה

תד"ה

תד"ה עולות. והא דהתם כו' ולא אקשי ליה ממתניתין כו'. לכאורה י"ל משום דהכא א"ל תתנא עולות משום סיפא לאשמעינן דעולות ראיה באה אפילו ביו"ט ולאפוקי מב"ש. שוב מצאתי כן להט"א. ולפלא שלא זכר מאומה מדברי התנא:

דף ח.

תד"ה טופלין. דס"ל לחזקיה אדם (כ"ה בב"ח) חולק כו'. פי' דהשתי כסף יכול לחלקן לב' בהמות כ"א תהיה שוה מעה אלמא דמצטרפי ב' בהמות אהדדי לצאת יד"ח בהן. לכן כמו כן אף דבהמה השניה כולה ממעשר מצטרפת עם הראשונה שהיא מן החולין וה"ל טפילה ודברי הק"ע מנומנמן בזה:

תד"ה משום סקרתא. כדאמרינן בפ"ב דבכורות (נט). כ"נ דצריך לציין. ויכונו להא דא"ר שם עשירי מאליו הוא קדוש וע"ש. וע"ע שם (נח) בתק"ה וא"א בסופו. ומש"כ התנא' כיון דחייב מה"ת לקדשו. ר"ל אע"ג דמצוה להקדישו ולומר ה"ז מעשר כדתנן התם (נח ב) מכל מקום כיון דמחוייב להקדיש אותו שיצא בעשירי דוקא ל"ש ביה שום איסור. ובזה מיושב כל מה שנמנע הט"א ע"ד:

תד"ה ושמחת (בסופו). ת"ל האלה אלה נוהנין כו'. כצ"ל:

דף ח:

נמרא בחגך ולא באשתך. בט"א הקשה דא"כ למאי תני בביצה ולא מיבמין ת"ל דאפי' בחוה"מ אסור ע"ש. ולכאורה למש"כ התנא' בכתובות (מו) בד"ה דמסר דנשואין בלא סעודה שרי א"ש. אך לפי מש"כ הרש"א שם דמזוה התנא' דמדרבנן אסור ישאר קושייתו. אולם י"ל קושייתו ע"פ תירון הראשון דהתנא' שם דנ"מ לתיז"ט ע"ש:

רש"י ד"ה לא פליגי. במעות אלא בבהמה כו'. ועט"א ול"נ דרש"י נד מפירושו משום דא"כ מאי פריך יהא קתני אכילה ראשונה כו' דלמאי תני בהמה וה"ה או כש"כ מעות. אלא ע"כ דס"ל להש"ס דמאי דתני תני ודל"ת לא סבירא ליה:

רש"י ד"ה האו סתם. היכי דמי. הס"ד ואח"כ מה"ד משום:

תד"ה מי שחגיגה. דאי ממדבר ה"א עולה ושלמים. כאן הוא הפסק ענין:

בא"ד הקשה הר"א כו' עד סה"ד. מהתניו"ט בד"ה ולא בעופות בסופו נראה שנשמטו מכ"ת דה"ת הללו:

דף ט.

נמרא לאיי אפנויי מופנה כו' הכתיב לת"מ. פשוט למפני כן תרווייהו מופני דבעצרת דשמיני גם כן כתיב כל מ"ע ל"ת. ואף לפמש"כ הב"א דחד עצרת מב"ל לגופיה כדי לסמוך עליה לה' ולכס לדרשה דפסחים (סח ב) רק דכוונת הש"ס דליכתבו תרווייהו (ר"ל לה' ולכס) גבי חד עצרת מכל מקום באזו עצרת שיכתבו הוה ילפינן שפיר דרשה דפסחים. ולכן מאי דמקשה הרב הנזכר מזה לדעת הסוברים דבעינן שיהא הלמד מופנה אינו כלום דודאי מסתברא דעצרת דשמיני מופנה כדי ללמוד הגז"ש:

נמ' שם חגר ביום ראשון כו' כיון דל"ח בראשון כו'. עט"א בארוך. ועמש"כ עליו בפסחים (עו ב):

רש"י ד"ה כולן תשלומין זל"ו. איך לך כו' למי שלא נראה כו' יום ראשון כו'. לכאורה יפלא מדוע לא פי' כפשוטו דבאחיה יום שצירה יקריב ועמש"כ לעיל (ז ב) ועוד נ"ל משום דכריש יומא קרי ר"א לשמיני דחו טפל לסוכות שהוא תשלומין להם ומשמע דלגביא דכ"ע קאמר מקדאמר שם אפילו למ"ד כו'. אבל יש לפרש דשמיני לכ"ע תשלומין לסוכות. וחיגר בז"י הסוכות לכ"ע פטור וכן כתב הטורי אבן כאן ד"ה עבר הרגל דשמיני לכ"ע תשלומין דראשון. עי' בתקד"ה תשלומין. ועמש"כ בס"ד במגילה (ה):

תד"ה נאמר. ועוד יהודה ב"ס כו' אתא ר' חנניא יהודה ב"ס כו' (כ"ה בירושלמי וכצ"ל כאן) ומה ת"ל תחוננו אותו. כצ"ל וכן בסה"ד. ונראה ביאורו דבתחילה היה רוצה יהודה ב"ס למילף דיש לו תשלומין כל שמונה מהא דכתיב שבעת ימים וצא שבת מהם כו' ודחי ליה ר' יוסי וכי מכאן כו' ור"ל וא"כ ה"ל לכתוב שמונת ימים ודלא דחי שבת הלא ידעינן ממקום אחר. וכן ר' יוחנן פריך עליו ב' פרכות (מה שפריך והתניא אף בפסח כן כו' נתקשה בזה הש"ך ע"ש. ולענ"ד דכוונתו על הא דתניא במכילתא פ' בא ספ"ז דריה"ג דריש הא דכתיב בחה"ס פ' ראה שבעת ימים תחונן דאא"ע לחה"ס דכבר כתיב ביה בפי' אמור וחנונתם כו' ז"י תנהו ענין לחה"מ ע"ש ונכון בעז"ה) ואתא ר' חנניא ותני להא דיהודה ב"ס בלשון אחר והוא דמשבעת ימים באמת לא ילפינן מידי שכבר למדנו כו' כדפריך ר' יוסי לעיל רק מתחוננו אותו ילפינן לרבות יו"ט האחרון כנ"ל נכון בעז"ה ודלא כהגהת הב"ח ופי' הק"ע ע"ע:

דף י.

נמרא אבל אחרים מוחלין לו. דברכות הגיר' מחלין:

נמ' שם א"ר ואיתימא רנב"י היינו כו'. ביומא איתא רבינא במקום רבא. ובמגילה ליתא אלא רבינא לחוד:

דף י:

נמרא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן. הגר"פ שכת לציין לב"ק (ב ב):

נמ' שם וכי זה חוטא וזה מתחייב. מהט"א נראה שזה פשוט דלפי האמת גבי תרומה אשלד"ע כגון בעושהו שליח להקדים תרומה לבכורים או לתרום מהרע על היפה ולדידי צ"ע דכיון דילפינן חטא חטא למעילה מתרומה דיש שליח והתם א"יא אלא ע"י עבירה נחזור ונלמוד תרומה ממעילה דגם בה יש שליח לדבר עבירה. דכה"ג מצינו (בב"ק ס"ד עח) דטובח ומוכר ע"י שליח חייב וילפינן שם מוטבחו ומכרו מה מכירה ע"י אחר אף טביחה ע"י אחר ואכתי מכירה ע"י שליח מנלן ע"כ משום דחורין ולמדין אותה מטביחה והרי זה בא ללמד ונמצא למד וה"נ דכוותה ואף דהוא שני כתובים הבאים כאחד כדליתא (בבדושין ר"ד מג) בגזירה שוה מיהא מלמדין עי' (פסחים סד ב בתנא' ובמש"כ שם) וכה"ג עוד (בבדושין לג) אקיש קימה להדור כו' ואקיש נמי הדור לקימה כו'. וכה"ג עוד בתנא' (שם נו) ד"ה זה יד"ה תנאי. וכן בערבין (ס"ד יא) מה עולה ק"ק אף שלמים ק"ק ומה שלמים כו' וכן כתבתי בס"ד (במכות פ"א מ"ח) ולפ"ז צ"ע דברי התנא' (בחולין קלה ב) בד"ה ואב"א וגם על ר' אלעאי קשיא דליפטור שותפות בתרומה דנהדר ונילפה מראשית הגז וע"כ נטערך להא דרבא דשם מתרומותיכם ויהיו תמוהין דברי התנא' שם דבדבר שאח"ו. ואולי תלי זה בפלוגתא דעלמא אי ילפינן עליון מתחתון:

רש"י ד"ה מלאכת מחשבת. נראה דצ"ל שהמלאכה חשבה כו':

תד"ה ולא ילין. עי' רש"א. ונראה שלא עיין יפה במחכ"ת בסוגיא דשם דמוקי לקרא דולא ילין מן הבשר יכו' בחגיגת ארבעה עשר הבאה עם הפסח רק אם נדר דרשינן שם על חגיגת ט"ו ע"ש. אמנם קשה לי קצת דלפי מה שכתבו התנא' דמפקי' מיניה תרתי (ולא ילין חלב חגי אתא ללמד דמיירי בחגיגה כו'

כמ"ש התנא' לקמן בד"ה ויחוננו) א"כ למה ליה לרב כהנא למילף בפסחים שם לאימורין דנפסלין בלינה מקרא ללא ילין חלב חגי:

תד"ה ויחוגו. ולא ילין חלב כו' דמיירי בחגיגה כו'. ר"ל בשלמי חגיגה ללא קרב רק החלב לאפוקי עולות. דמיוחוננו לא מוכח דמיירי בשלמים דוקא ומש"כ התנא' (לעיל ח ב) שמא אלשון דויחוננו קא סמיך כו' סמכו ג"כ למילף ויחוננו מן לא ילין חלב חגי וזה דלא כרש"א:

תד"ה מעילות. מתוך פי' רש"י משמע שהוא (ר"ל מקרא מועט כו') פי' התלוין כו' (ר"ל פי' וביאור על כהררים התלוין כו'):

תד"ה נתנה. ולא דמי לההיא דנתנה לחנוני כו'. כוונתם להא דליתא (במעילה כא) במשנה שלח ביד פקח ונזכר כו' חנוני מעל כו' ולא השליח אף דנתנה לחנוני. ואהא תירצו דהתם מיירי במזיד ור"ל כמו דמסיק בגמרא שם דמיירי בזכור גם השליח:

דף יא.

גמרא ומאי קושיא דלמא דדרב דאמר רב כגון כו'. כצ"ל:

תד"ה ל"ג אלא לכדרבי. מוקי לאידך דרשה דתניא ונתת עין תחת עין כו' דלא פליג כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה ל"ג אלא לשיעור. אלא מהאי קרא נפקא דכתיב והדוה בנדתה בנדתה תהא עד כו'. כצ"ל:

דף יא:

גמרא איש איש כי יקלל אלהיו כו' לרבות את הנכרי כו'. הט"א הקשה מדוע לא אמרינן דלרבות את האשה אתא. והב"א תירן ע"פ התורת כהנים ונוקב שם ה' מות יומת כו' כאזרח לרבות נשי אזרחים ע"ש. ולדידי עדיין אינו מיושב. דאכתי נצרך לרבות הנשים לכרת (עי' סנהדרין נו) בתק"ה איש:

גמ' שם יכול ל"י אדם מששת ימי בראשית תלמוד לומר לימים ראשונים. הט"א נשאר לקמן בקושיא דלמן היום אשר ברא כו' למאי אתה ועי' גם בח"א. ולפמש"כ הרמב"ם דחכמת הנפש והשכל הוא בכלל מעשה מרכבה. י"ל דאיצטריך לומר דלמן היום אשר ברא ה' אדם ואילך אתה שואל אבל מה שנברא ביום ההוא גופיה אי אתה שואל את כולם. (ונראה דאפי' לרבי (בערכין יח ב) דאמר מיום הראשון וראשון בכלל מודה הכא מדשני קרא דבדבוריה דלא אמר להיום אשר ברא דקדאמר לימים ראשונים). ובזה אתי שפיר טפי לינשא דיכול ל"י אדם מששת ימי בראשית דמשמע דאף השני בכלל:

רש"י ד"ה ומה למטה. מהן. ברש"י לע"י הגי' מן הארץ והיא יותר נכונה. עי' לקמן (בגמרא ר"ד יב וברש"י טז) ד"ה ומה למטה:

תד"ה יכול. וה"ה צפון ודרום. ולענ"ג דדבכר עגול נכלל בלפנים חציו המזרחי עד צירי צפון ודרום. ובלאחור חציו המערבי עד הצירים הנזכרים והנם העגול כולו. וכן כתב רש"י (בפסחים יב ב) בד"ה בי קרנתא. (ובסוטה ר"ד לט) דצדקין דלפניו כלפניו ע"ש:

דף יב.

גמרא שממנו יוצא חשך שנאמר כו'. כצ"ל וכן הוא בעי':

גמ' שם בי' דברים כו' ובכח ובגבורה ובגערה כו'. כצ"ל וכ"ה שם:

גמ' שם קשו קראי אהדדי אר"ל כשנבראו כו'. שם הגי' כשבראן. ותיבת כשבראן שבפי' רש"י הוא ציון לזה:

דף יב:

גמרא מעון שבו כחות מלאכי השרת כו'. ולקמן אמרי' גבי ערבות שם אופנים כו' ומלאה"ש ולפמש"כ הט"א דכתות חלוקות אן א"ש:

דף יג.

גמרא בן בנו של גמירוד. עי' בתנא'. והט"א כ"ע דלא יתכן שע"ש מעשיו יקרא בן בנו. והב"א כתב הרי מצינו דאף בן קורא ע"ש מעשיו כו'. ול"ג דיותר יתכן לקראו בן ע"ש מעשיו כמו בן בליעל בן חיל ודומיהן. מלקראו בן בנו:

גמ' שם רב יוסף הוה גמיר מעשה המרכבה כו' הוו תנו במעשה בראשית. נ"ל משום דמעשה מרכבה אינו נכתב בספר כלל משום שמא ילמוד ממנו מי שאינו ראוי להמסר לו אף ראשי פרכים כדלעיל. אבל מעשה בראשית היה נכתב בספר. ולכן במעשה מרכבה אמר גמיר ור"ל בעל פה (ועוד יש לומר דרב יוסף היה סגני נהור) ובמעשה בראשית אמר תנו דהיינו דבמיתותא הכתובה. ועי' רש"י ד"ה סתרי תורה:

תד"ה ורגלי' (בסופו). ובימיו מקדשין ע"פ הראיה שמעולם כו' רק כו' מיום א'. לכאורה אינו מובן דהא גם עתה אין עושין בא"י אלא יום אחד. ואולי כוונתם שבעולם דהיינו אפי' יו"ט של ראש השנה דגם בארץ ישראל עושין עכשיו שני ימים כדעת הרי"ף בפ"ק דביצה ועיין במלחמות שם. משא"כ בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה דמיתות עזרא ואילך ל"מ אלול מעובר. וצ"ל שהיה דר בבית הועד עצמו או בתחומו דחוצה לו אף בזמן הראיה היו עושין ב' ימים. אחר זה מצאתי בגנ"ב מ"ת חא"ח סימן קי"ג דכברים האלה ובהוספה קצת ע"ש:

דף יג:

גמרא סנדלפון כו' הגבוה מחבריו כו'. כצ"ל וכ"ה בעי':

גמ' שם מ"ד אשירה כו' אשירה למי שמתגאה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה כאן בזמן שאין כו'. הבית. הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בביבול:

רש"י ד"ה לנהר דנינו. דהאי קרא גבי כו'. כצ"ל ומלת נמי למחוק:

תד"ה לבן כפר. לפי שראהו כו'. כצ"ל:

דף יד.

גמרא כל דבור ודבור שיוצא מפי כו'. כצ"ל. וכ"ה בעי':

גמ' שם בעמר נקא. כצ"ל בא':

תד"ה וטרדן. ושני הלשונות פירושן שוה. כ"נ דצ"ל:

רשי"ש • חגיגה

יש כאן.
וּלִי נִפְסוּס מֵאִי דְאִמְרִינִן (בבב"ב עד ב) כוורא מילחא מעלי נוכל לפרש טעמא דא"צ משום דעדיף טפי עמש"כ במו"ק ספ"א).

דף יח.

גמרא מלאכה ביו"ט מי שרי בו' חוש"מ מי שרי. כצ"ל:

גמ' שם תאמר בחולו של מועד שקרוי מקרא קדש בו'. לכאורה השתא תו לא נצרך לק"ו דהא ממקרא קדש לחוד נ"ל לקמן לר"ע איסור מלאכה כדפרש"י. ואף דגבי ר"ה דריש ליה ר"ע גופיה לקדושת היום (ר"ה לב):

גמ' שם אם בראשון בו' אם בשמיני הרי כבר נאמר שבתון. כ"ה גי' הרי"ף בריש מו"ק. וכן הניה הט"א מדנפשיה ע"ש:

תד"ה חוש"מ. וכי היכן מצינו איסור דאורייתא מקצתו אסור ומקצתו מותר. לכאורה הא ביו"ט גופיה מצינו מקצתו מותר לצורך או"ג. ואף לב"ה דא"ל מתוך בו'. שלא לצורך כלל מודו לאסור מן התורה לשיטת התוס' (בביצה יב) וכן טומאת כהנים הותרה לקרובים עי' (ברכות רד"כ) בפי' רש"י:

בא"ד ובעי בגמרא כוון ומת מהו בו' דהתם איסורא דאורייתא בו'. עי' בתוס' שם דמשמע דלא הוי גרסי לאורייתא ואפי' לגירסתם הכא נראה דאשיגרת לישן הוא מניטון. דהכא במועד עדיין לא עביד איסורא כלל כדמוכח בגיטין ע"ש. ונ"ל ליישב דבריהם בהא דהביא הה"מ בפ"ו מהל' יו"ט ה"ד על הא דתנן התם אם כווננו מלאכתם במועד יאכלו. דהרמ"כ פי' בשם הגאונים דר"ל שמועצין אותו מלעשות אותה מלאכה במועד אף שתאבד (וכ"כ הטור וכ"נ דעת רש"י בבכורות ל"ד ב) והריצ"ג בשם הגאונים פי' דהיינו שב"ד מחויבים להפסיקה ולהפקירה ונראה דלענין דינא ל"פ. דהרמ"כ מיירי דעדיין לא עשה המלאכה במועד. והריצ"ג מיירי בשכבד עשה מעשה ועביד המלאכה במועד באיסור. ולפ"ז נוכל לומר דגם הגמרא ס"ל ב' הפירושים יחד. ובגיטין מיירי שעדיין לא עשה המלאכה. ובמועד קטן מיירי שכבד עשה ועביד איסורא רק דהאיסור הוא דרבנן ובזה אתיין דברי התוס' לנכון:

בסח"ד והא דאמרינן גבי כותים ות"ל משום לפני עור בו'. נראה כוונתם דס"ל כאן דבאיסור דרבנן ליכא משום לפני עור וללא כר"ת שם. ועי' תירצו משום דסמך בו' וה"ל צדוקים מודין בה. וצ"ל דאפילו הכי כותים אין מודין בה כדמוכח התם:

דף יח:

רש"י ד"ה ולקדש מטבילין. אבל לאכול שלמים בו'. הא וזאי דלקדש אף לנגיעה צריך טבילה דלא גרע מתרומה דאפי' לנגיעה כדאיתא לקמן בגמ' ובתוס' ד"ה הא. (ולומר דבנגיעת קדש סגי בנטילה מנ"ל הא) אלא דבעי לאשוייה לחולין ולמעשר דמיירי דוקא באכילה. אף מ"מ אינם בחדא מחתא דבחולין לא איירי אלא בנהמא. ולשון הרמב"ם בפ' מטביל ידיו ואז יגע בהם:

בא"ד ואע"פ שאינן אלא סתם ידיים שלא נגעו בו' המטמאת אכה"ג. לטונו תמוה דלא סיפיה רישיה והכי ה"ל לסיים שלא נגעו אפי' בטומאה שמטמאה את הידים. גס מה שדייק לכתוב בטומאה לאורייתא. הל"ל רבותא טפי דאפי' בטומאה דרבנן המטמאה אכה"ג לא נגע כגון עו"ג. בה"פ דס בתבוסה דומיומן. ויותר תמוה מש"כ בדבור הסמוך "המטמאים את היד ולא אה"ג כגון בו' וכל טומאות שהן מד"ס" דמשמע שאין טומאה מד"ם המטמאה את כל הגוף:

רש"י ד"ה מדרס. כדכתיב ואיש בו'. עתוי"ט שכ"ע ועל הרע"ב ושניהם לא דייקי בו'. נראה שגי' משובשת נזדמנה לו בפרש"י וכל אשר יגע במשכבו. דע שגם הוא לא דק במה שלא תפס על הרע"ב שכתב וכל אשר יגע במשכבה. דבגדה כתיב וכל הנוגע:

תד"ה קשיא. ולא בעי למימר בחולין עד הפרק בו'. עיין רש"א ול"נ להגיה בדבריהם שצ"ל בתרומה תחת בחולין:

תד"ה הא. וה"ה בו' הא בבגדיעה. ר"ל דאף בבגיעה דנהמא אין נוגעין אף במעשר ואפי' לרבנן. ובהגהת הב"ח כתוב וכר"מ מתוקמא והוא תמוה. ואפשר דרצונו כיון דנוקים מתני' דיוק באכילה דנהמא א"כ ע"כ כר"מ איתא דאלו לרבנן למעשר אפי' לפירי נמי:

תד"ה כאן לחולין. ותירצ' ביון דנטל ידיו לחולין בו'. פי' דדוקא לא נתכוין כלל לשם טהרה תני בברייתא ידיו טמאות. ומתני' דתני הוחזק לחולין אסור במעשר היינו בטבילת כל גופו כדקתני טבל בו'. ומש"כ הרש"א ואז היה איכא לפלוני בו' הוו אינצטרכו בו' שפיר והתוס' דחקו בו'. תמוה דאדרבה השתא הקושיא יותר חזקה כיון דכבר תני הוחזק לחולין אסור למעשר אף דבנטילה מהני כה"ג א"כ כש"כ בלא הוחזק כלל דאף בנטילה לא מהני. ומהתוי"ט נראה דמפרש בדעת התוס' דבנטילה לא בעינן כוונה כלל ואף בסתמא מהני גס לתרומה מדציץ על טבל ולא הוחזק ע"ש. ותמוה מאד דהא זה מפורש בברייתא דלא מהני אהנס ממש"כ התוס' דאלת"ה אין לך אדם בו' משמע קצת כפי' הרש"א בכוונתם. וכ"כ התני"ט בדעת הרמב"ם:

דף יט.

גמרא ידיו טהורות ופירות אינן בכ"י. עט"א. ועי' במש"כ עליו ברפ"ק דמכשירין. וגם נראה דאגב שיטפיה נעלמו ממ"ת דברי התוס' דלעיל בסוף הדף:

גמרא שם ואם בשביל שיודחו ידיו בו' והפירות בכ"י. עי' פרש"י והוא דחוק כמו שהקשה בט"א. ולעל"נ לפרש משום דאחשביניהו למים שבידיו כדי שיודחו בהם ולכן אותן המים מכשירין וכה"ג איכא טובא במס' מכשירין. גס מה שפרש"י ואם בשביל שיודחו ידיו נתכוין ליטול פירות הוא דחוק. אלא נל"פ בשביל שיודחו ידיו הוסיטן למים ואגב נטל את הפירות ועי' מש"כ שם על המשנה:

רש"י ד"ה ואם בשביל. דכיון דנתכוין בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אם לא הוחזק. אבל אם הוחזק לקל אינו מחזיק לחמור בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה איכא דאמרי. הא דעודיהו הוחזק לקל מחזיק לחמור בו'. כצ"ל:

תד"ה נגזור. דאי משום חזילה אז בשל ים מהני. לכאורה תמוה מהא דרפ"ה דמקואות מעיין בו' העבירו ע"ג בריכה והפסיקו ה"ה כמקוה. אולם עי' בש"ך סיי' ר"א סק"ל וייתישב לך:

בא"ד דקטפרס הוה חבור בו' בדפי' הר"י. תמצאנו לקמן בהפוך הדף בד"ה בתחמונה. ובדף בא ב בד"ה כעוביה:

תד"ה ר"י (בסופו). אבל לסברתו של ר"מ בו'. כצ"ל:

דף יד:

[גמרא תרשני לאמר לפניך ד"א שלמדתני. עי' ח"א שגדחק היאך כבר למדהו ריב"ז. עמש"כ בחולין (

נמ' שם אשרי עינים שכך ראו. כ"נ קצ"ל:

תוד"ה והתניא. עכ"נ כמו שפי' בסה"י בו' להרצות בפני רבם כמו ר"י בו'. כצ"ל:

בא"ד ומשני ליה דארצי מקמיה מאן דארצי בו'. כצ"ל:

בא"ד לאפוקי ראב"ע שלא הרצו לפניו ואפי' ר"י רבו בו'. כצ"ל והב"ת הרצו לפניו שבינתיים נראה למוחקם:

בסה"ד ולא הרצה מקמיה מאן דארצי. כצ"ל:

דף טו.

תד"ה שובו. מ"ד וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו. כצ"ל עי' בירושלמי:

בא"ד בזכות מצות ומע"ט שהיו בידו מראשיתו. כצ"ל:

בא"ד שראה לשון ר"י הנחתום בו' והיינו גברא רבה דקדושין. לפנינו שם ובשלהי חולין הגי' ר' חוצפית המתורגמן. אולם בע"י בקדושין הגיר' כאשר הביאו התוס':

דף טו:

נמרא מאן מרמי ליה מאן. כ"נ שהיה גיר' רש"י:

תד"ה הא. והא דריש פ"ב בו'. כצ"ל:

בא"ד אי נמי בו' נדהו רב יהודה. כצ"ל:

תד"ה כל עמר דנקי אגב אימיה. כצ"ל:

דף טז.

רש"י ד"ה ומה למטה. ואם שאל מי סובלן בו'. כצ"ל וכ"ה בע"י:

שם (במשנה) הלל ומנחם ל"נ יצא מנחם. פי' הרע"ב לפיכך לא הודע מענינו אם נחלק בו' והוא מפי' הרמב"ם. ולא ידענא מדוע לא פי' כפשוטו דלא נחלקו היינו דגם מנחם הסכים כדעת הלל לסמוך:

דף טז:

נמרא דאי סלקא דעתך צדדין מותרין לסמוך אלא לאו בו'. כצ"ל ותיבת לצדדין למחוק:

רש"י ד"ה אקפו. לשון וקפא. כ"ה בדפני":

תד"ה דבר. אף ע"ג דסמיך טפי להקרבה. עט"א. ולעל"נ כוונתם דלהכי היה מסתבר טפי לדרוש מעוטא דב"י על השחיטה מדעל הסמיכה. וכה"ג דרשינן בסוף פרק היה נוטל מיעוטא דאיש על פריעה ופרימה דלמטה ולא על טומאה דסמיכא ליה:

בא"ד דהא בריש בה"פ מרבינן גשים בו'. עט"א וגה"ש דלא נמצא שם. ולי נראה כוונתם משום דבכל מקום דרשינן בני אהרן ולא בנות אהרן כדהכא בני ישראל בו' ואין בנות ישראל בו'. והרי בקבלה כתיב :ס כן בני אהרן ולמעוטי בנות אהרן מכלל דשחיטה כשרה בהן וכמו דמרבין שם זרים מהאי דיוקא:

דף יז.

נמרא מקיש חג השבועות לחג המצות בו'. עט"א דמסיק דבחג המצת ידעינן ליום א' ח' מקרא וימים שבינתיים מק"ו. והקשה דהא בזבחים מבטלי' דבר הלמד מק"ו מהו שילמד בהיקש ע"ש. ואנכי תמה דהא נוכל לומר איפכא ר"ל מקודש נילף בהיקש יום הז' המפורש והדר נילף מק"ו בכה"ג גופיה ימים שבינתיים. ומבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו כדאיתא שם. וכה"ג תמצא (שם מח) בתד"ה ואתא הב' ע"ש:

רש"י ד"ה אין לה יום טבוח. שמותר להקריבן ביו"ט. כצ"ל:

רש"י ד"ה פז"ר. פייס לענין פרי החג בו' ופר שמיני מפסינן עליו בו'. לכאורה אף אילו וכבשיו ושעיריו היו טעונין פייס. וכ"פ בעצמו (בסוכה נה ב) במשנה (רק שלג שם השעיר) ואולי ס"ל ז"ל הכא דגם בז' ימי החג היה להם פייס מי יקריב איל ומי השעיר ומי שני כבשים ע"ש במשנה. שוב נזכרתי שגס לשון הברייתא שם פר הבא בשמיני בתחלה מפיסין עליו בו' ע"ש. ונראה עוד דאף לפרי החג היה פייס בין כהני המשמרה עצמה דהא בכל ימי ה"ש לא היה משמש בכ"י אלא בית אב אחד והיה פייס ביניהם:

תד"ה פז"ר. וליגיה לא בעי למיתני בו' משום דפשיטא ליה. ק"ל דהא תני קרבן אף דמפורש בקרא:

בא"ד דבשאר ימה"ח בו' שמתחיל ביום א' מזמור ומסיים בשני. עמש"כ בדבריהם (בסוכה מח):

דף יז:

נמרא תא שמע מי שלא חג בו' יו"ט של עצרת בו' (כצ"ל ותיבת הראשון ט"ס וכן מחקה הגר"א ז"ל) מאי לאו יו"ט של עצרת לא יום טבוח בו'. עמש"כ בזה בחלושי לס' נת"ע אות ב' בס"ד:

נמ' שם ועוד חג שבועות כתיב. כצ"ל:

תד"ה דכתיב. ור"י מציא בתוספתא דתני דאחר יו"ט האחרון בו'. כצ"ל:

תד"ה מצוה. ותירצ' דלחבי איצטריך חה"ש בו' דאל"ת חבי לל"ק מדרשה דחה"ש בו'. נראה שכוונו להא דקאמר ועוד חג השבועות כתיב והרש"א השיא כוונתם לר"א:

תד"ה אלא (בסופו). אבל מ"מ אף הש"ס שלנו ל"פ בהא דמדרבנן מיהא בו'. ובפסחים ר"פ מש"נ כתבו בשם הירושלמי דהוי לאורייתא ולא כתבו דהש"ס שלנו פליג בהא. ונ"ל דהכא אזלי לשיטתם (בשבת נה) דלא אשכחי דליהוי קצירה לצורך יו"ט אסורה מלאורייתא להכי ל"ל דהש"ס שלנו יסבדו דיום טבוח אסור מה"ת שלא לצורך עסתו דא"כ הוי דומיא דיו"ט. וזה אין סבבא להם לומר דמדר"א אר"ה ה"א דאפי' אינו יום טבוח שלו כגון שכבר הקריב או בגיל יום טבוח שלו לפמ"כ הט"א (במגילה כב) יהא אסור בע"מ וגם אין לומר דנ"מ לענין מכשירי או"ג דודאי משום יום טבוח מותר ומדר"א אר"ה ה"א דאסור. ואף לר"י נ"מ באפשר לעשותן מעויו"ט עי' (מגילה ז ב) דזה גס מדראב"י לא מוכח דשרי דקצירה היה באז"נ גופיה. ובפסחים אזלי בשטת הסוברים דקצירה אסורה ביו"ט מה"ת אף לצורך או"ג אי מטעם הירושלמי שהביאו (בביצה ג) דמשמע דהוי לימוד גמור כמ"ש הר"ן בפ' א"צ. או כמש"כ הם במגילה שם דאז"נ שהוא עדיף טפי כשעשוי מאתמול אסור מה"ת (ותמיהנו על הגר"א ז"ל תצ"ה סק"ו שכתב בשם רש"י משום דאפשר ועדיף טפי דהרי כתב דאפשר להניחם במצודה במים. ומאי עדיפותא

תמונה של אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו

תמונה של אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו

תד"ה (בתחנתונה. וב"מ בפ"ב דע"ז מתוך פרש"י שפי' בו'. הן בפרש"י שלפנינו שם אינו כן ועי' בהגהת הב"ח:

בא"ד דהתם לעיל איכא טעם אחרינא קטפרס שסופו לירד בו' יין שבתוך הגישתא א"ס לירד. חילוק זה מנצחתי בתוספתא לאלהות פ"ד שא"ר יוסף בשם זקנים הראשונים. אבל חזרו לומר לעולם לא היו חבור. הביאור הר"ש והא"ר שם בפ"ג מ"ג וסתם מתני' שם כדחזרו לומר:

תד"ה בגדי. ועוד מצינו בפ' ב"ב הכא בכותי שטבל. כצ"ל. וכן לקמן לתחת רגלו של כותי. דכי מוקי לה בכותי ערוס:

בא"ד כדאמרי' לפי שלעולם לא ימצאו אדם מעביר חבית ממקום למקום. נראה לכווננו להא לאמרי' כב"מ (פג) ע"ש. שוב מנצחתי כן להתיי"ט בפ"ד לטהרות מ"ה:

בא"ד הרי שהיה חמריו בו' ואם אמר לכו בו'. כצ"ל:

בא"ד ועוד דחייש לטומאה דאורייתא ולא לשל טומאה דרבנן. כצ"ל:

דף ב.

נמרא דתנן חולין שנעשו עטה"ק ה"ה כחולין בו'. היא משנה מפורשת בספ"ב לטהרות. ומהגרי"פ עגלמה במחכ"ת. ובחולין (לה ב) צריך להגיה דתנן:

נמ' שם אין בלי מטמא בלי. נראה דה"מ למפרך דניחוש שמא נגע טמא מת במגריפה וחרב ה"ה כחלל יעגשה המגריפה אה"ט ומטמאה לסל. אלא דבלא"ה פריך שפיר. ובתירוץא דרבינא מיתרצא נמי האי. אז אפשר לטוומאת מת לא חששו (עי' לקמן (כב ב) תה"ח טמא מת) רק לטומאת ע"ה או נכרי או נדה ז"ב:

נמ' שם א"ר באומר שמרתיה שטמאמה הפוסלה. כצ"ל הכל בל"ג וכדאיתא ברש"י ותוס':

[גמ' שם א"ר ישמעאל כמה גדולים דברי חכמים בו'. כה"ג אמר בשבת (יב ב) ושם איתא כן אלישע :

רש"י ד"ה וקשיא. עי' הגהת הב"ח. ול"ג יותר למחוק הו':

תד"ה שמרתיה. כדאמרי' אחורי כלים שנטמאו במשקין. נ"ל דר"ל דמיירי שלא שמר אחורי המגריפה שלא יגענו במשקין טמאין דתוכו אינו טמא לתרומה כדתנן בר"פ דלקמן אחוריים ותוך בו' בתרומה אבל לא בקדש. ואף שמגריפה נראה דאין לה בית קבול מ"מ יש לה אחוריים ותוך כמו שלחן ודולפקי בר"פ כ"ה דכלים לדברי ר"י. ומרדע שם במ"ב לפי' הרמב"ם. והצ"ח בובחים (צט) הניח דבריהם דהכא בצ"ע ול"ג נכון כמש"כ. [ועני"ל דעל גב המגריפה גופיה שייך לומר שהוא פסול ולא טמא לדעת ר"א פ"ח לטהרות מ"ח שטממא את המשקין ואינו פוסל את האוכלין ופסקוין כוותיה בנדה (י ב)]:

תד"ה נימא. כדתנן אחורי כלים שנטמאו במשקין. נראה דאשיגרת לישן הוא מדבריהם לעיל בדבור הסמוך ושם דקוקא נקטי כמש"כ שם:

דף ב.

במשנה מטבילין כלים בתו"כ לתרומה. פרש"י ששניהם טמאים. עי' לקמן (כב) תה"ה מאי ובמהרש"א ברש"י שם ד"ה הרי אלו טהורים. ונ"ל משום דמתני' סתמא קתני דמשמע דאפי' אין בפי החיצון כשה"נ להכי אסברא לה הכי דמינו דסלקא טבילה לחיצון בו' כדאיתא שם בגמרא. ולזה כוון גם התניי"ט אלא שקיצר במקום שה"ל להאריך:

במשנה שם אבל לא לקדש. הן הרמב"ם והרע"ב אחרייו פי' משום חניצה. ולכאורה תמוה מדוע פי' כר' אילא ולא כרבא. והלא ר"נ ורב"א כוותיה ס"ל. וכן ת"ק דאבא שאול לקמן בגמרא. והיותר תמוה פסקי הרמב"ם בחבורו דבפי"ב מהל' אה"ט פסק כרבא. ובספ"ג מהל' מקואות כ' דלקדש אין מטבילין אפי' בסל ובקופה. ונ"ל דהרמב"ם היה גורם איפכא למ"ד משום חניצה ליכא ומשום גזירה איכא. ובדרבא גרים סל וגורגומני שמלאן כלים והטבילן טמאין ובקדש מיירי (וכדפרש"י לגרסתו) וע"ז קאי והנ"מ ככלי טהור בו' דלפרש"י והתוס' לא קאי אדםיך ליה. ולהכי פסק שם בהל' אה"ט דבשניהם טמאין אף בקדש מטבילין. ולפ"ו אתא רבא כא"ש (וכמ"ק בירושלמי להמעיין הישר) ולכן א"ש מה שבפירושו סתם כר' אילא משום דהוא אתא כת"ק דא"ש וכשיטתו שהבאתי בחדושי לשו"ע א"ח סי' קס ע"ש. ובחדושי על הרמב"ם פ"ב מהל' סוטה הל' י' (ולהלמ"מ שם אישתמויט שיטתו זאת) והא דבחבורו פסק כרבא נ"ל דסמוך אירושלמי שפוסק להדיא כא"ש. ודע דלפי מה שביארתי שיטתו בפירושו צ"ל דקופה הנוכרת בדבריו שם אינה בתבנית סל וגרגומני הנזכרים ונכון בעז"ה:

במשנה שם שבקדש בו' ומגביב. עי' פרש"י. והרע"ב הוסיף עוד (מפי' הרמב"ם) דשמוננית שעליו הוי כחוץ. וקי"ל דלפ"ז מ"ק ריוי"ח לקמן (כד ב) מדקתני סופא שהיד מטמא חבירתה בו' הא תו ל"ל הא תני ליה רישא בו'. ואם איתא לפירושו מאי פריך הלא רישא בלחה דקוא ובלא נגיעה וסופא בנגובה ובנגיעה. ידע שבמשנה דירושלמי הגי' והיד מטמא א"ח בקדש בו' משמע דזה מעלה בפ"ע. וכן איתא שם פלוגתא דתנאי כמה מעלות בקדש דר"מ סובר י"ג ור' יוסי סובר י"ב וע"ש בק"ע דפליגי אס לחשוב בית הצביטה למעלה בפ"ע. ושניהם חושבין תרתי דס"פ דלעיל דנטבילן ידים לתרומה ולקדש מטבילין. ודטבל יהוצחו לתרומה לא הוצחו לקדש. אבל ממתני' משמע דלא חשבה להנך תרתי. מדחזרה ושנאה כאן בגדי א"ת מדרם לקדש השנויה שם לבדה ושבהק להנך תרתי. והתוס' נתנו טעם לזה. לכן יותר נראה דס"ל כרבא דאמר י"א מעלות שנו כאן. וחשבו ג"כ להא דהיד מטמא א"ח בפ"ע כנ"ל ופלוגי בבית הצביטה:

רש"י ד"ה אחוריים. בלי הראוי להשתמש בו'. משמע דקוקא אס אחוריים ראויס לתשמיש הוא דחשיבי לענין זה דאס נטמאו לא נטמא תוכו. אבל באין ראויים לתשמיש מבטלי לגבי תוכו ואס נטמאו נטמא ס: תוכו. אולם לא משמע כן בכ"ד. ואולי מפרש חלוקת אחוריים ותוך בו' דמשנתנו היינו דאפי' נטמא התוך השאר טהורים וכ"מ ממי"ם כל תשמיש בו' שאס נטמא זה לנ"ו. לכן פי' דמיירי דראוי להשתמש בו' להכי דייניהו כמו הרובע וחצי הרובע דבפ' כ"ה דכלים מ"ד ע"ש. אבל לקמן (כב ב) פי' על אוגנו י"כ דראוי לתשמיש ואפ"ה תני נטמא תוכו כולו טמא. וכן הרע"ב דנמשך אחריו לפרש כולס ראויס לתשמיש ואפ"ה לא כתב רק אס נטמא אחוריו בו' לא נטמא בו' ואס נטמא ב"ב בו' דמשמע דאס נטמא תוכו כולו טמא וכ"מ מהגמ' דהביאה לפירושי מתני' להא דתנן כלי בו' נטמא תוכו כולו טמא.

דף יט:

תד"ה בתחתונה. וב"מ בפ"ב דע"ז מתוך פרש"י שפי' בו'. הן בפרש"י שלפנינו שם אינו כן ועי' בהגהת הב"ח:

בא"ד דהתם לעיל איכא טעם אחרינא קטפרס שסופו לירד בו' יין שבתוך הגישתא א"ס לירד. חילוק זה מנצחתי בתוספתא לאלהות פ"ד שא"ר יוסף בשם זקנים הראשונים. אבל חזרו לומר לעולם לא היו חבור. הביאור הר"ש והא"ר שם בפ"ג מ"ג וסתם מתני' שם כדחזרו לומר:

תד"ה בגדי. ועוד מצינו בפ' ב"ב הכא בכותי שטבל. כצ"ל. וכן לקמן לתחת רגלו של כותי. דכי מוקי לה בכותי ערוס:

בא"ד כדאמרי' לפי שלעולם לא ימצאו אדם מעביר חבית ממקום למקום. נראה לכווננו להא לאמרי' כב"מ (פג) ע"ש. שוב מנצחתי כן להתיי"ט בפ"ד לטהרות מ"ה:

בא"ד הרי שהיה חמריו בו' ואם אמר לכו בו'. כצ"ל:

בא"ד ועוד דחייש לטומאה דאורייתא ולא לשל טומאה דרבנן. כצ"ל:

תמונה של אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו

תמונה של אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו

תד"ה (בתחנתונה. וב"מ בפ"ב דע"ז מתוך פרש"י שפי' בו'. הן בפרש"י שלפנינו שם אינו כן ועי' בהגהת הב"ח:

בא"ד דהתם לעיל איכא טעם אחרינא קטפרס שסופו לירד בו' יין שבתוך הגישתא א"ס לירד. חילוק זה מנצחתי בתוספתא לאלהות פ"ד שא"ר יוסף בשם זקנים הראשונים. אבל חזרו לומר לעולם לא היו חבור. הביאור הר"ש והא"ר שם בפ"ג מ"ג וסתם מתני' שם כדחזרו לומר:

תד"ה בגדי. ועוד מצינו בפ' ב"ב הכא בכותי שטבל. כצ"ל. וכן לקמן לתחת רגלו של כותי. דכי מוקי לה בכותי ערוס:

בא"ד כדאמרי' לפי שלעולם לא ימצאו אדם מעביר חבית ממקום למקום. נראה לכווננו להא לאמרי' כב"מ (פג) ע"ש. שוב מנצחתי כן להתיי"ט בפ"ד לטהרות מ"ה:

בא"ד הרי שהיה חמריו בו' ואם אמר לכו בו'. כצ"ל:

בא"ד ועוד דחייש לטומאה דאורייתא ולא לשל טומאה דרבנן. כצ"ל:

תמונה של אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו

תמונה של אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו

תמונה של אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו

תד"ה (בתחנתונה. וב"מ בפ"ב דע"ז מתוך פרש"י שפי' בו'. הן בפרש"י שלפנינו שם אינו כן ועי' בהגהת הב"ח:

בא"ד דהתם לעיל איכא טעם אחרינא קטפרס שסופו לירד בו' יין שבתוך הגישתא א"ס לירד. חילוק זה מנצחתי בתוספתא לאלהות פ"ד שא"ר יוסף בשם זקנים הראשונים. אבל חזרו לומר לעולם לא היו חבור. הביאור הר"ש והא"ר שם בפ"ג מ"ג וסתם מתני' שם כדחזרו לומר:

תד"ה בגדי. ועוד מצינו בפ' ב"ב הכא בכותי שטבל. כצ"ל. וכן לקמן לתחת רגלו של כותי. דכי מוקי לה בכותי ערוס:

בא"ד כדאמרי' לפי שלעולם לא ימצאו אדם מעביר חבית ממקום למקום. נראה לכווננו להא לאמרי' כב"מ (פג) ע"ש. שוב מנצחתי כן להתיי"ט בפ"ד לטהרות מ"ה:

בא"ד הרי שהיה חמריו בו' ואם אמר לכו בו'. כצ"ל:

בא"ד ועוד דחייש לטומאה דאורייתא ולא לשל טומאה דרבנן. כצ"ל:

בא"ד דהתם לעיל איכא טעם אחרינא קטפרס שסופו לירד בו' יין שבתוך הגישתא א"ס לירד. חילוק זה מנצחתי בתוספתא לאלהות פ"ד שא"ר יוסף בשם זקנים הראשונים. אבל חזרו לומר לעולם לא היו חבור. הביאור הר"ש והא"ר שם בפ"ג מ"ג וסתם מתני' שם כדחזרו לומר:

תד"ה בגדי. ועוד מצינו בפ' ב"ב הכא בכותי שטבל. כצ"ל. וכן לקמן לתחת רגלו של כותי. דכי מוקי לה בכותי ערוס:

תמונה של אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו, המכונה אברהם אבינו

מוכח לכוונת משנתנו נמי הכי הוא וצ"ע. ובעיקר פי' משנתנו נלע"ד דבית הצביטה הוא שמוס בית יד (וריו"ח דמפרש מקום שנקיי הדעת צנבטין הוא כפי' הרע"ב והוא מהרמב"ם ודלא כפרש"י) ולפי מאי דאיתא בפכ"ה דכלים מ"ו ידות הכלים קילי טפי דאס נפלו עליהם משקין טמאים מנגבן בלבד והן טהורין. ועי' בר"ש שם ברה"פ מה שהביא מהתוספתא. נמצא יש ג' חלוקי דינים. א' נטמא תוכו כולו טמא. ב' נטמא אחוריו המה לבדם טמאים. ג' נטמא בית צביטתו (ואולי נכללים בשם זה כל הני דחשיב התם כנים ואוננים כו') מנגבו וטהור. ולזה אמר כאן דהני ג' חלוקים הן לתרומה. אבל לא בקדש דבאיה מהן שנטמא כולו טמא. כנ"ל נכון בעז"ה:

רש"י ד"ה לא כמדת הקדש. בחציצת טבילותיו בו'. משמע דמפרש דזה לא קאי רק על מאי דסמוך ליה. אבל פשטיה משמע דקאי אכל הני דחשיב אח"ז וכ"ג מהתוס':

רש"י ד"ה אבל לא לתרומה. אלא אותה שנגע בה הויא ראשון בו'. ק"ל דמשמע מדבריו דמיירי דהחתיכות נוגעות אהדלי והלא במנחות (כל) מסיק ר"כ דלא בעינן דנגעי וכ"כ בעצמו בפסחים (יט) ומשמע עוד מפ'י' כאן דאיירי באה"ט ושם אמרי' דאפי' בטבוי"י נמי. ואפשר דלרבותא אבל לא לתרומה נקיט הכי:

תד"ה הנושא. מי לא תניא משכב ומושב בכף מאזנים בו' הכריע המשכב טמא האוכלין. ברייתא זו ל"י מקומה איה. וגם הדין תמוה לע"ד דהא קי"ל (שבת פג ב) כל הטומאות המסיטות טהורות חוץ מהיסקטו של זב. ותנן נמי בפ"ה דזבים מ"ג כל הנושא ונישא ע"ג משכב טהור. וע"ש במ"ה בהרע"ב ותניי"ט. ולפ"ז גם קושייתם על רש"י אינה מבוררת. דיכול להיות דיש לו דין אה"ט גמור לטמא אף כלי חרס ואפ"ה אינו מטמא בהיסקט מידי דהוה אשאר אה"ט חוץ מזב. רק מהתני"כ שהביאו הוי תיובתיה. ואולי דכוונת רש"י להמדרס אינו נוגע באיירה ולאפוקי מהמעשה שהיה שנפלה לאיירה:

בסה"ד אלמא דנושא המדרס לא יטמא כלי חרס אפי' בו'. כצ"ל:

דף בא.

במשנה האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש בו'. בט"א ד"ה ומח"כ כתב וכיון דעל אונן ל"ג לנגיעה בו' ה"ג מח"כ דהא מחמת חסרון כפרה גופה שרי בנגיעה. וכן התניי"ט בפ"י דנדה מ"ז רוצה להעמיס בדברי הרמב"ם דקודס כפרה מותר לייגע בקדשים והשיג שם על הכ"מ. ואנכי תמה על שני הגאונים הללו. דהא איתא ביבמות (עד ב) א"ק וכפר עליה הכהן וטהרה מכלל שהיא טמאה בו' איקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא ל"י. וכ"מ לקמן (כד) בק"ו דר' יוסי לענין רביעי בקדש ועמש"כ שם. ובסוף דברי הט"א משמע ג"כ דקודס כפרה פוסל קדשים במגע מה"ת אלא שלא הביא מקרא דיבמות שזכרתי ונמצא שסותר דברי עצמו. ועוד ראיתי בו דבר תימה במש"כ לקמן בד"ה צריכין טבילה "ואע"ג דרבא ס"ל התם אליבא דר"י דקוקא מצורע טובל בו' אבל שאר כ"א לא". דע"ש דליכא מי שיאמר כן דהא ר"י אומר שם להדיא בברייתא ראשונה וכ"א במתני' דפי"ד דנגעים מ"ח דמצורע אין צריך טבילה. (וגם שם רבא לא נזכר שם בכל הסוגיא) רק אליבא דרבנן דברייתא שניה ס"ל לרבינא דקוקא מצורע וכן רב יוסף שם:

בתוס' [ד"ה האונן] . והג"מ בובחים בו' טמא מעליא הוי הערב שמש בעי. כ"ג דצ"ל ושיביתים למחוק:

בא"ד אי נמי כרי"ש בנו של ריב"ב בו'. ועי' לשונם בזה בר"פ טבוי"י. ועמש"כ בפ' ת"נ שם בד"ה והאיכא אשם:

בא"ד וה"מ בירושלמי דתרומות פ"ב גמרא המטביל כליו בשבת תני נפל כליו בו'. כצ"ל ותיבות שבינתיס ליתא שם:

בא"ד ובצינורא דע"ה משמע לקמן. הוא בדף כג:

בא"ד והביא הרר"א סעד לדבריו מפ"ז דשקלים בו'. בנה"ש הניח דבריהם בצע"ג. ועמש"כ בס"ד בפסחים (לד):

בסה"ד דאפילו הכיר בה שהטבילוה בו'. לכאורה לפ"ז לא נצטרך תו לאוקמי' בגזייתא שכתבו לעיל:

דף בב.

רש"י בד"ה ובחללה. ומטבילין אף כלים. נ"ל כוונתו משום דלטבילת ידים לא בעינן כשה"נ ודי בכונס משקה לגרסתו ופירושו בחולין (קז) בד"ה מילף לייף:

רש"י ד"ה לא עלתה לו טבילה. אע"פ שהמים מחוברים בו'. כצ"ל:

תד"ה [מאי (בסופו)]. אלא בו' עדיף ליה דאשכח אף בפנימית בו'. הלשון אינו מבורר דהא המ"נ נ"מ אף בפנימית היכא להחיצון ג"כ טמא] :

תוס' שם אבא שאול. צ"ע אמאי לא שרינן בעבר והטביל. נראה דמשמע להו דהא דאין מטבילין כלי בת"כ לקדש אינו אלא לכתחלה דומיא דהנושא אה"מ ל"י אה"ק לר"ז לקמן (כג). וכן הא דכלים הנמרים בטהרה צ"ט אינו אלא לכתחלה. ובהא א"ש מה דמצינו כלי חרש בקדש ובחטאת (והט"א התעצם בזה הרבה) והלא אין לו טבילה. אבל כיון דאינו אלא לכתחלה. לכן כ"ח שא"א ל"ג ביה:

תד"ה כמאן. וגם רב מנשיא ב"ת לא רצה רמי ב"ח לזמן עליו. כצ"ל עיין גמרא שם:

דף בב:

גמרא לגין מלא משקיין לגין טמא בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה צובעין. מטבילין בו'. נ"ל לאונקלס תרגם כיבוס בנדים דקרא הנאמר על כוונת טבילה ויצבע. ועי' פרש"י סוף פרשת תזריע:

דף בג.

גמרא סנדל טהור מהו. ק"ל כיון דתני הנושא את המדרס משמע דוקא מדרס ומהיכא תיתי לומר דאיסור יש בסנדל אפי' הוא טהור. ועוד שלא מצינו שיטערכו נושאי קדש ללכת יחף. רק גבי מקדש שנינו בפ"ח דפרה מ"ב דלא יעגול אה"ס. ונ"ל דלא מיבעיא להו אלא סנדל הטהור לתרומה משום דהוה מדרס לקדש כדקי"ל בגדי אר"ת מדרס לקדש כלום גזרו בו ג"כ משום דהוה כמו גזירה לגזירה ומפי' רש"י ל"מ כן. ודע שהרמב"ם השמיט בחבורו ב' האיבועיות הראשונות ול"י למה:

רש"י ד"ה ונפסקה. ונטלו בידו ומתוך כך נפלה בו'. נראה שלא היה לפניו הגירסא בגמרא והניחה ע"פ חבית:

תד"ה מת תחוב. עט"א ועמש"כ עליו בפסחים (יז) בס"ד:

^[1] תד"ה (בתחנתונה

^[2] תד"ה (בתחנתונה

רשי"ש • חגיגה

תד"ה

תד"ה לעולם. לוקמי אפי' בחבר עצמו וניטמא הצינורא דמשקה נינהו מחמת הידים דשניות הן וגטמא הכלי מחמת הצינורא. כ"נ דצ"ל:

בסה"ד וידיים מטמאין משקה ומשקה מטמא כלי דרבנן וה"ל כו'. כ"נ דצ"ל:

דף כג:

נמרא אלא מעתה לא תטמא אדם כו'. עט"א שהקשה הא אין מונין לחטאת כדתנן בפ' בתרא דפרה ע"ש. וה"ל להקשות נ"כ על הא דקאמר עשאוה כט"ש ופרש"י לענין מנין כו' ומוכרח הוא דלענין הע"ש י"ל דהא טבו"י כשר בפרה. אלא ע"כ צ"ל דבכלים הנגמדין בטהרה לא עשו מעלה זו דאין מונין:

נמ' שם אלא עשאוה כט"מ בשביעי שלו. ור"ל קודם טבילה וכדמשמע מתנן. ולכאורה לשיטת הרר"י מסימפונטוי שבתנן' נויר (נד ב) דחרב ה"ה כחלל בכל הכלים לבד כ"ח. ואדם הנוגע בס טעון הזאה ג' ז': ע"ש. וקשה אדם החותכה ליבעי הזאה ובקל י"ל דלא עשאוה רק בכלים בכלים או באדם טמאי מת. אבל אני באתי למן בדבר חדש. והוא דאם נגע אדם או כלים בכלים שנטמאו במת ביום הז' שלהם אחר הזאה קודם טבילה יעלו לרנגל ואינם טעונין רק טבילה והע"ש כמוהם. וכמו כן בכל יום מיום הראשון ואילך יושלם טומאתם יחד עם הכלים שקבלו טומאתם מהם. שלא יהיו הם חמורים ממטמאים. וראיה מר"פ בנות כותים "ותהי נדתה עליו יכול יעלה לרנגלה כו'" ע"ש ובפסחים (יח) ולאז ק"ו הוא ומה כלי שמטמא משקה אמ"כ משקה הבאה מחמת כלי א"ד כו' ועמש"כ שם. ובזה א"ש בפשיטות הש"ס להכא:

נמ' שם והתניא מעולם לא חדשו דבר בפרה. עט"א שהקשה דלמא ההיא ר' יהושע היא ע"ש. ונעלם מכ"ת שזה ר"א בעצמו אמרו בתוספתא דפרה (פ"ט) [פ"י] ור' יהושע פליג עליו בזה הביאזה הר"ש יחא"ר ברפ"י שם לפרש בה משנתנו דשם ע"ש:

דף כד:

נמרא תניא אר"י כו' ומה מח"ב שמותר בתרומה פוסל בקדש. כ"ה הגי' בתוספתא פ"ג וכן בירושלמי יהיא נכונה לענין הנדרש ועמ"ש לעיל במשנה:

דף כד:

נמרא בכוש ובכרכר. ופרש"י ותנן' דלא מקבלי טומאה. והתניו"ט הקשה דהא בלא"ה אין ידיים מטמאין כלי ונראה דאשתמיט מכ"ת משנה ארוכה במס' טבו"י פ"ר מ"ב ומנחתה בכפיסה כו'. ופי' שם הר"ש י'הרע"ב משום היכרא דלא אתיא למיננע בהחלה עצמה והוא מפרש"י בנדה וה"נ דכוותה ועט"א:

רש"י ד"ה כיון דעד האידנא. וכן אוגן ואע"פ שאסור במעשר מותר בתרומה. כצ"ל. ומשמע מפיי' דלהכי אצ"ט לתרומה משום דלא הוו אסורי עד השתא וכ"מ יותר בפיי' הרע"ב. וק"ל דהא בנדה (עא ב) ס"ל לב"ה דיולדת אף שאסורה לאכול בתרומה כל ימי מלאת והיא נקראת טבו"י ארוך מ"מ כשנשלמו מותרת בתרומה בלתי טבילה. וכי טעמא דב"ש אתו לאשמעינן. ועוד בשאר טמאין אף ב"ש מודו שמותדין בתרומה אחר שהעריב שמן אע"פ שהיו אסורין להם אחר טבילתן עד הע"ש ואפי' טבלו מבקר:

[בא"ד כיון דעד האידנא. מוכל זר יתירא כו'. עמש"כ בהשמטות למס' שבת (כח):

תד"ה דתנן. ומיהו כו' דאף ר"י ל"ק רק לקדש כו'. וח"ל הר"ש שם וכולה מתני' איירי לקדש כדקתני היד מטמאה את חבירתה דהיינו לקדש כו' כדתנן בפ' חומר בקדש כו'. אבל בירושל' כאן איתא ומה רבי (ר"ל שאמר יד כו' לטמא בקדש) כר' יהושע כו' ודר' יהושע רבא (פיי' גמול) מן דרבי מה דאמר רבי בקדש ומה דאמר ר"י בתרומה:

במשנה נאמנין על טהרת יין ושמן כימה"ש. עט"א שתמה על פי' רח"כ שבתנן' זבחים (פח) דמדומע דשם היינו מעורב בערלה כו' דל"מ מדומע בכל הגמרא אלא ע"י תערובת תרומה ולא על שאר איסורין.

והנה בסיפא דמתני' כדי כו' המדומעות. אמרי דבר"ח מדומעות דקדש כו' לקמן כ"ה ב' ע"ש ובפרש"י:

במשנה שם ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. רש"י פי' רביעית הלוג והט"א פי' רביעית ההין שהוא פחות שבנסכים. אמנס בשמן מצינו רביעית הלוג לנויר בפ' שתי מדות:

תד"ה שביהודה. א"נ כו' ובגון שידוע לנו שכולן הן שיחדן. כ"נ דצ"ל. וכ"נ מתוך דברי המהרש"א ע"ש ובתניו"ט (וכן בהמהרש"א) הועתק כהשבוש:

דף כה:

גמרא א"ר אלעזר שונין כו'. כצ"ל בל"י:

גמ' שם והתניא אין חטאת ניצלת בצ"פ. משנה ערוכה היא בפיי"א דפרה מ"א ועט"א:

תד"ה שרצועה. וה"מ בירושל' דע"ז פ' בתרא. סוף ה"ד:

תד"ה אהל. וב"מ במס' אהלות עוף הפורח או הקופץ וטלית המנפנפת וספינה שהיא שטה לא הוי אהל. כ"ה שם וכצ"ל:

דף כה:

רש"י ד"ה ויניחנו לדגל. וימכרנה. לכאורה אף הוא בעצמו מותר לו לאכול. ועי' לקמן (כו) בפיי' ד"ה טמאה היא:

תד"ה חבר. ומההיא דלוקח יין מבין הכותים. כצ"ל:

במשנה מן המודיעים ולפנים נאמנים כו'. הט"א כתב דמשמע ליה דאקדש דוקא קאי ע"ש. ולא מפיו אנו חיינ דבהדיא איתא כן בגמרא "תנא נאמנים על כ"ח הדקים לקדש" וכן התניו"ט רמז בזה להבריייתא הלזו:

תוי"ט ד"ה ולפנים. הא מודיעים עצמה לא מהימן כו'. ועל מן המודיעים ולחוץ א"נ דייק הא מודיעים כלפנים אבל אבוי לקמן לא דייק רק מבבא דסיפא. ונראה משום דמצינו לפעמים בקרא דגם הוא בכלל כמו ומיום השמיני והלאה וגו' (בפ' אמור) דיום השמיני ג"כ בכלל כדאיתא בתוי"כ ועי' בערכין (יח) אולם מצאנו כדיוק התנן' יו"ט נ"כ בגמרא פסחים (פה ב) על מתני' דמן האנף ע"ש:

דף כו:

[רש"י ד"ה וכן שניהם יוצאין. וב"ש קדר נכנס וחבר יוצא כו'. לכאורה אין זה כ"ש דמשניהם נכנסין אין ללמוד להכא טריחא ליה מלתא לחזור. ומשניהם יוצאין אין ללמוד דהתם ה"ל ליקח ממנו בהיותם בפנים]:

שם רש"י ד"ה ואל תתמה. שהרי שמענו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה נאמנין לומר. אחומר בקדש מבתרומה כו'. כצ"ל ועי' תוי"ט:

דף כו:

תד"ה בכלי. דקשה דהכא משמע כו'. כצ"ל:

תד"ה שאני. אבל שאר שלחן ודולבקי כו'. כצ"ל:

בא"ד דכתיב מזבח אדמה תעשה לי. כצ"ל:

דף כז:

תד"ה ואב"א. ולל"ק דמוקי לה לרבנן דמטמא ולא בטל כו'. כצ"ל: